ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
1er AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՄԵԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10072

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.072

ՄԱՐԱՆ ԼՕՍՓԸ

ՖՐԱՆՍԻՍ ՏԸ ՓՐԻՍԱՆՍԷ

(Մահուան յիսնամեակին առթիւ)

—o—

Հայ ժողովուրդի եւ անոր արդար Դատին անկեղծ, խանդավառ, ջերմ, հաւատացեալ եւ հակնակատար պաշտպան մըն է Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, որուն մահուան յիսնամեակը լրացաւ անցեալ Յունուարին:

Մարդէ անդրադառնալ իր կեանքին, ճանչնալու համար զայն հայ նոր սե-ռնդին եւ թարմացնելու՝ յիշողութիւնը հիներուն:

Ֆրանսիս Տրէօ տը Փրէսանսէ ծնած էր Փարիզ 1853 Մեպտ. 30ին: Հայրը՝ Էմ-մանուէլ բողոքական քարոզիչ էր եւ իբրեւ այսպիսի երեսփոխան ու ծերակուտա-կան կարեւոր դեր մը խաղացած է Ֆրան-սայի հանրային կեանքին մէջ:

Ֆրանսիս զրականութեան եւ իրաւա-բանութեան հետեւելէ վերջ, երիտասարդ տարիքին Լոնտոնի մէջ թղթակից եղած է տուեալ տը Փրնեւէի:

1879ին մտած է դիւանագիտական ասպ-արէզը՝ իբրեւ քարտուղար նախ Պոլսոյ, յետոյ Ուրինկթընի Ֆրանսական դեսպա-նատնոց:

Ի վերջոյ վերադարձած է հրապարակա-գրութեան՝ աշխատակցելով Փարիզ – Ռեփիպլիք Ֆրանսեզ թերթերուն:

1885ին մտած է Ֆրանսայի քաղաքական ասպարէզ օրաթերթին՝ Թանի մէջ, ուր-տեղ իբրեւ խմբագրապետութիւնը վարած է շուրջ 7 տարի, 1887էն 1905, երբ Տրէյֆ-ուսի ձանօթ գործին հետեւանքով հրա-ժարած եւ յարած է ընկերվարական կու-սակցութեան:

Պոլսոյ մէջ մօտէն ճանչցած էր Հայի-նամիական Յարզերու օրերուն՝ 1895-96՝ հայանպատակ խմբագրականներ գրած է Թանի մէջ:

Իսկ երբ 1900ին Փիէր Քիյար հիմնեց Լիգան Ամէրիքէն, Փրէսանսէ դարձաւ ա-մերիկեան խմբագրական կազմի սիւներէն մէկը եւ Քիյարի մահէն վերջ անոր տնօրէնը՝ Ռիւար Պէյարի հետ:

Նախապատճառն էր «Մարդու Իրաւունքնե-րու Լիկային», 1902–1910 երեսփոխան:

Ընկերվարական երեսփոխան ժողովը, որուն Սանպալի եւ Ռուանէի կողքին Ֆրանսայի հայկական դատին ջերմ պաշտպանը հանդիսացաւ երեսփոխանա-կան ժողովին մէջ, քանիցս հարցապնդու-մներու ենթարկելով Ֆրանսայի Ար-տաքին գործոց նախարարները՝ Փիքար, Պրիան, Պարթու, Փուանքարէ, Պրիան, Լուշէր, Պարթու, Փուանքարէ, Պրիան, Լուշէր, Պարթու, Փուանքարէ, Պրիան, Լուշէր

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՆԹԷՈՆԸ

Յ. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ

ԽՄԲ.— Երկար ժամանակէ մը ի վեր, Պոլսոյ « Մարմարա » թերթին մէջ Յ. Մարքոյեան կը հրատարակէ *Համայնապատկեր Հայ Մշակոյթի* խորագրով յօդուածաշարք մը, տեսակ մը մատենագիտական տեսութիւն՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Այժմ հասած է արդէն Արդի Շրջանը (1852–1920): Այս երկարաշունչ աշխատութիւնը կրնայ կազմել բաւական մը հազար էջնոց մէկ կամ երկու հատոր, — մեղմ որ գիրքի վերածուած չէ եւ անօգտագործելի պիտի մնայ օրուան թերթին մէջ:

Գաղափար մը տալու համար այս յոգնաշխատ գործին մասին, միշտ յուսահատ որ մեր օրերու հարուստները չեն գիտեր մեկենաս դառնալ եւ անմահանալ՝ հայ հին ամիրաներուն հետեւելու անկարող, կուտենք հատուած մը, բացառիկ եւ արտակեդրոն գրագէտի մը՝ Յ. Գ. Մրմրեանի կեանքն ու գործը:

*Սկիւտար, Զրաքեանի տունէն քիչ վեր դէպի Զամլըճա, Թոփհանէլիօղլու թաղամասին մէջ կը բնակէր այս չրջանի «արտակեդրոններուն» վերջինը, Յարութիւն Գ. Մրմրեան, խորթ եղբայրը Տօքթ. Խնդիր Խնդիրեանի, որ նմանապէս, արտակեդրոն յատկանիշներ արտաբերեց իր ապրելակերպին մէջ, — կ'ենթեւի ժառանգական մէկ դիծը այդ բնատնիքին: Մօրեղբայրն էր ծանօթ բանաստէր Գառնիկ Ֆնտըզլեանի: Յարութիւն ծնաւ Սկիւտար 1860ին, ուսաւ նոյն թաղին վարժարանը, Ս. Պաչ, յետոյ ձեմարանը, դասընկեր ունենալով Պետրոս Դուրեանը եւ ուսուցիչ՝ «Պուլա Պաչա» տաւր Միխաքեանը, որուն ուղղակի չառաւիղը կը համարուի հայ խորհրդամոլ ու ներհայեցական գրականութեան մէջ: Անոր ազդեցութեան ենթարկուեցաւ տահաւն աշակերտական նատարաններու վրայ ու այդ տարաւ մինչեւ վերեման: Դպրոցական չրջանը աւարտելէ ետք նետուեցաւ առեւտրական ասպարէզ իբրեւ կերպասի վաճառական, սակայն քիչ ետք լքեց այդ արհեստը ու ինքզինք նուիրեց գրականութեան, բանասիրութեան ու խոհումի: Ձեմարանին մէջ տիրացաւ հայերէնի ու ֆրանսերէնի, արտաղպրոցականն միջոցներով ալ կատարելագործեց աշխարհաբարն ու գրաբարը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսերէնը եւ անգլերէնը: Գրաբարը ոչ միայն գրելու, այլ եւ խօսելու չափ խորացուցած ըլլալով հանդերձ՝ լեզուական պայքարին մէջ յարեցաւ աշխարհաբարեհաններուն, որոնց ախոյեանն էր Բիւզանդ Քէչեան: Կատարեց կարգ մը ճամբորդութիւններ: Առեւտուրով գրաղած տունն երկու անգամ այցելեց Անգլիա, միջոց մը մնաց հոն, յետոյ իբրեւ ջերմեռանդ ու նարեկաչունչ ուխտաւոր՝ այցելեց Արմաչ, Ակեքսանդրիա, Յոպպէ եւ Երուսաղէմ: Ամուրի էր ու մենակեաց, գրեթէ ճգնաւոր մը, խորչելով մարդկային ընկերութենէ ու երկրային հաճոյքներէ, իր վանդակապատ տան մէջ ա-ռանձնացած: Ինքնատոյզ ու նեւրամփոփ էր ան, խորհրդամոլ ու խոսակեաց: Տեսակ մը Թոլսթոյական բուսակեր՝ ինքզինք հեռու կը պահէր կենդանական արտադրութիւններէ: Նոյնիսկ կաշիէ կօշիկները հաներ նետեր էր ու փայտէ ներքանով թաղիքէ ոտնամաններ, յետոյ ալ համակ ձգախէժէ կօշիկներ անցուցեր էր ոտքին: Մասամբժուիչ պարտադրած էր ինքզինքին, ինչպէս նաեւ ոգելից ըմպելիներու ու ծխախոտի դէմ էր յոյժ: Չէր հանդիսեր վարսավիրայի կամ սափրիչի, ու կը բուծանէր մազ, մօրուք ու պեխ, մեղք համարելով կտրել նետել՝ ինչ որ Աստուած չնորհեր էր իրեն, իբրեւ մարմնոյ բնական բոյժ: Իր աշխարհիկ տենչերը կանուխ տարիքի մը մէջ նահ մղուեր, ճնշման տակ առնուեր ու ենթարկուեր էին Քրոյտական վհմամոլման, իրենց ելքը գտնելով արտակարգ կրօնասիրութեան մէջ: Մրմրեան անցուցեր էր լուրջ տագնապ մը խղճի ու հաւատքի:

Մաեր ելեր էր գրեթէ բոլոր ազօթաեղիները, քրիստոնէական, մահմետական ու մովսիսական, ամէն դաւանանքի եկեղեցի, մզկիթ, թէքէ ու սինագոգ: Անխտիր կը յաճախէր Մէվլէվիներու թէքէքէն (Սկիւտար Ագըպաբամ), Հրէից սինագոգը (Գուզկունճուք) ու բոլոր ազօթատեղիները անխտիր, ուր կը գտնէր իր Աստուածը: Քարլայլի «Հերոսներ, հերոսապաշտութիւն ու հերոսականը պատմութեան մէջ» անուն գրքէն հայերէնի թարգմանեց Մուհամմէդի մասը, անգլ. «Հերոսը որպէս մարգարէ», ի պատիւ մահմետականութեան: Հրատարակեց նաեւ «Մէվլէվիները» անուն ուսումնասիրութիւն մը: Հոգւով քրիստոնեայ ըլլալով հանդերձ՝ տեղ տեղ հետեւեր էր «յայտնեալ կրօնք»ներէն ու ցոյց տուաւ հակում մը դէպի «անյայտ կրօնք», եւ չանաց անմիջական հաղորդակցութեան մէջ մտնել «Մեծ Բովանդակ»ին ու «Բացարձակ»ին հետ: Միաժամանակ եղաւ համոզուած խաղաղասէր մը, Զրաքեանի նման, ու չրջեցաւ լամբակին ձիթենիի խաչանիշ ձիլեր անցուցած: Թերթերու աշխատակցեցաւ պարզ ապրուստ մը ապահովելու համար: Ի բնէ դրամոլ՝ իր տան մէջ ինքզինք կազմուեցաւ ճոխ դրադարան մը, զոր իր անձուկ օրերուն ստիպուեցաւ ծախել ոչինչ գնով: Անգամ մը, անհատասարակչիռ յուզեցաւ սութեան նոպայի մը ընթացքին՝ մատրէց իր ձեռագիրները այրել, եւ առյդ՝ մամուլին մէջ հրատարակեց ցնցող յօդուած մը, «Գլուխս ողջ՝ թուղթերս մոխիր» վերնագրով: Սակայն բարեկամներ զինք սթափեցուցին եւ ան իր անոխակ երկերէն մաս մը նուիրեց էջմիածնի ու Երուսաղէմի մատենադարաններուն: Պատերազմի տարիները անցուց Պոլիս: Իր դրական գործունէութեան յորելեանը ծրագրուեցաւ երկիցս, սակայն պատճառներով կարելի չեղաւ տօնել: Մրմրեան հիւծեցաւ Սկիւտարի բարձունքը, անձուկ վիճակի մատնուած: 1926 տարուոյ սկիզբը զայն փոխադրեցին Ազգ. Հիւանդանոց, ուր աւանդեց իր հոգին 21 Յուլիս 1926ին: Կատարուեցաւ ազգային յուղարկաւորութիւն Բերա, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին ու մարմինը ամփոփուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը, մատուռականներու թաղը:

Մրմրեանի գրական վաստակը ինքնին կը բաժնուի երեք դասի, բանասիրական, դեղագիտական արձակ, ու թարգմանական: Բանասիրական բաժնին մաս կը կազմեն «Հին օրեր ու այդ օրերուն հայ մեծատուները», 1550–1879 (Վենետիկ 1901), «Հին օրեր եւ Պուլա Պաչատուր Միխաքեան» (Կ. Պոլիս 1907), «Սուրբ հին դէմքեր, 1635–1900 » (1908), «Թուրքահայ հին վաճառականութիւնն եւ վաճառականը» (1908), «Տասնեւիններ – բորդ դար եւ Յովհաննէս Պրուսացի Տէրոյենց» (1908, պահուած՝ Իմմիրեանց մրցանակով), « Մատենական պատմութիւն հայ մեծատուններու » (1910), « Պատմութիւն հայ գրականութեան մինչեւ Զ. դար » (1910): Առանձին հատոր չէ կազմած իր «Պատմութիւն Արմաչու» (1600–1892) անուն երկը, որ 1898ին իբրեւ թերթօն սպուեցաւ «Մասիս»ի մէջ: Անտիպ կը մնայ իր «Պատմութիւն Թուրքահայոյ ԺԹ. դարու» անուն աշխատասիրութիւնը, ստուար գործ մը, չուրջ 1000 էջ, որուն ձեռագիրը «Նարեկ»ի թարգմանութեան ձեռագրին հետ նուիրեց էջմիածնայ մատենադարանին: 1911ին եռք հրատարակեց « Մէվլէվիները », իսկ « Վերջին Լուր » օրաթերթին մէջ ալ « Վոսփորիկոն »ը իբրեւ թերթօն: Կիլիկիոյ Սահակ Կաթողիկոսին թելադրութիւնով, Առաջին Աշխարհամարտի ընթացքին հայերէնի վերածեց Հերոդոտոսի « Պատմութիւն »ը:

Մրմրեան դրական ասպարէզ նետուեցաւ 1877ին տակաւին 17 տարեկան, դասական երկերու դրաբար չափածոյ թարգմանութիւններով, իր ուսուցչին « Պուլա » Պաչատուր Միխաքեանի ազդեցութեան տակ: Լեզուն եղած է յստակ, ներդաշն ու սահուն, հայկաբանական տեսակէտ ալ ընտիր ու ոճապաշտ: 1892ին, հրաժարեցաւ գրաբարէ, ու թօթափելով վենետիկեան ազդեցութիւնը՝ գործածեց աշխարհաբարը, նմանապէս ընտիր ոճաբանութիւնով, թէեւ իր բառակազմութիւնը երբեմն յիշեցուց Չերազի «Ընտրողական քերականութիւն»ը: Իր թարգմանութիւններու կարգին են՝ ազատաբուժաներէն՝ «Հուդոնի փոսկուեայ եւ Հիպոլիտայ Պինդեմոնի Կրկին տագը գերեզմանականք » (1889, գրաբար եւ չափածոյ, Պուալոյի «Արուեստ քերթողական»ը (գրաբար եւ չանգատուր տաղաչափեալ, թարգմ. 1877ին, մասամբ հրատարակուած «Մասիս»ի մէջ, 1906ին), Հերբերի Սփենսերի «Կենցաղ կամ Դաստիարակութիւն»ը (1884), Թոմաս Քարլայլի «Լամութեան մարգարէն Մահմէտ» («Հերոս ու հերոսապաշտութիւն» անուն գիրքէն հատուած մը, 1910): Թարգմանութիւններէն անտիպ կը մնան՝ Վոլթէրի «Հենրիական»ը (միայն Ա. գլուխ, թրգմ. 1877ին, դրաբար եւ տաղաչափեալ), Աբիստոտէլի « Ճարպաս Աչխարհի »ն (թրգմ. 1882ին, դրաբար), Մոնթեքիէօի «Մեծութիւն եւ նուազում Հռոմէացոց»ը (թրգմ. 1892, դրաբար), Պիդարոսի « Երեք Իմաստնոց »ը (թրգմ. 1892ին, դրաբար եւ չափածոյ), Վեպկրի « Պատմութիւն հին ազգաց »ը (միայն Ա. հատոր թրգմ. 1892ին, աշխարհաբար), Էռնեսթ Ռընանի «Սեմական ժողովուրդներու հանդէպ քաղաքակրթութեան պատմութեան»ը (թրգմ. 1893, աշխարհաբար), Իփոլիթ Թէնի «Պատմութիւն անգլիական դրականութեան»ը (թրգմ. 1896ին, աշխարհաբար): Դասական հայերէնի աշխարհաբարի վերածած է «Նարեկը», որմէ միայն քանի մը հատուածներ հրատարակուեցան «Տաճար» կրօնաթերթին մէջ, սակայն ամբողջութիւնը մնաց անտիպ: Այս ժամանակ դրած նրա չատ տեղեկատուական էին: Մրմրեանի դրական ծանօթագրութիւնները («Արա Գեղեցիկ,

Յ. ՄԱՐԳԱՑԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ԵԻ ՉԱՐԵՆՑ

— REQUIEM AETERNAM —

«ՄԱՀԵՐԳ ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ»

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Ժամն ըղձական արդ հասաւ, ատրտուած է երկար աչխատանքդ»: — կրկրոց էր գոհունակութեամբ ասկ Զարենցը տատպանադրիչ յետոյ, խօսելով կոմիտասին «լիարուն ճօնած» իր հոգեկան երգի մասին: Սակայն բանաստեղծի քննութիւնը մէջ մնացած հատուկենտ, անօգտակար վիճակում գտնուող մի քանի քննութիւններ կարծես պնդում են, թէ գեռ չի հասել այդ «ժամն ըղձական»: Այնքան մեծ էր Զարենցի պաշտամունքը կոմիտասի հանդէպ, որ նա իր պոէմն էլ կարծես, արժանի չգտաւ կոմիտասին: Նա այս պոէմի վերջին տարբերակը ժարքպելուց յետոյ էլ դեռ չարունակում էր իր պրպտումները, տենդագին կերպով նոր խօսք էր փնտռում «մեծ ճարտարի» մասին: Եւ ինչ էլ որ գրում էր այդ ամիսներին, ամենուրեք կոմիտասի հետ էր: Այդ ժամանակ գրած նրա չատ տեղեկատուական ծաղկօրծութիւնները («Արա Գեղեցիկ»,

Ա Ն Ի
ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Հիմնադիրի մը արձանը չէնքի վրայ կանգնելը Հայաստանեայց հին սովորութիւն է, եւ դուցէ հայ թագաւորութեան առեն աւելի չաճախ կը կանգնէին, սակայ թէ՛ պարծանք մը վաստիլ է եղեր իրենց միտքը, եւ թէ՛ իրենց մեծ թագաւորութեան յիշատակները իրենց հպատակաց եւ յետագային սրտին մէջ յաւերժացնելու փափաք ունեցեր են: Յիշեալ արձանը 1843–1844ին Անիի պալատէն կը հանուի Կիմբրիի (այժմ Լէնինական) քաղաքապետական պալատին առջեւ, եւ 1845ին փոխադրուի Փեթերպուրկի (այժմ Լենինկրատ) թանգարանը, որ հայկական արձաններով լեցուն է:

Պալատին արեւելեան դուռը, որ նաեւ պալատին ճակատն է, եռայարկ դռնեպով, հայկական ձեռագործներով բանուած է:

Այս բարակ ու նուրբ բանուած ծագիները ամենեւին հնութենէ, անձրեւէ ու հովէ վնասուած եւ կամ խոնաւութենէ երբեք մամռապատ չեն, վասնզի երեսը հիւսիսէն դէպի արեւելք դիրք մը բռնելով՝ միշտ արեւը վրան է ու այդպէս պայծառ կը մնայ:

Եւրոպացի ճանապարհորդները, որոնք քաղաքին միւս հնութեանց ծագիկներուն ու քանդակներուն օրինակը սեւագեղով առեր են, թագաւորական պալատին դուռնէն առացած են հին աչխարհի արհեստին եւ քանդակագործութիւններուն մասին գաղափարներ, եւրոպական եւ արեւմտեան հեռամուտ ախորժակաց արեւելեան ճաշակներ: Ասոնք են եւրոպական քանդակագործութեան արհեստին լոյս աուող եւ գաղափար մատակարարող բնադիրները:

Պալատին արեւելեան կողմէն միջնաբերդին ուղղաձիգ ճանապարհէն վար՝ թագաւորական եկեղեցին է: Թագաւորական կ'ըսեմ, վասնզի միւս բոլոր եկեղեցիներէն ասիկա է պալատին համար ամէնէն կարեւորը:

Ճարտարապետութեան ու դէղեցիկ չինութեան չարքէն՝ ամէն մեծդի չէնքերու եւ եկեղեցիներու թագուհին է: Անոր մէջ անկիւնական սիւներու ու խոյակներու ծագկանկար փորուածքներուն ոչ իսկ մայր եկեղեցին կրնայ հաւասարիլ:

Աննման ու միակ չէնք մըն է այս եկեղեցին Անիի մէջ: Արձանագիրներէն կ'իմացուի որ ան է Աստքելոց կոչուած եկեղեցին Անիի: Մեծ եկեղեցին ի սպառ աւրուած է: Այժմ մնացած եւ այնքան հնութեանց մէջ պանծացուցը անոր ժամատունն է, որ եկեղեցւոյն կից չինուած է: Եկեղեցիին դուռն ալ ասոր հիւսիսային կողմէն դէպի մէջը բացուած է: Ասոր ճակատը արձանագրուած է Քրիստոսի 1031 թուականը:

Այս ժամատունը ուրիշ վանքերու ժամատուներուն նման գմբէթ չունի, այլ միայն իր բարձր ու կամարակապ ձեղունին մէջտեղը մեծ լուսամուտ մը ունի: Երկու մեծ կամարի վրայ կառուցուած է, որոնք մէջէ մէջ անցած՝ չորս անկիւնները եռայարկ սիւներու վրայ իջած են, միապաղաղ սեւ ու կարմիր քարերէ: Այդ սիւներուն վերնախարիսխները քանդակագործութեան ամէն ազնուութիւն կը պարփակեն:

Ժամատան միջին լայնքը քսան քայլ է, երկայնութիւնը տասնըհինգ քայլ: Նեղ որ, ինը հատ արձանագրութիւն արտաքին: Արտաքին արեւելեան կողմին վրայ ալ կար, բայց քարերը տեղ տեղ ինկած ըլլալով՝ ամբողջական իմաստ դուրս չէր գար:

Եկեղեցին, Առաքելոց անուանեալ, խաչաձեւ քառակուսի չինուած է ժամատան հիւսիսային կողմը: Որմերը միայն կը սաւ չափ մնացած են: Լայնութիւնն ու երկայնութիւնը միաչափ քսան քայլ են:

Այս եկեղեցին մինչեւ պալատը ուրիշ եկեղեցի կամ կանգուն չէնք չկայ, եւ երկուքին դիրքն ալ միեւնոյն հաւասարութեան վրայ է: Ուստի կ'երեւի թէ դարձակ փողոց եղած է այս հաւասարութեան վրայ, որով թագաւորը եւ պատանականք եկեղեցի կուգային:

Ասկէ ելնենք միջնաբերդին ճանապարհը, որ պարիսպին հիւսիսային մեծ դռնէն դէպի հարաւ մինչեւ միջնաբերդը նեղ ու երկու կողմը քարաշարով գծած է, որ մինչեւ մեր առեները կը մնար կեմ չափ թագուած հողին մէջ:

Միջնաբերդին չէնքերը բոլորն ալ աւերուած են, բացի կանգուն կեցած եկեղեցիներէն:

Միայն միջնաբերդի ապառաժին պատուկին վրայ, որ դէպի խորանարդին մէջ երկնցած է, իբրեւ կէս բարձրութեան չափ փոքրիկ վանք մը կայ սեւ ու կարմիր քարով չինուած: Երկրին հայ բնակիչները, տեղւոյն բառով՝ Ղըզըլ Կիլիսեները, կ'ըսեն պսոր: Արձանագրութենէ կ. Զաքարէ Սպասալարի ժամանակին յիշէ թէ այդ մենաստանին մէջ գտնուած եկեղեցիները չինուած են եղեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի կողմէ: Բայց այդ եկեղեցիներուն նչխարքը անդամ վար այլեւս:

Երջապատը գրեթէ ամբ կոխելու տեղ չկայ՝ քարաժայռի ծայրերուն ու վրայ գիզուած աւերակներուն պատճառով:

(Շար. 6)

մարդիկն, մի քանի բանաստեղծու – թիւններ) ինքնապրների, սեւապիր օրի – նախերի վրայ մենք տեսնում ենք կոմի– տասեան պոչմի առանձին հատուածների հատորները:

Պահպանուել են մի քանի թերթիկներ, որոնք ապացուցում են, որ Կոմիտասի մասին եղել է նաեւ մի ուրիշ պոեմ: Դա պետք է մեզ յայտնի պոեմից առաջ, որովհետեւ այն ամբողջական է եղել, բայց մեզ չի հասել, թէ հեղինակն ինքն է կո– րցրել, ասելը դժուար է: Այս թեր– թիկներից մէկը ծառայում է որպէս շա– պիկ ու վրան գրուած է միայն վերնա – գիրը «Մահերգ Յաւերժական»: Նոյնա – կան միւս թերթիկի վրայ, որ համա – րակալուած է 2, կարդում ենք.

Քո սրբազան աճիւնի
Ճանապարհին վերջին՝
Ասմ, որ վախեցաւ չուզի
Ասմ հրաժեշտի: —

×

կանգնած ճաշիդ առջեւ արդ՝
Լուռ խօսքերով, ինձս՝ ինձ,
Ես ճայիրցի տխուր մարդ՝
Սրտիս մէջ համր կսկիծ, —
Ինչպէս դպիր անսբեմ՝
. . . . (*) հազար տարեկան —
Ճանապարհ եմ դնում ես
Նրբիս – շարականս . . .

Հետեւող թերթիկի վրայ, որ համարա – կցուած է 3, կարդում ենք.

Կանգնած եմ ես կարծես խուլ
Ինչ-որ վանքում հարէ, —
Միջնադար է դեռ խոր,
Թէ աւելի դարեր
Մեր օրերից առաջ, —
Հազարամեայ մի ամբողջ
Գուցէ դեռ յուշ չդառած,
Կամ չդառած դեռ հող . . .

Հետագայ հատուածները պարզապէս կեր– պով ցոյց են տալիս, որ նրանք ոչ մի ընդհանուր բան չունեն մեզ յայտնի «Կո– միտասի Ցիշատակին» պոեմի երեք տար– բերակներից եւ ոչ մէկի հետ, եւ որ դէր– ծանք Կոմիտասի մասին ուրիշ մի տեղ– ծագործութեան հատուածներ են՝ գրե – ւած գործելու Կոմիտասի մտահոգ ա– պրելու:

Բարեբախտաբար պահպանուել է հա – րաբերաբար առաջին թերթիկը, որի վրայ կարդում ենք՝ «Մահերգ» հայրե – նական («Մահերգ Բ. Կոմիտասի Ցիշա– տակին») եւ մի հնդեակ: Ի՞նչ է այս: Նախորդ տեղծագործութեան մէկ նոր տարբերա՞կը: Սակայն ինչո՞ւ «Մահերգ

(*) Ձեռագիրն այստեղ վնասուած է:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵՐ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

Վիէն (Յառաջ).— Ամառնային եղա – նակի կաբեւորագոյն ծօնակատարու – թիւնն է Ռանասարի հերոսական արշա – ւանքը, որուն 67րդ տարեդարձը տօնե – ցինք մեծ խանդավառութեամբ, կիրակի, 19 Յուլիսին Փոնթէվէքի, ամէնուս ծա – նօթ ծառատանի գովասան տատուկին քով, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Դրօ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Ազնի կոմիտէին:

Ժամանակէն առաջ, շատ նպաստաւոր

Բ.): Հատատաօրէն կարելի է ասել, որ «Կոմիտասի Ցիշատակին» պոեմից անմի– ջապէս յետոյ սկսուած բոլորովին նոր եւ ընդարձակ մի գործի պատառիկներն են սրանք: Այս կարծիքին կուգան են հան– դիսանում առեղծագործութեան ենթա – վերնագիրը՝ «Մահերգ Բ.», չափը, ձե– ւը եւ մանաւանդ նրա սիւժէտային բնոյ– թը: Մեր հատատաումների որպէս ապա – գայց բերենք մի քանի հատուածներ.

Առաջին էջ.

«Ինչ որ երգել եմ ես այս
Ցիշատակի երգում —
Հատատն է իմ, Կոմիտա՛ս, —
Որ պիտի յա՛ր նա մնայ
Որպէս ցնորք երգուն . . .

Մի ուրիշ թերթիկ, չորրորդ էջ.

Լուռթիւն է շուրջս խոր
Եւ թանձրաթիւտ խաւար,
Կարծես շնչում է մի խուլ
Եւ մգլահոտ մի մարդ: —
Շնչում է նա կանգնած այդ
Խաւարում ննջող, —
Եւ ես շնչում եմ նրա
Մգլահոտ շնչով . . .

Իր առեղծագործութեան առաջին չոր– ջանում «Նարեկացու, Քուչակի պէս լա– ւագոյն ճակատ չկայ» պատգամից Զա – րենց:

Առեղծագործութեան դժուարօրէն վեր– ջինը զարձած տարում իր աւարտուած ու անաւարտ երգերի մէջ նա իր պաշտա – մունքի խորանին բարձրացրեց մի ուրիշ լուսապսակ ճակատ՝ «Երգերի արքայ» կոմիտասին, որի համաժողովրդական մեծութեան առաջ խոնարհուեց բանիւ եւ գործով:

ԱՆԱՀԻՏ ՉԱՐԵՆՑ

օգոյ եւ, ինչու չէ, ճնշիչ տաքէն մըզ – ուած, հայրենակիցներ մեծ թիւով եկած էին, եւ փունջ փունջ բացած, տեղա – ւորուած: Բարձրախօսը մինչեւ հեռուները կը թնդացնէր ազգային եւ վեղջուկ երգեր: Երկու չողչոզուն հատոյտները՝ հայկականը եւ ֆրանսականը, իրենց պատուոյ տեղերը գրաւած, կը ծածա – նէին բարձրաղիը եւ ծաւալուն:

Ահա յուզիչ եւ դուռ, հարազատ հայ – կական պատկեր մը . . . բնական, կենդա – նի եւ նոյնքան հայախօս: Երդերէն զատ կը լսուին ընտանի խօսակցութիւններ, կատակներ եւ սեւաչեայ հայկականերու ծիծաղն ու պոռչտուքը:

Եւ ահա ժամը չորսին, ընկ. Յովհ. Ու– դունեան բացման քանի մը հակիրճ խօս– քերով ազդանշանը տուաւ հանդէսի պաշ– տօնական մասին:

Ընկերներու երգիչ խումբը, բոլորուած բարձրախօսի չուրջ, եւ ներկայ հատարա– կութիւնը յատնկայս, միասնաբար եւ ներդաշնակ երգեցին նախ «Կարկառա տե– դաց»ը, ապա, յաջորդաբար «Մեր Հայ– րենիք »ը եւ « Մենք անկեղծ դինուոր ենք »ը:

Ընկ. Յակոբ Կօշկակարեան (Վալան – ան) իրրեւ օրուան բանախօս, դէպի մեր մօտիկ անցեալի տատապանքի օրերուն դառնալով, խոր յուզումով վերյիշեց դէմքեր եւ դէպքեր, ինչպէս նաեւ օրթա – նոցի անհրապոյր կեանքէն յատկանշա – կան դրուագներ: Կրցաւ պատկերացնել ունկնդիրներու առջեւ Յանասարի Աբշա – ւանքի մեծ եւ խորհրդաւոր նշանակութիւ – նը, որուն շնորհիւ հայ ժողովուրդը — հայ յեղափոխութիւնը ներկայացան աշ – խարհին իրրեւ վրէժխնդիր եւ վճռական կամքի հատաքական անխորտակելի, ան – ատան ուժ մը:

Ընկ. Յակոբ Կօշկակարեան եզրափա – կելով իր խօսքը, ոգեւորուած եւ խան – դավառ դոչեց.— «Եւ այսպէս, սիրելի հայրենակիցներ, յուսանք որ օր մըն ալ մենք արժանի եւ բախտաւոր կ'ըլլանք մեր թանկագին հերոսներու օրը եւ ա – նոնց անմոռաց յիշատակը տօնելու մեր Ազատ, Անկախ եւ Ամբողջական Հայրե – նիքին մէջ »:

Եթէ բանախօսութենէն եւս, բարձրա – խօսի առջեւ երգողներու կամ արտասա – նողներու թիւը մեծ չէր, ուրիշներ, ա – ւելի հաճոյակատար, մեներգչին հայ – րենակարօտ երգեր (Պ. Պ. Յիշտնչահ – եան, այրի Տիկին Ս. Աւոյեան, Պ. Մ. Մարգարեան եւ ուրիշներ):

Այս մրեւնոյն առիթով եղան նաեւ դրամական նուէրներ եւ «տուգանքներ» ի նպաստ դաշտահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբին:

Գեղեցիկ զարթուցիչ ժամացոյց մը ա – ճուրդի դրուեցաւ արմէ գոյացաւ 467 ֆրանք:

Ուրախութեան, խնջոյքի ժամերը ա – հեր անցեր էին անզգալաբար: Մտան – ները սպառած էին իրենց պաշարները:

Ծառատանը հետզհետէ, յամբարար կը լռէր . . .:

×

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԵՒ Հ.Մ.Ը.Մ.

—o—

Մեր այս երկու երիտասարդական մի – ութիւնները անցեալ 28 Յունիսին, կիրա – կի, մեծ ոգեւորութեամբ կրցած էին ճա – խել յարմար եւ մօտակայ վայր մը — Պ. Փէյլի հանրածանօթ ծառատանը — ե – րանակի իրենց առաջին դաշտահանդէսին համար:

Վիէնի մեր հայրենակիցները եկած էին մեծ բազմութեամբ: Տարեցներ յուզումով եւ գոհունակութեամբ կը յիշէին նախկին մեծազգրդ եւ իրար հմշակող դաշտա – հանդէսները՝ երկրորդ Աչխարհամարտի յաջորդող օրերուն:

Ընկեր Մ. Մխրզէ (Լիոնէն) իրրեւ օր – ուան բանախօս, խօսեցաւ յանպատրաս – տից չատ զեղեցիկ ու կրակոտ ճառ մը: Նոր Սերունդը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի չար – ժումն են որ հայթայթեցին իր բանախօ – սութեան դիմաւոր նիւթը:

Բարձրախօսի առջեւ չատեր կրցան լ – րենց զեղարուեստական ձիրքերը ցու – ցադրել՝ արժանանալով ներկաներու ծա – փերուն: Ի մասնաւորի գնահատանքի ար – ժանի է արտասանող Օր. Շաքէ Ղազար – եան (Լիոնէն):

Գեղեցիկ եւ մեծ խնամքով պատրաստ – ուած ափսէ մը թերթասուէ աճուրդի դրուելով գոյացաւ 325 ֆրանքի կոկիկ դումար մը:

×

ՀԱՅ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

—o—

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան ընդհ. անզամական ժողովը տեղի ունեցաւ Յու – լիս 4ի իրիկունը, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:

Օրակարգի հարցերը կարեւոր էին.— Նիւթական եւ բարոյական դիրկացումէն հառ պիտի կատարուէր նոր Վարչութեան ընտրութիւնը:

Այս մասին, որպէս տարակարծութիւն – ներ նշմարելի եղան ժողովականներուն մէջ, սակայն անհրաժեշտ եւ տրամաբա – կան նկատուեցաւ 7 հոգինոց վարչական կազմին համար, նախ 4 ազգայիններ ըն – տրել գաղտնի քուէարկութեամբ եւ մնա – ցած երեքին ընտրութիւնը՝ ատենց եր – կար ձգձգումներու կատարել ի մօտոյ:

Կ. Տ.

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՋԱՒԱՀԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (158)

ԽՈՂԵԳԱՆ

— Գերա՜ն, գերա՜ն եմ ուզում, ո՞վ ան– ձի ծախու գերան, — կանչում էր Խո– զեան, գիւղամիջեան քարտ փողոցով չոգի վեր երթեւով եւ աչ ու ձախ նայե – լով:

— Ի՞նչ տեսակ գերան է քեզ հարկա – ւոր, — ձայնեց մի տեղարնակ ծերունի տակի միջից:

— Տանիքի դռների համար գերան է պէտք, — ասաց օտարականը փողոցի երկնից մօտենալով եւ ծանր արմունկը դնելով ցանկապատին:

— Հայաստանցի՞ ես, — հարցրեց Բիւ– րականցին նոյնպէս առաջանալով եւ ներ– կողից չնուելով պատին:

— Հայաստանցի եմ. — տանտիրոջ ձեռքը կառչելով եւ հպարտութեան նրան համելով պատասխանեց դղրտուր անդրա– փոքից հոգած Սասունցին:

— Գաղթեցի՞ք:

— Գաղթեցինք, եկանք հաւատարեւ – ցինք ձեզ:

Բիւրականցին մի վշտագին հառաչանք արձակեց: Նա չուտ եկաւ աչ Թեւի վրայ

եւ ցոյց տալով դիմացի քսան բարձրա– հասակ բարդիները, որ չարքով կանգնած էին քով–քովի՝ ասաց.

— Այս քսանից տասը քոնն են, ջոկիր, որ կարեմ:

— Տասը չատ է, ինձ հինգ ծառ է հար– կաւոր, — նկատեց հովիւը:

Բիւրականցին մօտեցաւ, վերցրեց կա– ցինը եւ, Թեւերը քշտելով՝ ծառերից հօ– քը մէկ առ մէկ կարելով չուտ տուեց բակի մէջ:

— Տար տունդ չինիր: Թող Աստուած քանդի էն անիրաւ ուռզակի տունը, որ քո տունը քանդեց, — ասաց տանտէրը բարդիները Սասունցուն յանձնելով:

— Վերցրո՛ւ արժէքը, — առաջարկեց դնորդը, քսակը արագութեամբ դուրս քաշելով ծոցից:

— Բա ես իմ եղբօրից բա՞ն կը վեր – գրնեմ, Աստուած որ վերեւից տեսնի, ի՞նչ կ'ասի, — նեղացաւ տեղացին նրա ձեռքը ետ հրելով:

— Աստուած չկայ, — կտրուկ պատաս– խանեց Աստուրը մռայլուելով:

— Ինչո՞ւ:

— Աստւմ եմ Աստուած չկայ, — կըրկ– նեց Խոզեդան: — Եթէ Աստուած լինէր, ես ինչո՞ւ պէտք է մի քանի անզամ տուն չինէի:

— Դու մի կողմից ճիշդ ես, — հաս – տատեց Բիւրականցին, երկարատեւ լուռ– թեամբ նայելով այդ զարմանալի մարդու եռեւից, որ ահագին ծառերը մի ճիւղի պէս ուսին դնելով, մէկ առ մէկ տանում եւ տեղաւորում էր փողոցի ծայրին կանգնած սայլի վրայ:

Աբարատեան դաշտի եւ մասնաւորա – պէս Լոռու, Զանգեզուրի եւ Գորիսի շրջանի Հայերը Հայաստանի արեւմըտա – եան զաւառներից եկած բնակիչներին անուանում էին «Հայաստանցի» եւ մեծ ակնածանքով էին վերաբերում նրանց հանդէպ: Հատանօրէն այդպէս էին ան – ուանում, ի նկատի ունենալով, որ նրանք Մեծ Հայքի զաւակներ են:

— Հայաստանցի է, — ասաց Ծերունի Բիւրականցին, — խօսքը ուղղելով իր համագիւղացիներին, որոնք, ճանապար– հի եղերքին եւ պարիսպների հետեւում կանգնած, տասիկ հետաքրքրութեամբ եւ զարմանքով դիտում էին այդ յաղ – թահատակ Սասունցուն: Ոմանք օգնում էին նրան ծառերը դասաւորելու եւ պա– րանով կապելու սայլի վրայ:

Աստուրը բերած ծառերը չորացրեց, դրանցից զերանները չինեց եւ պատրաս – տեց իր քարաչէն փոքրիկ անակը: Առաս– տաղը ծածկեց Արմաւիրից բերած եղէ – զով: Նոր տան դուռը բացւում էր մի երկայն ու նեղ բակի մէջ: Տան հետեւը Խոզեդան մի բարակ ուռենու չիս անկեց: Ապա ամբացրեց մի ցից եւ չունը կապեց նրանցից:

Այս ձեւով անկը պատրաստեցին նաեւ միւս բնտանիքները, իրենց չինափայտը բերելով Աղաւնատուն, Օչական եւ Փար– պի գիւղերից:

Առաջին ծուխը բարձրացաւ Ոսկեհատի երդիքից: Ապա բոկլատց Բայազի Թո – նիրը: Գիւղացիները հերթով կրակ տուին Ոսկեհատի տնից: Կրակ տարան Գումեան Յարութը եւ միւս տանչպարների տները: Այդպէս էր հինաւուրց կարգը: Տարիքով ամէնամեծ կինն էր հուր բաժանում: Մինչեւ նա իր Թոնիրը չբորբոքէր, ոչ ոք իրաւունք չունէր կայծ տալ իր օջախին:

Երբ Թոնիրները վառուեցին, Ոսկե – հատն իր ակիչն առաւ եւ հերթով բոլորի տներն անցնելով տատզեց եւ օրհնեց նը– րանց օջախը: Նա մէկի կրակը խառնեց միւսի կրակին, որ զիւղի հիմքը ամուր լինի:

Նոր գիւղը կոչուեց Իրինդ:

Հրճւում էր Աստուրը տեսնելով իր նոր երդիքի կապոյտ ծուխը: Սեւսարեակ հովիւը դղակը վար առաւ, հանեց իր Թանձր կարմիր Թաչկինակը եւ սրբեց ճակատի քրտինքը:

Նա կառուցել էր իր երրորդ տունը:

Ու Թէեւ նա հատատացեալ չէր, բայց գեղջուկ մարդու բնազդը ուժեղ էր նրա մէջ.

— Աստուա՛ծ, դու Խոզեդանի կեանքը կարէ, բայց էս գլաւր երդիքների ծուխը էլ չկարես, — ասաց նա, ծունկի իջնելով իր նոր հիմքի առաջ եւ առաջին անգամ ձեռքերը դէպի երկինք կարկառելով:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Միհրան Պախթիարեան,
Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պախթիարեան,
Տիկին Ա. եւ Օր. Պախթիարեան,

Սէմէրճեան ընտանիքը եւ զաւակները (Պէյրութ), Գասաքեան ընտանիքը եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Թաղուորեան եւ զաւակները, Պ. Ա. Սէմէրճեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զարմուհիին եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՏԻՐՈՒՀԻ ԻՓՐԻՔՃԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 28, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի (Օգոստ. 3) ժամը 10,45ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ-Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ հրատարակուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ գիւանը ստացած է հետեւեալ նուէրները իր կրթական ձեռնարկներուն համար.— Պր. Արամ Ֆրէնկեան 200 Ֆր. իր սիրեցեալ մօր Տիկին Աննա Ֆրէնկեանի մահուան առթիւ: Բարեպաշտ Տիկին մը իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ 300 Ֆրանք:

×

Տէր եւ Տիկին Թօփալեան, ընկ. Բենոյի մահուան քառասունքին առթիւ 10 Ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 30 Ֆրանք Տիկին Աղնիւ Գազազեանէ ընկ. Բենոյի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Կայանէն վերադարձող խումբը կը հասնի երկուշաբթի Օգոստոս 3, առտուան ժամը 6,20ին, Կառ տը Լիոն:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՈՒՄԲԻ ՄԵԿՆՈՒՄ

Փարիզէն կայան տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի՝ Օգոստոս 3, ժամը գիշերուան 23,30ին: Խմբական ժամադրութիւն Կառ տը Լիոնի ժամացոյցի ներքեւ ժամը 22ին:

Կը խնդրուի ժամ առաջ փակել բոլոր հաշիւները եւ ծնողքները ստորագրուած արտօնագրերը յանձնեն եթէ կը ցանկան որ իրենց զաւակը մասնակցի Զուիցերիոյ շրջապտոյտին:

×

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայան մեկնող պզտիկները Օգոստոս 5ին, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին պէտք է հաւաքուին Փեռաշի կայարանին մուտքի մեծ ժամացոյցին տակը:

« Au Pavillon Bleu »
(Bord de Seine)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— Spécialités Orientales —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ:

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը:

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ: Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ

Կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքառ վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին: Կը հասնի Մառըյէն Հայոց Թաղը ժամը 8.30ին: Կը հանդիպի Մանիեան ժամը 9,15ին:

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին:

Ինքնաշարժով եկողներուն համար.— Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլտը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ Փլաթօ:

Իսկ Թէ. Էն. Էլ.ի օթօքարի տեւական սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան Ժօրէս սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւր, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին:

Իսկ կէսօրէ ետք. ամէն կէս ժամը մէկ անգամ:

×

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապ. Խաչի, կիրակի 2 Օգոստոս ամբողջ օրը, Հօթ Ֆազանթին, Պ. Թեսիէի ագարակը:

Գեղարուեստական բաժին.— Նուագ, երգ, արտասանութիւն, պար եւ անակընկալներ:

Պիւֆէ.— Շամփուրով խորոված:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

1914–18Ի ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Նախկին Ռազմիկներու, Հայ Սպայից եւ Ֆրանս. բանակի օտար Սպայից Միութեանց:

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի 1914–18ի պատերազմի յիսնամեակին առթիւ, ի ներկայութեան Նախկին Ռազմիկներու Նախարարին ներկայացուցիչին եւ նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի:

Հայ գաղութը պարտի իր ներկայութեամբ յարգել պատերազմին ինկած բոլոր ռազմիկներու յիշատակը:

×

Այս կիրակի Սէն-Լօւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ. Թրթռեան:

— Պուլ. Օտտօ՝ Հմայեակ Քահանայ:

Շրջաններու Հայութիւնը կը հրաւիրուի եկեղեցի փութալ:

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտարարէ Պօմոնի եւ շրջանի յարգոյ հասարակութեան, թէ այս կիրակի օր Պօմոնի եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ՀԱՅՐ ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՑՐԸՆՔԵԱՆ
Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ-ՇՈԳԵՆԱՒ-ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՃԱՄԲԱՐ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-30 — AOUT

ՕԳՈՍՏՈՍ 15 ԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդը կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան անօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)
Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթներորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան:
Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — Le Pecq
Tél. : 963.01-72

COSTA VERDE
SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

—

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի արեւմտեան ափերուն վրայ, չինութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագիծով մը:

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գումար զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի:

Դիմել գիմել Ընկերութեան արտահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. GLORIKIAN :
— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9
— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնման մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ:



ՀԱՄԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 2 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՄԵԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10073 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.073

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵԻՍ

—o—

Տարի մը եւս բոլորեցինք հայրենիքէն հեռու, հայրենիքի կարօտով տանջուրան։ Երբ 1925 Օգոստոսի սկիզբը հիմը կը դնէր Յառաջին, այն հատատքն ու – նկատ, որ երկար պիտի չտեւէին տա – գնաքութեան օրերը եւ չուտով պիտի գոցուէին դռներն յուսոյ։

Եթէ տարի անցած էր Իմմիրի ապէական – նը, որ ցիերուցան դարձուցեր էր Հա – յութիւնը։

Յոյնա լայն բացեր էր իր դուռները Հրկան գնհնէն փախչող պաղթական – ներու առջեւ։

Նոյն ճամբայ էր դարձեր երբեմնի Ամաչելի Փարիզը, ուր մինչ այդ Հայերը միայն, — Ազատական կամ ուսանող։

Բոլոր հորիզոններէ դէպի Լոյս–քա – ղաք կը վազէին հայրենակիցներ՝ որ որնելու, նոր անահութիւն ըս – նդրելու, երջանիկ բոյն կազմելու հա – մար Ֆրանսայի խաղաղ երկինքին տակ, նաեւ ջարդի, բանտի եւ հալածանքի ահեղական մղձաւանջէն։

Տարիներ բազմութիւններու առաջին ամրութիւնն էր գործ ճարել, աշխա – տանք ապրուելու համար։

Երկրորդ քայլը ինքնապաշտպանու – թիւնն էր՝ նոր միջավայրի հրապոյրնե – րուն չկորնչելու, ազգային դիմա – գիծը անպարտ պահելու համար։

Այդ նպատակին կը ծառայէին մեր դպրո – ցական, եկեղեցական, և – մասնագրական, բարեսիրական, մշա – կութային, գեղարուեստական, ազգային բազաքական կազմակերպութիւնները։

Յատուկ միութեան կապ մը գործաւ Ամերիկայի գանազան քաղաքներուն, գիւ – ղերն եւ մեկուսի ապարանքներու մէջ ապրող հայերուն միջեւ։

Գործաւոր գործաւ անոնց գործու – նէութեան։ Ճամբայ ցոյց տուաւ տեղ – ներուն, բարքերուն եւ օրէնքներուն համեմատ հայ պաղթականներուն։

Իր էջերը լայն բացաւ նորածիլ տա – ղանդներու առջեւ եւ քաջալերեց անոնց գրական փորձերը։ Պաղթականներ հաս – տատուն մէջ եւ դպրոց մը գործաւ պատանիներն ազատուած մեր բնակութե – նքներ համար, որոնք կիսատ էին ձգած ուսումնական ու դպրոցները՝ անդամ մը պաղթական դառնալով։

Յատուկ հաւատարիմ աւանդապահն է – հայկական Դատին։ Առանց բնկրը – նելի եւ անընդհատ արծարծելց մեր ժո – ղովրդի քաղաքական արդար պահանջ – ները։ Պատերազմ Հայաստանի անկա – խութեան վերահաստատումին եւ բռնա – զաւթուած հողերու վերադարձին համար։

Ամերիկահայ գործունէութիւնը գործաւ գաղութներու կեան – քին մէջ աշխոյժ բերել։ Հայութեան ճիգերն ու բնաբերդումները ծանօթա – նալի դարձան օրէցօր։

Այդ օրերն գոհունակութեամբ ար – ձանագրենք հայրենիքի ժողովուրդին նը – պաստները մշակոյթի, ճարտարարուես – տութեան մարզերուն մէջ։ Հինարարութեան մարզերուն մէջ։ Ամենամեծ արտայատութիւնն ձաղկեց վար – դի յոյն կողմերը։

Այդ օրերն է որ Ցառաջ եւ ան – ձերը կը հիմնադրին՝ Շաւարշ Մի – սաքեան գծած ճամբէն, հաւատարիմ ա – մէն։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՄԱԿԱՐԻՈՍԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ

—o—

ՓԱՓԱՆՏՐԻՈՒ ՇԱՏ ԽՕՍՔ ՉՈՒՆԻ

—o—

Կը թուի թէ կիպրական հարցին մա – սին, յունական կառավարութիւնը այլեւս չի կրնար վճռական դեր խաղալ եւ առա – ջին ու վերջին խօսքը կը պատկանին Մա – կարիոս Աբք·ի Արգարեւ, հապա կիպ – րոսի նախագահը Նիկոսիա կը վերադառ – նայ, Աթէնքի Արտաքին նախարարը յայ – տարարութիւն մը կ'ընէր մամուլին հա – մար թէ յունական կառավարութիւնը միշտ վստահութիւնը պահած է ՄԱԿի Փինլանտացի միջնորդին նկատմամբ եւ իրրեւ ապագայ յիշած է յոյն պատուի – րակներու ներկայութիւնը Ժընեւ, ուր կը չարունակուին յոյն եւ թուրք բանակ – ցութիւնները ՄԱԿի միջնորդին ներկա – յութեամբ։

Տիրող կարծիքն այն է, որ այս յայ – տարարութեամբ, Յոյները ուզած են մեղմացնել Մակարիոս Աբք·ի անկիջողա – կան արամադրութիւնները եւ յարձա – կումները զուրս ըրած է Էդիսընի եւ ՄԱԿի միջնորդութեան վրայ։

Արտաքին նախարարը ուզած է նաեւ չեչեզել որ յոյն կառավարութիւնը չէ հրաժարած ՄԱԿի հովանիով գտնուելիք լուծումէ մը։ Ասկէ կը հետեւցուի թէ որոշ տարակարծութիւն կայ Մակարիոս Աբք·ի եւ յունական կառավարութեան մի – ջեւ հակառակ մամուլին եղած յայտարա – րութեանց, ուր թէ՛ Յոյները եւ Մակա – րիոս Աբք· կը կրկնէին թէ տեսակէտնե – րու բացարձակ նոյնութիւն կայ։

Տարակարծութեան այլ կէտ մըն ալ նչմարուած է Աթէնքի եւ Նիկոսիոյ մի – ջեւ։ Կը թուի թէ մինչ Յունաստան հա – մաձայն է որ կղզւոյն եռաք, Ամերիկան կայաններ ըլլան Կիպրոսի մէջ, ընդհա – կառակն Մակարիոս Աբք· համաձայն չէ եղած նման կարգադրութեան մը։ Դէպե – րը թէեւ չատ իրար անցած չեն այս որո – շումէն, տրուած ըլլալով որ Փափան – արէու միշտ հաւատարիմ տուած է Հիւմմի թէ ձնսընի, որ յունական տեսակէտն էր ՄԱԿի միջնորդին որոշումներուն ա – պաւինիլ։

Այս լուրերը պատճառ կը դառնան որ այն տպաւորութիւնը տիրէ թէ Կիպրոսի հարցը եղած է Փափանտրէուի ձեռքէն եւ Մակարիոս Աբք· 30 հազար զինեալ ուժե – րով կրնայ իր խօսքը պարտադրել։

× *Մոսկուայէն վերադարձին, Ու Թան նոր տեղեկագիր մը ուղեց կիպրոսի մա – սին։*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐԵԼի չէ եղած ցարդ աղատել Ժիւ – ռայի քարայրին տակ բանտարկուած 9 բանուորները որոնց բարոյական կորովը ժամէ ժամ կը տկարանայ։ Կը կարծուի թէ մնացեալ չորսին երկուքն ալ դեռ ողջ են։ Ջանք չի խնայուիր ժամ առաջ վերա – կենդանացնելու համար անոնց կեանքերը։

ՁՈՆՄԸՆի փոխ–նախագահի սթոռին թեկնածու են Հըմֆրէ եւ Մք· Քարթի։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ կայսրութեան եւ գա – րեան Ռուսիոյ միջեւ ծագած պատե – րազմին յիշատակին առթիւ, էրհարտ յօդուած մը հրապարակած է ուր կը չե – ոէ թէ «տրուած ըլլալով որ մահուկենաց խնդիր է ըլլալ թէ չըլլալ աշխարհի հա – մար, պէտք է մեղմացնել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ եղած լարուածութիւնը, որ արդեօք կը հանգիստանայ խաղաղութեան մը հաստատման Եւրոպա – յի մէջ»։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ վարչապետին այցելու – թեան քաղաքական մասը վերջ գտաւ, բայց Մօսկր երկուշաբթի միայն Պուքրէշ կը վերադառնայ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ռաճերը է· արբանեակը հաստատ իր բոլոր նպատակները եւ կա – րելի եղաւ 4000 նկարներ առնել լուսինէն։

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՄԸ

Վարդերն ու Փուշերը

ԱՄԲ·— «Ցառաջ» այսօր կը թեւակոխէ իր քառասունեռրդ տարին։ Այդ առթիւ հատուած մը այն խմբագրականէն զոր Շ· գրած էր, 1935 Օգոստ· 2ին, թերթին հիմնարկութեան տասնամեակին առթիւ։

...Ի՞նչ եղաւ հիմնական հոգը «Ցա – ռաջ»ի տարիներու ընթացքին, իրրեւ թերթ·— Ստեղծել ինքնուրոյն գիծ մը, երիտասարդ ու արդիական, և՛ ուղղու – թեամբ և՛ արտայայտութեան եղանակ – ներով։ Զարգացնել ճնշական ոգին, վե – րազնահատման տենդը՝ ազգային, չեղա – փոխական թէ քաղաքական հարցերու մէջ։

Անշուշտ ծծելով նոյն ակունքէն·— Հ· Յ· Դաշնակցութիւն։ Ո՞րքան յաջողեցաւ այս ճամբուն վրայ։

Տասնամեայ պատմութիւնը կ'ըսէ·—

«Ցառաջ» չունեցաւ տկարութիւն, երբ հարկ էր զարնել, յանուն արդարութեան եւ ազատութեան։

Ոչ գոյն, ոչ շեշտ, ոչ ալ սրբազան կիրք պակսեցաւ անոր էջերուն մէջ, երբ կ'ու – զէր առողջ խանդավառութեան մը աւիշը հոսեցնել։

Արհամարհանքն եղաւ իր ամէնէն հա – տու զէնքը, իրրեւ պատասխան տմարդի խուժանավարութեանց։

Եթէ խանդավառեց, չուզեց բռնկցնել, լուցկի մը նետելով յարդին մէջ։

Եթէ զարկաւ, միեւնոյն ատեն լացաւ, ի տես անպարտկելի, անրնդունելի ապա – կանութեանց։

Միջավայրին ալեկոծութիւնը եւ մարդոց վատութիւնը յաճախ կոտրեցին «Ցա – ռաջ»ի թեւերը։

Ամէն պարագայի մէջ, «Ցառաջ»ը փոր – ձեց ակօսներ բանալ, անվհատ գանեց եւ հերկեց, ձգտելով միշտ մնալ մղիչ ուժ։

Պատմութեան կը մնայ գտնել վարդն ու փուշը, այս ցանիին։

×

Եթէ «Ցառաջ» ժառանգորդն է բռնօրէն անհետացած ներունդի մը, կը նշանակէ թէ ստանձներ է դեր մը, որ իրեն կը պարտադրէ ոչ միայն ինքնահաճ հատա – տարմութիւն, այլ եւ յարաճուն ճիգ։ Ձգտում՝ նորոգելու աւանդը եւ ապահո – վելու անոր ներդաշնակութիւնը՝ օրուան պահանջներուն հետ։

«Ցառաջ», իր շուրջը համախմբուած կամ իր ներշնչած աշխատակիցներով, այս տասը տարիներու ընթացքին կրցաւ տրամադրել իր առաջադրութեանց եւ տարողութեան մէկ մասը միայն։

Մնացեալը — եւ դեռ աւելին — կը մը – նայ պարտական։

Անոր ձայնը շատ հեռուները կր հասնի, արթնցնելով տենչեր որոնք չեն գոհա – ցած։

Եթէ ան ունի շօշափելի արժանիքներ, այդ ոչ թէ ինքնաբաւ առաւելութիւն մը կը կազմէ, այլ կը յիշեցնէ ուրիշ պար – տականութիւններ, Համի իրեն վիճակ – ուած է լոյս տեսնել բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ։

Ի՞նչ օգուտ որեւէ տասնամեակէ երբ ամբողջ սերունդ մը կը հալի մեր աչքե – րուն առջեւ, անզօր կատաղութեամբ։ Ըմբոստացած՝ իր իսկ արժանիքներուն գիտակցութենէն, այսինքն անոնց բոնի ամլութենէն։

×

Տասը տարի վերջն ալ, «Ցառաջ» կը պահէ նոյն գիծը — ինչ խոստանալ, բայց կատարել ինչ որ յանձն առած է։

Ան ունի արդար յաւակնութիւններ, բայց ոչ շռնդալից եւ սնամէջ հաւատիք – ներ։

Ան իր բեռը շալկած կ'ուզէ քալել մի – եւնոյն ինքնավստահութեամբ, եւ շատ աւելի լայն բանալով իր թեւերը։

Գօտեպնդուած՝ յեղափոխական եւ յա – ռաջապահ սերունդի մը ներշնչումներով ան իր ճամբան պիտի կտրէ ուժերու կեդ – րոնացման ձգտումով, բայց միշտ ան – խախտ պահելով իր եւ իր սերունդին ինքնուրոյն գիծը։

Այս առթիւ, եթէ իր շուրջ կր տեսնէ բազմութիւն մը դաւանակիցներու եւ ու – ղեկիցներու որ կը հետեւ իրեն հետ, օրը օրին, չի մոռնար նաեւ անոնք որ շիջե – ցան նոյն ճամբուն վրայ։

Եղբայրական ողջոյն բոլորին, եւ սրտ – ղուսից մը խունկ՝ անոնց որ բաժնուեցան անդարձ։

Շ·

×

Քառասնամեակի առթին, որբացած «Ցառաջ»ը իրեն կը դիմէ այսօր եւ ամէն օր, ճշդելու համար իր ճամբան, դանե – լու համար իր ուղին։

Ի՞նչ օգուտ որեւէ տարեդարձէ սակայն երբ ամբողջ սերունդ մը ոչ թէ կը հալի, այլ հալեցաւ մեր աչքերուն առջեւ, ան – պօր կատաղութեամբ։

Զրկուած այդ սերունդէն որ հալեցաւ, զրկուած իր խմբագրապետէն որ մաշե – ցաւ, զրկուած ձեռքին, «Ցառաջ» այսօր ալ, ճիգ չի խնայեր տէր մնալու համար իր կոչումին։

Եղբայրական ողջոյն բոլորին, եւ սրտ – ղունց մը խունկ՝ Անոր որ բաժնուեցաւ անդարձ։

ԱՄԷՆ ՕՐ

Հաճոյքով պիտի կարդաք

Հետ ի հետ պիտի կարդաք

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԻՆ ՎԷՄ ՆՈՐ ԷՋԻ ՎՐԱՅ

«ՆՈՐ ՏԵՏՐԱԿ ՈՐ ԿՈՉԻ ՅՈՐԴՈՐԱԿ»

Եւ ահաւասիկ դիրք մը, ևս քան զևս... փչացած:

Դարձեալ ժառանգութիւն Մաղրա-սի (*):

«Յորդորակ» տպուած է «Նչաւակ», «Որոգայթ» եւ այլ Մաղրասեան հրատարակութիւններէ առաջ:

Ինչո՞ւ բանասիրական այս ուշացումը:

«Նչաւակ» դիրքէն հետ «Յորդորակ» դիրքին այս քննութիւնը ոչ տանիքէն դուրս իջնել է, ոչ ալ այն ձեւն է՝ որ Աւետարանը կը յիշէ (Յովհ. ԻԶ. 6), իսկ վանեցիք կը պատկերացնեն բերան չառնելիք բարդ բառով մը, միշտ սխալ դրուած, (այդ բարդ բառին մէջ վերջինը դրել... զաւիք եւ ոչ թէ զաւիկ):

Թերեւս կարծուի թէ, «Նչաւակ»ին, «Որոգայթ»ին եւ ազատագրական ծանօթ հրատարակութիւնից հեղինակ անուանելէ հետ Նոր-Ջուղայի վաճառականը, «յետս չդալով» այսպէս՝ նախ ջանացի պատրաստել ընթերցողը, — դիւրին ռազմավարութիւն, — որ ընդունի թէ Շահամիր Շահամիրեանի կը պատկանի «Յորդորակ»ը եւս, մին Մաղրասի առաջին հայ տպարանին առաջին գործերէն, ի՞նչ փոյթ թէ կը կրէ Յակոբ Շահամիրեանի անունը ճակատին վրայ:

*Դիւրին ռազմավարութեան մարդ չեմ, ու չեմ զոհանար՝ հարցնելով թէ յատկապէս այս կարգի հրատարակութիւնից համար հիմնուած չէ՞ր մինչ Մաղրասի տպարանը, եւ Շահամիր Շահամիրեան, որ տուաւ «Նչաւակ»ը, որ տուաւ «Որոգայթ»ը, որ պատրաստեց ազատագրութեանց դաշինքները, որ վերջապէս չարունակեց Սուրբ Գործը իր զաւկին (Յակոբի) մահէն հետ, ամէն բան զոհելով, ի վիճակի չէ՞ր տալու «Յորդորակ»ը, ի՛նչ պակասելով

...չպարմանում էինք, թէ ինչո՞ւ
...չի ժանում: Չէ՞ որ սրանից
...բոլոր զօրախմբերը գիւղ էին
...ինչեր ասես, որ չէին անում
...Մենք չէինք հեռանում սպիտակ
...հիացած աչքերով դիտում
...ուսադիրները, սուրը, փա –

...նա, կարծես մի բան յիշե –
...չարժումով իր մօտ կանչեց
...Թուրքերէն ինչ-որ բան ասաց:
...պատուի առաւ եւ հառու
...կատարելով հեռացաւ:
...նա վերադարձաւ եւ Թղթի մէջ
...ինչ-որ բան յանձնեց հրամա–
...:
– ...էկէք, երեխէք, — դիմելով
...հրամանատարը, — մի՛ վա –
...— քաջալերեց նա մեզ:
...մօտեցանք: Նա հարցնում
...մէկի անունը, շոյում գլուխը եւ
...մի կտոր շաքար էր հանում
...Երբ հերթն ինձ հասաւ, մեր
...ոչխի տղան՝ Մանուկը, յանկարծ
...:
– Դա Քուրդ է, քեռի, դրան շաքար
...:
...չփոխուեցի: Մինչ այդ տղաներից
...ինձ զգացնել չէր տուել, որ ես
...եմ: Թէ՛ խաղերում, թէ՛ դա–
...մեր հացն ուտելիս ես նրանց
...ընկեր էի: Անգամ Մանուկը,
...այդ խօսքն ասաց, առանց ինձ
...հաց չէր ուտում: Նրա այդ
...ինձ ապշեցրեց: Ապշած էին
...միւս տղաները: Ես երկիւղով նա–
...սպիտակ ձիաւորին: Նրա մինչ այդ
...դէմքը մռայլուած էր: Թուխ,
...յօնքերն իջել եւ համարեա ծածկել
...աչքերը: Ես զգում էի, սիրտս
...սկսեց արագ բաբախել: Ես յիշե–
...թէ ինչպէս դաժան դատաստան էր
...Քրդերի հետ խմբապետ Անգա –
...եւ սպասում էի, որ, ուր որ է,
...սպիտակ ձիաւորն իր գեղեցիկ Թրով կը
...իմ գլուխը: Բայց նա յանկարծ
...ցրեց գլուխը եւ դիմելով ինձ,
...էն ասաց.
– Մի վախենա, մօտ արի...
...մօտեցայ նրան: Նա Թղթի միջից
...կտոր շաքար հանեց ու մեկնեց ինձ:
...դողդղացող ձեռքս պարզեցի եւ վեր –
...շաքարը: Այդ միջոցին զինուորնե–
...մէկը մօտեցաւ եւ զեկուցեց, որ գիւ–
...կողմից ինչ-որ մեծ ամբոխ է գալիս:
– Ոչինչ, Թող գան, — պատասխանեց
...հրամանատարը՝ եւ դառնալով մեր կողմը
...:
– Երեխէք, բոլորդ գնացէք, Թող մի–
...Մանուկն ու այս Քրդի լամուկը մը–
...:
– Նադօ, ուզո՞ւմ ես քեզ հետ ես էլ
...— կամաց ասաց տղաներից մէկը՝
...:
– Չէ, Արամայիս, չուս գիւղ հասիր,
...խմաց տուր, Թող գայ, — խնդրե–
...ես:

Քիչ անց գիւղացիները մօտեցան ճամ–
բարին: Առջեւից գալիս էին գիւղի մե –
ծամեծները՝ ձեռքներին աղ ու հաց:
Սպիտակ ձիաւորը հանդիսաւ քայլերով
մօտեցաւ, ընդունեց նրանց ողջոյնը եւ
սպիտակ սփռոցի վրայի հացից կտրելով
մի պատառ, Թաթախեց աղի մէջ ու կե–
րաւ: Այդ արարողութիւնից յետոյ,
սպիտակ ձիաւորը զինուորին ասաց, որ
առաջ բերեն մեզ՝ ինձ ու Մանուկին:

— Ովքե՞ր են այս տղաները, — հար–
ցրեց սպիտակ ձիաւորը, դիմելով գիւ–
ղացիներին:

— Այդ մէկը իմ տղան է, պարոն զօ –
րավար, — առաջ գալով, ասաց ոչէր, —
իսկ էն մէկը Քրդի անտէր լամուկ է:

— Քո տղան եւ այդ լամուկը ընկեր –
նե՞ր են, — հարցրեց զօրավարը:

— Պարոն զօրավար, էնքան եմ բարկա–
ցել տղայի վրայ, որ դրա հետ ընկերու–
Թիւն չանի...

Այդ ժամանակ առաջ եկաւ քեռի Հա–
մօն ու ասաց.

— Ոչէս, ես չգիտեմ, Թէ դու Քրդերի
եւ Հայերի մասին ի՞նչ ես մտածում,
բայց այդ լամուկը անտէր չէ, մենք ողջ
գիւղով որդեգրել ենք նրան, նա մեր
գիւղի զաւակն է: Այդ բանը դու շատ լաւ
գիտես:

Սպիտակ ձիաւորը հետաքրքրուԹեամբ
լի մի հայեացք գցեց քեռի Համօյի վրայ
եւ ապա դարձաւ դէպի ոչէր.

— Ոչէս, քո տղան այսօր դաւաճանեց
իր ընկերոջը: Իսկ ընկերոջը դաւաճանողը
հայրենիքին էլ կը դաւաճանի: Դուք հի–
մա ինձ աղ ու հաց բերեցիք. ի՞նչ կը լի–
նի, եԹէ ես էլ դաւաճանեմ այդ աղ
ու հացին:

— Պարոն զօրավար, չէ՞ որ Քրդերն էլ
դաւաճանել են Հայերի հետ կերած աղ
ու հացին: Ասում են, որ քոռ Հուսէին
փաշան եւ Հաջի Մուսան ահագին Հայեր
են կոտորել...

Սպիտակ ձիաւորը մռայլուեց.

— Ինչպէս երեւում է, դու գայլն ու
գառը իրարից չես ջոկում, ի՞նչպէս են
գիւղը քեզ վստահել: Փոխանակ գայլի ե–
տեւից ընկնելու, դու ընկել ես այս ան–
խօս մրջիւնների ետեւից: Հայերի եւ
Քրդերի բարեկամուԹիւնը քոռ Հուսէին
փաշան եւ քեզ նմանները քանդեցին:

ՆԱԴՕ ՄԱԽՄՈՒԴՈՎ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Կաշիէ գնդակին ամէնէն հին նկարը
(Ք. Ա. 2500ին), վերջերս գտնուեցաւ
Սամոֆրակիա կղզիին մէջ (Եգէական
ծով): Գնդակը նկարուած է կաւէ ամանի
վրայ, որմէ կարելի է հետեւցնել Թէ
կարգ մը խաղեր, ինչպէս օրինակ՝ ոտ –
նագնդակը եւ այլ գնդախաղեր ծանօԹ
էին Յոյներուն: Անոնց գնդակներն ալ
պատրաստուած էին կաշիէ սանձին կը –
տորներէ, ինչպէս այսօրուան գնդակ –
ները:

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Հայ դասական գրագէտները մեծապէս
գնահատելով Թատրոնին դերը ժողո –
վուրդին կեանքին մէջ, ամէն կերպ կ'օգ–
նէին Թատերական մշակոյԹին զարգաց –
ման: Անոնցմէ շատերը ոչ միայն կը
գրէին Թատերգուլիւններ, այլեւ Թատե–
րական խումբեր կը կազմէին, կը հոկէին
բեմադրուԹեան եւ դերասաններու խա –
ղին, երբեմն ալ իրենք կը խաղային եւ
կը բեմադրէին:

× 1862ին Պերճ Պռօշեան Թիֆլիսի մէջ
կազմակերպած է Թատերական խումբ
մը: Ըստ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք
Հայաստանի» վէպին, ան գրած է «Ազա–
սի» խորագրով ողբերգուԹիւն մը, որ ա–
ռաջին անգամ բեմադրուած է 1863ին:
Ազասիին դերը խաղացած է Պռօշեան:

× Դերասան Գ. Պետրոսեանի բեմա –
դրուԹեամբ 1895 Փետրուար 6ին Թիֆ –
լիսի մէջ ներկայացուած է «Ուրիէլ Ա–
կոսԹա» ԹատերգուԹիւնը: Դերասաննե –
րը եղած են Ղազարոս Աղայեան, Ծիր –
վանզադէ եւ Յովհաննէս Թումանեան:

× Յովհ. Թումանեան դպրոցական
տարիքին այնքան խանդավառուած էր
Պետրոս Ադամեանով, որ « Վարդան
Մամիկոնեան» ԹատերգուԹեան մէջ խա–
ղացած է անոր հետ: Այս մասին Թու –
մանեան կը պատմէ.— «Վերջին զործո –
ղուԹիւնում ես խաղում էի սպանուած
զինուորի դերը: Մին էլ յանկարծ Թատ–
րոնը Թնդաց ծափերից, գլխիս վերեւ
յայտնուեց Եղիշէ Ադամեանը, ծեր Ծա –
ռուկին յենուած: Մի պահ մոռացայ, որ
ես սպանուած զինուոր եմ, մի յարմար
դիրք ընդունեցի, աչքերս բացեցի, որ–
պէսզի մի լաւ տեսնեմ Ադամեանին: Այդ
պահին Թուքս կտրել Թռաւ ու սկսեցի
հազալ, այնքան ուժեղ էի հազում ու
չարփշում, որ դեկորացիան սկսեց օրօր–
ուիլ, Թատրոնում ընդհանուր ծիծաղ
բարձրացաւ, գալերիան սկսեց աղմկել
ու աղաղակել: ԳործողուԹիւնը մի կերպ
վերջացաւ, վարագոյրը երբ իջաւ Թէ
չէ, Ադամեանը տեղից Թռաւ դէպի մե–
ռած զինուորները, կատաղած գոռալով՝
«Ան ո՞վ էր ծօ...»: Այդ պահին ժողո –
վուրդը սկսեց գլրգալի ծափահարու –
Թիւններով Ադամեանին կանչել: Ես այդ
խառնակ դրուԹիւնից «գաւելով փա –
խայ...»:

× Սունդուկեան իր գործերուն փոր–
ձերուն ժամանակ շատ անգամ բեմա –
դրուԹիւնը կը ստանձնէր: 1889ին էջ –
միածնի Գէորգեան ճեմարանի ուսանո –
ղուԹիւնը կը բեմադրէ «Պէպօ»ն, օգնու–
Թեամբ Սունդուկեանի:

× ՎրԹանէս Փափազեան գրագէտ եւ
Թատերագիր ըլլալէ զատ, նաեւ լաւ ջու–
Թակահար էր: Դերենիկ Դեմիրճեան կը
պատմէ, որ իր « Հայրենիքի համար »
ԹատերգուԹիւնը առաջին անգամ բեմա –
դրած եւ անոր երաժշտուԹիւնը գրած է
Փափազեան:

× Տիկնիկի Թատրոնի մասին մեզի ա–
ռաջին անգամ տեղեկուԹիւններ կուտայ
Փափազեան: 1887 Հոկտեմբեր 1ին Արճէ–
շէն գրած նամակին մէջ, խօսելով Վան
տանող ճամբաներու դժուարուԹիւննե –
րու մասին, կը գրէ նաեւ հոն մուտ գոր–
ծած «ղարագէօզ» խաղցնող Հայու մը
մասին, որ գիւղացիները կը զարմացնէր
կ. Պոլսէն բերուած ելեկտրա-մագնիսա –
կան մեքենայով: Ան հանգամանօրէն խօ–
սելով «ղարագէօզ»ի ծագման, նշանա –
կուԹեան, արուեստի մասին, կ'աւելցնէ.
— «Ղարագէօզ» խաղցնողը պիտի ունե –
նայ երկու յատկուԹիւն.— բացարձակ
շրջահայեցուԹիւն եւ բազմատեսակ ձայ–
ներ հանելու ճարտարուԹիւն, որովհե –
տեւ... կաշիից շինած մարդուկների փո–
խարէն ինքը խաղացնողն է խօսում, շար–
ժում եւ ամէն ձեւ տալիս»:

× Մուրացան զանազան առիԹներով ե–
ղած է Թիֆլիսի Հայոց դրամատիկական
ակումբի, կոմիտէի եւ Թատերական այլ
ընկերուԹիւններու յանձնախումբերու
գործօն անդամ:

× Վահան Տէրեան ուսանողուԹեան
շրջանին դահիճի դեր ստանձնած է «Շու–
շանիկ» ողբերգուԹեան մէջ: Բեմին վրայ
այնքան անտարբեր եւ անհաղորդ եղած
է, որ բեմադիրը ստիպուած, գինք դուրս
քշած է:

ՀՐ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԾԱՂԿՈՂԸ

Շ. ՆԱՐԴՈՍԻՆ
Կարդալէ ետք «Սպիտակ Աղաւնի»ն

Ես ծաղկողն եմ, եւ իմ հոգիս է
թռչնատուն,
Միաձանուած պարանոցով աղաւնիներ
Երամ երամ կը թռչկոտին առաւօտուն.
Շուրջս վաճիճն անմահական խունկն է
բուրեր:

Մագաղաթներ մատներուս տակ իմ
դողդողուն
Սրբազնաշունչ տեսիլքներով
կը զարդարուին.
Հոգիիս մէջ կեր կը գտնէ ամէն թռչուն՝
Որ կարօտի մը թախանձանքն է
երկնային:

Երբ աղօտ լոյսը բեկբեկի երազիս հողէ,
Եւ կամարները բազմանան սռուներնէրէ
Արձագանգին պէս երկարող, պիտի գոցեն

Զմայլահար աչքերս իրենց թեւերուն տակ
Լուսաքաղձիկ աղաւնիներն հայրենաքնակ
Որ սլացան օր մը սրտիս խոլ թռչնոցէն..

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ   (159)

ԽՈԴԵԴԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

...չուտով այդ կխափուլ վանքի
...երեւաց հինգ խրճիԹ: Դրանք Ի–
...առաջին ուԹ բնակիչների տներն
...:

...բոլորի կացարանները պատրաստ
..., պահանջ զգացուեց գիւղամէտ կազ–
...նորաշէն աւանի աշխատանքները ղե–
...ւ եւ Սովետական իշխանու –
...օրէնքները գիւղում կիրառելու
...:

...նախագահ ընտրուեց Եղնիկը:
...առաջին հոգսը եղաւ նոր
...բնակիչներին ապահովել սերմացուով եւ
...ուԹեամբ անձկացնել այդ տարուայ
...: Աստուրը խորհուրդ
...այդ տարի կորեկ ցանել, ի նկա–
...ունենալով կորեկի մեծ բերքատուու–
...:

— Կորեկը մեզ կը փրկի, ճորօ (հօր –
եղբայր), բայց որտեղի՞ց ճարենք էդքան
սերմացու, — հարցրեց Եղնիկը մտահո –
գուԹեամբ:

— Դու լծկան ճարիր, Թող արտերը
վարեն, ես կորեկ կը ճարեմ, — ասաց
ծերունին:

Հետեւեալ առաւօտ շատ վաղ, Խոզե –
ղանը վերցրեց մի պարկ եւ Արուստոյի
կողերով ուղեւորուեց հարեւան գիւղե –
րը: Եղնիկն էլ չիմացաւ, Թէ նա ո՛ւր
գնաց: Ուշ երեկոյեան վերադարձաւ մի
պարկ կորեկ շալակին եւ մի քանի բուռ
դդումի եւ շողգամի սերմ կարմիր Թաշ–
կինակի մէջ: Մինչեւ նրա վերադարձը,
ԳուԹան ՅարուԹը եւ միւս տղամարդիկ
վարել էին առաջին արտերը եւ տնամերձ
հողակտորները:

Այդ տարի կորեկը, շողգամը եւ դդու–
մը առատ բերք տուեցին: Վատատկը հա–
ւասարապէս բաժանուեց գիւղի շնչերի
վրայ:

Այնուհետեւ որոշուեց բնակիչներին ա–
պահովել մսի եւ ճարպի պաշարով: Սաե–
փանը, Աստուրը եւ Սեմայլի Թաթօն մի
որսորդական հրացան առած գնացին
սար: ՀերԹով կրակելով՝ նրանք մէկ
շաբաԹուայ մէջ սպանեցին տասը–տասն –
երկու քարայծ: Այդ որսը նոյնպէս հա –
ւասարապէս բաժանուեց տների վրայ:

Այդ նոյն ժամանակ Եղնիկը, Իրինդի
քարափներն ընկած, նետ-աղեղով կաքաւ
էր որսում համայնքի համար: Կաքաւներ
շատ կային Հինդ Ռանչպարի ձորում:
Տաք եղանակներին, երբ նրանք չորք
կազմելով սկսում էին պարել, Եղնիկը
դաւաճանողի լարում էր նետ-աղեղը: Կամ
երկու ձեռքի ափերը բերանին դնելով եւ
բաց ու խուփ անելով իր շուրջն էր դրա–
ւում կաքաւներին ու, յանկարծակի յար–
ձակուելով, որսում էր նրանց:

Ոսկեհատը, Բայազը եւ Հեղինէն զար–
նանը մանդակ, սիրեխ եւ դաշտային այլ
բանջարներ էին ժողովել ու չորացրել:
Այդ ամէնը կորեկի եւ շողգամի առատ
բերքի հետ մեծապէս ԹեԹեւացրին Իրին–
դի անդրանիկ բնակիչների ձմեռուայ վի–
ճակը:

Հետեւեալ գարնանը գիւղացիները վար
ու ցանքի աշխատանքներին զուգընԹաց
վերջնական ստուգման ենԹարկեցին գիւ–
ղի աղբիւրները եւ հողային տարածու –
Թիւնները: Աղբիւրների մեծ մասը ցամք–
ում էր ամռում:

Թէպէտ ջուրը, ծաղկունքը եւ կանա –
չուԹիւնը առատ էին, բայց վարելահո–
ղը քիչ էր: Իշխողը քարն էր, ապառա–
ժը: Տարիների յամառ աշխատանք էր
հարկաւոր, որ այդ կուսն անդաստանները
ծածկուէին փարԹամ արօտներով եւ ծա–
ռաստաններով:

Այդ գարնանը Բայազը հարեւան գե –
ղից մի Թխական բերեց, իսկ Աստուրը
սարից բերեց տասը հատ կաքաւի ձու:
Մի ամիս յետոյ ճուտերը արդէն վազվը–
ղում էին բակում: Բայց դրանք խիստ
տարօրինակ հաւքեր էին, կարմիր լերկ
տոտիկներով, առանց կատարների: Ինչ–
քան մեծանում էին, այնքան խառտիկ
էին դառնում եւ սոսոալով փախչում
դէպի սար: Ո՛չ Բայազի կուռն էր օգ –
նում, ո՛չ էլ Թխականի հսկողուԹիւնը:

Սակայն նոր բնակիչները չէին յուսա –
հատում:

Խոզեղանը եւ Ստեփանն աշխատում
էին իրենց ընտանիքներն ապահովել այ–
ծերով ու մաքիներով: Թաղուեցի Պետ –
րոսին առաւելապէս լծկանի եւ կաԹնա –
տու կովերի հարցն էր մտահոգում: Գու–
Թան ՅարուԹը նշանաւոր մաճկալ էր եւ
միջոց էր որոնում արօր ձեռք բերելու:
Սեմայլի Թաթօն հողը ծամելով իմանում
էր, Թէ ե՛րբ պէտք է ցանել: Հողի գոյնից
որոշում էր ապագայ բերքը:

Եղնիկը, որ ամենաերիտասարդ տղա–
մարդն էր, Թէ՛ կառավարում էր նորաշէն
աւանը, եւ Թէ՛ զբաղւում էր կաքաւի որ–
սով:

Ասփիճանաբար առաջին դժուարու –
Թիւնները յաղԹահարւում էին: Կեանքը
մտնում էր կանոնաւոր հունի մէջ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պր. Արամ Ֆրէնկեան երկու հարիւր ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, իր սիրելի մօրը՝ Տիկին Աննա Ֆրէնկեանի մահուան առթիւ:

×

Մըտոնէն, Տէր եւ Տիկին Տավուտեան Ցիսուն ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին:

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քէփէնէկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քէփէնէկեան և զաւակները, խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք իրենց այցելութիւններով, հեռագիրներով, նամակներով, ծաղկեպսակներով եւ փոխան ծաղկեպսակի իրենց նուիրատուութիւններով՝ Վալանսի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, յարգեցին Այրի Տիկին Մարգրիտ Քէփէնէկեանի յիշատակը:

×

Այրի Տիկին Մարկոսեան եւ իր զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով, իրենց ներկայութեամբ, հեռագրով եւ նամակներով յարգեցին յիշատակը ողբացեալ Մարկոս Մարկոսեանի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբացեալ Պր. Մարկոս Մարկոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են իր զաւակներուն, ազգականներուն եւ բարեկամներուն կողմէ՝ զանազան հաստատութիւններու.—

Ողբացեալին զաւակները 220 ֆրանք: Պ. Տիրան Էնէզեան 40, Տէր եւ Տիկին Ունճեան (Օռանժէն) 20: Տէր եւ Տիկին Արապեան (Տէսինէն) 50 ֆրանք:

Սոյն գումարը բաժնուած է հետեւեալ ձեւով.— 150 ֆր. տեղւոյն Ս. Գէորգ եկեղեցիին: 90 ֆր. տեղւոյն մանկապարտէզին, 50 ֆր. Մարսէյլի Առաջնորդարանին, 20 ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին (Ստանալ «Յառաջ»էն): 20 ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Զարուհի Մարկոսեան եկեղեցւոյ 50, Պր. Ալեքսան Չէրչեան, Պ. Նուպար Գալուստեան, Պ. Կարապետ Սվազլեան, Սէն Լուի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդ 20ական ֆրանք եկեղեցիին: Պ. Գ. Փիլիկեան Կապոյտ Խաչի կայանին 20, Պ. Հրայր Փիլիկեան Մշակոյթի Տան 10 ֆրանք: (Այս երկու գումարները ստանալ «Յառաջ»էն):

Պ. Էլիաս ընտանիքը 50, Պ. Օննիկ Հայկազեան, Պ. Պօղոս Պէրպէրեան, Պ. Կարպիս Գօզայեան, Պ. Գրիգոր Թաթաքեան 10ական ֆր. եկեղեցիին: Պ. Գրիգոր Թաթաքեան տեղւոյն Կապոյտ Խաչին 10, Հոգեւոր քոյրիկ մը եկեղեցիին 10 ֆրանք:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Հայկազ Մանուկեան կը նուիրէ 20 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 20 Իսիի Կապոյտ Խաչին, 10 ալ Կապոյտ Խաչի կայանին, Աստուր Պապայեանի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Կայանէն վերադարձող խումբը կը հասնի երկուշաբթի Օգոստոս 3, առաւօտեան ժամը 6,20ին, Կառ տը Լիոն:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԽՈՒՄԲԻ ՄԵԿՆՈՒՄ

Փարիզէն կայան տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի՝ Օգոստոս 3, ժամը գիշերուան 23,30ին: Խմբական ժամադրութիւն Կառ տը Լիոնի ժամացոյցի ներքեւ ժամը 22ին:

Կը խնդրուի ժամ առաջ փակել բոլոր հաշիւները եւ ծնողները ստորագրուած արտօնագրերը յանձնեն եթէ կը ցանկան որ իրենց զաւակը մասնակցի Զուիցերիոյ շրջապտոյտին:

×

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայան մեկնող պզտիկները Օգոստոս 5ին, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին պէտք է հաւաքուին Փեռաշի կայարանին մուտքի մեծ ժամացոյցին տակը:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը:

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ: Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ

Կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքար վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին: Կը հասնի Մադրէն Հայոց Թաղը ժամը 8,30ին: Կը հանդիպի Մանեան ժամը 9,15ին:

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին:

Ինքնաշարժով եկողներուն համար.— Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ Փլաթօ:

Իսկ Թէ. Էն. Էլ.ի օթօքարի տեւական սպասարկութիւն: Պուլվար Ժան Ժօրէս սինեմա Քապիթոլին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին:

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խընդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանտը կցել) եւ երեք ֆրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 ֆրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 ֆրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
— Յ Ա Ճ Ա Խ Ե Ց Է Ք —



ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)
Ծովէն մէկ քիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ
եւ
մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ-ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան
զանազան խմորեղէններ

BAR-RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ. 77 – 76 – 39

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խուղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.—
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՄԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
4 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ANNÉE — Nº 10.074 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10074

ՄՈՒԱՅՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

—o—

Հոկտ. Շաբաթ օրուան իր թիւին մէջ Միութեան տողերը նուիրած է Ա· Աշ – յարձակումարտի յիսնամեակին, Ֆիլիփ Վոլմի տարագրութեամբ :

1964ի Եւրատօնական Ֆրանսացիները որոշ զարմանքով կը դիտեն այն փաստը, որ քանի մը ամիսէ ի վեր կը տեսնէն եւ վաղը պաշտօնական ներկայութեամբ մը պիտի պատուի, 14 Օգոստոս 2ի տարեվարձին առա – ջիններէն : Բայց իրենց անտարբերութիւնը չպիտի հանդարտեցնէ այդ առանձնը — Ոչ ոք վիրաւորել է, ասելով թէ Ա· Աշխարհամարտի եւ – րեք պատահած չէր : Բոլոր չրջանները , բոլոր վայրերը, բոլոր խաւերը, բոլոր ընտանիքները, բոլոր հոգիները յանկարծ համաձայն զոնուեցան : Մէկ վայրկեանի մէջ, բազմաթիւ կուսներ՝ քաղաքական , ընկերային, կրօնական մաքրուեցան : Ազգային հողին մէկ ծայրէն միւսը, բա – ռերը, երգերը, արցունքները եւ ամէն բանէ վեր լուութիւնները մէկ վճռակա – նութիւն կ'արտայայտէին այլեւս » :

Այս ձեւով սկսած իր պատգամը, վեր – ջապէս ալ նոյն ձեւով, չէջար միշտ զը – նելով միասնականութեան անհրաժէշ – տութեան վրայ .— « Միասնականութիւ – նը, այս է Ֆրանսացիներ, այդ թուական – նէն ի վեր, ինչ որ մեզ յաճախ կը միա – ցրնէր եւ կը միացնէ այս պահուս մեր քաղաքներու եւ գիւղերու յուշարձան – ներուն չուրջ : Այս է դասը զոր մենք բո – լորս եւ յաջորդ սերունդները պէտք է քաղենք մեր Պատմութեան ամէնէն քաջա – լերական յիշատակէն » :

Երկիւղած լռութիւն մը մասնակցած է կառավարի արարողութեան ուր կ'ոգեկոչուէր առաջին դինուորներու մեկնումը :

Պելֆորի մէջ մասնաւոր կերպով ոգե – կոչուած է ասոնցմէ փէօժոյի յիշա – տակը : Ֆրանսայի առաջին դինուորն էր սպաննուած, մինչ պատերազմը պաշտօ – նապէս չէ սկսած 1914 Օգոստոս 2ին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ՝ միշտ սուր հանգա – մանք ունի Միացեալ Նահանգներու մէջ : Կ'ըսուի թէ Արկարութեան նախարարը՝ Ռոպըրթ Քենըտի, որ հետացուեցաւ փոխ – նախագահի պաշտօնէն կ'ուզէ Տին Ռըսքի աթոռին թեկնածու ըլլալ :

ԱՃՈՒՊԷՅ յայտարարած է թէ էր – հարա մարդ մըն է որու հետ կարելի է խօսիլ : Իր մեկնումի օրը դերմանական ե – րեք թերթեր՝ Միւնխըներ Մերքուր, Ռեհինիշը Փոսթ եւ Ռուր Նախրիխթըն տեսակցութիւն մը հրատարակած են Իզ – վեստիայի խմբագրապետին ուր Խրուշ – չեւի փեսան կը չեշտէ նաեւ թէ դերմա – նական հարցը կրնայ էրհարտ – Խրուշչեւ խօսակցութեանց նիւթ ըլլալ :

ՆԱՍՐ ժողովրդական Ջինաստան պիտի երթայ : Թուականը որոշ չէ :

ԱՏԸՆԱՒԻՐԸ պաղ առած է , բայց վի – ճակը մտահոգիչ չի նկատուիր :

ՄԱԿ–ի կիպրոսի ուժերուն հրամանա – տարը չարժումի ազատութիւն կը պա – հանջէ իր զօրքին համար : Հեռագիր մը ղրկած է Ու Թանի ուր կը չեշտէ թէ յա – նական զօրքին տուած դժուարութիւննե – րը իր ուժերուն անընդունելի են : Հրա – յանագրութիւնը կը չարունակուի Ցոյնե – րու եւ Թուրքերու միջեւ :

« ՄԻՍ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ» «Միս աչխարհ» ընտրուեցաւ կառավարիչն պատճառե – լով «Օր· Թուրքիոյ» որ առանց սեղմե – լու օրուան յաղթականին ձեռքը, դուս – ները գարնելով զուրս եղած է սրահէն , ի նշան բողոքի :

« ՌԱՆՃԸՐ Է»ի յաջողութիւնը մեծ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

—o—

ՏԸ ԿՈՒԼԻ ՊԱՏԳԱՄԸ

Բովանդակ Ֆրանսայի մէջ ոգեկոչուե – ցաւ 1914 Օգոստոս 2ի յիսնամեայ տա – րեդարձը : Այս առթիւ նախագահ ոտ կոլ պատգամ մը ուղղեց Ազգին, որու մէջ չեչտեց մանաւանդ ազգային միասնակա – նութեան անհրաժեչտութիւնը : « 1914 Օգոստոս 2ին, զօրակոչի օրը, Ֆրանսայի ժողովուրդը իր ամբողջութեան մէջ ոտ – քի ելաւ իր միասնականութեան մէջ : Եր – բեք պատահած չէր : Բոլոր չրջանները , բոլոր վայրերը, բոլոր խաւերը, բոլոր ընտանիքները, բոլոր հոգիները յանկարծ համաձայն զոնուեցան : Մէկ վայրկեանի մէջ, բազմաթիւ կուսներ՝ քաղաքական , ընկերային, կրօնական մաքրուեցան : Ազգային հողին մէկ ծայրէն միւսը, բա – ռերը, երգերը, արցունքները եւ ամէն բանէ վեր լուութիւնները մէկ վճռակա – նութիւն կ'արտայայտէին այլեւս » :

Այս ձեւով սկսած իր պատգամը, վեր – ջացուց ալ նոյն ձեւով, չէջար միշտ զը – նելով միասնականութեան անհրաժէշ – տութեան վրայ .— « Միասնականութիւ – նը, այս է Ֆրանսացիներ, այդ թուական – նէն ի վեր, ինչ որ մեզ յաճախ կը միա – ցրնէր եւ կը միացնէ այս պահուս մեր քաղաքներու եւ գիւղերու յուշարձան – ներուն չուրջ : Այս է դասը զոր մենք բո – լորս եւ յաջորդ սերունդները պէտք է քաղեն մեր Պատմութեան ամէնէն քաջա – լերական յիշատակէն » :

Երկիւղած լռութիւն մը մասնակցած է կառավարի արարողութեան ուր կ'ոգեկոչուէր առաջին դինուորներու մեկնումը :

Պելֆորի մէջ մասնաւոր կերպով ոգե – կոչուած է ասոնցմէ փէօժոյի յիշա – տակը : Ֆրանսայի առաջին դինուորն էր սպաննուած, մինչ պատերազմը պաշտօ – նապէս չէ սկսած 1914 Օգոստոս 2ին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ՝ միշտ սուր հանգա – մանք ունի Միացեալ Նահանգներու մէջ : Կ'ըսուի թէ Արկարութեան նախարարը՝ Ռոպըրթ Քենըտի, որ հետացուեցաւ փոխ – նախագահի պաշտօնէն կ'ուզէ Տին Ռըսքի աթոռին թեկնածու ըլլալ :

ԱՃՈՒՊԷՅ յայտարարած է թէ էր – հարա մարդ մըն է որու հետ կարելի է խօսիլ : Իր մեկնումի օրը դերմանական ե – րեք թերթեր՝ Միւնխըներ Մերքուր, Ռեհինիշը Փոսթ եւ Ռուր Նախրիխթըն տեսակցութիւն մը հրատարակած են Իզ – վեստիայի խմբագրապետին ուր Խրուշ – չեւի փեսան կը չեշտէ նաեւ թէ դերմա – նական հարցը կրնայ էրհարտ – Խրուշչեւ խօսակցութեանց նիւթ ըլլալ :

ՆԱՍՐ ժողովրդական Ջինաստան պիտի երթայ : Թուականը որոշ չէ :

ԱՏԸՆԱՒԻՐԸ պաղ առած է , բայց վի – ճակը մտահոգիչ չի նկատուիր :

ՄԱԿ–ի կիպրոսի ուժերուն հրամանա – տարը չարժումի ազատութիւն կը պա – հանջէ իր զօրքին համար : Հեռագիր մը ղրկած է Ու Թանի ուր կը չեշտէ թէ յա – նական զօրքին տուած դժուարութիւննե – րը իր ուժերուն անընդունելի են : Հրա – յանագրութիւնը կը չարունակուի Ցոյնե – րու եւ Թուրքերու միջեւ :

« ՄԻՍ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ» «Միս աչխարհ» ընտրուեցաւ կառավարիչն պատճառե – լով «Օր· Թուրքիոյ» որ առանց սեղմե – լու օրուան յաղթականին ձեռքը, դուս – ները գարնելով զուրս եղած է սրահէն , ի նշան բողոքի :

« ՌԱՆՃԸՐ Է»ի յաջողութիւնը մեծ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՄՕՐԷՐ

—o—

Շաբաթ մըն է Ֆրանսական կառավա – րութեան պաչտօնական հերն էր Ռու – մանիոյ վարչապետը՝ Կոն Կէօրկէ – Մո – րէր, «ազատական քաղքենի մը՝ համայ – նավար զարմած », ինչպէս կը խորագրէ Փարիզի Լը Մոնտը :

Մօրէր, Խրուչչեւէն ետք, երկրորդ համայնավար զեկավարն է, որ Ֆրանսա կ'այցելէ 1945էն ի վեր :

Ըստ իր պաչտօնական կենսագրականին իսկ, պրոլետար մը չէ : Ծնած 1892ին « աղքատ մտաւորականներու » ընտանի – քի մը մէջ, հայրը Թրանսիլվանիա հաս – տատած սաքսոն դասախօս մըն էր : Կը կարծուէր թէ իր ապագան պիտի ըլ – լայ դինուորական, արուած ըլլալով որ իր ուսումը կատարած է Կրիտվայի դին – ուորական վարժարանը, բայց իր բար – ձրագոյն ուսումը ետած է Պուքրէչի իրա –ւարանական համալսարանը : Կեանքը սկը – սած է իբրեւ դատախազ եւ դատաւոր , ապա իջած է այդ ասպարէզէն առանց տակայն լքելու իրաւարանութիւնը : Կ'ըսուի թէ դանած է իրեն արուած աչ – խատանքէն : Նախընտրած է փաստաբա – նական կաճառը, պաչտպանելու համար բանտարկեալ քաղաքական դէմքերը :

Կը պատկանէր այն դատակարգին զոր համայնավարները կը կոչեն լուսաւոր – ուած քաղքենի կամ յառաջդիմական :

Այդ չրջանին հաւանաբար ինքզինքը ձախ ազատական կը նկատէր, արդէն պիւրոգրատական արմատական կուսակցու – թեան կը պատկանէր : Ի՞նչպէս միացաւ համայնավարներուն : Գուցէ, որովհե – տեւ չատ տարի անոնց պաչտպան փաստաբանն ըլլալու դատա – րաններու առջեւ : Կամ պաչտպան փաս – տաբանը եղած էր անոնց, որովհետեւ մարքս – լենինեան հակում ունէր : Պա – տերազմէն չատ առաջ, արդէն «ընտանի – քին» անդամ նկատուած : Ըստ պաչտօ – նական կենսագրութեանց կուսակցու – թեան անդամակցած է 1936ին : Այլ ապ – բիւրներու համաձայն 1942ին միայն չար – քերը արձանագրուած է :

Ամէն պարագայի մէջ, Անթուանեթուի դահլիճը դինքը «կարմիր» կը նկատէր եւ երկու անգամ ձերբակալած է պատերազ – մի ընթացքին : Հարկ եղածին չափ կաս – կածելի չէր նկատուած որպէսզի զրկուէր դինուորական տիղղոսներէն : Արդարեւ, 1943ին, իր ազատագրումէն ետք, Մօրէր Արիմի ճակատ կը զրկուէր Ենթասպայի աստիճանով : Առնթէն օգտուած է հակա – ֆաչական քարոզչութիւն ընելու համար : Այդ պատճառու երբ բանակին մէկ մասը իր տեղը պիտի փոխէր, Մօրէր կցորդ նչանակուած է Զօր· Պոնտարաբի, որ ռումանացի ուրիչ համայնավար զեկա –

խանդավառութիւն ստեղծած է Միացեալ Նահանգներու մէջ : Հրթիռին քաչած նը – կարները 28 միլիոն տոլար արժած են :

ՑՈՑՆ – ԿԻՊՐԱԿԱՆ մամուլը Մակ ուժերուն մեկնումը կը պահանջէ երբ ժամանակամիջոցը (Հոկտեմբեր) լրա – նայ : Ֆիլելեֆթերոսը կառավարութեան կոմնակից կը դրէ՝ կիպրական կառավա – րութիւնը հարկը եղածին չափ զօրաւոր է պաչտպանուելու համար առանձին երբ – քական յարձակման մը դէմ : Իսկ Թուրք կիպրական Պոզճուրթ թերթը կ'ուզէ որ Թրքական բանակը միջամտէ : Միւս կող – մէ Անգարայի կառավարութիւնը բաց – տրութիւն ուզած է Աթէնքի կառավարու – թիւնէն Թրակիա եւ Էգէական կղզիները համախմբուած յունական զօրքի համար :

վար մըն է այսօր, ան ալ իրեն պէս, Խորհ· Միութեան մէջ կազմուած : Այդ միջոցին կ'ըլլայ իր ամէնէն ծանօթ քա – ջագործութիւնը : 1944 Օգոստոս 13ին բանտէն կ'արձակէ կիորկիու – Տէյ եւ ուրիշ 15 համայնավարներ : Ի՞նչպէս կա – տարուած է այդ քաջագործութիւնը : Կ ըսուի թէ չատ պարզ կերպով : Պուք – րէչի մէջ, կը պատմեն թէ Մօրէր, պին – ուորական համազգեստ հագած ըսած է բանտապահներուն որ խումբ մը բան – տարկեալներ արձակեն եւ այնքան հեղի – նակութեամբ խօսած է , որ ոչ ոք խոր – հած է թուղթերը քննել կամ դրաւոր հրահանգ մը պահանջել : Քանի մը օր ետք, վարչակարգը կը տապալէր եւ կի – որկիու – Տէյ չէր մոռնար իրեն եղած ծառայութիւնը :

Պատերազմէն անմիջապէս ետք, Մօրէր պզտիկ դուռնէն մտած է կառավարու – թեան մէջ, նախ իբրեւ փոխ – նախա – րար չինարարութեան՝ ապա ազգային անտեսութեան մէջ : Այդ չրջանին երկար ժամանակ մը Փարիզ մնացած է, ռումա – նական պատուիրակութեան հետ, որ Ան – նա Փաուքէրի ղլխաւորութեամբ, խա – զաղութեան համաժողովին կը մասնակ – ցէր : Անկէ ի վեր կ'ուղէր Փարիզ վե – րադառնալ :

1948ին, կեդրոնական կոմիտէին ան – դամ է , բայց կը թուի ամպերը կը կու – տակուին ղլխուն վերեւ : Կեդրոնական կոմիտէին անդամակցելէն ետք, դիմած է որ դինքը ազատ արձակեն պաչտօննա – րէն, որպէսզի նուիրուի իրաւագէտի իր աչխատանքներուն : 1952ին, նոյնիսկ և – րեսփոխան վերընտրուած չէ : Պէտք և – դած է կիորկիու – Տէյի սպասել որպէս – զի իր դիրքը զօրանայ : 1957 Մարտին , Մորհրդարանի փոխ – նախագահ կը կար – գուի, ապա նոյն տարուան Յուլիսին արտաքին նախարար, երբ «հակակու – սակցական» խմբակի երեւան հանուիլը փոփոխութիւններ կը պարտադրէ : Քանի մը ամիս ետք խորհրդարանի Պրեզիտիա – մի նախագահ է, այսինքն պետութեան դեկավար եւ 1960ին անդամ է կուսակ – ցութեան քաղաքական Բիւրոյին :

Կը կարծուի թէ իր ապագայն պա – պանակէտին հասած է : Երբ 1961ին Սթօլքա, առողջական պատճառներով կը թողու կառավարութեան դեկը , Մօրէր իր տեղը կ'ունցնի, մինչ կիորկիու – Տէյ կը դառնայ Պետական Խորհուրդին նա – խագահ , եւ այդ ձեւով պետութեան դե – կավար, մնալով կուսակցութեան Ա· քարտուղար : Մօրէր ալ Պետական Խոր – հուրդի փոխ – նախագահ է : Հաւանաբար սխալ կ'ըլլայ ըսել թէ «անկախութեան քաղաքականութիւնը » իրն է : Վարչա – պետը պարզապէս ընդառաջ գացած է ա – ռաջիկի քարտուղարին փափաքներուն : Համոզումով գործադրած է սակայն այդ քաղաքականութիւնը : Իր գործակիցները աչխարհ պատրաստ են ապահովելու հա – մար երկրին դիրքերը, ինք ալ չատ ճամբորդած է : Արժանթին գացած է երբ պետութեան դեկավարն էր : Այս տա – րի երեք անգամ Մոսկուա գացած է եւ մէկ անգամ Փեքին :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ

Տէր եւ Տիկին Գ· Նիգիպլեան, որոնք Քանատա մեկնեցան :

Ընկ· Արշաւիր Յովսէփեան (Պէյրութ – Թէն) :

Ընկ· Յովհ· Շահինեան (Պէյրութէն), անդամ Հ· Մ· Ը· Մ·ի վարչութեան, որ քանի մը օր Փարիզ մնալէ ետք կ'անցնի Ամերիկա, ապա Հոկտեմբերի սկիզբը կը մեկնի Թոքիօ, ուր տեղի կ'ունենան Ո – ղիմպիական խաղերը :

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու-թեան պատմաբանական հրատարակու-թեանց չորքին առաջին հատորը հազուա-գիւտ հայերէն գրուած կարեւոր տեղե-կագիրի մը անգլերէն ճօթագրեալ թարգ-մանութիւնն է: Այդ տեղեկագիրին կամ կամ ժամանակագրութեան հեղինակն է Արեւելեան Պարսկաստանի Ռէյէ քաղա-քին մէջ հաստատուած մեծահարուստ հայ վաճառական մը՝ Պետրոս դի Սար-գիս Գիլանենց: Այս ազգասէր գրամա-տէրը իր առեւտրական գործերը երկրոր-դական նկատելով, իր առատ գրամը կը ծախսէր հայրենիքի փրկութեան գործին համար: Տասնութերորդ դարու սկիզբն էնք, երբ ամէն գոհոզութիւն աչք կ'առ-նէր հիւսիսային բեռին Հայոց ազատա-գրման գործին կամայ ակամայ լծելու համար:

Ռէյէի վաճառականը յարաբերութեանց բացնածաւալ ցանց մը ստեղծած էր եւ մանրամասն տեղեկութիւններ կը քաղէր Ռէյէ յաճախող առեւտրականներէն, բա-ւասյած լուրերը բնածին ուշիմութեամբը մագէ կ'անցընէր եւ ճշդրիտ տեղեկագիր-ներ կը հասցնէր Մինաս վարդապետ Տիգ-բանեանին, որպէսզի վարդապետը օրը օրին տեղեակ պահէ ցարական կառավա-րութիւնը Պարսկաստանի անցուդարձե-րուն մասին: « Յամապատկ մելիքներուն » գոհոզութիւնները ծանօթ են մեր պատ-մութեան: Պետրոսն ալ իր բարի կամե-ցողութիւնը ապացուցանելու համար՝ իր խոկ ծախքերով « հայկական չկատրոն » (էսքատրոն) մը կը պահէր Կասպից ծո-վու հարաւային ափերուն վրայ: Ինքն ալ անձամբ կը մասնակցէր կռիւներու: Օր մըն ալ կռիւի մէջ սպանուեցաւ:

Ահա այս անձնագոհ մարդուն պատ-րաստած եւ մշակած ընդարձակ տեղե-կագիրն է, որ կ'ընդգրկէ համեմատաբար կարճ ժամանակաշրջան մը՝ Աֆղաններու արշաւանքը Պարսկաստանի վրայ եւ Սէֆէվեան գերդաստանին տապալումին պարագաները, 1722 թուականի Մարտի սկիզբէն մինչեւ յաջորդ տարիին Օգոս-տոսի վերջաւորութիւնը, այսինքն 16 ամսուան պատմութիւն մը, մղձաւանջա-յին օրեր Պարսկաստանի եւ Անդրկովկա-սի Հայոց համար:

Սոյն տեղեկագիրին՝ «Ճիշտաւկարան» անունով՝ բնագիրը Ջուղայի բարբառով հրատարակուած է 1863 թուականին « Կռունկ » ամսագիրին մէջ եւ 1870ին առանձին թարգմանուած Սան-Պետեր-բուրգ Ակադեմիայի պաշտօնաթերթին մէջ Բ. Պատկանեանի խնամքով: Հիմակ ալ առանձին բարակ հատորով մը ան լոյս կը տեսնէ անգլերէն ծանօթագրեալ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

(ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդ միջոցին ամբոխի միջից առաջ ե-կաւ ոսկեհատակ մի ծերունի եւ, զբ-խարկը հանելով, հրամանատարից խըն-դրեց թոյլ տալ իրեն երկու խօսք ասելու:

— Խօսիր, — ասաց սպիտակ ձիաւորը:

— Ես եկել եմ գուլումի աշխարհից, Մոկաց գաւառից եմ եկել: Ինձանով հայ ու քուրդ խառն էինք ապրում, համե-րաչէն էինք ապրում, օգնում էինք իրար: Մեր գաւառի մեծը քուրդ Մուրթալու բէկն էր, լաւ կը լինես նրա անունը: Եթէ հապէս թէ ինչպէս Մոկաց գաւառի Հայութիւնը ազատուեց կոտորածից՝ Մուրթալու բէկի շնորհիւ էր: Լաւ կը լինես, որ երբ Հայերին կոտորելու դաղտնի հրամանը սուացուեց, գայմա-գամները, բէկերը, փաշաները վանում դաղտնի ժողովի նստեցին: Մեր Մուրթա-լու բէկն էլ էնտեղ է եղել: Նա վանից դիշերով գուրս է գալիս, հասնում Մոկս, կանչում է իր գաւառի քուրդ գեղապետ-ներին եւ պահանջում է ձեռք առնել բո-լոր միջոցները, որպէսզի Մոկաց գաւառի Հայերի գլխից մի մազ անգամ չպակասի: Բոլոր ներկայ գռնուղները համաձայ-նում են Մուրթալու բէկի հետ, բայց իր փոքր եղբօրից՝ Նուրադին բէկից: Մուր-թալու բէկը բանտարկեց իր եղբօրը: Բէ-կը պաշտպանեց ոչ միայն մեր գաւառի Հայերին, այլ նաեւ Բիթլիսի եւ Վանի կողմերից փախած շատ հայ գերդաս-տանների: Նա Հայերին պաշտպանեց այնքան ժամանակ, մինչեւ Թուսներն է-կան Բիթլիս:

— Ձիշդ է, հայրիկ, — ասաց սպիտակ ձիաւորը, — մենակ Մուրթալու բէկը չէր, որ օդնում էր Հայերին: Եղբայ-կան մի ամբողջ դեղ իր գեղապետով հա-ւատարիմ մնաց մեկտեղ կերած մեր աղ ու հացին, անցաւ մեր կողմը եւ մինչեւ վերջ կռուեց Թուրքերի դէմ:

— Սրանից մի քանի օր առաջ խմբա-պետ Ադաբէկն ուղում էր կոտորել այս դիւղի Քրդերին, — չարունակեց դիւղա-ցին, — բայց մենք Մուրթալու բէկի ա-րածը չենք մոռացել ու չթոդեցինք որ այդ սեւ դործը անի: Ինչպէս որ Մուր-թալու բէկն էր մեզ յանձնել Ռուսներին, այնպէս էլ մենք Քրդերին ուղեկցեցինք մինչեւ իրենց էլի սահմանը՝ Ագրիդա:

— Շատ ձիշդ էք վարուել, — ասաց սպիտակ ձիաւորը եւ հարցրեց, — ա-նունդ ի՞նչ է, հայրիկ:

— Եղօ, քեզ ծառայ, — պատասխանեց դիւղացին խոր հոդոցով:

— Ինչո՞ւ այդպէս ախ քաշեցիր, — հարցրեց գօրավարը:

— Դարդերս շատ են, քեզ զուրբան, — սկսեց Եղօ բիձան: — Երկու տղայ ունէի: Երբ Տարաչ-Տրոցն ու վրաչփարին ընկաւ, փոքրը ճամբին կորաւ, էս կոդմ գար-նուեցի, էն կոդմ զարնուեցի, չդտայ ու չդտայ: Ջուղաբ դրկեցի Մուրթալու բէ-կին, որ մի ճար անի, դանի, պատասխան չստացայ. ու էդպէս մինչեւ հիմա էլ չդիտեմ՝ ի՞նչ եղաւ երեխաս:

— Ի՞նչ էր տղայիդ անունը, Եղօ բի-ձա, քանի՞ տարեկան էր, — հարցրեց գօրավարը:

— Կարօ էր, տասնհինդ տարեկան կար: Սպիտակ ձիաւորը բարձրացրեց դլու-խը, խորհրդաւոր նայեց համհարդին եւ ապա ծերունուդ հարցրեց.

— Տղայիդ որ տեսնես, կը ճանաչե՞ս:

— Քառասած էլ լինեմ, ձայնից կը ճա-նաչեմ:

Սպիտակ ձիաւորը չուռ եկաւ դէպի համհարդը:

— Մի էտուկ քեր մեր հերոսին...

Քիչ յետոյ դինուորական հպդուտով մի փոքրիկ տղայ մօտեցաւ սպիտակ ձիա-ւորին եւ պատուի առնելով դեկուցեց, որ ներկայացել է նրա հրամանով:

— Չի պատահի, ես երազի մէջ եմ, — դոռաց ծերունին եւ իր դերին առաւ պա-տանի դինուորին:

Կարօն պինդ կպել էր հօր կրծքին: Եղօ բիձայի աչքերից հոսում էին երջանկու-թեան արցունքները: Նա որդուն դերին առած, օրհնանքներ էր չնչում սպիտակ ձիաւորին...

Ժամանակ անցաւ, ու յանկարծ մեր ուշադրութիւնը դրաւեցին դիւղից դէպի ճամբարը վազող երկու կին: Դրանցից մէկը Կարոյի մայրն էր, որին հասցրել էին աչքալուսի լուրը, միւսը իմ մայրն էր, որին, ըստ երեւոյթին, Աբամալիան տալ էր որ դայ:

Երբ նրանք մօտեցան, սպիտակ ձիա-ւորը հարցրեց.

— Ովքե՞ր են այդ կանայք:

— Մէկը իմ Կարոյի մայրն է՝ Մար-դրիտար, պարոն դօրավար, իսկ միւսը այս քուրդ երեխայի:

Կարօն նետուեց մօր դիրկը: Վախից բաց թողած թռչունի նման նա եւս նե-ւեցի դէպի մայրս:

Կարոյի մայրը գոհ էր իր անհե-տացած տղային, իսկ իմ մայրը հատու-ցած էր համարեա, եւ երկուսն էլ օրհնանքներ էին տեղում սպիտակ ձիաւորին: Ես մօր ցոյց տա-ի սպիտակ ձիաւորի առած չաքարի կտորը:

— Գնանք, բալաս, — կամաց շշնջաց էր մայրս, — դնա հասիր պատնէշին:

Իսկ ես անընդհատ նայում էի կոթ-ղին: Նա մէկ կպչում էր մորը, համբու-րում նրան, մէկ պոկւում նրանից ու նետւում դէպի սպիտակ ձիաւորն ու պի-ուրները: Սպիտակ ձիաւորը երկար նա-յում էր նրան, իսկ յետոյ ժպտաց ու ա-սաց.

— Գնա, տղայ, գնա՛ հօրդ ու մօրդ հետ, ես շատ ուրախ եմ, որ դու գտար նրանց: Մեր թափառական կեանքը ծանր է քեզ համար, համ էլ մայրդ մեղք է, նա քեզ մեռած է համարել, վշտացել է քեզ համար: Եղօ բիձա, — դի-մեց նա ծերունուն, — ձիշդ է, մեզ հա-մար դժուար է բաժանուել կարոյից, բայց այդպէս է պէտք: Քեզ եմ յանձնում նաեւ այս Քրդի երեխային: Հետեւիր, որ չնեղացնեն: Դէ գնացէք, մնաք բա-րով:

Նա պրկեց եւ ջերմօրէն համբուրեց կա-րոյին, հրաժեշտ տուեց բոլոր դիւղացի-ներին, եւ մենք չարժուեցինք դէպի դիւղ: Բայց իմ մտքերը սպիտակ ձիաւո-րի կողմն էին: Ես չուռ-չուռ եմ էի նա-յում. ո՞վ էր նա, որ այնքան նման էր մինչեւ հիմա իմ տեսած խորապատկե-րին: Նա չմոռացաւ ոչս Նիկոլի՞ ու բար-կացաւ նրա վրայ: Արդեօք նորից նրան տեսնելո՞ւ եմ. մտածում էի ես: Ըստ ե-րեւոյթին նոյն մտածմունքներն ունէր նաեւ մայրս:

— Եղօ ախպէր, ո՞վ է այդ մարդը, — հարցրեց նա:

Եղօ բիձան պարմացած նայեց մօրս:

— Թառէ բաջի, նա Հայոց Աղբա-նիկն է...

— Անդրանի՞կ... — զարմացած շըշ-ջաց մայրս, — Աստուած էլ քո բային քեղ բաչախի, Անդրանիկ փաչա...:

ՆԱՌՕ ՄԱՄՄՈՒՐՈՎ

ԿՕՐԾԻՔ ԳԻՏՆԱԼ

× Տիեզերքը նկարող առաջին մարդը եղաւ՝ խորհրդային տիեզերագնաց կո-ման Թիթով:

× Աշխարհի ամէնէն երկար կամուրջը չինուեցաւ անցեալ տարի Վենետուկի մէջ: Կամուրջը կ'անցնի Մարաքոյ լիճին վրայէն, երկարութիւնը 9000 մե-թրը է:

Ա Ն Ի
ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Աւելի հիւսիսակողմը,, այն եր-կիրներուն մէջ, զորս Յոյները կայսրու-թեան սեփականութիւնը կը նկատէին, հանդուրժողութիւնը աւելի լայն էր, ո-րով մեզի ծանօթ են այդ երկիրներուն մէջ ձուլուած դրամները: Այսուհանդերձ այդ դրամները անբաւարար էին առեւ-տուրի համար: Ամբողջ Փոքր Ասիոյ եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, բիւզանդական եւ արաբական ոսկեդրամներն են որ կը չրջաբերէին: Ամէն պարագայի, տեղին է զարմանալ որ փողերանոց չի գտնուիր այդ չրջանին մէջ՝ դէթ պղինձէ դրամներ-ու համար, որովհետեւ Հայաստան չատ հարուստ է պղինձի եւ արծաթի հանքե-րով:

Այդ չրջանին, ըլլայ Խալիֆաներու եր-կրին, ըլլայ բիւզանդական կայսրութեան մէջ, խռովութիւններ ու տակնուվրայու-թիւններ կը տիրէին անընդհատ: Անիի թագաւորութեան մէջ ալ անդորրութիւ-նը, որ հաստատուած էր Գագիկի գահա-կալութեան չրջանին, չուշացաւ խանգար-ուելու՝ երբ այս վերջինը մեռաւ (989–1020) եւ իր անդրանիկ որդին Սմբատ Գ. (1020–1042) Անիի գահը բարձրացաւ: Բայց Սմբատ Գ. դէր եւ թուլամորթ էր, ինչ որ դինքը կը հետաքրքրէր զէնքի աս-պարէզին, չունէր ոչ մէկը այն յատկու-թիւններէն, որոնք անհրաժեշտ են թա-գաւորի մը՝ այնպիսի ծանր պարագանե-րու մէջ ուր կը գտնուէր այն ատեն Հա-յաստանը: Անփորձ եւ թոյլ էր խառ-նուածքով եւ տէր չկանդնեցաւ Շահնչահ (Արքայից արքայ) տիտղոսին, զոր կը կրէր իր հայրը: Ուստի Հայաստանի այ-լազան վեհապետները ձերբազատուեցան աւատապետական կապերէն, որոնք դի-րենք կախեալ կը դարձնէին Անիի տէրե-կալութենէն:

Սմբատ Գ.ի փոքր եղբայրը Աշոտ, որ նախաձեռնող եւ կռուազան էր, Վրաս-տանի վեհապետին կողմէ թագադրուած իր եղբօր թուլամորթութեան տեղեակ ըլ-լալով, ինք պահանջեց գահը եւ դէնքի փարեցաւ: Վասպուրականի Սենեքերիմ արքան ալ հակակեցաւ իրեն եւ երկու դա-նակից իշխանները մինչեւ Անիի պարիսպ-ներուն տակ գալով մարտահրաւէր կար-գացին: Յովհաննէս-Սմբատ Գ. բանակ-ցեցաւ Պետրոս կաթողիկոսի միջնորդու-թեամբ: Աշոտ իբր թէ հպատակեցաւ ու գոհացաւ թագաւորութեան տեղական տիտղոսով, ապահովութիւն ստանալով նաեւ թէ Սմբատ Գ.ի մահէն ետք գահը իրեն պիտի փոխանցուէր:

Սակայն այս համաձայնութիւնը մակե-րեսային էր: Աշոտ իր եղբօր նկարագրի տկարութենէն օգտուելով զօրաւոր կու-սակցութիւն մը ստեղծեց արքունիքին մէջ ուր տեղ դրաւած էր: Մինչ այդ, Վրաստանի թագաւորը ձեռք անցուց Սմբատ Գ.ը եւ կալանաւորեց զայն: Աշոտ այս առիթէն օգտուելով ուղեց իր գահը խլել: Բայց Սմբատ Գ. վրացիներուն ե-րեք բերդ տալով իր ազատութիւնը դնեց: Այն ատեն Աշոտ խորամանկութիւն փոր-ձեց: Եղբօրը լուր դրկեց թէ հիւանդ պառկած է, իր մօտ հրաւիրեց զայն, հր-բահանգելով Ափխազ իշխանին որ ըս-պաննէ զայն: Այս վերջինը դաւը ձախո-ղեցուց, թագաւորը ողջ առողջ պրծաւ որոգայթէն: Աշոտ Բիւզանդիոնի Վասիլ Բ. կայսեր մօտ խոյս տուաւ եւ անձնանօթ յանձնառութիւններու փոխա-րէն՝ անկէ ձեռք ձգեց օժանդակութիւն մը: Յետոյ յունական դունդերու դլուխը անցած Հայաստան վերադարձաւ, եղ-բայրը ստիպեց որ իրեն տայ Վրաստանի եւ Պարսկաստանի սահմանակից երկիր-ները, որոնցմով կազմեց իր թագաւորու-թիւնը: Ասկէ Հայաստանը անդամ մը եւս բաժան բաժան ըրաւ, Անիի թագա-ւորին ստացուածքները մեծ չափով նուա-զեցան եւ միայն Երեւանի ու Արարատի երկիրներէն բաղկացած մնացին:

Մինչ Հայերը այսպէս դիւրաւ կը բզկ-տէին, հիւսիսէն զարհուրելի փոթորիկ մը կ'ինկնէր, կ'արշաւէր Խորասանի եւ հիւսիսային Իրանի վրայ, եւ մղելով Պարսիկները, Քիւրտերը եւ արաբ ւկը-նները: Հայ պատմագիրները Սկիւթաց-ներ կը կոչեն զանոնք, կամ Թաթար-Սկիւթացիներ:

*Այս նորեկներուն եւ Հայերուն մին-չեւ առաջին չփումները բուռն եղան՝ վա-ւերական սահմաններուն վրայ: Սելճուկ-պետականի սահմանները վերջիմի զօրավարը Շապուհ նախ քերմի զօրավարը Շապուհ նախ քերմի տալու ստիպեց զանոնք: Բայց քանի-յաուելապահներն էին անոնք: Բանակ-ցութեան ուժերը հաւէն կուդային: Վա-ւերական թագաւորը վախցաւ այդպէս պետականի մը հետ չափուիլ, դիմեց դէպի Թէոնամիի մը հետ չափուիլ, դիմեց դէպի Թէոնամիի մը հետ չափուիլ, դիմեց դէպի Թէոնամի

ՅԱՐԵՒԱՆԻՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՓՈՂ ՍԿԻՏԱՐՑԻ՛ ՀԼԼԱՅԻՆ ԽՆԱՄԻՆԵՐԸ

Յաջորդ օրը խափ լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանին մէջ քաղաքական պատկերը փոխուած էր եւ հիմա հաւաքուած էին Շէֆի արձագանքին սպասը խրախճանքի մը կատարելու համար:

Ազիկան ընտանիքը երեք տասնեակ տարի առաջ փոխադրուած էր Պոլսէն: Ան հայրը, Ռուստա Առաքել, վարպետ կօշկակար էր եւ չհասած կը բուէր իր ընտանիքը լաւ ապրեցնելու համար, բայց դէմ կ'ապրէին քանի որ ձեռքէն անցած գրեթէ բոլոր դրամը կը ծախսէր իր խմբակի մէյխանէներուն մէջ: Միւս կողմէ ընտանիքներուն պէս՝ ապէկ-ապէկ մինչեւ այն օրը որ Ռուստա Առաքել խեղդուեցաւ երբ ձուկի փուշ մը կոկորդը մնաց էէյֆի տունն՝ հարցի վիճակի մէջ:

Ազին իր ապրիկը առնելով, ապրակա՛ն մը աշակցութեամբ, փոխադրուեցաւ Փարիզ եւ ապրիկը ամուսնացուց Սեբաստացի ազու մը հետ որ Բրնձոյի գործատէրը կ'ուխտադէր մինչեւ այն օրը, որ ինքնին մը բնկաւ դլխուն: Հազիւ քանի մը տարի ամուսնացած՝ այրի մնացած էր երիտասարդ կինը: Տան մէջ՝ փաթիթաղոն տրելով կը պահէր իր ծերունի մայրը եւ իր որբ մնացած աղջնակը:

Ան էր ապրկան ընտանիքին պատմութիւնը:

Իսկ Տղուն ընտանիքը խառնակ էր: Հայրը կօշիկի գործարանի մէջ: Չկրնար սիրած ու հաւնած էին ու հինգ երիտասարդական միմամուխներով, անդով եւ հաւաքով պիտի սկսէին որ կեանք մը որուն զժուարութիւններէ մասին բնաւ գաղափար չունէին:

Գեան հազած էր դասական համազգեստը այդ տեսակ հարսնիքներուն... Ազին կօշիկ, սեւ էրուազէ դգեստ մը, սպիտակ ձեռքսակ փողկապ, ճերմակ շապիկ եւ ճերմակ ձեռնոց: Իսկ հարսը գրեթէ ծոցէն մինչեւ կօշիկը՝ ճերմակ հագած էր: Իր ներքին երջանկութիւնը արդէն ան կը դիտցկացնէր իր չհերկուած վիճակը որ ա՛յնպէս կը փայլէր բնական ապրող գոյնով՝ կարծես բաղնիքէն նոր դուրս ըլլար:

Յաղի նասեցայ ալեւոր մեծ մայրիկին մօտ եւ մէկ մէկ ծխիկ քաշեցինք: — «Գոռ-գոռ Սկիւտարցի՛ ըլլային խնամիները», մրմնջեց ծերուկը:

Լաւ չմրմնջեր ծերուկին լսածը: Քանի մը րոպէ չանցած՝ կրկնեց իր բսածը եւ յետոյ կամաց հասկցայ թէ ուրիշ ազգի մէջ կ'ապրէր:

Ազիկա՛ր ո՞ւր, այդ խառնակ խնամիները:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՐԱԻԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յատաջ).— *Ազգային կեանքի առնակութեան չարժում մը ծայր առած է՝ հարաւի տաք կլիմային տակ, ուենդպէնի պղեւորութեամբ: Առօրեայ հեւաս-պաս կեանքի մը առընթեր՝ հոգեկան վերապրում մը կը թոյլ ընձեռնէ եւ ուռճանալ. հոգեբանական ճշդրիտ երեւոյթ մը որ ուղիղ կը համեմատի տարիներու ամասլ կեանքին հետ:*

Գոմոնի Թաղական Խորհուրդին նախա-

մինէ՛րը ուր:

Ճաշը վերջացաւ... հօր-տ'էօվր, փոմ ֆրիթ, րոքի, կարմիր գինի, պանիր, եւայլն: Ցետոյ՝ փրքի-փուր եւ վէճ մուսէօ հրամցուցին ու քանի մը հոգի ճառ խօսեցան սովորական մաղթանքները ընելով նորապսակներուն: Կողմնակի՝ նաեւ կը լսուէին սովորական աշխարհիկ կատակները նոր ամոլին հասցէին ուղղուած:

Քովէն՝ ծերուկը անգամ մը եւս արթնացաւ: — «Գոնէ Սկիւտարցի՛ ըլլային խնամիները»: Տեսայ թէ աչքերը գէպի հեռուն սեւեռած էին եւ առանց արտայայտութեան՝ ծխիկին ծուխին մէջէն կը գիտէր հեռուն, շատ հեռուն՝ գէպի անցեալը...

Ամէն մարդ Փրանսերէն կը խօսէր... բոլոր երիտասարդները՝ առհասարակ փարիսեան ժողովրդական չեշտով, ուրիշներ իտալական չեշտով եւ ամենք՝ կէս-կատար ու հայկական չեշտով:

Ըմպելիներու ապրեցութեան տակ՝ արթմադրութիւնները չատ լաւ էին: Կար առնիները այլեւս չէին հասներ չիչերը բաժնելու եւ հարսնեւորները սկսած էին իրենք իրենց ձեռքով իրարու խմիչք հրամցնել: Մթնոլորտը տաքնալով՝ արդմարդոցմէ չատերը իրենց բռնկոնները հանած էին եւ իրենց օձիքները բացած՝ ապատ չունչ քաշելու համար, իսկ կիներըը՝ սեղանին տակը իրենց տաբիրը կէս մը դուրս քաշած էին իրենց նեղ կօշիկներէն:

Պատուին նայեցայ: Ցոգնած էր, աչքերը կէս մը դոցուած էին եւ կարծես չէր հասկնար թէ ի՛նչ կ'անցնէր կը դատնար իր չուրջը:

Ընդհանուր ժխորին մէջ՝ երեք հոգի – նոց նուագախումբը կը չարունակէր իր չանգերը... ժավա, թանկո, ալօ...

Կամացուկ մը դուրս ելայ եւ քայլերս ուղղեցի գէպի մեքրօ: Փարիսեան բարակ անձրեւ մը նոր սկսած էր: Ծխիկ մը վառեցի եւ ինքնաբերաբար յիշեցի ծերուկին խօսքը, «գոնէ Սկիւտարցի՛ ըլլային խնամիները...»:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

ձեռնութեամբ սկսաւ դասախօսութիւն – ներու չարք մը՝ Մարսէյլի հայ համայնքը հետագրգրող կենսական հարցերու չուրջ: Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թրթռեան բացաւ այս չարքը. նիւթն էր.— «Երկու կաթոլիկոսութիւններն ու ազգայնութիւնը»:

Հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը: Ցուսադրիչ եւ խօսուն էր մանաւանդ հայ երիտասարդներու մեծ թիւով ներկայութիւնը: Երեկոյթին նախագահը Վ. Մխիթիկ ներկայացուց Արտաւազդ Եպիսկոպոսը, յիչելով անոր կենսագրականը, ապա չէչտելով.— «Բազրատունիներու, Դուրեանները եւ Զարեհներու հոգեւոր զաւակ, ահա հինգ ամիսէ ի վեր մեր մէջն է պատրաստ՝ ծառայելու այս թեմին, ի սպաս դնելու իր մտային բեղուն պաչարը, իր հոգեկան զանձերը, որպէսզի վերամչակուի մեր ազգային խոպան դետինը եւ վերջ գտնէ լճացումը:

«Բախտաւորութիւն է Արտաւազդ Եպիսկոպոսի նման արժանաւոր եւ նուիրեալ Առաջնորդի մը ներկայութիւնը մեր գաղութին մէջ. Հօտը գտած է իր Հովիւը որ պիտի առաջնորդել գայն իմաստութեամբ, անաչառ ոգիով եւ բարձր բլոնել մեր ցեղին անունը: Ան յարդուած դէմք մըն է արդէն ոչ միայն Ֆրանսական կրօնական բարձր շրջանակին, այլեւ քաղաքային վերին իչխանութեանց մօտ: Թերապայծառ մարք Լալիկ յարդանքով կը պաչարէ հայ երիտասարդ Եպիսկոպոսը որուն լեզուական հմտութիւնն ու բարձր պաչարը հիացում առթած են իր չուրջը: Նախ մեզի՛ կ'իյնայ այդ յարգանքն ու հիացումը՝ հանդէպ Հայու խոնարհ գաւկին որուն արժանիքներուն առջեւ օտարը կը խոնարհի՝ մեզմէ առաջ:

«Մօտեկ՛ը իրեն, փորձեկ՛ը թափանցել իր հոգեկան աչխարհին ու իր մէջ կը գտնէք կղերականն իր կոչումին բարձրութեան վրայ: Խոնարհ, ուղղամիտ եւ կամեղ, Արտաւազդ Սրբազան իր հօտին նուիրուած ճշմարիտ Հովիւն է:

«Երիտասարդ թէ չափահաս, առանց գաւանանքի խտրութեան, սիրով եւ զոհողութեան ոգիով չրջապատենք զինք. մեկ կողմ թողունք մեր մանրիկ հաչիւները ու մեր բոլոր ուժերը կեդրոնացնենք մեկ աչխատանքի չուրջ.— վերակենդանացնել մեր ազգ. կեանքը»:

Ցետոյ բեմ հրաւիրեց բանախօսը:

Մեծապէս չահեկան էր Արտաւազդ Եպիսկոպոսի բանախօսութիւնը որ տեւեց մեկ ժամ եւ որ կրնայ առանձին յօդուածի մը նիւթ կազմել: Տանք քանի մը հիմնական կէտերը.—

«Ժամանակագրական կարգով ներկայացուց Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը՝ ծագումէն մինչեւ այսօր: Թուեց պատմական ճշմարտութիւնը որուն համաձայն, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը տեւականօրէն մեկ վայրի մէջ մընացած չէ:

«Դարերու ընթացքին, երկու կաթոլիկոսութիւններն ունեցած են բարւոք յարաբերութիւններ: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն եւս պահպանած է մեր զաբաւոր արրութիւններն ու սուրբ հանդիսացած՝ հայրապետականի նուիրական գործին: Ներկայիս եւս ան հաւատարմօրէն կը չարունակէ իր առաքելութիւնը պղեմաչխարհի Հայութեան մէջ: Ցետոյ՝ վերախչեց քաղցր յիչատակին ու յիսուեան լուսակերտ գիմքը հոգելոյս Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին:

«Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ մեր զգայունները անկեղծ են, ըսաւ հանդիպ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան: Անմատոյց է վարանումը: Մեր ամէնուս զգայունները ու ձիգը գէպի հոն, հայրենիք կը ձգտին: Թող բոլորիս հաւաքական աչխատանքները կեդրոնանան՝ Հայութեան պահպանման եւ անոր վերելքին չուրջ: Մեր երիտասարդութեան մաքէն պէտք է ջնջուի ստորադասութեան զգացումը. մեծ է մեր ցեղը:

«Վատիկան Բ. Համաժողովին մէջ, ինքզինքս հպարտ կը զգայի, վեղարիս տակ, իբրեւ գիտող՝ յոնուն Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ»:

Երեկոյթը վերջացաւ Արտաւազդ Եպիսկոպոսի պահպանիչով եւ հանդիսական – ներու մխրեան «Հայր մեր»ով:

Իր յաջորդ բանախօսութեան նիւթն է. «Հայ երիտասարդութեան դերը մեր ազգային կեանքին մէջ»:

վ. կ. մ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

15 ԴԱՐ ԱՌԱՋ ԳՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ

Երեւանի Մատենադարանը հարստացաւ նոր յայտնագործութեամբ մը՝ 1500 տարի առաջ գրուած ձեռագիրով մը:

Ձեռագիրը լոյս աչխարհ հանուած է Լեռնային Ղարաբաղի Թալիշ գիւղին մէջ (Մարզակերտի չրջան), երկրագործական աչխատանքներու ընթացքին:

Փաստուեցաւ, որ ձեռագիրը տասնեակ դարեր առաջ թաղուած է գետնի տակ՝ պահպանելու համար օտար բռնադրաւումներէն:

Ներկայիս գիտնականները կ'աչխատին վերծանել քարացած մագաղաթին թերթերուն բովանդակութիւնը:

ՓՐՈՖ. Լ. ՂԱՄԲԱՐԵԱՆ

Բժչկական գիտութիւններու տոքթէօր, փրոֆիսէօր Լեւոն Ղամբարեան, որ Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի ջրակենսաբանութեան տարրայուծարանին վարիչն է, գիտական այս ճիւղին մէջ կատարած իր արժէքաւոր հետազօտութիւններուն համար, ընտրուած է ուղեղի գործօններու ուսումնասիրութեան միջպետական կոմիտէի (Փարիզ) անդամ:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾԸ

«Մենք կը հեռանանք հայկական կլիմէ արեւէն ջերմացած եւ հիանալի առնոտրակ ջուրէն թարմացած: Մեր լիչողութեան մէջ ընդմիչտ լաւագոյն յուչեր պիտի մնան ձեր ժողովուրդէն, անոր սրատաքացութենէն եւ հիւրընկալութենէն» յայտարարած է երեւանէն մեկնելէ առաջ անգլիացի քանդակագործ Լորենս Պրեատչոն:

Լորենս Պրեատչոն եւ իր կինը Հայաստանի մէջ մնացած են երեք օր: Անոնք դիտած են քաղաքը եւ այցելած՝ Էջմիածնի, Զուարթնոցի, Գառնիի եւ Գեղարդի պատմական վայրերը:

Անգլիացի հիւրերը քանի մը ժամեր անցուցած են Մարտիրոս Սարեանի տան մէջ:

— Մենք երկուքս ալ, ըսած է Պրեատչօ, համոզուած ենք որ Մարտիրոս Սարեան մեզի ծանօթ նկարիչներուն մէջ ամէնէն հիանալի վարպետներէն մէկն է: Անոր արուեստանոցը վայր մըն է, ուր բնութիւնը կը գառնայ անընդգրկելի:

Լորենս Պրեատչօ «մեծ վարպետ» անուանած է քանդակագործ Ագա Սարգսեանը, որուն աչխատանքներուն ծանօթացած է այս վերջնոյն արուեստանոցին մէջ:

Խօսելով երեւանէն ստացած իր տպաւորութեան մասին, անգլիացի քանդակագործը դիտել տուած է թէ, իր կարծիքով, հայ ճարտարապետները յաջողութեամբ լուծած են ժամանակակից ճարտարապետութեան ամէնէն դժուարին հարցերէն մէկը՝ նոր ձեւի եւ ազգային աւանդութիւններու զուգորդումը:

ԱՄԻՒԼՅԱՆ ԹԵՐԹՈՆԸ (160)

ԽՈԴԵԴԱՆ

ՑԵՂԿՈՄԻ ԿՈՎԸ

Մի անգամ բայազի խառուսիկ կաքաւը այնքան հեռացան գիւղից, որ Աստղը սպիտակած եղաւ մինչեւ հինգշաբթի ձորը գնալ եւ նրանց բռնելով բերել:

Ճանապարհին նա ծրագրում էր հետեւը, որ Սեւիսանի հետ էջմիածնի գիւղ գնալ մի քանի այծ եւ ուլ գնելու համար, երբ տեսաւ, թէ Թաղուեցի Պետրոսը մի կարմիր կով առած գալիս էր դէպի իրենց:

— *Օրօքուր բայա՛զ, դուրը բաց, կով բերել, — բղաւեց նա կարմիր կովի տիրոջը:*

— *Եղ ո՞ւմ կովն է, — հարցրեց Աստղը հետուից մօտենալով:*

— *Ձեղ համար կով եմ բերել, քեռի Աղեդան, մօրաքրոջն ասա, թող բակի դուռը բաց անի:*

— *Որտեղի՞ց ես բերել, — զարմացած հարցրեց լեռնցին:*

— *Թալինից: Ցեղկոմը կովերը է բաժանում չքաւոր գիւղացիներին: Էս մի կովը նրա կարգադրութեամբ յատկացուած է ձեզ:*

— *Ես չքաւոր չեմ, չքաւորը տունդն է, — վիրաւորուած ինքնասիրութեամբ նը – կատեց Աստղը, — քանի դեռ թեւերս վրաս են եւ ոտքերս ամուր, ես չքաւոր չեմ: Ուրիշ բան է, եթէ փողով տան:*

— *Փողով չէ, քեռի Աղեդան: Սովետական իչխանութիւնը օգնութեան է հասնում կովատուրկ գիւղացիներին, — վրայ բերեց Պետրոսը:*

— *Շնորհակալ եմ Սովետական իչխանութիւնից, բայց իմ չէմքը սուրբ է: Էդ կովերը իչխանութիւնը օրաեկի՞ց է բերել, — հարցրեց Աստղը խառուսիկ վառեակները արձակելով բակից ներս:*

— *Տեղական կուլակներից է բռնագրաւել: Մի մասն էլ Ռուստաստանից է ստացուած, — բացատրեց Պետրոս Թաղուեցին:*

— *Ուրեմն ուրիչի՞ կով է: Զէ՛, իմ տան մէջ հարամ ապրանք մուտք չունի: Ճիչդ է, իմ բուխարիկը ծուռ է չինուած, բայց իմ ծուխը միտակ կ'ելնի:*

— *Վերցրու, քեռի Աղեդան, չքաւորական կոմիտէն է որոչել: Ձեր գերդաստանը բազմանդամ է, դու ես, մօրքուր Բայազը, Հեղինէն, — թաւարիկեց համակրելիզացին:*

— *Հարկաւոր չէ՛, — վճռաբար մերժեց Աստղը:*

— *Ընկած մարդու կանդնելը գժուար է, քեռի, մի հրաժարուիր օգնութիւնից:*

— *Բրուտը իր չինած ամանի աստուածն է, իմ բախտի աստուածն էլ ես եմ, — պատասխանեց հովիւը եւ ձեռքով արաւ, որ կովը հեռացնեն իր չէմքից:*

Բայազը, որ գրան եռեւում կանդնած ունկնդրում էր այդ խօսակցութեանը, արագ ելաւ բակից, ուշադրութեամբ զննեց կովի կուրծքը եւ առանց երկար-բարակ մտածելու նրա վզկապից բռնելով քաչեց ներս:

— *Ո՞ւր ես տանում, Մարդի աղջիկ...*

— *Դու հովիւ մարդ ես, պնա՛ Սաեփանի հետ աչխար գաիր, բեր հովուութիւն արա: Էս կովը Խորհրդային իչխանութիւնը ինձ համար է ուղարկել, — ասաց տանտիկինը Հեղինէին ձայնելով, որ կովկիթը բերի:*

— *Մարդի աղջիկ, մի մոռացիր, որ դու Սասունցու կնիկ ես, — պատուչացրեց ամուսինը:*

— *Շատ էլ Սասունցու կնիկ եմ, որ Սասունցին ծուռ է, ուրեմն Մշեցի՞ն էլ պէտք է իր խելքը հացի հետ ուտի, — նեղացաւ Բայազը: — Իչխանութիւնը կով է բերել մեր դուռը, իսկ դու ետ ես դարձընում, թէ հարկաւոր չէ: Քարայծ ու կաքաւ որսալով եւ բանջար քաղելով ապրել չի լինի: Մեզ թացան է հարկաւոր, — չարունակեց դեղջկուհին:*

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար.)

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԵՂԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ

—•—

Կարապետ Յակոբեան (հոգեհանգստի առթիւ) 250 փրանք, Կարպիս Նէրկիզեան հազար, Արթիւր Պահատուրեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Մոմճեան 200, Պ. Ճամճեան հարիւր, Տիկին Արաքսի Խաչատուրեան (եկեղեցիի օծման տարեդարձի առթիւ) հարիւր, Տէր եւ Տիկին Պօզուքլեան (քառասունքի առթիւ) 50, Միքայէլ Միքայէլեան (Վալանսէն) Տիկին Սիրուհի Նիկողոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի քսան, Աբրահամ Թօնկուրեան (նոյն նպատակի համար) քսան, Նազարէթ Տատուրեան (նոյն նպատակի համար) քսան, Տիկին Պայծառ Տէր Մանուէլեան (Ոսկիան Հայէչեանի մահուան, փոխան ծաղկեպսակի) քսան, Տիկին Թագուհի Աճէմեան քսան, Տիկին Նուարդ Կոկողեան (արկածէ մը ազատուելուն առթիւ) տասը, Ոմն (Ամերիկայէն) (Եկեղեցին այցելութեան առթիւ) տասը փրանք :

« ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ »Ը
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ
67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը :

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ : Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ
կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքար մը վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին : Կը հասնի Մաարյէն Հայոց Թաղը ժամը 8,30ին : Կը հանդիպի Մանեան *ժամը 9,15ին :*

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին :

Ինքնաշարժով եկողներուն համար.— *Պէտք է առնել «Միջին Քօրնիշ»ը եւ Քօլը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ Փլաթօ :*

Իսկ ԹԷ. ԷՆ. ԷԼ.*ի օթօքարի տեւական սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան Ժօռէս սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին :*

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանդը* կցել) եւ երեք փրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —

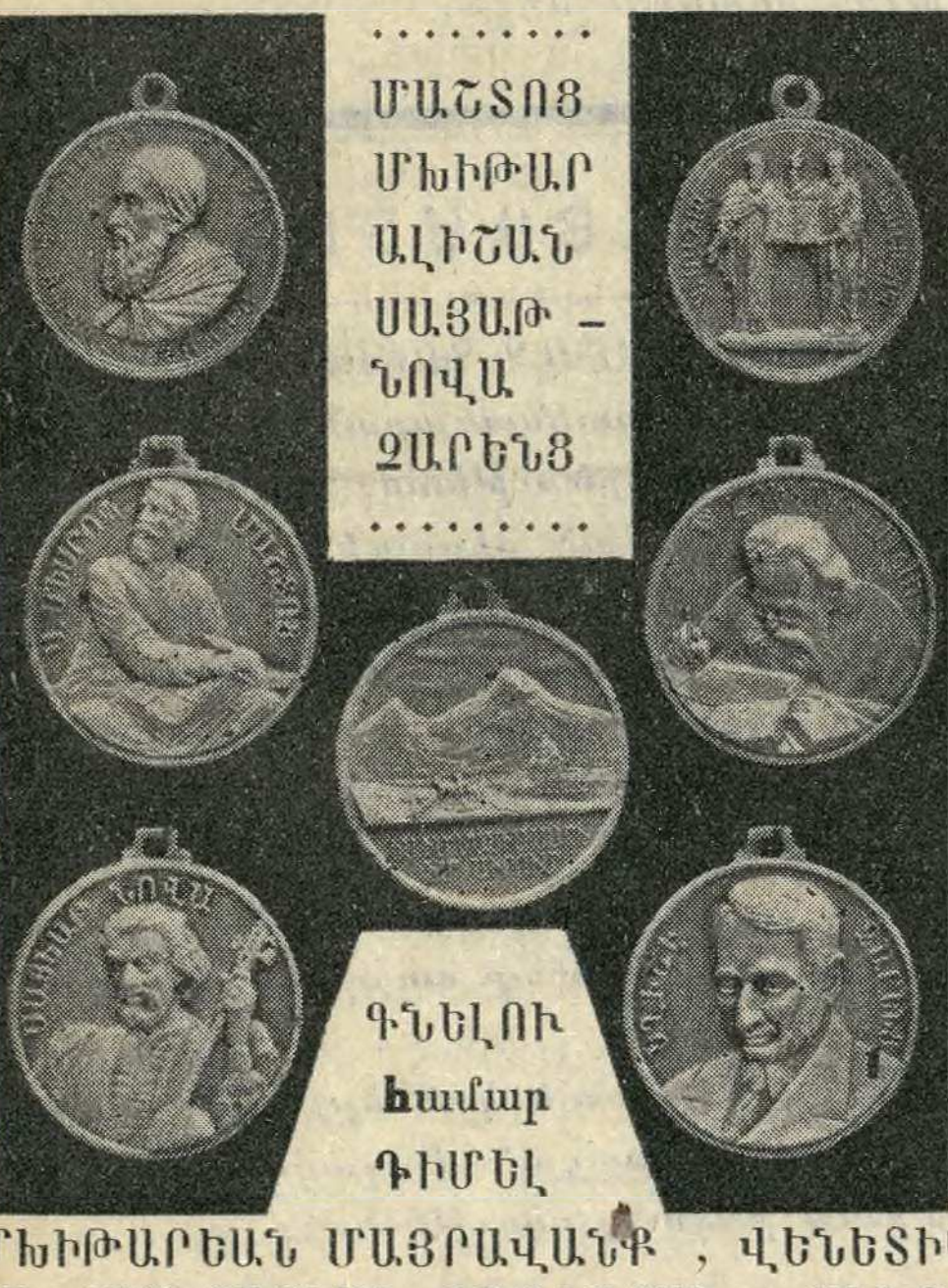

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ զրկուած են ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով, բոլոր բաժանորդներուն անխտիր : Աշնան եւս կը զրկուի երկրորդ հատորը : Այս ձեւով կը դարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբագրին երկար ճամբորդութեան պատճառով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունենալու զատելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ անպարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումները, փութով ղրկել յապաղած բաժնեգինները : Մի ծանրացնէք մեր գործը, օժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փոխանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ շարունակել իր գրական աշխատանքները :

Խնայողութեան համար դադրեցուցինք ՀԱՅ-ԲՈՅԺ ղրկել անոնց, որ կը ստանային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի դադրեցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ :

ՀԱՅ-ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 փրանք, արտասահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.	Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Երբ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խաւաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոցներ.* —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
5 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԿԱՐԳ ՏԱՐԻ — Թիւ 10075

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.075

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ազատ մամուլը բարիք մըն է երկրի մը համար :

Ան անկախօրէն կ'արտայայտուի հա– րապետական բոլոր երեւոյթներու մասին : Կրնէ անկաշառ իր խօսքը, եւ եթէ կան պատգամներ, կ'ընդհ մատնանշումներ ազգովին համար :

Ազատ մամուլի գրութիւնը վերցուած է միմիայն վարպետներուն եաին :

Ազատ մամուլ գոյութիւն չունի նոյն– ինքն այն երկիրներուն մէջ, ուր կ'իշ– խեն ժողովրդական կարգեր :

Հոն ուր գոյութիւն չունի ազատ մա– մուլ, միապետողը կամայականութիւ– նէ :

Ընդհմպիր հոսանքներու կամ ան– ձերու իրաւունք չի տրուիր նման եր– կիրներու մէջ հատ մը հարցերու մասին տեղեկութեան որդեգրած քաղաքակա– նութեան տարբեր տեսակէտ յայտնելու :

Երկրի մը որ իրապէս ժողովուրդ– ական եւ ազատ ըլլայ, պայման է որ ազատ ըլլան իր մամուլը եւ բեմը նոյն– պէս :

Մամուլը լայն ձեւի մը տակ թերթ– ներն են, հանդէսները եւ պարբերական– ները, գիրքեր եւ գրատուր ամէն ինչ :

Ինչ՝ բանաւոր խօսքն է, զոր կարելի է հեռատեսիլի, ձայնասփիւռի եւ պարպակներու վրայ, սրահներու մէջ, ժողովական բեմերէ, իրրեւ թատե– րական արուեստ :

Արդիական քաղաքակրթութիւնը բար– ձրացած է բանաւոր եւ գրաւոր տեղեկա– տուութիւններու վրայ :

Հոն ուր չկայ խօսքի եւ մամուլի ա– զատութիւն, չկայ եւս մտածումի եւ ստեղծագործութիւն :

Ազատ մամուլի պատասխանատուութիւնը, որ կը նշանակէ՝ խօսքի ազա– տութիւնը :

Ազատ մամուլ իշխանութեան դէմ ոտքի անձեր կ'ընէն չատ անգամ ինչ որ իրենք կը կամենան :

Ազատ մամուլ կուտան որ մամուլը օրի– նաւութեան սահմաններուն մէջ բնէ– կատարութիւնները, որոնց ճշմարիտ ար– ձագանգը ըլլալը չեն ժխտեր, բայց կը ջանան փոփոխութիւն մտցնել իրենց բովանդակութեան ու դրծելակերպ– ին մէջ :

Ազատ մամուլի պատասխանատուութիւնը անհպատակ մնայ սակայն, եթէ թատած իր գործունէութիւնները, մատնանշած սխալ– ները եւ անոնց դարմանին համար առա– ջարկած օգտակար միջոցառումները ան– տես :

Ազատութիւն մը եթէ սխալ ուղեգծով երթայ, եթէ կը մեղանչէ հարցի մը կամ ալ առիթ կ'ըլլան իրաւացի դի– մադրութիւններ, պարտի նոյնհետայն ազատանալ իր սխալներուն եւ որդե– գրել ու առողջ քաղաքականութիւն : Եթէ տեղի չունենայ նման փոփոխու– թիւն մը, կը նշանակէ մամուլի կարծի– քի հանդարտութիւն : Ազատ մամուլի ա– զատութիւնը, ու յամառութեամբ կը պահանջուի կրկնուիլ հին ձեւի սը– տեղծագործութեան կեցուածքներու առջեւ այլեւս ազատ մամուլի պատասխանատուութիւնը կը մնայ ազատ– ութիւնը, որ կը նշանակէ՝ խօսքի ազա– տութիւն :

Ազատ մամուլ իշխանութեան դէմ ոտքի անձեր կ'ընէն չատ անգամ ինչ որ իրենք կը կամենան :

Ազատ մամուլ կուտան որ մամուլը օրի– նաւութեան սահմաններուն մէջ բնէ– կատարութիւնները, որոնց ճշմարիտ ար– ձագանգը ըլլալը չեն ժխտեր, բայց կը ջանան փոփոխութիւն մտցնել իրենց դրծելակերպ

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հրատարակութեանց մէկ ուրիշ հատորն է ։—

« Ռուբինեանի, Հերումեանի եւ Լու – սինեանի Հայ–Կիլիկեան գերդաստաններ – րու տոհմաբանական կառուցուածքը », 96 էջ, առաւել 18 տախտակներ, անգլե– րէն լեզուով ։

Այս գրքին հեղինակն է Կոմս Վ. Հ. Քիւրտա – Գոլլենբերկ ։ Հեղինակը կը յայտնուի, իր գիրքով, համաձայնիլ բա – կան մխքի ակը մարդ մը, որ պատրա– ստած է հետաքրքրութիւն արթնցնող զարմանալի ուսումնասիրութիւն մը ։ Կիլիկեան Հայաստանի պատմութեան համար ունինք բաւական չափով աշխա– տանքներ, Ալիշանի ընդարձակածաւալ Սիսուանիէն եւ Լեւոն Մեծագործէն զատ , հայերէն եւ օտարալեզու խուզարկու – թիւններ ։ Լաւագոյններն են երկար դր – լուխները, զորս սոյն նիւթին յատկացուց Տուռնըզիլ (Ֆրանսերէն) օգտագործե – լով Մաշակրաց պատմութեան վերաբե – րող աղբիւրները, եւ Մխքայէլեանի ուս– ումնասիրութիւնը ։

Բայց այս ուսումնասիրութեանց մէջ կարգ մը խնդիրներ կամ իրենց լուծումը գտած չէին, կամ սեղանի վրայ դրուած չէին ։ Ներկայ հատորին հեղինակը չա – նացած է Առաքեոնի ձեւով այդ խնդիրն – րուն հակիրճ պատասխան մը տալ ։ Ուշ– գրաւի աղբիւրներու վրայ աշխատող պատմաբան մը պիտի գնահատէ հեղի – նակին համարձակութիւնը եւ ժրաջան յաղթահարումը ։

Բնականաբար անխուսափելի էին քանի մը սխալներ այդքան առատ մատենա – գրական ցուցմունքներու , թուականներու եւ էջերու մատնանշումներուն մէջ ։ Թե– թեւս խճողումէ խուսափելու համար է, որ կարգ մը յիշատակած հատորներու է– ջերուն մատնանշումը դանդ առած էր ։

Յոյժ տալու համար բարակ թուղթ հատորի մը մէջ չօշափուած նիւթերուն առատութիւնն ու բազմազանութիւնը, կը յիշեմ դանդաղ թուադրելով ։

1· Սկիզբը կայ Կիլիկիոյ աքճմատիկ քարտէզ մը ։ Զայն անբաւարար կը գըտ– նեմ ։

2· Ցեղով կուգան երեք աքճմաներ կի– լիկեան Հայաստանը չբնակատող ժողո – վուրդներուն ։ Անկէ երեւան կ'ելլէ, թէ ի՞նչ ազբերգական վիճակի մը պիտի յանդէր օր մը Կիլիկեան հայ համախմբ– րումը ։ Իր օրերը համրուած էին արդէն տաղանդաւոր Փիլարտոսի մէկ անփառա– նակ վախճանին առեն ։ Հակառակ հիմա նորոյթ դարձած տեսութեանց՝ կ'ըսեմ թէ չնորհիւ Յաչակրութեանց, Հայու – *թիւնը կրցաւ ստեղծել պետութիւն՝* պատկառանք ազդելու աստիճան եւ հիա– նալի մշակոյթ եւ արուեստ, ինչպէս կ'ը– սէր Գարեգին Յովսէփեանց, ու դիմացաւ մօտաւորապէս չորս դար ։ Ասիկա մեծ նշանակութիւն ունի Հայոց պատմու – թեան մէջ ։

3· Գիրքին նախաւիճը տալէ առաջ հե– ղինակը կը խօսի նախորդող ուսումնա – սիրութեանց մասին եւ կը հայթայթէ աղբիւրներու վերաբերող ճոխ մատենա– գիտութիւն մը ։ Կ'անցնի ապա մանրա – մասն խնդիրներու ։

4· Քանի որ բազմաթիւ խառն ամուս– նութիւններ տեղի ունեցած են եւ հայ իշխանուհիներն ալ չատ յարգի էին օ – տար գահերու վրայ կամ իշխանական տուներու մէջ, ինչպէս հայ արքունիքն ալ օտար իշխանազուն կը վնտռէր, ներ – կայ գիրքին հեղինակը հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս կը հաշուէին պարաները, թէ՛ Հայոց գով, թէ՛ Ֆրանքներու մօտ եւ թէ ո՛ր աստիճանի ամուսնութիւնները թոյ – լատրելի էին եւ կամ տնօրինում կը պա– հանջէին հոգեւոր իշխանութիւններէ ։

Հեղինակը մատնանշած է հայ վեհա – պետներուն կամ իշխանազուններուն ար– դասաւորութեան յաջորդական նուազում – մը մերձ–ամուսնութեանց հետեւանքով ։ Քննած է նաեւ Ռուբինեանց եւ Հեթում – եանց դերդաստաններուն իրարու հետ ընդելուզումը եւ յետագային ալ Լուսին – եաններուն ։

5· Յուցակագրած է, թէ հայ մեծա – մեծները որպիսի մահով մեռած են, բը– նական՞ն, բռնի՞ (սպանութիւն, բանտար– կութիւն կամ աքսոր), ի՞նչ պատճառով եւ որո՞ւ կողմէ ։

6· Անոնց Փիղիքական կամ նկարագրա– յին հանգամանքները ։

7· Քանի՞ տարի ապրած կամ թագաւո– րած են հայ թագաւորները, եւ գահակա– լութեան յաջորդութիւնը ի՞նչ հիման վը– րայ կը կատարուէր (բարդ խնդիր մը), թագուհիներուն ծագումը, հայ եւ օտար գահերու վրայ անոնց տեւողութիւնը ։

8· Եկեղեցական կամ վանական կո – չումներ հայ բարձր դասակարգի անդամ– ներուն մէջ, ինչ որ յետագային բոլո – րովին դադրած է ։

9· Հայ վեհապետներուն հակումները՝ ուժեղ ազդայնականութի՞ւն թէ չեչտը – ւած միտում դէպի Բիւզանդիոն, կամ դէպի Մոնղոլակա՞ն թէ դէպի իսլամա – կան ։ Անոնց կրած տիտղոսներն իսկ հե– տաքրքրական են. Լեւոն Մեծագործ, որ առաջինը արքայական տիտղոս կրեց , կը չեչտէր թէ թագաւոր է «չնորհիւ Ա– ստուծոյ եւ Հռոմէական կայսրութեան », յետոյ միայն «չնորհիւ Աստուծոյ » եւ 1217 թուականէն սկսեալ միայն «թագա– ւոր Հայոց », կարծես թէ քանի թագա – ւորութեան հոգմատին ատմաններըը կը սեղմուէին, իրենք դիրենք կ'անուանէին « Թագաւոր Ամենայն Հայոց »։

10· Գերդաստաններուն զինանշանն – րը, վեհապետներէն մեզ հասած նկար – ները ։ Իրարանչիւր գերդաստանին ծա – գումը եւ անոնց իրարանչիւրին տոհ – մածառերը, նաեւ անոնց հետ կապ ունե– ցող զանազան արքայական կամ իշխա – նական օտար գերդաստաններու ալ տոհ– մածառերը ։

11· Ատնց բոլորէն՝ տախտակներու վրայ յիշուած 206 անձերու անուններըը թուագրուած են ։ Եւ ահա նոր ցուցակ մը այդ 206 անձերը մանրամասն կ'ու – սումնասիրէ, թուերով իրարանչիւրին դիմացը անոր մասին խօսող աղբիւրնե – րը, իրարանչիւրը ո՞վ է, ի՞նչ ըրած , ո՞ր թագուած է ։ Եւ հուսկ ապա 11 էջ – ներու մէջ ամփոփուած նկարագրային աչքառու յատկանիշները կը մատնանչէ – ուին, իրենց կրած թիւերու յիշատակու– թեամբ ։

Անշուշտ քանի մը խնդիրներ իրենց անտուղութեամբը կամ ապացոյցներու անբաւարարութեամբ ուշադրութիւնս դրաւեցին ։ Օրաթերթի մը հանդաման – քը թոյլ չի տար վիճաբանիլ անոնց մա – սին ։ Սակայն ընթերցողը պիտի հիանայ հեղինակին տարած խղճամիտ լաչխա – ծաւալ աչխատանքին մասին, որոնց բը – նաւ անդրադարձած չեն հայ պատմա – բաններ ։ Մեծապէս կը գնահատենք այս նոր ձեռնարկը ։

Հ. ՅՈՎՀ. ՎՐԴ. ՄՐՄՐԵԱՆ

(2 Եար.)

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՔԱՆԱՄԵԱԿԸ

1964 Յուլիս 20ին Գերմանիա յիչատա– կեց քսան տարի առաջ Հիթլերի դէմ մահափորձ կատարողներուն յանդուգն ձեռնարկը, որուն հետեւանքով դլխատ – ուեցան եւ հրացանաջարկ եղան եօթը հազար հոգի, գերման ժողովուրդին ա – մէն դաժանկարգին պատկանող ։

Կէօպէլս Պերլինի ձայնասփիւռէն հա – րցրեց , թէ փոքրիկ խմբակ մը, բաղ – կացած փառասէր զօրավարներէ եւ յա – ռաջիմական ազնուականներէ, մահա – փորձ կատարած էր : Պատերազմէն առաք քննութիւնը ցոյց տուաւ որ խմբակի մը դործը չէր, դաւադրութեան մասնակ – ցած էին բանակին լաւագոյն տարրերը, ազնուական , քաղքենի դասակարգերու պատկանող անձեր, մտաւորականներ եւ եկեղեցականներ ։

1944 Յուլիս 20ին Հիթլէր կը գտնուէր Արեւելեան Բրուսիոյ մէջ պատրաստուած «գայլի որջ»ին մէջ : Հոն հանդիպելու հա – մար երեք տեղերու խիտ քննութենէն անցնելու էր, ներկայացնելով ապրա – պետ զօրավար Քայթելի արտօնագիրը , Գնդապետ Քլաուս Ֆոն Սթաուֆենպերկ ունէր այդ արտօնագիրը, որպէս փոխա– նորդ ներքին բանակին հրամանատար Զօր. Ֆրոմի ։

Գնդապետը կը պատկանէր կաթոլիկ ազնուական ընտանիքի մը, մէկ աչքը վնասուած , աջ թեւը կորուած ։ Ներ – նաններով զարդարուած էր կուրծք , ձախ ձեռքով կաշկէ պայուսակ մը բռ – նած Պերլինէն կը հասնէր որջին առն– նը զօրավարին կողմէ ապայակոյին նե– կայացնելու ներքին կացութեան ժամ – տեղեկագիր մը ։ Քայթել յայտնած էր նախապէս տեղի պիտի ունենար կէս ժա – ռաջ', որովհետեւ Մուսոլինին պիտի ժա – մանէր : Գնդապետը կը քաչէր մօտալոյ անհանակը, կը բանայ պայուսակը, կը փոխէ ժամանակը եւ կը սպասէ : Հիթ– լէր կը գրաւէ աթոռը, զօրավարները նստին աջ եւ ձախ կողմերը եւ Քայթել կը գրաւէ հանդիպակաց աթոռը : Քառա– հինգ բարձրաստիճան պինուորականներ էին ներկաները ։

Հիթլէր կը հրամայէ գնդապետին նո– տել զօրավարներուն մէջտեղ : Գնդապե– տը պայուսակը կը դնէ սեղանին ոչ անկիւնը : Զօրավարին մէկը կը կարդայ ուշ ճակատէն զրկուած տեղեկագիրը , որուն չորք տաք վիճաբանութիւն մը կը սկսի : Գնդապետը կամաց մը կը սպը – դի դուրս, առանց ուշադրութիւն գրաւ– լու : Երկու հարիւր մեթր հեռացած կը, երբ լսեց օրաուժը եւ տեսաւ հրդեհը եւ մտածեց որ ամէնն ալ մահացած են ։

Գնդապետը կը փութայ Պերլին, որ պատերազմական նախարարութեան ոչ պէտք է ըլլային Զօր. Պեք, նոր սպա– պետը, Տոքթ. Կէօրտըլեր, նոր վարչ– պետը, Մարեչալ Ուիչլեպէն, բանակի նոր հրամանատարը, կոմս Հէյոտրֆ, ա– տիկանութեան նոր պետը, նախկին գե– պանները, որոնք արտաքին նախարարու– թիւնը պիտի ստանձնէին : Պերլինի զօ– հակազունդին հրամանատար Զօր. Ու– պրիխթ արդէն հրաման տուած պիտի ըլլար դունդերուն մայրաքաղաք յառ– ջանալ ամէն կողմերէ : Գնդապետը որջի մէկնած առեն ապահով էր որ հրաման– ները գործադրուած են : Եւ սակայն դունդերը կը մնային իրենց վայրերուն մէջ, ոչ մէկ կարգադրութիւն եղած էր ։

Հիթլէր թեթեւ մը վիրաւորուած էր ։ Դաւադրութիւնը տարածուած էր, որ բամբանատարներ եւ դունդեր չարժելու– ին : Մահափորձին ձախողանքը չուտ– ցուց գնդապետին ընկերները : Զօր. Ֆր անձնասպան եղաւ, Զօր. Ֆրոմ մեղա– դրութիւնը ծածկելու համար բակին մէջ հրացանաջարկ ըրաւ գնդապետն ու Օ– պրիխթ , բայց ինքն ալ ատրճանակի հարուածով մը ծոծրակին՝ պետին փո– խարէն : Դաւադրական ցանցը գտնուե– ցաւ , դաւադիրները հրաւիրուեցան պա– տերազմական առեան, ամէնն ալ ներկա– յացան կատարեալ պատրաստութեամբ : Զօր. Թրեսքով հրաժեչտ առաւ օգնակ– նէն սա բառերով . «Ամէնը մեղ պիտի պախարակեն , բայց համոզուած եմ որ դործեցինք արդար կերպով : Քանի մը ժամէն Աստուծոյ դատարանին ա–

Գնդապետը կը պատկանէր կաթոլիկ ազնուական ընտանիքի մը, մէկ աչքը վնասուած , աջ թեւը կորուած : Ներ – նաններով զարդարուած էր կուրծք , ձախ ձեռքով կաշկէ պայուսակ մը բռ – նած Պերլինէն կը հասնէր որջին առն– նը զօրավարին կողմէ ապայակոյին նե– կայացնելու ներքին կացութեան ժամ – տեղեկագիր մը ։ Քայթել յայտնած էր նախապէս տեղի պիտի ունենար կէս ժա – ռաջ', որովհետեւ Մուսոլինին պիտի ժա – մանէր : Գնդապետը կը քաչէր մօտալոյ սենեակը, կը բանայ պայուսակը, կը փոխէ ժամանակը եւ կը սպասէ : Հիթ– լէր կը գրաւէ աթոռը, զօրավարները նստին աջ եւ ձախ կողմերը եւ Քայթել կը գրաւէ հանդիպակաց աթոռը : Քառա– հինգ բարձրաստիճան պինուորականներ էին ներկաները ։

Հիթլէր կը հրամայէ գնդապետին նո– տել զօրավարներուն մէջտեղ : Գնդապե– տը պայուսակը կը դնէ սեղանին ոչ անկիւնը : Զօրավարին մէկը կը կարդայ ուշ ճակատէն զրկուած տեղեկագիրը , որուն չորք տաք վիճաբանութիւն մը կը սկսի : Գնդապետը կամաց մը կը սպը – դի դուրս, առանց ուշադրութիւն գրաւ– լու : Երկու հարիւր մեթր հեռացած կը, երբ լսեց օրաուժը եւ տեսաւ հրդեհը եւ մտածեց որ ամէնն ալ մահացած են ։

Գնդապետը կը փութայ Պերլին, որ պատերազմական նախարարութեան ոչ պէտք է ըլլային Զօր. Պեք, նոր սպա– պետը, Տոքթ. Կէօրտըլեր, նոր վարչ– պետը, Մարեչալ Ուիչլեպէն, բանակի նոր հրամանատարը, կոմս Հէյոտրֆ, ա– տիկանութեան նոր պետը, նախկին գե– պանները, որոնք արտաքին նախարարու– թիւնը պիտի ստանձնէին : Պերլինի զօ– հակազունդին հրամանատար Զօր. Ու– պրիխթ արդէն հրաման տուած պիտի ըլլար դունդերուն մայրաքաղաք յառ– ջանալ ամէն կողմերէ : Գնդապետը որջի մէկնած առեն ապահով էր որ հրաման– ները գործադրուած են : Եւ սակայն դունդերը կը մնային իրենց վայրերուն մէջ, ոչ մէկ կարգադրութիւն եղած էր ։

Հիթլէր թեթեւ մը վիրաւորուած էր ։ Դաւադրութիւնը տարածուած էր, որ բամբանատարներ եւ դունդեր չարժելու– ին : Մահափորձին ձախողանքը չուտ– ցուց գնդապետին ընկերները : Զօր. Ֆր անձնասպան եղաւ, Զօր. Ֆրոմ մեղա– դրութիւնը ծածկելու համար բակին մէջ հրացանաջարկ ըրաւ գնդապետն ու Օ– պրիխթ , բայց ինքն ալ ատրճանակի հարուածով մը ծոծրակին՝ պետին փո– խարէն : Դաւադրական ցանցը գտնուե– ցաւ , դաւադիրները հրաւիրուեցան պա– տերազմական առեան, ամէնն ալ ներկա– յացան կատարեալ պատրաստութեամբ : Զօր. Թրեսքով հրաժեչտ առաւ օգնակ– նէն սա բառերով . «Ամէնը մեղ պիտի պախարակեն , բայց համոզուած եմ որ դործեցինք արդար կերպով : Քանի մը ժամէն Աստուծոյ դատարանին ա–

Ա Ն Ի
ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Ցունական կայսրութեան կեդրոնը Սե– բաստիոյ նոր իշխանապետութիւնը խա – զաղ վայր մը ըլալ կը թուէր : Բայց ա– նոր ափերը, որոնք Լուսաւորչական Հա– յերու հակառակ օրթոտոքսներ էին, չէին կրնար մոռնալ իրենց աղանդական վա – զեմի սխալը, որով կոստանդնուպոլսոյ յուծը ծանրացաւ դաղթականներուն վը – րայ, մինչեւ որ Սկիւթացիները դէպի Արեւմուտք ալ քալելով Սեբաստիան ալ ձեռք անցուցին ։

Սկիւթացիները արդէն Անիի թագաւո – րութենէն ալ ներս կը մտնէին : 1021ին, Պետրոսի բերդը հասած էին, Արարատի հիւսիսակողմը : Գրիգոր Մագիստրոսի հայրը՝ իշխան Վասակ Պահլաւունի՝ իր զօրքով կեցուց արշաւողները եւ մեռաւ կռիւի մէջ : Աթոռ էմիրը, վախնալով Սկիւթացիներուն միացաւ ու չարժման անցաւ Հայաստանի քրիստոնեաններուն դէմ : Հայերուն յաղթանակները վազան– ցուկ եղան : Ցունական տակաւ գունդերու ալկոհոլութիւնը չէր բաւեր, որպէսզի կա– բենային կասեցնել արշաւանքը : Երկուս– *տեք իրարու չէին խնայեր եւ ահռելի* ջարդեր տեղի կ'ունենային ։

Մինչ այդ, Բիւզանդացիները, զոր Սե– նեքերիմ Հայաստան բերած էր, առիթ չէին փախցներ Հայաստանի բնակիչները հնազանդութեան ենթարկելու համար : Վասիլ Բ. կը սպառնար Անիի փոքրիկ թագաւորութեան : Սմբատ Գ. Արեւելքէն եկող արշաւանքին եւ Բիւզանդիոնի կայ– սեր միջեւ մնացած, 1023ին Պետրոս կա– թողիկոսը Վասիլ Բ.ին դրկեց անոր հո– վանաւորութիւնը խնդրելու համար, եւ առաջարկեց Յոյներուն ձգել Շիրակի նահանգը՝ մայրաքաղաք Անիով, իր մա– հէն ետք : Այս խոստումը մեռեալ տառ մնաց չուրջ քսան տարի : Բայց Պոլսոյ պալատան դիւանատան մէջ կը մնար եւ Յոյներուն կ'ընծայէր առիթ մը, որմէ պիտի օգտուէին պատեհ պահուն, տա – բածելու համար իրենց տիրապետութիւնը մինչեւ Երասխ, նոյնիսկ Երասխէն ալ անդին ամբողջ երկրին վրայ : Արդէն Կարսի փոքրիկ թագաւորութիւնն ալ ի– րենց ախորժակը կը դրդռէր :

Սմբատ Գ. եւ եղբայրը Աչոտ դրեթէ նոյն ժամանակ մեռան : Աչոտի որդին՝ Գագիկ Բ. այսպէսով զոյդ թագերը ժա– ռանգեց : Այն առեն, Բիւզանդիոնի Մի– խայէլ Գալաֆատ կայսրը պահանջեց այն իրաւունքները, զոր Սմբատի կողմէ վա– սիլ Բ.ի դրուած նամակը իրեն կ'ընծայէր ու պահանջեց Շիրակը եւ Անի քաղաքը : Բայց փոխ–արքայական խորհուրդը մեր– ժեց վաւերացնել զիջում մը, որ ահաբե– կութեան տակ կատարուած էր : Այն ա– տեն, կայսրը Շիրակ դրկեց բանակ մը, որուն միացած էր Վէստ–Սարդիս, որ կը յուսար Յոյներէն ձեռք ձգել Անիի դահը և վնաս Գագիկի :

Չինակիցները պաչարած էին, մայրա – քաղաքը, երբ Ծերունի Վահրամ Պահլա – ւունին զանոնք պարտութեան մատնելով մեծ չարդ մը տուաւ : Վահրամ, որ տէր էր կացութեան, օգտուելով պատակուա– մէն՝ որ կը տիրէր Կոստանդնուպոլսոյ մէջ, Պետրոս պատրիարքի ձեռամբ Գա– գիկ Բ.ի թագադրութիւնը կատարել տուաւ Անիի մէջ : Այս իշխանը այն տեղն տասնըվեց տարեկան էր, բայց իր անհա– տական արժանիքը զինքը արժանի կը դարձնէր գահին, եւ անտարակոյս պիտի երկարէր Հայաստանի անկախութիւնը՝ եթէ դաւաճանութիւնը չչլատէր իր ճի– դերը :

Վասպուր, որ կը թուէր փարատած ըլ– լալ Յոյներու կոտմէն, հետզհետէ կը մեծնար Սկիւթացիներու կոտմէն : Այս վերջիններըը եկած բանակած էին Արթքսի հիւսիսակողմը, Հրազդանի ափին : Գա– գիկ իր բանակին գլուխը՝ դուրս ելաւ Անիէն, թշնամին ծուղակի մէջ ձգեց ու պարտութեան մատնեց : Սկիւթացիները Ուրմիա լճին հարաւ արեւմտակողմը փախան, քիչ մը հանդչելէ ետք յարձա – կողմանի անցնելով արշաւեցին վա– պուրականի վրայ անցնելով Բիւրակա– նեներէն, որոնք իրենց հետ կը գոտեմ– ցին : Հոն, հրացակապտ մը, Աբել Խաչիկ, ափ մը մարդով պարտութեան մատնեց թշնամին, բայց ինք ալ ինկաւ կռիւին մէջ :

Գագիկ Բ. հպարտ էր արշաւանքը, Յոյները դարձեալ սկսան ըս– ուդները, Յոյները դարձեալ սկսան ըս– ուդները, Յոյները դարձեալ սկսան ըս– ուդները

պիտի ըլլամ, պիտի ներկայանամ հան – ձնելու համար ինքնասպան եղաւ ըշ – խամարդին: Ցեղին Թէ լայն ծաւալ ունի գաղթականութիւնը, որովհետեւ ա – մերիկան լրտեսութեան պետը Զուիցե – րի մէջ օրը օրին կը հետեւէր մահա – բերի պատրաստութեան: Մահափոր – ձին ութ օր առաջ դաշնակիցները տեղ – եակ էին ուժերի պայթումին Թուրքիոյ եւ կառավարութեան մը կազմութեան՝ ընդդիմութեան պարագային:

Գերման պինտրականները անպլիացի պատասխանատու անձերու հայրորդած են, Թէ բանակը կրնայ ճամբել Հիթլէրին ոչ նպատակութիւնն ալ: Սակայն նկատի կ՚ունենան որ պիւտճէտական օժանդա – կութիւն չըլլայ եւ Անգլիա, Ֆրանսա տե – ղի չտան Հիթլէրի պահանջներուն: Մու – նիխի մէջ Անգլիոյ, Ֆրանսայի հաւանու – թիւնը Չեխոսլովաքիոյ դրաւելու, յու – պիտեր ընդդիմադիրները: Կէս միլիոն զինուորներ գոհունակութեան նացիական բրա – նակալութեան: Շատեր ալ ըմբռնեցին որ Գերմանիոյ ճակատագիրն ու վարչա – պետ նոյնացած են, քանի որ պատերազ – մը Գերմանիոյ դէմ է աւելի քան վարչա – պետին դէմ: Գաղտնի դիւանները պատ – րաստ պիտի մնան ապահովարար երկար ատեն:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ց. ԿԻՒՐՃԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պետական պատկերասրահը ունի Ց. Կիւրճեանի գործերուն մեծ հաւաքածոն, որ կ՚ընդգրկէ 500 նկարազարդ – ծութիւն: Արուեստագէտին փափաքով անոնք նուէր ըրկուած են երեւան:

Վերջերս հաւաքածոյին մէջ երեւան եկաւ նոր գործ մը՝ սպիտակ մարմարէ կերտուած կնոջ անդրին: Քանդակին բա – ւական անունը եւ չինուած տարին յայտնի չեն: Արուեստագիտական Ռուբէն Դրամբեանի կարծիքով, այս քանդակը կրնայ չինուած ըլլալ 40ական թուականներուն:

Քանդակը, որ պայմանական կերպով անուանուած է « Երիտասարդուհի », իրաւամբ կարելի է նկատել արժէքաւոր գործ մը, որ կը գտնուի Կիւրճեանի լա – ւագոյն ստեղծագործութիւններու շար – քին:

ՁԵԽ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒՀԻՆ

Զորս ամիս Հայաստան մնալէ ետք, Փրահա վերադարձած է չեխ հայագիտու – հի Լիւտմիլա Մոթալովա: Օտար հայա – գիտուհին Հայաստանի մէջ պրպտումներ կատարած է գրականութեան հիմնարկու – թեան մէջ:

Պատրաստած է աւարտաճառ մը՝ «Ա. Իսահակեանի Արու Լալա Մահարի քեր – թուածքին լեզուական եւ ոճական առանձ – նայատկութիւնները»:

ՀՆԱԳԻՏՆԵՐԸ ԿՈՐՈՆԵՆ

Սեւանի աւազանին եւ Լճաշէնի շրջա – ջակայքը հետախուզական աշխատանքներ կը կատարուին, ներկայիս, Հայաստանի հնագիտութեան եւ պատմական թանգա – րանի հնադիտական բաժնի միացեալ ար – շաւախումբին կողմէ:

Սեւանի յատակին բացուած զամբա – րաններուն մօտերը գտնուած են 6 սեն – եակներ՝ բազմաթիւ կաւեղէն բեկորնե – րով եւ այլ նիւթերով: Ասոնցմէ հետ, արշաւախումբը պիտի պեղէ քանի մը նոր զամբարաններ:

Աշշաւախումբին դեկավարն է Ց. Մնա – ցականեան:

ՈՒՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Հայաստանի կրթական կեանքը դոյա – ցուցիչ է: Աչխուժկենայինե, կան մեծ պահանջներ, որոնք կը կարօտին լուրջ ուշադրութեան:

Ըստ «Սով. Հայաստան»ի Յուլիս 10ի խմբագրականին, երկրին բարձրագիտ կա – թեւոր շրջաններուն մէջ, ինչպէս Արտա – շատ, Էջմիածին, Սեւան, եւայլն «դպրոցի թիւով աշակերտներ դպրոց չեն յաճա – խած», որովհետեւ անբաւարար են դպրո – ցական շէնքերու չէնքերը:

Յաւելի պահակը կը ներկայացնէ նաեւ դպրոցական դասագիրքերու պարագան: «Քաչքչուկ կայ դասագիրքերու հրատա – րակութեան գործին մէջ: Մինչեւ հիմա 18 դասագիրք լոյս չեն տեսած. ասոնցմէ չորսը սպացուած չեն Մոսկուայէ, որ – պէսզի թարգմանուին եւ տպագրուին: Գէշ վիճակի մէջ կը գտնուի տպագրուած գիրքերուն վիճակը: Ծնողքները, դպրո – ցականները ամիսներ չարունակ այս կամ այն գիրքը ձեռք ձգելու համար կը չրջին դրախանութէ դրախանութ»:

Միւս կողմէ կարիքը մեծ է ուսուցիչ – ներու: «Ցայտնի է, որ հանրապետու – թեան գպրոցներն ուսուցչական fատրե – րու պակաս ունին»:

Բարեբախտաբար, ուսումնական այս տարեշրջանին 770 մասնագէտ ուսուցիչ – ներ «գպրոցներու մէջ աչխատելու ուղե – գիրներ սպացած են»:

ՓՐՈՖ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՍԵՒԱԿ

Փրոֆ. Գուրգէն Սեւակ, որ Հայաստա – նի գիտութիւններու ակադեմիայի թղթ – թակից անդամ եւ միջազգային համբաւ ունեցող էսփերանթոյագէտ մըն է, ակա – դեմիոս ընտրուած է էսփերանթոյի ա – կադեմիային կողմէ:

Փրոֆէսէօրը առաջին Հայն է, որ կ՚ար – ժանանայ այդ պատուին: Ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ միայն երկու հոգի կան, որ ակադեմիկոս ընտրուած են վերոյիչ – եալ ակադեմիային կողմէ:

Այս ակադեմիան, որ հիմնուած է 1908ին, էսփերանթոյի լեզուական հի – մունքները պահպանող եւ լեզուին բնա – կան զարգացումին հսկող միջազգային բարձրագոյն կազմակերպութիւնն է: Ա – կադեմիան նախապէս կազմուած էր 12 անդամներէ (4 Ֆրանսացի, երկու Անգ – լիացի եւ երկու Լեհ, մէկական Գերմա – նացի, Ռուս, Սպանացի եւ Շուէտացի): Ներկայիս ակադեմիայի անդամներուն թիւը չուացած է (46 անդամ):

Ըստ իւնեսքոյի տուեալներուն, ներկա – յիս էսփերանթօ խօսողներուն թիւը աչ – խարհի մէջ կը հասնի 8 միլիոնի, իսկ այդ լեզուով լոյս տեսնող ամսաթերթե – րուն թիւը 90էն աւելի է:

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՁԵՌԱԳՐԵՐ

Գրականութեան եւ Արուեստի թանգա – րանին յանձնուեցան Յովհ. Թումանեանի եւ Ե. Չարենցի գրչին պատկանող ձեռա – գրեր եւ նամակներ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

× Ծապիկը սիրելի է բոլոր Հայերուն: Ձմրան եղանակին երեւանի բնակչութեան ծապիկ մատակարարելու համար քաղա – քին մօտերը պիտի չինուին ջերմատու – ներ, այսինքն պարտէզներ, ուր տաք օդը ապահովուած պիտի ըլլայ յատուկ չե – ռուցումի եղանակով: Ի դէպ, մեծ ըն – դունելութիւն գտած է Ֆիննական խոչո – րաչափ մեխակը:

× Գիտութիւններու ակադեմիան լոյս ընծայեց ղրականագէտ Նշան Մուրատ – եանի «Յովհաննէս Յովհաննիսեանի ար – ուեստը» ուսումնասիրութիւնը: Գիրքը նուիրուած է բանաստեղծին ծննդեան 100–ամեակին:

× Լենինականի մէջ սկսաւ համանուա – գի երաժշտութեան 8րդ տաւնօրեակը: Յայտագրին մաս կը կազմեն հայ եւ օ – տար երգահաններու գործեր:

× Լենինականի մօտ 7 հեկտար տարա – ծութեամբ հանրային նոր պարտէզ մը պիտի մչակուի:

× Նուրբ եւ գեղեցիկ տերեւներով, սլացիկ ծառ մըն է մեռասեքոյեան, որ կարելի է չատ հին եւ միեւնոյն տաեն չատ նոր ծառի տեսակ մը նկատել: Ար – գարեւ, բուսաբանները կը պնդէին, Թէ այդ ծառը հազարամեակներ առաջ ան – հետացած է աչխարհի երեսէն: Սակայն քանի տարի առաջ, պատահաբար, Չի – նաստանի մէկ անկիւնը գտնուեցաւ պու – րակ մը՝ կազմուած այդ ծառերէն: Տասը տարի առաջ այդ ծառին սերմերը բե – ուեցան Հայաստան, ուր չատով յարմարեցան մեր երկրին չոր կլիմային:

Հայ բուսագէտները որոշած են այդ ծառը օգտագործել մայրաքաղաքի կա – նաչապատման համար:

× Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի եւ անոր հիմնադիր Յովհաննէս Լազար – եանի նուիրուած փաստանկար ժապաւէն մը կը պատրաստուի ներկայիս երեւանի մէջ:

Պատմական ճեմարանը այսօր վերած – ուած է արեւելեան լեզուներու հիմնար – կութեան:

ԴԱՍԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Պատմաբանները չէին ուզեր հաւատալ Համլերտին: « Իլիականը » երկու հազար տարիէ ի վեր կը նկատուէր դեղեցիկ հէքեաթ մը: Բայց հնագէտ Հենրիխ Շլիման փաստեց, որ առասպելներուն կարելի է հաւատալ եւ երկարաեւ պրը – պտումներէ ետք գտաւ Պրիամոս ար – քային քաղաքը:

Վերջերս յոյն հնագէտները հետեւեցան ուրիչ առասպելի մը: Այս անգամ ուղե – ցոյցի դերը ստանձնեց Եւրիպիդես, պիտանականներուն ցոյց տալով Ագամեմնոնի տաճարին աւերակները:

Այս տաճարին պատմութիւնը ոչ մէկ փաստաթուղթով հաստատուած է: Բայց տաճարը յիշատակուած է առասպելներու մէջ, իբրեւ Հելլադայի ամէնէն գեղեցիկ չինուածքը, որ չինուած էր սպիտակ մարմարէ, ի փառս աստուածներու:

Եւրիպիդես, իր կարգին, «Իֆիգենին Տաւրոսի մէջ» ողբերգութեան մէջ յիշատակած է այդ տաճարը, գայն անուանե – լով «Բրաւրոնի Ագամեմնոնի տաճար»: Բրաւրոն պզտիկ աւան մըն է, որ կը գտնուի Ագինգէն դէպի արեւելք գտնը – ւող բլուրի մը վրայ:

Զննելով հոն գտնուող փոքրիկ եկեղե – ցին, հնագէտները գտան, որ պատերուն մէկ մասը չարուած է հնադարեան քա – րերով, եւ ժամանակին ատոնք անդրա – մատ եղած են: Եւրիպիդէս կը խօսի գե – պի տաճար տանող լայն տանդուխտներու մասին: Ասիկա Հելլադայի ամենամեծ տանդուխտը եղած է:

Երկար պրպտումներէ ետք գտնուեցաւ տանդուխտը: Գտնուեցան սիւներուն քա – րերը, արձաններու, տափրներու կը – տորներ: Երեւան եկան նաեւ մեծ չէնքին հիմին տնկիները՝ դորիական ոճով չինուած սիւներուն մնացորդները եւ զարդաքան – դակներ: Ժամանակին սիւներուն բար – ձրութիւնը եղած է մօտաւորապէս վեց մեթր: Գծուեցաւ նախագիծը, որուն համաձայն չէնքին երկարութիւնը 22 եւ լայնքը 11 մեթր եղած է:

Տաճարը կործանած են Պարսիկները (Ք. Ա.):

Արամիսի տաճարը չինուած է ծովա – փնեայ ծակուն քարաքին կեդրոնը: Գտնուեցան զոհասեղաններ, մարգարաններ, տաւարի եղջիւրներ եւ վերջա – պէս քարէ կամուրջներու հետքեր, որոնք նոյնպէս կատարեալ նորութիւն էին, ո – րովհետեւ այդ օրերուն յայտնի էին մի – այն Հռոմի քարէ կամուրջները:

Արամիս յունական դիցարանութեան մէջ ծանօթ էր իբրեւ արուն չաստուածու – հի, բայց այս տաճարին մէջ տարբեր պաշտամունքի տարրեայ գործած է: Արգարեւ կիները հոն կուգային մանչ զաւակ ունենալու, փեսայ գտնելու, զա – ւակ կարենալ ունենալու եւ զեղեցկու – թիւնը պահպանելու համար:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՐԳԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱԶ»Ը

ԽՈԴԵԴԱՆ

— Մարդի պղպեկ, քեզ տասմ եմ կովը ես գործու...

— Չեմ գործնի: Էս տան ներսի պատը ես եմ, դու իմ գործին մի խառնուիր: Գործքան եղիր Սովետական իշխանու – թիւնը, որ գործակից առնում տալիս է գործարին եւ ոչ Թէ չքաւորի կծիանը խլե – լով տալիս է ազարչկին:

— Ուրեմն մենք չքաւո՞ր ենք:

— Չքաւոր չենք, ի՞նչ ենք, — բարկա – ցած պոչից կինը: — Հախից գարկուած մարդը հարո՞ստ կը լինի: Տուն փախես՝ տնով մէկ կը քանդուես, դեղ փախես՝ դեղով մէկ: Մենք երկուսն էլ փոխեցինք: Ո՞ւր է, Թէ ինչպէս մեր խեղճ բարձ – րացած պատառ–պատառ արին էջմիածնի կոլտնտեսները:

— Ին էլ մեզը չէր,—նկատեց Խոզեդա – նը ծամծմուելով: — Բայց, կնիկ, աղքա – տութեան աղքատն է, իսկ մեր գլե – խին, փառք Աստծոյ, տանիք կայ, — բացատրեց լեռնցին: — Մի բան էլ իմա – նչիր, ուրիշի ձեռքով ապուր ուտողը բե – րանը կը վառէ:

— Ձեղկոմը ուրիշը չէ: Էս կծիանը ո՞վ տուեց, — Պետրոսին դիմելով հարցրեց Բայազը, կամենալով վերահաստատել քիչ առաջուայ ասածը:

— Ձեղկոմի նախագահը տուեց, — պա – տասխանեց սեւ աչքեր Սասունցին: — Գուիման Յարութի հետ գնացել էի Վերին Թալին, լծկանի համար, ասացին Թէ էս կովը տարէք Իրինդ եւ տուէք Խոզեդանի պերդաստանին: Ես էլ առայ ու եկայ:

— Հիմա ականջովդ լսեցի՞ր, — հար – ցրեց Բայազը պարանը մէկ տակ փաթա – թելով ձեռքի վրայ:

— Լսեցի, բայց չեմ հաւատում աչքիս ու ականջիս:

— Չհաւատալու բան չկայ, քեռի Աստ – ուած: Բերդը ես եմ, տուողն էլ գաւա – ռամասի իշխանութիւնը, — պատգամա – նեց Թոզաւեցին:

Ու սաստիկ զարմացաւ Խոզեդանը, Թէ ինչպէս կարող են իշխանաւոր մարդիկ ձրիաբար կովեր բաժանել հոզազործ մարդկանց: Ոչ Թէ մի ուլ են տալիս կամ մի այծ, այլ միանգամից մի ահագին կով: Արդեօք մի վատ դիտաւորութիւն չկա՞յ դրա մէջ:

— Հերի՛ք է մտածես, Աստուած, ես կովը ներս տարայ, — ասաց Բայազը եւ պարանը ամուր ձգելով երկրորդ օղակը հագցրեց ձեռքին:

— Լաւ, էն ժամանակ էս կովը Թող պատկանի ոչ Թէ մեզ, այլ մեր ամբողջ գիւղին, — առաջարկեց Խոզեդանը:

— Էդ գլուխ բան է, — ուրախացաւ տանտիկինը, — բայց հրաժարուել իշխա – նութեան կովից ասելով, Թէ մենք չքա – ւոր չենք, ճիշդ չէ: Էսօր իշխանութիւնը մեզ կ՚օգնի, վաղը, եթէ պէտք եղաւ, մենք կ՚օգնենք նրան,— աւելացրեց դեղ – կուհին:

— Բո գործն է, — յարեց հովիւը: — Բայց էնպէս անենք, որ յետոյ մեր բե – րանը չվառուի:

— Ձի՛ վառուի, — ասաց Բայազը եւ վերին Թալինցին բերած կովը ներս տա – րաւ:

Օրական երկու անգամ Բայազն ու Հե – դինէն կծում էին Ցեղկոմի կովը եւ կա – Թը հաւասար բաժանում համաչնքի ան – դամներին:

Այդ առաջին խոշոր եղջերաւոր անա – սունն էր, որ Խոշոնց Մարտոյի աղջիկը տեսնում էր իր Սասունցի ամուսնու տրն – տեսութեան մէջ:

ՄԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

ՄՄԲ.— Հոս կը վերջացայ բուն վէ – պը, զոր տուիճ ըստ հեղինակին ալ փա – փաքին վերջին տպագրութեան (1963) քնագիրով:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած վիճակահանութեան շահող թիւերը

7, 24, 31, 35, 37, 58, 62, 68, 71, 72, 73, 78, 80, 88, 98, 109, 113, 116, 124, 129, 146 :

Առարկաները ստանալու համար դի-մել Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ, Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 17էն 19 :

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 23րդ պատգամաւորա-կան ժողովը պիտի գումարուի Օգոստոս 15 եւ 16, Մարսէյլի արուարձաններէն Ս. Անտրէի մէջ, Պառ Ռէսթօրան Պէլվէ-տէրի սրահը, 219 Ավրնիւ տիւ Ռով, Ս. Անտրէ (Մարսէյլ 16) :

Փլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ թռոյլն եւ իջնել վերջաւորութեան :

Առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ ա-ռաւօտ ժամը 9ին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտ-նէ Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեանի եւ բոլոր պարագաներուն՝ Աստուր Պա-պայեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Կապոյտ Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւ-ղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Եղիա Ինճէարապեանի եւ իր զաւակներուն, Նիկողոսեան եւ Սատմ-պոլեան ընտանիքներուն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին Տիկին Մարիամ Ինճէա-րապեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալու-թեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նիկո-ղոս Նիկողոսեանէ յիսուն ֆրանք, Ար-մաւէնի Համբէշեանէ 10, Արշալոյս Մխի-թարեանէ տասը, Ազատուհի Տիրանեա-նէ քսան, Աղնիւ Նիկողոսեանէ տասը, Տիկին Պառուեանէ տասը ֆրանք :

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը :

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ : Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ

Կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքար մը վար-ձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին : Կը հասնի Մառըլէն Հայոց Թաղը ժամը 8,30ին : Կը հանդիպի Մաճ-ենան ժամը 9,15ին :

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին :

Ինքնաշարժով եկողներուն համար.— Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլ-տը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ փլաթօ :

Իսկ Թէ. էն. էլ.ի օթօքարի սովորական սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան Ժօռէս սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին :

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա-գրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկ-ները այժմէն պէտք է դիմեն Հաս-տատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա-նուցանէ թէ՝ օրդ. Տօնապետ Տօնապետ-եանի քառասունքի հոգեհանգիստին ա-ռիթով Պ. Կարապետ Տէրտէրեանէ շնոր-հակալութեամբ նուէր ստացած է 20 Ֆր :

× Երեւանէն Անուշաւան Եղիազարեան կը փնտռէ իր հայրը՝ Սամսոն Գէորգ Ե-ղիազարեանը, Մարսէյլի մէջ : Դիմել ե-կեղեցի :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —

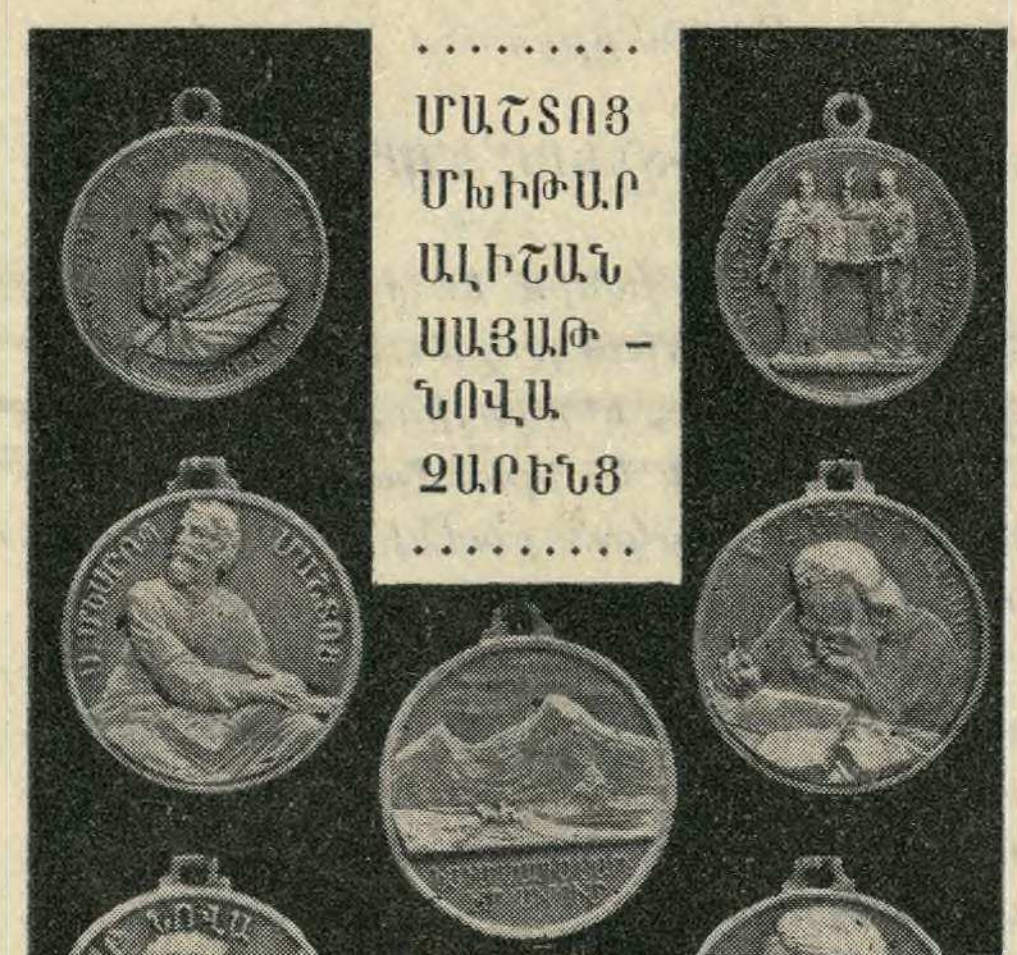

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
— Յ Ա Ճ Ա Խ Ե Ց Է Ք —



ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ

(CHEZ JEANNOT)
Տովէն մէկ քիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան
համադամ կերակուրներ
եւ
մ ա ս ն ա ւ ո ր ա բ ա ր
Տ Է Օ Ն Է Ր – Ք Է Պ Ա Պ
եւ արեւելեան
զանազան խմորեղէններ

B A R - R E S T A U R A N T
« C H E Z J E A N N O T »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ. 77 – 76 – 39

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով, բո-լոր բաժանորդներուն անխտիր : Աչնան ես կը ղրկուի երկրորդ հատորը : Այս ձեւով կը դարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբա-գրին երկար ճամբորդութեան պատճա-ռով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունենալու զա-տելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ ան-պարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺԸը ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումնե-րը, փութով ղրկել յապաղած բաժնեգին-ները : Մի ծանրացնէք մեր գործը, օ-ժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փո-խանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ շարունակել իր գրա-կան աշխատանքները :

Խնայողութեան համար զադրեցուցինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ ղրկել անոնց, որ կը ստա-նային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի դադրե-ցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա-սահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդ-րուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայ-ման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդը կցել) եւ երեք փրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄ-եայ փոփոխութիւններու համար (ար-ձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի հա-մար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու ս-կաթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա-պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ու-սումնասէր աշակերտներ Եօթնե-րորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան :
Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3. Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի արեւմտեան ափերուն վրայ, ընութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովե-զերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդ-հանուր յատակագիծով մը :

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմա-նափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատ-չելի է եւ գնումը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի :

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտա-սահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. GLORIKIAN :

— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9

— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան 100 ֆր.

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր 15 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր 7 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք 10 ֆր.
ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր 39 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր 10 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը 10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը 15 ֆր.
թիւրքական բռնապետութեան դէմ 15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը 15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի 35 ֆր.
պատմութեան, 2 հատոր
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի 20 ֆր.
պատմութեան 5 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան 7 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն 14 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ 10 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԲԱՐԵԼԱՒ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ JEUDI 6 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՃԺԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10076 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.076

"ՀԱՅԱՐԱԿԱԿԱՆԸ"

—o—

«Մարդը հասարակական կենդանի է», ասի ասելի քան երկու հազար տարի առաջ հռոմայեցի իմաստասէր Արիստոտէլ :

Դարէ դար եւ դէպքէ դէպք ժամանակի ընթացքին մը համոզուած է, թէ բացարձակ ճշմարտութեան մը համապօր է այս խօսքը :

Քաղաքական ազատութենէն եւ անհատական իրաւունքներէ չհրաժարող ամէն ոք, այնուամենայնիւ, մշտապէս է ստիպուած խորացող ու զարգացող դիմակութիւնը, այնքան աւելի որքան խորացած ու զարգացած է ստեղծարար փոխ-յարաբերութիւնը ու ստեղծագործ փոխ-յարաբերութեան զոյացած է երկու միաւորներ – մարդուն եւ հաւաքականութեան :

Միայն մակերեսային մտածելակերպ ունեցողներն են եզրակացուցած, թէ միաւորները հակասական են : Ընդհակառակն, միայն ծայրայեղ բեւեռի գոնուող դատողութեամբ է, որ միաւորները հակադրուած են իրարու :

Ան իմաստներով յագեցած մարդու եւ հաւաքականութեան ներդաշնակ եւ ազատ փոխ-յարաբերութեան պայմանին, փոքր հաստատած է, որ ոչ հաւաքականութիւնը մարդ անհատի ազատութեան եւ ինքնաստուածացման արգելք կանգնացնայ, ոչ ալ մարդ անհատը հաւաքականութեան առաջ զարգացումը :

Հաւաքականին մէջ, երկուքը լրացուցիչներ երկուքի հաշտ գործակցութիւնը հարկ կը դարձնէ միայն արտաքին հակասական թուղ, իսկ ներքին մէջ զուգահեռական չարժումներու արգելագործումը :

Երբ կը գարգանայ հասարակութիւն – այնքան անոր գործակցող մարդ անհատը, անոր գործակցող հաւաքական անձը կը գոնայ աւելի արդիւնաւոր ու ազատ :

Ինչ որ կը վերաբերի մարդկային անձին, գրեթէ նոյնութեամբ կը կրկնէ նաեւ մարդկային հաւաքականութեան պարագային :

Մարդկային հաւաքականութիւնները — ազգային, պետական, կրօնական, տնտեսական, մշակութային եւ այլն — կը բանան իրենց ստեղծութեան եւ սեփական «անհատականութեան» :

Անոնց բոլորին մէջ գոյութիւն ունի կարգիր այն պետակցութեան, որ անոնց ալ մաս կը կազմէն մէկ իրական – ութեան, բոլորն ալ լծուած են մէկ ա – ութեան, բոլորի հետապնդած ա – նպատակներու իրագործմամբ կը ներդաշնակ գործակցու – թեան աշխարհին մէջ, ազգերու ազատութեան եւ վերապետութեան իր – ներքին իմաստով չի ներկա – յացներ ազգերու առաւելագործակցութեան :

Հասած ժողովուրդ – ոչ ազգական, ոչ ալ համամարդկային եւ իսկական ներդաշնակ ու արարչագործ փոխյարաբերութիւն մը իրարու միջեւ : Այդ փոխյարաբերութեան համար ճանաչումը գործակցող անհատին ազատութեան եւ ազատութեան, մնացեալը դե –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԻՆ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ

—o—

ԾԱՆՐ ԽՕՍՔԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ջին-խորհրդային նոր միջադէպ մը պատահած է խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին դոր կազմակերպած էր խորհրդու – թեան Շարժումը Մոսկուայի հելլէական դեսպանի առարկութեան առնչին առ – նեզարձին առթիւ : Մինչ կազմակերպիչ – ները կը հետեւին թէ այդ դէպքը ինչ հանդարտ մթնոլորտ ստեղծած է առաջ մըն է ի վեր, չին լրագրող մը խօսք ա – ռած է ըսելու համար որ, ընդհակառա – կըն, պահելով ընդհրկեալ փորձերը, խորհրդային կառավարութիւնը կը նը – պաստակ փորձերու չարունակութեան : Կազմակերպիչները պատասխանած են յայտնելով թէ իրենք խորհրդային ժողո – վուրդը կը ներկայացնեն ոչ կառավարու – թիւնը : Շեշտած են նաեւ թէ «խորհուր – դեան Շարժումը ընդհանրապէս դէմ է – պած է բոլոր հելլէական փորձերուն մէջէն ըլլալով առաջնորդեալ փորձերը» : Այդ պահուն ուրիշ չին լրագրող մը ուզած է որ առաջին անուններուն այն բոլոր երկիր – ներուն որոնք մերժած են առաջարկել Մոսկուայի դաշինքը, «119 պետութիւն առաջարկած են» պատասխանուած է, չոր չեշտով մը, աւելցնելով «դիտէք թէ քանի երկիր կայ աշխարհի վրայ, հանուր ը – րէք, կը տեսնէք թէ ո՛չ առաջարկած է, ո՛չ չէ առաջարկած» : Նիստին նախագա – հը այդ պահուն հրաւիրած է Ջինպոյինե – րը որ մամուլի ասուլիսի մը առիթով դուրս չելլեն :

Բայց քիչ ետք նորէն չինական պատ – մութիւն մը մէջ եղած է երբ նախկին ռազմիկ եւ խորհրդային իրաւագէտ՝ Օ – սենին յայտարարած է թէ չին դեկավար – ներու դիրքը եւ անոնց մերժումը պա – հին չը ստորագրելու վրդոված է բոլորը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՄՓԱՆԵՈԻի քարայրին տակ մնա – ցած 14 բանուորներէն 9 ազատեցան ե – րեքշաբթի օր, 9 օր մնալէ ետք գեհեբուն եւ մութին մէջ : Առողջութեամբ լաւ են : Աշխատանքները կը չարունակուին այն յոյսով որ մնացեալ հինգերն ալ կրնան տակաւին ողջ ըլլալ :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

ԼՕԶԱՆԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԲՆՆԵՆ

—o—

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկու – թիւնները կուտան Պոլսոյ Յոյներուն մա – սին :

×

16 ՍԵՊՏԷՆ ԵՏՔ, ՀԵԼԼԷՆՆԵՐԸ «ԹՈՒ – ՐԻՍԹ» ՊԻՏԻ ՆԿԱՏՈՒԻՆ, ԻՍԿ ԹՐՔԱ – ՀՊԱՏԱԿ 70 – 80 ՀԱԶԱՐ ՅՈՅՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԵՒ ԱՅԼ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԲՆՆՈՒԻՆ

Թուրքիոյ եւ Յունաստանի կոմկ կոն – գրուած պայմանագիրը, որ ստորագրուած էր 1930, Սեպտեմբեր 16ին, ընդմուած ըլ – լալով չեկեալ պիտի նկատուի 1964 Սեպ – տեմբեր 16էն սկսեալ :

Համաձայնագրին ընդմուին չեռաւ, 12 հազար Հելլէնահպատակները, որոնք ի – րենց երկրէն չատ աւելի հանդիստ պայ – մաններու տակ կ'ապրին Թուրքիոյ մէջ, հետաքրքրած սկսմանէն դուրս պիտի հանուին : Այս ուղղութեամբ պատրաս – տութեանց ձեռնարկուած է Անգարայի մէջ :

Մինչեւ հիմա 1017 Հելլէններ վաս – ուեցան Թուրքիայէ, Օղոստոսի առաջին չաբթուն ալ հինգ հարիւր Հելլէններ եւս սահմանէն դուրս պիտի հանուին եւ այս վտարումները պիտի չարունակուին մին – չեւ Սեպտեմբեր 16 : Սեպտեմբեր 16էն ետք, մնացեալ բոլոր Յոյները «Փոխա – դարձութեան» օրէնքին ենթակայ պիտի ըլլան, իրենց բնակութեան թուղթերը պիտի ընդունին եւ անոնք որ Թուրքիա պիտի մնան «թուրիիար» պիտի նկատուին այսուհետեւ : Այս կերպով, անոնց թո – ղած հարստութիւնը, որ երկու միլիառի կը չանգի, պիտի պրաւուի կառավարու – թեան կողմէ :

Ասոնցմէ զատ, Անգարայի քաղաքական շրջանակները կը խորհին վերաքննել Լօ – զանի դաշնագրին դանազան արտաղրու – թիւնները : Եթէ պատասխանը իրականա – նայ, Թուրքիա բնակող եւ Թուրք հա – տակութիւնը ընդունած 70–80 հազար Յոյներու կացութիւնը վերատին պիտի քննուի :

Թուրք կառավարութեան մէկ բանբե – րը յայտարարած է թէ՝ քանի որ Հելլէն կառավարութիւնը իր վերջին ընթացքնե – րով եւ դին· պատրաստութիւններով կը բռնարարէ Լօզանի Դաշնագիրը, ինչպէս նաեւ տարբեր համաձայնութիւնները, Թուրք կառավարութիւնն ալ իր տեսան – կիւնէն պիտի վերաքննէ Լօզանի Դաշնա – գրին դանազան տրամադրութիւնները, մասնաւորաբար այն յօդուածները՝ որոնք կը պաչտպանեն Համայնքները : Այդ պա – րագային, Թուրքիոյ խնդիրը հետա – քրքրական պիտի քննուի, նաեւ ձեռք պիտի առնուի Պատրիարքարանի հարցը :

Այդ պարագային, Սեպտեմբեր 16էն ետք, 12 հազար հելլէնահպատակներէ դատ, միւս Յոյներու կացութիւնն ալ պի – տի քննուի :

ԹՈՒՐՔ ՆԱԽԱՏՈՐՄԸ ՄԵԾ ՌԱԶՄԱ – ՓՈՐՁ ՄԸ ՍԿՍԱՒ ԿԻՊՐՈՍԻ ԲԱՅԵՐԸ

Յոյներու որոշման առթիւ, ինէօնիւ ը – սաւ· « Հատէ ճաւերմ սէնտէ » — Քեմալ Սաքըր յիշեց ճաւերին եւ փիղին պատ – մութիւնը :

Վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւ, որ օրերէ ի վեր Պոլիս կը գտնուի երկու իր տիկ – նոջ, Մէվհիպէ Ինէօնիւի հետ այցելեց Բաուֆ Օրպայի բնատնիքին, եւ ցաւակ – ցութիւն յայտնեց անոր մահուան առ – թիւ : Լրագրողները մօտեցան վարչապե – տին եւ ըսին թէ կիպրոսի Յոյները ինք – նավարութեան որոշում տուեր են, այս մասին ի՞նչ կը խորհի : Ինէօնիւ ձեռ – քը չարժելով, ըսաւ ·

— Հատէ ճաւերմ, հատէ սէնտէ :

ՃԱՆՃԸ ԵՒ ՓԻՂԸ

Հելլէններու վերջին օգոստոսեան – րան եւ ապառնալիքներուն առթիւ, փոխ – վարչապետ Քեմալ Սաքըր ծիծաղելով ը – սաւ երկի ·

— Ճանճին եւ փիղին պատմութիւնը գիտէք անշուշտ : Ճանճ մը օր մը խայ – թեր է փիղին ականջը, փիղը թեթեւ մը երերցուցեր է ականջը, ճանճն ալ հար – ցուցեր է փիղին .— Յաւեցա՞ւ արդեօք : Յունաստան ընթացքը այս պատմութիւ – նը կը յիչեցնէ : Յունաստան ընկճուած է իր ներքին կնճռոտութիւններուն ծան – րութեան տակ, եւ չուարած մնացած է : Իր ներքին խռովութիւններէն ծնած ան – հանդստութիւնը փոխարինել կ'ուզէ խա – զպտութիւնը կացինահարելով : Յոյներն են որ խափանել կ'ուզեն խաղաղութեան ճամբան :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆԱԽԱՏՈՐՄԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Իսքէնտէրունէ կը հաղորդուի Թրքա – կան մարտանաւերը, որոնք Իսքէնտէրու – նի բացերը համախմբուած էին, մեկնե – ցան դէպի Մերսին եւ Գարաթաչ, ակա – նս համար այն մեծ ռազմափորձերը, ո – րոնք չաբաթ մը պիտի տեւեն : Ակէ դատ, Թօփրաքքալէի եւ Տէօրթեօլի է – զերքներուն վրայ, ծանր հրետանիով զինուած զօրաթաժին մը երէկ առաւօտուէ ի վեր ռազմափորձ կ'ընէ իսկական փամ – փուչներով :

×

Ինչպէս կ'երեւայ Թրքական ազբիւր – ներու տուած լուրերէն, մարդիկը ոչ ա – մօթի զգացում ուրին, ոչ ալ կը փորձեն քիչ մը իրենք զիրենք մոռցնել տալ եւ գաղերու արդարութեան մասին չխօսիլ փոխանակ «արդարութիւն» բնելու ··· :

ԱՅՍՕՐ

ՎԱՂԸ

եւ

ԱՄԷՆ Օ'Ր ,

ԿԱՐԴԱՑԻՔ

ԷԿԵՐԻ ԱՍՏՂԵՐԸ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ կեզա կարտոճի

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ՝

Հ· Անդրէաս Վ· Ֆոկոլեան

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ.

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու– թեան հրատարակութեանց այս հատորը կը կրէ «Հայերը բիւզանդական կայսրու– թեան մէջ», Օր. Սիրարփի Տէր – Ներ – սէսեանի յառաջաբանով :

Այս հատորին հեղինակն է քաջ բիւ – զանդագէտ մը, Փիթըր Խարանիս, որ պատմութեան փրոֆէսէօր է Միչիկըն Նահանգներու Ռութկըրս Համալսարանին մէջ : Անոր մասնագիտութիւնն է բիւզան– դական կայսրութեան ցեղային կազմը եւ անոր կրած փոփոխութիւնները : Իրօք բազմաթիւ էին այն ցեղերը, որոնք կը նպաստէին կայսրութեան բնակչութեան թարմացումին, բանակներուն բազմա – պատկումին : Ասպատմբութեանց ալ մասնակիցներ կը հայթայթէին : Կայս – րութեան բաղկացուցիչ տարրերուն մէջ հայ ցեղն էր ամէնէն կենսունակը, որ տուաւ կայսրութեան ամբողջ տեւողու – թեան ընթացքին, զինուորներ, բարձ – րաստիճան սպաներ, մեծ զօրավարներ, պաշտօնեաներ, կառավարիչներ, նոյն – իսկ կայսրեր ու կայսրուհիներ : Հայ ցեղը տուաւ նաեւ Բիւզանդիոնի օրէնս – դէտներ եւ գիտականներ :

Մեր պատմութեան մէջ անոնցմէ քի – չերու անունները կը յիշատակուին, — Ներսէս Պատրիկը, որ Բելիսարիոս զօ – րավարին յաջորդեց, Գոթերը պարտու – թեան մատնեց եւ խաղաղեցուց Իտա – լիան : Սմբատ Բագրատունի քաջ զօրա – վարը, առասպելական ըմբշամարտիկ դարձած արջի, ցուլի եւ առիւծի դէմ : Բժէժ Գնունի, Փիլարտոս, եւ քանի մը կայսրերու հայազգի ըլլալուն ակնարկու– թիւններ : Իրականութեան մէջ ենթա – դրուածէն շատ աւելի բազմաթիւ եղած են հայ ցեղին Բիւզանդիոնին մատուցած ծառայութիւնները :

Անկէ վաթսուն տարի առաջ խնդիրը արծարծած էր Հ. Կարապետ Տէր – Սա– հակեան եւ իր քննութեանց արդիւնքը լոյս ընծայած երկու փոքրադիր հատոր– ներով՝ «Հայ Կայսերք Բիւզանդիոնի» (Ս. Ղազար, 1905) : Երկրորդ հատորին կցած էր նաեւ մենագրութիւններ հայ կայսրուհիներու մասին : Տէր – Սահակ – եանի պատմագրութիւնը ազգային շուն – չով տոգորուած ըլլալով հանդերձ՝ խըղ– ճմիտ եկկասիրութիւն մըն է, որ անա– չառութեամբ քննութեան բովէ անցու – ցած է թէ՛ բիւզանդական թէ հայկական աղբիւրները, որոնք գիրար կը լրացնեն : Աւա՜ղ, իր գրութիւնը, հայալեզու ըլ – լալուն պատճառով, օտար գիտականնե– րու մատչելի չէ եղած : Հայեր ալ, եթէ զայն օգտագործած են, չեն գիջած զայն յիշատակել : Մեր մէջ տակաւին բանա – գողութիւնը գողութիւն չէ :

Պարտք է հոս յիշատակել նաեւ այն քառահատոր, մեծադիր եւ փառակազմ ուսումնասիրութիւնները Կիւսթավ Շը – լումբերժէի, լոյս տեսած 1890էն 1905 տա– րիներու ընթացքին, ուր կը փառաբան – ուին հայազգի գիւզանդական հերոսները, բայց անոնք մեր մէջ քիչերու ձեռքը ին– կած են :

Սակայն Համաշխարհային Ա. Պատե – րազմէն ետք կարծես այս տեսակէտով բախտը ժպտած է մեր անբախտ հայ ազ– գին : Իր արեան ճապաղիքներուն եւ բը– նաջնջումի փորձերուն իբր հակակշռող խրողութիւն՝ հայ տաղանդին եւ մշա – կոյթին գնահատութիւնը ուշադրութեան արժանի դարձած է : Այն առեն երկուն– քի մէջ ստեղծուած պետականութիւնը իր մշակութային վերելքով անոր յարատեւ– ման երաշխաւորը կը հանդիսանայ :

Մինչ այդ երկու պատերազմներու մի– ջանկեալ շրջանին կարեւոր գործ կա – տարուեցաւ արտասահմանի մէջ այս նիւթիս առընչութեամբ, որ է Հայերը Բիւզանդականութեան մէջ : Ասոր առա – ջին ռահվիրան եղաւ Նանսիի համալսա – րանի փրոֆէսէօր Ժոզէֆ Լօրան, իր յօդուածներով եւ երկու աւարտաճառե – րով, 1920 թուականէն սկսեալ : Հայկա– թէ ան կը վախճանէր, գործի կ՚անցնէր մեր հայրենակիցը Նիկողայոս Ադոնց, ինչպէս Օր. Տէր – Ներսէսեան կը մատ – նանշէ իր յառաջաբանին մէջ : Մանաւանդ Բրիւքսէլ հրաւիրուած օրէն սկսեալ, բիւզանդագէտ, աւելի ճիշդը համայնա – գէտ Հանրի Կրէկուարի մտերմութեան մէջ, վերջինս ալ իր տեսակէտներուն կողմնակից դարձնելով — երբեմն չա – փազանցօրէն ինչպէս ինձ յայտնած է Պելճիքայի գիտականը — առատօրէն արտադրեց Ադոնց :

Բայց ինչո՞ւ օգտուած չէր Տէր – Սա– հակեանի «Հայ Կայսերք»էն, քանի որ ինք ի վիճակի էր անկէ օգտուելու եւ չէր կրնար անգիտանալ անոր գոյութիւ– նը : Կը խոստովանիմ որ Ադոնց չէր սի – րեր ուրիշներու գրածները կրկնել եւ աղբիւրներուն կը դիմէր, բայց զուսպ էր իր օգտագործած երկրորդական սեպ – ուած գրքերու մատնանշումին մէջ եւ խորաթափանց մտքով եւ փայլուն ոճո – վը գրաւիչ համադրութիւններ կը կազ – մէր :

Կը հասնինք այսպէս գրախօսած գրքիս հեղինակին որ իր երկասիրութիւնը հրա– տարակած է նախապէս պարբերականի մը մէջ՝ Բիւզանդիօ – Ալաւիէա (1961) եւ հուսկ ապա հպումներով զայն արտա– տըպած այս տարի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հայկական մատենա – շարին մէջ, անգլերէն բնագիրով : «Հան– դէս Ամսօրեայ»ի նոր հասած թիւին մէջ (1964, թիւ 1–3) Պ. Հայկ Պէրպէրեան սկսած է զայն հայերէնի թարգմանուած հրատարակել : Գրախօսականս արդէն պատրաստ էր, ուստի աւելորդ չեմ հա – մարեր զայն լոյս ընծայել, քանի որ տա– րին ամբողջ պէտք է, հանդէսին չորս միացեալ թիւերուն թարգմանութիւնը աւարտելու համար : Նիւթին հետաքրք – րութեան եւ ընթերցողներու մատչելիու– թեան համար երկարօրէն գրած էի, կը պահեմ բնագիրս նոյնութեամբ :

Փրոֆ. Խարանիսի ընդարձակ հմտու – թիւնը ակներեւ է : Աղբիւրները իրենց ա– կէն քննած է եւ նորագոյն գրութիւննե – րը լայնօրէն օգտագործած : Գալով հայ– կական աղբիւրներուն, անոնք իրեն մատ– չելի եղած են միայն գոյութիւն ունեցող ֆրանսերէն թարգմանութիւններով, որ ընդհանրապէս յաջող են եւ ծանօթու – թիւններով ճոխացած :

Հիմա կ՚անցնիմ հատորին ամփոփու – մին :

Հ. ՅՈՎՀ. ՎՐԴ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

(3 Շար.)

ՅՈՒՇԱԽԱՌՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՏԻԳՐԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԸ

Պատերազմի տարիներուն, ինչպէս նաեւ յետ պատերազմեան շրջանին, ով որ Գահիրէ կ՚երթար անպայման կ՚այցե– լէր Փարիզիանա ճաշարանը : Երեք փողո– ցի վրայ մուտք ունէր եւ քաղաքին կեդ– րոնն էր, Շէփըրտզ հոթէլին մօտ :

Փարիզիանա ճաշարանը լայնատարած սրահ մըն էր, գրեթէ վաթսուն մեթր երկարութեամբ եւ քսան մեթր լայնու – թեամբ : Եթէ ճաշարանին մէկ ծայրէն ծառայող մը կանչէիր՝ միւս ծայրէն ան– կարելի էր որ լսէր : Երբեմն չէին լսեր նոյնիսկ եթէ քովդ կանգնած էին : Ո՛չ թէ չէին լսեր այլ, աւելի ճիշդը, չէին ուզեր լսել եւ իրենց գլուխը անդին կը դարձնէին որպէսզի յաճախորդին երեսը չտեսնեն : Ամենադժուար բաներէն մէկն է կարսոնի մը ուշադրութիւնը գրաւելը : Իմ կարծիքով՝ կարսոնի տապանաքարին վրայ ամենայարմար գրութիւնը հետեւ – եալն է. Աստուած վե՛րջապէս իր ուշա– դրութիւնը գրաւեց :

Այս միջանկեալէն ետք՝ շարունակենք մեր պատմութիւնը : Հին չէնք մըն էր Փարիզիանա ճաշարանը եւ պաշտօնէու – թիւնն ալ հին էր : Կեսարացի երկու տէ – րերը — Հաճ՝ Արթին աղա և Կարապետ աղա — ճաշարանին երկու ծայրերը, դրամին դարանին առջեւ նստած կ՚ըլլա– յին եւ կը հսկէին խոհանոցէն ելած պնակներով լեցուն ափսէները : Ինչպէս Հաճ՝ Արթին աղան եւ Կարապետ աղան, բոլոր պաշտօնէութիւնը, վստահ եմ, 1914 – 18ի պատերազմէն մնացած ըլլա – լու էին :

Փարիզիանայի աղանդերները եւ օղին մեծ համբաւ կը վայելէին ամենայն[illegible] շրջանակի մէջ : Իսկ կերակուրները՝ [illegible] նուազ համեղ էին. մանաւանդ [illegible] ֆէպապը — որ յաճախ կը գտնուէր — եւ սու պէօրէյին որ կը պատրաստէին յա– տուկ պատուէրով յատուկ յաճախորդնե– րու համար : Պատիւն ունէի, անարժա– նաբար, այդ սակաւաթիւ յատուկ յաճա– խորդներու դասակարգին մաս կազմե– լու : որովհետեւ գլասեննեակս ճաշարանը փո– խադրած էի եւ երկար ժամեր կ՚անցընէի այնտեղ : Գացող – եկողները [illegible] վարժուած էին զիս հոն տեսնելու որ կը կարծէին թէ գործատէրերէն էի :

Շատ հաճելի էր մայթին մօտ՝ սեղան[illegible] մը նստիլ ու զովացուցիչ ուիսկի – սօտա մը խմելով, դիտել փողոցին անցուդար– ձը : Կերած ատենդ՝ ոտքի վրայ զանա– զան ապրանք ծախողներ կը մօտենային ու կը սկսէին ստակարկել : Եթէ կերած ձուկ էր՝ ձուկ կը ծախէին. եթէ խորո–ված հաւ կ՚ուտէիր՝ հաւ կը ծախէին : Ապրանքը իրենց գլխուն վրայ զետեղած՝ մօքէդ անցածը եւ չանցածը կը ծախէին ... աթոռ, ճանճաքշիկ, ածելի, օճառ, ուղտի թամբ, ելեկտրական լոյս, մանեակ (սեխանման պտուղ մը), խմորեղէն, ծա– դիկ, փուլ (բակլայ), դուլպայ, դրել– եւայլն : Մէկը կ՚երթար միւսը կուգար ու, մերթ ընդ մերթ, բազմատեսակ ծա– ռայականներ կ՚անցնէին, կ՚անցնէին : Ա– մէն ինչ սակարկութիւնով էր : Օրինակի համար, աթոռ մը կը ցուցնէր այդ չէի[illegible] մանրավաճառներէն մէկը եւ գինը կը դնէր մէկ ոսկի : Գլխէդ ճամբելու, եւ քիչ մըն ալ կատակ ընելու նպատակով, իր ուզածին մէկ քառորդը կ՚առաջար– կէիր : Ծախուած է կ՚ըսէր ու սեղանիդ վրայ կը դնէր աթոռը :

Եւ այսպէս՝ ժամեր եւ օրեր կ՚անցնէին Փարիզիանայի հաճելի մթնոլորտին մէջ : Բայց ամենահետաքրքրական մասը ճա – շարանին՝ Տիգրան Պէրպէրեանն էր : Ան որ Փարիզիանա ճաշարանը այցելած [illegible] անմոռանալի տպաւորութեամբ մեկնած [illegible] Տիգրան Պէրպէրեանին ծանօթանալով : Հեռաւոր երկիրներէ այցելողներ յատկա– պէս Փարիզիանա կ՚երթային Տիգրան Պէրպէրեանը տեսնելու համար : Անիկա Փարիզիանա հաստատութեան կարսոննե– րէն էր :

Տիգրան Պէրպէրեանը այդ կողմերու սեւամորթ մըն էր : Երեննոյի պէս սեւա– փայլ մարմնին վրայէն լայն ճերմակ կը– լապիէ մը հագած կ՚ըլլար որ վզէն կ՚իյ– նէր մինչեւ ոտքերը եւ որուն սպիտակու– թիւնը աւելի եւս կը շեշտէր իր գէմքին, ձեռքերուն եւ ոտքերուն սեւութիւնը : Մէջքին՝ լայն կարմիր բուրդէ գօտի մը կապած կ՚ըլլար որուն մէկ ծայրէն հա– րիչը կախուած էր, եւ գլխուն միշտ կը– վառ կարմիր ֆէս մը սեւ ծոպով որ ե– տեւէն կը կախուէր ծոծրակին վրայ : Ջերմեռանդ հաւատացեալ էր եւ օրա– քանի մը անգամ նամազ կ՚ընէր : Բայց եւ այնպէս, լաւ կը խմէր — օղի՝ ի հարկէ — նարկիլէ կը ծխէր, եւ ամէն [illegible]

ԱՆԻ ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Գագիկ Բ. ճանչնալով Բիւզանդացինե– րու նենգամտութիւնը, չուզեց տեղի տալ, բայց Բիւզանդիոնի ծախուած ազ– նուականները եւ հոգեւոր վերին պետը, կաթողիկոսը պնդեցին : Այս վերջինը ի– րեն երաշխիք տուաւ որ Անին պիտի պա– հէին՝ մինչեւ որ վերադառնար : Գագիկ Բ. վերջապէս տեղի տուաւ :

Նախ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ Բիւզանդական արքունիքին մէջ : Բայց կայսրը չուզով իրմէ պահանջեց հրա – ժարիլ գահէն եւ Շիրակն ու Անին ձգել Յոյներուն : Մերժեց : Իրեն սպառնացին բանտարկութեամբ, աքսորով, բայց չկրցան կոտրել իր վճռակամութիւնը : Այն ատեն Կոստանդին իրեն ցոյց տուաւ նամակ մը, որուն մէջ հայ ազնուապետ– ները իրենց հաւատարմութիւնը կը յայտնէին կայսրութեան ու կ՚առաջար – կէին Վասիլեւսին յանձնել Անիին բանա– լիները :

Հայոց հոգեւոր պետը անձամբ կու – տար զանոնք Բիւզանդացիներուն :

Գագիկ Բ. իրեններուն դաւաճանու – թեան ենթարկուած, բոլորէն լքուած, միմինակ՝ օտար քաղաքի մը մէջ, յանձնեց իր թագաւորութիւնը եւ իբրեւ մխիթարութիւն երկու փոքր քաղաք ըս– տացաւ Կեսարիոյ մէջ, Կապպադովկիոյ սահմաններուն վրայ : Իրեն տրուեցաւ նաեւ պալատ մը Վոսփորի ափին, իսկ կայսերական գանձը թոշակ յատկացուց իրեն :

Բայց օրթոտոքսներուն լուսաւորչա – կաններու հանդէպ ատելութիւնը չէր յագեցած Հայաստանի բիւզանդական կայսրութեան կցումով : Յոյները այլա – կրօններու չափ խստութիւն կը բանեցնէ– ին Հայերը իրենց դաւանանքին դարձնե– լու համար : Հայաստան հռոմէական նահանգ դառնալէ ետք իրականութեան մէջ զերին եղաւ մայրաքաղաքէն ղըր – կուած պաշտօնատարներու : Ծանր տուր– քեր կը ճզմէին ժողովուրդը, եւ այդ ստ– կին կը գործածուէր կամ բարբարոսնե – րը կաշառելու, կամ Վոսփորի վրայ ե– կեղեցիներ կառուցանելու համար : Բիւ– զանդիոն միտքը դրած էր սուրով կամ թոյնով բնաջնջել հայ ազնուապետութիւ– նը, որ այնքան հեղինակութիւն ունէր բնակչութեան վրայ :

Գագիկ, թէեւ աքսորուած, սակայն կ՚իմանար իր հայրենակիցներուն տըր – տունջները եւ կ՚ողբար Յոյներուն արհա– մարհանքը իր նախկին հպատակներուն հանդէպ : Ինք ալ յաճախ զոհը կ՚ըլլար իր տէրերուն անպատկառութեան : Այդքան դժբախտութիւնը բոցավառեց իշխանին սիրտը, երդում ըրաւ իր ազգին վրէժը լուծելու : Կապպադովկիոյ մէջ իսկ, Յոյները առիթ չէին փախցներ իրենց արհամարհանքը արտայայտելու այդ ա– րեւելքի քրիստոնեաներուն հանդէպ ո – րոնք իրենց ծէսերուն համաձայն չէին պաշտեր զԱստուած : Կեսարիոյ մետրա – պոլիտ Մարկոս, որ յատկապէս աչքի կը զարնէր Հայերու հանդէպ իր յոռի տրա– մադրութեամբ, ոչ մէկ առիթ կը փախ – ցրնէր իր արհամարհանքը ցոյց տալու ա– նոնց նկատմամբ : Այդ եպիսկոպոսը շատ խոշոր երիտասարդ շուն մը ունէր, զոր «Արմէն» կոչած էր, եւ «շուն» կ՚ո– րակէր Հայերը : Գագիկ, ցասումէ դդա – լով այս անարգանքէն, որոշեց պատժել այդ անամօթ կրօնաւորը : Օր մը, իր քանի մը ընկերոջ գլուխը անցած, այ – ցելութեան գնաց եպիսկոպոսին, որ այսուհանդերձ ամենամեծ յարգանքի նշաններով ընդունեցաւ զինքը : Խօսակ – ցութեան միջոցին, Գագիկ ուզեց շունը տեսնել եւ հարցուց թէ ինչո՞ւ անունը «Արմէն» դրուած էր : «Շատ աղուոր շուն մըն է, անոր համար Հայ անուանե– ցինք զայն» պատասխանեց մետրապո – լիտը :

Այդ շրջանին Հայերը դեռ նոր կոր – սնցուցած էին իրենց անկախութիւ– նը եւ տակաւին իրենց ցեղին ամբողջ հը– րախտութիւնը ունէին : Թագաւորը հետեւորդներուն նշան մը ըրաւ : վերջիններս Մարկոսը եւ շունը պարկին մէջ թխեցին, գաւազանով զարկին շան, այնքան զարկին որ կենդա– նին կատղելով խածաւ իր տէրը եւ Կե– [illegible] րապոլիտը մեռաւ :

Այդ օրէն ետք, Գագիկ Յոյներու [illegible] տելութեան նշաւակ դարձաւ : [illegible] ջանացին ամէն միջոցով պատժել [illegible] աքսորական թագաւորէն : Օր մը երբ [illegible] պտըտէր դաշտերու մէջ Կեսարիոյ [illegible] մըտակողմը Սիգիսթրայի ամրոցին [illegible] ծակայքը, Յոյները անակնկալօրէն [illegible] անցուցին զինքը, բերդ տարին, ու [illegible] մը օր ետք անոր արիւնլուայ [illegible] կը ճօճէր դղեակին պատերուն [illegible] (1079) : Իր երկու որդիները [illegible] եւ Դաւիթեւս քիչ ետքը մեռան : [illegible] նաեւ Յովհաննէսի որդին՝ Աշոտ [illegible] ալ թունաւորուած էին :

Յոյներու զայրոյթը Անիի թագա[illegible] կան վերդաստանով չդոհացաւ : [illegible]

1080ին, Սենեքերիմի որդիները [illegible] եւ Ապուսալ, Սեբաստիոյ մէջ [illegible] Բիւզանդացիներու ձեռամբ : Նոյն [illegible] ճանր ունեցաւ Կարսի Բագրատունեաց վերջին թագաւոր Աբասի որդին Գագիկ [illegible]

(10 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

ՆԱՅԱՆՏՈՂ

(1)

Ա.

Ներկայիս ժամանակներում ամեն մարդ, ով ինչ-որ բան է գրում, ձգտում է իր գրածը հրատարակել, որպեսզի ընթերցողների լայն շրջանակներին հասնի։ Ես էլ, ոչ մի հավակնություն չունենալով, որոշեցի իմ հուշերը գրի առնել։ Ինչո՞ւ։ Ես ինքս էլ չգիտեմ։ Ուզում եմ գրել, ահա և գրում եմ։ Ինչ-որ ներքին ձգտում կա, որ ինձ ստիպում է գրել։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ կստացվի։ Գուցե ոչ ոք չկարդա իմ գրածը, գուցե էլ ոչ ոք չհետաքրքրվի իմ կյանքով։ Ես ինքս էլ չգիտեմ։ Ես գրում եմ, որովհետև ուզում եմ գրել։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ կստացվի։ Գուցե ոչ ոք չկարդա իմ գրածը, գուցե էլ ոչ ոք չհետաքրքրվի իմ կյանքով։ Ես ինքս էլ չգիտեմ։ Ես գրում եմ, որովհետև ուզում եմ գրել։

Ես ծնվել եմ 1873 թվականին, Ալեքսանդրապոլում։ Հայրս՝ Տիգրան Ալեքսանդրի Ղազարյանը, ազնվական ընտանիքից էր։ Նա ծառայել է ցարական բանակում, հասել է կապիտանի կոչման։ Մայրս՝ Աննա Գրիգորի Ղազարյանը, նույնպես ազնվական ընտանիքից էր։ Նա ավարտել է Ալեքսանդրապոլի կանանց գիմնազիան։ Ես ունեցել եմ երեք եղբայր և երկու քույր։ Ես ամենափոքրն եմ ընտանիքում։

Մանկությունս անցել է Ալեքսանդրապոլում։ Հիշում եմ, որ շատ սիրում էի խաղալ բակում, ծառեր մագլցել, գետակում լողալ։ Հայրս շատ խիստ էր մեզ հետ, բայց և շատ սիրում էր մեզ։ Մայրս միշտ փորձում էր մեզ պաշտպանել հոր խստությունից։ Ես շատ էի կպչում մորս, քանի որ նա ավելի քնքուշ էր։ Հայրս ինձ համարում էր թույլ և փափկասուն, քանի որ ես չէի սիրում ձիավարություն և որսորդություն։ Ես սիրում էի կարդալ, նկարել և երաժշտություն լսել։

Ես սկսել եմ սովորել տանը, մայրս է ինձ սովորեցրել կարդալ և գրել։ Հետո ինձ տարել են տեղի ռուսական դպրոցը, որտեղ ես սովորել եմ 1881 թվականից մինչև 1889 թվականը։ Դպրոցում ես լավ սովորող էի, բայց շատ չէի սիրում մաթեմատիկան և ֆիզիկան։ Ես սիրում էի պատմություն, գրականություն և լեզուներ։ Ես տիրապետում էի ռուսերենին, ֆրանսերենին և գերմաներենին։ Ես շատ էի սիրում կարդալ ռուս և եվրոպացի գրողների գործերը։ Ես հատկապես սիրում էի Պուշկինին, Լերմոնտովին, Գոգոլին, Տուրգենևին, Դոստոևսկուն, Տոլստոյին, Չեխովին։ Ես նաև սիրում էի կարդալ ֆրանսիացի գրողների գործերը՝ Հյուգոյին, Բալզակին, Ստենդալին, Ֆլոբերին։

Դպրոցն ավարտելուց հետո ես ընդունվել եմ Ալեքսանդրապոլի ռեալական ուսումնարանը։ Այնտեղ ես սովորել եմ 1889 թվականից մինչև 1893 թվականը։ Ռեալականում ես ավելի շատ էի սիրում մաթեմատիկան և ֆիզիկան, քան դպրոցում։ Ես նաև սիրում էի քիմիա և կենսաբանություն։ Ես ավարտել եմ ռեալականը լավ գնահատականներով։ Ես ստացել եմ ոսկե մեդալ։

Ռեալականն ավարտելուց հետո ես ընդունվել եմ Սանկտ Պետերբուրգի համալսարանի ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետը։ Ես ընտրել եմ ֆիզիկայի բաժինը։ Ես սիրում էի ֆիզիկան, քանի որ այն ինձ թվում էր ամենահետաքրքրական գիտությունը։ Ես ուզում էի հասկանալ աշխարհի գաղտնիքները։ Ես կարծում էի, որ ֆիզիկան կարող է ինձ օգնել դրանում։

Համալսարանում ես սկսել եմ սովորել 1893 թվականի աշնանը։ Ես ունեցել եմ շատ լավ դասախոսներ, որոնցից շատերը հետագայում դարձել են հայտնի գիտնականներ։ Ես հատկապես հիշում եմ պրոֆեսոր Ալեքսանդր Ստոլետովին, որը ֆիզիկայի դասընթաց էր կարդում ինձ համար։ Նա շատ հետաքրքիր դասախոսություններ էր կարդում, և ես շատ էի սիրում նրա դասերը։ Ես նաև շատ էի սիրում պրոֆեսոր Դմիտրի Մենդելեևի դասերը։ Նա քիմիա էր դասավանդում։ Ես նրա գրքերը շատ էի կարդացել ռեալականում, և ինձ համար մեծ պատիվ էր նրա դասերին մասնակցելը։

Համալսարանում ես ընկերացել եմ շատ ուսանողների հետ, որոնցից շատերը հետագայում դարձել են հայտնի գիտնականներ։ Ես հատկապես մտերմացել եմ Վլադիմիր Վերնադսկու հետ, որը հետագայում դարձել է հանրահռչակ գիտնական։ Ես նաև մտերմացել եմ Ալեքսանդր Ֆերսմանի հետ, որը նույնպես դարձել է հայտնի գիտնական։ Ես նաև մտերմացել եմ Իվան Պավլովի հետ, որը հետագայում դարձել է Նոբելյան մրցանակակիր։

Համալսարանում ես սկսել եմ զբաղվել գիտական աշխատանքով։ Ես ուսումնասիրել եմ էլեկտրականությունը և մագնիսականությունը։ Ես կատարել եմ մի շարք փորձեր, որոնց արդյունքները հրապարակել եմ գիտական ամսագրերում։ Ես նաև մասնակցել եմ գիտական կոնֆերանսների։ Ես ունեցել եմ մի քանի զեկուցումներ։ Ես շատ էի սիրում գիտական աշխատանքը։ Ես կարծում էի, որ ես կարող եմ մեծ հայտնագործություններ անել։

Համալսարանն ավարտելուց հետո ես մնացել եմ Սանկտ Պետերբուրգում և շարունակել եմ գիտական աշխատանքը։ Ես աշխատել եմ համալսարանի լաբորատորիայում։ Ես շարունակել եմ ուսումնասիրել էլեկտրականությունը և մագնիսականությունը։ Ես նաև սկսել եմ դասավանդել համալսարանում։ Ես դասավանդել եմ ֆիզիկա և մաթեմատիկա։ Ես շատ էի սիրում դասավանդել։ Ես կարծում էի, որ ես լավ ուսուցիչ եմ։

Ես ամուսնացել եմ 1897 թվականին։ Իմ կնոջ անունը Աննա Պետրովնա Իվանովա է։ Նա նույնպես ազնվական ընտանիքից է։ Նա սովորել է Սանկտ Պետերբուրգի կանանց բարձրագույն դասընթացներում։ Նա սիրում էր գրականություն և արվեստ։ Նա շատ լավ էր նվագում դաշնամուր։ Ես և նա շատ լավ զույգ էինք։ Մենք շատ էինք սիրում միմյանց։ Մենք միասին շատ ժամանակ էինք անցկացնում։ Մենք միասին գնում էինք թատրոն, համերգների, ցուցահանդեսների։ Մենք միասին շատ էինք ճանապարհորդում։ Մենք միասին շատ երջանիկ էինք։

Ես և կինս ունեցել ենք երեք երեխա։ Մեր առաջնեկը աղջիկ էր, նրան անվանել ենք Ելենա։ Նա ծնվել է 1898 թվականին։ Մեր երկրորդ երեխան տղա էր, նրան անվանել ենք Վլադիմիր։ Նա ծնվել է 1900 թվականին։ Մեր կրտսեր երեխան նորից աղջիկ էր, նրան անվանել ենք Մարիա։ Նա ծնվել է 1902 թվականին։ Ես շատ էի սիրում իմ երեխաներին։ Ես նրանց հետ շատ ժամանակ էի անցկացնում։ Ես նրանց հետ խաղում էի, նրանց պատմություններ էի պատմում, նրանց երգեր էի երգում։ Ես ուզում էի, որ նրանք լավ մարդիկ դառնան։

Ես շարունակել եմ աշխատել համալսարանում։ Ես դասավանդել եմ ֆիզիկա և մաթեմատիկա։ Ես շարունակել եմ ուսումնասիրել էլեկտրականությունը և մագնիսականությունը։ Ես նաև սկսել եմ ուսումնասիրել ռադիոակտիվությունը։ Ես կարդացել եմ Անրի Բեկերելի և Պիեռ և Մարի Կյուրիների աշխատությունները։ Ես շատ հետաքրքրվել եմ այդ հարցով։ Ես կարծում էի, որ ռադիոակտիվությունը մեծ հայտնագործություն է։

Ես շարունակել եմ գրել։ Ես գրել եմ գիտական հոդվածներ, որոնք հրապարակվել են գիտական ամսագրերում։ Ես նաև գրել եմ գրքեր, որոնք հրատարակվել են։ Ես գրել եմ ֆիզիկայի դասագրքեր, որոնք օգտագործվել են դպրոցներում և համալսարաններում։ Ես գրել եմ նաև հանրամատչելի գրքեր, որոնք հասկանալի են նաև ոչ գիտնականների համար։ Ես ուզում էի, որ իմ գրքերը կարդան շատ մարդիկ։

Ես շարունակել եմ ապրել Սանկտ Պետերբուրգում։ Ես ունեցել եմ մեծ բնակարան, որտեղ ես ապրել եմ ընտանիքիս հետ։ Ես ունեցել եմ նաև ամառանոց Ֆինլանդիայում, որտեղ ամառները հանգստացել ենք։ Ես սիրում էի ամառանոցում ապրել, քանի որ այնտեղ հանգիստ էր և գեղեցիկ։ Ես կարող էի շատ աշխատել ամառանոցում։

Ես շարունակել եմ ապրել հանգիստ կյանքով։ Ես ունեցել եմ շատ ընկերներ և ծանոթներ։ Ես հաճախ հյուրեր եմ ընդունել տանը։ Ես նաև հաճախ գնացել եմ հյուրերի։ Ես սիրում էի զրուցել գիտության, արվեստի և գրականության մասին։ Ես սիրում էի նաև քաղաքականության մասին խոսել, բայց ես քաղաքականությամբ չէի զբաղվում։ Ես կարծում էի, որ գիտությունը ավելի կարևոր է, քան քաղաքականությունը

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Մխիթեան Մարսէյլի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին, երեկոյեան ժամը 9ին :

Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները անպայման ներկայ գտնըուին, տարուան վերջի ժողովին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ՝ շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն քանեակ մը Հայերուն, որոնք հեռատեսիլի գործիք մը նուիրեցին անձնապէս իրեն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճագի Հայր. Մխիթեան Լիոնի եւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղերը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Փոն տը Շէրիւէն Տէր եւ Տիկին Տինկճեան եղբայրներուն, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պետրոսեանի, Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեանի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խարակեավուրեանի, Տէր եւ Տիկին Նշան Խարակեավուրեանի, որոնք դժբախտութիւնըն ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրելի մայրը, քոյրը, մօրաքրոջորդին եւ ազգականը Այրի Տիկին Ֆլոր Տինկճեան :

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ
67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը :

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ : Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ՃԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքառ վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին : Կը հասնի Մարբլէն Հայոց Թաղը ժամը 8,30ին : Կը հանդիպի Մանիեան *ժամը 9,15ին :*

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին :

Ինքնաշարժով եկողներուն համար.— *Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ Փլաթօ :*

Իսկ Թէ. Ըն. Էլ.ի *օթօքառի տեւական սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան Ժօրէս սինեմա Քաղինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին :*

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած վիճակահանութեան շահող թիւերը

7, 24, 31, 35, 37, 58, 62, 68, 71, 72, 73, 78, 80, 88, 98, 109, 113, 116, 124, 129, 146 :

Առարկաները ստանալու համար դիմել Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ, *Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը* 17էն 19 :

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախորհրդակցական Մխիթեան Ֆրանսայի շրջանի 23րդ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի Օգոստոս 15 *եւ* 16, *Մարսէյլի արուարձաններէն Ս. Անտուէի մէջ,* Պառ Ռէպօրօան *Պէլվէտէրի սրահը,* 219 Ավընիւ տիւ Ռով, Ս. Անտրէ (Մարսէյլ 16) :

Փլաս տ'Էքսէն *առնել* 25 *թիւ Թռոլէն եւ իջնել վերջաւորութեան :*

Առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանդը* կցել) եւ երեք փրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱյ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
«PARS HOTEL»
— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս — ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ — Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ — Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 — 1965 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :*

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ծրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ Խուաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն.— Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլաստիք — *ծածկոցներ.—*
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ VENDREDI 7 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10077 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — Nº 10.077

ԱՄՕՒՐԸ

ԿԱՊԵՐԸ ԹՈՒՅԼ ԵՆ

Թարգմանաբար խմբագրականներ կ'ըսէ – առանձին մեր պաշտօնակիցներէն, պա – տճառներ մը տալու համար իւրաքանչիւր օրուան մահադատելիութեան մասին :

Երբեմն տեղական խնդիրներ կը չօշա – փեն այլ դրութիւնները : Ուրեմն, ըն – դհանուր կ'ենթադրուի թէ ինչ հոգեր կամ տագնապներ ունին այսինչ դաշնակիցներ :

Օրինակ՝ առնչութեամբ ընդհանուր հանդամանքներ :

Ոչ թէ խմբագրականները :

Այդ պարագային, ընթերցողը կ'իմա – նայ տագնապներու նոյնութիւնը կամ նմանութիւնը՝ որեւէ հիմնական հար – ցումի :

Ինչպէս կը տեղծուի հոգեկան հա – մակցութիւն մը : Ոչ միայն թերթէ թերթ, այլեւ գաղութէ գաղութ :

Ընթերցողը կ'իմանայ թէ քանի մէկուն տե – սութիւնը կը լրացնէ միւսին աշխատան – քը, կամ կ'օգնէ խնդիր մը լուսաբա – նել : Երբեմն ալ՝ անծանօթ ծալքեր :

Անակ մը աշխատանքի բաժանում է որ կատարուի, Հայկական Արտասահմա – նեան ամբողջ տարածութեան վրայ :

Այս իրողութիւնը մասնաւոր ուշա – դութիւն կը պահանջէ Դաշնակցական – ներէն, որ վերակիրճ դիրք մը դրա – ւած է ամէն հայաչատ գաղութի մէջ : Ամենով թէ որակով :

Ներքանչիւր չրջանի խմբագրութիւն օ – րուան հետեւելով իր պաշտօնակիցնե – րուն, միշտ ալ կը գտնէ հետաքրքրական նիւթեր : Ուշադրաւ տեղեկութեան արժանի պարա – գրաֆներ :

Ուրախալի, իւրաքանչիւրին առջեւ կը բանայ աւելի լայն հորիզոն մը :

Ամենէն մը, թերթի մը մէջ քննուած նիւթը մը կրնայ միշտ ալ դուռ բանալ հետեւեալ չրջանին վերլուծումներու :

Ներքին անուղղակի աշխատակցութիւնը յարատեւութեամբ կատարելի, արդիւնաւոր կը դառնայ :

Ուրիշ պարագաներու մէջ, այս ուղիին վրայ եւս պիտի ունենանք հիմ – նադրական հարցումներ, ամէն ուղղութեամբ :

Ներքին ամրապնդումին մասնաւոր կապերը թերթ գաղութ, այնքան բացորոշ կը դառնան ուժն ու ճերմակը :

Ներքին բարմութիւնները կը ծփան ամենէն տարածութեանց, այլապէս ներքին վրայ :

Ներքին ժէ է արտակարգ ճիգ՝ վառ պահելու համար առողջ հայրենասիրու – թեան ոգին :

Ներքին պիտանք միշտ արհամարհել, անհատականութիւններու բանասէր – ները, այս ճակատին վրայ :

Ներքին, չմոռնանք որ ժամանակ – ներ խօսք եւ աշխատանք, աշխու – ժի եւ քարմութիւնն կը թելադրեն :

Ներքին քաղաքներու կախարդանքը չի կրնար օրուան պահանջները :

Ներքին տագնապները որքան ալ ծա – նր, պիտի չմոռնանք հիմնականը, ներքին փրկութիւնը, ամէն :

Ներքին կապերը՝ այս տարի ալ :

Ներքին տարի մը կրնայ միշտ ալ դուռ բանալ նիւթերու, արձագանգ գտնելու համար :

Ներքին կապերը՝ այս տարի ալ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԵՒ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

ԿՈԼՏՈՒԹՐԸ ԵՒ ՃՈՆՍԸՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Հիւսիսային Վիէթնամի առջի օրուան յարձակումը ամերիկեան մարտանաւի մը վրայ, որ չաջորդ օրը կրկնուած է, ա – ռիթ տուաւ որ ամերիկեան ծովային եւ օդային ուժերը լուրջ յարձակում մը կա – տարեն Վիէթքոնկի ուժերուն վրայ : Այսպէս Ամերիկացիները ընկղմած են հիւսիսային – Վիէթնամի պատկանող 25 նաւեր եւ կրակնցուցած են չորս օդանա – ւներ : Միւս կողմէ Ամերիկա բազոք ներ – կայացուցած է Ապահովութեան Խոր – հուրդին : Հիւսիսային Վիէթնամի ար – դարացումն ու ապա՝ ընդվզումը այն է որ ըստ իրեն ամերիկեան Շրդ նաւատոր – մը բռնարարած է իր չուրերը եւ այդ պատճառաւ առիթ տուած է յարձակումի մինչ Ուաչինկթըն կը հաստատէ որ ա – մերիկեան նաւատորմը միջազգային չու – րերու մէջ կը գտնուէր :

Ամերիկա ներկայիս հետեւեալ ուժերը ունի Թաղաղականի մէջ.— Չօրք. — 229 հազար պինուոր որոնց 57000ը ցամաքա – յին բանակ, 90 հազար նաւագներ եւ 70 հազար օդաչու : Եօթներորդ նաւատորմը 125 մարտանաւերէ բազկացած է : Օդա – յին ուժերու կեդրոնատեղին է Հավայ, կազմուած 650 օդանաւերէ :

Նախագահ Ճոնսըն ուղերձ մը ըրած է ամերիկացի ժողովուրդին (եւ՝ աւելցու – ցած է, աչխարհի բոլոր ժողովուրդնե – րուն) ուր չեչտած է թէ Թոնքինի ծոցին մէջ պատահածը ծանր բնոյթ ունէր : «Ա – սիոյ մէջ այսօր նոյն ձեւով տապալիլ կը կարդան մեզի ինչպէս կարդացին Ցու – նաստանի, Պերլինի, Քորէայի, Լիբանա – նի եւ Քուպայի մէջ : Միացեալ Նա – հանգներու կազմէ ոչ մէկ պատճառելիք կայ խաղաղասէր ազգի մը վրայ : Բայց կը չեչտենք թէ յարձակումի ճամբով խաղաղութիւն չէրյար եւ առանց պա – տասխանի ալ յարձակում չէրյար » :

Միացեալ Նահանգներու մէջ բոլորը զօրավիզ կը կենան Ճոնսընի որոչումնե – րուն, ծերակուտական Կոլտուաթըր, հանրապետական թեկնածու, յայտարա – րեց թէ «իւրաքանչիւր Ամերիկացի հա – մաձայն է նախագահին տուած որոչում – ներուն : Չենք կրնար հանդուրժել որ ամերիկեան ղբօչը յարձակումի ենթար – կուի » :

Ի տես ամերիկեան այս վճռական քայ – լին Մոսկուա վերապահ կը մնայ : Պէտք չէ անտեսել որ Հիւսիսային Վիէթնամը փեքինի կողքին եղած է միշտ Մոսկուայի դէմ ինչ որ աւելի փափուկ կը դարձնէ խորհրդային իշխանութեան դիրքը : Մա – մուլի «Թաս» գործակալութիւնը ապակա յայտարարութիւն մը ըրած է ուր կ'ըսէ – — Միացեալ Նահանգներու յարձակողա – կան արարքները կրնան միջադէպերը դինուորական մեծ բախումի մը վերա – ծել » :

Թոքիոյի եւ Սայկոնի իշխանութիւննե – րը բոլորովին համաձայն են ամերիկեան դիրքին : Նոյն դիրքը բռնած է Լոնտոն, որ կ'աւելցնէ թէ Հիւսիսային Վիէթնամ բռնարարած է ՄԱԿի Ուխար իսկ Փարիզ «մենք ձեզի չէինք բռած »ի գոհունակու – թիւն ունի եւ առայժմ ապատողական դիրք բռնած է :

Նախագահ Ճոնսըն մասնաւոր նամակ մը ղրկած է ար Կոլի բարատարելով ամե – րիկեան դիրքը :

Պատը կ'ապօթէ աչխարհի խաղաղու – թեան համար :

ԻՆԷՕՆԻՒ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ՄԻԿՈՅԵԱՆԸ

Թուրքիոյ վարչապետը Իսմէթ Ինէօնիւ հանրահռչակ հեռագիր մը ղրկած է Անաստաս Միկոյեանի խորհրդային հանրապետութեանց նախագահ ընտրուե – լուն առթիւ :

Միկոյեան շնորհակալութիւն յայտ – նած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՒ Ճաո մը պիտի խո – սի Օգոստոս 15ին Թուլոնի մէջ, ցամա – քահանման տարեդարձին առթիւ :

ԵՄԷՆ ղրկուած եղիպտական միաւոր – ներուն հրամանատարը յայտարարած է թէ իրենց դրաւած դէնքի անուններուն վրայ դրաւած էր «Ամերիկեան օժանդա – կութիւն Սէուտական Արաբիոյ » :

ՄԵՔՍԻԿՈ մերժեց իր յարաբերութիւն – ները խզել Քուպայի հետ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարած է թէ կեղ – րոնական կոմիտէն նիստ պիտի դումարէ աչնան դիւղատնտեսական հարցերով զբ – աղելու համար :

ԻԿՈՐ ՄՈՑՍԵՑԵՒ կը գրէ Մոսկուայի « Գրական Թերթին» մէջ որ Խորհ. Մի – ութիւնը համայնավար պարբեր պէտք է ունենայ միայն որպէսզի երիտասար – դութիւնը հետեւայ թուխպէն : «Խորհ. Միութիւնը պէտք է իր հարատատ արագ պարբերն ունենայ հիմնուած ապրելու եր – ջանկութեան վրայ : Արեւմտեան պարբերը օտար քաղքենի դաղափարախութենէն ներչնչուած են : » :

ՉՈՄՊԻ դժուարութեանց կը բախի : Սթանլէվիլ արդէն բմբոստներու ձեռքը ինկած է :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ'ուզէ ամրապնդել իր յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ, օգտուելով որ պաղ հով մը փչած է Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ մէջեւ : Ինէօ – նիւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է խորհրդային դեսպանին հետ անոր ար – ձակուրդի մեկնելէն առաջ : Ապա խորհր – դային դեսպանը երրորդ անգամ բլլալով տեսնուած է Արտաքին նախարար՝ էր – քինի հետ : Քաղաքական չրջանակներու համաձայն հաւանական կը նկատուի որ խորհրդային պատուիրակութիւնը կա – տարէ այն ճամբորդութիւնը որ պիտի կատարէր տարեվերջին սկիզբը եւ չեղած էր : Ուշադրաւ Ինքերնէչրնըլ Փրէսի համա – ձայն, խորհրդային դեսպանը դրամ ալ առաջարկած է Թուրքիոյ, անոր անտե – սական զարգացման համար :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈՒԽՔԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՊԵԼՖՈՆԹԻՆԻՆ կը հետաքրքրանայ թէ կապոյտ խաչի կայանի Օգոստոսի խում – բին տպաքը՝ Փարիզին, Մարսէյլին եւ Լիանէն ողջ – առողջ հասած են կայան :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին.—

Տոքթ. Գեղամ Այվազեան (Մինեսոթա – Թիէն) որ Հայաստանէն վերադարձի ճամբուն վրայ Փարիզին հաք վենեսիկ եւ Հոմ կը հանդիպի :

Տիկին Անէք Փափազեան (Փրովիտէն – սէն) որ Պէյրութէն իր բնակավայրը կը վերադառնայ Փարիզէն անցնելով :

Օր. Անահիտ Քիւրքճեբեան, որ Եգիպ – տոսէն Քանատա իր ճամբուն վրայ Փա – րիզ հանդիպած է :

Պ. Արսէն Անէմեան, բանաստեղծ որ Ատիս – Ապապայէն Փարիզ եկած է իր արձակուրդը անցընելու :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

1964ի առաջին կիսամեակի ընթացքին արձանագրուած արդիւնքներու մասին Հայաստանի վիճակագրական վարչու – թիւնը կատարեալ հետեւեալ թիւերը, կըր – թական եւ լուսաւորութեան մարզին մէջ :

Ուսանողներու ընդհանուր թիւն է՝ 510,500 :

Նախակրթարաններու մէջ կ'ուսանին մօտաւորապէս 450,500 աչակերտ, ո – րոնցմէ աւելի քան 26,700ը, աչխատելով զանազան գործարաններու կամ պատրակ – ներու մէջ, կը յաճախեն բանուորական կամ գիւղական դպրոցներ : Նախակրթա – րաններու աչակերտութեան թիւը, բաղ – դատմամբ անցեալ տարուան, աւելցած է 39·300 : Գիշերօթիկ, երիցեալ դպրոց – ներու եւ խումբերու մէջ կար 16,400 ա – չակերտ :

Այս տարի ութամեայ դպրոցները ա – ւարտած են մօտաւորապէս 27·000 պա – տանիներ, կամ անցեալ տարուան բազ – դատմամբ, չորս հազարէ աւելի աչա – կերտներ : Միջնակարգ դպրոցները աւար – տած են 7000 աչակերտ (2500 հոգի աւելի անցեալ տարուան բազդատմամբ) : Ասկէ զատ, բանուորներու եւ դիւղացիներու դպրոցներէն չրջանաւարտ ելած են 3800 հոգի :

Բարձրագոյն ուսումնական հաստա – տութիւններու մէջ կ'ուսանին 29·100 ե – րիտասարդներ (3200 աւելի), իսկ միջ – նակարգ մասնագիտական հաստատու – թիւններու մէջ՝ 23·100 հոգի (երեք հա – զար աւելի) :

Մինչեւ տարեվերջ բարձրագոյն ու – սումնական հաստատութիւններէն իրենց մասնագէտ չրջանաւարտ պիտի ըլլան ե – րեք հազար հոգի, միջնակարգ մասնագէ – տական ուսումնարաններէն՝ 3900 հոգի :

Ժողովրդական համալսարաններու ցանցը ընդլայնած է : Արդարեւ 13·000 հոգի հետեւած են 109 այս ձեւի համա – լսարաններու դասընթացքնե – րուն :

Յուլիս մէկին Հայաստանի քնակչու – թեան թիւը հասած է 2,100,000 :

×

Հետաքրքրութեան համար կը ներկա – յացնենք այլ վիճակագրութիւններ :

— Շարժանկարներու սրահներուն թիւն է 605 :

— 5000 բնակարան չինուած է :

— Մինչեւ Յուլիս մէկ դոյութիւն ու – նէր 478,975 դլուխ մեծ եղջերաւոր անա – սուն : Ասոր 144·063ը՝ կով : Անցեալ տարուան նոյն ժամանակամիջոցին հա – մեմատութեամբ մեծ եղջերաւոր անա – սուններուն դլխաքանակը աւելցած է 2,3 տոկոսով, իսկ խոզերուն դլխաքանակը՝ 23,7, ոչխարներուն եւ այծերուն՝ 5,7, իսկ թռչուններուն (հաւ եւայլն) թիւը պակաած է 5,9 տոկոսով :

— Անցեալ տարուան առաջին կիսամ – եայն համեմատութեամբ կաթի, հաւ – կիթին եւ բուրդին արտադրութիւնը քիչ մը նուազած է :

×

Վիճակագրական վարչութիւնը չահե – կան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ նաեւ « կապիտալ չինարարութեան», «տրաս – պորտ եւ կապ»ի, «արդիւնաբերութեան» մասին : Դժբախտաբար, բոլոր թիւերը ներկայացուած են տոկոսով, որ գոյդն դաղափար իսկ չի տար կատարուած աչ – խատանքի կամ արտադրութեան քանակի մասին : Օրինակ, «պարնանացան հացա – հատիկային կուլտուրաներէ ցանքի նա – խահաշուած պլանը կատարուած է հա – րիւր տոկոսով » :

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դ.

Փրոֆ. Ղարանխի երկասիրութիւնը բաժնուած է չորս դլուխի: Առաջին դլուխը կը տանի վեցերորդ դարէն մինչեւ իններորդ դարու կէսերը, Բարսեղ Ա. Մակեդոնացւոյ դահակալութիւնը 867 թուականին: Այդ դլուխին մէջ ամփոփուած են Հայոց հանդէպ Յուստինիանոսներուն, Մաւրիկէի, Հերակլիոսի եւ Ամօրեան դերդաստաններու չրջանները: Հոն յի – չատակուած դէպքերը ընդհանրապէս ծանօթ են: Հեղինակը դիտել կուտայ թէ հայ տարրը իր մեծագոյն ազդեցութիւնը բանեցուցած է քաղաքին միջոցով եւ այս կէտը լաւ ընդգծուած է եւ ցոյց տուած այն աստեն ոչ միայն արքունիքին քանիցս հայացումը, հապա նաեւ Փոքր Հայք ա – նունով ծանօթ չրջաններուն յաջորդական հայացումը, մինչդեռ ծովեզերեայ չրջաններուն մէջ յունալեզու տարրը առաւար մնացած է: Այս կացութիւնը տեւած է, ինչպէս ծանօթ է, մինչեւ 1922 թուականը: Հեղինակը նոյն դլուխին վերջաւորութեան չահեկան նիւթ մը կը չօչափէ, բայց առանց ընդլայնելու: Առիկա է Հայոց բերած նպաստը Բիւ – զանդիոնի մտաւորական կեանքին իններ – որդ դարուն: Հայ տարրին ամէնէն պատուաբեր էջերէն մէկն է այս կէտը, որ արժանի է մասնաւոր քննութեան:

Բ. Դլուխը վերլուծն ներկայացում մըն է Մակեդոնական կոչուած դերդաստա – նին, որ մեծ մասամբ Հայերէ կը բաղկա – նար, աչքառու դործունէութեամբ: Այդ հայազգի կայսրերուն օրով արաբական առհմանները Փոքր Ասիոյ մէջ հետզհետէ կը քաշուէին դէպի Արեւելք, տեղի տա – լով Բիւզանդական բանակներու տեղա – տրումին, հայացեղ տարրին ալ եփրատի մեծ ոլորանին չուրջ աստւարանալուն: Այս աստւարացումին դոհացում տալու համար է որ Մաչիկ Կաթողիկոս Արչա – բունի (973 – 992) հայկական նոր թեմեր հաստատած է: Հեղինակին ծանօթ է Հայր Տուընըպլիզի էջը այս մասին: Երա – նի թէ կարդացած ըլլար նաեւ Կոդեան Գերապայծառին խորաթափանց հաստատ – ծը այս կէտին չուրջ:

Այդ ժամանակաչրջանին ինչ փոփո – խութիւններ կատարած են նաեւ հայ զօրավարներ՝ Գուրգէն մը, Բագարատ մը, Մխիթար մը, Թոռնիկ մը, յաջորդաբար զօրավար, վանական, կրկին զօրավար ու կրկին վա – նական Աթոս լերան վրացական վանքին մէջ: Մլեհ մը, Մելեմենոս անունով, որ հերոսն է բիւզանդական դիւցազնա – վէպին:

Հեղինակին պէս ես ալ կարծ կապեմ Հայոց այս առեղուան բոնի դադթեցում – ներուն մասին դէպի Թրակիա, Մակեդո – նիա, Պուլկարիա: Այդ տարիներուն է որ Բիւզանդական կայսրութիւնը, հայ տար – բին օժանդակութեամբ, յաճախ դեկա – վարութեամբ՝ իր պատմութեան ամենա – փայլուն չրջանը ապրեցաւ:

Գ. դլուխը տխուր չրջանի մը վերլի – չումն է, երբ Սելճուքեան արչաւանքնե – րու ժամանակ, Բիւզանդիոն անհեռատես քաղաքականութեամբ մը Հայաստանը անմիջապէս նուաճելու եռեւ ինկած էր մինչեւ որ իր անդարմանելի հետեւանքը կրեց՝ Մանազկերտի ապէտով 1071 թր – ւականին: Հայեր ալ կամայ ակամայ լքեցին իրենց մայր հողը, իրենց տեղը դիջելով ներխուժող Ասիացիներուն: Սա – կայն Բիւզանդիոնի ալ խելքը դլուխը և – կած չէր եւ կը չարունակէր իր անմիտ ընթացքը, ուզելով բոնի ձուլել հայ տարրը լեզուական եւ կրօնական մարդե – րու մէջ:

Դ. դլուխը կարճ է, տպաւ հինդ էջ: Հեղինակը կը մատնանչէ Հայոց դպիթը դէպի Փոքր Ասիոյ Արեւմտեան եղերք – ները եւ մինչեւ Պոլիս: Կը չեչտէ Հա – յոց հակայոյն ընթացքը, կարծես հաս – նելու համար իր եզրակացութեանը, դոր փուած է լայնօրէն երկու էջի վրայ: Հա – յոց համար աննպաստ է այդ եզրակաց – թիւնը, դոր կը հաստատէ երկու օտար դիտնականներու խօսքերովը՝ առաջինը Ժոզէֆ Լօրանէն, որ դրած է 1920ին թէ Հայերը երբեք կատարելապէս չեղբայրա – ցան Յունաց հետ: Թէ Հայը ի հեճուկս իր մատուցած ծառայութեանց, չեղաւ եր – բեք բիւզանդացի միւս Բիւզանդացիներ – րուն պէս: Յոյն հողին վրայ ինք հելլե – նականալու տեղ, հայացուց յոյն հողերը, ուր ան հաստատուեցաւ: Բիւզանդական կայսրութեան մէջ մնաց օտարական տարր մը եւ պատահականօրէն իսկ վե – տանդատուր եղաւ՝ կայսրութեան թշնա – միներուն յաջողութեան նպաստելով:

Անգլիացի Ռընսիմէն պատմաբանին ալ խօսքը կը յիչէ, որ 1929ին Հայոց եւ Յունաց փոխադարձ արամադրութիւննե – րը որակած էր՝ «Յունրական՝ անիմաստ մտայնութիւն»: Այս երկու պատմաբան – ներուն խօսքերը մեր խորհրդածութեանց նիւթ դառնալու են: Խարանխ օրինակ կը բերէ աքսորեալ Գադիկ Բագրատունիին անդադրում արարքը Կեսարիոյ յոյն և – պիսկոպոսին հանդէպ, բայց արդար կ'ըլ – լար յիչատակել, թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ Գադիկ այդպէս վարուած էր: Գա – հէն դաւաճանօրէն դրկուած թագաւորի մը խրոխտ արիւնին պոռթկումն էր, թէ – պէտ անհետաեսօրէն գործուած:

Բայց Փրոֆ. Խարանխի վերլին էջը համառօտիւ կը պանծացնէ Հայոց դերը Բիւզանդական կայսրութեան մէջ: Զայն կը թարգմանեմ հայրենակիցներուս մը – խիթարութեան համար:

×

«Մօտաւորապէս հինդ հարիւր տարի տեւողութեամբ, Հայերը կարեւոր դեր մը խաղացին Բիւզանդական կայսրու – թեան քաղաքական, դինուորական եւ վարչական կեանքին մէջ: Անոնք ծառա – յեցին իբր դինուոր, սպայ, կառավարիչ եւ կայսր: Այս ժամանակաչրջանին ա – ռաջին մասին մէջ, հօրինուող եւ ուխե – րորդ դարերու տեւողութեան, երբ կայսրութիւնը կը մարտնչէր իր գոյու – թեան համար, անոնք՝ Հայերը մեծապէս նպաստեցին անոր թշնամիները հետա – ցնելու: Բայց մասնաւոր կերպով մեծ ա – դաւ անոնց դերը իններորդ եւ տասնե – րորդ դարերուն, երբ իբր դինուորներ եւ սպաներ, կառավարիչներ եւ կայսրեր տիրապետող դիրք ունէին կայսրութեան ընկերային, ռազմական եւ քաղաքական կեանքին մէջ եւ պատասխանատու էին անոր մեծութեան նկատմամբ: Արդարեւ այն աստիճան տիրապետող եղաւ անոնց դերը այդ ժամանակաչրջանին, որ կա – րելի է ասոյն երկու դարերու Բիւզանդա – կան կայսրութիւնը որակել «Յունա – հայկական»:

Յունական, վասնդի ինչպէս միշտ, իր քաղաքակրթութիւնը յունական էր:

Հայկական, վասնդի այն տարրը, որ կը վարէր անոր ճակատագիրը եւ կը հայթայթէր զայն պաշտպանող ուժերուն մեծագոյն մասը, լայնօրէն հայկական էր եւ կամ հայկական ծագում ունէր:

Ասկէ զատ Հայոց կատարած դերը և – զաւ համաչխարհային պատմական նչա – նակութիւն ունեցող դեր մը, որովհետեւ այդ ժամանակաչրջանին է որ կայսրու – թիւնը իր լրումին հասցուց իր մեծագոյն չքոդութիւնը, երբ իր բանակները չա – թիակոն էին ամէնուրեք, իր միսիոներ – ները կը տարածէին Աւետարանը եւ անոր հետ քաղաքակրթութիւնը հարաւ – ա – րեւելեան Սլաւներուն մէջ եւ իր մեծ դաստիարակները կը չարունակէին յու – նական անցեալը, այսպէս կարելի դար – ձընելով իր գրականութեան պահպանու – մը: Ասոր մէջ կը կայանայ թերեւս Հա – յոց՝ քաղաքակրթութեան պարգեւած հրիտակին կարեւորագոյն բաժինը»:

Շնորհակալութիւն Փրոֆ. Խարանխ – ին այս անվեհեր դնահատանքին համար, շնորհակալութիւն Գալուստ Կիւլպէնկ – եան հիմնարկութեան՝ իր մեկենասու – թեան համար, որով կարելի դարձաւ նոյն դրութեան տարածումը:

Հ. ՅՈՎՀ. ՎՐԴ. ՄՐՄՐԵԱՆ

(4 Շար.)

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

× Ամբողջական ծիածան մը կարելի է տեսնել օդանաւի մը մէջէն:

ԴՈՒԻՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Հինաւուրց Դուինի մասին չատ դրուած է, եւ Հայաստանի երբեմնի մայ – րաքաղաքը մեր պատկերացումներուն մէջ կը ներկայանայ իբրեւ անառիկ ք – ղաք – ամրոց, բարձր պարիսպներով, բաղում աշտարակներով, միջնաբերդով, տաճարներով եւ դրծատուներով: Բայ – ցայսմաւ այն, ինչ որ կրնայ տալ ինքզ – ուերակ, հողի ծոցին մէջ հարիւրամեակ – ներ ամբողջ պահուած Դուինը:

Գիտութիւններու ակադեմիայի դիտ – կան արչաւախումբը, բամավաստակ նր – նդէտ Փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեանի դ – կավարութեամբ, արդէն քանի մը տար – է, որ պարբերաբար հնադիտական պ – ղումներ կը կատարէ Դուինի մէջ:

Ցունիսէն ի վեր վիճակագրները չարունակեն իրենց պրպտումները: Ա – նոնք գրաւած են Ե.— Գ. դարերու (ք. Ա.) հայկական մշակոյթի ուսումնասի – րութեամբ: Հայ ժողովուրդին պա – մութեան յատկապէս այդ ժամանակա – չրջանը բաւական մութ էջը ունի: Դուինը բացառ իր պատմիչներէն չատ – րը, որոնք հարուստ նիւթ կը հայթայ – թեն նաեւ հայ ժողովուրդի կազմաւոր – ման աւելի վաղ եւ աւելի ուչ չրջանն – րուն վերաբերեալ:

Միջնաբերդին մէջ յայտնաբերուած հնադիտական ժամանակներէն մնացած երկու տարուչաններ: Առնցմէ մէկը փոխադրուեցաւ հնադիտական թանգ – րանը, իսկ միւսը յատուկ տանիքի տակ կը մնայ իր տեղը:

Քանի մը չաբաթ առաջ պտուտակա – կուտեղ մը, թագաւորին ոսկեզօծ պատկերով: Սկուտեղին եզրագարդը մի եւնոյն տառն դիրեր են, որոնք դեռ է վերծանուին: Չամաձայն Փրոֆ. Ղ – ֆադարեանի, սկուտեղը պարթեւա – կան արտադրութիւն է: Կրնայ նաեւ ղրկուած ըլլալ Պարսից թագաւորին՝ Հ – յոց թագաւորին, կամ նոյնիսկ՝ նամա – կաբերութեան:

Աչչաւախումբին ջանքերով պարզուե – ցաւ, որ Դուինն ունեցած է ապաւիճ ա – փսկան արտադրութիւն: Երկու տա – պանուած են թրծելու հնոց եւ ապակի հումք:

Ուսումնասիրութիւններու ընթացքին յայտնաբերուած են մօտ 400 ամրողջ – կան կամ ամրողջի մասին պատկերացում տուող առարկաներ, որոնք կը պատկ – նին է.— ԺԳ. դարերուն: Հնագէտ Ա – ռիփսիմէ Զանփօլատեան Հայաստանի ա – պակիի արտադրութեան մասին իր ու – սումնասիրութիւններուն համար ս – բուտ փառաւոր հատաքած է Դուինի մէ – Փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեան իր դ – յախոպակեայ իրերուն մասին յայտ – բարած է, թէ ատոնք բարձրորակ ապ –

Ա Ն Ի
ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Այս բոլորին ատացուածքներն ալ կայ – ուերական սեփականութիւն դարձան: Այսպէս, Յոյները, աւելի անդութ, աւե – լի մոլեռանդ քան Արաբները, քանի մը տարուան մէջ նենդութեամբ բնակչած էին Բագրատունեաց այդ մեծահամբաւ չառաւիղը որ յոյան էր Հայ ազին:

Բիւզանդիոնի այս ոճիրները ոչ միայն դարչելի էին, այլ եւ քաղաքական մեծ սխալ մը: Որովհետեւ Հայաստան, որ քրիստոնէութեան յառաջապահ դէմքն էր դէպի Արեւելք, կրնար երկար տարիներ կասեցնել արչաւանքներու հոսանքը՝ եթէ կայսրերը զայն զօրացնէին իրրեւ կոս – տանդնուպոլսոյ վահանը: Բայց նուիրա – կան պալատին մէջ ազանդային տեղու – թիւններէ ուրիշ բան չէին խորհեր: Եւ Բիւզանդիոնի մէջ ոչ ոք կ'ըմբռնէր նոր արչաւանքներուն վտանգը Վասիլեւսնե – րու թագին համար: Այնքան չատ բար – բարոս ժողովուրդներ եկած սպառնացած էին կայսրութեան, որ հանրային կար – ծիքը չէր չահագրդռուեր այլեւս տառնչ – մով:

Յոյները կը տիրապետէին արեւմտեան Հայաստանի մէջ, իսկ հիւսիսային Հա – յաստանը կը բաժնէին Վրացիներուն հետ: Մինչ Սելճուկեանները տէրն էին Անդրկովկասի արեւելեան մասին, արաբ իչխանները կը դրաւէին հարաւային նա – հանգները: Բայց այս դոյակարգը կարճ տեւեց: Յոյները, որոնք չգիտցան օգ – տագործել Հայերու զինուորական ազ – բիւրները, չէին կրնար Արտաւտեան երկ – րին մէջ պահել բանակ մը, որ ի վիճակի ըլլար պայքարելու նոր արչաւանքներու դէմ: Բիւզանդացիները ու Կովկասցինե – րը վտարուեցան Հայաստանէն (1072 – 1092):

Այդ միջոցին, Կոնստանդին Մոնոմա – խոս մեռած, բիւզանդական արքունիքը կռիւ թաար դարձած էր երկու մրցա – կիցներու միջեւ: Իսկ Հայաստան անկա – րող էր ինքզինքը պաչտպանելու, դրկը – ւած իր պետերէն:

Նախ Սեբաստիան ինկաւ, քաղաքը ա – ւերուեցաւ, բնակիչներուն մեծ մասը սուրէ անցուեցան:

Մինչ Սկիւթացիներու արչաւանքները իրարու կը յաջորդէին Հայաստանի մէջ, միայն Անին էր որ քաղաքին դռները փակեց, եւ յուսահատ քաջութեամբ մը ինքնապաչտպանութեան դիմեց: Հայ մը, Բագարատ, դուքս տիտղոսով, քա – ղաքին կը հրամայէր Բիւզանդացիներու հաչուին: Սկիւթացիները յաղնած՝ ա – պարդիւն յարձակողականներէ, եռ պի – տի քաչուէին, երբ Անիի կառավարիչը, ցարդ պատահածներէն աւելի սաստիկ յարձակողականի մը վախնալով, միջնա – բերդ քաչուեցաւ քաղաքին հարաւակող – մը:

Անիի բնակիչները լքուած յոյն զան – դերէն, սկսան խոյս տալ Արփաչայի սա – րէն, մինչ պաչարողները մտչցեցան պա – րիսպներէն, ուր պաչտպան չկար այլեւս ու բերդաքաղաք մտան (1064, Յունիս 6): Համատարած չարդ եւ աւեր տիրեց օրերով: Բագարատ դուքսը եւ յոյն զօր – քը փախած էին փոթորիկէ մը օգտուե – լով:

Անին երբեք չկրցաւ վերականդ – նել իր աւերակներէն: Յաջորդաբար են – կաւ Սելճուկեաններու, քիւրտ էմիրնե – րու, Վրացիներու, Թաթարներու, Պար – սիկներու դրաւման տակ եւ իր ճակատա – դիրը լրացուց 14րդ դարուն (1320ին), երբ երկրաչարժ մը դետին փռեց ինչ որ տակաւին ոտքի մնացած էր իր անցեալ չքեղանքէն: Բնակիչները դպթեցին Վ – րաստան, Երեւան, Մոլտավիա եւ Լեհաս – տան:

Հազարամեակ եկեղեցիներով մայրաքա – դաքը, Անին, ուրիշ բան չէ այսօր՝ եթէ ոչ փլատակներով ծածկուած ամայու – թիւն մը: Միայն մեծ եկեղեցիները եւ քաղաքին պատերը վերապրած են: Չա – կատադներու փառաւոր մնացուկները կ – ռատյցներու փառաւոր մնացուկներ եւ վիկտոր Անիի ճարտարապետական մասին: արքաներուն նուրբ ճաչակին մասին:

Մեծ Հայաստանի պատուհասներէն մէկն էին: Հայ իչխաններէն ոմանք Յոյ – ներուն դարձան, ուրիչներ հպատակեցան Սելճուկեաններուն, ոմանք իսլամացան: Բայց ազգին մեծամասնութիւնը չդի – իր պապերուն հողը, պահեց իր տոհմ – դութիւններն ու կրօնքը, դերադրկ – նախընտրեց անսպառութեան:

Մեծ Հայաստանը հիմնուկէն ի վեր քաղաք – 1500 տարի անցած էր, երբ քաղաք – կանօրէն մահացաւ:

ԱՆիի ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Անցեալ տարի՝ Անի քաղաքի հինգ – դարեայ հաղարամեակին էր: Ազգան – Անիի այսպէս կոչուած Աչտեան պա – բիսպները հիմնադրուած են 963 թուա – կանին: Նախապէս կամաքարակ իչխան – ներու պատկանող Անի ամրոցը, որ ու – ժամանակ արդէն հայ Բագրատունիներ նստավայրը դարձած էր՝ ոչ մեծ բնա – տեղիով, պարիսպներու կառուցմամբ ք – բաժուեցաւ պաչտպանուած քաղաքի:

(11 Շար.)

ԿՅԱՆՔՈՒ ** ՎԻՃԱԿ ** ԱՍՏԱՂԱԲԵԼ

Ալսպէս ուրեմն Գիտնական ճամբայ կ՚ելլէր Ամերիկա՝ ամուսնանալու համար Ֆիլիպինեան աղջկան հետ, որ ինքզինքը կը կոչէր Ֆիլիպինեան Ամերիկուհի։ Ինչո՞ւ Ամերիկա։ Ինչո՞ւ Ֆիլիպինեան։ Ինչո՞ւ ամուսնանալ։ Ինչո՞ւ ամուսնանալ Ֆիլիպինեան Ամերիկուհիի հետ։ Ինչո՞ւ ամուսնանալ Ֆիլիպինեան Ամերիկուհիի հետ Ամերիկա երթալու համար։ Ինչո՞ւ Ամերիկա երթալ Ֆիլիպինեան Ամերիկուհիի հետ ամուսնանալու համար

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Միրանոյշ Սահակեան, որ 1923ին Կորընթոս (Յունաստան) որբանոցին ուսուցչուհի էր եւ որուն համար կ'ըսուի թէ այժմ Ֆրանսա կը բնակի :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին .—

Vartan NAZARIAN
11, Ave. des Cigales
Ste. MARGUERITTE - MARSEILLE 9

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ .— Տէր եւ Տիկին Ս. Ընտրիկեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Քէփէնէկեան ընտանիքներուն եւ իրենց պարագաներուն, ողբացեալ Այրի Տիկին Մարգրիթ Քէփէնէկեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան :

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ - ԼԷ - ՊԷՆ

Շաբաթ .— (Օգոստոս 15) .— Պատարագ Շողակաթի :

Կիրակի .— Աստուածածին, Խաղողօրհնութիւն :

Երկուշաբթի, Մեռելոց : Հոգեհանգիստ, կը պատարագէ Օշին վարդապետ :

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ : Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի :

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառէրին քովի ֆրրանսական մատուռին մէջ : Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնութիւն եւ դաշտահանդէս՝ Թելեֆերիքի մեկնակէտը, Մոն Ռըվարի տարրատը : Օթօքարները կը մեկնին կայարանէն եւ Փառքէն ժամը 9ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին, երեկոյեան ժամը 9ին :

Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները անպայման ներկայ գտնըւին, տարուան վերջի ժողովին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած վիճակահանութեան շահող թիւերը

7, 24, 31, 35, 37, 58, 62, 68, 71, 72, 73, 78, 80, 88, 98, 109, 113, 116, 124, 129, 146 :

Առարկաները ստանալու համար դիմել Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ, Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը ժամը 17էն 19 :

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերգցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 23րդ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի Օգոստոս 15 եւ 16, Մարսէյլի արուարձաններէն Ս. Անտրէի մէջ, Պառ Ռէսթօրան Պէլվէտէրի սրահը, 219 Ավընիւ տիւ Ռով, Ս. Անտրէ (Մարսէյլ 16) :

Փլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ թաղէն եւ իջնել վերջաւորութեան :

Առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին :

« ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ »Ը
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Դէորգ Չաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը :

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ : Անձրեւի պարագային դեղեցիկ սրահ

Կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ .— Մասնաւոր օթօքար վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին : Կը հասնի Մատըլէն Հայոց թաղը ժամը 8,30ին : Կը հանդիպի Մանխան ժամը 9,15ին :

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին :

Ինքնաշարժով եկողներուն համար .— Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլտը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ փլաթօ :

Իսկ Թէ. էն. Էլ.ի օթօքարի տեւական սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան Ժօրէս սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին :

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ :

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանոը կցել) եւ երեք փրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄեայ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
«PARS HOTEL»
— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողաւան

«PARS HOTEL»
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր զիջեր

ԱՅՑԵԼՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տիկին
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, նուագով ու
խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրանատ՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
8 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՃԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10078

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.078

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ...

—o—

Արձակուրդ է եւ մարդիկ տրամադիր են խրատներ, թելադրութիւններ կամ զգուշութիւնները լսելու :

Ամէնէն բախտաւորն ալ կ'ուզէ որ հանգիստի գնան գինքը : Գոնէ մէկ ամիս : Որ չէ թէ մաղ մոխիրը թաթխած չըլլայ...:

Երբէք տրամադրութիւն չունինք խանգստանալու ուրիշ մէկուն հանգիստը :

Ծանրութիւն է.— Նպարավաճառը , ցուցափայրը, դերձակը խանութ կղպելով, ապա, լեռ կամ ջերմուկ մը կ'երթան : Աշրաղ գործարաններ , մեծ ու փոքր ձեռնարկութիւններ կը փակուին քանի մը շաբաթ կամ հերթով կը բանին :

Ուսուցիչներուն վրայ կը կարդաք,— «Ճանապարհի փակում» :

Որքերէք մը չունի այդ իրաւունքը : Իր աշխատաւորները կրնան արձակուրդի երթալ: Բայց չեն կրնար մէկ օր իսկ դադրեցնել քերթին հրատարակութիւնը :

Որքերը չի կրնար լռել : Տպագրական մեքենան պիտի բանի անընդհատ : Պիտի լոյս պիտի տեսնէ օրը օրին եւ ամէն ժամին : Ոչ միայն լուր , այլեւ մտածում նոյնիսկ ճարելու , հարցեր լուծելու , հանրային կարծիքը վարելու համար :

Անոթեայ կեանքի պահանջն է այս ամէնը : Ինչ լեզուով ալ հրատարակի օրաթերթը :

Արեւմտեան, տարեկան արձակուրդի առիթ ալ մեր պարտականութիւնն է հետեւողական պահանջներուն :

Այսպէս, պարտաւոր ենք արձանագրել անոթեայ անցուդարձը : Սեւն ու ճերմակը : Ձաղկել բացասական երեւոյթները : Որոնուսել դրական, հանրօգուտ նկարագիրները :

Եւ մատնել վարժեցնել :

Որ տարբեր պարտականութիւնը տարբեր առնէ, այն միամտութիւնը ունենալ թէ ամէն թելադրութիւն կամ ամէն մարդիկ անհիմնական արտիւնքի մը կը հասնի :

Որքեր ժողովուրդներու աւելի հզօր եւ հարուստ ազգերու մէջ ալ այդ միամտութիւնը չունին :

Որեւէ պաշտպանական թերթ վարու- կը կատարէ յատուկ օրէնք : Տարին անոնց մէկ անգամ :

Պաշտպանները կան որոնք դիւրաշարժանութեան : Կը ծլին եւ կը ծաղկին : Ուրիշներ խոպան պէտնի վրայ կ'ելլ – Ուրիշն պէտք է քարոզուին, մանաւանդ, տարածուին անընդհատ :

Պաշտպաններ, ծրագիրներ ալ կան ո – չտանց հասունցած են : Հասկնալի են բոլորին համար :

Եւ տակայն, միշտ պէտք է յիշեցնել , ազգի գործնական ելքի մը յանգին : Որքերը կարդան է, օրինակ, հաւաքական պաշտպանութեան խնդիրը :

Որքերով ձեռնուած է այս պահանջը տանիլ քայլ մը առաջ երթալու :

Որքանին մէջ, շատ եղ գացած ենք , տարիներ 20 – 25 տարի առաջուան :

Մինչեւ այսօր ալ, ամէն հայ աշխատող կը փորձէ գործեր կատարել ինքնուրոյն մէջ տարկուելով : Առանց կապ – ի, նոյնիսկ բարոյական կապ ունենալու հաւանին հետ :

Ասոր համար, — Ահա ձեզի խորհրդածութեան նիւթ մը՝ արձակուրդի առիթով :

Ամէն ոք արձակուրդէն, քիչ մըն ալ ուրուրութեամբ մտածելու համար :

Շ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆ ԱՍՊԱՐԷԶ ԿԸ ԿԱՐԴԱՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

—o—

ՈՉ ՄԷԿ ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ

—o—

Ժողովրդական Չինաստանը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը ասպարէզ կը կարդայ Ամերիկայի եւ կոչ կ'ընէ որ համաձայնաւարտոր երկիրները մէկ մարդու պէս դիրք բռնեն «Ամերիկեան ագրեսիայի» դէմ : Զիներ կը չեշտեն իրենց յայտարարութեան մէջ.— « Օգոստոս հինգին, Միացեալ Նահանգներու օդանաւերը անահնկալ կերպով յարձակեցան Վիէթնամի ժողովրդական հանրապետութեան վրայ, ամրակոծելով յօրդորաբար Նկա Անի, Հոն Կայի եւ Թան Հոյայի շրջանները : Այսպէս ամերիկեան ագրեսիայի եղերքը » եւ առաջին քայլն առաւ տարածելու համար պատերազմը Հնդկաչինի մէջ : Կացութիւնը չատ ծանրակիռ բնոյթ ունի : Վիէթնամի ժողովրդավար Հանրապետութիւնը Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան ներկայացուց բուռն բողոք մը : Չին կառավարութիւնը զօրավիղ կը կենայ Վիէթնամի կառավարութեան արդար դատին : Պէտք է չեշտել որ Միացեալ Նահանգներու յարձակողական արարքները բոլորովին կանխամտածուած են : Օգոստոս 2ին, ամերիկեան պատերազմական նաւ մը Վիէթնամեան ջուրերը մտաւ եւ վիէթնամցի ժողովուրդը անշուշտ իրաւունք ունէր ինքզինքը պաշտպանելու : Թէեւ ոչ մէկ կորուստ ունեցաւ Ամերիկա այդ առթիւ, Միացեալ Նահանգները օգտուեցան առիթէն ստեղծելու համար Թոնքինի ծոցին մէջ ազդեցիկ եւ բազքելու ամերիկեան ծովային ուժին դէմ դրգռութեան մր մասին : Ապա իրենց ուժերը տեղափոխեցին Ֆորմոզային եւ Հոնկ Քոնկէն դէպի Վիէթնամի ծոցը : Օգոստոս 4ի իրիկունը օդին պայմանները չատ դէշ էին : Ամերիկացիք իրենք ալ կ'ընդունին որ տեսանելիութիւնը չատ դէշ էր : Յանկարծ Ուսինկթընին հասած լուր մը կ'ըսէ թէ ամերիկեան մարտանաւերը հեռուէն տեսած են Վիէթնամի մարտանաւերը եւ բախում մը տեղի ունեցած է : Ձոնսըն այն առեն ժողով դումարած է, երկրորդ միջադէպի մը պատմութիւնը առնուած է եւ յայտարարութիւն հրապարակած պահանջելով Ապահովութեան Խորհուրդին անմիջական դումարումը : Ամոնք են Միացեալ Նահանգներու պատրուակները ամրակոծելու համար Վիէթնամը եւ պատերազմը տարածելու համար Հնդկաչինի վրայ » :

Չինաստան այս լեզուն կը գործածէ եւ հանդիսաւոր կերպով կը յայտարարէ .— «Վիէթնամի դէմ յարձակողական պատերազմի մը կայծերը վառուեցան Միացեալ Նահանգներու կողմէ : Քանի որ Միացեալ Նահանգները այսպէս վարուեցան, ժողովրդավար Հանրապետութիւնը իրաւունք ստացաւ կռուելու յարձակման դէմ » :

Եւ Չինացիները կը վերջացնեն իրենց յայտարարութիւնը , ազդարարութեամբ մը ուր կը չեշտեն.— Միացեալ Նահանգները պէտք է դադրեցնեն իրենց դրգռութիւնները Վիէթնամի Հանրապետութեան դէմ եւ իրենց յարձակումները անոր ջուրերուն եւ օդային սահմաններուն եւ նաւերի պիտի ըլլայ այն ծանր հետեւանքները , որոնք կրնան ծագիլ » :

ՀՐԱՑԱՆԱԶԳՈՒԹԻՒՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

—o—

ՄԷԿ ՄԵՌԵԱԼ, ԵՐԵՔ ՎԻՐԱՒՈՐ

Մինչ Ժընեւի բանակցութիւնները կը չարունակուին, Նիկոսիոյ մէջ բուռն հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է : Բուն պատճառները մութ կը մնան : Կարգ մը դէպքերու համաձայն, թուրք կիպրացիները «կանանչ գիծին» մօտեցած են (այդ գիծը երկու համայնքները կը բաժնէ Նիկոսիոյ մէջ), պատճառ դառնալով որ նոյն ձեւով Յոյները ալ յառաջանան : Հազիւ յիսուն մեթր կար երկու համայնքներու միջեւ եւ միջազգային ուժերէն դանիական խումբ մը հեռացած էր կայանէն երկուքին կրակին չբռնուելու համար :

Տեղական ժամով 9ին, առաջին միջադէպ մը ծագած է : Թուրքերը սկսած են ինքնաշխատ զէնքերով յարձակիլ Յոյնե – րուն վրայ : Դանիացիները կրցած են ժամանակին միջամտել արգելք հանդիսանալով որ միջադէպը ծանր հանգամանք առնէ : Կէս ժամ հաք սակայն բուռն հրացանաձգութիւն մը սկսած է , որ ժամ մը տեւած է :

Նիկոսիոյ մէկ ուրիշ թաղին մէջ ալ ուրիշ միջադէպ մը պատահած է , որու մասին Մակարիոսի կառավարութիւնը հետեւեալ բացատրութիւնը տուած է.— « Մինչ հրացանաձգութիւնը կը չարունակուէր , ազգ· պահակազօրքին պատկանող վեց զինուորներ որոնք կը յատկանային ջանային յունական զօրին մէկ փոքր – ցին, ոչ շատ հեռու կանանչ գիծէն, երեք երեսի եկած են չորս հոգիի հետ : Այս վերջիններուն ՄԱԿի համազգեստ ունէին : Յոյները հարցուցած են թէ միջազգային ուժերո՞ւն կը պատկանին : Հաստատական պատասխան տուած են ու կրակ բացած յունական զօրքին վրայ » : Նիկոսիոյ կառավարութեան բանբերին համաձայնեցուած չկայ որ մարդիկը մութ էին եւ միջազգային համազգեստ հագած յունական զօրի մաս էին : Բանբերը աւելցուցած է թէ այս խնդիրը նոր կացութիւն մը ստեղծած է զոր յոյն իշխանութիւնները շատ լուրջ կը նկատեն :

Հակառակ անոր որ մթնոլորտը հանդարտած էր յաջորդ օրը, ՄԱԿի ապահովոյթը նոր միջադէպերու վախն ունի :

× Զօր· Ղրիվոս Աթէնք գացած է եւ տեսնուած Ժորժ Փափանդրէուի հետ :

× Անգարայի մէջ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարած է որ Ինէօնիւի կառավարութիւնը պիտի չճանչնայ Նիկոսիոյ կառավարութեան որոշումը որ երեքէն 12 մղոն հեռացուցած էր կիպրական ջուրերու սահմանը : Ձերդած է.— «Կիպրոս պետութիւն մըն է որ համաձայնագրերէ կախում ունի, որոնք ամրողջութիւն մը կը կազմեն եւ նման որոշում մը չի կրնար տրուիլ առանց նկատի առնելու Թուրք համայնքը եւ Թուրքիա » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ լուրեր կը չրջին թէ Միլոյան ձիլաս կրնայ ապատ արձակուիլ : Ներկայիս եօթը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր Միացեալ Նահանգներու մէջ հրատարակած «Զրոյց Սթալինի հետ» գրքին պատճառաւ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ Մորոյի կառավարութիւնը 298է դէմ 344 ձայնով վաւերացուցած է իտալական Լիպիոխանական ժողովին կողմէ :

ՊՈՆԻ համաձայն 1961 Օգոստոս 13ին ի վեր արեւելեան Գերմանիայէն 19·705 հոգի արեւմտեան Գերմանիա ապաստանած են :

ԼԵՋ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

—o—

Լեհ պետական հրատարակչականը՝ « Արեւելեան Մատենաշար»ով լոյս ընծայած է «Արարատի եւ Կապկիկի սոռ – բոտին» հատորը, որ հայկական եւ վրացական առածներու, առակներու, հանելուկներու հաւաքածոյ մըն է : Այս հրատարակութեան նախերը հայերէն ու վրացերէն բնագիրներէն ընտրած , թարգմանած են Քազիմիր Ռոչքօ եւ են Պըրուն : Պարունակութեան համապատասխան նկարներով , հրատարակութիւնը ճոխացուցած է Շիման Քոպիլինսքի :

Գիրքը բաղկացած է երկու բաժիններէ : « Հայաստան » բաժնին յատկացուած են 7 – 107 էջերը :

Հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակոյթի մասին համառօտ ներածականը (էջ 9 – 17) գրած է Թարգմանիչներէն մէկը՝ Ք· Ռոչքօ : Հատորին մէջ կան եւրեք հարիւրէ աւելի հայկական առած – ներ :

« Առակներ » գլուխին մէջ իրենց արժանի տեղերը գտած են հայ միջնադար – եան առակագիրներ Մխիթար Գօշի եւ Վարդան Այգեկցիի ընտիր առակները : Այս վերջինէն Թարգմանարար վերարտադրուած են «Այրի կինը եւ իր որդին», « Երկու նկարիչ » , « Ցիմարը եւ ձմեռուկը», «Թագաւորն ու օձը, «Առիւծն ու մարդը», «Կատակ դանձի մասին», «Աժեն նագէտ մարդը», «Ուղտը, գայլն ու աղուէսը», « Մի կաթ մեղրը պատերազմի պատճառ » եւայլն (ընդամէնը 13), իսկ Մխիթար Գօշի՝ 29 առակներ :

« Հանելուկներ» գլուխին մէջ հրատարակուած են Ներսէս Շնորհալիի «Գեղարդ», «Ինձոր», «Աչուն», «Գարուն» , « Կապիկ», «Կատու», «Աղօրիք», «Ագ» եւ ուրիշ 12 չափածոյ հանելուկներ, ինչպէս եւ 25 ժողովրդական հանելուկներ :

Հայկական բաժնին հեղինակը օգտուած է Մխիթար Գօշի եւ Վարդան Այգեկցիի առակներու հաւաքածոներէն , Ա· Ղա – նալանեանի «Առածանի» աշխատութենէն, Ա· Կրուսկի Հայաստանի պատմութենէն եւ այլ հարագատ աղբիւրներէ :

Մեր մշակոյթին օտար լեզուով թարգմանութեամբ, անոր միջազգայնացումին նպաստող ժամանակակից հրատարակութեանց մէջ, այս լեհ հատորը արժանի է յիշատակութեան :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

—o—

Մեր խմբագրատունը այցելեցին.—

Պ· Արտաշէս Խաչատրեան, Թեհրանէն, աշխատակից՝ «Ալիք»ի :

Պ· Տիգրան Տատեան, Գահիրէէն :

ԲԻԼԼԷՖԵԼԴ (Գերմանիա) գերման մամուլը նագէտ մը Շամփանեոլ մեկնած է ուր պիտի հաստատէ լուսանկարող յատուկ պարծիքներու գրութիւն մը, որոնք խոշափին մէջէն պիտի նկարէ նրբանցքները եւ այդ ձեւով յայտնի պիտի ըլլայ թէ անկենդան մնացած հանքապարծներ կա՞ն տակաւին : Ծանօթ է որ հինդ հանքապարծներ մնացած են որոնց մասին այլեւս չատ յոյս ալ չկայ :

ՔԵՆԸՏիի այրին պատյա մը կը կատարէ Ազրիկանի վրայ ամերիկայի մի – լիառատէրի մը զբօսանաւով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅէն կը հաղորդեն Սթալինի քենիին մահը : Գրագիտուհի, ողբացեալը չուրջ 70 տարեկան, քոյրն էր Սթալինի վերջին կնոջ :

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Ե· եւ վերջ)

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու – թեան բուն մտահնաչարին ցարդ հրա – պարակ ելած վերջին հատորն է «Տիգ– րան Բ· եւ Հռոմ», Յակոբ Մանանդեանի, հայերէնէ Ֆրանսերէնի թարգմանուած Պ· Հրանդ Թորոսեանի կողմէ: Եռեղ հա– տոր մը 224 էջ եւ 10 էջ նախաբանով մը Ակադեմական Ժերոմ Քարքոփինոյի կողմէ:

Մանանդեանի այս խորագիրը կրող ուսումնասիրութիւնը լոյս տեսած է Ե – րեւան, հայերէն լեզուով 1940 թուակա – նին: Ան թարգմանուած է ռուսերէն Ա· Փափովեանի կողմէ 1943ին, նոյնպէս Ե– րեւան տպուած: Շատ դժուարին էր այդպիսի կարեւոր աշխատութիւն մը լոյս կը տեսնէր Երեւանի մէջ պատերազ– մի տարիներու օրերուն: Երկու տպա – գրութեանց ալ որակը տաժած էր: Հեղի– նակը իր ուսումնասիրութիւնը մեծ մա – սամբ նեղմուծած էր «Քննական տեսու – թիւն հայ ժողովուրդի պատմութեան» Ա· հատորին մէջ (1945ին տպագրուած), ինչ որ բնական էր, քանի որ այդ հատո– րին յանձնարարութեան կեդրոնն էր Մեծ Տիգ– րանի դրաւիչ պատմութիւնը: Բայց ահա այս տարի լոյս կը տեսնէ վայելուչ կեր– պարանքով եւ Ֆրանսերէն լեզուով: Հի – մա ան պիտի դնեղուի եւրոպական եւ ամերիկեան մտաւորականներու մէջ, նախաքրիստոնէական շրջանի վերաբերող առաջնակարգ երկասիրութեանց կարգին եւ պատմագիտութեան նուիրուած բա – նասէրներու առաձեռնը պիտի բլլայ:

Այդ դրքին բովանդակութեան վրայ յապաղելու պէտք չունիմ· սակայն յար– մար դատեցի ծանօթացնել նախաբանը, զոր տորադրած է Ֆրանսացի հեղինա – կաւոր պատմագէտ Ակադեմական Ժերոմ Քարքոփինո:

« Հռոմէական նուաճումը ուսումնա – սիրող պատմաբաններուն համար պար – տականութիւն է խոստովանիլ այն ծա – ռայութիւնները, զորս պիտի մատուցա – նեն հանդուցեալ Փրոֆ· Մանանդեանի խուզարկութիւնները: Անշուշտ, իր դիր– քը՝ «Տիգրան Բ· եւ Հռոմ», պրուած է հայ հայրենասէրի մը կողմէ, որ ան – դիմադրելի կերպով դիւթուած է մեծ վեհապետէ մը, որ՝ մեր Թուականը նախորդող վերջին դարուն՝ յաջողեցաւ կազմելու, մեծ Հայաստանի իր ժառան– գական պետութեանց բոլորտիքը, իբա – կան կայսրութիւն մը, բաւական ընդար– ձակ եւ միաձոյլ, որ կը վկայէ ի նպաստ առեղծիչին եւ կ'արժանացնէ զայն — որ– քան ալ վաղանցուկ եղած բլլայ անոր առեղծագործութիւնը — մեծապայծառ տիպարին՝ «արքայից արքայ», զոր մինչ այդ իրենց մենաշնորհը բրած էին պարթեւ վեհապետները: Բայց ինչ որ նշանաւոր է եւ մտանաւոր պահս – ին արժանի, այն է որ հեղինակին հիա– յումը հանդէպ իր հերոսին՝ չէ վնասած ոչ իր խուզարկութեան խղճմտութեանը, ոչ իր ապացուցումներուն պայծառու – թեանը, ոչ ալ գանոնք դեկավարող ար– դարադատութեան »:

Այս խօսքերով է որ կը սկսի իր նախա– բանը հեղինակաւոր ակադեմականը, որ կը պանծացնէ յանձին Մանանդեանին՝ զուգահեռ քաղող հայրենասիրութիւնը, կիտութիւնն ու անաչառ պարկեշտա – մտութիւնը: Ապա կը դիմէ թարգմանու– թեան արժէքը, մասնակի քարտէսնե – րուն օգտակարութիւնը, եւ հակառակորդ նպաստաւոր ու աննպաստ ազդեցութիւններու տեսակէտներու պարապային բոլոր նը – մէկ քերթուքը, որպէսզի ընթերցողը ի վի– ճակի բլլայ անձնապէս կազմելու իր կարծիքը մեր կազ – մելու տուեալ խնդիրին մասին: Շատ մը կէտերու մէջ իրաւունք կուտայ Մա – նանդեանի՝ ի հեճուկս Մոմսէնի Կարնա – ցիին, Պղուտարքոսին եւ հռչակաւոր պատմաբան Մոմսէնին: Մանանդեանի հատատած ժամանակագրական ճշդում– ներուն մեծ մասը վերջնապէս պիտի ըն– դունուին, կ'ըսէ եւ այսպէս կը չարունա– կէ մինչեւ վերջը:

Սակայն մէկ կէտի շուրջ, պարկեշտա – րէն ներողամտութիւն հայցելով Մա – նանդեանի « յիշատակ»էն, կը յայտնէ թէ ինք բոլորովին համաձայն չէ հայ պատմաբանին տեսակէտին, երբ այս վերջինը իբր «արեւմտեան ուսանդու – թիւն » կը դասաւորէ հիներու կարծիք – ները ի նպաստ նուաճողներու եւ գօրա – վարներու, պաշտպանելով « արեւելեան ուսանդութիւնը » անոնց դէմ եւ ի նը – պաստ Միհրդատին, մանաւանդ Տիգրան Մեծին: Չեմ կրնար հոս մանրամասնու – թեանց մէջ մտնել: Ամէն պարագայի Քարքոփինո իր հեղինակաւոր դրիչովը կը պանծացնէ հայազգի խղճմտխա մեծ դիտնական՝ Մանանդեանը:

×

« Հայագիտական Ուսմանց Հանդէս»ին նոր չարքին հրատարակութիւնը եւս կը պարունակ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմ – նարկութեան: Այդ մասին՝ յառաջիկա – յին:

Հիմնարկութիւնը իր « Մատենաշար»էն դուրս օժանդակած է նաեւ չորս հատոր – ներու հրատարակութեան, եգիպիկ Կող – բացւոյ «Յաղագս Աստուծոյ » պահար դրքին քննական հրատարակութեան եւ Ֆրանսերէնի թարգմանութեան՝ Մարիէ– սի եւ Մերսիէի խնամքով պատրաստուած (երկու հատոր՝ «Փաթրոլոժիա Օրիեն – թալիս»ի մէջ):— Սուրբ Եփրեմի կցորդ– ը, հայերէն հին թարգմանութեան բնա– դիրը, լուսնկերէնի վերածում եւ ծանո– թութիւններ, նոյն հեղինակներուն կողմէ, նոյն «Փաթրոլոժիա»յի մէջ:— Գրիգոր Նարեկացւոյ աղօթամատեանին Ֆրանսե– րէն թարգմանութիւնը, հանդերձ ներա – ծութեամբ Հ· Սահակ Քէշիշեանի կողմէ, բնագրական յառաջաբանով եւ ժամանա – կաշրջանի քարտէսով ու Նարեկայ վան – քին նկարով:

Հ· ՅՈՎՀ· ՎՐԴ· ՄՐՄՐԵԱՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

Թատերագէտ Գառնիկ Սահակեանի « Ուրուագիծ արեւմտահայ Թատրոնի պատմութեան » աշխատութիւնը ապա – ւած պիրքերէն է:

Լոյս տեսած է աշխատութեան առաջին հատորը: Թատերականացուած ժողովըր– դական խաղեր եւ ծիսակատարութիւն – ներ, Արամեան, դպրոցական, Կ· Պոլի– սի Թագաւին Թատրոնները, « Արեւելեան Թատրոն» — ահա անոր հիմնական բա – ժանդակութիւնը: Ներածութիւնը պատ– մական եւ քաղաքական ակնարկ է՝ նը – ւիրուած արեւմտահայութեան:

Թատերական ներկայացումներու նա – խապատրաստութիւնը՝ թատերականացուած ժո – ղովրդական խաղերուն եւ ծիսակատա – րութիւններուն նուիրուած դլուխը հե – տաքրքրական է կարդ մը փաստերով: Ապա՝ ամէնէն առաջ կը վերաբերին ա – րեւելեան Թատերախաղերուն՝ Մեթթահ, Քարագէօզ, Օրթա օյունու: Հեղինակին կարծիքով, ասոնք դուտ տաճկական խա– ղեր չեն, այլ ծագած են հնագոյն ժամա– նակներու մէջ եւ պատկանած են հին Ա– րեւելքի ժողովուրդներէն չատերուն: Կը յիշատակէ Հայերու անուններուն, որոնք մասնակցած են այդ Թատերախաղերուն: Վերջիններէն, ի հարկէ, անմիջական ապ– ացոյցներ չեն ունեցած նոր կազմուող արեւմտահայ մասնագիտական Թատրո – նին վրայ, սակայն որոշ չափով մը կրնան ցոյց տալ, թէ ինչպիսի ազդեցութիւն ունեցած են հին ժողովրդական խաղերը նոր Թատրոնին վրայ:

Իրականին մէջ արեւմտահայ մասնա – գիտական Թատրոնը նախապատրաստած են Արամեան, դպրոցական եւ Կ· Պոլսոյ Թագաւին Թատրոնները, որոնց մէջ ա – ռանձնապէս հետաքրքրական երեւոյթ է առաջինը: Ասիկա էջ – կրկէսային, կէս – Թատերական խումբ է: Հեղինակը « Արամեան » անունը կը բացատրէ ազ– գային ինքնաճանաչման «չիկացած ոգե– նորոգում» («ազգն Արամեան»): Ուսումը կրկէսի ընոյթ ունեցող ներկայացումնե – րէն զատ, ներկայացուցած է միջկաս – կային պատկերներ, պատչաններ, վար – քագրութիւններ եւ նոյնիսկ ներոպե – մէջ տարածուած « Ռոպէռ ուտպակեա – տը (հատանաբար Շելլերի «Ասպետնի – բուն» վերափոխումը): Տեղեկութիննե – րը, զժբախտաբար, չատ ժլատ են: Բայց եւ այնպէս, հեղինակը կրցած է յանգիլ բաւական արմատական եզրակա – ցութիւններու: Նախ՝ « Արամեան Թատ – րոնը» ունեցած է մասնագիտական Թատ – րոնին յատկանիշերը (նիւթական միջոց – ներ, անհրաժեշտ դրամագլուխ, Թատե – րական յարմարութիւններ, խաղացանկ, յատուկ երգչախումբ – բեմադիր, ձեւաւո – րող նկարիչ, երգի եւ պարի խումբեր, յարմարութիւններ եւայլն), սակայն գործնական պատճառներով լիովին մաս – նագիտական դարձած չէ: Ապա՝ « Ա – րամեան Թատրոնը » ոչ թէ « հայ հին Թատրոնի վերջին էլոյթն է» (Գ· Լեւոն – եան), այլ «հայ նոր Թատրոնի սկիզբ» ապրարող երեւոյթներէն մէկը»:

Փաստերը շատ աւելի առատ են Մխի – թարեան դպրոցական Թատրոնի մասին: Մօտեցումը լուրջ է, դիտական: Մխի – թարեան Թատրոնը եւ յատկապէս Թա – տերգութիւնը աշխարհին մէջ Թատրոնին վե – րայ անժխտելի ազդեցութիւն ունեցած են:

Կ· Պոլսոյ Թագաւին Թատրոնը « կարմակերպողները վերադանդապէս ե – դել են Վենետիկում տոմարած, Մխի – թարեաններէն դպրոցական բեմադրու – թիւնները բոլով անցած, միաժամանակ իտալական Թատերական արուեստին հա – պրդրակից մարդիկ »: Հեղինակը այդ Թատրոններու ուսումնասիրութեան նը – ւիրած է ընդարձակ դլուխ մը: Ծատ կ'արդարացնէ զայն, որովհետեւ արեւ – մըտահայ Թատրոնի պատմութեան այն հատուածներէն է, որոնք համեմատաբար քիչ ծանօթ են Թատերագէտներուն, ուս – տի կարօտ են առաւել վերլուծութեան: Թագաւին Թատրոններու ստեղծումը, վերջին հաշուով, մասնագիտական Թատ – րոնի հիմնադրութեան փորձ էր: Իրօք, արեւմտահայ առաջին մասնագիտական Թատրոնը՝ « Արեւելեան Թատրոն », ասոնց անմիջական յաջորդն էր եւ ժա – ռանգորդը:

« Արեւելեան Թատրոնի»ն ստեղծուր անխուսափելի էր եւ բնական՝ մշակու – թային – ազգային կանոքին աշխուժաց – ման հետեւանքով: Հեղինակը կը յանգի այն ձիշդ եզրակացութեան, որ « Արեւել – եան Թատրոնը » ազգային ինքնագիտակ – ցութեան եւ յառաջդիմութեան համար տեղի ունեցող պայքարին արտայայտ – դիմակ եւ միաձոյլ, որ կը վկայէ ի նպաստ առեղծիչին եւ կ'արժանացնէ զայն — որ– քան ալ վաղանցուկ եղած բլլայ անոր առեղծագործութիւնը — մեծապայծառ տիպարին՝ «արքայից արքայ», զոր մինչ այդ իրենց մենաշնորհը բրած էին պարթեւ վեհապետները: Բայց ինչ որ նշանաւոր է եւ մտանաւոր պահս – ին արժանի, այն է որ հեղինակին հիա– յումը հանդէպ իր հերոսին՝ չէ վնասած ոչ իր խուզարկութեան խղճմտութեանը, ոչ իր ապացուցումներուն պայծառու – թեանը, ոչ ալ գանոնք դեկավարող ար– դարադատութեան »:

Այս խօսքերով է որ կը սկսի իր նախա– բանը հեղինակաւոր ակադեմականը, որ կը պանծացնէ յանձին Մանանդեանին՝ զուգահեռ քաղող հայրենասիրութիւնը, կիտութիւնն ու անաչառ պարկեշտա – մտութիւնը: Ապա կը դիմէ թարգմանու– թեան արժէքը, մասնակի քարտէսնե – րուն օգտակարութիւնը, եւ հակառակորդ նպաստաւոր ու աննպաստ ազդեցութիւններու տեսակէտներու պարապային բոլոր նը – մէկ քերթուքը, որպէսզի ընթերցողը ի վի– ճակի բլլայ անձնապէս կազմելու իր կարծիքը մեր կազ – մելու տուեալ խնդիրին մասին: Շատ մը կէտերու մէջ իրաւունք կուտայ Մա – նանդեանի՝ ի հեճուկս Մոմսէնի Կարնա – ցիին, Պղուտարքոսին եւ հռչակաւոր պատմաբան Մոմսէնին: Մանանդեանի հատատած ժամանակագրական ճշդում– ներուն մեծ մասը վերջնապէս պիտի ըն– դունուին, կ'ըսէ եւ այսպէս կը չարունա– կէ մինչեւ վերջը:

Սակայն մէկ կէտի շուրջ, պարկեշտա – րէն ներողամտութիւն հայցելով Մա – նանդեանի « յիշատակ»էն, կը յայտնէ թէ ինք բոլորովին համաձայն չէ հայ պատմաբանին տեսակէտին, երբ այս վերջինը իբր «արեւմտեան ուսանդու – թիւն » կը դասաւորէ հիներու կարծիք – ները ի նպաստ նուաճողներու եւ գօրա – վարներու, պաշտպանելով « արեւելեան ուսանդութիւնը » անոնց դէմ եւ ի նը – պաստ Միհրդատին, մանաւանդ Տիգրան Մեծին: Չեմ կրնար հոս մանրամասնու – թեանց մէջ մտնել: Ամէն պարագայի Քարքոփինո իր հեղինակաւոր դրիչովը կը պանծացնէ հայազգի խղճմտխա մեծ դիտնական՝ Մանանդեանը:

×

« Հայագիտական Ուսմանց Հանդէս»ին նոր չարքին հրատարակութիւնը եւս կը պարունակ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմ – նարկութեան: Այդ մասին՝ յառաջիկա – յին:

Հիմնարկութիւնը իր « Մատենաշար»էն դուրս օժանդակած է նաեւ չորս հատոր – ներու հրատարակութեան, եգիպիկ Կող – բացւոյ «Յաղագս Աստուծոյ » պահար դրքին քննական հրատարակութեան եւ Ֆրանսերէնի թարգմանութեան՝ Մարիէ– սի եւ Մերսիէի խնամքով պատրաստուած (երկու հատոր՝ «Փաթրոլոժիա Օրիեն – թալիս»ի մէջ):— Սուրբ Եփրեմի կցորդ– ը, հայերէն հին թարգմանութեան բնա– դիրը, լուսնկերէնի վերածում եւ ծանո– թութիւններ, նոյն հեղինակներուն կողմէ, նոյն «Փաթրոլոժիա»յի մէջ:— Գրիգոր Նարեկացւոյ աղօթամատեանին Ֆրանսե– րէն թարգմանութիւնը, հանդերձ ներա – ծութեամբ Հ· Սահակ Քէշիշեանի կողմէ, բնագրական յառաջաբանով եւ ժամանա – կաշրջանի քարտէսով ու Նարեկայ վան – քին նկարով:

Հ· ՅՈՎՀ· ՎՐԴ· ՄՐՄՐԵԱՆ

Ա Ն Ի
ԳԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Գրեթէ ամբողջ դար մը, երբ Անիի Թագաւորութիւնը կ'ապրէր իր դոյու – թեան համեմատաբար խաղաղ շրջանը, այնտեղ կատարուեցան քաղաքաշինական լայն աշխատանքներ: Ասոնք հիմնապէս կեդրոնացած էին պաշտպանողական կա– ռուցուածքներով ներփակուած այն տա – ճածութեան վրայ, որ անհամեմատ ըն – դարձակուեցաւ Սմբատեան քաղաքապա– րիսպներու տեղծմամբ:

Բագրատունեաց Թագաւորութեան ժա– մանակ իրրեւ քաղաք՝ Անին ապրեցաւ իր առաջին ծաղկումը, կազմակերպուեցաւ անոր կերպարը՝ ուրոյն եւ անկրկնելի: Տասնեմեկերորդ դարու կէսին, երբ Բագրատունիներու Թագաւորութիւնը Բիւզանդիոնի ոտնձգութիւններուն հե – տեւանքով հոդեվարք կ'ապրէր, քաղաքը երկու անգամ ենթարկուեցաւ պաշար – ման, սակայն իր քաջարի պաշտպաննե – րուն ու ամրութիւններուն չնորհիւ մնաց անյաղթ:

Անիի Թագաւորութեան անկումէն ետք (1045 Թ·) Շիրակ նահանգին հետ՝ անոր մայրաքաղաքն ալ ենկաւ Բիւզանդացինե– րու տիրապետութեան տակ, բայց չու – տաւ (1064 Թ·) նուաճուեցաւ Սելճուքնե– րու կողմէ, որոնք զայն վաճառեցին քրը– դական Շեդդատեան տոհմի ներկայացու – ցիչներուն: Ժ·Ե· դարու վերջը Զաքար – եաններն ազատագրեցին Անին: Այն ա – տեն, 35–40տարի համեմատաբար խաղաղ շրջան մը ապրեցաւ ու նորէն ծաղկեցաւ Անին, Անդրկովկասի ու Մերձաւոր Արե – ւելքի մէջ նշանաւոր, մարդաշատ քաղաք դարձաւ, արհեստի եւ կարաւանային ա– ռեւտուրի չատ կարեւոր կեդրոն մը:

Այս աննախընթաց վերելքը նորէն ու վերջնապէս դադրեցաւ Մոնղոլներու ներխուժումով:

Տասնեւչորրորդ դարու երկրորդ կէ – սէն կը սկսի քաղաքին անկումը: Զգալի վնաս կը հասցնէ նաեւ 1319ի երկրա – շարժը: Պապհանելով իր խեղճուկ դոյու– թիւնը մինչեւ տասնեւհինգերորդ դար, աստիճանաբար կը սկսի ամայանալ: Բնակիչները, լքելով քաղաքը, կ'արտա – դաթիեն դէպի երկրին տարբեր մասերը, Սեւ Ծովի հիւսիսային ափերը, Ռուսա – նիա ու Լեհաստան՝ երկրէն դուրս հիմ – նելով հայկական դաղթավայրեր: Եր – բեմն փարթամ ու մարդաշատ քաղաքը աւերակներու կը վերածուի:

Նշանաւոր հայագէտ Նիկողայոս Մա – ռի դեկավարութեամբ 1892 Թուականին սկսուած պեղումները քսաներորդ դարու սկիզբէն չարունակուեցան մինչեւ 1916: Մաս եւ իր հնագիտական արշաւախում– բին մասնակցողները՝ Յովհէփ Օրբելին, Թորոս Թորամանեանը, Արամ Վրոյրը, Նիկողայոս Բունիաթեանը եւ ուրիշներ անգնահատելի ծառայութիւն մատուցին պիտութեան, լոյս աշխարհ հանելով սա– կաւ ծանօթ այս քաղաքի հարուստ նիւ – թերը, որոնք առատ լոյս սփռեցին ոչ մի– այն Հայաստանի, այլեւ հարեւան եր – կիրներու պատմութեան վրայ, Պեղում – ներու ընթացքին եւ ետքը, Անիի մասին հրատարակուեցան բազմաթիւ հանրա – մատչելի յօդուածներ ու դրքոյկներ, ինչպէս նաեւ լուրջ հետազոտութիւններ:

Անի քաղաքը իր յարմար տեղադրու – թեամբ եւ պաշտպանողական նպատակնե– րու համար բնական պայմաններու մը – տածուած օգտագործմամբ եղած է միջ – նադարեան Հայաստանի քաղաքներուն լաւագոյնը:

Քաղաքին ընդհանրապէս հարթ տարա– ծութեան հարաւակողմը կը բարձրանայ ժայռէ լանջերու չնորհիւ անառիկ դիրք ունեցող բլուր մը, որու դագաթին վրայ կը գտնուէր Կամսարականներու ամրոցը: Վերահաւատուելով՝ ան դարձաւ բազ – բատունիներու նստավայրն ու Անիի միջ– նադարերը:

Անիի միւս բազկացուցիչ մասերը՝ Շահաստանն ու արուարձաններն էին, ո– րոնցմէ առաջինին մէջ կը մտնէին այս – պէս կոչուած հին ու նոր քաղաքները՝ պաշտպանուած Սմբատեան պարիսպնե – րով ու չարք մը այլ կառուցուածքներով:

Վաճառի տեղն, արուարձաններու բը– նակիչները կը պատսպարուէին այդ պա – րիսպներուն եռեւը:

Քաղաքին արուարձանները կը տարած– ուէին շրջակայ Ծաղկաձորին եւ Ախուր – եանի կիրճին մէջ, ինչպէս եւ Ամրաս – եան պարիսպներէն դէպի հիւսիս ընկած ընդարձակ տարածութեան վրայ: Այդ ծո– րերուն մէջ կը գտնուէին ժայռափոր բազմաթիւ բնակարաններ, խանութներ, եկեղեցիներ, դամբարաններ եւ տարբեր նպատակներու ծառայող այլեր, իսկ տա– րածութեան վրայ՝ Անիի աշխատաւոր– թեան պատկանող դեղատնտեսը:

Փոզոցներն ունէին մայթեր ու ած – գումներ: Անցուդարձ բնող այլեր հարուստներէն տուներու անկիւնները կը պաշտպանուէին քարէ սիւներով մի– ջոցով: Տուներու մուտքերու մօտ զբ– ուած էին քարէ նստարաններ: Փոզո– ցներու նիչերու տարբերութեան չնոր– հով, մէկ փոզոցէն միւսը երթալն ալ բարձրանային քարէ աստիճաններու մի– ջոցով:

Անին չրջապատող ձորերուն մէջ կան շատ կամուրջներ, որոնցմէ երկու խոշո – րը կառուցուած էին Ախուրեանի վրայ: Թորամանեանի վերակազմութեան հա – մաձայն, մէկը երեք աչքանի էր, միւսը նի կամարը աւելի քան երեսուն բացուածքով: Կողքի աչքերը փայտ ծածկուած էին եւ անհրաժեշտութեան պարագային ետ կը քաշուէին անջատ – լով ձախ ափը աջէն:

Այսպէս էր այժմ իր հարթամակե – րոյթած Անին, չէն եւ ամրակուռ միջնադարեան քաղաքը, առեւտրի կեդրոնը, հանճարեղ ճար – տարապետներու ու քարտաշներու հայրենիքը, որ թէեւ ինքնաշարք է ու լքուած, բայց ի դրդիռ մը նոյն քաղաքաշինական ու ճարտարա – պետական ճակատի անբաժանելի մաս, պատմութեան անմոռաց էջերէն մէկը:

(12 Շար·)

ՆԱԳՆՈՑ ** ՎԱԳԻ * *

— Գոռո՛ղ — դուշմանան եղոտ — ձայն Թոռը։
— Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս, ինչպե՞ս ես ասում։
— Ես ասում եմ, որ ինչ որ ես ասում եմ, ճիշտ է։
— Ինչպե՞ս կարող ես ասել, որ ճիշտ է, եթե չգիտես, թե ինչ եմ ես ասում։
— Ես գիտեմ, որ ճիշտ է, որովհետև ես գիտեմ, թե ինչ ես դու ասում։
— Ես ասում եմ, որ ես ասում եմ, որ ճիշտ է, որովհետև ես գիտեմ, թե ինչ եմ ես ասում։
— Ես ասում եմ, որ ես ասում եմ, որ ճիշտ է, որովհետև ես գիտեմ, թե ինչ եմ ես ասում։ Ես գիտե

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սիրանոյշ Սահակեան, որ 1923ին Կոբընթոս (Յունաստան) որբանոցին ուսուցչուհի էր եւ որուն համար կ'ըսուի թէ այժմ Ֆրանսա կը բնակի :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին .—

Vartan NAZARIAN
11, Ave. des Cigales
Ste. MARGUERITTE - MARSEILLE 9

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ - ԼԷ - ՊԷՆ

Շաբաթ .— (Օգոստոս 15) .— Պատարագ Շողակաթի :

Կիրակի .— Աստուածածին, Խաղող - օրհնութիւն :

Երկուշաբթի, Մեռելոց : Հոգեհանգիստ, կը պատարագէ Օչին վարդապետ :

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ : Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի :

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառէին քովի Ֆրանսական մատուռին մէջ : Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնութիւն եւ դաշտահանդէս՝ Թելեֆերիքի մեկնակէտը, Մոն Ռըվարի ստորոտը : Օթօքարները կը մեկնին կայարանէն եւ Փառքէն ժամը 9ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին, երեկոյեան ժամը 9ին :

Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները անպայման ներկայ գտնըւին, տարուան վերջին ժողովին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խընդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանտը կցել) եւ երեք փրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄԵայ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.)՝ հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Օրեր եւ Ժամեր

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ
67ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուշ խումբին կիրակի (Օգոստ. 9) ամբողջ օրը :

PLATEAU DU MONT-BORON
« SITE ENCHANTEUR »

տեսարժան եւ ծառախիտ պարտէզներուն մէջ : Անձրեւի պարագային գեղեցիկ սրահ

Կը խօսի ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԾԱՆՕԹ .— Մասնաւոր օթօքառ վարձուած է, որ կը մեկնի Փլաս Մասենայէն ժամը 8ին : Կը հասնի Մատըլէն Հայոց թաղը ժամը 8,30ին : Կը հանդիպի Մանեան ժամը 9,15ին :

Երեկոյեան վերադարձ ժամը 20ին :

Ինքնաշարժով եկողներուն համար .— Պէտք է առնել «Միջին Քորնիշ»ը եւ Քօլը Վիլֆրանշ չհասած, աջ դառնալ եւ երթալ մինչեւ Փլաթօ :

Իսկ Թէ. Էն. Էլ.ի օթօքառի տեւական սպասարկութիւն : Պուլվար Ժան Ժօռէս սինեմա Քազինոյին առջեւէն առնել 13 թիւը, առաւօտուն ժամը 8,30, 10,05, 11,10 եւ 12,15ին :

Իսկ կէսօրէ ետք ամէն կէս ժամը մէկ անգամ :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ-ՇՈԳԵՆԱՒ-ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9-12 եւ 14-18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎ

Համախաղբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի Հրջանի 23րդ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի Օգոստոս 15 եւ 16, Մարսէյլի արուարձաններէն Ս. Անտրէի մէջ, Պառ Ռէսթօրան Պէլվէտէրի սրահը, 219 Ավընիւ տիւ Ռօվ, Ս. Անտրէ (Մարսէյլ 16) :

Փլաս տ'Էքսէն առնել 25 թիւ թռոլէն եւ իջնել վերջաւորութեան :

Առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին :

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-30 — AOUT

ՕԳՈՍՏՈՍ 15 ԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբը Խանասորի պատմական տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է խնդավառ արշաւ մը Օգոստոս 16ին, Լիոնէն դէպի Փալատրիւ Նոր Սերնդականներու ճամբարը :

Այս առթիւ մասնաւոր օթօքառներ վարձուած են որոնք կը մեկնին Փլաս Կիշառէն առաւօտուն ժամը 8.30ին :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայից հայրենակարօտ ազգայիններ, օր առաջ արձանագրուիլ Պ. Յովակիմեանի մօտ :

63 Ռիւ Տոմէռ (Լիոն) :

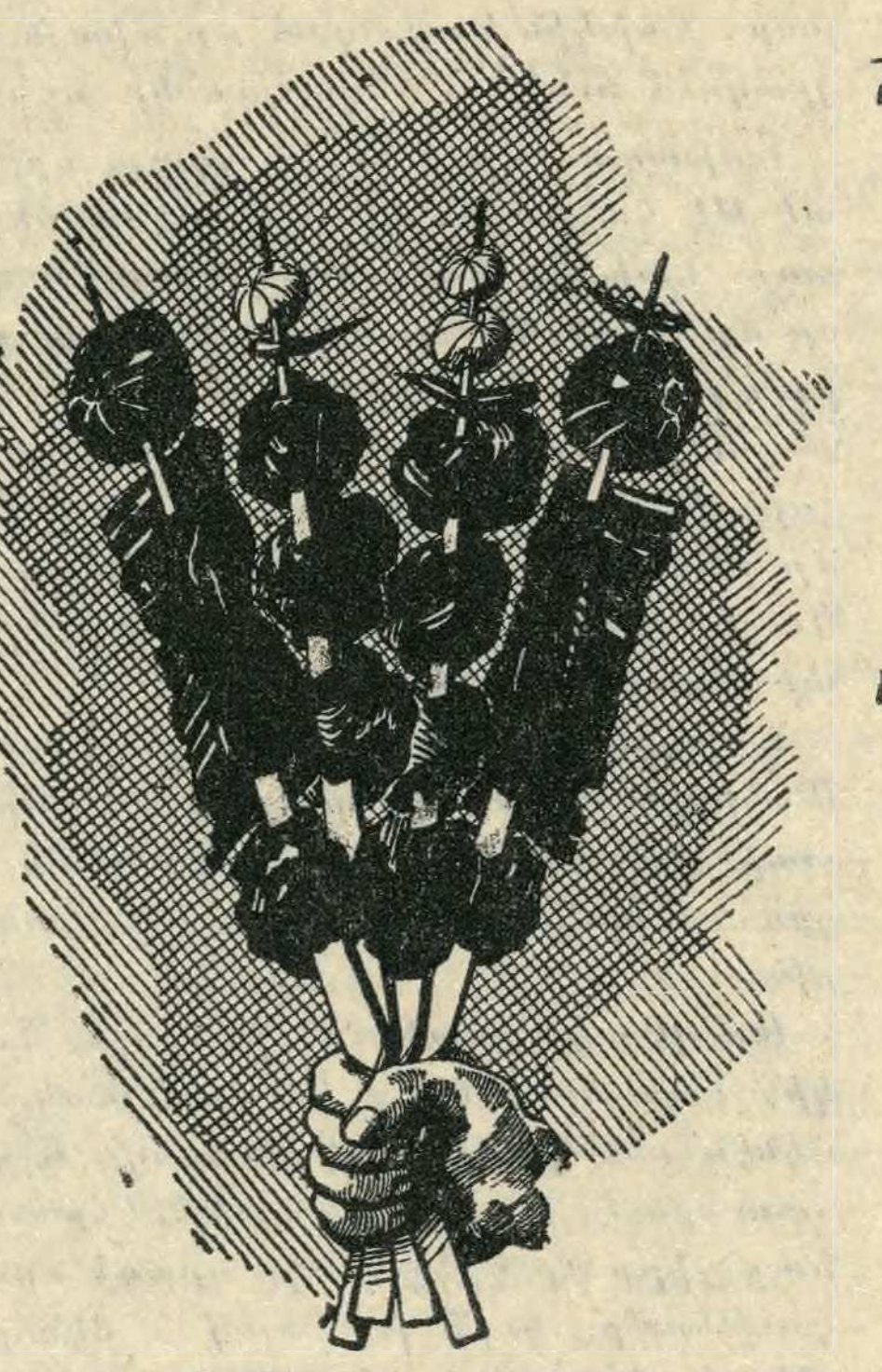

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt



ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 9 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.079

ՄԵԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10079

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ԴԱՐ ՎԵՐՋ

—o—

Ինչո՞ւ ծագեցաւ առաջին աշխարհա –
մարտը :
Որո՞նք էին պատասխանատուները :
Որո՞նք էին պատերազմէն
առնելի չէ՞ր խուսափիլ պատերազմէն
եւ խաղաղութեամբ կարգադրել տագ –
նապը :
Ինչո՞ւ հնարաւոր չէ՞ր կռիւը սահմանա –
փակել անմիջականօրէն շահակից պե –
տութեանց միջեւ :
Հարցումներ են ասոնք, որ յիսուն տա –
րի վեր կ'ուղղուին, առանց վճռական,
համոզիչ պատասխան ստանալու :
Հարիւրաւոր հատորներ հրատարակ –
ուած են այս նիւթին շուրջ բոլոր երկիր –
ներու մէջ եւ ամէն լեզուով : Ու դեռ պի –
տի հրատարակուին, երբ հնարաւորու –
թիւններ ստեղծուին քննելու եւ ուսում –
նասիրելու պետական դիւանատուններու
մէջ պահուած գաղտնի վաւերաթուղթե –
րը :

Վեց դար անցած է Սարայեւոյի եղեռ –
նէն (1914 Յունիս 28) եւ անոր իր –
հնարաւոր ամբողջ Յուլիս ամսուան
ընթացքին տեղի ունեցած դիւանագիտա –
կան գաղտնի բանակցութիւններէն եւ
հետեւանք զօրաշարժ յայտարարութեան
կռիւը, սակայն տակաւին բազմաթիւ կէ –
տեր մութին մէջ կը մնան, չեն լուսա –
բանուած :

«Եւրոպայի Ներդաշնակութեան»ը խան –
գտած էր 1854 – 55ի Ղրիմի պատե –
րազմին, երբ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Սար –
դինիա օգնութեան փութացեր էին Թուր –
քիոյ, պարտութենէն ենթարկելու համար
Ռուսիան :

Երկրորդ անգամ խանգարուեցաւ, իր –
հետեւանք 1870 – 71ի Ֆրանքֆուրտը –
պատերազմին :

Յետ անցած 1877 – 78ին Ռուսիա լու –
ծեց իր վրէժը Թուրքիայէն չարաչար
պարտութեան մատնելով զայն Կովկասի
ճակատներուն վրայ :

1878ի Պերլինի Վեհաժողովին մէջ Ռու –
սիոյ պատասխանել պալքանեան ապդերը
կ'երթայ նպաստաւորուելու կայսր Ա –
լեքսանդր Երկրորդի Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ ընդդէմ –
քեան :

Հետաքրքրական պիտի ըլլայ հետե –
ւիլ նոր դասաւորում տեսնել ու –
րոպական մէջ :

Գալիա – Լօրէնի կորուստը չէր ծա –
ծած էր Ֆրանսայի վրայ, որ Գեր –
մանիոյ դէմ պաշտպանուելու համար ո –
րոշ դաշնակիցներու պէտք ունէր ա –
նելիան եւ արեւմտեան դոյզ ճակատ –
մէն :

1904ին Ռուսիոյ, 1904ին Մեծն Բրի –
տանիոյ հետ որոշ պայմաններով դաշինք
կնքեց Ֆրանսա : « Երբեակ Համաձայ –
նութիւնը կազմուեցաւ այս երեք պե –
տութեանց մասնակցութեամբ :

Գերմանիա, Աւստրօ-Հունգարիա եւ Ի –
տալիա կազմեցին «Երբեակ Զինակցու –
թիւնը» : Ուժերը հետաքրքրական
համեմատի մը համար, սակայն կոմիները
պահակիցին սպառազինուիլ, զգալով
որ Թ կանուխ փոթորիկը պիտի
բռնէր :

Գանձերդ զարու սկիզբէն դինարչա –
նի անխախտութեան թաւալ սառցայտ : Գեր –
մանիա սկսաւ մտցնել Անգլիոյ հետ՝ ու –
նեցած մրցակ Անգլիոյ հետ՝ ու –
նեցած մրցակ Անգլիոյ հետ՝ ու –
նեցած մրցակ

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ՏՊԱՐԱՆՆԵՐԸ (*)

Ա.

Եթէ ուշադրութեամբ դիտուի, պիտի տեսնուի, թէ Հայոց վաճառականութեան զարգացումը եւ հայ տպարաններու բարգաւաճումը գրեթէ լծորդուած են իրարու հետ ։

Բոլոր առեւտրական այն կեդրոններուն մէջ, ուր Հայերը կրցած էին կարեւոր տեղ մը գրաւել իբր վաճառական ու դրամատէր, երբ պայմանները ձեռնտու եղած են, անմիջապէս տպարաններ կազմակերպուած են՝ վաճառականներու հովանաւորութեամբ ։

Զմիւռնիա անյիշատակ ժամանակներէ սկսեալ կարեւոր եւ վաճառաշահ քաղաք մը եղած է ։ Հայերն ալ ամենահին ժամանակներէ սկսեալ գաղթած են Զմիւռնիա եւ հոն կարեւոր դիրք մը գրաւած են ։ Այս առաջին գաղթականներուն վրայ յետոյ աւելցած է ԺԸ. դարուն սկիզբները Շահ Աբասի արշաւանքին հետեւանքով արեւելեան գաւառներէ խոյս տուող ստուար հայ գաղութ մը, որ ամբողջ Փոքր Ասիոյ քաղաքներուն մէջ մաս – մաս կոտորակուելով եկած հասած է Իզմիր, ուրկէ իրենց մէկ մասը անցած է Եւրոպա՝ Իտալիա, Ֆրանսա եւ Հեռաւոր Հոլանտա, եւ այդ տեղերուն մէջ զբաղած՝ արեւելեան կերպասներու եւ մանաւանդ գաղթարբերքերու եւ մետաքսի առեւտուրով ։

Եւրոպա հաստատուած հայ վաճառականները մեծ մասամբ Իզմիրի հետ յարաբերութեան մէջ էին, վասնզի Սուէզի ջրանցքը բացուած չըլլալով՝ բոլոր Ասիոյ ներքին մասերէն հաւաքուած ապրանքները կը բերուէին Իզմիրի նաւահանգիստը, ուրկէ նաւեր զրուելով կը ղրկուէին Եւրոպա, մանաւանդ Վենետիկ եւ Ամսթերտամ ։

Մանաւանդ ԺԸ. դարու կէսէն սկսեալ Զմիւռնիոյ մէջ կը սկսի կրթական շարժում մը՝ Սինեայ դպրոցին ոգիով եւ անոր ներշնչման տակ ։

Այսպէս, Սահակ Եպիսկ. Քեղեցիի պաշտօնավարութեան շրջանին, ժամանակի հմուտ «զասախօս» վարդապետներէն Սիմէոն Երեւանցի իբր փոխանորդ, միջոց մը Զմիւռնիա մնացած է ։

Իրեն յաջորդած է նման պաշտօնով մը Մեսրոպ վրդ. Գանձակեցի ։ Այս նախանձախնդիր փորձերուն կը յաջորդէ իրական կրթարան մը որ 1779ին կը բացուի յանուն Ս. Մեսրոպի, Զմիւռնիոյ մէջ, Ղուկաս եպիսկ. Կարնեցիի առաջնորդութեան շրջանին, հետեւողութեամբ Կ. Պոլսոյ պատրիարքական վարժարանին ։ Կրթական եւ ուսումնական զարգացման այս ջանքերու շարքին բնական է թէ չէր կրնար անտեսուիլ նաեւ տպարանը, որ ինչպէս Կ. Պոլսոյ մէջ առաջին դպրոցներու հետ զուգընթացաբար կազմակերպուած է, նոյնպէս Իզմիրի մէջ անոր հետ երեւան եկած է ։

Հայրիւ Սիմէոն վրդ. Երեւանցի եւ Մեսրոպ վրդ. Գանձակեցի Զմիւռնիոյ մէջ կրթական ու ուսումնական գործունէութեան մը սկսած էին, երբ տպարանին պէտքը զգալի եղաւ ։ Այս կարեւոր պակասը լրացնելու եւ անշէք վիճակը, Կ. Պոլսոյ բոլոր առաւելութիւններովը օժտելու համար կ'երեւայ թէ Իզմիրի գրաւէր առաջնորդը Աբրահամ Եպիսկ. Աստապատցի եւ իր «դժոխեկից եւ դանխղելի սիրով չաղկապեալ հարազատ եղբայրն»՝ Սիմէոն վրդ. Երեւանցի, աշխատած են ։ Էջմիածնի նուիրակին հովանաւորութեան տակ բացուած տպարանին վարիչն էր Մահտեսի Մարկոս մականուամբ Քեչիչ կոչուած՝ Ագատենց Սարգիս Ապուչեխցիի թոռը, եւ Սահակի զաւակը, որ կամ Ամսթերտամի տպարանին կամ ԺԸ. դարուն առաջին կէսին Կ. Պոլսոյ մէջ գործող տպարաններէն մէկուն աշխատաւորներէն էր եւ հաւանօրէն Աստապատցի Աբրահամ Եպիսկ.ի կողմէ հրաւիրուած էր Իզմիր ։

Իզմիրի այս անդրանիկ տպարանէն հրատարակուած են ընդամէնը երեք գիրք ։

1. « Մեկնութիւն ժամակարգութեան » (աւարտած՝ 1759 Հոկտ. 4), հեղինակն է «Ոմն բանասէր Հայոց» եւ « Լոյս ածեցեալ» , «Արդեամբ եւ ջանիւք արանց ոմանց բարեպաշտից ի փառս Աստուծոյ» ։

2. «Խորհրդատետր (1761 Դեկտ. 12 – 1762 Փետր. 12), որ զարձեալ «Աբրահամու արդիւնարար եւ Աստուածիմաստ վարդապետի ... յորդորմամբ եւ կամեցողութեամբն» կը տպուի ։

3. «Եզնիկ» (1762 Յուլիս 4 – 1763 Մարտ 12), որ նոյնպէս Աբրահամ Եպս.ի «Արդեամբ» կը տպուի ։

Մարկոսի տպարանը փակուելէն ետք, եօթանասուն երկար տարիներ, հայ մամուլը կը դադրի գործելէ Յոնիական այդ հարուստ գաղութին մէջ, հակառակ անոր, որ կրթական վերածննդեան շնորհիւ, Իզմիրի Հայոց նոր սերունդին մէջ նոր ոգի եւ նոր կեանք կը ներարկուէր ։

Բայց տակաւին դպրոցական նորահաս սերունդը գործօն դեր մը չէր ստանձնած, երբ Իզմիր փոխադրուեցաւ, 1833 Դեկտեմբերին, միսիոնարական տպարանը, որ 1822 Յուլիսին Մալթայի մէջ Ամերիկայի միսիոնարները հիմնած էին ։

Այս տպարանին անդրանիկ տնօրէն եղաւ Պ. Խճըր, որ կ'երեւայ թէ նախ որբամայրը էր ճանչնալու պատրիարքական հակակշիռը իր տպարանին վրայ, վասնզի առաջին անգամ իր տպագրած գիրքին վրայ կը կարդանք. « Քերականութիւն Անգղիերէն Հայերէն ի պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Ստեփանոսի արքեպիսկոպոսի, տպագրեալ յԻզմիր, ի տպարանի Ամերիկացւոց . 1835» ։

Անգլերէնի քերականութեան յաջորդեց «Նոր կարդալ սկսողներու համար» հեգերէն մը (1836) որուն վրայ «՛ի տպարանի Ամերիկացւոց» բացատրութեան տեղ կը կարդանք « ի տպարանի մարդասիրական ընկերութեան Ամերիկացւոց» ։ 1837ին «Եղանակ» անուն տարեցոյցին վրայ՝ «ի գործարանի Ամերիկացւոց» ։

Ամերիկեան միսիոնարներու այս տպարանին անմիջապէս կը յաջորդէ երեւոնական թուականներու վերջերը՝ Պօղոս Թաթիկեանի վիմագրատունը, որ 1840էն առաջ արդէն հիմնուած էր ։ Անոր կը յաջորդէ իր եղբայրը Պետրոս, իբր վարիչ այս հաստատութեան, որ աւելի միջազգային էր, ամէն լեզուէ գործեր ընելով ։ Իզմիրի առեւտրական եւ վաճառականական շարժումը անհրաժեշտ կը դարձնէր, քաղաքի աշխատութեանց համար վիմագրատան տպարանները, որոնք բոլոր միջազգային առեւտուրի մեծ կայաններու մէջ, վաճառականութեան զարգացման աստիճանին հետ կը բազմանան ։

(1 Շար.) Ա. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(*) Այս յօդուածը, զոր կարեւոր յապաւումներով կ'արտատպենք «Պատմա – բանասիրական հանդէս»ի 1964 թիւ 2էն, մաս կը կազմէ հեղինակին «Տպագրութեան արուեստը եւ Հայք» ծաւալուն աշխատասիրութեան ։

ՅՈՒՇԱԽԱՌՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Ափրիկէի Հիւսիս – արեւմտեան կողմը, Ատլանտեանի վրայ՝ գեղեցիկ քաղաք մըն է Քազապլանքան ։

Այդտեղ, ինչպէս աշխարհի չորս անկիւններուն՝ ցիր ու ցան, կայ փոքրիկ հայ գաղութ մը՝ մեծ մասով սուրճի գործ ընող Երզնկացիներ ։

Քազապլանքա, ընկերոջս՝ Ժիրայրին հետ ժամանակ մը առեւտուրով կը զբաղէի ։ Այդ կապակցութեամբ ծանօթացայ տիպական հայ վաճառական՝ Մովսէս Թոխմախճեանին ։ Նախապէս կեսարացին էր. աչք – բաց եւ Թրքախօս ։ Ամէն ձմեռ՝ Թոխմախճեանը իր ձեռքով ապուխտ կը պատրաստէր եւ Ժիրայրին ու ինծի երկու հարիւր կրամնոց պտիկ կտոր մը կուտար ։ Իրաւ կտորներ ամէն օր կ'ուտէր ու թերեւս ա՛յդ անունով էր որ գինքը այդքան գէրցուցած էր ։ Կեսարացիները պաստուրմայով իրենց մասնիկութիւնը բերած են միջազգային քաղաքակրթութեան ։

Թոխմախճեան՝ զխաւորաբար սուրճի գործ կ'ընէր Մարթէլ փրրէր անուան տակ, եւ, բացի այդ, ամէն տեսակ եւ որեւէ գործ կ'ընէր, բաւ է որ քանի մը ֆրանք չահելու պատեհութիւն ըլլար ։ Հրեաներն անգամ հիացումով կը պատմէին այս հայ վաճառականին քաղաքագիտ ծութիւնները ։

Պատերազմէն ետք ամերիկեան բանակի մահճակալի հին ծածկոցները գնած էր եւ, երկու կողմէն ծակելով, մեծ գոնակով՝ Արաբներուն ծախած էր երկակայապ կամ ճէլլապիէ ։ Անգամ մըն ալ քաքաօ ծախած էր եւ պարկերու մէջ փոքրիկ քարերով լեցուցած էր ։ Նախային բոլոր առեւտրականները կը հիանային Թոխմախճեանին հնարամտութեան վրայ ։

Ես ինքս ալ, անձամբ, հիանալու առիթ ունեցայ ։ Օր մը Թոխմախճեանը մեր վերթերանոցը եկաւ քանի մը թոն կանաչ սուրճ գնելու ։ Ամէն անգամ որ [illegible] հինգ պարկ գնել կուտայի կշիռքին վրայ եւ տետրակիս մէջ կը նշանակէի քանակը, Թոխմախճեանը կը միջամտէր առարկելով թէ 10 – 15 քիլօ շատ գրեր եմ ։ Քանի մը անգամ այս քննադատութիւնը լսելէ ետքը, վերջ տալու այս կասկածին ըսելով. «Թոխմախճեա՛ն, ա՛ռ սա բուդթը ու մատիտը եւ դուն ի՛նքդ կշռէ՛ սա սուրճը եւ հաշիւը դուն ի՛նքդ գրէ՛» ։ Ես ալ պայի գրասենեակ ։

Ամիսներով դրամը չվճարեց ։ Ցեխոտ մեր պնդումին վրայ, սկսաւ մաս – մաս եւ կամաց – կամաց վճարել ։ Երբ Ժիրայրին եւ իմ համբերութիւնս հատաւ եւ սպառնացինք որ այլեւս կանաչ սուրճ չենք հայթայթեր իրեն, յաջորդ օրը եկաւ մնացեալ պարտքով ։

Վճարած ատենը ի՞նչ ըսէ յաւ — «Սիւէֆ տզաֆ», ըսաւ Թրքերէն, «այդ հինգ թոն սուրճը կշռած ատենս, սխալմամբ 285 քիլօ շատ կշռեր եմ» ։ Եւ վճարեց այդ 285 քիլօին դրամը ։

— « Բայց դուն քո՛ւ ձեռքովդ կշռեցիր», ըսինք ։

— « Գիտեմ» ըսաւ, «բայց երբ խանութ տարի սուրճը, անգամ մը եւս կշռեցի եւ տեսայ թէ սխալ կշռեր եմ » ։

Որո՞ւ մաքէն կրնար անցնիլ այսպիսի հանճարեղ պատճառաբանութիւն ։

Այդ միջադէպէն ետքը չարաբախտութիւն եկաւ մեր վրան եւ անյաջող գործերու մէջ ինկանք ։ 80 թոն կանաչ սուրճ ապսպրեցինք Անկոլայէն եւ մարտաւէն հանելէ ետք յայտնուեցաւ թէ փճացած ապրանք էր ։ Նաւը Լիզպոնի նաւահանգստին մէջ ընկղմեր է եւ ծովուն մէջէն հանելով պարկերը ղրկեր են Անկոլա որպէսզի հետքը կորսուի, այդտեղէն ալ ղրկեր են մեզի ։

Ասոր վրայ չանցած՝ Ամերիկայէն թիթեղէ տուփերու մէջ գրուած պանիր ապսպրեցինք ։ Երբ ապրանքը Քազապլանքա հասաւ՝ առողջապահական նախարարութեան քննիչը չթողուց որ պանիրը նաւէն հանենք ։ [illegible] պայթէին աջ ու ձախ ։ Ամբողջ տուփերը ծովը թափեցին մեր աչքին առջեւ ։ Մենք անմիջապէս դատ բացինք ապահովեցի ծախող ընկերութեան դէմ ։ Անոնք, իրենց կարգին, դատ քաշեցին իրենց [illegible]

ԱՂԹԱՄԱՐ

ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ԱՂԹԱՄԱՐ

Ինչպէս տեսանք մեր նախորդ յօդուածներուն մէջ, հայ աւատապետները, որոնք միշտ ինքնիշխանութեան հետամուտ էին, չէին ընկրկեր երկրին եւ ժողովուրդին ի վնաս սեփական գահ հաստատելու ամէն միջոցէ ։ Եւ կարծես իրենց եպերելի արարքներուն քաւութիւնը ապահովելու համար՝ եկեղեցի կը շինէին ։

Բայց ակներեւ է որ իրենց եկեղեցաշինութիւնը միայն իրենց մեղքերը ներել տալու ջերմեռանդութենէն ծնունդ չէին առներ, անոնք՝ երբ կառուցանել տուած շէնքերուն վրայ իրենց անունը կամ արձանը քանդակել տալով անմահանալու եւ սերունդէ սերունդ յիշուելու փառասիրութիւնը ունէին ։

Վասպուրականի Արծրունեաց առաջին թագաւորը Խաչիկ – Գագիկ (914 – 943), որ Բագրատունեաց թագաւոր Սմբատ Ա.ի (890 – 914) եղբօրորդիներէն էր, ի վնաս Սմբատ Ա.ի կը գտնուէր Ատրպատականի Էմիր Եուսուֆի բանակներու շարքերուն մէջ, որ յանուն Արաբացւոց ամիրապետին կ'արշաւէր հայկական հողերու վրայ, աւերելով չէն քաղաքներն ու աւանները ։

Այսպէս էր երբ Սմբատ Ա. գերմարդկային ճիգերով կը ջանար Հայրենի հողերէն դուրս վանել թշնամին, այս՝ վերջինին հետ կը դաշնակցէր Գագիկ ի խնդիր ինքնիշխան թագաւորութեան մը, որ սակայն ապագային շատ սուղի կը նստէր Հայութեան ։ Իսկապէս ի վարձ իր ծառայութեանց Գագիկ նոյնինքն Ամիրապետէն կողմէ կը ստանար արքայական թագ ու կը պսակուէր Վասպուրականի թագաւոր ։

Ինչպէս ըսուեցաւ վերեւ, այս թագն ու իշխանութիւնը սակայն շատ սուղ էր արժած հայ ժողովուրդին համար, ու Վասպուրականի Արծրունի նորապսակ թագաւորը առաջին իսկ առթիւ զգալով իր սխալը, ներողութիւն կը խնդրէր Սմբատ Ա.էն ու կ'առաջարկէր իր դաշնակցութիւնը ։

Շատ ուշ էր սակայն, ու Սմբատ Ա. անզարմանելի կերպով տկարացած ըլլալով չէր կրնար թէ իր կեանքը եւ թէ իր երկիրը պաշտպանել ու Եուսուֆի կողմէ նենգութեամբ ձերբակալուելով չարաչար կերպով կը նահատակուէր ։ Մինչ այդ՝ Եուսուֆ հաշտ աչքով չէր դիտած Գագիկի դէպի Սմբատ Ա. հաւանական մերձեցման փորձերը ու կանխած ամէն ինչ ։

Կարեւոր ուժ մը չէր ներկայացներ Վասպուրականի Արծրունեաց այս փոքրիկ թագաւորութիւնը, որ զանազան ոգորումներով հազիւ թէ ութսուն տարուան կեանք մը կ'ունենար իր հինգ թագաւորներով ու վերջերուր՝ Սենեքերիմ-Յովհաննէս անզօր զգալով ինքզինքը եւ իր երկիրը պաշտպանելու արեւելքէն եկող ներխուժումներուն դէմ, որոնք առաւելապէս իրենց թիրախ ընտրած էին Վասպուրկանը, իր երկիրը կը թողուր Բիւզանդիոնի Վասիլ Ա. կայսեր, փոխարէն ստանալով Կապադովկիոյ Սեբաստիա քաղաքը իր մերձակայ հողամասերով, մինչեւ Եփրատ գետ ։ Այս դէպքին մանրամասնութիւնները աւելէ առաջ տուինք այդ յօդուածաշարքին մէջ ։

Միայն 166 տարիներ գոյատեւող Վասպուրականի Արծրունեաց այս թագաւորութիւնը, ինչ ինչ յիշատակարաններու կարգին՝ իր անունը յաւերժացուցած է Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցիով (921), զոր կանգնել տուած է Խաչիկ – Գագիկ ։

Արդարեւ այս վերջինը արքայական թագի տիրանալէ ետք, իրեն մայրաքաղաք ընտրած էր Վասպուրականի Վան քաղաքը, որու հանդիպակաց Վանայ լճի Աղթամար կղզեակին վրայ կը կառուցանէր հայ ճարտարապետութեան գոհարներէն ու միեւնոյն ատեն հայ քանդակագործութեան աննախընթաց թանգարան Սուրբ Խաչ եկեղեցին, ձեռամբ հանճարեղ Մանուէլ ճարտարապետին ։

Մանուէլ ճարտարապետ, ինչքան նշանաւոր իր ճարտարութեամբ ու արուեստով, նոյնքան ալ բախտաւոր է անով որ դարերու փոշիներուն մէջէն մինչեւ մեզի հասած է իր օրհնեալ անունը ։

Ցարդ հաղուագիւտօրէն քանի մը անուններ միայն մեզի հասած են բազմաթիւ հայ ճարտարապետներէն, որոնք արուեստի անհամար յիշատակներով ծածկած են հայրենի հողերը ։

Մանուէլ ճարտարապետ, որ քանդակագործ չէն էր, միեւնոյն ատեն իր Սուրբ Խաչ եկեղեցիով հայ արուեստներու պատմութեան մէջ կը գրաւէ ուրոյն տեղ մը, մանաւորաբար այն իրողութեամբ որ իր մեկենութիւնն քանդակագործութեամբ կը մեկնէ հայ քանդակագործութեան պատմական հանգրուաններն ու աւանդութիւնները ։

Արդարեւ այնտեղ կը տեսնենք հայ ճարտարապետական ոճի բիւրեղացած համաչափութեանց կողքին, հայ քանդակագործութեան աննախընթաց հաւաքածոյ մը, ուր՝ ինչպէս ըսուեցաւ վերեւ, մէկտեղուած են հայ արուեստի այս ճիւղի լաւագոյն օրինակները ։

(13 Շար.)

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՏՈՐ Ա.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻՆՉԵՎ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Հայաստանի պատմության մասին մեզ հասած ամենահին տեղեկությունները վերաբերում են մ. թ. ա. 2-րդ հազարամյակին։ Այդ ժամանակ Հայկական լեռնաշխարհում ապրող ցեղերը զբաղվում էին անասնապահությամբ, երկրագործությամբ, որոշ չափով նաև արհեստներով։ Նրանք ունեին իրենց առանձին թագավորությունները, որոնք հաճախ պատերազմներ էին մղում միմյանց դեմ։

Հայկական լեռնաշխարհի ամենահին պետական կազմավորումներից մեկը Վանա լճի ավազանում ստեղծված Ուրարտուն էր, որի մասին մանրամասն կխոսենք հետագայում։

Մ. թ. ա. 1-ին հազարամյակի սկզբին Հայկական լեռնաշխարհում ապրող ցեղերը միավորվեցին մեկ ընդհանուր անվան տակ՝ հայեր։ Հայերի ցեղերը միավորվեցին մեկ պետության մեջ, որի մայրաքաղաքը դարձավ Արտաշատը։ Հայերի առաջին թագավորը Հայկ նահապետի թոռնորդի Արամն էր։ Նրա անունով էլ հայերը սկսեցին կոչել իրենց երկիրը Հայաստան։

Արամը հաղթեց Ուրարտուի թագավորին և ամբողջ Վանա լճի ավազանը միացրեց Հայաստանին։ Նրա թոռնորդի Վահագնի ժամանակ հայերը հաղթեցին նաև Ասորեստանին։ Վահագնի թոռնորդի Տիգրանի ժամանակ Հայաստանը հասավ իր ծաղկման շրջանին։ Տիգրանը ստեղծեց հզոր բանակ, որի մեջ մտնում էին ոչ միայն հայերը, այլև նվաճված ժողովուրդների ներկայացուցիչները։ Տիգրանի բանակը հաղթեց Ասորեստանին, Փոքր Ասիայի մի շարք երկրներին և Հռոմեական հանրապետության զորքերին։ Տիգրանի ժամանակ Հայաստանը դարձավ հզոր պետություն։ Նրա տիրապետությունը տարածվում էր Միջագետքի, Կապադովկիայի, Ասորիքի, Փյունիկիայի և Պաղեստինի վրա։

Տիգրանի ժամանակ Հայաստանի մայրաքաղաքը Արտաշատից տեղափոխվեց Տիգրանակերտ։ Տիգրանակերտը դարձավ մեծ առևտրական կենտրոն։ Այստեղ էին գալիս առևտրականներ Հռոմից, Եգիպտոսից, Հնդկաստանից, Չինաստանից և այլ երկրներից։

Տիգրանի ժամանակ Հայաստանում ծաղկում էին գիտությունը, արհեստները և գրականությունը։ Հայերը ունեին իրենց գրերը, որոնք ստեղծել էր Մեսրոպ Մաշտոցը։ Հայերը ունեին իրենց պատմիչները, որոնցից մեզ հասել են Մովսես Խորենացին, Փավստոս Բուզանդը, Ղազար Փարպեցին և ուրիշներ։

Հայերը ունեին իրենց ճարտարապետները, որոնք կառուցում էին հոյակապ պալատներ, տաճարներ, ամրոցներ, ջրանցքներ և կամուրջներ։

Հայերը ունեին իրենց քանդակագործները, որոնք զարդարում էին պալատները, տաճարները և ամրոցները։

Հայերը ունեին իրենց նկարիչները, որոնք նկարում էին պատերը, սյուները և առաստաղները։

Հայերը ունեին իրենց երաժիշտները, որոնք նվագում էին տարբեր նվագարաններ։

Հայերը ունեին իրենց պարերը, որոնք կատարվում էին տոնական օրերին։

Հայերը ունեին իրենց խաղերը, որոնք խաղում էին ժողովրդի մեջ։

Հայերը ունեին իրենց սովորությունները, որոնք պահպանվում էին սերնդեսերունդ։

Հայերը ունեին իրենց հագուստը, որը տարբերվում էր այլ ազգերի հագուստից։

Հայերը ունեին իրենց սննդակարգը, որը հարուստ էր տարբեր ուտեստներով։

Հայերը ունեին իրենց խմիչքները, որոնցից ամենահայտնին գինին էր։

Հայերը ունեին իրենց տները, որոնք կառուցվում էին քարից, աղյուսից և փայտից։

Հայերը ունեին իրենց գյուղերը և քաղաքները։

Հայերը ունեին իրենց ճանապարհները և կամուրջները։

Հայերը ունեին իրենց դրամը, որի վրա պատկերված էին թագավորների դիմանկարները։

Հայերը ունեին իրենց զինանշանները, որոնք պատկերված էին նրանց դրոշների վրա։

Հայերը ունեին իրենց տոները, որոնք նշվում էին ամեն տարի։

Հայերը ունեին իրենց աստվածները, որոնց պաշտում էին հեթանոսական ժամանակներում։

Հայերը ունեին իրենց սրբավայրերը, որոնք գտնվում էին լեռների վրա և անտառներում։

Հայերը ունեին իրենց քահանաները, որոնք կատարում էին զոհաբերություններ։

Հայերը ունեին իրենց կանանց, որոնք մեծ հարգանքով էին վերաբերվում։

Հայերը ունեին իրենց երեխաները, որոնց դաստիարակում էին ծնողները։

Հայերը ունեին իրենց ընտանիքները, որոնք կազմում էին հասարակության հիմքը։

Հայերը ունեին իրենց ազգանունները, որոնք փոխանցվում էին հայրից որդուն։

Հայերը ունեին իրենց անունները, որոնք ունեին իմաստ և նշանակություն։

Հայերը ունեին իրենց լեզուն, որը պատկանում էր հնդեվրոպական լեզուների ընտանիքին։

Հայերը ունեին իրենց գրականությունը, որը սկսվում էր Մովսես Խորենացուց։

Հայերը ունեին իրենց պատմությունը, որը գրի էր առնվում տարեգրությունների մեջ։

Հայերը ունեին իրենց օրենքները, որոնք կարգավորում էին հասարակական կյանքը։

Հայերը ունեին իրենց դատարանները, որոնք քննում էին տարբեր գործեր։

Հայերը ունեին իրենց զորքը, որը կազմված էր հետևակից և հեծելազորից։

Հայերը ունեին իրենց զենքերը, որոնք պատրաստվում էին երկաթից և պղնձից։

Հայերը ունեին իրենց զրահները, որոնք պաշտպանում էին մարտիկներին։

Հայերը ունեին իրենց ռազմավարությունը, որը կիրառվում էր պատերազմների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց հաղթանակները և պարտությունները։

Հայերը ունեին իրենց հերոսները, որոնց անունները հիշատակվում էին սերունդների կողմից։

Հայերը ունեին իրենց երգերը, որոնք պատմում էին նրանց հերոսների մասին։

Հայերը ունեին իրենց առասպելները, որոնք պատմում էին աստվածների և հերոսների մասին։

Հայերը ունեին իրենց հեքիաթները, որոնք պատմում էին մեծերը երեխաներին։

Հայերը ունեին իրենց առածները, որոնք արտահայտում էին ժողովրդի իմաստությունը։

Հայերը ունեին իրենց հանելուկները, որոնք լուծում էին խաղի ձևով։

Հայերը ունեին իրենց խաղերը, որոնք խաղում էին տոների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց պարերը, որոնք կատարվում էին հատուկ առիթներով։

Հայերը ունեին իրենց երգերը, որոնք կատարվում էին հարսանիքների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց սգո երգերը, որոնք կատարվում էին հուղարկավորությունների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց օրորոցայինները, որոնք երգում էին մայրերը երեխաների համար։

Հայերը ունեին իրենց մանկական խաղերը, որոնք խաղում էին երեխաները։

Հայերը ունեին իրենց խաղալիքները, որոնք պատրաստվում էին փայտից և կավից։

Հայերը ունեին իրենց տոները, որոնք նշվում էին ամեն տարի։

Հայերը ունեին իրենց ծեսերը, որոնք կատարվում էին տարբեր առիթներով։

Հայերը ունեին իրենց սովորությունները, որոնք պահպանվում էին սերնդեսերունդ։

Հայերը ունեին իրենց հավատալիքները, որոնք կապված էին բնության հետ։

Հայերը ունեին իրենց նախապաշարմունքները, որոնք փոխանցվում էին բերանից բերան։

Հայերը ունեին իրենց նշանները, որոնք օգտագործվում էին հաղորդակցության համար։

Հայերը ունեին իրենց գրերը, որոնք ստեղծել էր Մեսրոպ Մաշտոցը։

Հայերը ունեին իրենց գրքերը, որոնք գրվում էին ձեռագրերի տեսքով։

Հայերը ունեին իրենց գրադարանները, որոնք պահպանում էին ձեռագրերը։

Հայերը ունեին իրենց դպրոցները, որոնք գործում էին վանքերում։

Հայերը ունեին իրենց ուսուցիչները, որոնք դասավանդում էին աշակերտներին։

Հայերը ունեին իրենց աշակերտները, որոնք սովորում էին գրել և կարդալ։

Հայերը ունեին իրենց գրիչները, որոնք օգտագործվում էին ձեռագրեր գրելու համար։

Հայերը ունեին իրենց թանաքը, որը պատրաստվում էր տարբեր նյութերից։

Հայերը ունեին իրենց թղթերը, որոնք պատրաստվում էին բամբակից և կտավից։

Հայերը ունեին իրենց մատիտները, որոնք պատրաստվում էին կավից և ածխից։

Հայերը ունեին իրենց ներկերը, որոնք պատրաստվում էին բնական նյութերից։

Հայերը ունեին իրենց վրձինները, որոնք պատրաստվում էին կենդանիների մազերից։

Հայերը ունեին իրենց գրասեղանները, որոնց վրա նստում էին գրիչները։

Հայերը ունեին իրենց աթոռները, որոնց վրա նստում էին ուսուցիչները։

Հայերը ունեին իրենց սեղանները, որոնց վրա դնում էին գրքերը։

Հայերը ունեին իրենց լամպերը, որոնք լուսավորում էին գրասենյակները։

Հայերը ունեին իրենց մոմերը, որոնք օգտագործվում էին լույսի համար։

Հայերը ունեին իրենց ճրագները, որոնք կախվում էին առաստաղից։

Հայերը ունեին իրենց ջահերը, որոնք պատրաստվում էին մետաղից։

Հայերը ունեին իրենց հայելիները, որոնք պատրաստվում էին պղնձից։

Հայերը ունեին իրենց սանրերը, որոնք պատրաստվում էին փայտից և ոսկրից։

Հայերը ունեին իրենց օծանելիքները, որոնք պատրաստվում էին բուսական յուղերից։

Հայերը ունեին իրենց զարդերը, որոնք պատրաստվում էին ոսկուց, արծաթից և թանկարժեք քարերից։

Հայերը ունեին իրենց մատանիները, որոնք կրում էին մատների վրա։

Հայերը ունեին իրենց ականջօղերը, որոնք կրում էին ականջների մեջ։

Հայերը ունեին իրենց ապարանջանները, որոնք կրում էին դաստակների վրա։

Հայերը ունեին իրենց գոտիները, որոնք կրում էին գոտկատեղի վրա։

Հայերը ունեին իրենց կոշիկները, որոնք պատրաստվում էին կաշվից։

Հայերը ունեին իրենց գլխարկները, որոնք կրում էին գլխի վրա։

Հայերը ունեին իրենց վարսահարդարումները, որոնք տարբերվում էին ըստ սեռի և տարիքի։

Հայերը ունեին իրենց մորուքները, որոնք կրում էին տղամարդիկ։

Հայերը ունեին իրենց բեղերը, որոնք կրում էին տղամարդիկ։

Հայերը ունեին իրենց ընդհանուր արտաքինը, որը տարբերվում էր այլ ազգերի արտաքինից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հպարտությունը, որը պահպանվում էր դարերի ընթացքում։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ինքնագիտակցությունը, որը ձևավորվում էր պատմության ընթացքում։

Հայերը ունեին իրենց ազգային միասնությունը, որը պահպանվում էր նրանց պետականության ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային պետականությունը, որը ստեղծվել էր Տիգրան Մեծի կողմից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հերոսները, որոնց անունները հիշատակվում էին սերունդների կողմից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային երգերը, որոնք պատմում էին նրանց հերոսների մասին։

Հայերը ունեին իրենց ազգային առասպելները, որոնք պատմում էին աստվածների և հերոսների մասին։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հեքիաթները, որոնք պատմում էին մեծերը երեխաներին։

Հայերը ունեին իրենց ազգային առածները, որոնք արտահայտում էին ժողովրդի իմաստությունը։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հանելուկները, որոնք լուծում էին խաղի ձևով։

Հայերը ունեին իրենց ազգային խաղերը, որոնք խաղում էին տոների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային պարերը, որոնք կատարվում էին հատուկ առիթներով։

Հայերը ունեին իրենց ազգային երգերը, որոնք կատարվում էին հարսանիքների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային սգո երգերը, որոնք կատարվում էին հուղարկավորությունների ժամանակ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային օրորոցայինները, որոնք երգում էին մայրերը երեխաների համար։

Հայերը ունեին իրենց ազգային մանկական խաղերը, որոնք խաղում էին երեխաները։

Հայերը ունեին իրենց ազգային խաղալիքները, որոնք պատրաստվում էին փայտից և կավից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային տոները, որոնք նշվում էին ամեն տարի։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ծեսերը, որոնք կատարվում էին տարբեր առիթներով։

Հայերը ունեին իրենց ազգային սովորությունները, որոնք պահպանվում էին սերնդեսերունդ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հավատալիքները, որոնք կապված էին բնության հետ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային նախապաշարմունքները, որոնք փոխանցվում էին բերանից բերան։

Հայերը ունեին իրենց ազգային նշանները, որոնք օգտագործվում էին հաղորդակցության համար։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գրերը, որոնք ստեղծել էր Մեսրոպ Մաշտոցը։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գրքերը, որոնք գրվում էին ձեռագրերի տեսքով։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գրադարանները, որոնք պահպանում էին ձեռագրերը։

Հայերը ունեին իրենց ազգային դպրոցները, որոնք գործում էին վանքերում։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ուսուցիչները, որոնք դասավանդում էին աշակերտներին։

Հայերը ունեին իրենց ազգային աշակերտները, որոնք սովորում էին գրել և կարդալ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գրիչները, որոնք օգտագործվում էին ձեռագրեր գրելու համար։

Հայերը ունեին իրենց ազգային թանաքը, որը պատրաստվում էր տարբեր նյութերից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային թղթերը, որոնք պատրաստվում էին բամբակից և կտավից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային մատիտները, որոնք պատրաստվում էին կավից և ածխից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ներկերը, որոնք պատրաստվում էին բնական նյութերից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային վրձինները, որոնք պատրաստվում էին կենդանիների մազերից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գրասեղանները, որոնց վրա նստում էին գրիչները։

Հայերը ունեին իրենց ազգային աթոռները, որոնց վրա նստում էին ուսուցիչները։

Հայերը ունեին իրենց ազգային սեղանները, որոնց վրա դնում էին գրքերը։

Հայերը ունեին իրենց ազգային լամպերը, որոնք լուսավորում էին գրասենյակները։

Հայերը ունեին իրենց ազգային մոմերը, որոնք օգտագործվում էին լույսի համար։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ճրագները, որոնք կախվում էին առաստաղից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ջահերը, որոնք պատրաստվում էին մետաղից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային հայելիները, որոնք պատրաստվում էին պղնձից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային սանրերը, որոնք պատրաստվում էին փայտից և ոսկրից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային օծանելիքները, որոնք պատրաստվում էին բուսական յուղերից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային զարդերը, որոնք պատրաստվում էին ոսկուց, արծաթից և թանկարժեք քարերից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային մատանիները, որոնք կրում էին մատների վրա։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ականջօղերը, որոնք կրում էին ականջների մեջ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային ապարանջանները, որոնք կրում էին դաստակների վրա։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գոտիները, որոնք կրում էին գոտկատեղի վրա։

Հայերը ունեին իրենց ազգային կոշիկները, որոնք պատրաստվում էին կաշվից։

Հայերը ունեին իրենց ազգային գլխարկները, որոնք կրում էին գլխի վրա։

Հայերը ունեին իրենց ազգային վարսահարդարումները, որոնք տարբերվում էին ըստ սեռի և տարիքի։

Հայերը ունեին իրենց ազգային մորուքները, որոնք կրում էին տղամարդիկ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային բեղերը, որոնք կրում էին տղամարդիկ։

Հայերը ունեին իրենց ազգային

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ – ԼԷ – ՊԷՆ

Շաբաթ․— (*Օգոստոս* 15)․— *Պատա – րագ Շողակաթի :*

Կիրակի․— *Աստուածածին, Խաղող – օրհնութիւն :*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց : Հոգեհան – գիստ, կը պատարագէ Օչին վարդապետ :*

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ու – նենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ : Անցեալ տարուան վիճակահանու – թեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի :

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագնե – րը կը մատուցուին Փառքին *քովի* Փր – *րանսական մատուռին մէջ : Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնու – թիւն եւ դաշտահանդէս՝* Թեղեփերիէի *մեկնակէտը,* Մոն Ռըվարի *ստորոտը : Օթոքարները կը մեկնին կայարանէն եւ Փառքէն ժամը 9ին :*

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա – գրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն Հաս – տատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY

Tél. : 927-01-72

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները 1964 – 1965 Տարեշրջանին

(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ու – սումնասէր աշակերտներ Եօթնե – րորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան :

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien

3, Ave. de Grandchamp — Le Pecq

Tél. : 963.01-72

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ

Կը խօսի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին եղ․—

ԱՆԺԷԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ, ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Բանակումի երգչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդը սքէչ *մը եւ կենդանի պատ – կեր մը կը ներկայացնէ :*

Լիոնի եւ Տէսինի Նոր Սերունդի պարախումբը :

ԵՒ ԽԱՂԵՐ ՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Առատ կերուխում, Շամփուրով խորոված :

Բոլո՛րդ Փալատրիւ Օգոստոս 15ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ... ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Լիոնի Սիա – մանթօ խումբը Խանասորի պատմական տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է խանդավառ արշաւ մը Օգոստոս 15ին, Լիոնէն դէպի Փալատրիւ Նոր Սերնդա – կաններու ճամբարը :

Այս առթիւ մասնաւոր օթօքարներ վարձուած են որոնք կը մեկնին փլաս Կի – շառէն *առաւօտուն ժամը* 8·30*ին :*

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայից ազգայինները որ օր առաջ արձանագրուին Պ․ Յովակիմեանի մօտ :

63 Ռիւ Տոմէռ (Լիոն) :

★

ԻՐԱՆԻ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »

Ave. Sepand, 40

Téléphone : 626031

Cables : 206 Tehran

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգիանոց սենեակ․ — Օրը 370 Ռ․

2 հոգիանոց սենեակ․ — Օրը 520 Ռ․

(*Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով*)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝	Շրջանակով
200 Ն․ Ֆ․	300 Ն․ Ֆ․

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Երբ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES · BOIS COLOMBES (Seine)

Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ *եւ* փլասթիք *— ծածկոցներ․ —*

Tapiflex — Tapisom — Carpette

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 10e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր․
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր․
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր․
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա․ հատոր	10 ֆր․
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր․
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր․
Ա․ Գ․ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր․
Մ․ Գ․ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր․
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ, · հատորը	15 ֆր․
ԱԼ․ ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր․
Ա․ Բ․ ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր․
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր․
Գ․ Խ․ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր․
Հ․ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր․
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր․
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր․

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
11
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
11 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՐԱՉԻ — ԹԻՒ 10080 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.080

ՕՐՈՒՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻ ՄՈՒՐՀԱԿԸ

Ա.

1920 Օգոստոս 10 : Հայոց ժամանակակից պատմութեան ամէնէն ողբալի թուականը՝ 1918 Մայիս 28էն վերջ :

Այդ օրն է, որ անկախ Հայաստանի պետական եռագոյնը — կարմիր, կա — նաչ եւ նարնջագոյն — յոլթականօրէն կը ծածանէր Սեւրի յախճապակիներու պատին վրայ, մեծ դաշնակիցներու պատկիներու կողքին :

Յաջորդ օր մը, երբ հայկական ա — զատամարտի անմահ երկիւղ Անդրանիկ, իրրեւ նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան եւ լիազօր ներկայացուցիչ մեր նորազատ շրջաններին, հպարտօրէն ներս կը մտնէր պետական արիսպատասէն եւ կը դրաւէր Հայաստանի յատկացուած աթոռը, յաղթական դաշնակիցներու կողքին :

Ինակ էին Մեծն Բրիտա — նիա, Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Ճափոնի պատուիրակները : Փոքր դաշնակիցներէն Պելճիայի, Յունաստա — նի, Հիջազի, Լեհաստանի, Փորթուգալի, Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Չեխոսլո — վաքիոյ լիազորները :

Մեծ ու փոքր յաղթական դաշնակիցնե — րու արշամարհական ակնարկներուն տակ պզիկոր ներս կը մտնէին Ջախջախիչ պարտութեան ենթարկուած Թուրքիոյ ներկայացուցիչները, — ծերակուտական Ռեշատ Հաուի փաշա, ծերակուտական Ռեշատ Թեվֆիք պէյ, «փիլիսոփայ» ան — ուանուած եւ Ըչչատ Խալիս պէյ, Պէոնի ամանեան դեսպան :

Դաշնագրի նախագիծը ժամանակին յաջորդուած ըլլալով Թուրք կառավա — րութեան, որ առանց առարկութեան ըն — դունած էր իրեն պարտադրուած պայ — մանները, այդ օրը հանդիսաւոր արարո — ղութեամբ տեղի կ'ունենար անոր առա — ջադրութիւնը :

Օրուան ղլխաւոր յաղթականներն էին Հայաստան եւ Հիջազ, որոնց անկախու — թիները պաշտօնապէս կը ճանչնար Թուր — քիա, որ միաժամանակ կը հրաժարէր Թրքնեաքրանի ծոցէն ղէպի հարաւ ղրա — նուղ արաբական բոլոր հողամասերէն : Ամերիկան կը առարկէր Սեւրի դաշնագիրը՝ պատմական դարձած իր ազի պրիչով եւ ջերմ չհնարաւորութիւն — ներ կը ստանար դաշնագիր մեծ ու փո — քր պետութեանց պատուիրակներուն :

Ամէնէն ուշի սիրալիր խօսքեր կ'ըսէ — ին Հայաստանի պատուիրակին Ճունաս — ան վարչապետ էլէֆթէրիոս Վէնիզե — լոս եւ Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նա — խարար Խուսար Պինէշ :

Ֆիքրականապէս մեր դարաւոր երազը : Ազգային մուրհակով մը կը նուի — րագործուէր Անկախ եւ Միացեալ Հա — յաստանը :

Վեց յօդուածները յատկացուած էին Հա — յաստանի՝ Սեւրի դաշնագրին մէջ, — 86 — 93 :

Այդ յօդուածով Թուրքիա կը յայտա — րարէ Քէ կը ճանչնայ Հայաստանը իբ — րեւ ազատ եւ անկախ պետութիւն, ինչ — պէս ճանչցած են դաշնակից պետութիւն — ները » :

Այդ յօդուածով «Թուրքիա կը յայտա — նէ Նեղուցներու Նախագահը իրաւարար կը նշանակելու համար Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանները էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նա — հանգներուն մէջ : Ուիլսընի վճիռը պար — տադիր պիտի ըլլար ո՛չ միայն այս հա — րաւներուն, այլ ղէպի ծով Հայաստա — նը արբանեակ բոլոր հողամասերէն : Ամերիկան կը առարկէր Սեւրի դաշնագիրը՝ պատմական դարձած իր ազի պրիչով եւ ջերմ չհնարաւորութիւն — ներ կը ստանար դաշնագիր մեծ ու փո — քր պետութեանց պատուիրակներուն :

Ամէնէն ուշի սիրալիր խօսքեր կ'ըսէ — ին Հայաստանի պատուիրակին Ճունաս — ան վարչապետ էլէֆթէրիոս Վէնիզե — լոս եւ Չեխոսլովաքիոյ արտաքին նա — խարար Խուսար Պինէշ :

Ֆիքրականապէս մեր դարաւոր երազը : Ազգային մուրհակով մը կը նուի — րագործուէր Անկախ եւ Միացեալ Հա — յաստանը :

Վեց յօդուածները յատկացուած էին Հա — յաստանի՝ Սեւրի դաշնագրին մէջ, — 86 — 93 :

Այդ յօդուածով Թուրքիա կը յայտա — րարէ Քէ կը ճանչնայ Հայաստանը իբ — րեւ ազատ եւ անկախ պետութիւն, ինչ — պէս ճանչցած են դաշնակից պետութիւն — ները » :

Այդ յօդուածով «Թուրքիա կը յայտա — նէ Նեղուցներու Նախագահը իրաւարար կը նշանակելու համար Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանները էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նա — հանգներուն մէջ : Ուիլսընի վճիռը պար — տադիր պիտի ըլլար ո՛չ միայն այս հա — րաւներուն, այլ ղէպի ծով Հայաստա — նը արբանեակ բոլոր հողամասերէն :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ՈՒԶԷ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՄԵԹԵՒԱՆՆԵՐ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԽՈՀԵՄ Է

Ուրբաթ գիշերէն սկսեալ Կիպրոսի հարցը նոր եւ վտանգաւոր փուլի մը մէջ մտած է : Մակարիոս Արք.ի կառավա — րութիւնը յոյն կիպրական ուժեր զրկած էր Թրքական Քոքինայի եւ Մանսուրա նահանգիստանները ուր տեղի կ'ունենան Թրքական օրքի եւ դինամիթերի ցամա — քահանումները : Բանական բուռն կռիւ — ներէ ետք այս երկու Թրքական «բերդե — րը» յոյն կիպրական ուժերու ձեռքն ին — կած են բայց պատրուակ առնելով այս դէպքերը , Անդարայի կառավարութիւնը նոր սակաւաթիւ ապա 64 օդանաւերով սաստիկ ռմբակոծութիւն մը կատարած է Կիպրոսի յոյն դիւղերուն վրայ եւ հիմ — նայատակ կործանած Փոմոս դիւղը : Մեռելներու թիւը որոշ չէ հարիւրէն հինգ հարիւրի չուրջ է ըստ աղբիւրնե — րու : Այս ռմբակոծութիւնները կը չարու — նակուէին Շաբաթ եւ Կիրակի առաւօտ եւ Մակարիոս Արք. անմիջապէս վերջնա — կիր մը կը փոխանձէր Անդարայի կառա — վարութեան, Նիկոսիոյ ամերիկացի դես — պանին միջոցաւ, ուր կը չեշտէր Թէ եթէ Թրքական յարձակումները չդադրէին ժամը 15·30ին , յոյն – կիպրական ուժերը յարձակումի կ'անցնէին Թրքական դիւ — դերուն վրայ : Կիրակի երեկոյեան սակայն Թուրք դեկավարներու ժողովէ մը ետք , փոխ – վարչապետ Սաթիր եւ Արտաքին նախարար Էրքին կը յայտարարէին Թէ «տեղի չեն տար շաթաժի» եւ Թէ Թրքա — կան օդանաւերը պիտի չարունակեն իւ — րենց յարձակումները : Նոյն ատեն սա — կայն կ'ըսուէր Թէ Թուրք դեկավարներու ժողովը նաեւրուած էր Մակարիոս Արք.ի պինադուլի առաջարկին քննութեան :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ

Ցունաստանի Թագաւորը վերադառնա — լով արձակուրդէն, նախագահած է նա — խարարական արտակարգ նիստի մը եւ տեղեկացուցած ՄԱԿին որ վերջնագիր մը ուղուած էր Թուրքիոյ ըստ որուն կը յայտնուէր Թէ յոյն օդանաւային ուժերը փոխադարձ յարձակումներու պիտի ձեռ — նարկեն Թրքական դիւղերուն վրայ եթէ Թրքական ուժերը չդադրեցնեն իրենց ռմբակոծութիւնները : Այս նիստին ըն — թացքին նկատի առնուած է նաեւ ռմբա — կոծութիւնները տարածել Թրքական հո — ղամասին վրայ ի պահանջել հարկին : Ամէն պարագայի մէջ մտահոգութիւնն ու վախը արդէն տեղ գտած են յոյն ընակա — նիքներուն մէջ :

Միւս կողմէ, Կիպրոսի կառավարու — մանակից Թրքական այն հողամասերը, ո — րոնք պէտք է ապաղինուէին :

Միւս չորս յօդուածները կը վերաբե — րին սահմանային, ելմտական եւ փոքրա — մասնութեանց հարցերուն :

92րդ յօդուածին համաձայն, Հայաս — տանի սահմանները Ազրբէյճանի եւ Վր — րաստանի հետ, պիտի ճշդուին չհակակից պետութեանց մէջնէ միջնորդ համա — ձայնութեամբ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Թրքական ռմբակոծութիւնները կը յայտարարէր Թէ Մա — կարիոս Արք. «բարեկամ երկիրներու » պիտած է եւ խնդրած անոնց դինուորական օժանդակութիւնը : Այս երկիրներն են՝ Խորհ. Միութիւն եւ Արաբ. Մ. Հանրա — պետութիւն (Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ) : Ձայնասփիւռ պատգամի մը մէջ, Մակա — րիոս Արք. կը չեշտէր Թէ իր կառավա — րութիւնը պատրաստ է «մինչեւ մահ կռուելու կղզիին ամբողջականութիւնն ու պատուութիւնը պաշտպանելու համար » : Յաւ յայտնած է թրքական յարձակում — ներու դադարումն եւ « Անդարայի կա — ռավարութեան բարբարոս գործունէու — թեան » : Ի պատասխան իրեն եղած դի — մումին, Խրուչչեւ խոհեմ դիրք մը բռ — նած է եւ զոհացած նամակ մը դրկելով Իսմէթ Ինէօնիւի ուր կը յանձնարարէ անմիջապէս դադրեցնել յարձակումները կիպրոսի վրայ եւ ձգել որ Կիպրացիք ի — րենց մէջ կարգադրեն հարցը, առանց օ — տար միջամտութեան : Այս նամակին մէկ պատճէնն ալ դրկած է Մակարիոս Արք.ի :

Անդին Նիւ Եորքի մէջ, Ապահովու — թեան Խորհուրդը իր արտակարգ նիստին ընթացքին անդլեամերիկեան բանաձե — ւը քուէարկած է ինր ձայնով (երկու ձեռնպահութիւն՝ Խորհ. Միութիւն եւ Չեխոսլովաքիա) : Այս բանաձեւով կոչ կ'ըլլայ բոլոր չհակիկից պետութեանց, որպէսզի խուսափին ամէն բանէ որ կրը — նայ տարածել կռիւները : Հակառակ որոշ վերապահութեան, կը չեշտուի Թէ խոր — հրդային պատուիրակը երբեք չէ հրա — ժարած Թուրքիան դատապարտող իր դիրքէն, իր կոչին ունենալով չեմ պատուիրակը :

× *Նախագահ Ճոնսըն ալ կոչ մը ըրած է Թուրք, յոյն եւ կիպրական կառավա — րութեանց որպէսզի անմիջապէս վերջ դնեն իրենց դինուորական գործողու — թեանց :*

× *Լոնտոնի կիպրացի մարզպանը յայ — տարարած է Թէ կիպրական կառավարու — թիւնը դիջում պիտի չընէ այս ատեն — պին մէջ «նոյնիսկ եթէ անիկա նշանակէ համաշխարհային երրորդ պատերազմ մը » : Աւելցուցած է Թէ իր կառավա — րութիւնը ստիպուած եղած է Խորհ. Մի — ութեան դիմել, Մեծն Բրիտանիոյ մեր — ժումէն առաջ : Անշուշտ արեւմտեանցի — տութիւնները չատ չեն յիշեր այս պարա — գան ոչ ալ բրիտանական ծանր պատաս — խանատուութիւնը այս ատենային մէջ եւ չեշտը կը դնեն Մակարիոսի Մոսկուա կա — տարած դիմումին վարկաբեկելու հա — մար կիպրոսի նախագահը : Լոնտոն չի քաչուիր նոյնիսկ խիստ բլլալէ Մակա — րիոսի նկատմամբ :*

ՅԱՄԱՔԱՀԱՆՈՒՄԸ

Երկուշաբթի առաւօտ յոյն – կիպրա — կան ապրիւնդէ հասած լուրերը կը յայտնէին Թէ Թուրքերը ցամաքահանում կատարած են կէս-դիշերին, Ցունաստան եւ կիպրոս անմիջապէս Նիւ Եորք կը դիմէին, Ապահովութեան Խորհուրդի նոր նիստ պահանջելով , բայց Անդարա — յի կառավարութիւնը անմիջապէս կը հերքէր, աւելցնելով Թէ միայն Թրքա — կան մարտանաւ մըն է որ գացած է Թուրք վիրաւորները առնելու : Կիպրոսի կառավարութիւնը սակայն կը պնդէր Թէ Թուրքիա ցամաքահանում կատարած է : Ամէն պարագայի մէջ, հակառակ բոլոր կոչերուն, կը ճշդուէր Թէ Թուրքիա վերսկսած է իր ռմբակոծութիւնները երե — կուշաբթի առաւօտ :

Փարիզի Լիպերասիոնը իր վրդովմունքը կը յայտնէ ի տես Թրքական ռմբակոծու — թեան եւ կը հաղորդէ որ Թուրքերը նաե — փալմ ալ գործածած են : Փոմոսէն ետք որ կը վաոի, Թուրքերը Փոլիս յատկան դիւղը ռմբակոծած են :

ԳԷՈՐԳ ԴԱՐՖԻԻ ՄԱՀԸ

Թեհրանի *Ալիք*էն ցաւով իմացանք ի — րանի հայ երիտասարդ մտաւորականնե — րէն Գէորգ Յովհաննիսեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Օգոստոս 3ին, Թեհրա — նի մէջ :

Ողբացեալ երիտասարդը, գրագէտ եւ ուսուցիչ, կը թողու գրական արժէքաւոր վաստակ մը եւ սիրուած մտաւորականի անուն մը : Գրական անունն էր Դարփի : Լաւ հռետոր էր :

Դարփիի մահուան առթիւ՝ *Ալիք* կը գրէ.—

« *Յանձին Գէորգ Դարֆիի, Իրանահա — յութիւնը անժամանակ կորցնում է, դեռ եւս գործելու եւ ստեղծագործելու ըն — դունակ, մշակութային ու ղրական իր լաւագոյն ու նուիրուած գործիչներից մէկին :*

Ունի ինքնուրոյն ու թարգմանական մի չարք աշխատութիւններ, տպուած ու անտիպ : Լաւագոյնս տիրապետում էր ֆրանսերէնին, անդլերէնին եւ պարսկերէնին լեզուներին, լաւածանօթ էր համաշխար — հային դրականութեան, ինչպէս եւ հայ դրականութեան ու պատմութեան :

Իր հմտալից, հիւթեղ եւ բնաիր յօդ — ուածները կարդացուում էին մեծ հետա — քրքրութեամբ :

Մինչեւ այժմ, առանձին դրքով լոյս են տեսել նրա թատերգութիւններից եւ պօէմներից՝ «Սիամուշ եւ Սուղարէ » , « Արդարութեան հանապարհին», «Ող — ջոյն քեզ Մխլանօ», «Մեսրոպ Մաշտոց» (մրցանակի արժանացած) եւ վերջերս էլ, իր հիւանդութեան ընթացքին «Ա — բրիանոս Թագ » դրաման, առնուած կի — լիկեան Հայաստանի կեանքից :

Տպագրութեան համար պատրաստ են « Վահան եւ Թագմզուխտ», «Անքաւե — լին», «Լուսերես» եւայլն :

Թարգմանել է «Բիչարդ Երրորդ » (տպուած «Ալիք» ամսագրում), «Թրիս — տան եւ Իզոլդ», «Լիռնի թզթատարը», « Զոհարերումի դիչեր », « Աննա Քրիս — տի», «Սիզր» եւայլն :

Շատ անելիքներ ու ծրագրներ ունէր, որոնք ատ՛ոչ մնացին չերակատացած ..:

Մեծ եւ անդարմանելի է կորուստը , նրա բացը երկար կը զգացուի մեր դրա — կան մշակութային կեանքում » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՒԱԳԱՀ ՍԷՆԵԻ միջա մահաքունի մէջ էր երկուշաբթի առաւօտ : Մեծ յոյս չկայ կեանքը փրկելու եւ իտալական ձայնասփիւռը միայն մէկ յայտադիր կը սփռէ իր բոլոր կայաններուն վրայ, օր — ուան պատչաճ :

ԱՄՄԱՆԷն կը հաղորդեն որ արաբ բո — լոր պետութիւնները պատրաստ են զօրա — վիղ կենալու Յորդանանի թեկնածու — թեան Ապահովութեան Խորհուրդի իրրեւ անդամ Մարոքի աթոռը զրաւելու հա — մար, անոր չքջանը լրացած ըլլալով :

ՀԵՐՑԼ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Ա.

Երբ ազգերու եւ թերութիւններու մասին խօսք կ'ըլլայ՝ միշտ միտքս կուգայ Սըր Բոնալտ Լինդլի ըսած խօսքը: Լինդլի իբր անգլիական դեսպան Ուշինկթըն եկած էր: Թղթակիցներ փութացած էին տեսակցութիւն մը ունենալ անոր հետ: «Ն. Ե. Թայմզ»ի թղթակիցը անոր հետ տեսնալ հարցումը ուղղած էր.— «Պ. դեսպան, դուք աշխարհի ամէն կողմերը ճամբորդած էք, գրեթէ բոլոր ազգերը ճանչցած էք, ո՞ր ազգը ամէնէն լաւը գտած էք: Դեսպանը վայրկեան մը լուռ մնալէ եւրք, պատասխանեց. «Բազմաթիւ երկիրներու ժողովուրդները ճանչցայ, տեսակցեցայ բազմաթիւ պաշտօնեաներ եւ անպաշտօն անձերու հետ, եւ եզրակացութիւնս այն եղաւ որ բոլոր ազգերու մէջ կան լաւերը եւ վատերը»:

Բացառութիւն չեն ոչ Հայը, ոչ Հրեան, ոչ Անգլիացին եւ ոչ ալ Ամերիկացին: Եթէ բացառութիւն մը կայ թերեւս թուրք ազգն է, որուն մէջ չարագործնե՞րը չա՞տ, եւ արտով բարիները քիչ են:

Հրեաները իբր հին ազգ՝ տուած են մեծութիւններ: Մովսէսը օրէնք տուաւ: Աստուածաչունչի տաղանդաւոր Մարգարէները Հրեաներ էին:

Հրեաները տուած են մեծ գիտուններ, փիլիսոփաներ, բարեգործութիւն ընող մեծ դրամատէրներ, Ալթչուլներ, Րոթչիլտներ, Վարբուրկներ, Կուկընհայմներ, եւայլն: Բայց եւ այնպէս չեչարած է նաեւ որ այդ բարեգործութեանց մէկ մասը կատարուած են իրենց կրտնուած երկիրներու մէջ սեփական դիր ձեռք ամրացնելու նպատակով: Կարդ մը դրքեր անուանարկիչ բառերով որակած են անոնց այդ ձգտումները:

Հայասէր անկեղծ Հրեաներ եղած են՝ Բարբի Սթէֆէն Ուայզ, Ասքըր Սթրաուս, Հէնրի Մորկընթաու եւն.:

Դեսպան Մորկընթաու պաշտպանած է Հայը, ինչպէս իր «Յուշերուն» մէջ յիշուած է, երբ ան կը ներկայացնէր Ամերիկան կառավարութիւնը Թուրքիոյ մէջ՝ 1913 – 16ին: Իրեն զօրավիգ եղած էին Աշչակ Շմաւոնեան, եւ. ներկայիս Ամերիկա գտնուող բանաստեղծ Յակոբ Ադոնեան:

1915ի ամառը, ամերիկեան կառավարութեան կողմէ երեք գաղտնի հեռագիրներ ղրկուած էին Հայերու օդնութեան մասին: Ներքին նախարար Թալաթ այդ հեռագիրները պահած էր չաբաթներով: Այդ առեն երկու միլիոն հինդ հարիւր հազար Հայերու կեանքը վտանգի տակ էր՝ ենթակայ ըլլալով ջարդերու եւ տարագրութեան: Միւսկեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'առաջարկէր որ, եթէ Թուրքերը չեն ուզեր Հայերը, եւ կը տարագրեն զանոնք անապատները, կը տրամադրուին ճանապարհածախք եւ նաւեր անոնք փոխադրելու այլուր:

Այդ հեռագիրները պահուելու առթիւ Մորկընթաու պատերազմի սպառնալիք մը չէ ըրած: Թէեւ Ամերիկա, այդ առեն, չէզոք էր, բայց ամերիկեան վեհապետականութիւնները բռնաբարուած էին ոճրագործ թուրք կառավարութեան կողմէ, որու նպատակն էր ժամանակ շահիլ սկսուած ոճիրը լրացնելու:

Ամբողջ ազգի մը բնաջնջման ճակատագրական տագնապալի օրերուն էր ...

1896 – 1897ին, երբ Թուրքիոյ մէջ ամերիկեան դեսպանն էր Ճէյմս Ինճըլ, Թուրք կառավարութիւնը, չաբաթներով, կը խաղցնէր ամերիկեան կառավարութիւնը, մերժելով վճարել Խարբերդի մէջ ամերիկեան հաստատութեանց վնասները, Թուրքերու կողմէ եղած աւերումին համար, 1895ի ջարդերու առեն: Դեսպանը սպառնաց ամերիկեան զրահաւորով մը ամրակոծել Սուլթանին պալատը, եւ շատ չանցած հաշիւը կարգադրուեցաւ առանձին կամ նուազ չափով: Մորկընթաու կրթարանին կից Շնորհք ամիրայ տպագրան մը հիմնած էր, որ երկար տաեն գործած էր: Դարձեալ Ժ. դարուն Թանզիմաթի հրատարակութենէն եւ Սուլթան Մահմուտի կրթական հաստատութիւններու զարկ տալէ ետք, Հայոց հիմնած Սկիւտարի ճեմարանին կից ամիրանները հաստատած էին նաեւ տպագրան մը:

Իզմիրցիք ալ Կ. Պոլսեցիներէն եւ չէմնացին եւ իրենց Մեսրոպեան բարեկարգ վարժարանին կից, Թրէխսէլ հաստատուած իզմիրցի մեծահարուստ Պետրոս Եուսուֆեանի (1773 – 1846) նուիրատուութեամբ, 1840ին հաստատեցին, Ս. Մեսրոպեան վարժարանի տպարանը:

Այս տպարանէն առաջին անգամ հրատարակուած է Իզմիրի ուսումնական չարժման առաջին առաջնորդ Յովհան քհնյ. Միրզա Վահանդեցիի «Ոսկի զար Հայաստանի» անուն գործը:

Ասոր կը յաջորդէ տեղւոյն այն տաեն առաջնորդ եւ ժամանակին գրագէտ եկեղեցականներէն՝ Մատթէոս եպիս. Զուխաճեանի (յետոյ կաթողիկոս) «Խորհրդածութիւնք ընտրեալ եւ նշանաց եւ խորհրդոց» անուն գործը (1843), ինչպէս նաեւ ղրաբար «Տրամաբանութիւն» մը (հեղ. Կոստանեան), «Հիդերկին» (1842), «Նարեկի» պէս դասագիրքեր եւ բարոյական չինիչ հրատարակութիւններ որ – պիսիք են գրաբար Ֆենելոնի «Արկածք Արիստոնոովսի»՝ Գրիգոր Կոստանեանի թարգմանութեամբ (1843): Դարձեալ հոն տպուած է Սաւալանեանի «Չարիւր բարոյական առակներ» գործը (1844), Շաթօպրիանի «Աթալա» (1843) եւ «Մենատոս» (Ռընէ) վէպերը:

1845ի ապեսալի հրդեհէն ետք, որ Իզմիրի հայ տարեգրութեան մէջ ահաւոր անուն մը թողած է, այս տպարանը քանթարկուեցաւ բազմաթիւ հաստատութիւններ, կը կորսնցնէ իր նշանակութիւնը իբր կրթական հաստատութեան մը օժանդակ, եւ կը դառնայ լոկ տպարան: Ղուկաս Պալթազարեանի հիմնած «Արշալոյս Աբարատեանի» (1840 – 1886) տպարանը հրոյ ճարակ եղած ըլլալով, Պալթազարեան վարձեց այս տպարանը եւ հոն տպել սկսաւ իր թերթը: Հաւանօրէն այս տպարանը յետոյ ծախուեցաւ Պալթազարեանի, որուն, «Արշալոյսը» այս կերպով կրկին կ'ունենար իր յատուկ տպարանը, ինչպէս պզտիկ ալ նշանակուած է Թերթին վրայ: Պալթազարեան թրքահայոց իբր անդրանիկ լրագրողը՝ կարեւոր դեր մը կատարած է: Եւ ուշադրաւ է որ Իզմիր, լրագրական տպարկղին մէջ, Կ. Պոլիսը կանխած է:

Առաջին կանոնաւոր լրագիրը, որ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ հրատարակուել սկսած է 1825ին, Իզմիրի մէջ Ալեքսանդր Պլաքի հիմնած «Ափեքթէօտ տը լ'Օրիան» լրագիրն է, որուն յետոյ ուրիշներ յաջորդած են: Առնոյ վրայ աւելցուցէք նաեւ «Շաւեմարանը» որ հայերէն հրատարակութիւն մըն էր, առանց հայ տպին խօսելու:

Եւ որովհետեւ իրապէս կրթուած անունդ մը, ազգային ոգիով ներշնչուած մարդիկ, արդէն հասած էին Իզմիրի մէջ, հետեւաբար բնդհանուր փափաք մը կար հայ լրագիր մը հիմնելու:

Այս փափաքները իրագործելու բախտը վիճակուեցաւ Ղուկաս Պալթազարեանի, որ «ազգասէր բարեկամներէն բաւական քաջալերութիւն ընդունելով բուն ամենայն մասին», ձեռնարկեց «Արշալոյս Աբարատեանի» հրատարակութեան:

Լրագրութեան առաջին օժանդակ ժամուն է: Առանց տպարանի լրագրութիւն գոյութիւն չի կրնար ունենալ: Պալթազարեան կ'երեւայ թէ դուրի էր նիթական միջոցներէ, ուսոի մեծահարուստ կալուածատէր – վաճառական մը՝ Սեփրան Պապոյեան կ'օժանդակէ այս գործին հիմնելով տպարան մը, ուրկէ լոյս կը տեսնէ «Արշալոյս», 1840 Օգոստոս 10ին:

«Արշալոյս»ի տպարանէն պահ մը լոյս կը տեսնէ նաեւ «Միութիւն» հանդէսը (1860 – 62):

Այս տպարանը իր գոյութիւնը պահած է մինչեւ «Արշալոյս Աբարատեանի» խափանումը (1886):

«Արշալոյս»ի հրատարակութեամբ, Իզմիր առաջին փորձը կ'ընէր եւրոպական քաղաքակրթութեան մօտենալու, չնորհիւ իր միջազգային վաճառականութեան եւ համաշխարհային յարաբերութիւններուն:

Ա. ԱԼՊՈՑԱՆԵՑ

(2 Շար.)

ԶՄԻՒՌՆԻՈՅ ՏՊԱՐԱՆՆԵՐԸ (*)

Բ.

1840էն ետք Իզմիրի Հայոց մէջ կը սկսի նոր չարժում մը: Միրզա Վահանդեցին գիւղի մարզած եւ դաստիարակած սերունդը այլեւս գործօն կեանքի մէջ տեղ մը գրաւել սկսած էր:

Իզմիրի Հայերը՝ ժամանակի ազդեցութեան ենթարկուած կը խառնուին այն ընդհանուր հոսանքին, որ բոլոր Թուրքիոյ մէջ կը սկսի:

Բարձրագոյն կրթութեան համար Կ. Պոլսոյ մէջ կը հիմնուին պետական վարժարաններ, որոնցմէ ներս քրիստոնեայ – ներու մուտքը կամ արգիլուած էր կամ՝ սահմանափակուած: Հետեւաբար հպատակ քրիստոնեայ ազգերն ալ ջանքեր ը – րին իրենց կարողութեան չափով մարդիկ հասցնելու եւ իրենց դրաւած տեղը չհրաժարնցնելու համար:

Հետեւաբար դպրոցական գործին տը – ւին մեծ մղում: Իզմիրի Հայերն ալ Կ. Պոլսոյ Հայոց օրինակին հետեւելով դարկ տուին իրենց Մեսրոպեան վարժարանին, որ Ժ. դարուն երկրորդ քառորդին մէջ՝ Անգրէաս Ռուբէն Փաշազեանի տեսչութեան տակ նշանաւոր բարձրութեան մը հասաւ: Այնպէս, որ երբեմն նոյնիսկ Կ. Պոլսոյ բարեկեցիկ դասուն պատկանող անձերու զաւակներն Իզմիր ղրկուեցան այս վարժարանին մէջ ուսում առնելու համար:

Մենք տեսանք որ Կ. Պոլսոյ անդրանիկ կրթարանին կից Շնորհք ամիրայ տպարան մը հիմնած էր, որ երկար տաեն գործած էր: Դարձեալ Ժ. դարուն Թանզիմաթի հրատարակութենէն եւ Սուլթան Մահմուտի կրթական հաստատութիւններու զարկ տալէ ետք, Հայոց հիմնած Սկիւտարի ճեմարանին կից ամիրանները հաստատած էին նաեւ տպարան մը:

Իզմիրցիք ալ Կ. Պոլսեցիներէն եւ չէմնացին եւ իրենց Մեսրոպեան բարեկարգ վարժարանին կից, Թրէխսէլ հաստատուած իզմիրցի մեծահարուստ Պետրոս Եուսուֆեանի (1773 – 1846) նուիրատուութեամբ, 1840ին հաստատեցին, Ս. Մեսրոպեան վարժարանի տպարանը:

Այս տպարանէն առաջին անգամ հրատարակուած է Իզմիրի ուսումնական չարժման առաջին առաջնորդ Յովհան քհնյ. Միրզա Վահանդեցիի «Ոսկի զար Հայաստանի» անուն գործը:

Ասոր կը յաջորդէ տեղւոյն այն տաեն առաջնորդ եւ ժամանակին գրագէտ եկեղեցականներէն՝ Մատթէոս եպիս. Զուխաճեանի (յետոյ կաթողիկոս) «Խորհրդածութիւնք ընտրեալ եւ նշանաց եւ խորհրդոց» անուն գործը (1843), ինչպէս նաեւ ղրաբար «Տրամաբանութիւն» մը (հեղ. Կոստանեան), «Հիդերկին» (1842), «Նարեկի» պէս դասագիրքեր եւ բարոյական չինիչ հրատարակութիւններ որ – պիսիք են գրաբար Ֆենելոնի «Արկածք Արիստոնոովսի»՝ Գրիգոր Կոստանեանի թարգմանութեամբ (1843): Դարձեալ հոն տպուած է Սաւալանեանի «Չարիւր բարոյական առակներ» գործը (1844), Շաթօպրիանի «Աթալա» (1843) եւ «Մենատոս» (Ռընէ) վէպերը:

Մենք տեսանք որ Կ. Պոլսոյ անդրանիկ կրթարանին կից Շնորհք ամիրայ տպարան մը հիմնած էր, որ երկար տաեն գործած էր: Դարձեալ Ժ. դարուն Թանզիմաթի հրատարակութենէն եւ Սուլթան Մահմուտի կրթական հաստատութիւններու զարկ տալէ ետք, Հայոց հիմնած Սկիւտարի ճեմարանին կից ամիրանները հաստատած էին նաեւ տպարան մը:

Իզմիրցիք ալ Կ. Պոլսեցիներէն եւ չէմնացին եւ իրենց Մեսրոպեան բարեկարգ վարժարանին կից, Թրէխսէլ հաստատուած իզմիրցի մեծահարուստ Պետրոս Եուսուֆեանի (1773 – 1846) նուիրատուութեամբ, 1840ին հաստատեցին, Ս. Մեսրոպեան վարժարանի տպարանը:

Այս տպարանէն առաջին անգամ հրատարակուած է Իզմիրի ուսումնական չարժման առաջին առաջնորդ Յովհան քհնյ. Միրզա Վահանդեցիի «Ոսկի զար Հայաստանի» անուն գործը:

Ասոր կը յաջորդէ տեղւոյն այն տաեն առաջնորդ եւ ժամանակին գրագէտ եկեղեցականներէն՝ Մատթէոս եպիս. Զուխաճեանի (յետոյ կաթողիկոս) «Խորհրդածութիւնք ընտրեալ եւ նշանաց եւ խորհրդոց» անուն գործը (1843), ինչպէս նաեւ ղրաբար «Տրամաբանութիւն» մը (հեղ. Կոստանեան), «Հիդերկին» (1842), «Նարեկի» պէս դասագիրքեր եւ բարոյական չինիչ հրատարակութիւններ որ – պիսիք են գրաբար Ֆենելոնի «Արկածք Արիստոնոովսի»՝ Գրիգոր Կոստանեանի թարգմանութեամբ (1843): Դարձեալ հոն տպուած է Սաւալանեանի «Չարիւր բարոյական առակներ» գործը (1844), Շաթօպրիանի «Աթալա» (1843) եւ «Մենատոս» (Ռընէ) վէպերը:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(1 Շար.)

ԱՂԹԱՄԱՐ
ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴԷՊԻ ԱՂԹԱՄԱՐ

Արծրունեաց Թագաւորութիւնը դէթ հայ դեղարուեստներու պատմութեան մէջ Մանուէլ Ճարտարապետի անզուգական գլուխ գործոց այս Սուրբ Խաչ եկեղեցի կառուցմամբ անմահացած ըլլալով, իր անգնահատելի ծառայութիւնը մատուցած է հայ դեղարուեստի պատմութեան:

Ինչպէս գիտենք, Ժ. դարուն, երբ չիջած էր արդէն Արծրունեաց Թագաւորութեան քաղաքական կեանքը, կը հաստատուէր Աղթամարայ Կաթողիկոսական Աթոռը, որ ծնունդ առած էր նոյնպէս կղերական հակամարտութիւններէ:

Նորահաստատ այս Աթոռը կ'ունենար քառասունեւութ պահակներ, առաջինն էր Դաւիթ Ա. Թոռնիկեան (1113), իսկ վերջինը՝ Խաչատուր Գ. Շիրոյեան (1864 –895): Աթոռը թափուր է 1895էն ի վեր:

Այս առթիւ կ'արժէ մէջբերել հակիրճ հատուածներ, անդլիացի նշանաւոր ճարտարհորդ Հէնրի Ճիննիա Պլօս Լինչի «Հայաստան, Ուղեւորութիւններ ու Ուսումնասիրութիւններ» երկհատոր աշխատութեան այն մասէն, ուր նկարագրելով Աղթամարայ Սուրբ Խաչ վանքը իր յարակից բաժանումներով, տեսակցութիւն մը կ'ունենայ վերջին Կաթողիկոս Խաչատուր Գ.ի հետ:

Ձիչեալ երկասիրութիւնը 1813ին թարգմանուած ու հրատարակուած է Լեւոն Լարենցի կողմէ:

«... Սենեակին անդիի ծայրը, քրդական կապերտ մը փռուած էր բազմոցին առջեւը, դեռեւին վրայ. հոն ծալապատիկ նստած էր դիրուկ եկեղեցական մը, հագած սեւ վերարկու, որուն եզերքը սամոյր զրուած էր. դլխուն վրայ կը դնուէր սեւ մետաքսէ սովորական վեղարը, կոնաձեւ, որուն կցուած էր մութ վարդագոյն ագամանդներով խաչը: Այս եկեղեցականը կռնակը տուած էր բարձերու կոյտի մը: Իր քով կային մէկ քանի թերթեր ու փոքրիկ պայուսակ մը:

... Բարեւեցի ու դեռին նստող անձին բարեւը տուի, ասիկա Աղթամարի կաթողիկոսն էր, 74 տարեկան էր ու երեսուն տարիներէ ի վեր կաթողիկոսական պաշտօն կը վարէր: Իր դերեզմանը արդէն պատրաստած էր. ուրիշ բան չէր մնար ընելիք, այլ մնացած ժամանակը վատնել ու դերեզման իջնել:

... Պատասխանելով այն հարցումին թէ, ինչո՞ւ կղզին չէր բնակեր, բաւ թէ Աղավանքի մէջ լատագոյն կերպով կրնար հիւր ընդունել եւ դոհացնել անոնց պէտքերը:

«... Այսպէս ուրեմն, Աղթամարի կաթողիկոսը կը ցուցադրէ իր պերճանքը, իր հիւրերուն հետ կը նստի ու կ'ուտէ նոյն սենեակին մէջ եւ նոյն ամանէն: Մեր այցելութեան միջոցին անիկա նստած էր կեդրոնը չահեկան խումբի մը, որ իրիկուան ճաշը ընելու համար հաւաքուած էր: Ծառաները կը մտնէին ներս, կլոր սկուտեղներով, որոնց վրայ չարուած էին դանազան մսեղէններ, ու դանոնք կը դնէին Ն. Ս. Օծութեան առջեւ: Ինձմէ խնդրեցին որ կաթողիկոսին աջ կողմը նստիմ, կրցածիս չափ ոտքերս ծալեցի, մարմինիս ներքեւը ու նստայ կապերտին վրայ, անոր քովիկը: Իմ դէմս նստած էր Քիւրտ մը, ծերունի, որ սակայն հսկայ մըն էր, ոսկրուտ ձեռքերով, որոնք չատ լաւ կը համեմատէին իր մեծութեան:

... Տակաւին լոյսը բացուած չէր, երբ մեր ապսպրած նաւիչները մտան մեր սենեակը ու հրաւիրեցին մեզ որ օգտուինք զեփիւռէն: Մինչեւ որ ճամբայ ելլանք, արեւը բարձրացաւ հորիզոնին վրայ, պայծառ ու չէնչող առաւօտ մըն էր, թէ ծովին եւ թէ ցամաքին վրայ դոյները կը չողային ու լիճին ջուրերը հեզահեզ աւելի թափանցիկ եւ կապոյտ կը դառնային: Թէեւ հով մը լճեկրէն կուգար, հպիւ կը խռովէր անոնց հարթ մակերեսը: Նաւուն երկար տախտակը ներս քաշած էինք, քառակուսի լայն առագաստը պարզած եւ այսպէս, հեզասահ կ'ընթանայինք:

Մեր դէմը կը դտնուէր Աղթամարի խարակը, իսկ մեր եւին առաջնուրդը լեռներու չարքին սառոյրը:

«... Կղզին երկու մղոն հեռու է մեր ձախորդոյն ծովեզրէն եւ չատ աւելի հեռու է Ագավանքէն, անոր արեւմտեան ծայրը, խիզախ խարակ մը կարծր քարէ կրաքարէ, կը բարձրանայ իբր ութսուն վեր ջուրին մակերեսէն, ցամաքամասին վանական չէնքերուն դէմը: Այս խարակէն հողը դէպի արեւելք կ'երկննայ տափարակ վայր մը կը ձեւացնէ եկեղեցիին ու վանքին համար: Մոգիկը, ուր նաեւը խարիսխ կը նետեն, կը գտնուի հարաւային եզերքին վրայ, հարաւային քարաժայռէն ոչ չատ հեռու: Մեկ ժամէն հասանք հոն ու քիչ ետք պատրաստ էինք վրայ: Խարակէն ու փոքր ծոցէն զատ, Աղթամարէն մեծ բան մնացած չէ, այսուհանդերձ փոքրիկ եկեղեցին, նոյն իսկ այսպիսի միջավայրի մը մէջ կը թուի ըլլալ ականապուրծ ձեռակերտը, քան թէ ճարտարապետի Մեզի կ'ընկերանային երկու երիտասարդ կղերականներ որոնք Ն. Ս. Օծութեան կողմէ ղրկուած էին մեզ առաջնորդելու:

(14 Շար.)

** ԱՏԵԼԻԵ **

Ձեզանից ոմանք կարող են մտածել, որ ես ինձ համար որևէ առանձնաշնորհում եմ պահանջում, որ ինձ ուրիշներից բարձր եմ դասում, ինքս ինձ գերադասում եմ ուրիշներից, ինձ համարում եմ ավելի խելոք, ավելի ազնիվ, ավելի բարեպաշտ, ավելի ուղղամիտ, ավելի ողորմած, ավելի ներողամիտ, ավելի հեզ, ավելի համբերատար, ավելի ողջախոհ, ավելի ներող

Օրեր եւ Ժամեր

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

— * —

ԷՔՍ – ԼԷ – ՊԷՆ

Շաբաթ·— (*Օգոստոս* 15)·— *Պատարագ – Ս. Աստուածածնին, Խոպոպ – օրհնութիւն :*

Կիրակի·— *Աստուածածնին, Խոպոպ – օրհնութիւն :*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց : Հոգեհանգիստ, ղիսա, կը պատարագէ Օշին վարդապետ :*

Կիրակի օր դպրոցական տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ : Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը իւրաքանչիւր ծնողքի կը տրուին այս օր :

Շաբաթ եւ երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառիսի քովի Ֆը – բանական մատուռին մէջ : Կիրակի Աստուածածնայ ժողովրդական եւ խաղողօրհնութիւն եւ դպրոցական տեղի՝ Օթել – Ռեսթորան տէ Թուրիսթ Թրեվիլիերն (*հետ – ձայն 7*), *մեկնումի մատուռէն մեր Ռը – վարի ճամբով :*

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՒԹԻՒ
— Յ Ա Ճ Ա Խ Ե Ց Է Ք —



ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)
Ծովէն մէկ ֆիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ
եւ
մ ա ս ն ա ւ ո ր ա բ ա բ
Տ Է Օ Ն Է Ր – Ֆ Է Պ Ա Պ
եւ արեւելեան
գանազան խմորեղէններ

BAR - RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195, Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ· 77 – 76 – 39

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)
Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ եօթնեն – բոլորէն մինչեւ երրորդ դասարան :
Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
« PARS HOTEL »
— TEHRAN —
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – Սենեակներ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան
●
« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN
●
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգինոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)
Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ
ԱՅՑԵԼԵՑԻՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԻՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆՈՒԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
★

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայմանի հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանոը* կցել) եւ երեք ֆրանք : Հասցէի ԱՌԺԱՄԵայ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն·) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 ֆրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու ամբողջական ատեները կրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տնօրէնութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ

Կը խօսի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՄԱՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ·—

ՇԱՒԻՒ ՊԷՆԿԵԱՆ, ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Բանակումի երդչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդը սէջ մը եւ կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէ :

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՕԽԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Դպրոցականները տեղի կ'ունենայ՝ ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍ· 15ԻՆ

Լիոնի եւ Տվսինի Նոր Սերունդի պարախումբը :

ԵՒ ԽԱՂԵՐ ՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Առատ կերուխում, Շամփուրով խորոված :

Բոլո՛րդ Փալատիւ Օգոստոս 15ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ... ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Լիոնի Միաւորման խումբը Խանասորի պատմական տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է խանդավառ երեկոյ մը Օգոստոս 15ին, Լիոնէն դէպի Փալատիւ Նոր Սերունդ – կանչերու ճամբորդը :

Այս առթիւ մասնաւոր օթօբուսներ վարձուած են որոնք կը մեկնին փակ ֆշաէն առաւօտեան ժամը 8·30ին :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայքի ազգայիններն օր առաջ արձանագրուիլ Պ· Յովակիմեանի մօտ :

63 Ռիւ Տուէտ (Լիոն) :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած երեսաւ

ՐԱՖՖԻ, երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր·
ԵԼԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ, երկեր, 2 հատոր	15 ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր·
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, երկեր, Ա· հատոր	10 ֆր·
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր·
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր·
Ա· Ֆ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր·
Մ· Ֆ· ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր·
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ, · հատորը	15 ֆր·
ԱԼ· ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր·
Ա· Բ· ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր·
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր·
Գ· Խ· ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր·
Հ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 ֆր·
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 ֆր·

Առաքման ծախսը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԶԱՅՆԱԳՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ·	միճչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	միճչեւ 1/8 սիւնակ		
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	5	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	»	»	»
«ՓՈՔՈՒ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ֆ·	»	»	»
ԾԱՒՈՒ Է	25 Ֆ·	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծանրով ապագային համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱԼՈՒՅՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
12 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԺԷ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10081

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.081

ՄԻՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻ ՄՈՒՐՀԱԿԸ

—o—

Բ·

Անժամանցելի միջազգային պարտա – ւորակ մըն է Սեւրի դաշնագիրը , հա – ստատուած 1920 Օգոստոս աղտոտ ախորժակներու եւ ախտաբոյս աչխարհի ճակատագիրը վճռող միջոցառումներու կողմէ : Անոր հանդիսաւոր արարողութեամբ ստորագրութեան Հայաստանը հաստատելով իր անկախ գոյութիւնը , որ Հայութիւնը իրա – ւունք ունէր իր հայրենիքի պատմական սահմանները : Մյն հողերուն , որոնք կը ծածկուէին իր նեղ սահմաններէն ան – դին , ընդարկելով Վանի , Պիթլիսի , Էր – զրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մեծագոյն մասը , դէպի ծով ելքով մը : Մէկ միւկէս միլիոն հայ ժողովուրդ կը հաստատուէր այդ հողերուն վրայ , քաղաքական ու ազգային լայն ազատու – թիւններ Մոսկուայի :

Անոնց եւ Մուսթաֆա Քէմալ դաշնակ – ցած էին՝ պայքարելու համար «իմպե – րիալիզմ»ի դէմ : Առաջին հարուածը ուղղուեցաւ աչխարհի մեծագոյն «իմպե – րիալիստ» Հայաստանի դէմ ... Ու կը թափուէին իրարու մէջեւ բաժնել մեր «Հինգշաբթի»ը :

Հետեւի «Պաշտպանական քեմի»ն , որուն դէմ դրած էին Հայերը զարերով իրենց արիւնը , օր մը պատեհ հնարաւորութիւնը կը լուծէին , անգամ մը եւս կը դաւաճա – նէին մեզ եւ Թիւրքիոյ կը կանգնէին մեր զարաւոր թշնամիին :

Թուրքերը կը դրաւէին Կարսն ու Ար – տահանը եւ կամօքն Լենինի առաւել – ցին չափով կը կրճատէին Հայաստանի տարածութիւնը :

Բոլշեւիկեան վարչաձեւը կը պարտա – դրուէր մեր հայրենիքին :

Ու մինչ Ալեքսանդրապոլ նստած էր Գազիր Քարապէքիր եւ Երեւանի մէջ նստողին Քարապէքիրը եւ Երեւանը , Մոսկուայի տէրն էին բոլշեւիկները , որ վերջիններս կը ստիպէին Ա· Ազ – գայնանը , որ ստորագրէ Ալեքսանդրապո – լի դաշնագիրը , անոր նուաստաց – ուցիչ պայմաններու ամբողջ պատաս – խանատուութիւնը ձգելու համար զայ – լեցնող կառավարութեան վրայ ... Լենին իր մէկ մատո չարժումով ի վի – ճակ էր հրամայելու Թուրքերուն , որ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ՋՈՂԸ՝ 3 ՏԱՐՈՒ ԵՐԱԽԱՅ ՄԸ

—o—

ՌՄԲԱԿՈՆԱՅ ԵՆ ՆԱԵԻ
ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑ ՄԸ

Մինչ զինադադար հռչակուած էր եւ ըն – դունուած կիբակի դիչեր , երկուչաբթի առաւօտ թրքական օդանաւերը կրկին կը ռմբակոծէին Կիպրոսի յոյն դիւղերը , նոր զոհեր խլելով : Բացատրութիւնն այն է որ այդ թուրք օդաչուները տակաւին չէ – ին դիտեր թէ զինադադար կայ ու հին հրա – հանգով կը չարունակէին իրենց յարձա – կումները : Առջի դիչեր «Փարի–Փրէս» իր առաջին էջին վրայ կը հրատարակէր յոյն տղեկի մը նկարը , երեք տարեկան որ առաջին զոհն էր Թրքական ռմբակո – ծութեանց : Թուրքերը կը պնդեն որ մի – այն զինուորական կէտեր կը ռմբակոծեն , սակայն կարզին են հաւանաւոր յոյն տր – դեկը եւ հիւանդանոցը որու վրայ հսկայ կարմիր խաչը , կը դրեն Ֆրանսական թերթերը , չէր կրնար չեանուիլ : Հա – կառակ արեւմտեան մամուլի բոլոր փոր – ձերուն Թուրքիոյ ի նպաստ լուրեր հրա – տարակելու , ստիպուած են ընդունիլ որ ոչ մէկ բան կ'արդարացնէ Թրքական յարձակումները եւ թէ բոլոր զոհերը կին ու երախայ են :

Կիպրոսի յոյն թերթերը կատղած են Անգլեւամերիկացիներու դէմ եւ յատա – կապէս Ա֊Թէնքի կառավարութենէն որ զօ – րավիղ չէ կեցած իրենց : Դառնութեամբ կը նկատեն որ միակ ելքը մնացած էր Մոսկուայի դիմել , որ սակայն քանի մը օր առաջ սկսած էր սիրաբանել Թուրքի – ոյն հետ եւ վերապահ պատասխան մը կատարը Մակարիոս Ա֊բ֊ի : Երբ այս վեր – ջինը վերաբերու կ'այցելէր Փաֆոսի հիւանդանոցը , ամանք պատացած են « քաջութիւն , պիտի յաղթենք » :

Հիւանդանոցը փոքր եկած է եւ լաց – մաթիւ վիրաւորները , բուժարաններ , պառդոններ ու տուներ փոխադրուած են :

Երկուչաբթի օր , զինադադարը կը յար – քաչուին 1914ի ռուսերէնուրք սահմաննե – րէն անդին : Սակայն բոլշեւիկներուն հա – մար աւելի թանկագին էր Թուրքին բա – րեկամութիւնը քան Հայաստանի սահ – մաններուն ընդարձակումը :

Կրեմլին իր այս Թրքասիրական քաղա – քականութեան բազմաթիւ ուրիչ ապա – ցոյցները պիտի տար յետագային :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն պա – տրաստակ ծառայեց Սեւրի դաշնագիրը , ստորագրող մեծ պետութեանց , որ պի – դատոսի նման իրենց ձեռքերը յուլալով «արիւն ձեր ի գլուխ ձեր» ըսին ու իր բախտին լքեն հայ ազգը :

Ամբողջ աչխարհ դաւաճանեց մեր ար – դար դատին : Ներկայ արդարութիւ – նը :

Սակայն վհատող ժողովուրդ չենք մենք : Կը հաւատանք արդարութեան յաղթանակին : Կը տևականք Յորի համբե – րատարութեամբ :

Ու ի լուր աչխարհի կը յայտարարենք , որ տարիները չեն կրնար ժամանցումի ենթարկել Սեւրի դաշնագիրը , միջազգ· այդ պարտամուրհակը , որ կը նուիրա – գործէ Հայութեան իրաւունքը ունենալու իր անկախ հայրենիքը , պալենական հո – ղերու միացումով :

Ձե՛նք հրաժարիր մեր իրաւունքէն եւ պահանջատէր կը մնանք ընդ միչտ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի պատուիրէ հաւատացեալ Հայ ժո – ղովրդեան կը յանուցանենք , թէ Ս· Ա· – Թոռոս Վեհափառ Հայրապետը պաշտօ – նական հրաւէր ստացած է Եթովպիոյ Ո֊ – գոստափառ Կայսեր Նորին Վեհափա – ռութիւն Հայլէ Սէլասիէ Ա·ի կողմէ մասնակցելու համար Աբեւելեան Ազգա – յին Ուղղափառ եւ Դաւանակից քոյր եկե – ղեցիներու Համաժողովին , որ տեղի պի – տի ունենայ յառաջիկայ Սեպտեմբեր 25– Հոկտեմբեր 5ի ժամանակամիջոցին , Աա – տիս – Ապատպայի մէջ :

Ն· Վ· Կայսեր հրաւէրը Ս· Աթոռոս Վեհափառ Հայրապետին յանձնուեցաւ Լիբանանի Եթովպիոյ ընդհանուր հիւ – պատոսին ձեռամբ :

Ցիչեալ Համաժողովին հրաւիրուած են· 1·— Ս· Էջմիածնի Վեհափառ Հայրա – պետը Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա· Կա – թողիկոս :

2·— Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետը Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոս :

3·— Աթոռ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պե – տը Ն· Ս· Տէր Իգնատիոս Եափրէմ Պատ – րիարք , Դամասկոս :

4·— Մալտպարի (Հարաւային Հընդ – կաստան) Աթոռ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պետը Ն· Ս· Տէր Տիմոթէոս Կաթողիկոս :

5·— Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պե – տը Ն· Ս· Տէր Կիւրեղ Պատրիարք , Գա – հիրէ :

6·— Եթովպիոյ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պետը Ն· Ս· Տէր Բասիլիոս Պատրիարք , Աատիս Ապատպա :

Ս· Աթոռիս Վեհափառ Կաթողիկոսը ընդառաջելով Վեհափառ Կայսեր հրա – ւէրին , եկեղեցական յատուկ պատուիրա – կութեամբ մը պիտի մեկնի Աատիս – Ա – պատպա եւ պիտի մասնակցի սոյն կարե – ւոր եւ իր տեսակէտին մէջ առաջին Հա – մաժողովին :

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
(ԿՆԻՔ)

4 Օգոստոս 1964 , Անթիլիաս

ՈՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

ՊԵԼՃԻԱՑԻ ՍՊԱՍՈՒՀԻ ՄԸ ԿՈ ԺԱՌԱՆԳԵ··· ՎԱՀԱՆ ՀՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Պրիւսէլէն Գրիգոր Լուքեան հետեւե – լը կը գրէ Փարիզի «Շիւարարին» ·—

Բարեբար Պ· Վահան Հորասանճեան որ Մարսիլիոյ Հայոց եկեղեցին չինած եւ Պրիւսէլի Պատուանշաններու Պալատը տեղական կառավարութեան նուիրած է , մեռաւ մօտ երկու տասնեակ տարի առաջ իր հսկայ հարստութիւնը ձգելով իր պելժիացի երիտասարդ կնոջ Քաթրինին :

Վերջերս ի՞նչ կ'ուզէք որ մեր Պրիւսէլի տան դրացին պատմէ ինձ ·

— Թէ իր ծերուկ պելժիացի ապասու – հին եւ աւուր եղբայրը (զործատուր օրոյի ներոզութեանց) իրենց էրոջ «Քաթրին» նորասանճեանէն ժառանգած են 600·000 ամերիկեան տոլար :

Այնքանալիք լուր որ արդէն խանգա – գուցած է ծերուկ քոյր եւ եղբայրները :

Ընթերցողներուն կը ձգեմ պէտք եղած խորհրդածութիւնները ընել :

ՀԵՐՑԸԼ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

—o—

Բ.

Ո՞վ էր Հերցըլը :

— Հերցըլ հունգարացի հրեայ մըն էր, ծնած էր Պուտափեշտի մէջ : Հրա – պարակագիր էր : Եղած էր «Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ» թերթին աշխատակիցը, ապա ա – նոր փարիզեան թղթակիցը : Ան պահած է իր տասը տարուան օրագրութիւնը , 1895էն մինչեւ 1904, իր մահուան տա – րին :

Ըստ Հերցըլի վկայութեան՝ Ֆրանսա – յի մէջ հակասեմական չարժումը սաստ – կացած էր 1893 – 95ին, հրեայ հարիւրա – պետ Տրէյֆիւսի, Ֆրանսական պատե – րազմական Ատեանի առջեւ, իրր վերման գործակալ դատապարտութեան առիթով : Հերցըլ տեսնելով դատապարտութեան կազմնակալութիւնը, մոլեռանդ սիոնա – կան մը գործած էր, նպատակ ունենա – լով «աշխատելու եւ հաստատելու հրէա – կան անկախ պետութիւն մը՝ Պաղեստինի մէջ» : Հերցըլ մինչեւ իր մահը չհրաժա – րեցաւ անկախ պետութիւն մը ունենալու գաղափարէն : Ան կը պաշտէր դրօշակը եւ կ'ըսէր· « Դրօշակի անունով կրնաք ամաչնորդել եւ առնել ժողովուրդ մը ձեր ուզած տեղը» : Ան կը բաղձար պատ – նէշ – պետութիւն մը ստեղծել Պաղես – տինի մէջ (տես Հերցըլի Օրագիրը , էջ 121), համաձայն ըլլալով նաեւ որ, «ե – բուսաղէմը պատկանէր բոլորին եւ բլլար միջազգային քաղաք մը» (էջ 177) :

Հերցըլ գրեց «Հրէական Պետութիւնը » անուն դիրքը, աշխատելով այն հաստատ հաւատքով որ կիսուն տարուան մէջ Հրէ – ականները կարող պիտի ըլլային անկախ պետութիւն մը ունենալու (էջ 94) :

Սիոնական մեծ դրամատէրներ, Եւրո – պայի եւ Ամերիկայի մէջ, տրամադրած էին « մեծ մարզասպան » Ապտիւլ Հա – միտին 20,000,000 տոլար Կ. Պոլսոյ Ա. – զգաբրիական դեսպանատան մէջ պաշտօ – նավարող լեհ Հրեայի մը միջոցով : Այդ տաճն Օսմանեան կայսրութիւնը գը – բաւի խիստ պէտք ունէր :

Սուլթան Համիտ Բ. եւ իր կաշառակեր պալատականները, Հայոց մեծ ջարդերէն (1894 – 96) եաք, Հայերը «լուծնելու համար», կ'ուզէին որ Հրեաները, Եւրո – պայի մէջ, գործէին Թուրքիոյ ի նպաստ, արդիւնելու եւ չեզոքացնելու հայ յեղա – փոխականներու բողոքները եւ անոնց գործադրած կամ գործադրելիք միջոցնե – րը : Ուրիշ խօսքով, որպէսզի Հրեաները նպաստաւորուէին Թուրքիային , պէտք էր որ վնասուէին Հայերը :

Եւրոպայի մեծահարուստ Հրեաները , նիւթական միջոցներ հայթայթելով, Պաղեստինի մէջ մանր մունր հրէական դիւղեր կը հաստատէին, թէեւ Հերցըլ այդ ձեւով ներգպղթին չատ մեծ համա – ձայն չէր : Ան կը պնդէր որ, ամէն դը – նալ, պէտք էր մտածել անկախ պետու – թեան հաստատման մասին, հոգ չէր թէ ան ըլլար «Թշուառներու պետութիւն մը » :

Ըստ Հերցըլի՝ «բարեգործութիւնով Հրեան կը ստրկանայ, եւ կը դառնայ մուրացիկներու բազմութիւն մը , դուրկ մարդկային արժանապատուութենէ » :

Այդպէս մտածելով հանդերձ, Հերցըլ լեհական հրեայ Նէվլինսքիի միջոցաւ , ժամադրուեցաւ Կ. Պոլսոյ մէջ Թուրքիոյ վարչապետ Յալիլ Րիֆաթ փաշայի հետ, որ սպիտակամօրուս անձնաւորութիւն մըն էր , 1880էն 1884 Սերասքիր նա – հանգապետ, ինչպէս նաեւ Յալիլ Րիֆա – թի որդւոյն ձեվատ պէյի հետ որ եաքը սպաննուեցաւ Ղալաթիոյ կամուրջին վը – րայ : Այդ տեսակցութեանց ներկայ էր նաեւ Յալիլ Րիֆաթի քարտուղար Յայ – րէտտին պէյը :

Հրեաները առաջարկեցին քան մը միլիոն տոլար յանձնել Համիտին եւ փոխարէնը առնուլ թոյլատուութիւն երեսուն հա – զար Հրեաներ փոխադրել Պաղեստին՝ վիէննայի 130-000 Հրեաներէն, առաջին խոկ տարիով (Հերցըլ, էջ 58) :

Ապտիւլ Համիտ այդ տաեն կը չոյուէր նաեւ ռուս կառավարութեան կողմէ եւ ռուս դեսպանատան թարգման Եաքովլեւ կաթնեղբայրը դարձած էր պալատական կաշառակեր արաբ Իզզէթին (էջ 147) :

Այդ դրամը տալով Հրեաները կը փա – տարկէին թէ կ'ուզէին Թուրքիան ձեր – բազատել « Քընթրոլ Քմիչըն»ներէ ֆի – նանսական օժանդակութիւնով (էջ 151) :

Բանակցութեանց գործը կը դիւրացը – նէր Հրեայ թարգման մը, Տաւուտ է – ֆէնտի , (այլ անունով՝ Տավիտ Մօլխո փաչա) : Ըստ համաձայնութեան, երբ Հրեաները, Եւրոպայի մէջ, «խաղադեցը – նէին» Հայերը, եւ խեղդէին անոնց ձայ – նները կամ մարեցնէին Հայ Դատը , մէկ չարաթէն ամէն ինչ կը կարգադրուէր հրէական պահանջներու մասին, ըստ նէվլինսքիի (էջ 172) :

Ուրեմն, պէտք էր որ Հայուն արիւնը չհաղորդուէր , հայանպաստ բերաննե – րը փակուէին, որպէսզի սիոնական դե – կավարի եւ հետեւորդ դրամատէրներու բաղձանքը յաջողէր արիւնարբու Համի – տի հետ եղած սակարկութեամբ : Որեւէ ազգ, անշուշտ, իրաւունք ունի իր ան – կախ պետութիւնը ունենալու՝ ազգերու ինքնորոշման սկզբունքներու համաձայն, բայց եւ ոչ մէկ ազգ կամ կազմակերպու – թիւն իրաւունք ունի ինքը ապրելու հա – մար, ուրիշները զրկելով այդ իրաւուն – քէն, — հոս է Հերցըլի յանցանքը :

Այդ չարաչուք սակարկութենէն եաք , այդ առիւծները Վանի Հայերը կը ջար – դուէին Վանի մէջ : Թուրքերը, Հրեայ գործակալներու միջոցով, կը յայտարա – րէին թէ Թուրքերն են, որ ջարդուած են եւ Հայերն են ջարդարարները (էջ 166) :

Թուրք պալատականներու հետ տեսակ – ցութիւններէն եաք, Հերցըլ գնաց Լոն – դոն եւ չարժման մէջ դրաւ ազդեցիկ ան – ձերէն գնդապետ Կոլտսմիթը (Հրեայ մը), գոցելու համար բերանները՝ Ա. – կայլի Դուքսին եւ Հայերու բարեկամ Ֆրանսիս Ս. Սթիվընսընին, որպէսզի Հայերուն համար նպաստաւոր բան մը չըսէին : Այդ չարաչուք աշխատանքին լծուեցան նաեւ, Անգլիոյ մէջ, հրեայ թղթակից Լիւսիէին Վոլֆ (էջ 176), Սէ – միւէլ Մոնթեկիւ, եւ Ալֆոնս – Իդրայէ – լիթի նախագահ Կուբաան, որոնք այդ կերպով չազահօրձման առիթ ձեռք ձը – գած՝ կ'ուզէին տեղաւորել հետզհետէ 250,000 Հրեաներ, Պաղեստինի մէջ , հաստատելով հոն անջատ – անջատ գի – ղեր :

Սիոնականները, 1880ական թուական – ներէն սկսեալ միջոցներ կը փնտռէին ի – րենց Դատին համար : Առիթը դատ էին Հայուն արեան բողոքը լուծնելու պնով : Հերցըլի ատենապետութեամբ դումար – ուեցան վեց համաժողովներ — 1899ին , 1900ին, 1901ին, 1920ին, 1903ին եւ 1904 – ին, (էջ 494) : Հերցըլ եւ ընկերները , Հրեաներու համար, երեք ճամբայ կը տեսնէին եւ ըստ այնմ կը քարոզէին հե – տեւեալը .—

Առաջին . «Կամ այն է որ աշխարհի մէջ ցրուած Հրեաները «չինկէնէ» պիտի մը – նան ամէն տեղ :

Երկրորդ .— « Կամ հետզհետէ պիտի լուծուին օտար պետութեանց մէջ » :

Երրորդ .— « Եւ կամ հայրենիք մը պիտի ունենան եւ պիտի վարեն ազգային կեանք» (էջ 79) :

Հերցըլ միշտ կը պնդէր վերջին կէտին վրայ (էջ 204), ունենալու եւ ապահո – վելու ազգային գոյութիւն մը, «որեւէ միջոցով եւ որեւէ գնով » :

Ամերիկայի մէջ ալ գտնուեցան չարա – շուք դերքի տէր Պ. Քոհէններ, որոնք արհամարհանքով կը լսէին Հայ Անկա – խութեան Յանձնախումբին բացատրու – թիւնները : Խախտուր էին Հրեաները , երբ Նախագահ Թրումըն, Միացեալ Նա – հանգներու մէջ ապրող հինգ միլիոն Հրէ – հաներու նկատմամբ հինգ միլիոն Հրէ – հաներու նկատմամբ ապրող

մասն մէջ, որոնք ուրիշ բաներ չէին և– թէ ոչ առներու մէջ կազմուած պզտիկ տպաքներու հասարակ տարբեր :

Այս տպարաններէն, որոնք կազմուած էին մարդասիրական տաւերով ու վաճառա– կան յառաջիկայ վերակոչ փոքր մամուլին – նպատակով, մանրագիտական հանդէսներ՝ Բարբառ վարժապետ խրախոյանելով հանգամանք պատանիներու կոմիտ, ո – րոնք բացի այս նեղ ապագրութեամբ նաեւ ձեռագիր թերթեր :

«Երկասէր»ի (1851) եւ անոր մրցակից «Հայկազեան» տպարանը (1853) կը դարձէին այսպէս տախտակեայ թղթ մամուլներով :

Նոյն տասնամեակին մէջ այսպիսի հր– ատարակութիւններ եւ զպրոցական տետրակներ — դուրս մեծ մասամբ ձե – ռագիր — կը տեսնէին՝ «Պարակէզ» , «Մօտակ Հայաստանի », «Բողբոջ», եւ «Հայկական Հայաստանի », «Բազմավէպ» (1856) , որ ձեռագիր կերպով «Ասող» (1860) , որ ձեռագիր տարածուած է Կոստանդ Ալիշեանի և Ցովհաննէս Մխիթարեանի խմբագրու – թեամբ :

Ցիսնական թուականներու լրագրի ոգ նմանութիւններուն եւ անոնց ման – ուակ տպարաններուն մէջ, առկայն ամենայն հատ մը, որուն հիմնադիրը տեղիացաւ՝ իր սրտին մէջ մեծ եռանդ և մասնաւորական գործունէութեան մը տալու գաղափարով առկայն , տասնամեայ պատանի մը՝ Յարութիւն Պալեան (Ծն· 1832 Մարտ 10) , որ կըր– նայ իր միւս ընկերներէն վեր բարձրա – նալ եւ հիմնել 1851ին տպարան մը, որ (անոնց պիտի բանէր իր երեսնամեայ (1851 – 1880) բեղմնաւոր գործունէու – թեան եւ թարգմանչական գրականու – թեան մասնացած ծառայութեամբ , իր – րու համար տպահովել պատուաւոր տեղ մը հայ տպագրութեան պատմու – թեան մէջ :

Դժբարեւ 1953 Յուլիս մէկին քանի մը տեղերու պատրաստութենէ ետք սկսան տպարակել «Արփի Արարատեան» ա – նուն օրաթերթը, որուն ամէնէն կարե– ւոր մասը կը կազմէր եւրոպական թա – գաւորութիւններու եւ վէպերու , ինչպէս նաեւ պատմական գործերու թարգմանու– թիւնները, որոնք պրակ առ պրակ կը տպագրուին :

Այս թերթը տպուիլ կրցաւ ապրիլ մին – չեւ 1855: Սակայն Տէմէհան եղբայրները երբեմն մը զայն չարունակեցին, կամ ա– ռաջինը դադրելէն երկար ատեն ետք, որոնք կրնան ճոխացուցին , տպարանէն հրատարակելով քա – նի մը նոր թարգմանութիւններ վէպե– րու, որոնք ընթերցանութեան ճաշակը զարգացուցին, ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը արթնցուցին , խոսակցական լեզուն զար– գացուցին եւ աշխարհաբարի ծանրման մեծապէս նպաստեցին :

Ցիշատակելու ապրիլ եւ Արեւմտահա – յոց ամենամեծ հրատարակիչը 120 – 130 հատ գիրքեր՝ թարգմանութիւն թէ հե – դինակութիւն տպագրած է ապրին մէջ դրական մեծ չարժում մը յառաջ բերե – լով· «Իր հրատարակած թարգմանածոյ անթիւ վէպերը մեծապէս օգնեցին ըն – թերցասիրութիւնն արթնցնելու Հայոց մէջ: Բայց Վենետիկի եւ Վիէննայի Մը– խիթարեան տպարաններէն, ոչ մէկ հայ տպարան այնչափ բազմաթիւ հրատարա– կութիւններ ընծայած ունի տպին » (Հայ Գրականութիւն, 1912, Մեսրոպ Նուպար– եան) :

1860ական թուականը մանուկ Իգ – միրի մատուռը եւ տպային գործակցման ոսկեղարը հանդիսացած է եւ այդ ժա – մանակամիջոցին գլխաւոր դործիչն եղած է Տէմէհեան տպարանը, ուրկէ բացի բազմաթիւ ու բազմատեսակ հրատարա – կութիւններէ՝ լոյս տեսած են նաեւ Հա– տենից բնկերութեան « Միութիւնը » (1860 – 1862) , Զիլինկիրեանի «Ծագիկը» (1861 – 1865) , Կարապետ Տէմէհանի դաւեշտական «Ափեղցփեղը» (1862) , Գ. Պարթիզպանեանի «Գարուն Հայաստա – նի» (1862) Գ. Ագճայեանի «Լուսափայ – լը» (1864 – 5) , Սարգիս Միրզա Վանան– դեցիի «Իրաւունքը» (1868) եւ Մատթէոս Մամուրեանի «Արեւելեան մամուլը» (1871 – 1878 եւ 1879 – 1883) :

1880ին Տէմէհան կը մեռնի եւ իր տա– պարանը կը փակուի, երբ արդէն Մես – րոպեանի եւ Միխիթարեաններու աշակերտ պրաէր ու պրակէտ առեւտրական մը՝ Գրիգոր Մսրեան (1846 – 1893) 1878 Հոկտեմբերին, օգտուելով Մատթէոս Մամուրեանի արտօնագրէն, հիմնած էր տպարան մը՝ «Արեւելեան Մամուլի » ա– նունով: Իր բուն նպատակն էր հանդէսի մը՝ «Մեսէօրայի » հրատարակութիւնը, որ հազիւ երկու տարի կրցած է շարու – նակել (1879 – 1881) :

1878 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1879 Ապրիլ այս տպարանին մէջ կը տպագրուի « Ա – րեւելեան Մամուլ»ը, որուն արտօնագրէն օգտուած էր Մսրեան: 1879 Ապրիլին դարձեալ կը փոխադրուի Տէմէհան տը – պարանը :

1879 Ապրիլին Մ. Մամուրեան Գր. Մսրեանի ղեկավարէ եռք իր արտօնագի– րը, զայն առանձին օգտագործելու հե – ռամուտ կ'ըլլայ : 1883 Մայիս մէկին Մամուրեան տպարանէն առաջին անգամ լոյս կը տեսնէր «Արեւելեան Մամուլը» , որ մինչեւ 1909 կը շարունակուի կանոնա– ւորաբար :

Մ. Մամուրեան իրը դրագէտ անուանի տիպար մը եղած է Թուրքիոյ Հայոց մէջ, իրը գաղափարի մարդ մշակ մը եւ ապա – յին բազմահմուտ ու արդիւնաւոր դոր – ձիչ մը: Այս բերդուն միտքը շարունակեց Տէմէհաններու սկսած գործը, պղպին ընծայելով բազմաթիւ ինքնագիր եւ թարգմանուած գործեր, որոնք մինչեւ հիմա չեն դադրած իրարու յաջորդող սե–

ՊԱՅՔԱՐ ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ՄՄԲ.— Տարիներէ ի վեր Պուրբէյի մէջ կը գործէ երկարակեցութեան Հիմնար – կութիւնը : Անոր կողմին կայ նաեւ ծե– րաբանութեան ընկերութիւն մը: Հայազ– գի Փրոֆ· Անիա Ասլան տնօրէնն է եւ նախագահը վերոյիշեալ հիմնարկութեան եւ ընկերութեան :

Ստորեւ հիմնական մասերը տեսակցու– թեան մը, զոր «Նոր Կեանք»ի (Պուրբէշ) թղթակիցը ունեցած է Տիկին Անիա Աս – լանի հետ :

Հ.— *Վերջին տասնամեակին մեծ չա – փով աւելցաւ ծերապիտութեան հանդէպ հետաքրքրութիւնը: Ի՞նչ կը հասկնաք ծերապիտութիւն ըսելով :*

Պ.— *Ծերապիտութիւնը այն դիտու – թիւնն է, որ կը զբաղի բժշկական, ըն – կերային եւ փորձառական այն բոլոր ինդիրներով, որոնք կապ ունին մարմնի ծերութեան հետ :*

Հ.— *Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ ծե – րութեան կենսաբանական հոլովոյթը եւ որո՞նք են վարագոյր ծերութեան պատ – ճառները :*

Պ.— *Տարիներու ընթացքին կատար – ուած ուսումնասիրութիւնները ցոյց կու– տան, թէ որքան յառաջնայ տարիքը , այնքան երեւան կուգայ դանդաղ անկում մը մարմնի անդամներու մեծամասնու – թեան մէջ : Այսպէս, կը նուազին ներ – ծոր գեղձերու, երիկամներու գերը, լը – ողութիւնը, տեսողութիւնը, թոքային օդափոխման գործողութիւնը եւայլն : Տրուած ըլլալով, որ այս անկումը հա –*

կ'ԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

× Աւստրալիայի մէջ , Մելպուրնէն վաթսուն մղոն հեռու կ'ապրին աշխարհի ամէնէն բարձր եւ լայնատարած ծառերը : Անոնց բարձրութիւնը կը հասնի հարիւր մետրի : Ժամանակին այս ծառերէն կա– յին Աւստրալիոյ ամէն կոմիտը, իսկ ներկայիս միայն քանի մը վայրերու մէջ :

× Երկրի բեւեռներուն բազմաթիւ վայրերը կը կրեն հրաժիշտներու ա – նուններ: Այսպէս օրինակ՝ Պեթհովէնի թերակղզի, Լիսթի եւ Կրիկի լեռները , Կլինթայի կղզիները, Մոսարթի եւ Հէնտե– լի սառնադաշտերը, Մենտելսընի , Վեր – մերի եւ Շուպերթի ծովախորշերը, Պախ սառնադաշտ: Այս անուններըը արուած են ամերիկեան արշաւախումբի մը կողմէ , որ 1947ին ի վեր հետազօտութիւններ կը կատարէ բեւեռներուն մէջ :

տասար չէ բոլոր մարդոց մօտ, — ամենք աւելի շուտ կը ծերանան, իսկ ուրիշներ աւելի ուշ, — կը հաստատուի , թէ կեն– սաբանական տարիքը միշտ միեւնոյնը չէ ծննդեան թուականին նշած ժամանակա – գրական տարիքին հետ : Այսպէս, այն պարագային, երբ յիսուն տարեկան մարդ մը ծերութեան նոյն տարիճանը ունի վաթսուն տարեկան մարդու մը հետ, կը նշանակէ, թէ կը դանուինք վաղահաս ծերութեան մը առջեւ : Վաղահաս ծե – րութեան տանող պատճառներն են՝ ժա – ռանգական, ընկերային, միջավայրի ազդակները, թունաւորիչներու (ալքոլ , ծխախոտ) չափազանց գործածութիւնը , վարակիչ հիւանդութիւնները եւայլն :

Հ.— *Որո՞նք են վաղահաս ծերութեան դէմ պայքարի միջոցները :*

Պ.— *Նկատի ունենալով, որ ծերու – թեան հոլովոյթին մէջ առաջին առթիւ կ'ազդուին համակարգման գործօնները , ջղային եւ ներծոր գեղձերու գրութիւնը, վաղահաս ծերութեան դէմ միջոցառում– ները պէտք է սկսին կանուխէն, նոյնիսկ 45 տարեկանէն առաջ :*

Նասակեաց կեանքը, ֆիզիքական ան – շարժութիւնը երիտասարդներուն մէջ յառաջ կը բերեն կենսաբանական ու նիւ– թափոխանակութեան (մեթապոլիզմ) փոփոխութիւններ :Կը հիւծին մկաններ – րը, կը վնասուին շրջանառութեան ապ – պաները: Նասակեաց կեանքը աւելի եւս վնասակար է տարեցներուն համար: Ծե– րութեան հոլովոյթը արեմն կարելի է դանդաղեցնել նախ եւ առաջ ֆիզիքական եւ հոգեկան ներդաշնակ գործունէու – թեամբ մը : Հետեւաբար աշխատանքը ա– ռաջին ազդակն է ծերութիւնը կանխելու մէջ: Ֆիզիքական վարժութիւնները, շըն– չառական մարմնամարզը կը պահպանեն մարմինն կարգ մը գործօնները, կը կան– խեն ուրիշ թերութիւններ :

Սննդառութիւնը եւս ազդակ մըն է ծե– րութիւնը կանխելու համար : Կատար – ուած ուսումնասիրութիւններէն այն եզ– րակացութեան հասանք, թէ ինչ չափով որ յառաջնայ տարիքը, սննդառական կանոնը պէտք է փոխուի թէ քանակի եւ թէ որակի տեսակէտով: Ձարպակերները պէտք է կազմեն ընդհանուր զոլերուն ա– ռաւելագոյն 20 – 30 առ հարիւրը, բուսա– յիւղերէ (եգիպտացորենի կամ արեւա – ծաղիկի իւղ) : Առանձին կարեւորութիւն կը ներկայացնեն որոշ հանքանիւթեր, ինչպէս՝ բնակիրը (fալսիում) եւ երկա– թը :

Հ.— *Ի՞նչ արդիւնք ձեռք բերիք «ձե – րովիթալ Հ · 3»ով կատարուած գարմա– նումի ընթացքին :*

Պ.— *Ըստ մեր ցուցմունքներուն, այս դեղանիւթով գարմանումէ կիբարկուե – ցաւ 45 – 60 տարեկան աւելի քան քանի հազար անձերու վրայ : Երկարաեւ հե– տազօտութենէ մը ետք, նկատուեցաւ թէ գարմանումի ենթարկուածներուն յիսուա – նը ֆիզիքական եւ հոգեկան պայմաննե – րու բարելաւում կը կատարուի՝ ըստ պի– տական չափանիշերու :*

Այս երեւոյթը պարզեցինք Ծերագի – տութեան Միջազգային Ընկերակցութեան Համաշխարհային Զ· համագումարին, որ տեղի ունեցաւ անցեալ տարի Քոփէնհա– կի մէջ եւ ուր ընդունուեցաւ մեծ չահա– գրգռութեամբ :

Փորձերը կը չարունակենք հասատատե – լու համար «ձերովիթալ»ի իրական տա– րողութիւնը կենսաբանական լայն տահ – մաններու մէջ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՀԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

– աչքերուն մէջ դարձեալ վառեցաւ – ին ածուխը :

– Ախկ, — պատասխանեց ուխտաւորը – ն դէմքով — ուսկի՞ց հասկցաք :

– Մօրաքէդ, որ դեռ ճերմակ է իչ – – Շարպէն :

– Շիտակ է :

– Ու անկէ հասկցայ թէ հեռուէն կու –

– Ու ալ շիտակ է :

– Ախ ինձի հեռուէն լուր դրկողներ – , բաց ի Շաւղատի մեծաւորէն, որ – պատկան կ'իյնայ· Թող կայծակ – Բաց ան չատոնց ի վեր մեծաւոր – ին իմ, այլ թագաւորին բարեկամը : ու ալ դիտեմ, Թող տիրոջը հետ – ին ատակին: Անունդ ի՞նչ է :

– Էրթիք վարշանի կը կոչուիմ :

— Քանի՞ տարեկան ես :

— Երեսուն :

— Տեսնենք ուրեմն ի՞նչ լուր կը բե – րես ինծի :

Ուխտաւորը դեռին նստաւ ու սկսաւ

— Անստուեան տաքութիւն մը կ'ընէ այս կողմերս — կը մտմտար քթին տա – կէն,— ու Թուրքերն ալ ճանճի պէս ա – ռատ :

— Անոնց համար քու կրօնաւորիդ ու թագաւորիդ պէտք ես չնորհակալ ըլլալ : Բայց դժոխքի ո՞ր ծակը դրեր ես այդ նամակը :

Վարշանի վերջապէս դուրս քաշեց կար– միր փոքր կնիքով նամակ մը ու յանձ – նեց :

— Սա մարդուն ուտելիք ու բնակարան տուէք, — ըսաւ Զեձէի կնոջ դառնալով : Ու կնիքը կարելով բացաւ նամակը :

— Ինքն է — ըսաւ նամակին ակնարկ մը տալով, — կրօնաւորին դիրն է· ալ– պագրի պէս մաքուր, բայց չատ փոքրիկ գրուած: Ես չեմ կարդար: Մէկը գրկեցէք քահանան կանչելու համար :

Ուխտաւորը ընկուղենիին չուքին տակ քաչուեցաւ :

— Ապահովաբար լաւ բան մը գրած ըլլալու է,— կը խորհրդածէր ան գոհու– նակութեամբ,— որովհետեւ չէր պատ – ուիրած աճապարել : Երբ մեծ կնիքով նամակ գրէ՝ միշտ աճապարել կուտայ : Աբիկա փոքր կնիքով է, ազգային գործ

ըլլալու չէ :

Ու իր նպատակին հասած մարդու մը հանդարտիկ գոհունակութեամբ՝ քաչեց հատ մը առջեւը գրուած դինիի կուժէն :

Կինն ալ ձեռք առաւ նամակը : Վերէն վար դիտեց զայն ու դիտեց փշրուած կը– նիքն ալ: Ապա դէպի ուխտաւորը դառնա– լով հարցուց .

— Առո՞ղջ է Գէորգ հօրեղբայրը :

Աղախին մը հաց ու պանիր դրաւ ուխ– տաւորին դիմաց եւ ան դանակը փնտռե – լով պատասխանեց .

— Ան երբեք հիւանդ չէ եղած , ապրիլ տիկին :

Քահանան ալ հառաչ, ցուրտ գլուխով , լայն ուսերով, սպիտակամօրուս մարդ մըն էր :

Նորեկը ոտքի ելլելով ուղեց անոր ձեռ– քը համբուրել· քահանան սակայն եռ քաչուեցաւ .

— Պապակա՞ն ես թէ նորակրօն :

Ու մինչեւ կուրծքին մէջտեղ հասնող ճերմակ մօրուքը բռնած կը նայէր :

— Պապական եմ—պատասխանեց ուխ– տաւորը :

Քահանան այն առեն ձեռք երկարեց ա– նոր :

Սենեակ մտան: Քահանան պատուհա – նին մօտ կեցած սկսաւ մանաթներէն կար– դալ լատիներէն գրուած նամակը :

ԿԵԶԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար·)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Լիոնէն Պ. Հ. Ղազարեան 45 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի տան :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՏԷՍԻՆ

Աստուածածնի տօնին առթիւ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ, խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում : Սկիզբ ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8·30ին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում, ժամերգութիւն ժամը 10ին : Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք ժամը 10·30ին :

Պիտի պատարագէ ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ, Ցանտատանի եւ Ճէզիրէի Հ. Կաթողիկէներու նախկին առաջնորդ :

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց. ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10·30ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէսինաբնակ Մարաշցի ազգայիններ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր-Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ջաքրեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Զէքմէեան, Տէր եւ Տիկին Համբի-Ստեփան Գույումճեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Մարաշի 1920ի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն զոհ, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ ողջակէզ 3500 նահատակներու եւ անոնց պաշտպանութեան զոհաբերուող մարտիկներու անմահ յիշատակին :

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

—*—

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

— * —

ԷՔՍ - ԼԷ - ՊԷՆ

Շաբաթ — (Օգոստոս 15) — Պատարագ Շողակաթի :

Կիրակի — Աստուածածին, Խաղողօրհնութիւն :

Երկուշաբթի, Մեռելոց : Հոգեհանգիստ, կը պատարագէ Օշին վարդապետ :

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ : Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի :

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառքին քովի Փրանսական մատուռին մէջ : Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնութիւն եւ դաշտահանդէս՝ Օբէլ - Ռեսրօբան տէ Թուրիսթ Թրեվինեբն (հեռաձայն 7), մեկնում Մատուէն Մոն Ռըվարի ճամբով :

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս - ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ - Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ - Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները 1964 - 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթներորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան :

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3. Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ

Կը խօսի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին եւր. —

ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ, ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Բանակումի երգչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդը սքեչ մը եւ կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէ :

Լիոնի եւ Տէսինի Նոր Սերունդի պարախումբը :

ԵՒ ԽԱՂԵՐ ՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Առատ կերուխում, Շամփուրով խորոված :

Բոլո՛րդ Փալատրիւ Օգոստոս 15ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ... ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ՝ ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍ. 15ին

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիսամանթօ խումբը Խանասորի պատմական արշաւանքին առթիւ կազմակերպած է խանդավառ արշաւ մը Օգոստոս 15ին, Լիոնէն դէպի Փալատրիւ Նոր Սերնդականներու ճամբարը :

Այս առթիւ մասնաւոր օթօքառներ վարձուած են որոնք կը մեկնին Փլաս Կիշառէն առաւօտուն ժամը 8·30ին :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայից ազգայինները օր առաջ արձանագրուիլ Պ. Յովակիմեանի մօտ : 63 Ռիւ Տումէն (Լիոն) :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ [illegible] կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն ծածկոցներ. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք —

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 11e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է՛:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ JEUDI 13 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՅՐԱԼՔԻ — Թիւ 10082 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.082

ԸՆՏՐԵԱԼՆԵՐԸ

Մտածուր պարագայի մը առջեւ ենք ուզածնիս անուն տալու պիտի ընդհատ– ուինք՝ որովհետեւ պէտք է ընդհանր– ուինք :

Մեր թերթի կրտսերագոյն կանոնաւոր աշխատակիցը, այս երկրէն դուրս գրա– ծով եւ հազիւ 15 տարեկան հայ պա– տանի մը, կը գրէ մեզի .

– Կը սիրեմ հայ լեզուն ու գրականու– թիւնը. կը զգամ, որ կ'ուզեմ խորացնել տեղիքի գիտութիւնս եւ նուիրուիլ ապագայ հայ լրագրութեան : Ապագա– ին մեջ է, օր մը հայ թերթի խմբա– գրութիւն :

– Կ'ուզեմ ծնողքին տրամադրու– թիւնն ու մտածումները ներկայա– նալ հետեւեալ երկու փաստերը .

– Հայրս ու մայրս համաձայն են, որ ամերիկայ տարիներուն մտնեմ հայու– թեան նուիրուած հայ կրթական գործի մը : Պատրաստ են տրամադրելու անհրաժեշտ միջոցները : Միայն կը զգու– շանան, թէ պիտի կրնա՞մ ապահովել ինծի ապագան հայ խմբագիր դառ– նալով :

– «Հայ խմբագիր»ը կարելի է փոխել եւ դարձնել՝ հայ գրող թէ ուսուցիչ, մը– նաւթային թէ հանրային գործիչ, տես– չական թէ պատմագիր, վարչագէտ թէ տնտեսական· կրնամ ըսել ոչ բայց– պարզ, ապա պերպանցօրէն հայ իրա– կանութեան ծառայելու, հայ իրականու– թեան չրջանակներուն մէջ մնալու եւ հոն նա– խանձելի ապրուստի դէմ համեստ ապահովութիւն մը գտնելու :

– Գիտեմ, որ բախտորոշ պատասխանի մը տալու համար դեռ շատ ժամանակ կայ տակաւին. եւրոպական միութեան մէջ գտնուող, որոնք կ'ուզեն ընդ– հատել իրենց ուսումը, ինչ պէտք է ընեն· նուիրումի ներքին կիրքը, անձնական ապահովութեան մտահոգութիւնը, ինչպէս կարելի է բա– նաւորապէս» փաստերը, թէ նման անձնական «անկախութեան», ապա– հովութեան եւ երջանկութեան չառաջ– նորդ :

– Ձեր կարծիքը չունինք այս մա– սին. Մինչ եզակի մեր կարծիքին մէջ ան– կէ տարակոյս, ո՛չ վարանում : Ան– կէն դեմ, ամէ՛ն տեսակ ուժ պէտք է բաջալերել այն ներկայա– նացնողները նոր սերունդին, որոնք իրենց հարցումով ցոյց կուտան արդէն , թէ գիտեն :

Թէ քշուիլ ու տարուիլ հոսանքին ան– կախ, դերասանցօրէն ան– հանգած , անառարկելիօրէն ի– րենց ընտրութիւն ընել : Ոչ թէ բոլորին ճամբով , այլ իրենց կամքով՝ ընտրուած արահե– տով :

Թէ խանդավառ անոնց, որոնք վիրաւոր կողմին վիրաւոր վայրէջքին մի– այն՝ առանձնանալ ու անհատակա– նաբար դնել դժուարին, թէկուզ ինքնավստահ ու վաղաւուր, սակայն վե– հանձնական ապրումի դէմք համեստ ապահովութիւն մը գտնելու :

Թէ խանդավառ պատասխանի տա– րակոյսը . երբ կան այնպիսիք , որոնք միշտ նուազող, որոնք կ'ուզեն ըն– դունիլ այս ճամբով, ի՞նչ պէտք է ընել· նուիրումի ներքին կիրքը, անձնական տարհամոզել թուելով բո– լոր «անկախութեան» փաստերը, թէ նման անձնական «անկախութեան», ապա– հովութեան եւ երջանկութեան չառաջ–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ՄԻՆԱԿ ՄՆԱՑ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆՆ ԻՍԿ ԴԻՄ Է ԿՐՕՆԱԿԻՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Մինչ Պոլսոյ թերթերը (Օգոստոս 9 եւ 10) կը հաստատեն թէ Թուրքիա զօրա– հանումէ կատարած է Կիպրոս, ամբողջ աշխարհ դէմ կ'արտայայտուի Մակա– րիոս Արք·ի, մինչեւ իսկ Ա.Թ.Ն.ի կառա– վարութիւնը եւ վարչապետ Փափան – տրէու չէ վարանած նոյնիսկ իր վրդո– վումն յայտնելու, առարկելով թէ Մա– կարիս զործէ անցած է առանց խորհր– դակցելու յունական կառավարութեան հետ : Անցեալ չաբաթ, Փափանդրէու հե– ռագիր մը ղրկած է Մակարիոսի, չեչտե– լով — « կը ցաւիմ ձեր նախաձեռնու– թեան համար, որ չի համապատասխաններ մեր համաձայնութեան » :

Աւելի ուշ, յոյն վարչապետը հրապա– րակային ուղերձով մը կ'ըսէր Մակարիո– սի — « Համաձայն միասնաբար տրուած որոշումներուն, կոչ կ'ընեմ ձեզի կզզիին ու հրճուանքը հայօրէն կատարուած ծա– ռայութեան :

Հեղաուցիչ նիւթասիրութիւն ու դրա– մապաշտութիւն կը յօշոտեն մարդկային հոգիները մեր մօտաւոր հինգ ցամաքա– մասերու բոլո՛ր երկնակամարներուն տակ :

Իր տիպով վիթխարի մը բլլալու ըն– դունակ ասուն մարդը, անփոխան միտքի ու մարմինին վրայ դողդոջ ու տարօ– րինակ՝ թշուառ ու արդահատելի դամբռ մըն է դարձած :

Եւ երբ այս է իրական իրականութիւ– նը, երբ ասոր դէմ տարիներէն ասար – կողներն անգամ ներքնօրէն պիտին , թէ ա՛յս է ճշմարիտ ճշմարտութիւնը, ապա ուրեմն դէթ եզակիները, դէթ անոնք, ո– րոնք կ'ապացուցանեն, թէ պիտին ըմբռ– նել, դէթ նուազող թիւը այս բնաբեալ ներուն պէտք է փրկել ամէն դնով, ա– ռա՛նց վարանումի, առա՛նց տարակոյսի :

Եւ պէտք է բսել անոնց .

— Պալատներու մէջ պիտի չապրիմ եւ սեփական իմիճաշարժով պիտի չպտը– տիմ : Պիտի չունենամ ապահովութեան այն զգացումը, որ դրամատան մէջ դիզ– ուող գումարով կը «գնուի» : Ոչ թէ ձեր, այլ յատկապէս ձեր զաւակներուն առօր– եայ ապրուստն ու ապագան տեւաբար մտատանջող հարցեր պիտի բլլան : Սա – կայն ասոր դիմաց մշտապէս պիտի բար– դուին գանձերը ձեր ներքին հարստու– թեան : Պիտի ճաշակէմ անհասանելի հրճուանքը հոգեկան նուաճումին : Պի – տի վայելէմ երջանկութիւն մը, որուն նմանը չկայ, որովհետեւ ան պիտի քիւի ձեր միշտ խորացող ու ծաւալող հայկա– կանութենէն, պիտի ծնի անմնացորդ ծա– ռայութեան երկունքէն, պիտի վկայէ , թէ տիրացած էմ ոեւէ մարդու անգերա– զանցելի հարստութեան՝ իմիճակերտ ու իմիճանկախ անհատականութեան :

Շատերու համար այս բոլորը աւելին չէ քան բառակոյտ մը, որուն վրայէն կը սահին ընթերցող աչքերը եւ որ մէկ կողմ կը նետուի ապա :

Սակայն այդ «շատերուն» չէ, որ ուղ– ղուած է խօսքը : Ան ուղղուած է բիչե – րո՛ւն : Անոնց, որոնց մասին կարելի է ը– սել, թէ ընտրեալ են, նախ եւ առաջ ա – նոր համար, որ իրենք իսկ ընտրե՛լ գի – տեն :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

խաղաղեցման համար : Կռիւները անմի – ջապէս պէտք է դադրին : Կիպրոսի հար– ցին լուծումը խաղաղ միջոցներով պէտք է գտնուի » :

Փափանդրէուի տեսած է սակայն յա – ջորդ օրը թէ Կիպրոսի ծովեզերը զինուա – րական ամէն գործողութիւն դադրեցու – ցած են , բայց Թուրքերը կը շարունակեն իրենց յարձակումները : Այն տեսն միայն Փափանդրէու օգտուեր դրկած է , ո – րոնք տակաւին գոհացած են միայն թռիչք մը կատարելով : Փափանդրէու–Քիսինճեր– նու խօսակցութենէն ետք, հրապարակ – ուած պետական կ'ըսէ տակաւին թէ Թրքա – կան յարձակման մը պարագային, Յու – նաստան Կիպրոսի կողքին է :

Ջոյն – պատկերասփիւռ պատգամով մը, Մակարիոս Արք· յայտարարած է թէ պիտի յարդէ ՄԱԿի բանաձեւը : «Անձ – նապատ պիտի չբլլանք կոյր բռնութեան եթէ նոյնիսկ Կիպրոս ոչնչակէզ բլլայ Ան– դարայի հրկիզող առաքելուն տակ : Կը խորհինք թէ մեր արդար դատը պիտի չկորսուի այս խարդախին մոխիրներուն մէջ » :

Անդարա տակաւին կը չարունակէ իր պատերազմական պատրաստութիւնները « ամէն հաւանականութեան » դէմ դնե – լու համար : Ծովային ուժերը պատ – րաստ են Իսքէնտէրունի մէջ մինչ Թուր– քիա քաշած է Աթլանտեան Ուխտին տը– րամադրած իր ուժերը :

Անդարայի կառավարութիւնը բողոք ալ ներկայացուցած է Ա.Թ.Ն.ի, որովհե– տեւ յունական օդանաւերը ամբարձած է Քոքինա դիւղը եւ երեք հոգի մեռած են , րոտ իրենց : Փափանդրէուի դրկած իր նամակին մէջ, ինչպէս լսած է .— Ա) Անմիջապէս վերահաստատել Կիպրոսի խաղաղութիւնը : Բ) Հաւկինել յոյն Կիպրացիներուն որ կատարած իրողու– թեան քաղաքականութիւնը չի կրնար յա– ջողիլ : Գ) Զթողուլ որ ներկայ կացու – թիւնը ձգձգուի, կրնայ վտանգներու դուռ բանալ եւ անմիջապէս քաղաքական լուծում մը պահել հարցին :

Կիպրոսի դիմումին վրայ դումարուած Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին խօսք առած է նախ Կիպրոսի ներկայա – ցուցիչը եւ պահանջած որ Թուրքիա դա– տապարտուի օդային այն յարձակումնե – րուն համար զոր կատարած է դինադուլի հրահանգէն ետք : Գալով Թուրքիոյ բան– բերին, յայտարարած է թէ այդ նիս – տին նպատակն է դինադուլին արգելք հանդիսանալ եւ ամբաստանած է «կիպ – րոսի ապօրինի եւ անպատասխանատու կառավարութիւնը» որ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ աշխարհի խաղաղութիւնը » :

Թրանսական մամուլը մանաւանդ Ֆի – կարօ, իր կոմմնակալ խորագիրներով բացէ ի բաց դիրք կը բռնէ ի նպաստ Թուրքիոյ : Միայն Քումպան է որ առար– կայական ձեւով կը մօտենայ հարցին եւ Լիպերասիոն ու Իւմանիթէ որ կը հա – մարձակին Թուրքիոյ դէմ դրկել : Քումպա կ'ընդդծէ թէ Կիպրոսի գոհերու պա – տասխանատուն է Թուրքիա մինչ համայ– նավար պաշտօնաթերթը տիւր պատկեր մը կը պարզէ Թրքական ամբարկոծու – թեանց գոհերուն եւ անոնցմէ ծնած ա – ւերակներուն :

× Ա.Թ.Ն.ի մէջ հինգ հազար ուսանող– ներ ցոյց մը կատարած են ՄԱԿի օժան – դակութիւնն ուղղով եւ ցուցատախ – տակներով պատրաստ են մայրաքաղաքին փողոցները, ուր դրուած էր .— « ձեռ – սրն ոճրագործ », «Պրուս՛ Թուրաս – տան», «Կեցցէ՛ Մակարիոս », «Հեռանաք Ատլանտեան Ուխտէն » :

Սուրիոյ կառավարութիւնը պաշտօնա – պէս դատապարտած է Թրքական յարձա– կումը :

Լիհանանան խորհրդարանը վրդոված է կիպ– րոսի կրած յարձակումէն :

Արեւմտեան չրջանակներն ալ տախտուած

ՀԱՅ ԲԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ...

Պոլսոյ Թրքական ձիւմհուրիէթ Թեր – թը (31 Յուլիս) կը գրէ .—

Շաբաթէ մը ի վեր Պոլսէն հայ քահա– նայ մը Մուշ գալով սկսած է պեղում – ներ կատարել պատմական Զանկլի (Ս· Կարապետ) եկեղեցիին մէջ, հնութիւններ գտնելու համար : Առաջին տեղեակ– ւան եղած են գանազան մեծութիւններով բարձրաքանդակ քարեր, որոնց վրայ փո– րագրութիւններ կան, նաեւ Մուշի հիմ– նադիր Մուշեղի դերեզմանը, Քրիստոսէ առաջ հազարական թուականներուն :

Քահանան, որ ի ձեռին ունի եկեղեցիին ամբողջ մանրամասնութիւնները ցոյց տուող յատակագիծ մը, յոյս յայտնեց գտնելու համար միլիոնաւոր ոսկի արժէք ունեցող գանձ մը, որ թաղուած է եկե – ղեցիին տակ : Քահանան կ'ըսէ թէ այս եկեղեցին չինուած է արեւապաշտ ցեղի մը կողմէ, որ ապրած է Քրիստոսէ 1000– 1500 տարի առաջ : Քահանան Պոլիս վե – րադարձած է, յատուկ կարուն – կելու համար պեղումները :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին .— Ընկ· Հրաչ Տասնապետեան, Պէյրու – թէն : Մեր աշխատակիցը չաբք մը դա – տախօսութիւններ տալէ ետք Նոր Սերուն– դի բանակավայրը, Սեպտեմբերին պիտի այցելէ պատառ, իր բնակավայրը վերա– դառնալէ առաջ :

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան , նիժերլէն, որոնք իրենց տարեկան արձա– կուրդը կ'անցընեն Ֆրանսա :

են ընդունիլ Թէ Թուրքիա կէտ առ կէտ «ընդօրինակած է» Թանքինի ծոցին մէջ կատարուած ամերիկեան յարձակումը , նոյնիսկ օդանաւերու թիւը նոյնը է – ղած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ Սիւնեյի առողջութիւնը րո– պալի բարելաւում մը արձանագրած է ե– րեքչաբթի, հակառակ բոլոր նախատե – սութեանց :

ՔՈՆԿՈՅԻ մէջ կացութիւնը ծանր է : Զոմպէ չաւառես է եւ յայտարարած է որ քանի մը օրէն կրկին պիտի պրաւէ իշ – թանդկվիլը , բայց մինչ այդ նոր Լու – մումպան Քաթանկայի հանքային կեդ – րոնն ալ (Մանոնո) պրաւած է : Վտան– գաւոր է Պուքաւուի չրջանին կացութիւ– նը : Ամերիկա եւ Պելժիա որոշեր են քա– ջալերել Զոմպէն եւ աւելցնել իրենց տնտեսական եւ զինուորական օժանդա – կութիւնը :

« ԹԱՅՄ ՄԱԿԱԶԻՆ» կը գրէ Թէ Կոլ – տուէրլի հարստութիւնը մէկ միլիոն ևօթը հարիւր հազար տոլարի կը հասնի : Հանրապետական Թեկնածուին անցեալ տարուան եկամուտն էր՝ 65 հազար տո – լար :

ՊԱՂՏԱՏԻ մամուլը կը յայտնէ որ Ֆրանսա Թուչակներ հաստատած է իրաք– ցի ճարտարապետներու համար , որոնք , Թիւով 24, Ֆրանսա պիտի ուսանին տա– րի մը, նախապէս ալ երեք ամիս Ֆրան – սերէնի դաս պիտի առնեն : Փայլուն ու– սանողները երկրորդ տարի մըն ալ պի – տի կարենան մնալ :

ՀԵՐՑԸԼ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻԴ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այդ առեն Պալեաոլոգի Հրեաներուն թիւը 250·000էն պակաս էր։ Այսօր 750 հազար Արաբներ հեռացուած են իրենց հայրենիքէն եւ անոնց հողերուն վրայ աստիճանաբար տեղաւորուած են մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար Հրեաներ, Աքսպայի Ծոցէն մինչեւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ սահմանները, եւ աւելին ալ սիրապետելու ձգտումով։ Հայերը որ այնքան զոհեր տուին, Դաշնակիցներու կողքին, յաղթանակներ արձանագրելէն պահերազմի ճակատներուն վրայ, ան – սիրաններու տարրդի ընթացքին հանդի – պեցան։

Զյիշենք մանրամասնութիւնները այն տխուր երեւոյթին, 1895ի Կ. Պոլիս Խաղիւղի Հայերու ջարդի օրերուն, երբ անհատ Հրեաներ մասնայոյց կ'ընդհին Հայերու տուները Թուրք խուժանին, եւ կամ Հայոց տարագրութեան օրերուն, Հրեայ անհատներ — « ափօնմէ»ներ լըրտեսական գործեր կատարեցին Հայերու դէմ, Թուրք եւ գերման պաշտօնատարներու մօտ։

Ո՛վ էր Թրոցքի, (Պոնչթայն), Զինովիեւ, Բատէք, եւ ընկերները՝ ռուսահան Հրեաներ, որ սիրաբանեցին Լենինէ – ներու, Պէհաէտտին Շաքիրներու եւ Թալէաթներու հետ, Պերլին, Մոսկուա, Պաքու եւ խորտակեցին, Թուրքերու դործակցութեամբ Հայաստանի անկա – խութիւնը։

Ցորդանանեան պատերազմի օրերուն Պալեստին չատ անդամ ամբակոծուեցաւ, Հրեաներու կողմէ, եւ Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ Վանքը վնասուեցաւ։

Երբ Միացեալ Ազգերը Երուսաղէմը բաժնեցին երկու մասերու, պատերէն դուրս Հրէական Երուսաղէմի բաժնին մէջ մնացին Վանքին եկամտաբեր կալ – ուածները։ Տարիներ առաջ Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան Վանքին սեփա – կանութիւնները այնպիսի վիճակի մը մէջ գնել տուած էր Ոսկան Մարտիկեանի մէջնորդով, որ այդ կալուածները եկա – մուտը պիտի բաւէր աստիճանաբար թէ պատմական վանքին պարտքերը դոցելու եւ թէ առօրեայ անհրաժեշտ պէտքերը հոգալու։ Կալուածները հրէական կը – բաւման տակ ըլլալով՝ եկամուտները նը – ւազած էին, եւ Ամերիկայի մէջ քանիցս հանդանակութիւններ եղան ի նպաստ վանքին։

Հերցըլները եւ Կոլտամիթները թող պայքարին իրենց պատուէրեան, անկա – խութեան դատին համար, բայց ոչ ուրիշ ազգի մը իրաւունքը ոտնակոխելու գնով։

Անհատական ուրիշ նշանաւոր «Տէօնմէ»ի մը ոճիրը (միշտ մութին մէջ գործած)։

— Ո՞վ էր X կոչեցեալ «Էֆէնտին», Թուրք դահճապետներու հետ միասին։

— « Թրքացեալ» Հրեայ մը, Սելանի – կէն, Երեսփոխան Օսմանեան խորհրդա – րանի մէջ, Երիտասարդ Թուրք Մասոնա – կաններու մէջ գեկավար, ոճրագործ Թալէաթի ընկերը, Իթթիհատի «մեծ»ե – րուն մէջ ամէնէն ազդեցիկներէն, մասո – նական ամենաարարձր աստիճանով, բուն անունով Մ. Քարասո, «Կռաճ Օռիան տը Ֆրանս»ի եւ իտալական մասոնականնե – րու «Լը Կռան մէթըը», որ Թալէաթի եւ Էնվէրի հետ՝ հայկական ջարդերու սրո – չումը կը քուէարկէր։ Դատաղիր Քարա – սոյի խօսքը կշիռ ունէր ոճրագործ Իթ – թիհատական մասոնականներու վրայ։ Քարասոն մութին մէջ գործող X··· «Է – ֆէնտին» էր, եռապետութեան խորհրդա – տու եւ հսկիչ եւ դերագոյն գատաւոր գօրաւոր անդամը Էնվէրի եւ Թալէաթի հետ։ X··· Էֆէնտիին առջեւ երիտա – սարդ – Թուրք մասոնականները բարեւի կը կենային։

Մութի մէջ գործող X··· Էֆէնտին (Մ. Քարասո) Թուրքերու մասոնապետը, մատ ունէր երբ Համիտը վար առնուեցաւ 1909 Ապրիլին եւ դահի վրայ նստեցնել ուղեցին դինեմոլ եւ ցնդած Ծերուկ Սուլ – թան Րէշատ (Մէհմէտ Ե.)։ Իթթիհատը գայն մատի վրայ խաղցնելու համար՝ մերժեցին թեկնածութիւնը Սուլթան Ա. – զիզի որդւոյն իշխան Եուսուֆ Իզզէտին, որովհետեւ Եուսուֆ Իզզէտին Ֆը – րանսահայր եւ Ամերիկահայր էր, եւ 1914 – ին ալ խաղաղասիրութեան կոմմնակից, եւ թելադրած էր բարեկամական չեզո – քութիւն պահել հանդէպ Երրեակ Համա – ձայնութեան։ Զյաջողեցաւ «X··· Է – ֆէնտի»ի եւ Էնվէրը – Թալէաթ քիւքին դէմ։

Եուսուֆ Իզզէտինի հակառակութիւ – նը չէ ջուեցաւ, երբ Էնվէր – Թալէաթ եւ « X··· Էֆէնտին սպաննեցին պատե – րազմական նախարար Զէրքէզ Նազըմ փաշան՝ կոմմնակիցներն ալ, հինգ ամիս յետոյ սպաննեցին վարչապետ եւ պատե – րազմական նախարար դերմանասէր Մահմուտ Շեվքէթ փաշան, 1913 Յունիս 17ին, եւ որու հետեւանքով, Էնվէրա – կանները կախեցին 12 հոգիներ, որոնց մէջ կար թագաւորին փեսան՝ Սալիհ փա – շան։

Իզզէտին անկարող էր զսպելու արիւ – նարբու եռապետները, եւ մնաց Իթթիհա – ի մագիլներուն մէջ։ Փորձեց արտա – սահման անցնել՝ չյաջողեցաւ։ Կը պատ – բաստուէր դէպի Գերմանիա ճամբորդու – թիւն ընելու, սակայն նոյն առաւօտ՝ արեան ճապաղիքներու մէջ էր։ X··· Է – ֆէնտի եւ ընկերք սպաննած էին զինքը (իշխանը) եւ կեղծ տեղեկագրով կար – գադրած էին «իբր անձնասպան»։ Տեղե – կագրին տակ ստորագրած էր նաեւ ա – բիւնարբու Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր, որ Հայոց դէմ ցեղասպանութեան ոճիրի գլխաւոր դահիճներէն մին էր, եւ էր – ը՛ղբումէն վերապարձած էր Կ. Պոլիս, որովհետեւ Էզզէտինի սպանութենէն երկու չաբաթ ետք, Փետրուարի կիսուն (1916) Ռուսերը Էրզրում մտած էին։ Այդ բոլորին մէջ արիւնոտ մատը կար Սելանիկցի Հրեայ X··· Էֆէնտիին (տես Մանուէլ Քամ՝ էջ 181, եւ Մ. Ալպէրթ Ս. Աֆօ՝ «Նոյէ Ցիւրիխեր Ցայթունկ»ի Ցունուար 11, 12, 30 եւ 31 1917ի թիւե – րը)։

ՀԱՑԿԱՉՆ Գ. ՂԱՉԱՐԵԱՆ

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒԺԸ

Հիւլէական ներուժի խաղալ օգտա – գործումը անհամեմատ յառաջդիմու – թեան մէջ կը գտնուի։ Ձարտարարուեստ – ական յառաջացեալ երկիրներ, ինչպէս Ա – մերիկայի Միացեալ Նահանգները, Անգ – լիա, Ֆրանսա, Արեւմտեան Գերմանիա, Խորհրդ. Միութիւն եւ Շուէտ ունին արդէն՝ բացի իրենց փորձառական հիւ – լէական բարդերը (փիլ), նաեւ հիւլէական ներուժի հիման վրայ հաստատուած ե – լեկտրակայանները, որոնց արտադրած ե – լեկտրականութիւնը կ'օգտագործուի քա – գաքներու եւ ճարտարարուեստի մէջ։

Շինուած են արդէն ընդհանրապէս եւ ռազմանաւեր (Միացեալ Նահանգներ, Խորհրդ. Միութիւն), որոնք կը բանին օգտագործելով հիւլէական բարդով պատրաստուած ջերմութեամբ եւ լոկ – ութեամբ։ Քարիւղի մեծ փո – խադրանաւ մը կը շինուի այս տարի դերմանական նաւարանի մը մէջ, որ պի – տի բանի այդ սկզբունքով արտադրուած էլեկտրական ուժով։

Դեռ տասնեակ մը տարիներ առաջ նե – րուժի ամէնէն կարեւոր աղբիւրը կը կազմէր՝ ածուխը, եթէ նկատի չառնենք ջուրի հոսանքները, որոնք առաւելապէս ջրլանային հանգամանք ունին։ Հիմա սակայն, ածուխին հմայքը կորսուելու վրայ է Եւրոպայի մէջ եւ Ռուհր ջրլանը (Արեւմտեան Գերմանիա), որուն ներք – նահողը «սեւ ոսկի» է ամբողջապէս, ոսկիացած է տակաւ փոխել իր ճարտա – րարուեստի հիմերը։ Որոշ ածխահանքեր կը փակեն իրենց դուռները եւ կը մնան միայն անոնք, որոնք բարձրորակ ածու – խի հարուստ երակներ ունին։ Հիմա, ճարտարարուեստական հսկայ գործա – րանները իրենց կաթսաները կը տաքցնեն եւ շոգի կ'արտադրեն վառելով քարիւղ, որ կը ներածուի ղլխաւորաբար Սբա – բիայէն։ Արեւմտեան Գերմանիան, որ չորս ջրլաններու մէջ նկատելի քանակու – թեամբ քարիւղ կ'արտադրէ, իր պահան – ջին պակասը կը լրացնէ ներածումով, ըլլայ քարիւղատար նաւերով, ըլլայ վեր – ջերս նաֆթամուղ խողովակներով՝ Եւրո – պայի զանազան նաւահանգիստներէն։

Ներուժի նոր աղբիւր մըն է հանքային կազը, որ դրեթէ աշխարհի ամէն կող – մը կը գտնուի։— Յորհրդային Միութեան մէջ գանազան վայրեր չատ հարուստ են կազով՝ Պաքուէ մինչեւ Ուրալ։ Ֆը – րանսա ունի Պէրճենեան չրջանը՝ Լաք գե – պաքին մօտ. Ալժերիան Սահարայի մէջ։ Վերջերս գտած են Եւրոպայի կազի ամէ – նէն հարուստ հորերը՝ Հոլանտայի հիւ – սիսարեւելեան սահմանին եւ յարակից գերմանական հողերուն վրայ, ինչպէս նաեւ Հիւսիսային Ծովի գերմանական ե – րեքնեերուն յատակը։

Այս աղբիւրներուն քով այժմ մտնում է նշանակութիւն կը ստանայ նաեւ հիւլէա – կան ներուժը։ Օրինակի համար Լիմնեն որ Զերմանիոյ Գերմանական Ընկերութիւնը գտած է հարաւային Գերմանիոյ մէջ հաստատել կարիղային ներուժի ելեկտ – րակայան մը, որ 280·000 քիլովաթ պիտի արտադրէ եւ 1968 Թուականէն սկսեալ պիտի բաւարարէ վեց հարիւր հազար բնակչութեամբ քաղաքի մը պէտքերուն։ Ասկէ զատ կը խօսուի Ֆրանսական գործակցութեան մը մասին, Հո – նոսեան չրջանին մէջ հաստատելու հա – մար հսկայ հիւլէական ելեկտրակայան մը, որ ի վիճակի պիտի ըլլայ արտադրե – լու հինգ հարիւր մեկավաթ, այսինքն հինգ հարիւր միլիոն վաթ։

Հիւլէական բարդերու համ նիւթը կը կազմէ առաւելապէս Ուռանիում մետա – ղը՝ բնական կամ խտացեալ՝ զոր պիտի արտադրեն Միացեալ Նահանգները, ո – պկսպի Եւրոպայի այս կարգի ծրագիր – ները իրականան։

Այսօր հիւլէական բարդեր չինելու պ – տութիւնը եւ ճարտարարուեստը այնքան յառաջացած են որ, ամբողջական կազ – մածները կ'արտածուին։ Այսպէս՝ ըս – վերջին լուրերուն, Անգլիան պիտի ծա – խէ Զեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ հիւ – լէական ներուժ արտադրող սարքեր։

Ներուժի աղբիւր հիւլէական բարդերը մեծ նշանակութիւն պիտի ունենան մա – նաւանդ այն երկիրներուն համար, որոնց հանդէպ բնութիւնը ժլատ գտնուած է այդ ներուժի աղբիւրներ չնորհելու (օրինակ՝ Հայաստան)։

Այս համեմատաբար նոր մարդին մէջ դեռ կան անչուշտ խրթին եւ անլուծ հարցեր, որոնցմէ կարեւորագոյնը չ – գարձակ մարմիններու մնացորդները վե – րացնելու, չէզոքացնելու հարցն է։ Ա – հա՛ բաց ասպարէզ մը գիւտարարների համար։

Ինչ կը վերաբերի չոգարձակ մար – միններու վտանգաւորութեան, անչուշ պղտութիւնը անհրաժեշտ է։ Ես գտնում – ցայ Գերմանիոյ Քարլսրուհէ քաղաքին մօտ գանուող հիւլէական բարդին մէջ։ Երբ ներս կը մտնես, արուեստ – ական բաղնիքի մը տպաւորութիւնը կու – նենաս նախ։ Բարձր սրահին մէջտեղը չինուած է լայնանիստ բարդը, որուն տափարակ վերնամասին վրայ կ'ոլոր – ուին երեք երիտասարդ ճարտարագէտ – ներ, բան պահանջին իջեցնելու համ

ՀՈԳՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

Ա.

Անզարձ երթաս – բարովի վերջին հր – բաժեշտին, այն սիրտ ծակծկող «Հաւատ ունելով»ի մրմունջներուն հետ Գէորգ ապա ինքն ալ նետեց ափ մը հող գաւկին դերեզմանին վրայ։ Հինգ վեց նաւաստ ու ձկնորս որոնք քովն էին՝ ըսին իրեն ալ մէկեզեղ վերադառնալ։ Ինդճ մարդը բացաւ դլուխը, համբուրեց ափերէրին ձեռքի խաչը, ու խոշոր Թաչկինակովը աչքերը սրբելէն ետքը հեռացաւ բարե – կամներուն հետ, որոնք կ'ըսէին իրեն։

— Էյ դուն ողջ կենաս, Գէորգ ապա. ի՞նչ կրնանք ընել. Աստուծոյ կամքն է. ամէնուս ալ դլխուն եկածն է. կէնճու – թիւն ունիս, Աստուած նորէն կուտայ։

Այս մխիթարականները բան մը չէին կրնար պակսեցնել նաւաստիին սրտին վրայ ծանրացած բեռէն։

Ամէնքը մէկեզեղ գացին մեռել – տունը ուր նաւաստիին կնոջը քովն էին ժողով – ւած Թաղին դրացի կիները։

Ծովը կապար կտրած էր. ինչ որ քան տարիէ ի վեր ջլապինդ բազուկներովը թեթեւ թեթեւ առաջ կը մղէր նաւակը, ալ հիմա իրեն այնպէս կուզար թէ թիերը դամուած կը մնային ափերուն մէջ։

Քանի տարիէ ի վեր նաւաստիին Գէորգ առտուն կանուխ արշալոյսին հետ կ'ել – լէր ու դիլերը ճրագին լուսովը տուն կը մտնէր, սակայն երբեք օր մը դժդհու – թեան տրտունջ մը բերնէն չէր թռած. օր մը ինքնիրենը հարցուցած չունէր « գմէ՞ կեանք, գմէ՞ սէր»։ Ո՛չ կարդալ դիտէր ո՛չ ալ գրել. իրեն անծանօթ էին յոռետես փիլիսոփաներուն անունները եւ ոչ ալ լաւատեսներուն ինչ ըլլալը դիտէր. կեանքը, կեանքը, սէրը գաւկիներն էին, կնիկն էր, կամրուկ, անուշիկ Բուբուլ տատան։ Ու հիմա երկու իրիկուն է երբ դարձեալ արեւուն մարը մանելէն ետքը ԵՄիշէն կ'առնէր ուշ մնացողները, որքան մօտենար Հալաւը – օղուին այն – քան աւելի կը դադնդաղէր յառաջանա – լու։ Հիմա ձայն մը սրտէն կ'ըսէր. « Զմէ՞ կեանք, գմէ՞ սէր»։ Ուստի չու – նէր որ իր զգացումները յայտնէր այդ գրական բացատրութիւններով, բայց պարզ հառաչանք մը կը թարգմանէր մր – տածութիւնը, զդացումները. « Ո՞ղ աչխարհք, ա՞ղ աչխարհք» կը մրմռար ինքնիրեն։

Ո՞ղ աչխարհք. ալ անդարձ գացին այն երջանիկ իրիկունները երբ ուշ տանն պարկը հաց, պտուղ բանջարեղէն լեցու – ցած տուն կը մտնէր՝ հոգին գուարթ։ Կինը խնդում – երես առջին վազելով կ'առնէր պարկը ձեռքէն.

— Քա կնիկ, չօճուխները ո՞ւր են, կը հարցնէր եթէ անոնք դէմը չելլէին։

— Էյ խըչաւէր, աս խըտար ուշ կալ կ'ըլլա՞յ ինձ. մազըմնները պէլէչեցին, լօխմա մը բան տուի քուներնին տարաւ։

Կը քնանային. կ'երթար, կը նայէր ա – նոնց վրայ, կամացուկ մը կը պաղնէր ե – բեանին, ու այդ պահիկին մէջ կը մոռ – նար օրուան յոդնութիւնը, կը գտնէր վաղուան աչխատանքի ուժը։

Շատ գիչեր ալ արթուն էին չօճուխ – ները։ Կը վազէին առջեւը, կ'առնէին պարկը հօրերնուն ձեռքէն ու քաչելով ներս կը տանէին։

— Ծօ՛, քա՛, ասօր ի՞նչ ըրիք նայիմ, կը հարցնէր նաւաստին։

Կը դրկէր զաւկիները, կը պաղնէր, անակը կը լեցուէր ճրվլտուքով. այդ ճրվլտուքն էր իր ուրախութիւնը, եր – ջանկութիւնը։

Հիմա ա՛լ ո՛չ ճրվլտուք կար, ոչ առ – ջեւ վազել, ո՛չ անկողնի մէջ համբոյր։ Գոցուեր էր տանը դուռը. վերջին գաւա – կըն էր զոր նաւաստին այն օրը կուտար։

Քանի տարեկան կարգուած էր նաւ – վար Գէորգ. երկու զաւակ արդէն թա – դած էր, չատ երիտասարդութեան դ – Հիմա եօթը տարուան պզիկ մը, հինդ տարուան մանչ մը, ու դեռ նոր նոր, ե – կու ամսուան մանչ մը իր երջանկութեան էին։ Միտքը դրած էր հաս մրն ալ ա – չափ կարելի է չուտ հասցնել։ Տանջրնի օր առաջ պզիկը մեռած կնկծմաչկի, ման մանչն ալ փոխուած ու եաեւէն գոչած էր։ Մօրը տաղնապին մէջ պղ առած կը փոքրիկը ու անոր թաղումէն էր որ վերադառնային երկու օր առաջ։

Երբ արհեստակիցները կը մխիթարէին զինքը բսելով թէ «երիտասարդութիւն ունի, Աստուած նորէն կուտայ», իր հաստատ կ'որոչէր ալ հայր չըլլալ։ Ա – նիծուած էր, զաւակները «օղիէ» ըլլար։ Կը հաւատար ասոր։

Զաւակ չունենա՛լ, ճրվլտուք չունե – ինչո՞ւ ուրեմն աչխատիլ, ինչո՞ւ ապրիլ։ Չէր կրնար շատ բարակ ձա – ձել, բայց սրտին ձայն մը կը հակադ – այս ամէնը իրեն։ — « Ո՞ղ աչխարհք» հառաչանքին մէջ կ'ամփոփէր իր յոռե – տես իմաստասիրութիւնը։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ, ԱՐՎԵՍՏԻ ԵՎ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՆՅԳՆՏՈՒ ** ՎՅԳԿ

** (7)

— Ի՞նչն է նրան այդքան հետաքրքրել։ Ինչո՞ւ է նա ամեն ինչ հարցնում։

— Ես չեմ կարողանում ասել, թե ինչն է նրան հետաքրքրում, բայց նա ամեն ինչ հարցնում է։ Ես ինքս էլ ինձ համար զարմանալի բաներ եմ նկատում։ Ես ինձ համար ասում եմ, որ նա ինչ-որ բան գիտի, ինչ-որ բան գուշակում է, ինչ-որ բան կռահում է։ Ես ինքս էլ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Այս Կիրակի, տօն է Վերափոխման Ս. Աստուածածնի ։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

Հայրապետական Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնէք ։

Երկուշաբթի, Մեռելոց, պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգիներուն համար ։ Պատարագ կը սկսի ժամը 10ին ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Վերափոխում, ժամերգութիւն ժամը 10ին ։ Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք ժամը 10.30ին ։

Պիտի պատարագէ ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ, Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հ. Կաթողիկէներու նախկին առաջնորդ ։

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց. ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10.30ին ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնը պիտի կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ, ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէք եւ Մեռելոցի Հոգեհանգիստ՝ ընդ. ննջեցեալներու յիշատակին ։

Խաղողի նուիրատուներէն կը խնդրուի հասցնել մինչեւ Շաբաթ օր ։

× Վարչութիւնը Տիկին Լիւսի Էլպօսեանէ շնորհակալութեամբ նուէր ստացած է արեւելեան գորգ մը ։

× Աթէնքէն Տիկին Մաքրուհի Ալայանեան Մարսէյլի մէջ կը փնտռէ Օննիկ Գասպարեան (մօր անունը Նուարդ), գերձակ ։ Դիմել եկեղեցի ։

Ս. ՅԱԿՈԲ (ԼԻՈՆ)

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Աստուածածնայ տօնի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, ինչպէս նաեւ մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն ։

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8ին ։
Պատարագ՝ ժամը 10ին ։

×

ՏԷՍԻՆ

Աստուածածնի տօնին առթիւ այս Կիրակի հանդիսաւոր պատարագ, խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում ։ Սկիզբ ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8.30ին ։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի Վերափոխում Ս. Աստուածածնայ տօնի առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, մասնակցութեամբ Թաղիս երկսեռ դպրաց դասի, ինչպէս նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ բաշխում յետ պատարագի ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ - ԼԷ - ՊԷՆ

Շաբաթ — (Օգոստոս 15) — Պատարագ Շողակաթի ։

Կիրակի — Աստուածածին, Խաղողօրհնութիւն ։

Երկուշաբթի, Մեռելոց ։ Հոգեհանգիստ, կը պատարագէ Օշին վարդապետ ։

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ ։ Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի ։

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառէքսի Քոլի Ֆրանսական մատուռին մէջ ։ Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնութիւն եւ դաշտահանդէս՝ Օրէյ - Ռեսօրպան տէ Թուրիսթ Թրեվինեռն (հեռաձայն 7), մեկնում Մատուռէն Մոն Ռը - վարի ճամբով ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Կաղ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Մաքրուհի Սապոնճեանի եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին ընկեր Ե. Սապոնճեանի եւ իր զաւակներուն ընկեր Կ. Սապոնճեանի եւ իր զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ հօր եւ հօրեղբօր, եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՊՈՆՃԵԱՆԻ

եղերական մահուան առթիւ (Պէյրութէն Հալէպ ճամբուն վրայ կառքի արկածով) եւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան ։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. — Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ

Կը խօսի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին եղբ. — ՇԱՀԷ ՊԷՆԿԵԱՆ, ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Բանակումի երգչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդը սքէչ մը եւ կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէ ։

Լիոնի եւ Տէսինի Նոր Սերունդի պարախումբը ։

ԵՒ ԽԱՂԵՐ ՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Առատ կերուխում, Շամփուրով խորոված ։

Բոլո'րդ Փալատրիւ Օգոստոս 15ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ... ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ՝ ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍ. 15ԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբը Խանասորի պատմական տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է խանդավառ արշաւ մը Օգոստոս 15ին, Լիոնէն դէպի Փալատրիւ Նոր Սերնդականներու ճամբարը ։

Այս առթիւ մասնաւոր օթօքառներ վարձուած են որոնք կը մեկնին Փլաս Կիշառէն առաւօտուն ժամը 8.30ին ։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայից ազգայինները օր առաջ արձանագրուիլ Պ. Յովակիմեանի մօտ ։
63 Ռիւ Տոմէռ (Լիոն) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէսինաբնակ Մարաշցի ազգայիններ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր - Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Չէքմէեան, Տէր եւ Տիկին Հաճի - Ստեփան Գույումճեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Մարաշի 1920ի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն զոհ, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ ողջակէզ 3500 նահատակներու եւ անոնց պաշտպանութեան գոհաբերուող մարտիկներու անմահ յիշատակին ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 - 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են ։ Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան ։

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՎՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը ։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել Վարչութեան ։

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ VENDREDI 14 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ANNÉE — Nº 10.083 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10083

ԱՒԱԿՆԵՐԸ ԱՐԹՈՒՆ ԵՆ

—o—

Ցուսահատութեան չարագուշակ ուրուականը՝ Մոլորեալ օտար ափերէն Ազատութեան պահակները որ չլսեցին եւ հանգիստ կը հակէին բանտերու եւ Ամերիկայի անջուր գաւթին մէջ :

Ու երեցաւ անոնց՝ մահուան ոտիին տակ, գաժան, անողոք ու անկարեկիր : Ու չընդոյղ հպեցաւ անոնց սրտին՝ որ ցաւերէր, անոնց թեւերուն՝ որ ծանր ուժով զարճած էին պոզ – ու աւելի ուժով մանկական բեռան տակ :

Ցաւերնիքի յուսահատութեան նենգապ – ու պին ուզեց չափել առաքինութեան – քինը բոլոր անոնց՝ որ զոհողու – ան բանակին յաւէտ ճակատը – ին էին :

Ու ան չքնաները չառաչեցին մթու – ին մէջէն, ակռաները կախկափե – ին ամպոպին եւ թշուառութեան ա – ին, բայց ազատութեան երդուեալ – ին չորս չքնունքները բոզոքեցին զար – անքով :

Ջրպոին ու ահաւոր էր ալաղակը որ ին կամարներն ու վհատութեան – ները սասանեցուց :

Ինչպէս որ մահակ առիւծը իր քարան – ին ցուրտ քարերուն կը քսէ կուրծքը – ու ողոյ իր փորին վրայ՝ երկուն – ամպնալի առեն, այնպէս գալար – ան բանտարկեալները՝ անէծքի ու – ացութեան իրենց անկողիններուն վր – ը, եւ բաշերնին ցցելով մութին ու – ատուին մէջէն՝ եղերերգել սկսան :

– Նախասի՛նք բոլոր անոնց որ տեղի – ան օրհասական պայքարին մէջ եւ – բազմնեռան գերութենէն օգտուե – ՝ կարմաթշեն նաեւ մեր յաղթա – ղին անասան սպառումը :

Նախասի՛նք անոնց որ յառաջապահ – ակիրներուն վիրաւոր անկումէն – ալով՝ պլիսկոր ծունկի կուգան ա – ութեան ճամբուն վրայ եւ գիւղապ – ան փառքը սակարկելով՝ իրենց ո – ելի գոյութիւնը ապահովել կը ջա – ՛չ, կ՛ապրակենք, մենք մեր բա – ւժով, ա՛չ, թող չենք տար· եւ եթէ – ր բանտերնին անզօր են ու մեր կամ – ր լուծի տակ, օ՛հ, կը բարձրանանք – ան եւ մահուան բարձունքէն մեր – ութեան չքնաները իրրեւ երկնային վր – ութիւն՝ կը նետենք ձեր եւ – ամանին մէջտեղը, գերեվարատու – ան ցաւան դարձա՜լ փառքի տաճարի – ելով :

Որո՞ւ անունով լեցուցինք բերդերու, – ոցներու եւ բանտերու այս մթին, – ատուր խորշերը, ի՞նչ առատացած – ած էր որ ճառագայթով մեր հոգիին – մինչեւ մոռնալու համար մեր մայ – ան կաթը, մեր կիներուն եւ զաւակ – ան կարօտը, երբ մեզմէ չատերուն – ատակ մարմինը սիրելիի մը ձեռքն – ղացուց եւ հօրենական պատանք մը – անցաւ՝ որպէսզի անարգանքի գա – ին մէջ երեն ընկերանայ՝ իրրեւ ա – ջատակ, իրրեւ յաւէտին մխիթա – չիւ : Ա՛խ, որո՞ւ համար, որո՞ւ – ամար :

Եթէ ձեզ խնայեր ձեր պատուին, դէթ – ան ունեցէք մեր տառապանքին – ութենէն, դէթ խղճահարեցէք մեր – ին ու այրիներէն՝ որոնց ձեռքերէն – ութենէ ու խածնելով մեր չքնունքնե – ան փողոցները ձղեցինք՝ մու – ամար :

Դէթ անարիներուն, նախասի՛նք – ակներուն, մենք համբուրելով – ին գրինք այս չքնաները՝ որ – ին տալիներէն աչքերը ազատութեան – ամար աղջունեն ...

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑԵՐ

Թուրքերը չեն հրաժարած իրենց ըս – պառնական դիրքէն եւ օդային ուժերու սպայակոյտի պետը՝ Զօր· Թաներ յայտարարած է Միլլէթ թերթին — « Հիմ – նական ձեւով կը լուծենք հարցը եթէ ա – նոնք որոնք սխալ քաղաքականութեան մը կը հետեւին Կիպրոս ուղիղ ճամբու մէջ չմտնեն » :

Զինուորականը աւելցուցած է որ Կիպրոս իր աշխարհագրական դիրքով ամ – բողջովին թրքական օդային ուժերուն ձեռքն է եւ որեւէ պահու կրնան զրկել կղզին իր նաւահանգիստներէն, փոխա – դրութեան միջոցներէն պարենաւորումէն եւ ջուրէն :

Եւ ահա կը հայհոյեն Հայրենիքի սրբատան ուխտին ...

×

Յունահատութեան Ոգին՝ ակնապիշ, ժպտուն ու սարսափահար՝ կը դողդոջէր, կը նկնէր եւ կը դիտէր ամէն վտիտ երա – պատեհները, որոնց կուրծքերէն կեանքի եւ խէալի անհուն հորձանքը կը թաւա – լէր եւ սպանդային այդ վայրը եղեմա – կան պայծառութեան մը կ՛այլափոխէր :

Եւ Ոգին, աղջիկը մահուան, ձեռքերը երեսին տարաւ ամօթահար, կրունկին վրայ եւ եւ դնաց ... ու լացաւ :

Եթերային լոյս մը ճառագայթեց յանկարծ ինչպէս բեւեռային արծաթազօծ ցայգալոյս մը անխմանալի հորիզոնի մը խորէն, եւ դէմքերը մեծաչա՛ւք, եհոյական, դէմքե՛րը կալանաւոր դիւցազներուն, բարձրացան զարձեալ դէպի վեր, ցցուեցան դիահարիւ բաշերը եւ չղխանները զօզանջեցին խրոխտապանծ :

— Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ վհատութիւնն ու ամօթը՝ մեզմէ եւ մեր եօթը սերունդէն. մենք ուխտաւո՛րն ենք արիւնածին Յօրդանի մեր անուրներուն ձայնը՝ դիւերային չափերն է՝ կարմրածաղ արշալոյսն աւետող, համբերութիւնը մերն է միայն, ոգեւորեալ մեր ուսերուն վրայ երկաթ չական ենք :

Մեր երեսները մռայլած են ծիծաղը ու արցունքը մարմարեայ բիւրեղի պէս քարացեր է մեր հոգւոյն խորը· սոսկացանք այս զազրելի պարիսպներուն եւ այս մահաձոն գնառնին, եւ պարիսպները, եւ գնառնը, ժանգահար չունէր որ մեր կուրծքէն նեղս կ՛անցնի՝ կծու թոյնի մը պէս, կ՛օրհնենք զանոնք, որովհետեւ մեր հայրենիքին փառքը անոնց թեւերուն վրայ կը բարձրանայ :

Հեռո՛ւ մեր օճախէն ու հայրենիքէն, հեռո՛ւ մեր աչքերէն, ո՛վ վհատութեան թշուառական տեսիլք, հեռո՛ւ վա՛տ տրտկարութիւն, որ անգամ մըն ալ կուգաս չղխայի զարնել մեր չղխայական ձեռքերը, որ կը փորձես ծանկանքի մուրը քսել հպարտ ճակատներուն ...

... եւ վրէժխնդրութեան ահաւոր սպմոսերզութիւնը կը դղրդէր բանտային մեռելական լռութիւնը :

Հայրենիքի Յուսահատութեան ժպտուն Ոգին դուրս ելաւ զարհուրանքով, թռաւ դէպի անորոշ ոլորտները եւ ինչպէս ջղձիկ՝ վայելով մութ դիւերուան մէջ — Զգուշութի՛ւն, պահակները արթուն են միշտ :

ՌՈՒԲԻՆ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ

Ինչպէս կ՛երեւի Թուրքերը չնորհիւ Ատլանտեան եւ ամերիկեան դինամթերքին իրենք դիրենք գօրաւոր կը զգան : Հակառակ դինադուլին զոր կիպրոսի կառավարութիւնը կը յարգէ, Թուրքերը Զորեքշաբթի օր կրկին օդանաւեր զրկած են կիպրոս, որոնք գոհացած են հրոկոզութեան թռիչքներ կատարելով, միշտ սարսափ տարածելով բնակչութեան մէջ : Հաւանաբար ուզած են ըսել՝ «Մենք հոս ենք » :

Մամուլի Ֆրանսական գործակալութեան թղթակցին նկարագրութենէն կը պարզուի որ Թուրքերը չատոնց պատրաստած էին եղածին : Քոքինայի մէջ, հակառակ անոր որ պաշարուած են , նուագախումբ մը պարենաւորում ունին, իսկ բոլոր Թուրք դինուորները զրած գոտի պէս նոյն թօսքերով կը պատասխանեն լրագրողներու հարցում – ներուն .— « Տեղացի եմ, կ՛ուսանէի Անդարա, դէպքերը պարտադրեցին որ հոս վերադառնամ » : Իրրեւ փաստ յոյն « բարբարոսութեան » Թուրքերը որմ – բակոծուած մզկիթ մը ցոյց կուտան, ուր թիղուած են ծակ – ծակ զինքի սնուկ – ներ : Բայց ՄԱԿի չուէտացի մէկ դինուորը բան է Ֆրանսացի լրագրողին թէ չի հաւատար նման բանի մը, վասնզի Թուրքերը իրենք սխալ ամբաստութիւններ րրած են եւ ոումբ նետած նոյնիսկ ի – րենց դիրքերուն վրայ :

Անդին, Իսքենտէրունի մէջ երեսուն հազար Թուրք դինուորներ կռիւ պատրաստ կը սպասեն : Երեք Թրքական մարտանաւեր ալ , ծայրէ ծայր լեցուն ռազմամթերքով կը սպասեն : Մարտանաւերն են .— «Եոդկաթ» (12·300 թոն), « կենճլիք » (10 հազար թոն) եւ «Սաքարիա» (8·500 թոն) :

Մակարիոս սակայն տեղի տալու միտք չունի եւ բոլորը համաձայն են յայտնել – լու համար թէ այլեւս միակ արդելքն է խաղաղ լուծումի մը : Յոյն եւ Թուրք պատրաստ են եկեր համաձայնելու, բայց Մակարիոս չուզեր եւ բրիտանական մամուլը չի վարանիր ծանր յարձակումներ ընելու կրօնաւոր նախագահին վրայ :

× ԱԹԷՆքէն կը հաղորդեն թէ Թուրքիայէն նորէն Յոյներ կ՛արտաքսուին : Յարդ 1200ի հասած է երկրէն արտաքսուած Յոյներու թիւը :

Միւս կողմէ Փափանդրէու պատասխանած է Ինէօնիւի եւ յայտնած թէ անմիջական կերպով ժողովի մը համաձայն չէ Կիպրոսի չուրջ : Յունաստան կիպրոսի կողքին է եթէ ան յարձակումի ենթարկուի :

× Պարկաստան , ըստ Թրքական մամուլի «Անատոլու» գործակալութեան , իր համակրանքը յայտնած է Թուրքիոյ Կիպրոսի հարցին մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆ ՖԼԷՄԻՆԿ, անգլիացի վիպագիրը մեռաւ առջի օր, 56 տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը : Նախ լրագրող, Ֆլէմինկ իր ժողովրդականութիւնը կը պարտի լրտեսական վէպերու, որու բո – ւեղծած հերոսը՝ ձէյմս Պոնտ, դարձած է նաեւ չարժարուհասի ծանօթ հերոս մը : Շատ յայողութիւն գտած է նաեւ Սմէրիկա, նախագահ Քենըմի յայտարարած ըլլալով որ իր նախընտրած հեղինակն էր :

ԽՐՈՒՇՉեի Ղազախստան հասաւ, եւ կը շարունակէ այցելել խոպան հողերը :

ՆԱՅԱԳԱՀ ՍԻՆԵԻի առողջական վիճակը կայուն է :

ԿՈԼՏՈՒԱՔԸ, նախագահութեան հանրապետութեան թեկնածուն յայտարարեց թէ Ալճերհաւուրքի քաղաքականութիւնը պիտի տանի եթէ ընտրուի :

ՄԱՍՈՒՆՔ ՄԸ
ՌՈՒԲԻՆ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԷՆ

▼

ՀՄԲ.— Ռուբէն Զարդարեանի ծը – նունդեան 90ամեակին առթիւ (ծնած է 1874 Օգոստոս 14ին, Սեւերէկ) , ստորեւ կը հրատարակենք իր վերջին գիրը՝ կարճ երկտող մը ուղ – ղուած իր կնոջ եւ զոր ան պիտի ստանար Թուականէն 73 օր առաջ : Թուրքը կատարած էր իր Թրքու – թիւնը, մինչ քարտին պարունակութիւնը կրնար յոյս ներշնչել իր սիրելիներուն :

1915 Մայիս, 28, Էնկիւրի

Սիրելի Վերոնիկա,

այսօր կը մեկնիմ վեց ընկերնե – րով դէպի Էսկի – Շէհիր, առանց գիտնալու թէ անկէ ո՞ւր պիտիտարուիմ· հետեւաբար սպասեցէք որ վերջնապէս տեղս ու վիճակս որոշուելէ ետք կարողանամ ձեզի նոր հասցէս ցոյց տալ : Առողջութիւնս լաւ է : Կը բարեւեմ ամէնիդուդ · կը համբուրեմ Ծովասարիս աչքերը : Այս տեղ Տիգրանիհի հանդիպելով՝ ձեր առողջութեան նկատմամբ տե – ղեկութիւններ ստացայ :

Ողջագուրելով ձեզ
ձեր հարազատ
Ռ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ

×

Ռ. Զարդարեանի եղերական ճամբուն ընկերներն են.— Ալնունի , Մաժակ, Տոքթ· Տաղաւարեան, Ս· Մինասեան եւ Ճանկիւլեան, որոնց հետ Հալէպ պիտի հասնէր Յուլիս 14ին եւ բանտարկուէր Ռամ Էլ Ֆառաժի պանդոկը, ապա քշուելով դէպի Տիգրանակերտ, վայրապօրէն պիտի սպաննուէր, ճամբուն վրայ, 1915 Յուլիս 26ին :

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԵՒ DAUPHINÉ LIBERÉ

Տօֆիւնէ Լիպերէ, Օգոստոս 6ի իր թիւին մէջ «Յառաջ»ի եւ անոր հիմնադիր – խմբագրապետին նկարը հրատարակելով, Փէ–վէ առարկրութեամբ յօդուածի մը մէջ կը յիշէ Յառաջի 39րդ տարեդարձր եւ իր ողջոյնի խօսքը կը բերէ այդ առ – թիւ : Յօդուածագիրը կը յիշէ նաեւ թէ Օաէթ Միքայէլեանի յօդուածը, Ժօրէսի ապանութեան յիսնամեակին առթիւ, լոյս տեսած է Ֆրանսերէնն, «Յառաջ»ի մէջ :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ Ռուսերիոյ մէջ կիսնա – րու զոհերու թիւն է՝ հինգ հարիւր մեւեալ եւ 344 վիրաւոր : Ծանօթ է որ Ալիս Լենչինա անուն «մարգարէ» կին մը որ ապանդի մը գլուխն անցած էր եւ հարիւր հազար հետեւորդ ունէր, ըմբոստութեան դրօշ պարզած էր եւ կառավրի ու վայրագ կռիւներու դուռ բացած : Իշխանութեանց յանձնուեցաւ առջի օր : 1953ին հիմնած էր ապանդը : Ալգիլած էր պարը, բազմակնութիւնը եւ ոգելից ըմպա – լին : Իր հետեւորդները (Լումփա) վրա – ահ էին թէ զօրքին գնդակները պիտի փոշիանան երբ իրենք «ձերիքօ՛, ձերիքօ» պոռան :

ԵԹԷ ՄԻՇՏ ՅԻՇԵՆՔ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՕՐԻՆԱԿԸ...

Ա.

ԽՄԲ. — Այս խորագրին տակ, երաժշտագէտ Մարգարիտ Բրուտեան կը խօսի Հայաստանի ժողովրդական երգի եւ երաժշտութեան ուսումնասիրութեան աշխատանքներու մասին:

Յօդուածը, լոյս տեսած է «Սով. Հայաստան»ի Յունիսի թիւին մէջ: Ստորեւ, հիմնական մասերը:

Ժողովրդական երգ – երաժշտութեան հաւաքման, գիտական մշակման, հրատարակման, այդ բնագաւառում գործող մասնագէտների պատրաստման հարցերով կոչուած են զբաղուելու Մշակութային նախարարութեան արուեստի հիմնարկութիւնը, Հայաստանի երգահանների միութիւնը, պետական երաժշտանոցը, եւ Հայֆիլհարմոնը:

Արուեստի հիմնարկութիւնում ժողովրդական երգն սկսել են հաւաքել ու ձայնագրել 1926ից:

Մինչեւ 1930՝ Սպ. Մելիքեանի անմիջական ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ կազմակերպուել են դեսպանչանեք Կոտայքի, Ախտայի, Ապարանի, Թալինի, Ստեփանաւանի, Սպիտակի, Նոր Բայազիտի, Էջմիածնի շրջաններում: Հաւաքուել է չուրջ հազար երգ, որոնց լաւագոյնները լոյս են տեսել Սպ. Մելիքեանի «Հայ ժողովրդական երգեր եւ պարեղանակներ» խորագիրը կրող երկու ժողովածուներում (հրատարակել է Արուեստի հիմնարկութիւնը 1948 եւ 1953 թուականներին՝ Մ. Աբեղեանի խմբագրութեամբ):

Յետագայում Ա. Մելիքեան եւ երաժշտագէտ Ա. Քոչարեան եղել են նաեւ Շամշադինի շրջանում: Ձայնագրած են 900 ժողովրդական ու գուսանական երգեր, պարեղանակներ ու երաժշտական այլ գործեր:

1948 – 54 թուականներին Արուեստի հիմնարկութեան նոր դեսպանչաները ընդգրկել են Ապարանի եւ Նոր Բայազիտի, Հոկտեմբերեանի, Մարտունու, Էջմիածնի, Արտաշատի, Լեռնու, Կիրովականի, Ալավերդու, Աշտարակի եւ Թալինի շրջանները: 1957 – 59 թուականներին չուրջ չորս հարիւր երգ է ձայնագրուել Լեռնային Ղարաբաղում, Արխադիայում եւ Նոր Նախիջեւանում: Վերջին տարիներին (1960 – 63) հինգ հարիւր ժողովրդական երգ են հաւաքուել Ալավերդու, Նոյեմբերեանի, Սպիտակի, Ստեփանաւանի, Իջեւանի շրջաններում:

Փրոֆ. Ք. Քուչարեան, 1927 – 29 թուականներին աւելի քան հինգ հարիւր հայկական, քրտական եւ մալականների երգ ու պարեղանակ է ձայնագրել՝ Բասարգեչարի, Լենինականի եւ Զանգիբասարի շրջաններում:

Այսպիսով, Արուեստի հիմնարկութեան հաւաքած ժողովրդական երգերի թիւը չուրջ հինգ հազար է, այսինքն մէկ հազարով աւելի, քան հաւաքել է Կոմիտասն իր գիտակցական կարճատեւ կեանքի ընթացքում: Իսկ եթէ նկատի առնենք, որ Կոմիտասն ունէր ստեղծագործական բազում այլ հետաքրքրութիւններ ու զբաղւում էր նաեւ մեր երաժշտական մշակոյթի տարբեր բնագաւառներում, նկատի ունենանք նրա նիւթական սուղ պայմանները, եւ եթէ, վերջապէս մտաբերենք, որ նա սայլով կամ էշով էր գիւղից – գիւղ ման գալիս եւ ձայնագրութեան նրա «գործիքը» միայն սեփական ականջն էր, թուղթ ու մատիտը, ապա առանց սխալուելու կարող ենք եզրակացնել, որ ժողովրդական երգ – երաժշտութեան մեր այսօրուայ հաւաքածը աններելիօրէն քիչ է:

Բացի Սպ. Մելիքեանի վերոյիշեալ ազգագրական ժողովածուներից, Արուեստի հիմնարկութիւնը հրատարակել է Կոմիտասի «Հայ ժողովրդական երգեր» խորագիրը կրող ազգագրական ժողովածուների երկու հատորները (առաջինը 1931 թ. Սպ. Մելիքեանի, իսկ երկրորդը 1950 թ. Փրոֆ. Քուշնարեանի խմբագրութեամբ), երաժշտագէտ Յ. Յարութիւնեանի «Մանեակ» հայ ժողովրդական երգերի ժողովածուն (1958 թ. Ռ. Աթայեանի խմբագրութեամբ) եւ Վ. Սամուէլեանի կազմած «Սովետական շրջանի հայ ժողովրդական երգեր» ժողովածուն (1961 թ. Մ. Աբեղեանի խմբագրութեամբ):

Իսկ ժողովրդական երաժշտութեան գիտական ուսումնասիրո՞ւմը: Առ այժմ քիչ աշխատութիւններ կան եւ դրանք էլ սպասում են հրատարակման. սրանցից մի քանիսն են Մ. Աղայեանի «Հայկական միջնադարեան տաղեր», Վ. Սամուէլեանի «Հայկական ժողովրդական աշխատանքային երգեր», տողերիս գրողի «Հայկական ժողովրդական (գեղջկական) երգի չարահիւսական առանձնայատկութիւնները» ուսումնասիրութիւնները:

Բայց ասենք, որ այս բնագաւառում մեծագոյն ներդրում էր Փրոֆ. Ք. Քուշնարեանի «Հայ մոնոդիկ (միաձայն) երաժշտութեան պատմութեան եւ տեսութեան հարցեր» խիստ արժէքաւոր աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ 1958 թուականին:

Հանգուցեալ Փրոֆ. Ք. Քուշնարեանի ռուսերէն գրուած ուսումնասիրութիւնը, որ թարգմանել հայ երաժշտութեան պատմութեան գիտական անանցանելի խոյքերը եւ պէտք է սեղանի գիրք լինի երաժշտագէտների ու երգահանների համար, մինչեւ օրս սպասում է իր թարգմանութիւններին՝ մայրենի եւ օտար լեզուներով:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵԹՈՎՊԻԱՆ ԱՅՍՕՐ

Ափրիկեան Միասնականութեան Կազմակերպութեան Գահիրէի վերջին համաժողովին մէջ կար մարդ մը, որ բոլորին յարգանք կը պարտադրէր: Այդ մարդը Եթովպիոյ կայսր Հայլէ Սելասիէն էր: Մանրակազմ այս միապետը, որ 73 տարեկան է, ժառանգորդն է պատմութեան ամէնէն երկարատեւ արքայական հարստութեան, որ երեք հազար տարի ետ կ'երթայ եւ 224 կայսրերու վրայով կ'առաջնորդէ Սողոմոնի եւ Սաբա թագուհիի միութեան:

Եթովպայի կայսրը, հաղուագիւտ կանխատեսութեամբ իր երկրի կայսրութիւնը իբրեւ հիմ գործածեց՝ Ափրիկէի միութեան շարժումը կառուցանելու համար: Համաժողովի իբրեւ կազմակերպութեան մնայուն կեդրոն ընտրեց իր մայրաքաղաքը՝ Ատտիս Ապապան:

Այն չքեղ շէնքը, զոր կազմակերպութեան համար մտադիր է կառուցանել, Ատտիս – Ապապան արդիական մայրաքաղաք մը դարձնելու Հայլէ Սելասիէի ծիգին մէկ փոքր մասն է: Ներկայիս գործադրուող չինութեան երեսուն կամ քառասուն յատակագծերուն մէջ կան մէկ միլիոն ութ հարիւր հազար տոլար արժող ուլութեամբ հսկայ քաղաքապետարան մը, Հայլէ Սելասիէ անունով, որ կը նշանակէ «Երրորդութեան Զօրքիք եւ Ուժ»:

Սելասիէ առաջին օրէն փորձեց այլափոխել իր նախնական, աւատապետական սպդը: Գերութիւնը ջնջեց, տուաւ նոր Սահմանադրութիւն մը՝ որ ժողովուրդին կարելիութիւն կուտար նուազագոյն չափով մասնակցիլ երկրի կառավարման եւ մասնակցեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Բայց, 1935ին, Մուսոլինիի զինուորները Եթովպիա ներխուժեցին: Հինգ տարի յետոյ երբ վերադարձաւ, դտաւ րսպառած եւ անդրաշէտ սպդ մը, որ կը բնակէր նախնական հողաչէն եւ յարդածէն հիւղակներու մէջ եւ կը բռնկուէր ցեղէն, փոնդկախոէ, բորոտութենէ, եւ թոքախտէ:

Այս խնդիրներէն մէկ քանին դեռ այսօր ալ կան: Կայսրը բացարձակապէս գիտակ է այս իրողութեան ու կը ջանայ լուծել իր ժողովուրդի տնտեսական եւ ընկերային խնդիրները: Վարժարաններու վերջին մարդահամարէն յայտնի եղաւ, թէ երկրի տասը հարիւրէն վեցը միայն դասերու կը հետեւի եւ այս թիւը կը ներկայացնէ մեծ յաւելում մը, որ հազիւ վերջին տասը տարիներուն իրագործուեցաւ: Համալսարաններու ուսանողները եօթնապատկուած են (անոնց թիւը երկու հազար երկու հարիւր է այսօր) եւ ութ հարիւր ուսանողներ ալ կ'ուսանին արտասահման, շատերը՝ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Մեծագոյն հիւանդութեանց վերացման համար ալ սկզբնաւորութիւն մը եղաւ ութսուն առողջապահական կեդրոններու եւ 54 հիւանդանոցներու հիմնումը:

Սելասիէ օգնութիւն կ'ուզէ ուրկէ որ կրնայ ձեռք ձգել: Այս տարուան վերջերը, Միացեալ Նահանգները 130 միլիոն տոլար տուած պիտի ըլլան: Ռուսերը հիմնած են Արհեստագիտական վարժարան մը, (որ կը գործէ ամերիկացի փրոֆէսօրներով) եւ Ասապի մէջ կը չինեն զտարան մը: Եուկոսլաւները կը չինեն մեծղի գործատուն մը չինեցին, գերմանները՝ կօչիկի գործատուն մը եւ ձոփոններ՝ մանածագործարան մը:

Եթովպիա աղքատ չէ, պարզապէս չմշակուած է: Մշակելի հողին միայն հինգերորդը կը մշակուի: Երկիրը հարուստ է սուրճի ցանքերով: Կը կարծուի թէ յառաջիկայ տարի 72 հազար թոն պիտի հասնի: Սակայն, կը պակսին ճամբաները, երկաթուղիները եւ հաղորդակցութեան այլ միջոցները. ցանցի մը, որ պիտի բանար երկրի անանցանելի լայնատարած ներքնամասը եւ անոր կենսական գործածութեան համար մշակութիւն՝ պիտի վերածէր ամենամեծ հարստութիւն աղբիւրին:

Տեղի ունեցած յառաջդիմութիւնը չափազանց դանդաղ կը նկատուի Եթովպիայի ժողովուրդի մէկ մասին ու մասնաւորապէս ուսանողներու եւ մտաւորականներու կողմէ: Ձեն ամբաստաններ կայսրը՝ այլ զայն չրջապատող գիւանագիտութեան մեռեալ ծանրութիւնը: Դիմադրութիւնը պոռթկաց 1960ին, երբ կայսերական պահակագորքի խումբ մը ապստամբ, Հայլէ Սելասիէի Պրազիլիա այցելութեան ընթացքին ըմբոստացաւ եւ պահանջեց իշխան Ասֆա Վուէսնի գլխաւորութեամբ նոր կառավարութիւն մը կազմելու: Ապստամբութիւնը արեան մէջ խեղդուեցաւ:

Ի՞նչ պիտի պատահի երբ Հայլէ Սելասիէ մեռնի: Հարցում մըն է ասիկա, որուն ոչ ոք կրնայ հաստատ պատասխան մը տալ: Շատեր կը կարծեն՝ թէ գահը պիտի անցնի ձեռքը 49 տարու գահաժառանգ իշխան Ասֆա Վուէսնի, որ համակրելի եւ արդիամիտ մարդ մըն է եւ յուսանք վրայ ձգուած է իր իշխանական հօր կողմէ: Ըմբոստութենէն ետք, իշխանը աստիճանաբար վերադարձուեցաւ կայսեր համակրանքին, բայց շատեր կը տարակուսին թէ ան պիտի կարենայ կամ պիտի փափաքի, իր հօրը գիրը ստանձնել: Իսկապէս, դժուար է երեւակայել յաջորդը աւելի ամբողջութեամբ մը, որ աշխարհի մէջ, ուրիշ որեւէ պետութեան ղեկավարէ աւելի երկար ատեն վարեց իր երկիրը:

Սելասիէ բացարձակապէս է, գերիշխող եւ քմահաճ, բայց, յաջողեցաւ Եթովպիան Միջնադարէն քաշել ու բերել մինչեւ ժամանակակից աշխարհի սահմանները եւ Ափրիկէի ղեկավարութեան:

Քաղեց ՎԱՉԻՐ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

Բ.

Թաղեցի Ս. Ստեփանոս ժամուն աւագերէցը կիրակի առտու պատարագի աւետարանը կարդացուելէն առաջ հետեւեալ ծանուցումը ըրաւ.

— Օրհնեալ ժողովուրդ, այս առաւօտուը եկեղեցւոյս դրան վրայ զամբիւղի մը մէջ կախուած գտնուեցաւ անմեղ երախայ մը, որոյ հայրն ու մայրը անշուշտ թօրէն չեն ուզած իրենց զաւակը պահել. ով որ կամենայ որդեգրել այս Քրիստոնէայ մանուկը, մանկացեալն Տէր Յիսուս որ մսուրի մը մէջ ծնաւ հազարապատիկ ու բիւրապատիկ վարձահատոյց պիտի ըլլայ, որպէս փարաւոնի աղջկանը որ Մովսէսը Նեղոսի ջուրերէն ազատեց: Այս անմեղ երախան որդեգրել յանձն առնել ուզող բարեսիրտը դիմելու է թաղական խորհրդարանը:

Ժամուորներուն մէջ էր նաւավար Գէորգ ալ որուն արցունքները կը վազէին պատարագին սկսելէն ի վեր. ծանուցումէն յետոյ խորասուզուած էր մտածութեանց մէջ: Սպասեց պատարագին ամբողջ աւարտմանը: «Օրհնեալ եղերուք»էն վերջ ինքն ամէնէն ետքը դուրս ելլողն եղաւ. կամաց կամաց գնաց չիտակ թաղական խորհրդարանին առջեւ, բայց ներս չնայելով հեռացաւ, քովնտի սանդուխէն վար իջաւ ու դուրս ելաւ, եւ քիչ մը ետքը միւս դռնէն նորէն ներս մտաւ. գնաց խորհրդարանին առջեւ. քիչ մը դեգերեցաւ, ետ դարձաւ, նորէն գնաց, վերջապէս վարանումին յաղթեց, ներս մտաւ ու բարեւ մը տալով կայնեցաւ.

— Ի՞նչ կ'ուզես, հարցուց Թաղական խորհրդին ատենապետ Աղբիպասեան Օհաննէս էֆէնտի:

— Ծառայ եմ, ըսաւ խեղդուկ ձայնով մը. պատարագին ատեն տէր հայրը ժամուն դուռը կախուած տղու մը համար ծանուցում ըրաւ: Ի՞նչ ընեմ, ես ալ, աղաներ, անզաւակ մնացի, խիղճիս դարկաւ. էյէր կամք կ'ընէք նէ ինծի տուէք, աղքատ ենք ամա բէf աղէկ կը նայինք Աստու տուածովը:

— Ինչո՞ւ չէ, ինչո՞ւ չէ, բէf աղէկ, բէf աղէկ, հրամէ նատէ:

— Նայէ, աս ունեւորներէն մէկը կը մօտենայ, ըսաւ քթին տակէն թաղականներէն մէկը:

— Նորէն առնէք, նորէն առնէք, պատասխանեց Աղբիպասեան էֆէնտի:

Մինչ խեղճ նաւավար Գէորգը իր կողմէն մեծ յանդգնութիւն համարած էր այսպէս խնդրելը, թաղական էֆէնտիները մեծ ուրախութեան մէջ էին որ զիրենք փորձանքէ մը կ'ազատէր. կը վախնային որ ընկեցիկը վրանին կը մնայ ատեն մը եւ եկեղեցիին համար ծախքի մը դուռ կը բացուի:

Թաղական էֆէնտիները խաhուէ մըն ալ ապսպրելու պատիւն ըրին նաւավարին, ու ժամկոչին ալ հրամայեցին որ կախուածը երթայ բերէ. մօտը տուն մը ղրկած էին:

Մաքուր, նուրբ, անուշահոտ չորերը որոնց մէջ փաթթուած էր ընկեցիկը հաւաստեցին թէ սիրային գաղտնի յարաբերութեանց ծնունդ էր խեղճը: Հաւանօրէն առտուն շատ կանուխ Բերայէն բերուած կախուած էր:

Մկրտութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ Կիրակին, Ս. Ստեփանոսի աւագանին մէջ, նաւավարին տղաքներուն կնքահօրը ձեռքովը. թաղականները ներկայ էին «առ ի քաջալերութիւն». ծանուցում ընող աւագերէցը ուզեց ինք մկրտել, այդ պատիւը նաւավարին ընելը իրեն պարտականութիւն սեպելով: Միայն ըսաւ որ երախային անունը Մովսէս դրուի, նուիրագործելու համար ծանուցումին մէջ ըրած գրական դիտը:

Եկեղեցիին քիւթիւկին մէջ ընկեցիկը արձանագրուեցաւ Մովսէս անունով ու քովն ալ «Եկեղեցւոյ զաւակ», հօրն ու մօրը անունին տեղը:

Գ.

— Պապա՛, բիճը ի՞նչ է:

— Ծօ տղայ, ատ ի՞նչ բիս խօսքեր քի կ'ընես... ինչո՞ւ կը հարցնես:

— Պապա, դպրատունը տղաքները բիճ բիճ կը կանչեն կոր. ինծի կ'ըսեն քու դուն բիճ ես, ժամուն դռնէն գտնուեր ես. հա՞, պապա, իրա՞ւ է. բիճը ի՞նչ է. ինչո՞ւ մէկալ տղաքներուն չեն ըսեր, մինակ ինծի կ'ըսեն:

Այս հարցումները կ'ընէր Մովսէս իրիկուն մը իր հօրը, նաւավար Գէորգին:

Հիմա ծովը դարձեալ կարծես կարմիր կտրած էր. դարձեալ խեղճ նաւավարին այնպէս կուգար թէ թիերը դամուած էր մնան ափերուն մէջ:

Եօթը տարի անցած էր այն օրէն ի վեր երբ նաւավար Գէորգ հոգու զաւակ ըրած էր Ս. Ստեփանոս ժամուն դուռը կախուած երախան: Հոգու զաւակը եղած էր եւ սրտի զաւակ:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(2 Նար.)

ՆՅԱՆՏՈՒ ** ՎԱԳԻՐ **

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆԴՈՒԿԱՀԱՅ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ ՍԵՒԱԿԵԱՆ

ՊՈՍՏՈՆ, ՄԱՍԱՉՈՒՍԵՏՍ

1919

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ — ՆԱՀԱՊԵՏ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՏ ՄԱՍ — ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ

ՊՈՍՏՈՆ, ՄԱՍԱՉՈՒՍԵՏՍ

1919

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՕԴՎԱԾՔՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՒՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Այս կիրակի, տօն է Վերափոխման Ս. Աստուածածնի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝
Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնէք:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգիներուն համար: Պատարագ կը սկսի ժամը 10ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում, ժամեր-գութիւն ժամը 10ին: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնէք ժամը 10.30ին:

Պիտի պատարագէ ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՕՀՐԱՊԵԱՆ, Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հ. Կաթողիկէներու նախկին առաջնորդ:

Երկուշաբթի՝ Մեռելոց. ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10.30ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի Վերափոխման տօնը պիտի կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ, ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէք եւ Մեռելոցի Հոգեհանգիստ՝ ընդ ննջեցեալներու յիշատակին:

Խաղողի նուիրատուներէն կը խնդրուի հասցնել մինչեւ Շաբաթ օր:

× Վարչութիւնը Տիկին Լիւսի Էլպոսեանէ շնորհակալութեամբ նուէր ստացած է արեւելեան գորգ մը:

× Աթէնքէն Տիկին Մաքրուհի Սայանեան Մարսէյլի մէջ կը փնտռէ Օննիկ Գասպարեան (մօր անունը Նուարդ), դերձակ: Դիմել եկեղեցի:

Ս. ՅԱԿՈԲ (ԼԻՈՆ)

Լիոնի եւ Շրջ. Հայ Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Աստուածածնայ տօնի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, ինչպէս նաեւ մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8ին:
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

×

ՏԷՍԻՆ

Աստուածածնի տօնին առթիւ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ, խաղողօրհնէք եւ մատաղի բաշխում: Սկիզբ ժամերգութեանց առաւօտ ժամը 8.30ին:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի Վերափոխում Ս. Աստուածածնայ տօնի առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, մասնակցութեամբ Թաղիս երկսեռ դպրաց դասի, ինչպէս նաեւ աւանդական խաղողօրհնէք եւ բաշխում յետ պատարագի:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ - ԼԷ - ՊԷՆ

Շաբաթ.— (Օգոստոս 15).— Պատարագ Շողակաթի:

Կիրակի.— Աստուածածին, Խաղողօրհնութիւն:

Երկուշաբթի, Մեռելոց: Հոգեհանգիստ, կը պատարագէ Օշին վարդապետ:

Կիրակի օր դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ յետ պատարագի, եթէ անձրեւ չգայ: Անցեալ տարուան վիճակահանութեան տոմսերը ի զօրու են այս տարի:

Շաբաթ եւ Երկուշաբթի պատարագները կը մատուցուին Փառքին քովի ֆրանսական մատուռին մէջ: Կիրակի Աստուածածնայ տօն եւ խաղողօրհնութիւն եւ դաշտահանդէս՝ Օրէլ-Ռեսթորան տէ Թուրիսթ Թրեվինեըն (հեռաձայն 7), մեկնում Մատուրէն Մոն Ռը-վարի ճամբով:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդը կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԵՒ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

●

Տէր եւ Տնօրէն
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ:

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՃԱՄԲԱՐ — Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՃԱՄԲԱՐ

Camp du Nor Séround

A LA *PILE* SUR LES BORDS DU LAC *PALADRU*

ՕԳՈՍՏՈՍ 15ԻՆ ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ

կը խօսի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին երգ.—
ՇԱՀԷ ՊԷՆԿԵԱՆ, ՍՈՆԻԱ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Բանակումի երգչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդը սքէչ մը եւ կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէ:

Լիոնի եւ Տէսինի Նոր Սերունդի պարախումբը:
ԵՒ ԽԱՂԵՐ ՈՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Առատ կերուխում, Շամփուրով խորոված:
Բոլո՛րդ Փալատրիւ Օգոստոս 15ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ... ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ՝ ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍ. 15ին

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբը Խանասորի պատմական տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է խանդավառ արշաւ մը Օգոստոս 15ին, Լիոնէն դէպի Փալատրիւ Նոր Սերնդականներու ճամբարը:

Այս առթիւ մասնաւոր օթօքաներ վարձուած են որոնք կը մեկնին Փլաս Կի-շառէն առաւօտուն ժամը 8.30ին:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայից ազգայինները օր առաջ արձանագրուիլ Պ. Յովակիմեանի մօտ:
63 Ռիւ Տոմէռ (Լիոն):

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթնե-րորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան:

Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3. Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւութիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տնօրէնութեան:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ տաշնա-կարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ ելաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ.
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դրացնա՝ Տար. 60 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆր. — Հատը 0·30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ
15
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
15 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՅՐԱՔԻ ՏԱՐԻ — Թիւ 10084

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.084

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ՝ ՉԵԽԵՐԷՆ

— Ստոբել կուտաւիճ Մ. Մխի – թեմի յօդուածին գլխաւոր մասերը, որ ամբողջապէս կը հաստատեն մեր տեսակէտը :

Ժամանակը քան տարուան պատ – ճառ մը չունի հայագիտութիւնը Չեխո – սլովաքիոյ մէջ : Ակնյայտնի է, որ ժամանակակիցներուն մէջ բաւական մը պատրաստ կայ՝ հայ գոյութեան դնատական եւ ժամանա – կակից զործերէն կարեւորները չեխերէնի թարգմանելու ուղղութեամբ :

Ճակատագիրը վերջին տասնամեակին , մասնաւորապէս մէկ զոհի կերպով չափազանց է դաժանացած Չեխոսլովաքիոյ հայութիւնը հայ մշակոյթին եւ գոյութեան նկատմամբ : Հայազի – նութիւնը կը պարզանայ՝ չնորհիւ Փրա – գի համալսարանի հայագիտութեան ճիւղին եւ Չեխոսլովաքիոյ Գիտու – թիւններու Ակադեմիայի արեւելագիտու – թեան հիմնարկութեան ծրագրեալ կանո – նաւոր աշխատանքներուն : Արեւելեան ժողովուրդներու հետ մէկտեղ հայ ժողովուրդին պատմութեան, անոր մշա – կոյթին եւ գրականութեան ուսումնա – սիրութիւնը հասասատած է պետական մակարդակի վրայ : Հետաքրքրութիւնները ընդարձակուին ակադեմիայի «Նոր Արեւելք » պարբերականին եւ գանազան մասնագիտական հրատարակութիւններու միջոցով :

Պրահայի համալսարանը լոյս կ'ընծայէ «Ասիոյ եւ Ափրիկէի գրականու – թեան պատմութիւն» հատորը՝ որուն պատրաստութեան վրայ կ'աշխատի Օ'լորիխ Քրալի խմբագրու – թեամբ : Վերոյիշեալ գիրքին գրեթէ կէսը նուիրուած է հայ գրականութեան պատ – մութեան : Ակնարկը կը պատկանի չեխ գրականագէտ Լիւտմիլա Մրթալովայի գրչի – ն :

Մրթալովա ծանօթ անուն է հայա – գիտական մարզին մէջ : Փրահայի համա – լսարանի հայագիտական ամպիոնի ա – ռաջին վարիչ Չեխոսլովաքիոյ Գիտութիւնների Ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմ – նարկութեան մէջ : Ցարագրիկայ ուսում – նասիրական սկսեալ պիտի դլխա – ւորէ համալսարանին հայագիտական ամ – պիոնի աշխատանքները : Հինդ տարուան ընթացքին Մրթալովայի թարգմանու – թիւնները հրատարակուած են Թումանեա – նի, Չարենցի, Սայաթ – Նովայի քա – նասնեակները, Խահակեանի ար – ձակ գործերէն « Չարենցի «Հաւարնաիրը », Բա – զմաթուած քերթերը եւն. :

Մրթալովայի « Հայ գրականու – թեան պատմութեան ակնարկը» առաջին անգամ է, եւ յաջողած փորձ՝ հայ գրա – կանութեան պատմութիւնը իր ամբող – ջութեան մէջ ներկայացնելու եւրոպացի մասնագէտին :

Ակնարկը նախաձեռնութեան մէջ Մրթալո – վայի՝ հայագիտական ամպիոնի վարիչ պրոֆեսորներ Ալեքսանտր Մատուշեքի եւ Ալեքսանտր Ֆրանցի հետ : Ակնարկը կը պարունակէ հետեւեալ գլուխները՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի գրականութեան պատմութեան հարցերը, Հայ գրականութեան հնագոյն շրջանը, Ասիական ազդեցութիւնները, Ասորեստանեան ժառանգութիւնը, Հելլէնական ազդեցութիւնները, Հայ գրականութեան զարգացումը Ե. դարուն, Ոսկեդարը, Ե. դարու պատմագրութիւնը, Ե. դարու մատենագրութիւնը, Ե. դարու գրականութեան ընդհանուր բնորոշումը, Ե. դարէն յետոյ գրականութեան զարգացումը, Միջնադարեան գրականութեան ընդհանուր բնորոշումը, Միջնադարեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵԳԷՈՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓՈՐԹ-ՍԱՅԻՏԻ ԴԷՊՔԸ

—o—

1918ի Ապրիլին՝ հայկական Լեգէոնը սկսաւ փոխադրուիլ Կիպրոսէն Եգիպտոս։ Մայիս 13ին՝ հրամանատար Գնդ. Ռո – միէօ ինքն ալ մեկնեցաւ սպայակոյտի մէկ մասին հետ։ Ինձի վիճակուած էր Կիպրոս մնալ մինչեւ վերջին խումբին մեկնումը։ Սակայն, քանի մը օր ետք, հեռագրական հակահրաման ստացայ ըստիպողաբար մեկնիլ Փորթ – Սայիտ։

Մայիս 21ին՝ Ֆոիվեալ Ընկերութեան «Թանթահ» շոգենաւով ճամբայ ելայ Ֆոմակուսթայէն, ուրիշ սպայի մը ընկերակցութեամբ։ Նոյն օրը գնդապետէն երկտող մը առացայ, որով կ'իմացնէր՝ առանց մանրամասնութիւն տալու թէ ծանր, նոյնիսկ մահացու դէպքեր պատահած էին եւ թէ անհամբեր ինծի կը սպասէր։ Սակայն, Մարսէյլ գրած անձնական նամակի մը մէջ, այդ լուրը տալով, կը բաւականանամ լաւատեսօրէն ակնարկելով .— «Ամէն ինչ կը կարգադրուի »...։

Նաւը հանդիպեցաւ Լառնաքա, յետոյ Լիմասոլ, ուր հայ ընտանիք մը մեզ ճաշի հրաւիրեց։ «Իշխանավախել» ընդունելութիւն մը, ըստ Ֆրանսացի ընկերոջս։ Այցելեցինք Լիմասոլի բանտը, հին չէնք մը վիրապներով եւ թրքական տիրապետութենէն մնացած սարսռալի տանջանքներով։ Արդիական բաժնին մէջ մեր առջեւ բանեցուցին անգլիական դրութեամբ կախաղանը .— Փոս մը՝ ծածկուած կափարիչով մը, որուն վրայ ելը կեցնեն դատապարտեալը, չուանը վզին։ Դահիճը, պատին վրայ կոճակի մը միջոցով մէկ անզամէն կը բանայ կափարիչը եւ դատապարտեալը փոսին մէջ կ'իյնայ։ Զի խեղդուիր, այլ ծածրակին ողնուկրը կը կոտրի եւ մահը անմիջական կ'ըլլայ։ Եթէ դործողութիւնը յաջողութեամբ գործադրուի։

Երեք օրէն հասանք Փորթ – Սայիտ։ Ի՞նչ էր պատահած։

Առաջին դումարտակը Փորթ –Սայիտ հասնելուն՝ Մուսա – Տաղլի Լեգէոնա – կանները դրեթէ դէմ դիմաց դտնուեր էին իրենց նախկին վրանաքաղաքին, ուր միշտ կ'ապրէին իրենց ընտանիքները որ դրեթէ երկու տարիէ ի վեր չէին տեսած։ Մէջտեղէն կ'անցնէր Սուէզի ջրանցքը, այսինքն ոչինչ Մուսա – Տաղլիներու համար։ Ոմանք դիչերանց լողալով միւս կողմը կ'անցնէին, առաւօտուն կը վերադառնային։ Շուտով տասնեակներ այդ օրինակին հետեւեցան։ Սկիզբը Հրամանատարութիւնը աչք դոցեց։ Հասկնալի էր որ ռազմադաշտ մեկնող մարդիկ ուղէին անգամ մը եւս իրենց ընտանիքներուն մօտ քանի մը ժամ վայելել։ Լաւ – դոյն եղած պիտի ըլլար որ կանոնաւոր արտօնութիւններ տրուէին։ Ինչո՞ւ այդպէս չեղաւ, չեմ դիտեր։ Ըստեցաւ թէ անգլիական Բարձր Հրամանատարութիւնը չէր յօժարած։

Օր մըն ալ, զայդղները, ընտանեկան հրապոյրին տեղի տալով, այլեւս չվերադարձան։ Իրենց նախնական մտայնութեամբ չէին ըմբռներ թէ զանդուածային դասալքութիւն – ամենածանր յանցանք – ներէն մէկը — կը դործէին։

Գնդապետ Ռոմիէօ, որուն լայնախոհութիւնը մեծ էր Հայերուն համդէպ, չուզեց անմիջապէս բռնադատիչ միջոց – ներու դիմել։ Նախ հրահանգեց Մուսա Տաղլի ատաիճանաւորներուն, որոնք աղեկիկ համարուած էին, որ երթան եւ համոզեն օրինազանցները որպէսզի վերադառնան։ Այդ փորձը չյաջողեցաւ։ Գնդապետը Հոդեւոր Իշխանութեան դիմեց, որուն ձիդերը նոյնպէս ապարդիւն եղան։ Վերջապէս Ազդային Միութիւնը, որ Գնդապետին վերջին յոյսն էր, ինքն ալ ձախողեցաւ։

Այլեւս ուրիշ միջոց չկար, եթէ ոչ բռնութեամբ վերադարձնել անհնազանդները։ Հրաման տրուեցաւ երկրորդ դումարտակի յինեակի մը, որ կատարէ այդ պարտականութիւնը։ Երկրորդ դումարտակը կազմուած էր թրքական բանակէն դերիներէ, որոնք տարիներով դինուորական ծառայութիւն ըրած էին։ Ասոնց համար կարդապահութիւնը քմահաճոյք չէր վերցներ։ Թերեւս ալ, հոդեբանական տեսակէտէն, հաշուի առնելու է որ Մեծ Հայքի այդ բնիկները տարիներէ ի վեր ընտանիքի երես չէին տեսած եւ այլեւս տեսնելու չէին։

Դժբախտաբար Մուսա Տաղցիներն ալ ունէին իրենց հոդեբանութիւնը եւ առնչնակէս ապառաժային յամառութիւն մը։ Մէկ քանին սուրնահար ընելէ ետքը միայն կարելի եղաւ միւսները փորթ – Սայիտ տանիլ, ուր բանտարկուեցան պատերազմական առեան յանձնուելու համար։

Ամէն ինչ կատարուած էր երբ փորթ – Սայիտ հասայ։ Ինձի տրուեցաւ նախ – քննիչ դինուորական դատարանի պաշտօն կատարել։ Ամէն օր կ'երթայի բանտ՝ ամբաստանեալները մէկիկ մէկիկ հարցաքննելու։ Խնդիրը թէքնիք դժուարութիւն չէր ներկայացներ։ Բնականաբար կը ջանայի ամբաստանեալներուն հասկցնել իրենց սխալը եւ խորհուրդ կուտայի որ դատարանին առջեւ դղջահար երեւան։

Այդ գործողութեանց միջոցին բանտապետ ինծի հարցուց թէ կ'ուզե՞մ տես – նել թէ ինչպէս կը գործադրուի «հօթը պղնոց կախում»ի պատիժը։ Բանտի բակին մէջ չարուած էին քանի մը Ֆէլլահներ։ Ցանցանքնին մանր մունր դործութիւններ էին։ Այնչափ ողորմելի տրամբածներ, որ անոնց համար բանտարկութիւնը ուղիի վարձատրութիւն կ'ըլլար քան պատիժ։ Ուստի «հօթը պղնոց կախում»ի հարուածներու կ'ենթարկուէին։ Նախ բժիշկ մը — անգլիացի դինուորական – կան բժիշկ մըն էր — կը քննէր դատապարտեալին սիրտը եւ ըստ այնմ կ'որոշէր թէ քանի հարուածներու կրնար տոկալ։ Ցետոյ դատապարտեալին գլուխը, ձեռքերը եւ ոտքերը անուրի մը մէջ կ'անշարժեցնէին։ Բժիշկը կը հաշուէր՝ մէկ, երկու, երեք եւ այլն ու դահիճը, յաղթանդամ Նուպիացի մը, ամէն ան – դամ, մերկ կռնակին վրայ կ'իջեցնէր հօթը բոկ կրող խարազանը։ Իւրաքանչիւր հարուած հօթը արիւնալի դիծեր կը ձգէր։ Աւելորդ է ըսել, որ իրենց կարգին սպասողները սոսկումէն դողալով կը դիտէին։ Երբ բոլորը անցան, դուրս ար – ձակուեցան։ Դրան առջեւ բանտապահ մը իւրաքանչիւրին կռնակին վրայ հասա – րակ նաֆթաճարպ կը քսէր ձեռքով։

Վերադառնանք մեր Մուսա Տաղցինե – րուն։ Պատերազմական Առեանի առջեւ իրենց պաշտպանութիւնը առանձնեց Լեդէոնի Թարդման – սպան, Հայր Կոան – սօ, (Յիսուսեան Ուխտէն) որ իրաւտպէ – տական համալսարանի շրջանաւարտ էր։ Սուրբ մարդ մը, հոդւով մարմնով Հայերուն նուիրուած։ Զիս իբր վկայ կանչել տուաւ խնդրին հոդեբանական կող – մերը բացատրելու համար։ Առեանը, որուն կը նախագահէր Ֆրանսացի գնդապետ Ռէնիէ, լայնամիտ գտնուեցաւ ու մեզմ դատապարտութիւններ որոշեց։ Դատապարտեալները կրցան Լեգէոնին հետ ռազմադաշտ մեկնիլ։

Այսպէս լուծուեցաւ դէպքին դինուրական կողմը։ Կար նաեւ «դիւանագիտական» :

Գահիրէի Ազդ. Միութիւնը, վրդոված եւ ֆրանսական հրամանատարութիւնը պատասխանատու նկատելով պատահածին, դադրեցուցած էր անոր հետ իր յարաբերութիւնները։ Գնդ. Ռոմիէօ մնասակար կը համարէր այդ խզումը Լեգէոնի կոչումին եւ ապագային։ Ինձ հրահանդեց որ համոզեմ Ազդ. Միութիւնը, որպէսզի վերահաստատէ առաջուան դործակցութիւնը։ Գնդապետին պատուէրին համաձայն նախ այցելեցի Ֆրանսական դեսպան Պ. Տըֆռանսին, բարեսիրու – թեամբ ընդունեցաւ զիս եւ քաջալերեց։ Գացի Ազդ. Միութեան կեդրոնը։ Դուռները բաց էին. դետնայարկը մարդ չը – կար։ Ելայ առաջին յարկը, նոյնպէս պարապ։

Սակայն ընդարձակ սրահի մը ծայրը, պատուհանին քով, դրասեղանի մը առ – ջեւ նստած մէկը նշմարեցի, որ լայն բացած՝ թերթ մը կը կարդար։ Ոտքի ձայն լսելով աչքերը վերցուց ու Ֆրանսացի սպայ մը տեսնելով թերթը աչքերուն առջեւ տարաւ, չտեսնել ձեւացնելով։ Բայց երբ սեղանին մօտեցայ ստիպուեցաւ թերթը վար առնել ու Ֆրանսերէն, բաւական չոր չեշտով, հարցուց .— «Ի՞նչ կը փափաքիք, պարո՛ն»։ Պատասխանի փոխարէն ներկայացայ .— «Ենթատեղակալ Փորթուգալեան»։ Ոտքի ցատկեց եւ քիչ մնաց որ ողջագուրէր։ Սուրէն Պարթեւեանն էր։ Ծանօթացանք։ Մեծ դժուարութիւն չունեցայ զինդասիս Ռամիէօն ստիպելով ընդունիլ տալու համաք։ Ազդ. Միութեան — որուն կը նախագահէր Տօքթ. Նէվրուզ — բոլոր անդամները ապրդասէր ու նուիրեալ դործիչներ էին։

Սկզբունքի համաձայնութիւնը նուիրուած դործելու համար առաջարկեցի որ Ազդ. Միութիւնը այցելէ Իսմայիլիա, Լեգէոնի բանակատեղին, Լեգէոնականներուն ոդեւորելու համար։ Սուրէն Պարթեւեան պահ մը վարանեցաւ՝ «Ի՞նչպէս կ'ընդունին, հարցուց .— Գաղափարական վտահեցուցի »։ Մարդիկ անդադար սպրելով միմիանց վերաբերմամբ, նախապաշարումներ կ'ունենան յանախ։ Պնդեցի որ Ազդ. Միութեան անդամները ընկերանան այլ սպայիններ եւ մասնաւորապէս հայ սիկիհներ որպէսզի այցելութիւնը լայն ազդային բնոյթ ունենայ։ Եւ այդպէս կարկադրուեցաւ։

Վերադարձիս առաքելութեանս արդիւնքը հաղորդեցի դնդապետին որ խանդավառեցաւ հաւանեցաւ։

Որոշեալ օրը, Ազդ. Միութեան կարգ որուն կ'ընկերանային ուրիշ հայրենակիցներ եւ քանի մը սիկիհներ, եկան Իսմայիլիայի բանակատեղին, Լեգէոնականները հաւաքուած էին բեմի մը առջեւ ուր բարձրացան Ազդ. Միութեան անդամները եւ միւս այցելուները։ Հրամանի վրայ լեգէոնականները մէկ շարժումով բարեւի կեցան։ Ցայտնեցի թէ Ազդ. Միութիւնը ուզած է իր երախտագիտութիւնը յայտնել եւ աղջերթի հրաւիրած հայ կամաւորներուն եւ խօսք առի Միութեան բանախօսին։ Վայրկեան մը տատանեցաւ Սուրէն Պարթեւեան դնդապետի խառնուածք ու տադնապ ունէր։ Հայրենասիրական եւ յուզիչ ճառ մը արտասանեց ուղղուած հայկական հոգիին, որուն վրայ այնչափ յոյս դրուած էին։

Անկէ ետք այցելուները ազատօրէն պատեցան բանակավայրին մէջ՝ լեգէոնականներու հետ խօսակցելով։ Այդ օրը ազդը մէկ հոդի էր, մէկ կամք։

Հիւրասիրուելէ ետք, այցելուները ջերմօրէն հրաժեշտ վերադարձան։

Լեգէոնը չարունակեց մեկնումի պատրաստուիլ։ Վերջին օրը մօտալուտ էր երբ փարիզէն հասաւ հեռագիր մը՝ որով Հանրապետութեան Նախագահը կը շնորհէր հայ լեգէոնականները, իրենց ճակատ մեկնելու առթիւ։

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՕՏԱՅԱՆՔ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԱՐԴԻ ԳՐՈՂՆԵՐ, առաջին դիրք, հրատարակութիւնը Միութեան «Հայ Գրողներու Մոսկուայի «Մոսկուա», Թեհրան, 1964։

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՕԳՈՒ ՁԱՒԱԿԸ

Իր կաթովը մեծցուցած էր Բուբուլ առուտուն այդ տղան, երկու ամսուան մեռնող զաւկին կաթերը դեռ չէին քաշուած երբ որդեգրեցին Մոլոխը։ ու ա – րեւելեան ժողովուրդներու մէջ կաթ տըւող մայրն ալ ծնող մօր մը սիրտը կը կրէ։ Ան ծնող մօրմէն ալ աւելի եղած էր։

Քանի որ միաքը կը բերէր խըչաւէր մօրը առ աղուորիկ տղան դուրս նետած ըլլալը, խեղճ հինան խելքին կուգար։ չէր կրնար առ «անօրէնութիւնը» մտքին մէջ ողմեցնել։ Բոլորովին դուրզուրանք, դորով, սէր կարած էր։

Նաւավարն ալ հօր պէս կը սիրէր ա – դան ու իրը խնամակալ կը հսկէր վրան։ ոչ միայն սրտի զգացում ունէր, այլ եւ կը մտածէր թէ Աստուած ղրկած էր ա – նիկա իրենց մխիթարութեանը համար։ Ինչ որ չէր ըրած մէկալ «դավալլրնե – բուն» ասոր համար կ'ընէր։ Խաղալիքներ կ'առնէր սուղ դնով խսկ, բարակ անու – չեղէնները կը բերէր եւ ապէկ կը հագուեցընէր։

Էրիկ հինկ իրենց մեռածներուն կարօ – տը Մոլոխէն կ'առնէին։

Ու մանուկը կը մեծնար, աղուոր, սի – րուն եւ առոյդ տղայ մը։ իր խոչոր ճա – կատը ցոյց կուտար թէ խելացի բան մը պիտի ըլլայ։ Այն կորովի նմոյշներէն էր դոր ընդհանրապէս կ'արտադրէն դինեւ – րութեան կողմէ ապօրէն ձայնուած յա – րաբերութիւնները. հզօր սիրոյ ծնունդ։

Նորէն ճըվլտուքը սկսած էր նաւարա – րին տան մէջ, նորէն աչխատաւորը յե – նարան մը դտած էր ապրելու համար. կը թիավարէր եռանդով ու իրիկուններըերբ վինեաւն մտնէր դարձեալ դուար – թութեամբ կը ճնիկը։

Եւ ահա յանկարծ փոքրիկին մէկ հար – ցումը կը վրդովէր իրենց կեանքի խա – դաղութիւնը։

Եօթը տարուան մէջ Մոլոխ երբեք օր մը չէր կասկածած թէ իր «պապան ու տատան» իրենը չէին։ Աւրդարեւ մանու – կը տակաւին չէր կրնար դաղափար մը կազմել թէ ի՞նչ է զաւակն ու որդեգիրը։ սակայն նաւավարն ու կինը չէին ուղեր որ երբեք օր մը որեւէ ակնարկութիւն կատած տայ թէ արիւնի կապը կը պակսի տղան եւ իրենց միջեւ։ Իրենք ալ կ'ուղէին վայելել պատրանքի երջանկու – թիւնը։

Սարսափով կը ղդային որ եթէ տարա – կոյսը մանկը փոքրիկին մտքին մէջ, տա – րիքին հետ պիտի աճէր, ու օր մը խելա – հաս պատանին պիտի ուղէր դիտնալ ղին – քը չարչրկող դաղանիքին պատճառը։ Պիտի իմանար թէ հայրն ու մայրը օտա – ծահաններ էին իրեն համար։ Այս մտա – ծութիւնը սոսկում կը պատճառէր խեղ – ճերուն։

Մատղեղ իրենց սեփական տուն չունէ – նալով՝ եօթը տարուան մէջ չատ անգամ բնակարան փոխած էին. կը կարծէին թէ տեղափոխութիւնը կորսնցնել կուտայ անցեալ կեանքին հետքը։ Ալ մոռցուած կը համարէին այդ անցեալը. ոչ ոք պղ – տիկ դասակարդին մէջ ակնարկութիւն մը ըրած էր օր մը։

Սակայն նաւավարը միշտ կը վախնար թէ օր մը երբ Մոլոխ աւելի խելացած ըլլայ, պարադայ մը կրնար յանկարծ Մատղեղի մէջ յիշեցնել իրեն անցեալը։ Շատոնց է միաքը ղրած էր երթալ ուրիշ դեղ մը հաստատուիլ բոլորովին անծա – նօթ։ Բայց յիչատակները կը պրկէին ոտքը Մատղեղի հողին։ Հոն մեռած ու թաղուած էին հայրն ու մայրը, հոն ծը – նած էին իր կինն ու ինք։ Եւ ամէն մե – ռելոցի կ'երթային օրհնել տալ դերեզ – մաններըն ու աչքերնին սրբել հինգ զաւկի հողին վրայ։ Քառասունըչորս տարուան կեանք մը կը կապէր դիրենք հայրենի հողին։ Ուստի նաւավարը օր օրուան կը ձդէր տեղափոխութեան խորհրդին իրա – դործումը, վտանգը մօտալուտ չկարծե – լով։ Բայց ահա յանկարծ պարագաները կը խարէին իր խմաստութիւնը. վտանգ մը որոշեալ ժամանակ չունի հասնելու համար։

Դ.

Դպրոցը փոքրիկ տղայ մը օրին դայրոյթի միջոցին Մոլոխի երեսին տեղ դառն ճշմարտութիւնը ինչպէս տի դարնէր քար մը, դանակ մը դլխուն, առանց որոշ դաղափար ունենալու մահուան վրայ. բնազդը չարկելու հասցնելու դիտակցութիւնը կուտայ։

Երբ Մոլոխ եօթը տարեկան կը նաւավարը ձեռքէն բռնեց տարաւ նէսեան դպրոցը, խնդրեց ծաղկոյի վարժուհին որ տղէկ նային չցնծայ ձեռքը մէճիտ մըն ալ ղրաւ, երբեմն նուէրը կրկնելու խոստումով։

Մինչեւ Մոլոխին ծաղկոյ մտնէր մէկէն ուշադրաւ աչակերտն էր։ Կան խորհրդի առեղապետին Պետրոս Ապրիպալասեանը. իսկ քանի մը ամիս է ամէնուն աչքը նոյնիսկ վրայ էր. դասին մէջ ղրեթէ եկած էր իրմէ չատ առաջ դպրոց յաճախողներուն. տղաքները ամէնքն ալ սիրէին այդ ժպտուն, քաղցրաբարոյ տղան, որուն ամէնքն ալ հետ կ'ուղէին խաղալ։ Ու Աղրիպասեան որ տղեցութեամբը կ'իշխէր, հմա կը ղրաւ թագնէր նաւավարին դակէն։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐԾԻՒՆԻ

ԿՅԱՆՔՈՎ ** ՎԱԽՔՈՎ

** ԱՍՏՎԱԾ

— Հարկավ ցանկանում ես իմանալ, թե ինչու ես այստեղ կանչվել, — ասաց Տարո, երբ նրանք մենակ մնացին իր աշխատասենյակում։ — Ես ինքս էլ չգիտեմ, բայց ինչ-որ բան կա, որ ինձ ստիպում է քեզ հետ խոսել։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ամեն մարդ ունի իր ճակատագիրը, որից ոչ ոք չի կարող խուսափել։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ամեն մարդ ունի իր ճակատագիրը, որից ոչ ոք չի կարող խուսափել։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ ամեն մարդ ունի իր ճակատագիրը, որից ոչ ոք չի կարող խուսափել։

Ալ

Ալ

Ալ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—•—

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանտը* կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵայ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Ջուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

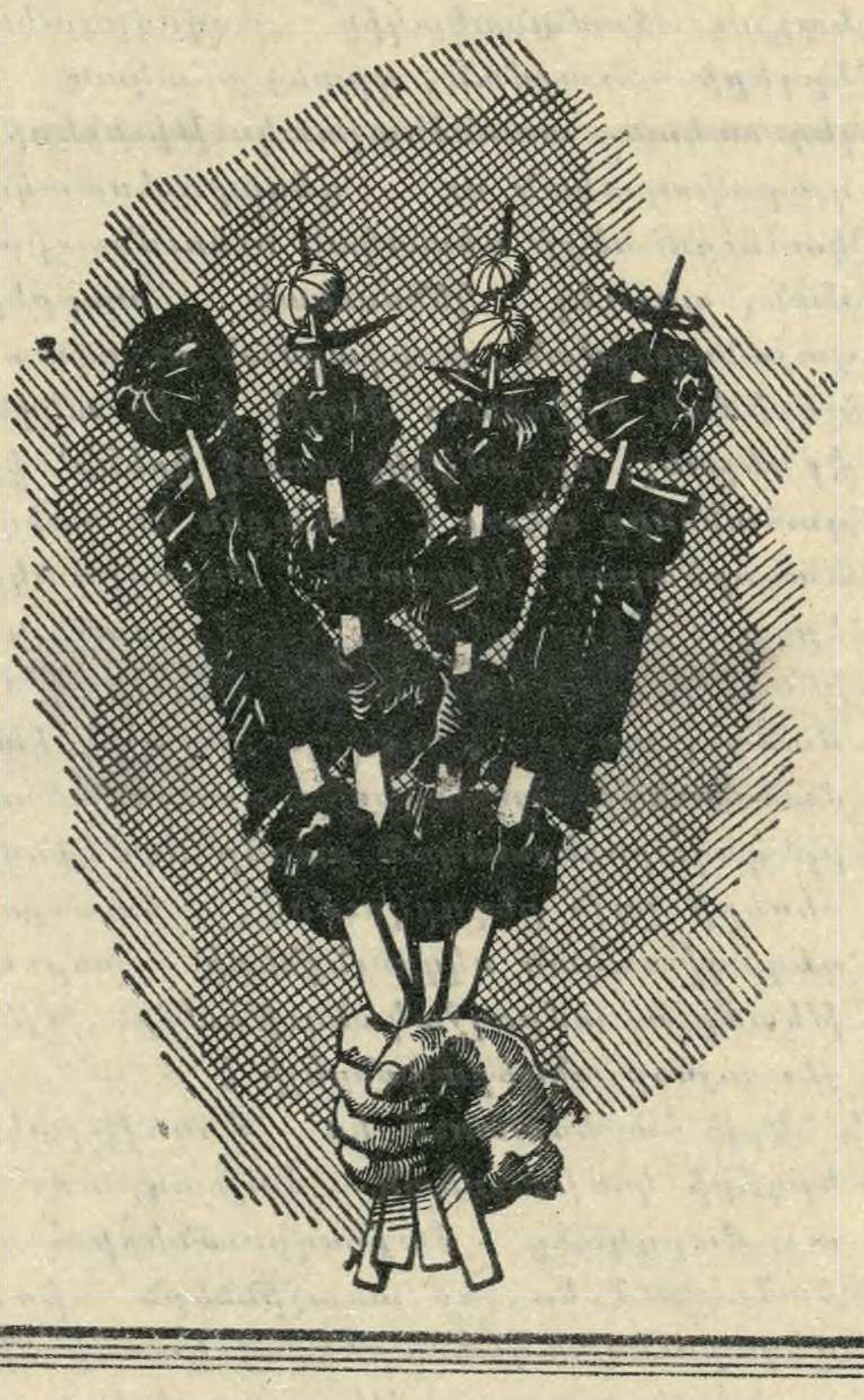

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան :

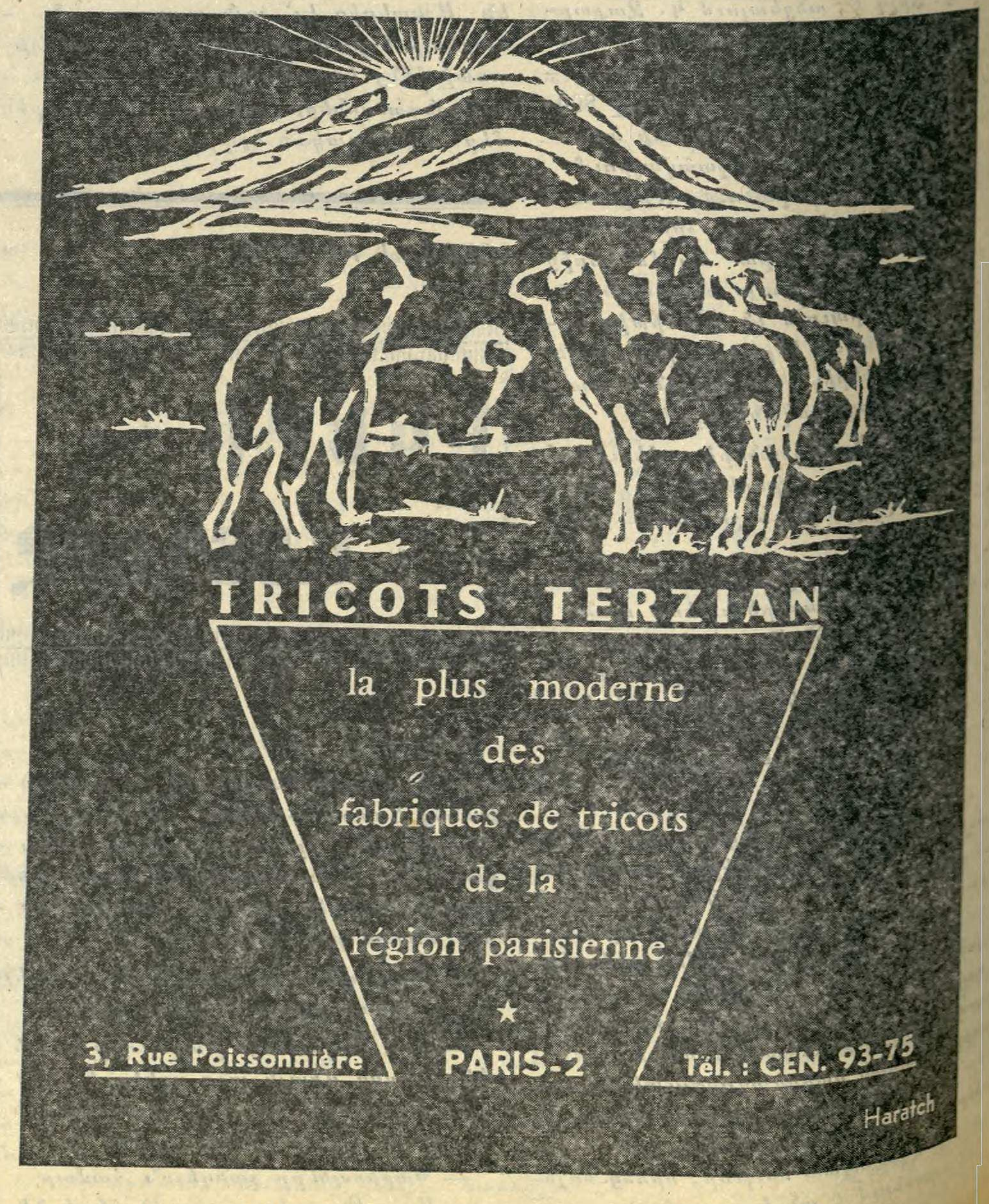

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
18 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՅ ՏԱՐԻ — Թիւ 10085

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.085

ՄԻԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԻՔԻՆ ԱՐՄԱՏԸ

Կիպրոսի ցաւոտ հարցը արձագանգաւոր աշխարհամարտէն վերջ, երբ ազատ պաշնակիցները կը գծէին նոր քարտէսը :

Հնարաւոր էր իրեւ հատուցում առացու Միջերկրականի յունադնակ տասնեակը, զոր Իտալիա դրաւած էր 1911 օսմանեան կայսրութենէն՝ Աֆրիկայի Տրիպոլիսի (Լիբիա) հետ մէկտեղ :

Յոյներուն դինակցութիւնը Հիթլերի դէմ մեծ արժէք Իտալիոյ, որ դաշնակիցներու յաղթանակէն վերջ կորսնցուց Լիբիան, ուր միլիոնները ծախսած էր երկրատան կղզիները, ուր ի – նդիները չէին կրցած տուն – տեղ լքել :

Միջերկրականի յունադնակ կղզիներէն միայն տէրութեան տակ կը մնար Կիպրոսը :

Անգլիա իրեւ կաշառք առացած էր Սուլթան Ապտիւլ Համիտէն 1878 թուին՝ զայնի դաշնագրով մը, Պոլսի վնասաժոդովի բացման նախօր – եակն :

Ասկէ դրաւած էր հայկական նա – հանգները : Անգլիա եւ Թուրքիա համա – ձայն էին, որ Ռուսիա պահէ Պարս – կաստան ու Արտահանը, բայց պարզէ ուժգնութիւն ու միւս դրաւեալ հողամասերը : Օսմանեան կառավարութիւնը յանձն առած էր բարենորոգումներ մտցնել հայ – կան նահանգներուն մէջ եւ Անգլիա պաշտպանութեամբ Թուրքիոյ հողային ամ – բողջութեան պահպանումը :

Յետոյ Համիտ ո՛չ մէկուն չէր տուած ինչ որ Կիպրոսը : Ասոր պատճառները Հիթլերի դէմ ունեցած արժէքն էր, որ դաշնա – կիցներու յաղթանակէն վերջ կորսնցուց Լիբիան, ուր միլիոնները ծախսած էր երկրատան կղզիները, ուր Ի – տալիոյ տասնեակները չէին կրցած տուն – տեղ լք – նել

ԶԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

—o—

Ցիսուն տարի առաջ, այս ամսուն, սկսաւ Առաջին Աշխարհամարտը :

Ցնծութեան ամբոխային ցոյցերով — երգ, խաղ ու պար — աշխարհ նետուեր — ուր այդ խելագար արկածախնդրութեան մէջ եւ բացուեցաւ աննախընթաց ողբեր — դէպեան առաջին արարը :

Մեծ պետութիւններուն առաջնորդները կարծես կախարդուած էին պայքարի հրապոյրէն ու դիտակցաբար կ'առաջնոր — դէին իրենց երկիրները դէպի պատե — րազմ : Եւրոպական դրեթէ բոլոր կառա — վարութիւնները դիւրագրգռած զարձած էին եւ, ծայրայեղ անփութութեամբ, կ'անտեսէին վերահաս վտանգը՝ զրպարտ — լու համար միայն ճշմիմ հաշիւներով :

Երիտասարդութիւնը կարծես մարզա — հանդէսի մը մասնակցելու կ'երթար : Ֆէր Փէյէի ոգիով, թուրով, նոր ու հայելի նման փայլուն՝ սեւ սաթ մոյկերով, դոյն — դոյն համազգեստներով, ճերմակ ձեռ — նոցներով, ծխելով ու ծիծաղելով, կը մեկնէին դէպի ճակատ... ու դէպի մահ :

Փողոցներուն մէջ ընդհանուր խանդա — վառութիւն կը տիրէր... խաղ ու պար : Այստեղ դէնին, այնտեղ զարկուրը ա — ռատ կը հոսէր ... ու երկու կողմի դին — ուորները — հարիւրաւոր հազարներով, միլիոններով — ծաղկեպսակներ իրենց վզին եւ ծաղկազարդ զէնքերով՝ կը մեկ — նէին դէպի կռիւ :

Շատ կարճ պիտի տեւէր պատերազմը : Քանի մը ամիսէն Ֆրանսացիները պիտի զրաւէին Պերլինը, եւ երեք — չորս շա — բաթէն Գերմանացիները պիտի մտնէին Փարիզ : Եւրոպայի ժողովուրդները՝ այս համոզումով, հոգեբանութիւնով եւ երա — զով օրօրուած, սկսան «կարճ պատե — րազմ»ը 1914ի Օգոստոսին :

Երբ վերջին վարագոյրը իջաւ այս խե — ղճացնորութեան վրայ, տեսիլ քան տասը միլիոն զոհեր կը համրուէին, որոնց մէջ մէկուկէս միլիոն Հայեր՝ Մեծ Եղեռնին նահատակ :

×

Գերմանիոյ բարձրագոյն սպայակոյտը երկար տարիներէ ի վեր նախատեսած էր Ֆրանսայի վրայ արշաւանքը եւ մանրա — մասն ուսումնասիրութեամբ, պատրաս — տած էր Ֆոն Շլիֆէնի ծրագիրը : Գեր — մանական բանակները, հեղեղի նման պի — տի խորտակէին չէզոք Պելժիոյ ճակատը, սրընթաց դանդաւածով պիտի խուժէին Ֆրանսա, ու դէպի ձախ յառաջանալով՝ պզպատեայ օղակի մը մէջ պիտի առնէ — ին Արեւմտեան զինակից բանակները :

1913ին, իր մահուան անկողնին մէջ, մառեչալ Ֆոն Շլիֆէնի մեծազոյն մտա — հոգութիւնն էր իր մշակած — եւ իր ա — նունը կրող — ռազմավարական ծրագի — րը : Եւ մահամերձի վերջին խնդրան — քով՝ զարձեալ յանձնարարեց իր պաշ — ռօնակիցներուն, որ «Մանչէն քաուելով»՝ արագօրէն դործադրեն արշաւանքը եւ միշտ ուժով պահեն յարձակող բանակին աջ թեւը :

Երբ պատերազմը սկսաւ, գերմանական սպայակոյտը անճանաչելի զարձնելու տարեցան փոխած էր Ֆոն Շլիֆէնի ծրագրային մասերէն չլսացած, իր մայր արշաւանքը կեդրոնացուց Փարիզի վրայ :

Գրեթէ արհամարհելով հակառակորդ զօրքերը եւ, միանգամայն, անտեսելով գերմանական Ֆոն Մոլթքէի հրահանգը, որ զանդազեցնէ իր ընթացքը, Ֆոն Շլիֆէն չարունակեց իր չանթային յար — ձակումը՝ գրեթէ անպաշտպան ձգելով իր աջ թեւը :

Աչխարհամարտին մասնակցող բոլոր երկիրները մեծ թիւով զոհեր տուին, քար ու քանդ եղան եւ մեծապէս տուժե — ցին : Բայց ոեւէ ազգ, համեմատաբար ա՛նքան զոհ չտուաւ, ա՛նքան չնահա — տակուեցաւ, ա՛նքան իրաւունք չունի — ցաւ արդարութեան՝ որքան Հայ Ժողո — վուրդը, «Փոքրիկ Զինակիցը» արեւմտա — եան մեծ պետութիւններուն :

Արդարութի՞ւն... ի՞նչ արդարութիւն : Այս զարհուրելի տարեդարձին տակաւ պէտք չէ մոռնալ, որ ամէն ժողովուրդ ի՛ր արդարութիւնը՝ ի՛ր ձեռքով կը կեր — տէ :

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

Փարիզ

ՄԽԻԹԱՐ ԳՕՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—o—

ՀՄԲ.— Միջնադարեան հայ մխիթարեան Մխիթար Գօշի մահուան 750ամեակին առթիւ, գիտական յոբե — լեանական նիստ մը գումարուեցաւ վեր — ջերս Երեւանի Մատենադարանին մէջ : Այս առթիւ շահեկան զեկուցումներ եղան հայագէտներու եւ պատմագէտներու կողմէ :

Ստորեւ, ամփոփ գիծերով, այդ զեկու — ցումներուն գլխաւոր մասերը :

Ակադ. Ա. Յովհաննիսեան կը պարզէ Մխիթար Գօշի մատենադրութեան պատ — մական արժէքը : Գօշի մատենադրու — թեան մէջ, ի՛րսկ զեկուցողը, բացառիկ արժէք կը ներկայացնեն անոր առակներն ու Դատաստանագիրքը : Ան՝ գործիւն ունեցող օրէնքները եւ իրաւական կա — նոնները արձանագրած չէ միայն, այլ նաեւ իրրեւ չրջահայեաց միտք՝ ըմբռնած է դարուն եւ միջավայրին ոգին եւ պահանջները. սրբագրած է հին օրէնք — ները, առաջնորդուելով բնական օրէնք — ներու ընդհանուր սկզբունքներով :

Պաչտպանած է Հայերու եկեղեցական եւ քաղաքական անկախութիւնը, յոյսը դնելով Վրաց Թագաւորութեան վերել — քին վրայ : Հայաստանի ազատագրու — թեան համար նախապատրաստելու Սելճուկներու դէմ հայ — վրացական ու — ժերու համախմբումը, աւատական անիշ — խանութեան կը հակադրէր կեդրոնական թագաւորութեան իր տեսութիւնը, կը հաւատար հայկական թագաւորութիւնը վերականգնելու հեռանկարին, հետա — մուտ էր աւատական ճնշումներու մեղ — մացումին, համոզուած ըլլալով, որ «ա — զատ յարաբերչին եղեւ մարդկային բնու — թիւն» : Ձորտերուն անազատ վիճակը կը հետեւցնէր հողի եւ ջուրի բնական կա — րիքէն : Գօշ մարդոց «բնական իրաւուն — քի» իր տեսութեամբ կ'ընդառաջէր երկ — րին եւ ժողովուրդին ընդհանուր չահե — րուն եւ ձգտումներուն :

Անձի քրէական – իրաւական պաչտպա — նութեան հարցերը րստ Մխիթար Գօշի Դատաստանագիրքին նիւթին մասին խո — սած է դասախօս Ա. Յովմասեան : Գօշի Դատաստանագիրքը ,— ըստ է ան — իր դարու իրաւաբանական մտքին ամէնէն մեծ նուաճումներէն է : Դարեր չարու — նակ անկիա եղած է զործադրութեան դրուած օրէնսդրութիւն մը եւ իրր ազ — բիւր ծառայած է հայ եւ կարգ մը օտար ժողովուրդներու օրէնսդրական – իրա — ւարանական զործերուն : Գօշ հետեւողա — կան կերպով յանգաւոր ոճնձգութիւններ — րէ կը պաչտպանէ անձը, մարդուն կեան — քը, առողջութիւնը, անձեռնմխելիութիւ — նը, պատիւն ու արժանապատուութիւնը : Անոր իրաւական կանոնները ձեւական – պատած են դասական պարզութեամբ եւ անթերի կերպով : Մարգասէր ձեռ իր — ւարան մըն էր, որ սակայն, չի ժխտած դատակարգերու բաժանումը եւ խոր — թիւնը սահմանող սկզբունքը :

Դատաստանագիրքը է՞րբ յօրինուած է. Այս նիւթին չուրջ խօսած է բանախոս — կան դիտութիւններու թեկնածու Ա. Մնացականեան : Դիտել տալէ ետք, թէ Դատաստանագիրքը կը կարօտի լայն ու — սումնասիրման, Ա. Մնացականեան կը յայտարարէ, թէ Գօշի այդ երկը ժա — ղատած է երկու հիմնական խմբագրու — թիւններով, սակայն խմբագրութիւնն — րու ուսումնասիրութիւնը դեռ վերջացած չէ : Նման կարեւոր գործերու պատրա — տութիւնը միշտ ալ արդելքի հանդիպած է կրօնական յետադէմ տարրերուն, ինչ — պէս նաեւ օտար տիրապետողներուն կող — մէ : Գօշ մատրուամներու մէջ էր, ան « զարհուրեալ ի պարսաւագիտաց» չէր կրնար սկսիլ իր գործը : Բարեբախտա — բար զինք կը պաչտպանին Տանոյ անա — պատին մատուրականները եւ Աղուանից Տաեփանոս կաթողիկոսը : 1184ին Դա — տաստանագիրքը արդէն պատրաստ էր : Սակայն Տաեփանոս կաթողիկոսին ակն — կալութիւնները չարզարացան : Ու ակ — սաւ հալածանքը : Դատաստանագիրքին հեղինակը նորէն կը դեգերի եւ կ'ինայ մատրումներու մէջ : Անհրաժեչտ կը դտնել նոր հովանաւորող մը, Դատաս — տանագիրքը դործադրութեան մէջ դնե — լու համար : Վերջապէս, օրինագիրը կը քննարկուի եւ հաւանութեան կար — ժանանայ Գեղարդի մէջ, ապա կ'ընդհան — ուր նաեւ Կիլիկիոյ մէջ : Հոսկ ուսման կը տարածուի Հայաստանի, ապա անդ — սահմաններէն դուրս՝ հայ դպրութեան մէջ :

Ի. Էլլարեան խօսած է «Նոր Գեղարդ — վանքը եւ Մխիթար Գօշը» նիւթին չո — սին : Այս վանքը հայ միջնադարեան նո — տարապետութեան հոյակապ կոթող — րէն է, եղած է այդ տանուան դիտան — եւ ուսումնական մեծագոյն կեդրոններէն մէկը, այդ վանքին հիմնադրութիւնը եւ անոր վարկին բարձրացումը կապուած են Մխիթար Գօշի անունին հետ : Ձեկուց — ըերը փաստօք յայտնած է, որ Նոր Գե — ղարդի վանքը վերածուի թանգարանի եւ անոր առջեւ բարձրացուի Գօշի արձան :

Բանասիրական դիտութիւններու թեկ — նածու Խ. Պիւզանդեան ներկայացուցած է Գօշի առակները : Հին առակները, գե — դարուեստական գրականութիւնը, յատ — կապէս արձակը , ինքնուրոյն բնագոյա — ծ մը չէր, այլ համադրուած էր պատմա — դրութեան հետ : Գօշի առակները ու — ւադծան այդ տեսակէտէն մասին որ — ձակ գեղարուեստական երկն է , իսկ անոր հեղինակը գեղարուեստական ար — ձակի հիմնադիրն է հայ գրականութեան մէջ : Առակները կուտան օրուան հասա — րակութեան պատկերը իր բազմազան դիծերով : Գօշ կը ծաղրէ աչխատասէր, ներան ինչքերը յափչտակող իչխանները, ինչո՞ւ իրեն քիճ կը կանչեն :

Միւս օրը նաւավարը այլ եւս ոտքի դպրոց չդրկեց : Կիրակի ժամէն ելլելով վարժապետը դասս եւ տխրութեամբ հարցուց թէ ի՞նչ է սա եղածը : Վար — ժապետը որ կը դեգերէր խորհրդածան դրան առջեւ և դիտէր թէ Ագրիպպասեան էֆէնտին ներսն է, առիթէն օգտուելով հաճոյական ցոյց մը ընելու, ու բարե — գոչ ձայնով նաւավարը վերջին վար չո — կեց : Ձայնը ներս հասաւ, քանի մը բա — զականներ, որոնց հետ տեսնակցած է էֆէնտին դուրս ցատկեցին :

— Աւ ի՞նչ է, սա ի՞նչ է, գոչելով :

— Էֆէնտի, ըսաւ վարժապետը զա — նալով Ագրիպպասեան էֆէնտիին, սա ե — րիփին խօսք հասկցուցէք, վրաս եկեր է ան բիճը ըստ արժանւոյն պատժելու համար :

Ագրիպպասեան էֆէնտի, աչքերը ժա — կշռներուն վրայ դարձնելէ յետոյ, րա — ղաչացաւ դէպի նաւավարը .

— Ինձի նայէ, ինձի նայէ, դիտես ին — ես ան քու բիճդ չան ստակ կ'ընեմ, էյէր մէյ մըն ալ ան իր չորթալու ձա — քերը գաւկիս գղչելու ըլլան : Չսաղ թող գիտնայ, մեր տղոցը չետ այլեւս դպրոց ալ գալու չէ ամա նորէն ինչ է նէ բարեսիրտ ենք, կը մեղմանանք :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(4 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

—o—

Տղաքներու բնածին սոսկալի նախանձը կը վտանգէր ներսիդին :

Այդ համակրանքը շատ սուղի կը նըս — տէր Մովսէսին : Փոքրիկ Ագրիպպասեանը անոր դլխուն փորձանք մը բերելու առի — թը բնաւ ձեռքէ չէր փախցներ :

Օր մը կը պատահէր Ընթերցարանին մէկ երեսը, ուրիչ օր մը վրան մեկան կը նե — տէր, երբեմն ալ կամքի մը կամ մուշտա մը : Մովսէսի աչքերը կը լեցուէին, բայց առանց վրիժառութեան. այնքան ազնիւ էր նաեւ որ խամազութիւն ընելու դաղա — փարը չէր կրնար յղանալ . ոչ վարժա — պետին քան մը կ'ըսէր, ոչ ալ տուներ : Ինքն ալ թերեւս կը զդար թէ առենապե — տի մը տղուն ամէն բան նեբելի է : Բայց օր մըն ալ դիմանալու կարողութիւնը չը — մնաց : Հալած էր նոր զգեստ մը զոր մաքուր պահելու համար պատուէրներ տուած էին. նոյն օրն իսկ Ագրիպպաս — եան մեկանոտ դրիչ մը վրան նետեց ու ազատուեց . Մովսէս, մոլեգին , ա — կընթարթի մը մէջ ծռեցաւ, գրիչը վեր առաւ ու նետեց Ագրիպպասեանի երե — սին. ծայրը դնաց դպաւ այտին, ու չաք — կէն վրայ իյնալով բիծ մը ձգեց : Մովսէս նոյն րոպէին իսկ խիստ պատիժը կրեց , երկու ապտակ ալ միասին ուտելով :

Ագրիպպասեան իրիկունը լալով վազեց հօրը վրայ , ցոյց տուաւ երեսին նշանը ու չապկին սեւ բիծը :

— Ծօ սա ի՞նչ է, հարցուց հայրը բար — կութեամբ :

— Այսօր դպրատունը Մովսէսը ըրաւ , գրիչը երեսիս նետեց , քիչ մնաց բի աչքս պիտի հանէր :

— Ծօ՛ սա Մովսէսը ո՞վ է, հարցուցին հայրը մայրը դող եւած :

— Խայրխեհիճ տղան :

— Ո՞ր խայրխեհիճին :

— Ուր է սա մեր եաեւի սօխակը չէ , մէկալ սօխակը կը նսաի :

— Հա, հա, հա, կնիկն ալ եալվար եա — խար եղաւ, երկու անդամ է մեղի չամա — շուրի կուգայ, սա բիճը :

— Քա՛ ո՞ր բիճը, հարցուց հայրը :

— Մեղայ բի միտգ չի զար, ըսաւ Ագրիպպասեանի կնիկը : Սա ուր է օխտը ութը տարի առաջ ժամուն դուռը կախ — ուած տղայ մը կար տէ խայրխեհի մը տուիր, իշտէ ան է :

— Հա, հա, կեցի՛ր, կեցի՛ր միտքս ե — կաւ : Վայ չուն չան որդի : Սբսոր նայէ , վայկիտի տիւնեա վայ· ժամուն դուռը կախուած բիճը զայ տէ մեր տղուն աչքը հանելու եկայ : Եկու տէ սա աչխարհքին մէջ մարդու աղէկութիւն ըրէ : Զգելու էի քի զէմպիլին մէջ չան ստակ ըլլար բի — ճը :

Միւս առաւ առենապետ էֆէնտին ե — կեղեցին կանչեց վարժապետը , վրան դլուխը աղուոր մը լուաց, դպրոցէն վը — ռընտելու ապառնալիքով : Սարսափա — հար, վարժապետը վազեց դպրոց, Մով — սէսին ականջէն կառաղօրէն քաչելով եւ դրասեղանին վրայ քաչկռտելով դուրս հանեց, երկու հնչուն ապտակ իջեցուց երեսներուն, եւ յետոյ պոռալով , կանչելով իմացուց յանցանքը .

— Փոքրիկ Ագրիպպասեանը իմա — նալու էր ծեծին չարժառիթը որ հօ — րը հաղորդէր : Մինչեւ իրիկուն Մովսէ — սը ոտքի կայնեցուց ու անօթի պահեց :

Ու Ագրիպպասեան պոռալով կ'ըսէր դրօսանքին տեղը, մինչ խեղճ Մովսէսը ուռած աչքերով կեցած էր ոտքի վրայ .

— Ծօ տղաք, դիտէ՞ք, Մովսէսը բիճ է, հար մար չունի եղեր. ժամուն դռնէն դռնուեր է զէմպիլի մէջ :

Մովսէս բան մը չէր հասկնար այս ա — մէնէն, միայն կը զդար թէ ինքը աղքատի պատկ է, անոր համար պատժուեր է :

Յաջորդ օրը, միւս օրն ալ Ագրիպպաս — եան Մովսէսի երեսն ի վեր կը կանչէր « Ծօ՛ բիճ, ծօ՛ բիճ, զէմպիլով դռնուած բիճ», քանի մը չարեր ալ իրեն կը ձայ — նակցէին : Այս տպաւորութենէն ներքեւ էր որ Մովսէս պատժուելէն երկու օր վերջ կը հարցնէր հօրը թէ ի՞նչ է բիճը

ԱՐՁԱԿԱՊԱՏ ՀՈՒՇԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

1878 թվականի Բիսմարկյան ձեռնարկ է (այժմ Կիսմարկ), որ տասնյակ տարիներ շարունակ եղել է Գերմանական կայսրության մայրաքաղաքը։ 1914թ. ամռանը այստեղ է տեղի ունենում Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության 13-րդ համագումարը։ Պատերազմի նախօրեին կուսակցության ղեկավարությունը հավաքվում է Բերլինում՝ քննարկելու համար կուսակցության դիրքորոշումը պատերազմի հարցում։ Ռոզա Լյուքսեմբուրգը, Կարլ Լիբկնեխտը, Ֆրանց Մերինգը, Կլարա Ցետկինը, Հուգո Հաազեն, Էդուարդ Բերնշտեյնը, Կարլ Կաուցկին, Ավգուստ Բեբելը, Վիլհելմ Լիբկնեխտը, Ֆրիդրիխ Էբերտը, Ֆիլիպ Շեյդեմանը, Հերման Մյուլլերը, Ռուդոլֆ Հիլֆերդինգը, Ռիխարդ Ֆիշերը, Ռոբերտ Շմիդտը, Էդուարդ Դավիդը, Գուստավ Նոսկեն, Ալբերտ Զուդեկումը, Ֆրիդրիխ Էբերտը, Ֆրիդրիխ Ադլերը, Ռուդոլֆ Վիսել

Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Պըյըքեան, Պ. Եղիա Թօփալեան, Օր. Վարդանուշ Թօփալեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պըյըքեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ծառուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր-Թոմայեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահը, 58 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի առաւօտ, ժամը 10·30-ին, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Ռիւ տէ Թոուա Շանբիէ, *ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի* Վիրոֆլէի *գերեզմանատունը:*

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:
9, Ռիւ տէ զ'Ուազօ, Վիրոֆլէ:

Օր. Օր. Մալվինէ եւ Հերմինէ Զիլինկիրեան, Տէր և Տիկ. Ստեփան Զանքայայ (Պոլիս), Պ. Պ. Ռոպեր եւ Պօղոս Զիլինկիրեան, Պ. Պ. Աստմ եւ Հրայր Նազարեան, Պ. Գառնիկ Պաքալեան, Տիկին Մաննիկ Արծրունի, Պ. Յակոբ Քալճեան, Պ. Օննիկ Զիլինկիրեան (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, եղբօր, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՊՕՂՈՍ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 15ին, 75 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Օգոստոս 17 Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին ժամը 14·30ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հասցէ.—

ՄԱԼՎԻՆԷ ԵՒ ՀԵՐՄԻՆԷ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

84, Rue Blanche Paris 9, FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԻՍԻՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մուրատեան, Այրի Տիկին Զարուհի Ալեքսանդրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մուրատեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց ամուսնոյն, սիրեցեալ հօր, հօրաքրոջ ամուսնոյն եւ խնամիին՝ ՀՄԱՅԵԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
Téléphone : 626031
Cables : 206 Tehran

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(*Նախաճաշով, ծառայութեամբ, տակով*)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ
— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ
— * —

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

— * —

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանդը* կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի արեւմտեան ափերուն վրայ, շինութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշինութեան, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագծով մը:

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գնումը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի:

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտասահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. Glorikian :

— Munich (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9

— Milano (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել Վարչութեան:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է···· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: — ծածկոցներ. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք —
Tapiflex — Tapisom — Carpette

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10-30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 փր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 փր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 փր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 փր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 փր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 փր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 փր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 փր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 փր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 փր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 փր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 փր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 փր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 փր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.

Առաքման ծախսը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՄԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
19 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՄԱՔԻ — Թիւ 10086 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.086

ՀԱՅՈՑ ՆՕՍՔԸ

ՆՆՋՊԷՍ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ

Ղազարի վերջին դէպքերը անդամ մը ապացոյցը տուին մինչպատերազմեան ա – տոգանքներու անանկութեան : Անհե – թանալով հատատեցին թէ իրար հետ ժրնեւի Ազգերու Դաշնակցու – թեան եւ նոր եօթի Մեծացեալ Ազգերու միութիւնը (ՄԱԿ) :

Անոնք աշխարհամարտի վարդապետ – 1920ին սկսեալ, բոլորն աչքերը հառած էին ժընեւ, ուր Ազգերու Դաշ – նակցութիւնը խաղադութեան պահակի կը տանձնած :

Ապրիլի 16րդ յօդուածին համա – ձայն, երբ անդամներէն մէկը յարձակու – թիւնի ենթարկուի, միւսները օգնութեան պիտի հասնին, ընդդէմ յարձա – կողութեան :

Այդ դաշնագիրը ստորագրելով, Հա – յաստանի Հանրապետութիւնը ինքնաբե – րաբար անդամ դարձած էր Ազգերու Կազմակերպութեան :

Ասոնք երբ 1920 Սեպտեմբեր 20ին որոշեցին յարձակեցան Հայաստանի վր – այ, ժընեւի արհիապատիւ պղտառնական շրջանակներ միայն քաղաքակից, հրաւիրե – լով պետութիւնները, որ օգ – նութիւն փութան Հայաստանին :

Այդ դաշնակիցները բոլորովին լուռ մնացին : Միայն Ռումանիա եւ Սպանիա յայտարարութիւն ցոյց տուին օգնելու պատրաստ ըլլալնուն :

Ազգերու միջեւ խաղադութիւնը հաստա – տելու համար բանաձեւեր քաղաքակից ազգերու եւ նոյնիսկ միջազգային դիւանա – գիտական ժողովներ դրկեց տեղւոյն վրայ : Այդպէս մըն ալ նշանակեց՝ հակամարտ ազգերու միջեւ համաձայնութեան եկեղ – ցիներու համար :

Այդ ժողովները փորձը ցոյց տուին թէ ա – նոնք ոչինչ են այս բոլորը : ՄԱԿը իր զօ – րակոչով եւ դիւանագէտներով ո՛չ մէկ շահեկան խաղադութիւնը վե – րջացուցած կրցին մէջ, այլ ընդհա – կառակը, ինքզինքը ապացուցած եղաւ ան – կարող, ընկրկելով իր նպատակներէն : Ու այս բոլո – րին վրայ, ինքզինքը ապացուցած կ՚ըլլայ նաեւ Հանրապետութիւնը, որ օրէ օր անհաշտ կերպով տեղւոյն Ցոյներուն դէմ :

Ազգերու զօրակոչները անհոգութեամբ մերժեցին Մակարիոսի կառավարութիւ – նին միջոցներու դիմել՝ վերջ տալու համար Թուրքերու յոխորտանքին եւ ահաբեկչական գործունէութեան : Նպա – տակ ունէին մաքրագործել Թուրքերու դի – մագիծը եւ վերահաստատել կղզիին մէջ, ինչ որ իր պետական իրաւունքն էր :

Այդ գործողութիւնն էր, որ պատրաս – տեց Նաատոյի խմբակի կառավարու – թիւնը՝ զինու գործադրութեան դնելու իր ըս – պառնալիքը՝ զինու գօրութեամբ միջա – մտելու կիպրոսի ներքին գործերուն :

Նաատոյական զինուոր ցամաք հա – մալրանք մը եւ նոյնիսկ ռազմական ինքնաթիռներ կղզւոյն վրայ : Ասկէ ետք Թուրքիոյ ռազմական դիւանները՝ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նախարարներու փութալով եւ խոպոպ – ուելով : Ու այս բոլո – րին վրայ Թուրքիա իր ագահ հայեացքները կը յառէ կիպրոսի վրայ : Մակարիոս Ա.րք· կը հրաժարի Թուրքիոյ հետ ամէն տեսակ յարաբերութիւնէ, ինչ որ կը նշանակէ՝ Թուրքիոյ հետ պատերազմ :

Ամերիկայի Նախագահ Ճոնսընի ներկայացուցիչ Ճորճ Պոլ կը ժամանէ Անգարա եւ Աթէնք, ուր կը հանդիպի Ինէօնիւի եւ Փափանտրէուի հետ : Ապա կ՚երթայ Նիկոսիա, ուր կը հանդիպի Մակարիոսի հետ : Ամերիկեան միջնորդութիւնը կը ձախողի, որովհետեւ Մակարիոս կը մերժէ Ամերիկայի առաջարկները, որոնք կը նպաստէին Թուրքիոյ ագահ նկրտումներուն :

Ամերիկայի Նախագահ Ճոնսընի ներկայացուցիչ Ճորճ Պոլ կը ժամանէ Անգարա եւ Աթէնք, ուր կը հանդիպի Ինէօնիւի եւ Փափանտրէուի հետ : Ապա կ՚երթայ Նիկոսիա, ուր կը հանդիպի Մակարիոսի հետ : Ամերիկեան միջնորդութիւնը կը ձախողի, որովհետեւ Մակարիոս կը մերժէ Ամերիկայի առաջարկները, որոնք կը նպաստէին Թուրքիոյ ագահ նկրտումներուն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԻՐԱՐ ԱՆՑԱԾԷ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԱՋԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈՓԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ

Խրուշչեւ – Մակարիոս փլիրըը· ինչ – պէս կը խորտակէ Ֆիկառօ չատ կը մտա – հոգ արեւմտեան պետութիւնները, ո – րոնք ցարդ աւելի հանգիստ էին, իսր – հեւով թէ Մակարիոս առանձին է եւ կըր – նան իրենց ուզածն ընել : Այս մտահո – գութեան վրայ կ՚աւելնայ երկրորդ մը երբ Ցունաստան իր զօրքը կը քաշէ Ա – լանտեան Ուխտէն : Նոյն իրարանցումը չկար երբ Թուրքիա նոյնը կ՚ընէր ասկէ 10 – 15 օր առաջ : Ցունաստան որոշած է նաեւ Իմպրէն Սեւանիկ փոխադրել իր Ատլանտեան ուժերու կեդրոնը : Ցու – նաստան կը ճչդէ որ իր առանձին դիմած էր Զօր· Լէմնեցկէի որպէսզի Թուրքիա « վերադարձնէ » Ատլանտեան Ուխտին իր քաշած ուժերը, բայց Թուրքիա ցարդ դրական ոչ մէկ քայլ առած է այդ ուղ – ղութեամբ :

Արեւմուտք կը խորհի թէ բանակցու – թիւնները աւելի կը դժուարանան Խրուշ – չեւի դիրքաւորման պատճառաւ : Այն տպաւորութիւնը կայ թէ ամէն բան կարգադրուելու վրայ էր եւ Խրուշչեւ իւղ լեցուցած է կրակին վրայ : Բոլորը գոհ էին որ Մակարիոս մինակ մնացած է եւ ահա յանկարծ, Խորհ· Միութիւնը ուժ կուտայ կրօնաւոր նախագահին :

Միւս կողմէ, բանակցային առողջու – թիւնը լաւ չէ : Երկուշաբթի առաւօտ նոյնիսկ ծանրացած էր եւ բժիշկները բա – ցատրուած եկած են փափուկ գործողու – թիւն մը կատարել չնչափողէն : Թէեւ Ֆինլանտացիին տարիքը — 53 — յոյս կը ներշնչէ , բայց բժիշկները չատ վերա – գոհ են :

Նիւ Եորքի ՄԱԿի չէնքին առջեւ 750 Ամերիկացիներ (ծագումով յոյն) ցոյց մը կատարած են բողոքելու համար կիպ – րոսի Թրքական քաղաքականութեան դէմ : Ասոնց գլուխը կը գտնուէին 18 երիտա – սարդներ, —տղայ թէ աղջիկ — որոնք Շաբաթ օրուընէ ի վեր համաւոր ծոմ կը պահէին :

× Մակարիոս Աբք· առջի օր այցելած է յունական թաղերը որոնք ոմբակոծ – ուած էին Թուրքերուն կողմէ :

× Նիւեորք Հերըլտ Թրիպիւն կը գրէ թէ Խրուշչեւ կը սիրէ որսալ պզտոր ջու – րերու մէջ եւ այն ջուրերը որ կը չորա – պատեն կիպրոսը ճիշդ ուզածն են : Ըստ ամերիկեան թերթին Խրուշչեւ կ՚ուզէ միջերկրականեան Քուպայի մը վերածել կիպրոսը :

Հաշուեյն իրենց տրուած ամերիկեան նո – րագոյն արտադրութեայ օդանաւերը : Ո՛չ ոք բողոքեց :

Ամէն կողմէ քաջալերուած ու չփա – գած՝ այժմ աւելի անհաշտ դիրք կը բռո – նէ Անգարայի կառավարութիւնը : Դար – ձած է աւելի սպառնական՝ մանաւանդ երբ տեսաւ թէ կրէմլին իր բախտին լքած է Մակարիոս Աբք·ը : Ցետոյ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնն ու Սուր – բիա, որոնց վրայ յոյս դրած էր կիպրո – սի նախագահը, նոյնպէս տրամադիր չեն չապանակները կրակին դուրս հանելու :

Ի՞նչպէս պիտի լուծուի դորդեան հան – գոյցը: Արդարութի՞ւնը թէ բռնի ուժով:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ Ա.Ի. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

1954 :

Ա.Ե. Իսահակեանի տան մէջ ենք :

Վարպետը ուրախ է եւ «կը պրուչէ » :

« Ափծուի ծերութիւնն է», պիտի ըսէր Հրաչեայ Քոչար :

Կը պատմէ յաջորդաբար երկու անեկ – դոտներ , պատահած՝ իր եւ Միկոյեանի միջեւ :

Առաջինը ...

Նարտի կը խաղան Միկոյեան եւ Ա.Ե. Իսահակեան :

Միկոյեան եկած է երեսփոխանական ընտրութիւններուն առթիւ :

Նարտիի քարերը կ՚երթան ու կուգան , ձախորդ օրերու պէս :

Յաղի «ճակատագրական» մէկ պահուն, Վարպետը կը բռնէ քարերը եւ չի նետեր : Միկոյեան գլուխը վեր կ՚առնէ զարմա – ցած թէ ինչո՛ւ Վարպետը կը սպասէ ու « կը պահպճնէ» խաղը :

— Անաստա՛ս, — կը հարցնէ Վարպե – տը Միկոյեանին, — ի՞նչ եղաւ էդ խըն – դիրը :

Հարցումը բնական է կարծես չունի նա – տիի խաղին որեւէ անցքին հետ ...

Կը ժպտի Միկոյեան : Կը կռահէ հար – ցումին «որպիսութիւնը» եւ կ՚ըսէ ·

— Դարձա՞լ «ծովից ծով » ...

Եւ կը խնդան բոլորը՝ սրտէն եկած քահքահով մը :

Թրքահայ հոգեւոր պահանջներու օրէն – բուն էր, 1947ին հաւանաբար :

Վարպետը չի խնդար , այլ կը պատաս – խանէ յուզուած ·

— Ո՛չ, Անաստաս, լճից լիճ ... :

×

Ուրիշ անգամ մը դարձեալ Հայաստան էր եկեր Անաստաս Միկոյեան : Կ՚երեւի դարձեալ ընտրութիւններ կային :

Բնական է դարձեալ պէտք էր որ հան – դիպէր Վարպետին, որուն քերթուածնե – րը ա՛յնքան անզամներ կարդացեր էր Գէորգեան ձեմարանի սեղաններուն վր – րայ : Վարպետն ալ ձեմարանական էր :

Միկոյեան այս անգամ ուրախ լուր մըն ալ բերեր էր, որուն դարբինը ինք էր :

— Վարպետ, աչքդ լոյս, ալիւմինիումի ֆապրիկ է չինուելու Երեւանում :

— Ի՞նչ պիտի աննենք ալիւմինիումի հետ, — կը հարցնէ Վարպետը :

— Օդանա՛ւ,— կը պատասխանէ Մի – կոյեան :

— Ի՞նչ են անելու այդ օդանաւերը,— կը հարցնէ դարձեալ Վարպետը :

— Պիտի թռնեն, — կը պատասխանէ Միկոյեան :

— Էն կողմն էլ պիտի թռնե՞ն , — կը հարցնէ վերջին անգամ Վարպետը :

« Էն կողմը» արեւմուտքն էր, Թիւր – քիա՞ն ... :

« ՍԻՒՐԱՏ »

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ քանի մը ոմբակիզ օդանաւեր յանձնած են Քոնկո – լի Զոմպէի ազգ· բանակը եւ առած է ըմբոստներուն գրաւած քանի մը դիւղե – րը :

ԱՏԸՆԱՈՒԵՐԸ իր տարեկան արձակուր – դը կ՚անցընէ Քաուենապպիա :

ՇԻՒԱԿՈՑԻ մէջ ցեղային չատ բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են: Միջադէպե – րը հինգ ժամ տեւած են :

ՔԱՊՈՒՈՒ Լոճ Փարիզ եկած է եւ Ֆրան – սական կառավարութեան պարզած է ա – մերիկեան քաղաքականութիւնը տախ – կան հարաւ – արեւելքին մէջ :

ՍԻՆԵՒ միշտ մահաքունի մէջ էր երեք – շաբթի առաւօտ, իսկ Փալմիրօ Թոլիաթ – թի բարելաւումի նշաններ ցոյց կուտայ , վիճակը ծանր ըլլալով հանդերձ, դի – տակցութեան պահեր ունի :

ԱԼԺԻ հասած է Մալիի նախագահը՝ Մօտիօ Քայթա եւ ընդունուած Պէն Պելլայի կողմէ, որ իր ողջոյնի խօսքին մէջ չեշտած է ·— «Միացեալ Ազգերի կառուցումը պարզ բան չէ , դիտենք , բայց մեր թշնամիներն ալ դիտեն եւ կը չահագործեն միջամերկեան դժուարու – թիւնները » :

ՊՐԻՒՍԷԼի մէջ մեռած է Արտաքին Նախարար Սփաքի կինը, որու մահուան լուրը չէր հրապարակուած եւ յուղար – կաւորութիւնը կատարուած մտերիմ շըր – ջանակի մէջ :

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Յաւով կ՚իմանանք թէ Օգոստոս 14ին Վիէնի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Աղնիւ Յանտանեան՝ զբէի անու – նով Տիգրանուհի :

Մաս կը կազմէր «Ցառաջ»ի սանեռուն եւ կ՚աշխատակցէր «Ցառաջ»ի գլխաւո – րարար հէգեաթներով եւ յուշերով :

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է երեքշաբթի առաւօտ :

Մեր ցաւակցութիւնները բնտանեկան պարագաներուն :

ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՊՏՈՒԼԼԱ

Յաւով կ՚իմանանք թէ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ, 90 տարեկանին իր մահկանացուն կնքած է Ռափայէլ Ապ – տուլլա :

Արժէքաւոր մտաւորական, ողբացեալը համալսարանական կրթութիւն ունէր : Ուսուցիչ եղած է Արմաշի դիւզատնտե – սական վարժարանը, Ս· Գրիգոր – Լու – սաւորիչ եւ Մխիթարեան վարժարաններէն ուր ի մէջ այլոց իր աշակերտները եղած են Հ· Աթանաս Վ· Քէսկեան եւ Հ· Ցա – կոբ Վ· Զանթայեան: Հմուտ հոգեդէտ, Ռափայէլ Ապտուլլա պատուական հայ մըն էր եւ վերջին օդակներէն այն ան – բուռնին որ սերունդ հասցուց եւ որու ձգած պարապը չի լեցուիր :

×

Անգամ մը եւս յաւով կ՚արձանագրենք որ ոչ Ազգաժանամի վարչութիւնը, ոչ Հանդստեան Տան անօրէնութիւնը հարկ տեսած են մամուլի միջոցաւ հանրու – թեան տեղեկացնել Ռ· Ապտուլլայի մա – հը : կը թուի թէ ոչ մէկ արժէք կը տրը – ուի իրենց հաստատութեանց մէջ անհե – տացող ազգային դէմքերուն (դեռ թարմ է բոլոր յիշողութեանց մէջ Ա· Վաչեան – ցի պարագան), նկատի իսկ չառնուիր հանրային կարծիքը եւ ազգային տար – բական դիտակցութենէ զուրկ են անոնք որ կը յաւակնին ազգային գործ վարել :

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

Ա.

Հիթլերի վարչաձեւին դէմ դիմադրականութիւնը սկսաւ, երբ հակառակորդ – ները մահուան եւ բանտարկութեան դատապարտուեցան: Գերման Մոդոքը իշխանութեան համար մարդկային զոհեր կը պահանջէր ցեղային բարձրութեան անունով: Զանգուածները հաւատային, թէ պատուհասի ամօթը պիտի ջնջուի, բարձր ցեղ մը իրաւունք ունի տիրապետելու ստորադաս ցեղերու եւ պիտի կազմուի համամարդկութեան միութիւնը:

Լենին կ'ըսէր. «Ժողովրդավարութիւն մը քանդելու համար փոշիացնելու է դրամը»: Գերմանիոյ պատուհասին հեղինակները, մարքին եղաւ մարքին պահուիժ ան – կումը, միլիառներ փոշիացան, պար – կեշտ, աշխատասէր մանր քաղքենի դասակարգի տարիներու խնայողութիւնները ոչնչացաւ, ամէն ընկերութեան ողնաշարը կազմող միջակ դասակարգը ինկաւ ընչազուրկ դասակարգին մէջ:

Ամերիկեան տնտեսական ապահովը ազդեց դերման տիար անտեսութեան վրայ, զժգոհներու եւ անգործներու թիւը յաւելում կրեց: Այդ հողին վրայ ծագեցաւ ազգայնական – ընկերվարական ուժը: Հիթլեր չահագործեց հակասեմականութիւնը, որ Պիսմարքի օրերէն դոյութիւն ունէր արդէն:

Դիմադրականութեան դլխաւորները պինուորականներ էին, պատեհ առիթի մը կը սպասէին տապալելու համար վարչաձեւը, ազատելու համար Գերմանիան եւ Եւրոպան պատերազմի մը մղձաւանջէն, բայց պէտք ունէին արտաքին օժանդակութեան, արեւմտեան պետութիւններու դիւանագիտական ընդդիմութեան Ֆիւրերին ձեռնարկներուն: Անգլիացի պատմաբան Ուիլըը, «Պատմութեան Նեմեսիսը» գործով, Շիրըը «Երրորդ Ռայխը» ուսումնասիրութեամբ, կը նկատցնեն դիմադրութեան ձախողանքը, եօթը հազար ընտրանիի մը նահատակութիւնը:

Հիթլեր կը մտադրէր գրաւել Չեխոսլովաքիան եւ Անգլիոյ վարչապետ Չեմպըրլին, արտաքին նախարար Հալիֆաքս արամադիր էին տեղի տալու: Գերման ռազմակոյտի պետ զօրավար Պէք Ցան Ֆլայսթի միջոցով կը դիմէ Չեմպըրլինի, որպէսզի դիմադրէն Հիթլերի պահանջներուն. «Եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա ընդդիմանան, Գերմանիոյ պինուորականները պիտի դադնեն Ֆիւրերն ալ, վարչաձեւն ալ»: Միեւնոյն առեն արտաքին նախարար Ուայցզեքըը կը յայտարարէ Հալիֆաքսի, թէ անգլիական դիւանագիտական օժանդակութեան մը պարագային պատրաստ են հաշուեյարդարի ենթարկելու վարչաձեւը:

Այդ օրերուն պաշտօնական եղաւ Պէք, բայց յաջորդը, Զօր. Հալդըը, որուն յուշերը կը հրատարակուին «Տէր Եվիլ – կրլ»ի կողմէ, գաղափարակից էր Պէքի:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը լուռ կը մնայ, Չեմպըրլին կը փութայ Միւնիխ, կը սեղմէ Հիթլերի արիւնոտ ձեռքը եւ տեղի կուտայ պահանջներուն: Քանի մը օր վերջ Ուայցզեքըրի պատուիրակին կ'ըսէ. «Չկրցանք ձեզի հետ անկեղծ ըլլալ ձեզի նման, երբ այդ հաղորդումը կատարեցինք, որովհետեւ արդէն որոշուած էր վարչապետին մեկնումը»:

Տեղի տալով Հիթլերի, զօրացուցին իր դիրքը, զօրավարները պտուտցան դիմադարին կայսրութեան մը առջեւ: Գերման յարձակողականը բացայայտ էր, Ֆրանսա հաստատ էր ուժեղ քաղաքականութեան մը հետեւելու Երրորդ Բայխի հանդէպ, բայց Անգլիա վերապահ էր:

Ըմբռնելու համար այդ վերապահութիւնը, միւնիխեան տագնապը, քննելու է «վաւերագրեր Բրիտանական Արտաքին Քաղաքականութեան 1919 – 1939, Յրդ շարք, հատորները Ա. եւ Բ.», թէեւ ամբողջական լուսաբանութիւն մը չեն տար, չկան դաշինքին խորհրդակցութիւնները, պաշտօնական անձերու նոթերը, գինուորականներու դիտողութիւնները:

«Մարտ 1938ին անգլիական կառավարութեան կը հաղորդուի, թէ դերման կառավարութիւնը կը պահանջէ Աւբս – տրիոյ վարչապետ Շուշնիկի հրաժարականը: Անգլիոյ արտաքին նախարարը կը պատասխանէ. «Չի կրնար կարծիք տալ, Անգլիա չի կրնար երաշխաւորել Աւստրիոյ պաշտպանութիւնը»: Պերլին – նի անգլիական դեսպանը կը հետադրէ. «Եթէ պատրաստ չենք ուժ գործածելու, Աւստրիոյ անկախութիւնը վերջ պիտի գտնէ»:

Յաջորդ օրը Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը կը դիմէ արտաքին նախարարութեան, խնդրելով որ երկու պետութիւնները ճշդեն իրենց դիրքը, եթէ Գերմանիա նոր պահանջներ ներկայացընէ: Հալիֆաքս կ'ընդունի պատասխանատուութիւն ցուցնել Ռենանիի սահմանին վրայ, Սորհ. Միութիւնը օդային ուժեղ տորմիղ ունի, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա կրնան գործի ձեռնարկել կը բաւէ որ դիտեան թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայն են գործակցելու: Ի դուր արտաքին նախարար Ժորժ Պոնէ կը խնդրէ որ Անգլիա ուժեղ դիրք մը բռնէ Գերմանիոյ հանդէպ: Հալիֆաքս կը կրկնէ Անգլիա յանձնառու չըլլար, Չեխոսլովաքիան պաշտպանելու դերման յարձակումի մը պարագային: Պերլինի եւ Փրակայի անգլիական դեսպանները կը հաղորդեն Գերմանիոյ նպատակը՝ գրաւել Չեխիան, Սորհ. Միութիւնը հեռացնել կեդրոնական Եւրոպայէն»:

ԽՈՐԻՆ ԴԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՅԾԵՄՆԻԿ ՈՒՐԱՐՏՈՒ

Երբ խօսք կը բացուի Հայաստանի ներկայ քանդակագործութեան մասին, ա – մէնէն առաջ երեք ծանօթ քանդակագործներու անուններ կը ներկայացուին՝ Արա Սարգսեան, Սուրէն Սահակեանեան եւ Այծեմնիկ Ուրարտու: Իրենք են, միեւնոյն առեն, որ հիմը դրին արդի հայ քանդակագործութեան: Ուրարտուն, որ առաջին հայ կին քանդակագործն է ընդհանրապէս, առեղծագործական բեղուն ուղի մը անցած է, հասնելով վաստակաւոր արուեստագէտի բարձր կոչումին:

Այծեմնիկ Ուրարտու՝ Էրզիայի չնորհալի աշակերտուհին, որ իր գործերով արդէն մասնակցած էր Մոսկուայի եւ Լենինկրատի դեղարուեստական ցուցահանդէսներուն, 1926ին կուգայ Հայրէնիք՝ ամբողջ ուժն ու ուխտը նուիրելու իր հնօրեայ երկրի բարգաւառման արուեստի ծաղկումին եւ զարդացումին:

Երիտասարդ քանդակագործուհին առաջնդին երախայրիքը անոր երկու գործերն էին, որ ներկայացուած էին վերոյիշեալ ցուցահանդէսներուն մէջ: Առաջինը, կը կոչուէր «Անապատականը», կը պատկերացնէր ցուրաչն կնճկուած, ժանդակութիւնը անատոյգ է: Մարտ 15–ին Սորհ. Միութեան արտաքին նախարար Լիթվինով յայտարարած էր. «Մեվեա Միութիւնը պատրաստ է գործակցելու յարձակումի մը պարագային» եւ թելադրած էր դեսպանաժողով մը: Հալիֆաքս Ֆրանսական դեսպանին կը յայտնէ Մարտ 23ին. «Ռուս թելադրութիւնը մեծ արժէք մը չունի»:

Ֆրանսայի վարչապետը Տալատիէ կը դիմէ Լոնտոն, յայտնելով, թէ Չեխոսլովաքիոյ դրաւումը նախաբանը պիտի ըլլայ ընդհանուր պատերազմի մը, Ֆրանսա պատրաստ է դինուորական կեդրոնացում կատարել Ռենանիի սահմանին վրայ, Սորհ. Միութիւնը օդային ուժեղ տորմիղ ունի, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա կրնան գործի ձեռնարկել կը բաւէ որ դիտեան թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայն են գործակցելու: Ի դուր արտաքին նախարար Ժորժ Պոնէ կը խնդրէ որ Անգլիա ուժեղ դիրք մը բռնէ Գերմանիոյ հանդէպ: Հալիֆաքս կը կրկնէ Անգլիա յանձնառու չըլլար, Չեխոսլովաքիան պաշտպանելու գերման յարձակումի մը պարագային: Պերլինի եւ Փրակայի անգլիական դեսպանները կը հաղորդեն Գերմանիոյ նպատակը՝ գրաւել Չեխիան, Սորհ. Միութիւնը հեռացնել կեդրոնական Եւրոպայէն»:

ԽՈՐԻՆ ԴԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ցնցոտիներուն մէջ փաթթուած առաջ վիրան մարմինը: Անկա պատրաստ եւ առիւծ քշուառացած, որ եւ անական մնացած այն քաջարիւ ներէն մէկուն կերպարն էր, որուն ւ եւ զէմ արուեստագիտական դակագործուհին դրած էր իր վիշտն ու ցասումը: Միւս քանդ «Հանդիստը» ինքնին հատուածն կեանքին եւ գեղեցկութեան: կերացնէր կնոջ յուղթի, գեղա մարմին մը, հանդիստի դիրքին երկու գործերն ալ, որ արժանացան քննադատներու բարձր գնահատանքին աչքի կը զարնեն գեղանկարչական ձեւաքանդակով, մարմարեայ ձեւերով լոյսի եւ ստուերի խաղով:

Հայրենիք գալով կը փոխուի քանդակագործուհին ստեղծագործութեան դրութիւնը: Առաջին իսկ քայլերուն, ան հակի դէպի կոթողային քանդակը, դէպի քանդակագործական համախմբումներ ձգտելով ստեղծել խորհրդանշական բնոյթ հանրացումներու հասնող կերպարներ:

1934 – 38 քանդակագործուհին կ'ապրի Ծովհ. Թումանեանի յուշարձանի վրայ, որ ըստ արուեստագէտին գլուխգործոցին պիտի փորուէր ժայռի մէջ իրրեւ ամբողջութիւն: Ժայռը պիտի ծառայէր պատուանդան, որուն վրայ դանազան տեղեր պիտի քանդակային բանաստեղծին հերոսները: Մեծ յղացումը էր, մեծ բանաստեղծին վիպական քնարական հերոսներուն մէկ ինքնատիպ պատկերաշարը: Դժբախտաբար, այդ հոյակապ յուշարձանը ստեղծուած չ

Թումանեանի յուշարձանին հետ կապուած է նաեւ կանացի երեք դիմադրակ: Երեք հերոսուհի՝ երեք այլաբանութիւն: Թամարի եւ Ամատի քանդակներուն մէջ ան ներկայացուած կ ուեւելագոյն գեղեցկութիւնը, կանացի հմայքը, որ արտայայտուած են պատնոցներու սահուն դիծերով, ուսերու ճկանութեամբ, կանուսուր դիմադրով, չնորհագեղ կեցուածքով: Անոնց դիմաքանդակը հիմնապէս կը տարբերի նախորդներէն, ան խորապէս յուզիչ է: Հերոսուհին ներկայացուած է հոգեխոր տաղնապի պահուն, անոր քէզ դրխուն չարժումին մէջ մանրացած է ահուն վիշտ մը եւ յուսահատութիւն մը:

1939ին կը քանդակէ «Կռիւով ազդիկ հարթաքանդակը:

Պատերազմի տարիներուն կը քանդանան դինուորականներու դէմքեր Այնուհետեւ իրարու եւեւէ կը կերհայ արուեստագէտներու եւ մտաւորականներու քանդակներ՝ Ա. Խաչատեան, Մ. Սարեան, Աբալի եւ ուրիշներ

Ուրարտու ունի նաեւ դիւղական կեանքէ առնուած բազմաթիւ հարթաքանդակներ, որոնց մէջ պատկերացուցած է ազխատասէր հայ մարդը, հայրենի դաշտերուն հնդարձակութիւնը, պտղաբերութիւնը, ցորեն ու առատութիւնը: Քանդակուած ամէն մարմին, յօրինուած

ՀՕԳՈՒ ՁԱԻԱԿԸ

Նաւավարը կրակ կարեցաւ, ձեռքը վեր կը վերցնէր բայց չուտ վար իջեցուց: Նոյն րոպէին միտքը բերաւ թէ ինչ խայտառակութիւն առաջ պիտի գար. դինքը պահականոց պիտի ղրկէին, եղելութիւնը պիտի իմացուէր, եւ Մովսէսին դաղանիքը, որ մոցուած կը կարծէր, ամէնուն բերանը պիտի իյնար: Գլուխը կախ դուրս ելաւ. Ապրիպպասեան էֆէնտի եռանէն կանչեց:

— Հէմ, լնծի նայէ, ան կնկանդ ալ բակ fի մէյ մը տահա մեր տունը չամաշքրի չգայ, ոտքը կը կոտրեմ:

Նաւավարը ալ տղան դուրս չհանեց: Ինչ որ երկար տեւնէ ի վեր միտքը դրած էր օր մը ընել, որոշեց անմիջապէս գործադրել: Առանց ձանձրանալու կատարեց էնտաֆական ձեւակերպութիւնները եւ օր մը կինը, դաւակը, կարասիները, նաւակը ամէնքը առնելով փոխադրուեցաւ Օրթաղեղ: «Օրթա տեղ մըն է, ըսած էր ինքնիրենը, ամէն կողմէ եկող գացող կ'ըլլայ. հէմտէ fիպարի դեզ, պիս ալ ճանչցող չկայ»:

Ե.

Ստորին Վոսփորի, մասնաւորապէս Օրթաղեղի բնակիչները թերեւս յիշեն ծովային արկած մը որ կիրակի ցերեկ մը պատահեցաւ Օրթաղեղի եւ Գուղկուն – ճուքի միջեւ:

Օրթաղեղի հանրածանօթ բնտանիքնե – րէն մէկուն յոյն սպասուհին Գուղկուն – ճուք պիտի երթար. նաւակ մը նաւեցաւ դիմաց անցնելու համար: Ծովեզերքը բաւական բացուած էր նաւակը երբ յանկարծ ահռելի հով մը փչեց, ակնթարթի մէջ ծովը տակնուվրայ եղաւ. նաւակին մէջ կինը սարսափին ոտքի ելաւ, նաւակը չրջեցաւ, կինն ու նաւավարը ջուրին մէջ անհետացան: Սպասուհին տիրոջը բարձրահասլաց տունէն, ինչպէս ծովեզերքի մէկ երկու բնակարաններէն այդ պահուն դիտակով ծովը կը դիտէին. արկածը աչքերնին տեսած եղան:

Այդ կիրակի իրիկունը Բուրուլ տուտուն չատ սպասեց էրկանը. եկող չեղաւ. Մովսէսը նաւամատոյց ղրկեց, փնտռեց հայրը, չգտաւ. բան մը ըսող չեղաւ:

— Կիրակի է, թերեւս հեռու տեղ դացած է, չէ կրցած եա գառնալ, ըսին:

Բուրուլ տուտուն առտուն ժամ վազեց մոմ վառելու. երբ դուրս կ'ելլէր բազմութիւն մը խռնուած էր. ըսին թէ երէկ ծովը խեղդուողի մը դիակը բերած են: Սրտաղողով ինքն ալ մօտեցաւ, բազմութիւնը ճեղքեց: Ճանչցաւ էրկանը մարմինը:

Զ.

Ջատկէն եաք, գարնան առաջին գարթ արեւին հետ կը փութան Հալքի ապաստանիլ հանդարտ ու ժպտուն բնութեան հետ քիչ մը առեն մենակեաց ապրելու կարօտը քաշող արտերը, որոնք չատ բազմաթիւ չեն ըլլար:

Այդ տարին Մայիսի սկիզբը ամէն օր իրիկուան դէմ Ջամ – Իլիմանիի ծովա – խորշը կուգային քառասունըհինգէն չի – նուկի մօտ մարդ մը եւ դեռատի աղջիկ մը: Կը նստէին ծովեզերք, փոքրիկ թեւե – րով ու չորցած տերեւներով յօրինուած հովանոցակին ներքեւ: Քիչ մը կը խօսէին, եւ սուրճը խմելէ յետոյ մէյ մէկ դիրք կը հանէին ու կը կարդային: Անդիին գանոնք դիտող մը պիտի նչմարէր թէ երբեմն աչքերնին դրքէն վեր վերցնելով կը յառէին մեծաստաբած ծովուն վրայ, խորասուղուած խոր մտածութեանց մէջ: Ու այդ րոպէներուն թերեւս սրտխռութիւն մը կը պատէր երեսնին: Աղջիկը, կէս սուգի դդեստներով, հպարիւ տասնըութ տարեկան կ'երեւէր: Հաւանօրէն ընկճուած չէր վրդովեալ անցեալի մը ծանր յիշատակներուն ներքեւ. տակաւին դեռ չատ կանուխ էր իրեն համար: Երեւակայութիւնը չուտ ապագան էր որ ծիծաղկոտ չէր երեւար: Իսկ միւսին համակրելի դէմքը իր ծանրախոհ նրբին արտայայտութիւններով մեծ յղնութեանց, չատ յուսախաբութիւններու նշաններն ցոյց կուտար:

Երկու չաբաթ յետոյ Ջամ – Իլիմանիի ակսաւ երեւիլ երիտասարդ մը որ առաւօտ չատ կանուխ կուգար, եւ իր բիկուններէն: Շատ վայելուչ ու ազդու էր. կը նստէր մեր ծանօթ զոյգին հեռու. հետը միշտ քանի մը րաթերթ ու գիրք մը կ'ունենար: Երբեմն մըն աչքերը կը յառէր այդ զոյգին վրայ, բայց իր ուշադրութիւնը աւելի մարդուն համար էր քան թէ աղջկան:

Աղջիկն ալ քանի մը օրէն ի վեր տրտում ծովը չէր դիտեր ու եա դառնալով դէր դմայլիլ եղեւնիներու տեսարանին, րոպէ. այդ դարձին մէջ երբեմն աչքերը հանդիպէին երիտասարդին աչքերուն:

Զորս հինգ օր յետոյ աղջկան երբ սովորութեանը համեմատ էին պարապէ դաշտին մէջ, նչմարեց թէ նոր տասարդը Հայ է. հայերէն քերթ մը բանար այդ րոպէին: Շրջան մը յետոյ երբ նորէն առջեւէն անցաւ, խոնաւ ու հանդարտ, անուշ ձայնով բաւ.

— Կը նեղէք ...

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(5 Շար.)

ՄԵՆԱՒՈՐ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՂ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ամէն ամառ, Յունիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր ամիսներուն, մեծ քաղաքներու հարուստ ընտանիքները իրենց տուներէն դուրս կու գան եւ օդափոխութեան կ'երթան՝ ուր որ կրնան ժամանակաւորապէս :

Սովորաբար, ամուսինը կը մնայ : Միակ է, անշուշտ աւելի հանգիստ, քանի աւելի չարչարուած, որովհետեւ, ամէն մէկը չունի իրեն օդնելու համար : Ինչպէս որ հարկաւոր ճաշարաններով, բայց, այն – պիսի կարիքներ կան, որ աւելի ամուսնոյն չի կրնար միւսին անոնց հասնիլ :

Երկու տարի առաջ, Փարիզի մէջ գրանիստ մը բացուեցաւ մենաւոր ամուսիններու համար : Այդ գրասենեակը կը տեղեկացնէ ամէն ամուսնոյ հայրենակիցներէն մը, որ մէկ ամիս առանձինոջ պարզապահութիւն կը կատարէր : Սակայն, արուած ըլլալով որ գրկուած կինը գեղեցիկ կ'ըլլար յաճախ, ամուսինը անուշ – ցաւի կերպով սիրահարի մը կը տիրանար : Ան կայութեան չհանդուրժեցին կիները, որովհետեւ, վախցան որ իրենց ամուսինները կը կորսնցնէին : Արդիւնքը այն եղաւ՝ որ գրասենեակը փակուեցաւ :

Սակայն, հարցը մնաց : Այդ մարդիկը ամէն մը եւ աւելի երկար առեն մինակ կը մնային եւ ոչ մէկ տեղ օդնութիւն կը տեսնային : Ժամանակաւորապէս մեծ նուագ ֆրանսայի ձեռնարկու մը, որ իրենց օդնող մէկը չունեցող այր մարդոց համար տեսակ մը Անմիջական Օգնութեան կայան մը հաստատեց :

Ձեռնարկուն Տը Մարնի կը կոչուի, ամուսնացած է եւ բնականաբար փորձառու – թեամբ պիտի՝ թէ ի՞նչ է կնոջ մը պա – կասը տան մէջ : «Պան Մարշէ » մեծ վա – ճառատուներու անօրէնն է պէտք՝ « Մե – նաւոր Մարդուն Օգնող Սպասարկու – թեան » : Իր նպատակն է ամրան ամիս – ներուն մինակ մնացած ամուսիններուն օդնել :

Պ· Տը Մարնի կ'ըսէ .— « Այր մար – դիկը կ'ապաւինի իրենց դիմապրաւած դանազան փոքր ապրեցուներէն : Սպասարկութիւնս անհրաժեշտ է եւ յա – ջոդած է իր առաքելութեան մէջ : Սա – կայն, միայն ասիկա չէ : Սպասարկու – թիւնը պիտի պահեմ ամբողջ տարին եւ օդնութեան պիտի փութամ ամուրիններու մեծ բանակին, որ հետզհետէ աւելի կը մեծնայ : Ձեմ ուզեր որ դոյութիւն ունե – նայ այր մարդ մը, որ նոյնիսկ մէկ քա – նի ժամ ինքզինքը մինակ զգայ : Այս աշ – խարհը կը տառապի եւ կը զարմանամ , թէ ի՞նչպէս մինչեւ հիմա դեռ չգըտա – նուեցաւ մէկը՝ որ այս դատարկը ու – նենայ : Օգնէ միայնակ մարդոյ » :

Տը Մարնի կ'աւելցնէ .— « Մենաւոր Մարդուն Օգնող իմ սպասարկութիւնս կը դիմագրաւէ ամէն այր մարդու ներ – կայացող բոլոր կարիքները : Բնականա – բար, բարոյականն օրէնքները կը յար – գուին անշեղօրէն » :

Քաղեց՝ Վէն

ԿԱՐԾԻ ԳԻՏՆԱԼ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Անցնող երկու հազարամեակներուն երկրի երեսէն անհետացած են հարիւր վեց տեսակ կաթնասուններ, իսկ վերջին կէս դարուն՝ անոնց մէկ երրորդը :

Այժմ հազուագիւտ կենդանիներ դար – ձած են ռնգեղջիւրները, վայրի եղերը, հնդկական առիւծները, այսպէս կոչուած «Պամպուլի արջերը » , մարդանման կապիկները, կարգ մը պարկաւոր կեն – դանիներ, ինչպէս մեծ քանկուրուները :

Խիստ նուազած է վայրի ցուլերուն թիւը : Բայ ձեռքի տակ եղած տուեալ – ներուն, ամուրեան վտրերէն մնացած են ընդամէնը յիսուն գլուխ, զանդեան արն – դեղջիւրներէն՝ հարիւր, Սումատրայի ռնգեղջիւրներէն՝ հարիւր յիսուն եւ հնդկական ռնգեղջիւրներէն՝ վեց հարիւր գլուխ : 1930ի տուեալները աչխարհի մէջ մնացած էին միայն քանի մը հարիւր զոյգ կէտ – ձուկեր : Սակայն, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ կէտ ձուկի որսորդութիւնը զգրեցուած ըլլալով, անոնց թիւը նորէն հասած է հինգ հարիւրի :

ՀՈՂՎԱԾ

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ ԱԼ ԻՆԿԱՒ

ՏԷՍԻՆ.— Ամսոյս 10ին սեւ հոգին յանձնեցինք Հմայեակ Բարսեղեան –Զուլոյեան : Ծնած Վասպուրականի Հայոց – Զորի եւ Վանի դեպածիծաղ ծովի ափին գանուող Խարականց գիւղը,յայտնի դեր – դաստանի մը զաւակ : Նախնական կրթութիւնը ստացած էր իրենց գիւղի ծը – խական վարժարանը : Պատանեկան հա – սակէն մտած էր Հ· Յ· Դաշնակցութեան շարքերը : Վանի Ապրիլեան հերոսամարտի կռիւներուն ժամանակ մասնակցած էր Յոմեանի, Փեսանդաչատի եւ Հայոց Զորի բոլոր կռիւներուն եւ եղած էր յայտնի հայդուկ եւ Փեսանդաչատի հերոսամարտի դէմքերէն, իր համապիտոյն Լեւան Շապուհեանի աջ բազուկը :

Վանի առաջին նահանջին ժողովուր – դին հետ կը գաղթէ Կովկաս , ուր սա – կայն երկար չէ մնար, Շապուհեանի եւ կարգ մը կռուողներուն հետ կը վերա – դառնայ կրկին Վան : 1918 Մարտի վեր – ջին նահանջի ժամանակ ժողովուրդի եւ կռուողներու հետ կը գաղթէն Պարսկաս – տան : Հոս եւս կը մասնակցի եղած բո – լոր կռիւներուն վեց ամիս անդադար , առանց նայելու իր ընտանեկան պարա – գաներուն եւ ծերունի անօդնական ու ար – կար, իր հօր վիճակին : Պարսկաստանէն կ'անցնի Պաղտատ դարձեալ Շապուհեանի հետ եւ կ'ըլլայ իր անբաժան պահապան բնկերը : Ժամանակ մը հոն մնալէն յետոյ ընտանեօք կուգայ Ֆրանսա 1926ին եւ կը հաստատուի Տէսին : Հոս նորէն անմի – ջապէս կը միանայ իր պատկանած կու – սակցութեան եւ կ'ըլլայ կոմիտէի գոր – ծօն անդամներէն մէկը մինչեւ 1930 : Անկէ վերջ հակառակ կուսակցական իր բեղուն գործունէութեան՝ կը մեկուսա – նայ կուսակցական կեանքէն, մնալով հաղորդ ջերմ համակիր, առանց կոր – սընցնելու իր ազգայնական ոգին :

Քանի մը տարի առաջ յանկարծ կաթ – ուած մը կ'ունենայ : Հակառակ իրեն հա – մար եղած բոլոր զոհողութիւններուն, բժիշկները չկրկան առաջքն առնել անո – զոք հիւանդութեան եւ ամսոյս 7ին կրնա – քից իր մահկանացուն :

Սիրելի Հմայեակ, հայրենիքի եւ վա – պուրական աչխարհի մասն կարօտը սըր – տիդ, դուն ալ կը հանդչիս այս օտար հո – րիզոնի տակ չատերու նման : Հողը թող թեթեւ դայ վրադ, անոին Համօ :

Վ· ՀԻՒՄԵԱՆ

ԾՆԵԼԸ ՄԱՀԱՑՈՒ Է

Մթացեալ Նահանջներու մէջ եւս բժշկական մարմինները այն եզրակացու – թեան յանգեցան, թէ ծխելը քաղցկեղ եւ այլ հիւանդութիւններ կը պատճառէ : Իբր հետեւանք, ամերիկեան կառավա – րութիւնը որոշեց որ 1965 Յունուար 1էն սկսած ծխիկներու (սիկարէթ) բոլոր տուփերուն վրայ նշուի, թէ այդ նիւ – թին գործածութիւնը «մահ կը պատճա – ռէ քաղցկեղի եւ այլ հիւանդութիւննե – րու միջոցով » : Դաշնակցային առեւտրա – կան յանձնախումբի մը յայտարարու – թեան մէջ, որ կ'ընկերանայ կառավա – րական որոշման, ըսուած է , թէ ան – պարկեշտ սովորութիւն մրն է ծխիկներ ծախելը, առանց նշելու, թէ անոնք վը – տանգ մը կը ներկայացնեն առողջութեան համար : Ըստ այնմ, ծխախոտ արտա – դրող ամերիկեան ընկերութիւնները պի – տի ստիպուին 1965 Յուլիս մէկէն սկսած իրենց բոլոր հանրապետութեան մէջ եւս ճշդել իրենց արտադրութեանց վտան – գաւոր բնոյթը :

Այս կարգադրութիւններուն հետեւան – քով, եթէ որեւէ ընկերութիւն ուզէ մա – մուլի կամ այլ միջոցներով իր արտա – դրած ծխիկներուն ազդը ընել, մօտաւո – րապէս հետեւեալ ձեւով պէտք է արտա – յայտուի.— «Ծխեցէք պատուական ծը – խիկները, որոնք մահ կը բերեն քաղցկե – ղի եւ այլ հիւանդութիւններու միջո – ցով» :

Ո՞ր ընկերութիւնը կ'ուզէ նման ազդի մը համար դրամ ծախսել : Այս կարգա – դրութիւնը սկսած է արդէն դժգոհու – թիւն պատճառել ծխախոտի արդիւնաբե – րութեան ներկայացուցիչներուն : Կար – գադրութեան հրատարակութեան օրը , Նիւ Եորքի սակարանին մէջ ծխախոտի արդիւնաբերութեան ընկերութիւններու ամէն մէկ բաժնեթուղթին արժէքը մէկ տոլարով իջաւ : Ընկերութիւնները ուժ – գնօրէն բողոքեցին : Պէտք է ենթադրել , սակայն որ գժգոհներու չրջանակը իրա – կանութեան մէջ չատ աւելի մեծ է : Այսպէս, հաչուի պէտք է առնել որ մեծ չահեր ունին ոչ միայն բաժնեհաէրերը , այլ նաեւ ծխախոտագործները, առեւ – տրականները, ազդի ընկերութիւնները , թերթերը , հանդէսները, ձայն եւ պատ – կերասիւռի կայանները եւ... ծուխով դրամ չահող այլ ձեռնարկներ :

Լաւ մը խմելէ վերջ գիւղի գինետան մէջ, երկու բարեկամներ կը նստին իրենց ինճուաշարժը եւ 150ի վրայ կը դիմեն դէպի Բաղաք :

— Կը մօտենանք Բաղաքին, նկատել կուտայ ասոնցմէ մէկը :

— Ի՞նչ բան էեզի կարծել կուտայ այդ :

— Հետզհետէ աւելի մարդ կը կոխ – կրտսենք :

ԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Կառքին քովէն լայն կուրծքով դիւցա – զի երիտասարդ մը կը քալէր, եւ ցնցո – ղներ տպած երիտասարդ դնչուն մը : Երիտասարդն ալ բոպիկ էին : Գնչուն բազմա – թիւ կարմիրներով կապոյտ ատիտա մը հա – գած էր, պեհան ալ կապոյտ էր, որուն դրպանէն սրինգի մը ադուռ ծայրը կը ցցուէր : Կառքին միւս կողմը՝ սեւ պա – ճուճապով քանդակ մը կը քաշկռտէր ծիրանագոյն եւ խառնակ մազերով ու լայն դէմքով պիւղացի մը : Գիւղացին քառա – սունի չափ մարդ մը ըլլալու էր , իսկ քանդակն աւելի երիտասարդ : Վերջինը նորը դէմքով բարձրահասակ մարդ մըն էր, ոչ պէխ ունէր ոչ ալ մօրուք, յօնք անգամ չունէր, ու ճակնդեղի պէս կար – միր էր, միայն երկու աչքերուն բիբերը սեւ էին: Դեռ քանի մը օր առաջ եռացած ջուր քաշելէ էին վրան Թուրքերը, որ – պէս զի եկեղեցին դանձերը մէջտեղ հա – նէ :

Անշուշտ իր եկեղեցին դանձեր ունե – նալու էր :

Ուրեմն, խեղճերը ամէնքն ալ դերիներ էին, ոտքերնին չղթայուած , ձեռքեր – նին — ոմանց առջեւ, ոմանց ետեւ — նոյնպէս չղթայուած : Երիտասարդը՝ դնչուին հետ, իր քահանան՝ դիւղացիին հետ չղթայուած էին: Երիտասարդը իր չղթաներուն մէջ քուրջի կտորներ փաթ – թեր էր ոտքին կոճերուն չուրջ , քար – ջերն անդամ արիւնոտած էին :

— Վայրկեան մը կենանք — կը պոռա – ւէր երբեմն ետ դառնալով, — Թող քիչ մը չահիմ չղթաները :

Բայց ենիչերիները եւ ոչ իսկ կարեւո – րութիւն կուտային անոր· իրարու հետ Թուրքերէն կը չաղակրատէին, չատ չատ՝ ոպառնական ակնարկ մը կ'ըլլար պատա – խանը :

Գրիգորին նայուածքը այդ երիտա – սարդին վրայ սեւեռեցաւ· ան ինչ մեծ ձեռքեր ունէր, ու տափատը որքան կո – ճակներով զարդարուած : Ան վախ չու – նէր· եթէ երկու ձեռքերը եւեր կապուած չըլլային՝ Թերեւս բոլոր Թուրքերը փախ – ցընէր :

Երիտասարդը իսկապէս չէր ալ վախ – նար· գլուխը բարձրացուց ու քովէն ձիա – վարող կոթաքամակ Թուրքին երեսն ի վեր դոչեց ·

— Կրակը գլուխդուդ իջնէ, հեթանոս դայլեր :

— Գասպար, Գասպար, — կը հան – դարեցնէր ընքը Մարգրիտ կառքին վրայէն, — համբերութեամբ տար վի – ճակդ՝ որքան կարելի է : Արդէն արեւը մայր մտնելու վրայ է, ու հիմա պիտի կեանք :

Ու երբ սա ըսելով սկսաւ աչքերը սըր – բել երկու պղպեղներն ալ սկսան լալ :

— Կ'ուզեմ տուն դառնալ·— կը պոռչը – տար Գրիգոր :

— Հայրիկիս քով ... — կուլար Եւան ալ :

Թուրքերը իսկապէս կեցան, ձիերէն ի – ջան ու սափորներ հանեցին մէջտեղ , ձեռքերնին, երեսնին ու ոտքերնին լուա – ցին· ապա ուղիղ գծով մը ծնրադրեցին դէպի արեւելք դարձած , դեհերնը համ – բուրեցին ու սկսան աղօթել :

Գերիները լուռ կը դիտէին զանոնք :

Աղջիկը կառքէն վար իջաւ ու չապկին եղերքէն չերտ մը փրցնելով երիտասար – դին ոտքերը փաթաթեց ու յետոյ դղու – չութեամբ նորէն տեղաւորեց չղթան :

— Աստուած օրհնէ քեզ, Մարգարիտ , — հառաչեց երիտասարդը :

— Եթէ կարելի ըլլայ՝ դիչերը կռա – բանջարի տերեւ կը դնենք վրան :

Ու դէմքը դարձեալ լալու դիրք առաւ : Ժամը քանի մը անգամ կուլար : Բայց անմիջապէս երգել սկսաւ , որովհետեւ երբ ինքը լար՝ փոքրիկներն ալ կը սկը – սէին լալ :

(Գնչուն՝ «ս» դիրը «չ» հնչելու հակա – մետ էր) :

— Վա՜հ, փորչ որքան անօթի է·— դոչեց գնչուն՝ մինչ կը նստէր միւռնե – րուն քով փոչիին մէջ·— այլպիչի մեծ պահք կեանքի մէջ չեմ անցուցած :

Կառապանը, որ նոյնպէս չղթայուած ոտքով դերի մըն էր՝ ժպտեցաւ գնչուին բացատրութեան վրայ :

— Ես ալ անօթի եմ ·— ըսաւ Թուրքե – րուն արհամարհական ակնարկ մը տա – լով, — բայց այս երեկոյ պղպեղով այն – պիսի միս մը կ'ուտեմ անոնց որ բոլորը մեղի մնայ :

— Ուրեմն խոհարարը դուն ես :

«Դուն» կոչումին վրայ՝ կառապանին յօնքերը ցնցուեցան· բայց պատասխա – նեց .

— Միայն երեկոյ : Օրուան մէջ անոնք կերակուր ալ կը յափշտակեն իրենց հա – մար :

— Աչքերնին կուրնան : Բարեկենդանին ջղայնաբար ոտքերնին կապէ : Ո՞րքան ա – տեն կ'ըսէ որ աչխոնց քով կը ծառայէ :

— Երբորդ օրը :

— Կարելի չէ՞ արդեօք ուրէք ձեւով մը կծիկ դնել :

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար·)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Այրի Տիկին Երանուհի Նալպանտեան, Այրի Տիկին Շուշանիկ Խանտանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մայքօր եւ զաւակները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ՝

ՏԻԿ. ԱԶՆԻՒ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ (ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ)

որ տեղի ունեցաւ 14 Օգոստոս, Ուրբաթ երեկոյեան:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի օր ժամը 10.30ին, Փոնթէ-վէկի եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները 1964 – 1965 Տարեշրջանին (Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթնեորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան:

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

★

ԻՐԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԷՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի՝ արեւմտեան ափերուն վրայ, չքնաղութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԷՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագիծով մը:

Այս տարիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գնումը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի:

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտասահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. GLORIKIAN :

— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9

— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ:

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ		
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդը կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն *կցել* 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր:

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — *ծածկոցներ.* —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՄԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· — Հատը 0·30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ JEUDI 20 AOUT 1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՅԱՐԵԱՆ ՏԱՐԻ — Թիւ 10087 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.087

ԱՌԱՆՑ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

—o—

Օրակ մը եւս կը փրթի Հ· Յ· Դաշ – նակցութեան «մէջին» կոչուած սերունդի ցաւին: Սերունդ, որուն վիճակեցաւ մրցիլ ճակատագիրի մը :

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան յաղթանակին վերածնունդի նոր հոգի մը հագուած էր Հայութեան առջեւ :

Ասոնց ծարաւի հարբուրաւոր երիտա – սարդներ գաւառի խորերէն կը փութա – յին դէպի լոյսի վառարանները, պիտու – նալ զէնքերով զրահուելու եւ հայրենի – քն ու ապրիլ լաւագոյնս ծառայելու ար – դարադատ :

Նոր սերունդի արդէն իսկ նօսրացած շարքերէն կը պատականէր մեր ողբացեալ բարեկամը, Վահան Համբարձումեան, որ այսերէց կը փակէ օտար երկինքի տակ թափուալանքա — , հեռու հայրենի – քէն, ուսիկից եկած էր Փարիզ ուսանելու՝ վերադառնալու յոյսով : Սակայն ճակատագիրը այլ կերպ տնօրի – նած էր :

Վահան Համբարձումեան ԺԹ· դարու վերջին տարիներուն ծնած էր Սեբաս – տիոյ կողմանն վիրաբ, — ծննդավայրը Մուրատի, որուն հանդէպ պաշտա – նք ունէր :

Նախնական կրթութիւնը ստացած էր ծագած էր էջմիածին եւ մտած Գէորգեան ճեմարանը : Պատանի Վահան ազգային ու դաստիարակական անունով տոանար Արարատի Հովանիին տակ մայր Աթոռի կողքին կանդնուած լոյ – սոյ վառարանին մէջ, որ հայ ապրին պարգեւէր բազմաթիւ ապրողներ, հանրային գործիչներ, — ու – սուցիչ, գրագէտ, բանաստեղծ, հոգեւո – ական, նախարար : Այնտեղ իրեւ գրա – ական ընկեր պիտի ունենար, ի մէջ այնոսոա Մկրտչեանը :

Ճեմարանի եւ կարող ուսուցիչներուն տակ պիտի կազմուէր իր նկա – ագրերը եւ պիտի ամրապնդուէր իր հայ – ասիրական ոգին :

Ան եղաննը ցնծագին էր տեսնելին միւս ողբոդ մեր եղբայրներու հոգին : ոյցուած էին կամաւորական գունդեր՝ ելու համար մեր գաւառը թշնա – ին դէմ, որ ծրագրած էր բնաջնջել ետքինը :

Ճեմարանի իր ընկերներուն պէս, գրա – ական գրասեղանը ձգելով կամաւոր ագնաղրուեցաւ ուսանող Վահան, որ ին զօրագունդերուն հետ մաս – ցնելու կռիւներուն, տեսաւ Թուրքերու ոյժը եւ առիթ ունեցաւ յուզե – ու իր հարազատներու վրէժը , Թրքա – ահայի գրաւել հոգերուն վրայ :

Տարիներէն լաւագոյնս ծառայելու ամանակ մը ան կրեց Հայաստանի անկախութեան չրջանին ամանակագրութիւնը բերաւ հայրենիքի ամանակ ու վերելքի աշխատանքին – ին :

Տարիներով եղած է անդամ Հ· Յ· Դ· Փարիզի կոմիտէին եւ 1925էն սկսեալ կեզր· կոմիտէին, պահ մը նաեւ գործա – ար այս վերջինին: Օժտուած խօսելու նորհքով, յաճախ բանախօսած է Փարի – ի եւ գաւառի մեր հանդէսներուն մէջ :

1934 – 1938 անդամակցած է Հ· Յ· Դ· Ընկերվարական Միջազգայինի գործա – ակութեան :

Աշխատակցած է Յառաջի, Հայրենիք Ամսագրի, Յուսաբերի եւ այլ Դաշնակ – ցական թերթերու՝ ազգային, ընկերա – ին, քաղաքական, գրական ու պատմա – ան հարցերու շուրջ գրութիւններով եւ յօդուածաշարքերով: Ասոնց մը իր գոր – ծակրութիւնը կ'երեւար նաեւ Յառաջի խմբագրականի սիւնակին տակ :

Իրրեւ գիրք լոյս տեսած է իր մկ ու – սումնասիրութիւնը իր ծննդավայրի մա – սին՝ Գիւղաշխարհ անունով :

Վերջին տարիներուն իր մկ աչքին լոյսը կորսնցուցած էր եւ չատ կը տա – ոպէր, մանաւանդ անոր համար, որ տակիս արդէք կ'ըլլար իր գրական աշ – խատանքներուն :

Իր մահով Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական, հաւատաւոր եւ անձնազոհ ընկերներէն մէկը : Յար – գա՛նք իր յիշատակին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՆՈՐ ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ՝ ՍՓԻՆԵԼԼԻ

ՃՈՆՍԸՆ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒԻ, ԻՆԷՕՆԻԻ ԵՒ ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ ԿԸ ԴԻՄԷ

Սաքարի Թուռմիռճա ի վիճակի չէր – լալով կատարելու իր պաշտօնը, ՄԱԿը նոր բանագնաց մը նշանակեց յանձին Փիէր Սփինելլիի, խոյտպի :

Ներկայիս Թուրքիոյ խօսակցու – թիւնները վերսկսած են Ժընեւի մէջ, ՄԱԿի հովանիին տակ, բայց մեծ ար – դիւնք կրնայ չտալ : Նիկոսիոյ մէջ սա – կայն, Ու· Թանի ներկայացուցիչը՝ կարօ Փլապա յաջողած է համոզել Մակարիոս Արք·ը որ վերցնէ այն պաշարումը որու ենթարկուած է Թուրք համայնքին մէկ մասը քանի մը օրէ : Փլապա չեշտած էր թէ որքան ժողովրդականութիւն կը կոր – սընդնէ Կիպրոսի կառավարութիւնը նման ընթացքով մը :

Միւս կողմէ ՃՈՆՍԸՆ մէկական նամակ ղրկած է Փափանդրէուի, Ինէօնիւի եւ Մակարիոսի : Այս վերջինին մէկ կը չեշ – տէ թէ բանակցութիւնէն դատ ուրիշ «ըն – դունելի կարելիութիւն» չկայ :

Ինչպէս գրեցինք Ատլանտեան Ուժերը եւ արեւմտեան պետութիւնները չատ իրաւ անցած են, տեղեկանալով թէ Յու – նաստան կը քաշէ իր ուժերը Ատլանտեան Ուխտէն մինչ նոյն ատենուկը չէին հանած երբ Թուրքիա, առանց մարդու բան հարցնելու, քաշած ու դանոնք անմիջա – պէս օգտագործած էր Ատլանտեան սկ – տութեան մը վրայ յարձակելու համար : Այս անգամ հարցը կը փոխուի եւ Զօր· Լէմնիցէր յատկապէս դիմած է Յունաս – տանի կառավարութեան որ նման քայլ մը չառնէ : Յունաստան դրական պա – տասխան չէ տուած, յիշենք թէ Թուր – քիա միշտ իր տրամադրութեան տակ կը պահէ քաշած ուժերը, դիմաւորելու օ – դային :

Աթէնքի մէջ, խորհրդային դրական պատասխանը զանազան տրձագանգներ տուած է : Նախ ամանք լաւատես են խոր – հելով թէ խորհրդային միջամտութիւնը կը ստիպէ դաշնակիցներուն որ դիրք ճշդեն, կան սակայն ուրիշներ որոնց հա – մար վտանգաւոր ճամբայ մըն է :

Կիպրոսի արտաքին նախարարը՝ Քիփ – րիանու Մոսկուա մեկնած է ճշդելու հա – մար խորհրդային դիւանագործական օժան – դակութեան մը պայմանները :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Մեր աշխատակիցը՝ Արշամ Խոնդկար – եան, որ ամսուս սկիզբը երեւան պա – ցած էր իր հարազատներուն եւ հայրենի – քին կարօտով, Փարիզ վերադարձաւ տա – ջի օր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լիբանանի նախագահ ընտրուեցաւ Շառլ Հելու, 51 տարեկան եւ ֆրանսա – կան դասախարակութիւն ստացած գիւա – նագէտ մը, որ եղած է փաստաբան, խմբագիր եւ դեսպան: 99 երեսփոխան – ներէն, 92ը քուէարկած են Շառլ Հելուի համար, մինչ Ֆալանժիստներու պարա – զլուխը՝ Փիէր Ճեմայէլ հինգ ձայն կը ստանար, երկու հատ ալ ճերմակ քուէ կար : Հելու աչակերտած է Սէն – Ժոզէֆ համալսարանին Յիսուսեան հայրերուն , ուր վիպասած է իբրեւ իրաւագէտ : 25 տարեկանին կը ժուռի խմբագրապետ էր եւ հիմնադիրներէն եղած է լիբանանեան Ֆալանժիստներուն :

Սէնեիի վիճակը անփոփոխ է, մինչ բոլ վերջին լուրերու Թալհամիի վիճա – կը ծանրացած է :

ՄԱԿ–ի Ֆրանսացի երկու փորձագէտ – ներ սպաննուած են Քիվուի (Քոնկօ) մէջ մինչ զպաճականներու կայան մը կ'այ – ցելէին : Միւս կողմէ Ամերիկայէն դատ, Զոմպէ ճայնասփիւռ ճառի մը մէջ յայ – տարարած է որ երթեւեկութեամբ պիտի ընդունի ափրիկեան բարեկամ եր – կիրներու օժանդակութիւնը :

հելով թէ խորհրդային միջամտութիւնը կը ստիպէ դաշնակիցներուն որ դիրք ճշդեն, կան սակայն ուրիշներ որոնց հա – մար վտանգաւոր ճամբայ մըն է :

Կիպրոսի արտաքին նախարարը՝ Քիփ – րիանու Մոսկուա մեկնած է ճշդելու հա – մար խորհրդային դիւանագործական օժան – դակութեան մը պայմանները :

Օր ըն Օրին

ՀՐԱՒԷՐ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

— * —

Արձանագրելով Ռափայէլ Ապտուլլահի մահը, անգամ մը եւս դառն անգրպտա – ծում մը կ'ունենայիւք Ազգատանեամի վարչութեան եւ հանգստեան տուներու տնօրէնութեանց անտարբերութեան վր – րայ, հայ արժէքներու նկատմամբ :

Առաջին օրէն «Յառաջ» միշտ զգուեստի խօսք ունեցած է հանդէպ այս կազմա – կերպութեան , որուն խնամակալութիւնը վայելող հանգստեան տուները բարիք մըն են այս գաղութին տարեց սերունդին համար : Այդ տուները պէտք չէ հասարակ ծերանոցներ դառնան, ուր մեր հայրերն ու մայրերը պիտի երթան մեռնելու : Եւ կ'ուզենք համոզուիլ որ այդպէս ալ չէ : Բայց ի՞նչ բանի վերագրել այն ազգային գիտակցութեան պակասը որ կը տիրէ հոն երբ՝ ծանօթ վարչութեան անդամ ներուն, բաջ գիտենք թէ բացի մէկ– եր – կու բացառութենէ, անոնք բոլորն ալ հանրային գիտակցութեան տէր, ազգա – յին հոգերով հետաքրքրուող անձնուո – րութիւններ են :

Ներելի է՞, որ հանգստեան տուներէն մէկուն մէջ իր մահկանացուն կնքէ հայ ազգային կեանքի մէջ անցեալ ունեցող մէկը կամ մտաւորական մը եւ թաղուի լռիկ – մնջիկ, դիպուածին ձգելով որ լուրը բերնէ բերան շրջելով ի վերջոյ հասնի մամուլին, որ միակ կապն է հայ կազմակերպութեանց եւ հայ ժողովուր – դին միջեւ :

Երէկ, օրեր ետք, դիպուածով կ'իմա – նայիք թէ մեռած ու թաղուած է վաս – տակաւոր մը՝ Աստուածատուր վաչ – եանց : Այսօր հայ բահանայի մը շնորհիւ ի՛իմանանք Ռ· Ապտուլլահի մահը :

Թող թոյլ տրուի մեզի մատնանշել նա – եւ ուրիշ կարեւոր թերի մը :

Ինչո՞ւ Ազգատանեամը չի հրատարա – կէ պարբերական տեղեկագիր մը, ուր պարզէ իր երեք հանգստեան տուներուն կեանքն ու գործը : Այդ քան դժուա՞ր գործ է : Հեռաւոր Հալէպի մէջ, կայ ծե – րանոց մը զուրկ տեղւոյն պետութենէն ապահովուած պիտուքէ, որ կանոնաւոր կերպով լոյս կ'ընծայէ « Հայ Ծերանոց» անունով պարբերաթերթ մը : Հոն կը ներկայացուի հաստատութեան կեանքը , մտնողներու, մեկնողներու կամ մեռնող – ներու թիւը, անուններն եւն· եւն· : Նը – ման ձեռնարկ մը ոչ միայն օգտակար է , այլեւ անհրաժեշտ մեր գաղութներու պատմութեան համար : Նման աշխատանք մը տանելու ոչ նիւթական , ոչ բարոյա – կան կարելիութիւնը կը պակսի Ազգա – տանեամին : Ի վերջոյ, որեւէ հայ կազ – մակերպութիւն չի կրնար գոհանալ բա – ռեսիրական գործունէութեամբ այս հա – մայնակուլ ափերուն վրայ : Ունի հանրա – յին դեր մը կատարելիք, ունի՛ հանրային աշխատանք մը տանելիք եւ այդ կոչու – մին գիտակցութիւնը պէտք է ունենայ :

«Յառաջ» առիթ չէ փախցուցած, տա – րին քանի մը անգամ, իր գնահատանքի խօսքը ըսելու Ազգատանեամին : Այսօր երբ գիտակցութեան հրաւէր մը կ'ուղղենք իր վարչութեան, վստահ կ'ուզենք ըլլալ որ ան պիտի չըլլայ ձայն բարբարոյ յանա – պատի'ւ մեր հաւատքը պիտի չխախտի այս մեծ կազմակերպութեան հանդէպ , որ շնորհիւ ֆրանսական կառավարու – թեան, ունի նիւթական լայն միջոցներ :

Ս· Դ·

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Սեպտեմբեր վեցի Լոնտոնի պերման դործակատարը կը հաղորդէ Հալիֆաք – սի. « Եթէ Հիթլեր չհրաժարի «պատե – րազմական քաղաքականութենէն », պեր– ման դինուորական եւ քաղաքական որոշ շրջանակներ վճռած են դործելու Ֆիւրե– րին դէմ «կենքի ուժով »: Դիւանագիտա– կան հաւաքածոն ակնարկութիւն մը չու– նի սոյն դիմումին մասին: Պատմական Բրնուվէն, որ քննած է երկու հազարի մօտ վաւերագրերը, յիշելով այս դան – գաւոր ութիւնը եւ Ֆրանսայի դիմումին դուշադիտումը, անբացատրելի կը դտնէ Հալիֆաքսի լռութիւնը :

Նիւրենպերկի մէջ մեծ համախմբում Սեպտեմբեր 12ին, Հիթլեր կը ճառէ վերապյլ դաշնադրին դէմ : Մինչեւ Միւնիխի ժողովը — 28 Սեպտեմբեր — բանակցութիւնները կը շարունակուին Փա– րիզի եւ Լոնտոնի մէջեւ : Հալիֆաքս Սեպտեմբեր 23ին կը հարցնէ Լիթվինո – վին. «Ի՞նչ վերք պիտի բանէ Հիտ. Մի– ութիւնը եթէ Գերմանիա յարձակում դործէ Չեխոսլովաքիոյ վրայ », Լիթվի – նով կը պատասխանէ. «Հիտ. Միութիւ – նը օդնութեան պիտի փութայ պայմանով որ Ֆրանսա ալ իր պարտաւորութիւնը կատարէ»: Լիթվինով վերապահ կը մնայ խորհրդային բանակի պատրաստութեան մասին, կը թելադրէ ժողով դումարել դինուորական հարցը քննելու համար : Լոնտոն հետեւանք չէ տուած Լիթվինո – վի թելադրանքին :

Չեմպըրլէն ամերիկեան դեսպանին կը հարցնէ, թէ « չի հաւատար որ Հիթլեր Չեխոսլովաքիան գրաւելէ ետք պիտի աշխատի Եւրոպայի տիրապետել » : Կեդրոնական Եւրոպայի ռազմական գո – տին գրաւելէ յետոյ Հիթլեր կը սպառնայ Լեհաստանի: Անգլիա եւ Ֆրանսա կը պատրաստուին միջամտելու : Հիտ. Մի– ութիւնը համաձայնած է բաժնելու Լե – հաստանը :

Վաւերագրերու հաւաքածոն ոչ մէկ վաւերագիր ունի Մոսկուայի անգլիական դեսպանէն :

Լոնտոն կը մերժէ միացեալ ճակատ կազմել Ֆրանսայի հետ փրկելու համար Չեխոսլովաքիան :

Կը մերժէ Լիթվինովի առաջարկը դես– պանաժողով դումարելու եւ կանդ առնել տալու Հիթլերի արշաւանքները :

Անտարբեր կը մնայ դերման զօրա – վարներու դիմումին՝ թէ դիւանագիտա – կան ուժեղ կեցուածք ունենան Հիթլերի հանդէպ, որպէսզի կարենան տապալել նացի վարչաձեւը :

Բրնուվէնի համաձայն Անգլիա, Ֆրան– սա, Չեխոսլովաքիա կը խուսափին պա – տերազմէ , որովհետեւ պինուորապէս պատրաստ չէին :

Հիթլերի վարչաձեւին ընդդիմադիրնե– րուն եւ անգլեւսաքսոններու յարաբերու– թիւնները չարունակուեցան պատերազ – մի ընթացքին : 1941 Նոյեմբերին, Մի – ացեալ Նահանգներու միջամտութեան նախօրեակին երկու նախկին երեսփո – խաններ, Ուիլմըը եւ Քայըը, Զօր. Պէ– քի, ծովակալ Քանարիսի ներկայացու – ցիչներ, դաղտնաբար հրաւիրեցին ամե – րիկացի լրագրող Լոչները եւ պաշտօն տը– ւին Ռուզվելթի մօտ դիմում կատարելու, թէ ինչ երաշխիք կրնար տալ նոր կառա – վարութեան մը՝ եթէ Հիթլերի կառավա– րութեան տապալումով կազմուէր : Լրա– դրողը կը դիմէ Սպիտակ Տուն, Ռուզ – վելթ ըմբռնելով ունկնդրութեան իրենց – բանքին պատճառը, կը մերժէ տեսակցու– թիւնը : Պատերազմէն յետոյ լրագրողը տպաւորութիւններուն մէջ կը դրէ . «Տես– այ որ առաքելութիւնս մեծ չուարդում առաջ բերաւ Սպիտակ Տան շրջանակնե – րուն մէջ »:

Ընդդիմադիրները չուարեցան՝ երբ լը– սեցին Քագպլանքայի «անճնառուու – թիւն առանց պայմանի» յայտարարու – թիւնը : Այդընհառուրդի բանակատեղին մէջ սպաներ զարմացան : Ասիկա բաւա – կան չէր : Մորկընթաու, ցեղային վրէժ – խնդրութեամբ հրապարակ նետուեց հոչա – կուած ծրագիր մը՝ քանդել դերման ճար– տարարուեստը եւ բովանդակ Գերմա – նիան արօտավայրի փոխել : Ռուզվելթ Քեպէքի մէջ ծրագիրն ընդունելով յայ – տարարեց , թէ ի՞նչպէս կրնար առարա – գրել այդպիսի արմատական ծրագիր մը: Եւրոպայի տնտեսութիւնը պիտի չդղը– ւէ՞ր ընդարձակ ճարտարարուեստի մը քանդումով, ի՞նչպէս պիտի ապրէին ին– նըսուն միլիոն դերմաններ միմիայն երկ– րագործութեամբ : Ստոյդ է սակայն, որ ամերիկեան ճարտարարուեստը կը չա – հէր մրցակիցներու անհետացումով :

Մորկընթաու կ'ուզէր անօթութեամբ մեղմել Գերմանները, մինչդեռ Գալոյ դեսպանը բողոքող էր հայկական կոտո – րածներու դէմ, թէեւ պիտէր, թէ իր ներկայացուցած երկիրը պատերազմ պիտի չյայտարարէր Թուրքիոյ դէմ :

Ընդդիմադիրները համոզուեցան , թէ Գերմանիոյ հակառակորդներուն նպատա– կըն է քանդել Գերմանիան, վարչաձեւ եւ երկիր նոյնացած էին պաշտպանութեան մէջ: Ոչ մէկ յոյս արտաքին օժանդակու– թեան :

Հիթլեր սաստիկնալով ընդհ. հրամանա– տարութիւնը, բանակները կեդրոնացուց Ուկրայինոյ եւ Լենինկրատի վրայ : Քա– պայահոյը հակառակ էր ռազմական յատակագծին, կը թելադրէր պրաւել Մոսկուան , ասկէ տարբեր ուղղութիւն – ներ առնելու համար: Հոտ. Միութիւնն ունէր երեք եւ կէս միլիոն դինուոր, դերման բանակը կորսնցուցած էր ութ – սուն հազար դինուոր, 237 հազար վիրա– ւոր ունէր: Զօրավարներ առաջարկեցին ետ դառնալ եւ յարձակողականի անցնիլ դարնան : Հիթլեր դայրացաւ եւ հեռա – ցուց Բունտսթէթ, Ֆրանց Հալտըը, որ յանդրդած էր Պէլի : 1944 Յուլիս 23ին Հալտըը բանտարկուեցաւ ընդդիմադիր – ներու համակիր ըլլալուն համար :

Դաւադիրները գործի անցան. « Պէտք է դործադրել մահափորձը, ոչ թէ խա – դաղութեան լաւադոյն պայմաններ ստա– նալու համար, այլ փրկելու համար մեր ժողովուրդին անունը: Պիտի չփրկենք դումարտակ մը, ճարտարարուեստ մը , բայց պիտի փրկենք մեր հոդին »:

Աւար համար եօթը հազար նուիրեալ – ներ կառափնատ բարձրացան ըսելով . « Չենք ուզեր յիշուիլ նոյնիսկ երախտա– դիտութեան համար »:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՄԿՈՒՃԻՆ ԳԼՈՒԽԸ

ԵՒ ՀԱՐՎԸՐՏ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՓՐՈՖԷՍԻՕՐԸ

Ա.

Ցիսուն կանդուն հեռուրութեան վրայ իսկ՝ եռեւէն տեսնուած մարդու մը Հայ բլլալը կարելի է հաստատել ուշադրու – թեամբ դիտելով իր դլխարկը :

Եթէ նկատած էք՝ Հայ մարդոց դլխ – խարկներուն եզերքը, մանաւանդ եռեւի մասը, առաջին օրէն իսկ կը առանձնայ ան– ասվոր ձեւ մը: Իր բնական ձեւը պահե – լու տեղ՝ դլխարկին շրջանակը կը ծռի դէպի վեր եւ ամբողջ դլխարկը կ'առնէ անճոռնի կերպարանք մը :

Մանաւանդ որ Հայչական գանկը եւրո– պական դլխարկի համար չէ շինուած : Այս վերջինը չհնուած է ճուռաճեւ դլուխ– ներու համար, մինչդեռ Հայկական գան– կը կլոր է, կըս – կլոր :

Զանց առնելով Հայկական դլխուն ... պարունակութիւնը — որու մասին դա – նագան կարծիքներ կան — եւ մէկ կողմ ձդելով նաեւ Հայուն... պնդապադա – թութիւնը , այստեղ պիտի անդրադառ – նամ միայն Հայու դլխուն բնախօսական առանձնայատկութեան մասին ու պիտի պատմեմ իրական կեանքէ քաղուած դըր– ւագ մը :

×

Պոսթընի « Հայրենիք» ապարանէն ոչ չատ հեռու, Դրմմոնդ փողոցին վրայ՝ դեռ մինչեւ քանի մը տարիներ առաջ կար վարպետին ակումբը :

Մանուկ հասակէն, վարպետը, Զմշկա– ծաղը Թոզած, դացած էր Պոլիս՝ ուր ճանչցուած է փըրընճը Սեդրակ անու – նով: Այնուհետեւ՝ առաջին աշխարհա – մարտէն առաջ, դացած Հաստատուած էր Ամերիկա: Եւ, ամէն տեղ պատելէ ու – մէն տեսակ դործ ընելէ ետքը, գրմնաց – մը բացած էր Պոսթընի այդ յետամնաց փողոցին մէջ:

Վարպետ կ'ըսէին իրեն:

Շէնքին առաջին յարկը յատկացուած էր հնոտիքի խանութի մը որ Հրեայի մը սեփականութիւնն էր: Տակի կող իջնա – ցուելու գարնջատուն մը: Երկրորդ յարկը յատկացուած էր Սեւամորթներու մէկ ժողովարանին : Իսկ երրորդ յար – կը, Առնուաւներու, Պուլկարներու եւ Յոյներու ակումբներուն գոյն է վեր, բացուած էր վարպետին արձարանը :

Վարպետին խօսակցութիւնը հանճա – ուած էր վայելուչ եւ պատշաճ ... հա– յոյանքներով :

Անոր հիմնարկութիւնը, միաժամա – նակ, թէ արձարան էր եւ թէ խոպան եւ թէ ընթերցարան: Ակումբ, առաքի կեդրոն եւ ժամադրավայր: Հոն կը յա – ճախէին Պոսթընի հայ բնարանին, մշա– կութիւնն ու խոնարհները — մասուրա – կան, նախկին մասւորական, հմս մաս – ւորական, քաւարտ մասւորական, բր – ժիշկ, փաստարան , արուեստագէտ, արհեստաւոր, բանուոր, երկրագործ եւ անդործ: Պոսթընի , Վանեցի, Մշեցի, Տիգրանակերտցի, Սեբաստացի, Խար – բերդցի , Բդեցի, Մալաթիացի, Ակն – անտարացոլցի , Ղարաբաղցի , եւայլն :

Ինչ հոյակապ հայկական գլուխներ կը մանէին վարպետին հատաստութեան ա– մէն ներս: Գլուխներ տեսակ – տեսակ, բազմատեսակ : Բայց այդ բոլոր գլուխ – ներուն մէջ , մէկ գլուխ աչքառու կեր– պով կը դանադանուէը միւս բոլոր գլ – ուխներէն :

Այդ մէկը Մկուճին գլուխն էր :

Գլուխը՝ Մունճաւանցի Մկուճին, ո– րուն ոչ տարիքը դիտէին ոչ ալ ազդա – նունը: Ամէնուն Մկուճն էր ան: Թէև վկայ չունէր, բայց ինք կ'ըսէր թէ պր– իւինի Դաւոյին հետ դէնք փախցուած էր պարսկական սահմանապլխին : Եւ, տարիներ առաջ լնկած էր ամերիկեան ափերը : Ոչ ոք ունէր աշխարհի երեսին: Գործ ալ չունէր: Այնպուցած բլլալով տարիքը, Թոչակ կը տանար կառավա – րութենէն եւ առավ կ'ապրէր : Տարին անդամ մը կ'երթար Համա – Մունճա – ուանական Հայրենակցական Միութեան դաշտահանդէսին, ամբոխ անդամ մը ժողովի, երբեմն ալ՝ հայկական հոգե – սի մը, իսկ մնացած ժամանակը կ'անցը – նէր վարպետին մօտ :

Առտուն կանուխ , վարպետին հետ կը բանար արձարանը : Եռքը տան կ'երթար եւ կը հանդստանար: Կէսօրուան մօտ կը վերադառնար եւ դիշերը ուշ տանի վարպետին հետ կը փակէր արձարանը, ապա միասին կ'իջնէին վար դուռը, ամէն մէկը մութ փողոցներէն կը հասնէր իր տեղեակը :

Գաղտիւղ կը բնակէր ամառան մը արձակուրդով եկած հաստատուած Պէլ – վիլ պանդոկը . բայց կը յաճա – թէ արձակուրդին լրանալէն յետոյ մինչեւ աշուն կղզին կ'անցընէր , տարի իրիկուն երթալ դալով :

Երբ հաստատոյց եղան ու իրարու պիտի բաժնուէին, թէ Տիբան էֆէնտի Թէ Օր– Սրուսեակ հրաւիրեցէք նաստ – հանը իր այցելութեամբը պատուել, ը– րենք իրենց տունը: Ու միանդամայն յ– տարերեցին թէ որչափ գոհ կը մնայ իր ընկերակցութենէն վայելելով նաեւ Գաղտիւղ կը բնակէր ինքն ալ չէր դիտեր, թէ Տիբան էֆէնտի ինչ պատճառով կ'իջնէր վար դուռը. երազելու տենչը ունէր, թէ ուրիշ տեղ մը վարձէց եւ ժամերով անդամակից մը վարձէց եւ ժամերով անդամակից դիշերին թափառեցաւ ծովուն վրայ :

Է.

Նաւարեան երեք օր ոչ Զամ – Խիմնա – դնաց եւ ոչ ալ կղզիին այն կողմերը, կրնար Տիբան էֆէնտիին եւ Օր. Սը – րթեանի հանդիպելու առիթն ունենար: Առաւօնէ մինչեւ իրիկուն անհանգիստ կը փակուած կը դրէր. դիշերները ինքնակոչ չրջապատութեան կ'ելլէր: Ի – րակի օրը առկայն կէս օրէն եռքը դնաց այցելութիւն մը տալու իր նոր բարեկամ – ներուն :

ՍԻՐԱԿԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(6 Շար.)

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ՉԱՒԱԿԸ

Երիտասարդը անմիջապէս վեր ելաւ խորին յարդանքի մը ակներեւ նշաններ – րով :

—Կը ներէք, չարունակեց միւսը, թէեւ անծանօթ եմ ձեզ , բայց գիտէք թէ դիւ– դերու մէջ բարեկամանալու համար արա– րողութեան պէտք չկայ :

— Ես անծանօթ , բայց ոչ հրամանք – նիդ : Գիտեմ թէ պատիւ ունիմ Տիբան է– ֆէնտիի ներկայութենէն դոնունելու, եւ քանի մը օր է կը փափաքէի յարդանքներս դալ մատուցանել ձեզ, բայց զձեզ առան– ձին չէի տեսներ :

Տիբան էֆէնտի ակներեւ գոհունակու– թեամբ թեթեւ մը գլուխը խոնարհեցուց ու հարցուց .

— Ու ե՞ս որու հետ խօսելու պատիւն ունիմ արդեօք :

— Զեզ հետ խօսելու պատիւն ունի Նա– ւարեան :

— Դո՞ւք էք, դո՞ւք էք, ինչ դեղեցիկ հանդիպում :

Ու ձեռքը երկնցուց անոր իբր մտերիմ բարեկամի մը.

— Երկու տարի է չարունակեց , չատ ուշադրութեամբ կը հետեւիմ ձեզ եւ կրնաք հաւատալ որ ինծի համար մեծ հաճոյք մը եղած է կարդալ ձեր դրած – ները. երբ չարաթ մը չէք դրեր՝ կը դդամ թէ բան մը կը պակսի ինծի :

Նաւարեան ակներեւ կը չփոթէր Տիբան էֆէնտիի կողմէն իրեն չռայլուած փայ – փայանքին համար :

— Ձեր քաղաքական խօսքերովը դէս երախտապարտ կ'ընէք, ըսաւ: Շատ յա – ւակնութիւն պիտի ըլլար իմ կողմէս յայ– տարարել թէ ինչ սքանչացում ունեցած եմ միշտ ձեր անբաղդատելի տաղանդին եւ անձին համար. հին ու նոր սերունդին ձեղ համար ունեցած սքանչացմանը մաս– նակից եմ :

Տիբան էֆէնտի դլուխը խոնարհեց , և– րիտասարդին դողդոջուն չեչտերէն յուղ– ուած լաւ հասկնալով որ հասարակ չորս– քորթութիւն մը չէր բրածը, այլ խորին համոզումի մը եւ արտարուխ խանդի մը արտայայտութիւնը :

— Որչափ դոհ պիտի բլլայ քեռորդիս եթէ ձեղի հետ ծանօթանայ: Թէեւ բնդ– հանրապէս ֆրանսերէն կը կարդայ, բայց ձեր դպրոցին չնորհիւ հիմա կը սիրէ հայ դրականութիւնն ալ, եւ չատ համակրան– քով կը կարդայ միշտ ձեր դրածները : Եթէ կը հաճիք իր մօտ երթանք :

Նաւարեան այս հրաւէրէն ինքն ալ չէր դիտեր ինչո՞ւ այնքան դոհ մնաց. եւ ան– միջապէս դլխարկը ձեռքը յառաջացաւ Տիբան էֆէնտիի հետ: Մօտեցան աղջը – կանը նստած տեղը :

— Արուսեակ , ըսաւ, կարծեմ չատ դոհ պիտի մնաս եթէ քեղի ներկայացնեմ Նաւարեան էֆէնտին : — Քրոջս որդին Արուսեակ Սարաթեան :

Գոհունակութիւնը չափազանց ակ – ղբկանը դէմքին վրայ. ինքն ալ առանց վարանելու ձեռքը մեկնեց երիտասարդին եւ ժպտելով ըսաւ Տիբան էֆէնտիի .

— Այնուչա, մօրեղբայր, Նաւարեան էֆէնտիի տաղանդին համար մեր սքան – չացումը չափազանցած ես, ուստի ինծի չատ բան մը թողած չես ըսելու :

— Մի վախնար, սքանչացում չափա – նելու անսպառ նիւթ ունիս, եւ վստահ եմ թէ պահեստ միշտ պիտի աւելնայ :

Մէկ ժամ միասին անցուցին իրիկուան հեշտ արեւովը. երեքին դէմքին վրայ ալ կը փայլէր այն զուարթառատ գոհունա– կութիւնը զոր կը ղդան գարղացած ազ – նուահոդի մտքերը երբ իրար կը դանեն ու իրենց խօսակցութեան մէջ կը դտնեն կեանքի հիւսուածքին ամէն թելերը :

Մեկնելու ժամանակը երբ հասաւ Տի – բան էֆէնտի հրաւիրեց Նաւարեանը վե – րադառնալ իրենց նաւակովը : Ճամբան խօսեցան իրենց կենցաղավարութեան վը– րայ : Տիբան էֆէնտի քանի տարի է քոյ– ջը հետ Բեւրլէն գարնան Հալքի կուգան եւ մինչեւ աշուն կը կենան : Նաւարեան

ԿԱՐՄԻՐ ✻ ✻ ԱՍՏՂԻԿ

— Ու, ասում ենք, ձեռքդ բերած գումարի մասին։ Ձեզ եղ ու լավ ընտանիք տեսա։ Ամուսինդ ինչ աշխատանք ունի։

— Ինչ ասեմ, ախպեր ջան, ասում են՝ ինչ-որ գործարանում է աշխատում։ Ես էլ չգիտեմ, թե ինչ է անում։ Ամեն առավոտ գնում է, երեկոյան գալիս։ Ես էլ ասում եմ՝ ինչ ուզում է թող անի, ես ինչ գործ ունեմ։ Ինչ-որ մեքենաներ են շինում, ասում են։ Ես էլ ասում եմ՝ ինչ ուզում է թող շինի։ Ես ինչ գործ ունեմ։ Ինչ-որ մեքենաներ են շինում, ասում են։ Ես էլ ասում եմ՝ ինչ ուզում է թող շինի։ Ես ինչ գործ ունեմ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի վարչութիւնը եւ իր ամբողջական կազմը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Մաքրուհի Սապունճեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Եղիա Սապունճեանի եւ զաւակներուն, Եղբ. Կ. Սապունճեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, որոնք մեծ դժբախտութիւնն ունեցան —ինքնաշարժի արկածով (Լիբանան)— կորսնցնելու իրենց ամուսինը, հայրը, մեծ հայրիկը, եղբայրը, եւ ազգականը՝

ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ
(64 տարեկան)

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Ֆ. Կապ. Խաչի կայան այցելութեան առիթով Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Տէր եւ Տիկին Գալուստեան երկու հարիւր ֆր., Տէր եւ Տիկին Սուճուքճեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Աղիկեան եօթանասունըեօթը ֆր., Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան քսան, Տէր եւ Տիկին Հայկազունի հարիւր ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդը կցել) եւ երեք փրանք: Հասցէի ԱՌԺԱՄԵԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն.) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 փրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար, փոփոխութիւն չի կատարուիր ։

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)

Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսումնասէր աշակերտներ Եօթնորդէն մինչեւ Երրորդ դասարան : Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին դրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
— ՅԱՃԱԽԵՑԷՔ —



ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆ-ՈՐԴԻ
(CHEZ JEANNOT)
Ծովէն մէկ քիլոմեթր հեռու

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ
եւ
մասնաւորաբար
ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ

BAR - RESTAURANT
« CHEZ JEANNOT »
195. Chemin du Rouet
MARSEILLE - 8e
Հեռ. 77 – 76 – 39

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ		
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	»	»	»
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է ։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ խիզաններկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
21
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
21 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ANNÉE — N° 10.088

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40-րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10088

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՐԼ ՀԵԼՈՒ ԼԻԲԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

—o—

Շարլ Հելու չատ փափուկ պայմաններ – ին մէջ կը հանի Լիբանանի նախագա – ճած աթոռին : Իր դէմակուր մտահո – գիները պիտի ըլլայ չարունակել «Շե – հապահութիւնը», բայց առանց Շեհա – պի, որ կը նշանակէ առանց բանա – կի : Լիբանանի յեղափոխութեան փա – րիզի օրերուն էր, 1958ին, որ իրրեւ ի – րաւունք, Զօր· Ֆ· Շե – հապ ղրկուեցաւ Լիբանան : Շատ կը կատարելիք ունէր Շեհապ լրծ – ելու այդ գործին մէջ ալ կողքին ունե – նալով բանակը : Նոր դիմագիծ մը պի – տի տար երկրին, վարչական, ընկերային տնտեսական մարզերուն մէջ : Կ'ար – ժէր քաղաքականութիւնը եւ քաղա – քացիները : Իր օրով, անշուշտ պետա – կան ծախքերը մեծ աւելի ղօրաւոր էր քան օ – րերնուան : Մնաց որ, կը դրէ էր Շարլ Հելու անձին մէջ խոստաւոր Սահապ, խորհրդա – կան մեծամասնութիւնը միշտ ապ – ահովելու անհրաժեշտ էր որ նախարարները եւ անհրաժեշտ էր որ ծախքերուն վերանորոգուի նոր արիւ – ն : Զօր· Շեհապ երիտասարդացուցած կառավարական կազմը եւ անչահախնդիր ընտրութիւններով չրջապատուած , վա – ստահ էր երկրին ճակատագիրը :

Այսօր ի՞նչ կը յանձնէ իր յաջորդին : Ներկան վարչական կազմ մը , որ ամբողջ ապաքինման մէջ : Նոր Հելու անփորձ մէկը չէ : Մնած տարի 1912ին, իր երկրորդական ու – սումը կատարած է Սէն – Ժոզէֆ համա – լսարանի Յիսուսեան Հայրերուն մօտ : Ֆրանսական վկայականը ստացած է Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանին մէջ , ապա նետուած լրագրական ասպա – րէզ , զարնակելով հանդերձ փաստա – բանութիւնը : 25 տարեկանին էր փուռի քաղաքական խմբագրապետ եղած է, երբ Շանրապետութեան նախկին նա – խագահ՝ Պշարա էլ Խուրիի բանբերը կը համարուէր : Հիմնադիրներէն եղած է Ազգային Փալանժիստներուն որու այսօր – ուան պարագլուխն է՝ Փիէր Ճեմայէլ , որուն թեկնածու հանրապետական ա – ռջեւ (հինգ ձայն ստացած է) :

1957 Մարտին, Շարլ Հելու դէսպան կը նշանակուի Վատիկանի մօտ : 1949ին կը յաջորդեցնէ Լիբանան եւ կը դառնայ դարձեալ Ազգային Ժողովի անդամ եւ Տեղեկատուութեան նախարար Ռիաս Սոհլի դահլիճին մէջ : Նոյեմբեր երեսփոխան կ'ընտրուի 1951ին , քանի մը անգամ նախարար կ'ըլլայ , եւ վերջով կը հետանայ քաղաքական գործունէութենէն եւ կը վերադառնայ հրապա – րակագրութեան , կը փուռի մէջ : Կարճ ատենուան մը, կրկին մաս կը կազմէ կա – ռավարութեան եւ 1961ին պրօսաչրջիկու – թեան նորաստեղծ Ժողովրդին նախագահ կ'ընտրուի, այդ հանգամանքով է որ ներկայացուած էր «Փոքր ճերմակ անկո – ղքներու պարահանդէսը » , որ անցեալ տարուան մէջ :

Ներկայ ասպարէզներուն մէջ , Շարլ Հելու մէկ յոյժ տուած է իր ծա – նօթութիւնը այն դաշերուն կը համախմբեն Լիբանանցիներու մեծամասնութիւնը :

Հանգամանքներ որ շատ կապուած է Ռուսիի, չմարանեցաւ հրա – ւիրել Ազգայնութեան նախարարի իր պաշտօնին, բողոքելու համար ոտնձգա – կան մը դործունէութեան դէմ, որ ձերբակալել տուած էր Շամունի նախագահութեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ԿՈՂՄԵՐԸ ԽՕՍՔ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՆ

Յունաստան եւ Թուրքիա Ատլանտեան ուժերուն տրամադրութեան տակ դրին կրկին իրենց զօրքը : Մանաւանդ է որ Թուր – քիա 15 օր է արդէն քաշած էր իր ուժե – րը, մինչ նոյն որոշումը տալով Յունաս – տան մեծ յուզում պատճառած էր արեւ – մտեան չրջանակներուն մէջ : Կրկնակ դիմումներ եղած էին Յունաստանի որ – պէսզի հրաժարի իր որոշումէն, մինչ դի – մում կ'ըլլար նաեւ Թուրքիոյ որ վերա – դարձնէ իր քաշած ուժերը : Կը թուի թէ կողմերը հաչտարար ոգի ցոյց տուած են եւ ընդառաջ գացած դի – մումներուն : Կիպրական ամռուր սա – կայն կ'ուզէ որ Յունաստան ամբողջա – պէս քաշէ իր զօրքը Ատլանտեան ուժերէն եւ մաս կազմէ «ոչ – պայմանագրուած » երկիրներու :

Անդարայի մէջ սակայն, այս դէպքերը մեծ դոհունակութիւն չեն պատճառած : Թուրքիա նախ չատ ազդուած է միջնորդ Թումմիճայի հիւանդութենէն, կ'ար – ձանագրէ Մակարիոս Աբք·ի եւ ՄԱԿի ներկայացուցիչին համաձայնութիւնը Կիպրոսի պաշարուած Թուրքերուն հա – մար , բայց կը սպասէ զործադրու – թեան : Մամուլը կը նչէ նաեւ թէ Տար – տանէլէն անցած է խորհրդային Լոլիա նաւը , որ զէնք եւ օդանաւ կը փոխա – դրէր : 1936ի Մոնթրէօյի համաձայնու – թեամբ եւ 1946ի Ապահովութեան Խոր – հուրդի որոշումով, խաղաղութեան ժա – մանակ Տարտանէլի անցքը ոչ մէկ հըս –

վերջին եւ փոթորկոտ օրերուն, իր մա – րտնի եղբայրները վտանգելու դնով, կարծիք չէ յայտնած, մնալու համար պայքարներէ վեր : Այն ատեն, իր ընդ – դիմադիրները կասկած ունէին թէ այդ ընթացքով ուզած է պահպանել իր կա – րելիութիւնները իշխանութեան հասնելու համար :

Բայց Լիբանան փափուկ կացութեան մէջ է : Հելու պէտք է զործադրել տայ սկսուած ծրագիրները, մանաւանդ ըն – կերային եւ ճարտարարուեստական մար – զերուն մէջ, որոնք դժուար թէ յարմա – րին այն չափազանց ազատականութեան որ կը տիրէ Լիբանանի մէջ : Հոս է մա – նաւանդ որ նոր նախագահը յաղթանակ պէտք է տանի, այնպիսի օրերու երբ ըն – կերվարութիւնը հետզհետէ կը հաստատ – ուի Ափեւելքի մէջ :

« Երկաթեայ ձեռք մըն է թաւչեայ ձեռնոցի մը մէջ » կ'ըսեն Հելուի համար իր բարեկամները, ի պատասխան անոնց որոնք կը վախնան նոր նախագահին չէ – զոք դիրքերէն : Եթէ բան չի մերժեր , կ'ըսէ Սահապ, իր խոստումները միշտ պայմանագրական են : Այն տպաւորու – թիւնը կայ որ այդ չատ զարգացած ու վատառոդջ մարդը կը վարանի մէկէն վի – րաւորուիլ : «Կոռւազան» մը չէ : Բայց հոդ է արդէն, կը կարծուի , Լիբանանը կառավարելու դլխաւոր պայմաններէն մէկը : Անոնք, որ կը վախնան սակայն իր ակարութենէն, պէտք չէ միայն կար – ծիք կազմեն Հելուի անցեալէն : Պաչտո – նը, պատասխանատուութիւնը կրնան փոխել մարդուն նկարագիրը :

Եթէ պաչտօնը կը կազմաւորէ մարդը, կ'եզրակացնէ Սահապ, պատճառն այն է որ, Լիբանանի մէջ աւելի քան այլուր , անկէ կը պահանջէ դատողութիւններ եւ ձիրքեր որոնք, անմիջականէն կ'երթան դէպի աւելի լայն հեռանկարներ :

զօղութեան ենթակայ է :

Յունաստանի քաղաքականութիւնը դէ – պի չէզոքապահութիւն, վտանգաւոր կը նկատուի : Քիփրիանուի այցելութիւնը Մոսկուա բաւական խօսակցութեանց դուռ բացած է : կը կարծուի թէ Խորհ· Միութեան մուտքը Մէյերկրականի մէջ իրագործելուվրայ է : Փափանդրէուի հետ խորհրդակցութեան ընթացքին Քիփ – րիանու յայտնած է թէ Մոսկուա կ'ներթայ խօսելու համար խորհրդային իշխանու – թեանց հետ, կիպրոսի, ի հարկին, տըր – ուելիք օժանդակութեան մասին : «Այդ օժանդակութիւնը, ըսած է կիպրոսի Ար – տաքին նախարարը, չատ օդտակար պի – տի ըլլայ, մանաւանդ իր քաղաքական երեւոյթին տակ : Ցոյն կառավարութիւնը տեղեակ պիտի պահուի մեր բանակցու – թիւններէն, բայց հարցը միայն կիպրոսի կը վերաբերի » :

Փարիզի մէջ, Ատլանտեան Ուխտի հեր – թական նիստը կրկին քննած է կիպրոսի հարցը փորձելով մօտեցնել Թուրքիոյն տեսակէտները : Բանբերը յայտարարած է թէ ընդհ· քարտուղարը միջամտած էր Փափանդրէուի եւ Ինէօնիւի մօտ որպէս – զի հաչտարար ոգի զործածեն :

× Մակարիոս Աբք· պատասխանած է Պրուչչելի նամակին եւ չեչտած « ձեր մեծ երկրին օժանդակութեամբ, կիպրոսի ժողովուրդըկը խորհի թէ արդար ճակա – տամարտը զորկը տանի իր ամբողջական անկախութիւնը ձեռք ձգելու համար յա – ջողութեամբ պիտի պահպանի : Ձեր յոյս – տակ ազդարարութիւնը յարձակողին ան – դնահատելի կերպով պիտի օժանդակէ միջազգային խաղաղութեան պահպան – ման զոր կը վստահին անձնական չահե – րէ տարուած ուժեր » :

× Ֆինլանտացի միջնորդին՝ Թուո – միոճայի վիճակը չատ ծանրացած է Հինգչաբթի օր : Դիւանագիտը , 51 տա – րեկան, մահաքունի մէջ է եւ զաւակները, որ ցարդ Ֆինլանտա էին, եկան ժրնեւ :

× Ուղեղի արիւնահոսութիւն ունեցած է նաեւ ՄԱԿի ուժերու Միջին Արեւելքի պրազիլցի հրամանատարը Պէյրութի մէջ :

ՊՈԼՍՈՑ ՅՈՑՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Անդարայի Արտաքին նախարարութիւ – նը հետեւեալ ճշդումը կ'ընէ Թուրքիոյ Յոյներուն կացութեան մասին .—

« Անհրաժեշտ նկատեցինք հետեւեալ հրապարակային լուսաբանութիւնը տալ Թուրքիա բնակող Հելլէնահպատակներու եւ Թրքահպատակ Յոյներու մասին : Թուրքիա կը բնակին 12 հազար Հելլէնա – հպատակներ , որոնցմէ մինչեւ հիմա երկ – րէն վտարուածները անբաւական եւ Թուր – քամիաս անձեր էին : Եթէ մինչեւ այսօր անոնց բնակութեան աչք դոցեցինք , պատճառն այն էր որ Թուրքահելլէն բա – րեկամութեան մասնաւոր արժէք մը կ'ընծայէինք : Թուրք կառավարութիւ – նը խզած ըլլալով 1930ի Թուրքահելլէն պայմանագիրը , 1964 Սեպտեմբեր 16էն ետք Թուրքիա ապրող բոլոր Հելլէնները որեւէ առանձնաշնորհ պիտի չունենան այլեւս եւ ոչ մէկ տարբերութիւն պիտի ունենան միւս օտարահպատակներէն :

« Ինչ կը վերաբերի Թրքահպատակ յոյն հայրենակիցներուն, քանիսս կրկ – նեցինք թէ անոնք կ'ապրին Թուրք օրէնք – ներու պաչտպանութեան տակ, եւ իրենց հայրենակցական իրաւունքները կը յար – գուին, առանց որեւէ խոչր դնելու միւս Թուրքերու բաղդատմամբ :

× Նիւ Եորքի յունական պատուիրա – կութեան պետը՝ Զենոն Ռոսիէս յայ – տարարած է որ վերջնական լուծում մը կ'ուզեն ՄԱԿի Ուխտին ոգիով : «Կիպրոս որեւէ լուծում կ'ընդունի, բայց բաժա – նումէն եւ փոքրամասնութեան տիրա – պետութենէն մեծամասնութեան վրայ :

Լ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ԳԱՑԱԾ Է

— * —

Ամերիկահայ ծանօթ գրագէտ Լեւոն Սիւրմէլեան Պէյրութ գացած է: Ձամ – բուն ընթացքին անցած է Աթենէէն եւ այդ առթիւ տեղւոյն Վիմա կարեւոր օ – րաթերթը հետեւեալը գրած է ·—

« Վերջերս Ամէնքէն անցաւ ամերիկա – հայ դրագէտ Լեւոն Սիւրմէլեան :

« Մի քանի Նահանդներու մէջ հրատա – րակուած եւ բացառիկ յաջողութեամբ տանուկ աւելի լեզուներու թարգմանուած բազմաթիւ գործերու հեղինակ, Պ· Սիւր – մէլեան պլխաւորաբար լայնօրէն ճանչ – ցուեցաւ « Զեղի կ'ըսեմ , տիկնայք եւ պարոնայք» գործով, ուր արտակարգօրէն յղկուած ոճով կը նկարագրէ 1915ին, Պոնտոսի մէջ Հայոց Ջարդերը : Սիւր – մէլեան այս Ջարդերէն ազատած է Տքա – պզոնցի հելլէնի մը — տոքթոր Անա – բէաս Մեթաքսասի չնորհիւ, որ փախցու – ցած է իր ընտանիքը եւ կեանքը վտան – գելու դնով փրկած է ուրիչ 35 Հայեր ալ :

« Ատոր համար ալ, Պ· Սիւրմէլեան ջերմ հելլենասէր է : »

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ երեք նոր որ – բանեակներ ղրկած է մէկ հրթիռի մէջս – ցաւ : Կոսմոս՝ 38, 39, 40 չափելու մաս – նաւոր զործիքներ ունին որոնց չնորհիւ պիտի չարունակուի անջրպետի քննու – թիւնը :

ԼԷՕՓՕԼՏՎԻԼԷՆ հասած լուրերու հա – մաձայն Փիէր Մուրէլ, ըմբռնած պարա – դլուխը սպաննուած է : Հակառակ անոր որ Զոմպէ համոզուած է թէ այդպէս է, դիւանագիտական չրջանակները վերա – պահ են : Զոմպէ յայտարարած է մամու – լին թէ Մուրէլի դիակը դտնուած է Քի – ուլուի մէկ դիւղը ազդային բանակի պին – ուորներուն կողմէ : Կատարի կռիւներ տեղի ունեցած են Պուքաւուի չրջանը, որ մայրաքաղաքն է Քիվու նահանգին : Զոմպէի կառավարութիւնը որոշած է արտաքսել Քոնկօ – Պրազավիլի եւ Պու – րունտիի բոլոր հպատակները եւ դրաւել անոնց ունեցածը : Այս որոշումը տըր – ուած է, կ'ըսէ վարչապետը, Պեռութեան չահուն համար :

ՃՈՆՍԸՆ, Միացեալ Նահանգներու նա – խագահը ճշդեց թէ նուազ հարուստ է քան ինչ որ կը կարծուի ու նաեւ քան իր կինը : Տեսնելով թէ ընտրութեանց նա – խօրեակին , չատ զրոյցներ կան իր անձ – նական հարստութեան մասին, յայտնեց թէ երեք միլիոն 484 հազար տոլար ունի միայն ...:

ԶՕՐ· ՔԱՆԷ, որ քանի մը օր է նաեւ նախագահն է Հարաւային – Վիէթնամի, յայտարարեց թէ որոշած է յաղթանակի առաջնորդել բանակը :

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարեց թէ չարժա – նկարի բոլոր սրահները պիտի ազդայ – նացուին : Այսոնց մէկ մասը ազդայնաց – ուած էր արդէն, անցեալ գարնան :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ համայնավար կուսակ – ցութիւնը համաձայն չէ համայնավար կուսակցութեանց համագումարի մը : Աւելի յարմար կը նկատէ որ Խրուչչեւ եւ Մաօ Ցէ Թունկ տեղանի մը չուրջ նատին եւ կարգադրեն իրենց տարակարծութիւն – ները :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԻՆԵԻի վիճակը որչ բա – րելաւում մը ցոյց կուտայ : Սկսած է դործածել ձախ թեւը եւ անհրաժեշտ չէ այլեւս թեթեւածին տալ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ պատասխանած է այն նամակին զոր ձոնսըն դրկած էր ի – րեն Փարիզի ազատագրման 20ամեակին առթիւ :

ԱՆԿՐԿՆԵԼԻ ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱՆ

Մեծ բանաստեղծ եւ երաժիշտ է Սայաթ-Նովան: Այն մեծերից, որոնց սիրում ես ամբողջ կեանքում, եթէ մի անգամ ընկալեցիր նրանց ստեղծագործութեան հմայքը:

Ես միշտ մեծագոյն հաճոյքով եմ կարդացել ու կարդում եմ Սայաթ-Նովայի տաղերը: Եւ բանաստեղծի առնական, իմաստուն, գունագեղ յուզաշխարհը ամէն անգամ ինձ խորունկ ուրախութիւն է պատճառում:

Բայց որպէս երգահան ես առանձնապէս կանգ եմ առնում Սայաթ-Նովայի երաժշտութեան վրայ: Մեծ աշուղին աւելի մօտիկից գիտեմ եւ ընկալում եմ նրա հանճարեղ մեղեդիներով: Այդ երկարաւուն մեղեդիները ոչ միայն գեղեցիկ են իրենց հնչողութեամբ, այլեւ հարուստ են բազմազան տրամադրութիւններով եւ յաճախ իրենց յուզական ուժով ուղղակի ցնցում են ունկնդրին, թէկուզ եւ կատարումը լինի միաձայն: Անմոռանալի է Սայաթ-Նովայի երգը: Այնքան անմիջական է ու ազդեցիկ, որ անջնջելիօրէն տպաւորւում է յիշողութեանդ մէջ, դառնում հոգուդ սեփականութիւնը: Մի անգամ լսելուց յետոյ, ոչ միայն չես կարող մոռանալ, եթէ նոյնիսկ ուզես դուրս գցել գիտակցութիւնիցդ, այլեւ ակամայ կը շարունակես երգել մտքումդ եւ կ'ուզենաս աւելի ու աւելի լսել: Միայն իսկական երաժշտութեանն է յատուկ այդ տպաւորիչ ուժը:

Գոնէ ինձ լացնելու չափ յուզում են Սայաթ-Նովայի երգերը: Ծնուած լինելով Թիֆլիզում, ես վաղուց լսել ու երգել եմ Սայաթ-Նովայի երգերը, նրանք եղել են, այսպէս ասած, իմ արեան մէջ: Բայց գիտակցօրէն, որպէս երգահան, Սայաթ-Նովային «գտայ» աւելի ուշ, «գտայ» նրա բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը եւ դա ցնցեց ինձ: Այն ժամանակ ուսանող էի Մոսկուայում: Երգում էր Շարա Տալեանը, երգում այնպէս, որ Սայաթ-Նովայի երաժշտութիւնը յայտնութիւն եղաւ ինձ համար: Իմ կրած ուժեղ տպաւորութեան արդիւնքն էր ջութակի եւ դաշնամուրի համար «Երգ-Պոեմ» գործը, որ ես գրեցի հէնց այդ օրերին:

Յետագայում ես աւելի լրջօրէն «գործ ունեցայ» Սայաթ-Նովայի հետ: Այդ այն ժամանակ էր, երբ գրում էի «Պէպոյի», հայկական այդ լաւագոյն շարժանկարի երաժշտութիւնը: Յատկապէս Պէպոյի երգը յօրինելու ես ձգտում էի աւելի ու աւելի մօտենալ Սայաթ-Նովայի եղանակների ոգուն: Որոնում եւ յօրինում էի հաճոյքով, մինչեւ վերջապէս ինձ յաջողուեց չորրորդ տարբերակը, որ հիմա ժողովրդին յայտնի է իբրեւ Պէպոյի երգը: Այդ երգը հիմա բոլորն են երգում եւ չեն էլ յիշում, որ ժամանակակից մի երգահան է դրա հեղինակը: Իսկ ես, որպէս հեղինակ, կարող եմ այս դէպքում միայն ուրախանալ որ հեղինակը «մոռացուել է»...:

Սայաթ-Նովայի երգերը սքանչելի նիւթ են ժամանակակից երգահանների համար: Իրենց ելեւէջների եւ կշռոյթների հարստութեամբ, իրենց բանաստեղծական մեծ բովանդակութեամբ, իրենց արտայայտած տրամադրութիւններով ու յոյզերով, նրանք արժանի են նոր մարմնաւորում ստանալու այնպիսի մի մեծ, հարուստ խմբակազմում ինչպիսին համանուագախումբն է: Մեր՝ հայ երգահաններիս սրբազան պարտքն է իրագործել այդ նոր մարմնաւորումը, իրագործել մեր հնարաւորութիւնների առաւելագոյն չափով, գիտակցելով, որ այդպիսով Սայաթ-Նովայի հանճարեղ եղանակներն այսօր ունկնդիրների աւելի ու աւելի լայն շրջանակների սեփականութիւնը կը դառնան ամբողջ աշխարհում:

Մեր ամենատաղանդաւոր երգահաններից մէկը Ալեքսանդր Յարութիւնեան օփերա է գրում Սայաթ-Նովայի մասին: Ես ոչ միայն ի սրտէ ողջունում եմ նրա այդ նախաձեռնութիւնը, այլեւ ուրախութեամբ, բարի նախանձով սպասում եմ օփերային:

Երբեմն հարցնում են.— Հայկակա՞ն են Սայաթ-Նովայի եղանակները:

Ես անվարան կ'ասեմ.— Այո՛, հայկական են, որովհետեւ Սայաթ-Նովան մերն է, եւ նրա երգերն ապրում են մեր սրտի մէջ:

Երբեմն հարցնում են.— Սայաթ-Նովան որքա՞ն է երաժիշտ: Ես անիմաստ եմ գտնում այդ հարցը, որովհետեւ Սայաթ-Նովայի բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը մի անքակտելի ամբողջութիւն են, եւ դրանք անկարելի է անջատել, ինչպէս միսը ոսկորից:

Երբեմն հարցնում են.— Ո՞ւմ հետ կարելի է համեմատել Սայաթ-Նովային որպէս մեծ բանաստեղծի: Յայտնի ճշմարտութիւն է, որ համեմատութիւնները միշտ էլ կաղում են, իսկ այս դէպքում՝ առաւել եւս: Սայաթ-Նովային կարելի է համեմատել միայն Սայաթ-Նովայի հետ, որովհետեւ նա ինքն է եւ անկրկնելի՝ ինչպէս ամէն մի մեծ արուեստագէտ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ», հեղինակ Հրաչեայ Քոչար, հատոր առաջին: Հրատարակութիւն Հայպետհրատ, Երեւան, 1964:

ՅՈՒՇԱԽԱՌՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՄԿՈՒՉԻՆ ԳԼՈՒԽԸ ԵՒ ՀԱՐՎԸՐՏ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդ օրերուն, Պոսթընի Հարվըրտ համալսարանի յայտնի գիտնականներէն փրոֆէսէօր Հընթըր ձեռնարկած էր պատմագիտական մարդաբանութեան վերաբերեալ կարեւոր ուսումնասիրութեան մը:

Տարիներ առաջ, Լիթըլ Ֆըրտի խումբին հետ պեղումներ կատարած էր Վանայ Ծովուն հարաւ-արեւելեան եզերքներուն վրայ: Միջազգային համբաւ կը վայելէր ան՝ իբրեւ արեւելագէտ: Իր մասնագիտութիւնն էր Հիթիթներու եւ Ուրարտացիներու պատմութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը: Կը պաշտպանէր ան այն տեսակէտը թէ Ուրարտացիները սերած են Հիթիթներէն եւ Հայերն ալ, իրենց կարգին, ուղղակի սերած են Ուրարտացիներէն: Եւ իր այս վարկածը հիմնաւորելու համար Փրոֆ. Հընթըր որոշած էր ուսումնասիրել շատ մը հայկական յատկանշական գլուխներ: Խորապէս համոզուած էր ան թէ գիտական հիմերու վրայ կատարելիք իր այս պրպտումները միանգամ ընդմիշտ պիտի հաստատէին Հայոց Ուրարտացիներէն սերած ըլլալու տեսակէտը:

Այս նկատումներէն տարուած, Փրոֆ. Հընթըր կը դիմէ «Հայրենիք»ի խմբագրութեան՝ խնդրելով որ պէտք եղած թելադրութիւնները ընեն իրեն եւ ըսեն թէ Պոսթընի մէջ ո՞ւր կարելի է գտնել ամենայատկանշական հայկական գլուխները:

Առանց գիտնալու՝ ճիշդ տեղն էր ինկած:

Խմբագրութիւնը, ցանկալով օգտակար ըլլալ փրոֆէսէօրին, կը յանձնարարէ անոր երթալ Վարպետին սրճարանը որովհետեւ այդտեղ միայն կարելի պիտի ըլլար գտնել ամենալաւ հայկական գլուխները:

Փրոֆ. Հընթըր, առանց ժամանակ կորսնցնելու, յաջորդ օրն իսկ կ'երթայ Վարպետին սրճարանը: Եւ որովհետեւ փրոֆէսէօրը յանձնարարուած էր «Հայրենիք»ի խմբագրութեան կողմէ, Վարպետը ոչ մէկ անպատեհութիւն կը տեսնէ եւ սիրայօժար կը խոստանայ փրոֆէսէօրին տրամադրութեան տակ դնել իր հաստատութիւնն ու յաճախորդները:

Առաւօտեան այդ ժամուն, առ հասարակ, մէկ քանի հոգի հազիւ կը գտնուէին Վարպետին սրճարանը: Մկուչը եկած եւ գացած էր, ըստ իր սովորութեան կէսօրէն ետքը վերադառնալու համար: Այնուամենայնիւ փրոֆէսէօրը իր տեսած նըմոյշներէն կը խանդավառուի եւ անմիջապէս կը սկսի տեսնել իր նախապատրաստութիւնները:

Յաջորդ օրը, կէսօրուան ճաշի դադարուն, կը գործէ ան իր հանդիպումը Վարպետին հիմնարկութեան ներս: Եւ իր երեք օգնականները՝ իրենց լուսանկարելու եւ չափելու յատուկ մեքենաները եւ ամենակատարեալ գործիքները կը տեղաւորեն սրահին մէջ:

Ծայր կուտայ ընդհանուր իրարանցում մը: Լրագիր կարդացողները կ'արթննան, խաղերը կը դադրին, ճաշերը կէս կը մնան: Տեղը տակնուվրայ կ'ըլլայ եւ Վարպետը, խոհանոցէն, կը սկսի թափել օրուան պատշաճ երփներանգ ու պատկառելի հայհոյանքներու հեղեղը...

Հակառակ, սակայն, այս խառնաշփոթութեան, կը սկսի գործնական փուլը այս գիտական ձեռնարկին: Կը գծուի չորս սեղաններ: Բոլոր ներկաները կարգի կը շարուին եւ յաջորդաբար կ'անցնին սեղաններու առջեւէն: Կը սկսի րէ արդիւնաշատ գործունէութիւն: Կարծես Ֆորտ գործարանին արտադրութեանց դասաւորումը խրացուցած ըլլային Հարվըրտի այս գիտնականները:

Առաջին սեղանին՝ թիւ մը կը տրուէր իւրաքանչիւր անձի եւ կ'արձանագրուէր անունը, ազգանունը, տարիքը, ծննդավայրը, եւայլն:

Երկրորդ սեղանին՝ կը լուսանկարուէր անձին գլուխը. վերէն, երկու կողմերէն, ետեւէն եւ առջեւէն, հեռուէն եւ մօտէն:

Երրորդ սեղանին՝ զանազան սուր գործիքներով կ'առնուէին գլխուն չափերը,— շրջագիծը, տրամագիծը, ճակատին լայնութիւնը, երկարութիւնը, ծոծրակին կլորութիւնը, թանձրութիւնը, եւն.

Իսկ չորրորդ սեղանին՝ նստած էր փրոֆէսէօրը, ինքը: Գուրգուրանքով եւ մեծ հետաքրքրութեամբ կը քննէր իւրաքանչիւր գլուխ եւ անընդհատ կ'արձանագրէր առջեւի տետրակին մէջ:

Ամէն ինչ լաւ էր, մինչեւ որ կարգը եկաւ Մկուչին:

Երբ փրոֆէսէօրը Մկուչին գլուխը տեսաւ, միւս գլուխները մոռցաւ: Շատ աւելի խնամքով եւ մանրամասնութեամբ չափեցին ու նկարեցին անոր գլուխը: Միւս գլուխները արձակեցին եւ իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին Մկուչի գլխուն վրայ:

Յուզուած եւ մեծ իրարանցումի մէջ փրոֆէսէօրը ու իր օգնականները հեռացան... Բոլոր ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնեցին իրենց օժանդակութեան համար, եւ յայտարարեց ետք թէ այս ձեռնարկը պիտի ընդհատուի առժամապէս, խոստացան շարունակել զայն մօտիկ ապագային՝ յարմարագոյն պատեհութեամբ մը:

Ամէն մարդ շունչ մը քաշեց: Խաղերը շարունակուեցան, լրագիր կարդացողները սկսան նորէն քնանալ, ճաշողները տաք կերակուր պահանջեցին եւ Վարպետը դարձեալ հայհոյեց:

Այս անցքին վրայէն քանի մը համար...

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ՁԱՒԱԿԸ

Երբ սենեակէն ներս մտաւ, Օր. Արուսեակ շատ զուարթութեամբ ընդ առաջ եկաւ.

— Օհ, կարծեցինք թէ կը փախչիք մենէ, երեք օր է դժեզ տեսնելու բարեբախտութիւնը չունեցանք:

Եւ չիտակ երիտասարդը մօրը տանելով.

— Մայր, Նաւարեան էֆէնտի,— մայրս:

Մայրը, Սրբուհի հանըմ, մարմնեղ, ծանրաշուք կին մը — արդէն ոտքի վրայ էր սենեակին մէջ դանուողներուն հետ, բարի եկաք, ըսաւ:

Նաւարեան գնաց Տիրան էֆէնտիի ձեռքը սեղմելու: Ուրիշ հիւր մըն ալ կար, Օր. Արուսեակ ներկայացուց իրարու:

— Ազրիպ էֆէնտի — Նաւարեան էֆէնտի:

Գլխով իրար բարեւեցին: Երբ ամէնքն ալ նստան, Տիրան էֆէնտի ժպտելով ըսաւ.

— Ազրիպ էֆէնտի, անշուշտ Նաւարեան էֆէնտին ձեզի շատ ծանօթ ըլլալու է անունով. դուք որ այնքան հանրային գործերու մէջ էք, կարծեմ թէ իրեն դրբերը գնահատելու պատահականութենէն չէք զրկուած:

Ընտանեկան, անմեղ հեղնութեան մը շեշտով կ'արտասանէր ամէն մէկ բառը:

— Ի՞նչ ըսել է, ի՞նչ ըսել է, յայտարարեց Ազրիպ էֆէնտի յաւակնոտ ձայնով մը. իր գրածները միշտ կը կարդամ, բայց չիտակն ըսելով առանց հաւանութիւնս տալու:

— Անշուշտ կարծիքի տարբերութիւն, ըսաւ Տիրան էֆէնտի միշտ ժպտուն. կ'երեւէր թէ հանդիպումէն ախորժած էր:

— Ոչ, ոչ, ըսաւ Ազրիպ, որուն երեսները կարմրցած էին յանկարծ, եւ ձայնը գայրոյթէ շեշտով կը դողար, ու դառնալով Նաւարեանի,

— Էֆէնտիմ, դուք շատ առաջ կ'երթաք, ես պահպանողական եմ, ես չեմ ներեր որ ազգին աշխատաւորները անխիղճ քննադատութեամբ յուսահատին, ես չեմ ուզեր որ հեղնութեամբ ամէնքը ջլատէք. ի՞նչ ըսել է, էֆէնտիմ, մեր ազգին մէջ էսքրի ընել. չեմ գիտեր թէ ի՞նչ գաղտնի պատճառ կայ որ այսքան թշնամութիւն կ'ընէք մեզի, բայց մենք գիտենք ընելիքնիս:

— Կարծեմ թէ, ըսաւ Նաւարեան հեզնոտ ծիծաղով եւ մեղմ արհամարհանքով, եթէ բարեբախտութիւն ունիմ որ էֆէնտին անունս լսած է, բայց ես դժբախտաբար առաջին անգամն է որ իր անունը լսելու պատեհութիւնը կ'ունենամ. ուստի չեմ հասկնար թէ ինչպէս կարելի է որ իրեն նկատմամբ թշնամական բան մը գրած ըլլամ:

— Էֆէնտին, յարեց Տիրան էֆէնտի, կարծեմ իր անձին համար չէ որ կը խօսի:

— Անտարակոյս, անտարակոյս:

— Այլ ի դիմաց բոլոր ազնուաշուքներուն զորս այնքան անգթօրէն կը հարուածէք...

— Անտարակոյս, անտարակոյս:

— ... Եւ իրաւամբ ալ, յարեց մեծ ծիծաղով մը Տիրան էֆէնտի: Բայց տեսաւ թէ կատակաբանութիւնը որ ճշմարտութեան շատ մօտեցած էր կրնար անախորժ հետեւանքներ ունենալ, ուստի ըսաւ.

— Արուսեակ, սա սեղանը բեր պըզին մը դարձնենք: Նաւարեան էֆէնտի, կը մասնակցի՞ք:

— Ինծի ներողութիւն, չեմ գիտեր:

Ազրիպ էֆէնտի գոհունակութեամբ անհամարհական ակնարկ մը նետեց երիտասարդ գրագէտին վրայ, հասկցնելով թէ «ընկերային դիրք» չունենալուն ապացոյցը տուած է:

Նոյն միջոցին ուրիշ հիւր մը եկաւ: Սրբուհի հանըմ, Տիրան էֆէնտի, Ազրիպ էֆէնտի եւ հիւրը սեղանին շուրջը նստան:

— Հոս հրամեցէք, ըսաւ Արուսեակ Նաւարեանի, որ միայն իր հիւրը կը մնար: Եւ բաց պատուհանին առջեւ շուքին մէջ սկսան խօսիլ. Նաւարեան երբեք անգամ ուզեց մեկնիլ, բայց թոյլ չտուին.

— Իրիկունը ճաշը մեկտեղ ընել հաճի՞ք, հարցուց Տիրան էֆէնտին:

Մերժումը դժուար էր:

Ազրիպ էֆէնտի այդ օրը շատ սիրալիր ըրաւ, եւ ընկերը միշտ կը գանգատէր Ջայրոյթը աչքերուն մէջ էր, եւ ինք Արուսեակի ու Նաւարեանի խօսակցութեանց կուտար քան թէ թղթին: Տիրան էֆէնտի ալ անդրադարձած էր Ազրիպ էֆէնտիի այդ օրուան վերաբերմունքը:

Ազնուաշուք երիտասարդը անպարտելի հակակրութիւն մը կը զգար գրագէտին դէմ: Միտքն ալ տաղնապի մէջ էր. իրեն այնպէս կուգար թէ այդ աչքերուն օր մը հանդիպած ըլլալ էր, բայց չէր կրնար գտնել թէ ո՞ւր, ե՞րբ:

Նաւարեան շատ բարձր էր եւ չէր կրնար այդ անձին դէմ թշնամական զգացում ունենալ, բայց ինքն ալ միշտ կը շարչրկէր. այդ աչքերը կեանքին մէջ օր մը իրեն դէմ ելած էին. բայց ո՞ւր, ե՞րբ:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(7 Շար.)

ՎԵՊԵՐ ★★ ԱՏԵՆԱՊԱՏ

ՄԱՐՏԻՆ ՀԱՍՐԱԹՅԱՆ

Ա

Ամառվա մի հրաշալի առավոտ էր։ Ես ու Արտակը, ձեռքներս գրչակալներ, ուսերներս պարկեր, ճանապարհ էինք ընկել դեպի Ծաղկավան։ Ամառային արձակուրդներն էին, և մենք որոշել էինք ամբողջ օրը անցկացնել գյուղի մոտ գտնվող անտառում։ Ես ուզում էի նկարել, Արտակը՝ կարդալ։

Ճանապարհին Արտակը հանկարծ ասաց.

— Գիտե՞ս, Արամ, ես ինչ եմ մտածել։ Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք։ Ինչպե՞ս կարծես, կկարողանա՞մ։

— Ինչո՞ւ չկարողանաս, կկարողանաս, — պատասխանեցի ես։ — Ինչի՞ մասին է լինելու պատմվածքդ։

— Դեռ չգիտեմ, — ասաց Արտակը։ — Ես միայն գիտեմ, որ ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի մեջ ամեն ինչ իրական լինի։ Ես չեմ սիրում երևակայական բաներ գրել։ Ես ուզում եմ գրել այնպես, ինչպես որ կյանքում կա։

Ես ուզում էի ինչ-որ բան ասել, բայց հանկարծ մեր առջև հայտնվեց մի ձորակ, որի միջով անցնում էր մի փոքրիկ գետակ։ Ձորակի երկու կողմերում աճում էին ծառեր ու թփեր։ Ես ուրախությունից գոռացի.

— Ահա՛ այն, ինչ որ ես փնտրում էի։ Ես ուզում եմ նկարել այդ ձորակը։

Արտակը ժպտաց։

— Ես էլ ուզում եմ գրել այդ ձորակի մասին, — ասաց նա։

Մենք իջանք ձորակը և սկսեցինք մեր գործերով զբաղվել։ Ես նստեցի մի քարի վրա և սկսեցի նկարել, իսկ Արտակը, գրչակալը ձեռքին, սկսեց ման գալ ձորակի մեջ։ Նա ինչ-որ բան էր գրի առնում իր նոթատետրում։

Ես նկարում էի ձորակի մի մասը, որտեղ գետակը ոլորվում էր և անհետանում մի թավուտի մեջ։ Ես ուզում էի նկարել նաև այդ թավուտը, որի միջից գետակը դուրս էր գալիս։ Ես ուզում էի նկարել նաև մի ծառ, որ աճում էր գետակի ափին։ Ես ուզում էի նկարել նաև մի ուրիշ ծառ, որ աճում էր ձորակի մյուս ափին։ Ես ուզում էի նկարել նաև մի ուրիշ ծառ, որ աճում էր ձորակի ներքևի մասում։ Ես ուզում էի նկարել նաև մի ուրիշ ծառ, որ աճում էր ձորակի վերևի մասում

Տէր եւ Տիկին Բաղրատ Քրքոյեան , Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Քրքոյեան եւ զաւակները , Պ· Վալինակ Քրքոյեան , Տէր եւ Տիկին Ջաղաջպանեան եւ զաւակները , Տէմիրճեան , Զէյթունցեան ընտանիքները (Պոսթոն եւ Քալիֆորնիա) ,

Mr. et Mme J. Curioni, Mr. et Mme Bouteille

ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ազգակա – նին՝

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՊԱԼՃԵԱՆԻ

մահը , որ պատահեցաւ Օգոստոս 15ին , Թրնոնի հիւանդանոցը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ առաւօտ (Օգոստոս 22), ժամը ճիշդ 10ին , Թրնոն հիւանդանոցը , (եռեւի փողոցը՝ Ռիւ Պէլկրան) :

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խընդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԻԼ ·— կապ ·Մաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները ·— ի նպաստ զպրոցին Տիկին Հայկուհի Թէրզիպաչեանէ երեսուն ֆրանք , Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Յակոբեանէ տասը ֆրանք :

ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

—o—

METREUR - VÉRIFICATEUR
DE
PEINTURE ET DE MAÇONNERIE

Կը ստանձնէ նաեւ ներկի եւ որմնադրութեան աշխատանքներ :

Նախահաշիւներու (devis) պատրաստութիւն եւ հաշուեցոյցներու քննութիւն :

Դիմել ·—

BEDROS TCHIBOUKDJIAN
7, Rue de la Grange-Batelière
PARIS (9e)
PRO. 56-31

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ'ընդունուին բարեկիրթ եւ ուսմնասէր աշակերտներ եօթնեւ – րորդէն մինչեւ երրորդ դասարան :

Դիմել՝

Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)

BAS-MEUDON

50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

●

Տէր եւ Տիկին
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT

— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —

NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ վարժու սրահ, ճաշով ու խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՅԺԻ 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով , բոլոր բաժանորդներուն անխտիր : Ասկէ ետք կը ղրկուի երկրորդ հատորը : Այս ձեւով կը զարմանուի հրատարակութեան յապաղումը , որ յառաջ եկած էր խմբագրին երկար ճամբորդութեան պատճառով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունեցաւ պատելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ անպարտաճանաչ բաժանորդը , եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումները , փութով ղրկել յապաղած բաժնեգիները : Մի ծանրացնէք մեր գործը , օժանդակեցէք խմբագրին , որպէսզի փոխանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ չարունակել իր գրական աշխատանքները :

Խնայողութեան համար զգուշացուցինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ ղրկել անոնց , որ կը ստանային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի զգուշանանք ղրկել այն թերթերուն , որոնք ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը , ֆրանսա 15 ֆրանք , արտասահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով , «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՊԱՄՈՒԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւիւ ազատ տեղերը զբաւելու բախտը ունենալու համար , իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ

«PARS HOTEL»

— TEHRAN —

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1 հոգինոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգինոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(*Նախաճաշով , ծառայութեամբ , սակով*)

երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԻՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԻՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈՒԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստուածեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑէի ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային , բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին , կցել անցայտման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պատռը կցել) եւ երեք ֆրանք : Հասցէի ԱՌԱՔԱՅ փոփոխութիւններու համար (արձակուրդ եւն·) հին եւ նոր հասցէներուն կցել 7 ֆրանք մէկ ամսուան համար , մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի համար , փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

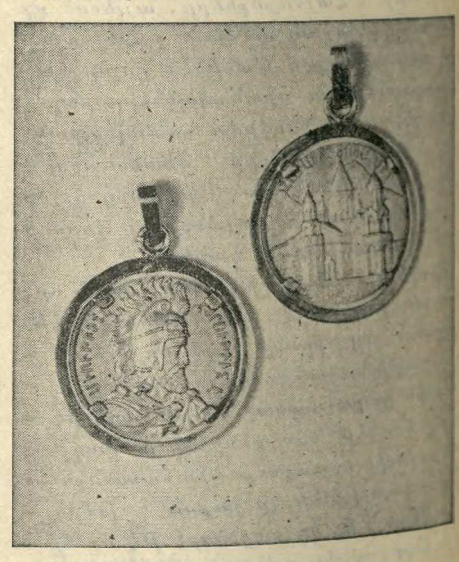

Գարգ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·
Շրջանակով 300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած երեւան

ՐԱՖՖԻ, երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր·
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, երկեր, 2 հատոր	15 ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր·
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, երկեր, Ա· հատոր	10 ֆր·
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր·
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր·
Ա· Գ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր·
Մ· Գ· ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր·
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ ,3 հատ ,· հատորը	15 ֆր·
ԱԼ· ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր·
Ա· Բ· ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր·
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր·
Գ· Խ· ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր·
Հ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ , երկերի ժողովածու , 2 *հատոր լաթակազմ*	14 ֆր·
ՍԱՄՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ , *մեծադիր , գունաւոր նկարներով , լաթակազմ*	10 ֆր·

Առաքման ծախսը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՆ ԿԵԴՐՈՆԱՑԵԼԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	40 Ֆ·	միջնեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	միջնեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ցուցակուած ծառայողներու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
22 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՅ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10089

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.089

ԽՕՍՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

... Վեց եւ աւելի դարերու ընթացքին, մարդէ մարդ ֆիզիքական ներկայութեան փո– խանակ ապացոյցները անծայր են ու անհամար· արշա՛ւ, աւերո՛ւմ, կոտո– րած, սրածո՛ւմ, բնաջնջո՛ւմ :

Թող մը հող չկա՛յ Հայաստանի բո– լոր ափերէն, որուն մասին հնա– գոյ չըլլայ ըսել «այստեղէն թո՛ւրքն անցած »:

Եւ ձիշդ հակառակը, վեց եւ աւելի դարերու ընթացքին, Թուրքի ֆիզիքա – կան ներկայութիւնը ոչ մէկ տեղ եւ ոչ մէկ ատեն ծնունդ տուած է այն ոգիին, այն մարդկային հանճարի յաւիտենա – կան ստեղծագործութիւններէն » կ'ընձա– եւ որ վաւերական սեփականատէրը կը մնայ հանդիսանայ բնակուած երկրին :

Եւ ասոր համար ամայի անապատ մըն այն երկիրը, որուն ոչ լեռնային , ոչ դաշտային տարածութիւնները անհնար դառնալ «անտէրծ» — ինչպէս պիտի կարծեցնէր Գամառայրը — տակաւին Արտա – շատի օրով :

Եւ ձիշդ ասոր համար ալ՝ պատմ· Հա– յաստանը դարձած է Թուրքին «իմ եւանը» մնալ եւ դարձած է անոր ճակատագրա– կանացած գերեզմանը :

Անոնք, որոնք Հայաստան մտան, մը – ցին ու մեկնեցան, ապրեցան՝ այլուր, այլ կերպ :

Թուրքը մտաւ, մնաց ու չմեկնեցաւ եւ ասոր համար՝ պիտի մեռնի :

Վեց ու աւելի դարերու ընթացքին ան– մնաց սեփականացնելու երկիրը , մնաց տիրանալու Հայաստա – նին :

Թուրքի երակներուն մէջ հոսող արիւ – նը այն ամբողջական զատապարտած էր ան չէր կրնար ըլլալ մշակ հողի՝ յա – տկացնելու Մշակոյթի տիրանալու համար, չէր կրնար ըլլալ կերտող քաղաքի՝ ա– նոր ոչ քաղաքակրթութեան հաստելու համար :

Մինչդեռ միայն ա՛յս ձեւով հնարաւոր էր Հայաստանը խլել Հայէն ու Հայու – թենէն :

Մենք է, որ ամբողջական զատապար – ուած պիտի ըլլայինք , եթէ Հայաստան տարածուած Թուրքը մեր դաշտերն ու լեռները մեզմէ լաւ մշակէր ու ծաղ – կեցներ, եթէ մեր ոստաններուն տիրա – ծած ցեղը հոն՝ այդ ոստաններուն մէջ մեր ազգային հանճարը գերազան – ցող նաւերով ստեղծագործէր եւ արար– ագործէր :

Ահաւասիկ, ի՞նչ պատահեցաւ :

Թուրքը դիմենք Ադոնցին· «Զարմա – նալի ճարտարապետական յուշարձան– ներ, պալատներ, դղեակներ, եկեղեցի – ներ ու վանքեր — մշակութային իրենց ամբողջական արդուզարդով, վեհօրէն բազ– մած լեռնային գահերի վրայ — այս բո– լորը հաւասարուած է փոշիի»:

Եւ ո՞վ էր, որ այս անօրինակ «մարդ– կային ճոխութեան աշխատասնոյը» հաւասա – րեցուց փոշիի· Թուրքը, այն Թուրքը, որ մեր ձոյները վեց եւ աւելի դարեր ան – դադրութեան, երբե՛ք չդիտցաւ, երբե՛ք չերեւակայեցաւ, երբե՛ք չբարեփոխուե – ցաւ :

Եւ ահա երկու հարիւր տարի, որ ար – ձանագանօրէն կը պահպանուի « քա – ղաքական անօթի» մը, վրան դրուած՝ Թուրքիա, հակառակ անոր, որ բոլորը գիտեն, թէ «անօթ»ին մէջ պարփակուած մարդը մահահոտ, մահաբեր ու մա – նաւանդ մեռած է :

Եւ քանի երկրորդ ու «հիւլէական » այս անգամ պատրաստեցաւ, երբ լոկ ոճ– րային յղացումներու եւ ոճրային գործե– րու բնդունակ նոյն Թուրքը ելաւ եւ այլ՝ ամբողջ մարդկութիւնը ու մանուկները, կի – ները ու ծերունիները ամբակոծեց :

Մակէդոնիան եւ Մոսկուայէն մինչեւ Ուոշինկթըն մէկ հոգի չմնաւ – ցաւ, որ ոտքի ելլէր եւ ազաղակէր·

« Դուն ի՞նչպէս կը յանդգնիս օր–ցե – րեկով քեզի չափ ազատ ու անկախ, քեզի պէս Մակի անդամ, քու վեհապետու – թեանդ հաւասար վեհապետութիւն վա – յելող երկրի մը վրայ յարձակում կատա– րել առանց պատերազմի յայտարարու – թեան, առանց ազդարարութեան , ա – ռանց դաշնակիցներդ ու դինակիցներդ տեղեակ պահելու »:

Բայց Թուրքը դիտէր, որ նաեւ ա՛յս անգամ անպատիժ պիտի մնայ :

Գիտէր, որ նաեւ այսօր բոլորին չափը կը պահանջէ , որ անհամար ու զարմա – նահրաշ արարչագործութիւններով յա – դեցած Հայ Հոգը մնայ « հաւասարուած փոշիի»՝ անմարդաբնակ ու ամայի :

Սակայն ոչինչ կրնայ լռեցնել Հայ Հո – գին կարօտը : Եւ Հայ Հոգը, իր հարա – պատ սիրոյ կարօտէն խելայեղ, վազը պիտի խլէ իր լռութիւնը եւ պիտի պա – հանջէ զարձը տա՛յ մշակին ու տա՛յ ոս – տանակերտին :

Ինչպէս ոչինչ կրնայ լռեցնել Հայու – թեան կարօտը : Եւ Հայ մարդը, ըլլայ ան բնակիչ Ֆ· Հայաստանի թէ Սփիւռ – քի յեթին գաղութի, վազը ակը պիտի կանգնի իր սեփականութեան, այն հո – ղին, որ այսօր մէյայն աւերակներով է հարուստ :

Այսպէս է, որովհետեւ « աւերակների մէջ պտրտում է անցեալի ստուերը, մի ստուեր սակայն, որ միշտ պատրաստ է նոր կեանքով կերպաւորուելու»:

Այդ « կերպաւորում»ը տեղի պիտի ու– նենայ վազը, երբ Հայ Հոգն ու Հայ Մարդը դիմաց կանգնի, երբ կրկին անգամ Հայաստանի տարածքին՝ թէ՛ լեռնային, թէ դաշտային՝ չդտնուի «երկիր ան – գործ»՝ այլ ազատ ու անկախ Հայաս – տանի Հանրապետութեան մէկ սահմանէն միւսը դաշտերը ծփան, պարտէզներն ու պուրակները պտղաւորուին ու ոստաննե– րը աճին ու արտադրեն .—

Կերտելով ոչ միայն մշակումն Հայաս– տանի հողային «մարմնին» , այլեւ ա – րարչագործելով անկէ ընձեղած անմեռ ու յաւերժական Հայ Հոգին :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԻՋՆՈՐԴԻ ԿԸ ՍՊԱՍԷՆ

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին , Ու– Թան յայտարարեց թէ միջնորդութեան ճիդը պէտք է չարունակէ յառաջանալ , բայց ցարդ ոչ մէկ յաջորդ դռնուած է Թուռմիոճայի որ միշտ մահաքունի մէջ է :

Վախ կայ նաեւ որ ՄԱԿը չկարենայ իր ուժերը պահել կիպրոս մինչեւ որոշուած Թուականը որովհետեւ անոնց ծախքը չի կրնար հոգալ : Այս ուժերու պահպանու– մը կ'արժէ 12 միլիոն 730 հազար միլիոն որոնց երկու միլիոնը չեն տրուած : Եթէ այս բացը անմիջական կերպով չփակ – ուի, կիպրոսի ՄԱԿի ուժերը պէտք է հե– ռանան Սեպտ· 26էն առաջ :

Քաղաքական դեռնի վրայ ալ դժուա – րութիւններ կան, տրուած ըլլալով որ Ա– պահովութեան Խորհուրդը երբեք դիրք չէ ճշդած տապնապին երկու յատկանշա– կան կէտերուն վրայ .— Հաստատումը Թէ կիպրոս անկախ ու դերիչխան պետու– թիւն մըն է, ՄԱԿի անդամ եւ այն միւս հաստատումը որ համաձայնագրեր ու դաշինքները ի գօրու կը մնան : Մեծ պե – տութիւնները արտայայտուած են այդ մասին, բայց ոչ՝ Ապահովութեան Խոր – հուրդը :

Մինչ կիպրոս նոր միջնորդի մը կը սպասէ, ծանր միջադէպի մը առաջքն առնուած է Նիկոսիոյ մէջ : Հպիւ պա – տառուած է Նիկոսիոյ մէջ : Հպիւ պա – տառումը կը վերջնաւոր Թրքական մէկ Թաղէն, Թուրքերը բախում մը կ'ունենա– յին ոչ Թէ Յոյներուն այլ՝ ՄԱԿի ուժե – րուն հետ : Երեք չաբաթ է ՄԱԿը դիմած էր Թուրք հրամանատարութեան որ փո – ճացնէ կանաչ գիծին ամրութիւնները ո – րոնք ուղղակի կը սպառնան ՄԱԿի հրա – մանատարութեան կեդրոնատեղին : Ներ– դիրը կը ձգձգուէր, ի վերջոյ Զօր· Թի – մայա որոշած է իր զօրքին ընել տալ ինչ որ Թուրքերը չեն ըներ : Կէսօրին, 150 հոգի, քանատացի եւ ֆինլանտացի , դիրք բռնած են եւ սկսած քանդել ամրու– թիւնները : կամաց կամաց Թուրքերը ը– կըսած են ուժ բերել : Երբ ՄԱԿի ուժերը կառք բարձրացան, գործը վերջացնելէ առաջ, Թուրքերու բարկութիւնը սկսած է վայրագօրէն արտայայտուիլ, եւ առաջին գոհ կրնար ըլլալ յոյն լրագրող մը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԲԱՆԱՎԷՃ Է ԳՆՈՒՄ»

— * —

Պարբերաբար քննադատութիւններ կը կատարուին , երեւանի թերթերուն մէջ, մաքրելու նպատակով հայ «պետական » լեզուն, որ յաճախ կը խեղդուի մոլա – խոտերու մէջ: Բայց ··· ոչ մէկ փոփո – խութիւն :

Այս անգամ Ռ· Աբամեանն է, որ «Գր– րական Թերթին» մէջ (7 Օգոստոս) , «Դարձեալ սիւժէի և ճշմարտութեան մա– սին··· բանավէճ է գնում» խորագրին տակ (ուշադրութի՛ւն խորագրին բառե – րուն), կը խօսի հայ լեզուի մաքրութեան եւ յստակութեան մասին :

Ժամանակին, երբ Թիֆլիսի մեր հայ պաշտօնակիցները կը խօսէին Պոլսոյ հայ գրողներու մասին, կը քննադատէին հայ– կական Բիւզանդիոնի խրթնաբանութիւնն ու խժաբանութիւնը: Արեւմտահայերէնի խրթնութիւնը, այդ չըլլանին, Թերեւս հետեւանք էր այն կացութեան , ուր կ'ապրէին հայ գրողները, — բնաշխար – հի ժողովուրդէն հեռու եւ Համիտեան բռնակալութեան ճնշումին տակ, անոնք չունէին արտայայտութեան այլ միջոց , բայց եթէ արուեստական ձեւերը, յայտ – նութենական (ափոֆալիփթիֆ) կոչուելու աստիճան մթին ու խրթին :

Այդ չըլլանին, արեւելահայերէնը յըս – տակ էր, պարզ ու պայծառ :

Հիմա չըլնուած է իրականութիւնը : Արեւմտահայերէնը դարձած է հայ եւ խորթ բառերու խճողակ , յաճախ սեռա– ձեւ արձանագրութեանց նման անհասկը– նալի կամ անմատչելի : Ու մարդ կը ստիպուի հարցնել իրապաշտութեան ա – խոյեան երկրի վարիչներուն, ժողովրդա– պաշտութեան առաջնորդ ճանչցուած քարոզիչներուն Թէ որո՞ւ համար կը գը– րէք, եղբա՛րք պատուականք : Այն հայե– րէնը , զոր կը մշակէք հայրենի պարտէ– զին մէջ, կը հասկնա՞ն Մատաթայի բան– ուորները, Ուզունթալայի կոլխոզնիկնե – րը, Արագածի սովխոզնիկները :

Երբեմն Երեւանի Թերթերուն մէջ կը հանդիպինք այնպիսի նախադասութիւն – ներու, որոնց իմաստը հասկնալու հա – մար՝ կը փորձունք մրցում բանալ եւ մրցանակ հաստատել :

Եւ դեռ չենք խօսիր այն իրողութեան մասին, որու վկայութիւնը կը բերէ Ռ· Աբամեան .— « Օտարաբանութեան, հա – յերէն տառերով ռուսերէն գրուած բա – ռերի եւ նոյն բառի ոչ տեղին, անհարկի կրկնութեան չատ օրինակները կարելի է բերել, բայց հարկ չենք համարում չա – րունակել անվերջանալի օրինակների չա– րանը »: Իսկ ի՞նչ ըսել սա հայերէնին , Մ· Աբմէնի «Պատուիրեցին յանձնել ձեզ» հատորին առաջին պատմուածքին առաջին էջին վրայ .— «Դահուկներ հագած մի քանի պահակներ շրջացուցում էին կատա – րում այն տարածութեան շուրջը, որի վրայ աշխատում էին կալանաւորները»:

Ռ· Աբամեանի այս յօդուածէն կ'իմա– նանք Թէ «բանավէճ է գնում» Ս· Ապա – բեանի եւ Մ· Աբմէնի միջեւ: Առաջի– նը «Կեանքը եւ պատմուածքը» յօդուա – ծաշարքի մը մէջ կը քննադատէ երկրոր – դին պատմուածքներու հաւաքածոն , « Պատուիրեցին յանձնել ձեզ » :

Բայց Ռ· Աբամեան , քննադատելով հանդերձ Ս· Ապաբեանը եւ Մ· Աբմէնը իրենց լեզուական մեղքերուն համար , մեղի կը պարգեւէ կարգ մը գոհար բա – ցատրութիւններ .— «Մ· Աբմէնի որոշ պատմուածքները աւեկդոտիկ եւ էֆեկ – տիվ սիւժէի գործեր են »:

Եւ ի՞նչ սիւժէ :

Օրինակ՝ «Բարոն» պատմուածքին սիւ– ժէն .— « Զիերի մասին է, որն հեղինակը ի հարկէ կարող է սիմվոլ հաշուել (դա նրա սիրած մեթոտն է): Ճամբարում բա– րոն անունով մի ձի կար, հսկայական յե– ոտքով, որը պորտաբոյծ էր, խրխնջում էր կրծոտ, ու պետի սայլակին էր լծե – ւում : Մի օր էլ Բարոնին յաջողուեց կարել իր կապը ու նետուել ազատ ու քաղցած ձիերի ջոկի մէջ : Ապա առանց ընտրութեան՝ յարձակուեց դրանցից մէ– կի վրայ : Ձին, աչխարհի վայելքները վաղուց ի վեր մոռացած, սկզբում չհաս– կացաւ Թէ ի՛նչ են ուզում իրենից : Ցե– ոտոյ Բարոնը յարձակւում է մի ուրիշ ձիու վրայ, յետոյ բոլորը յարձակւում են Բարոնի վրայ ու կծոտում նրան : Իսկ ճամբարի պետը զուարճութիւնից փայլող աչքերով կալանաւորներին պատ– ժում է : Իսկ առաւօտեան , նորից գնա – լով անտառ, նրանք սկսեցին ծեծել ի – րենց ձիերին, Թէ ինչի՞ համար են նրանք ծնունդ այնքան դժբախտ, ինչի՞ համար են եկել այստեղ՝ մարդկանց հետ կիսե – լու նրանց մարդկային ճակատագիրը »:

Պատմուածք ըսածդ ասո՞ղկ կը գրուի, — ի՞նչ նիւթ, ի՞նչ լեզու, ի՞նչ ճաշակ : Սքանչելի՛ , սքանչելի՛, իրապէս խոր – հրդային, չըսելու համար սովետական :

ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Հայկական մշակոյթի բաղկացուցիչ մասը կը կազմէ աւելի քան 450 տարուան պատմութիւն ունեցող՝ ձեռագրատարակչութիւնը :

Մեր ազգային մշակոյթի այդ հարուստ գանձերը ընթերցողներու լայն շրջաններուն ծանօթացնելու գործին մէջ կարեւոր նշանակութիւն ունի՝ հայ գրքի ու պարբերական մամուլի դիտական, լիակատար համահաւաք մատենագիտութեան հրատարակումը :

Հայ բանասէրները, գիտնականները եւ գրողները շատ խօսած ու գրած են հայ գրքի, պարբերական մամուլի մատենագիտութիւն կազմելու նշանակութեան մասին : Այդ գործը՝ առաջինը ձեռնարկեր է Վիէննայի Մխիթարեաններէն՝ Հ. Եղիշէ Գաֆէճեանեան, սակայն անոր աշխատութիւնը մնացեր է անտիպ :

1883 թուականին, Վենետիկի մէջ լոյս տեսաւ նշանաւոր բանասէր Հ. Գարեգին Զարբհանալեանի «Հայկական Մատենագիտութիւն»ը, ուր ընդգծուած են 1512 թուականէն մինչեւ 1800 թուականը տպագրուած հայերէն գրքերը՝ այբբենական կարգով : Սակայն մատենագիտականս այս աշխատութիւնը առաջինը ըլլալով, շատ թերութիւններ ու սխալներ ունէր, որոնց մասին ժամանակին գրուած է մամուլի մէջ :

Հայկական մատենագիտութիւն առեղծելու գործին մէջ մեծ արժէք կը ներկայացնէ Հ. Արսէն Ղազիկեանի « Հայկական նոր մատենագիտութիւն եւ հանգուցեալ հայ կեանքի » աշխատութիւնը, որ առանձին պրակներով հրատարակուեցաւ 1909 – 1913 թուականներուն, Վենետիկ :

Դժբախտաբար առաջին համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով Հ. Ղազիկեանի աշխատութիւնը կիսատ մնաց, քննհատուեցաւ «Ն» տառէն եւ հրատարակութիւնը այլեւս չշարունակուեցաւ :

Բացի վերոյիշեալ հրատարակութիւններէն, լոյս տեսած են նաեւ հայ հնատիպ գրքի վերաբերեալ չարք մը փոքր յօդուածներ : 1881 թուականին՝ Թիֆլիզի հրատարակուող « Փորձ » ամսագրի Ապրիլ-Յունիս թուին մէջ լոյս տեսած Ալեքսանդրապոլի Երիցեանի « Պատմական տեսութիւն հայ տպագրութեան մինչեւ ԺԹ. դարը » խորագիրը կրող մատենագիտական յօդուածը : Ցիշատակութեան արժանի է նաեւ Հ. Գարեգին Զարբհանալեանի կազմած՝ 1512 – 1800 թուականներուն հայերէն գրքերու ցուցակը, որ տպագրուեցաւ երկու անգամ .— 1883 թ. « Հայկական մատենագիտութեան» կից եւ 1895 թուականին «Պատմութիւն հայկական տպագրութեան սկզբնաւորութենէն մինչ առ մեզ » գրքի վերջաւորութեան :

Հայկական հնատիպ գրքերու ցուցակ – ներուն կազմումի աշխատանքով զբաղած են նաեւ՝ Տրդատ Պալեանը, Գրիգորիս Գալեմքեարեանը, Իգնատիոս Փափազեանը եւ ուրիշները :

Հայ տպագիր գրքի ընդհանուր մատենագիտութեան կարեւոր նշանակութիւնը նկատի ունենալով, Երեւանի « Ալեքսանդրը Միասնիկեան» պետական դրադարանը՝ 1958 թուականէն ի վեր ձեռնարկած է հայ տպագիր գրքի ընդհանուր մատենագիտութեան խմբագրութեան դժուարին, բայց չնորհակալ աշխատանքին : Այդ նպատակով դրադարանին մէջ ստեղծուած է Հայկական մատենագիտութեան բաժին մը, որ ծրագրած է յառաջիկայ տարիներուն խմբագրել նախ՝ հայերէն տպագիր գրքերու մատենագիտութիւնը, որ պէտք է ընդգրկէ առաջին հայերէն տպագիր գրքէն մինչեւ 1960 թուականը աշխարհի տարբեր անկիւնները տպագրուած հայերէն բոլոր գրքերը, ապա՝ հայերէն տպագիր արտադրանքի միւս տեսակներու մատենագիտութիւնը : Մատենագիտութեան ամէն մէկ հատորը պիտի նուիրուի գիտութեան այս կամ այն բնագաւառի գրականութեան :

Մատենագիտական այդ բազմահատոր աշխատութենէն դատ, պիտի հրատարակուի 70 – 80 տպագրական մամուլ ծաւալ ունեցող առանձին հատոր մը, որ պիտի ընդգրկէ առաջին հայերէն տպագիր գրքէն մինչեւ 1800 թուականը տպագրուած հայերէն բոլոր գրքերը :

Հատորին մէջ պիտի տրուի իւրաքանչիւր գրքի անուանաթերթը, պիտի նշուին ծաւալային յատկանիշները (էջերու քանակը, չափերը) ձեւաւորման առանձնայատկութիւնները, գրքերուն կցուած յիշատակարանները, ինչպէս նաեւ գոյզ պիտի տրուի իւրաքանչիւր գրքի օրինակներուն գտնուելու վայրը եւ մատենագիտական այն տղբիւրները, որոնց մէջ յիշատակութիւն կայ տուեալ գրքի մասին :

Սակայն մինչեւ նման մատենագիտութիւն հրատարակուիլը, մատենագիտութեան բաժինը առաջադրած է պարզել, թէ 15րդ դարէն մինչեւ 1800 թուականը որքա՞ն հայերէն գրքեր տպագրուած են, որո՞նք են անոնք եւ ո՞ւր կը գտնուին անոնց օրինակները :

Մատենագիտութեան գիտական բարձր մակարդակը ապահովելու համար, գայն խմբագրողները որոշած են իրենց ձեռքի տակ ունենալ այդ բոլոր գրքերը, իսկ եթէ որոշ պատճառներով այդ հնարաւոր չէ, ապա ունենալ անոնց մանրանկար կամ լուսատիպ պատճէնները, որոնք շատ կարեւոր են՝ ցուցակագրելի գրքերուն անուանաթերթերը եւ յիշատակարանները ճշդրտութեամբ նկարագրելու համար :

Բացի այդ, բաժինը նպատակ ունի ճշդելու եւ ուղղելու չարք մը հնատիպ գրքերու մասին այն սխալ տեղեկութիւնները, որոնք տեղ գտած են ցայսօր հրատարակուած մատենագիտական ընոյթ ունեցող աշխատութիւններուն եւ բանասիրական դրականութեան մէջ :

Վերջերս « Ալեքսանդրը Միասնիկեան » պետական դրադարանը, իբրեւ առաջին քայլ լոյս ընծայեց «Հայ հնատիպ գրքին մատենագիտական ցուցակը», որ առաջին կարեւոր քայլն է հայ հնատիպ գրքի դիտական, լրիւ մատենագիտութեան ըստեղծման համար :

Հայերէն հնատիպ գրքերու ցուցակին մէջ օգտագործուած են Երեւանի, Թիֆլիզի եւ Պաքուի դրադարաններու եւ անհատներու մօտ պահպանուած 597 հնատիպ գրքերու նկարագրութիւնները, որոնք այդ աշխատութիւնը կատարողներուն տրամադրութեան տակ եղած են : Տրուած տեղեկութիւնները ստոյգ են :

Ցուցակին մէջ նշուած միւս 473 գրքերու նկարագրութիւնը, կազմողները քաղած են զանազան մատենագիտական աշխատութիւններէն, երկերէն, եւ ուսումնասիրութիւններէն : Այդ կարգի գրքերու զգալի մասը կը գտնուի Մոր – Հընդկային Միութեան սահմաններէն դուրս՝ տարբեր դրադարաններու մէջ եւ անհատներու մօտ :

Հայ հնատիպ գրքի ներկայ ցուցակը՝ հայկական մատենագիտութեան բաժինը ուղղակած է Մոր-Հնդկային Միութեան եւ աշխարհի տարբեր երկիրներու այն դրադարաններուն, որոնք հայկական գրքի բաժին ունին, ինչպէս նաեւ հայագիտութեամբ զբաղող հայ եւ օտարազգի գիտնականներուն, մատենադէտներուն եւ Սփիւռքահայ մասնագէտներուն՝ լրացումներ, ճշդումներ եւ քննադատական դիտողութիւններ ստանալու նպատակով :

Բաժինը յոյս ունի, որ անոնք պիտի օգնեն ցուցակը կազմողներուն պարզելու համար նաեւ այն հնատիպ գրքերու ա – նունները եւ նկարագրութիւնները, որոնք դուրս մնացած են ներկայ ցուցակէն :

Ցուցակը կազմողները եւ «Ալ. Միաս – նիկեան» պետական դրադարանի տնօրէնութիւնը եւ գիտական խորհուրդը վրա – տահ են, որ Մոր-Հնդկային Միութեան մէջ եւ առանձնապէս Սփիւռքի մէջ ապրող ա – մէն Հայ, որ կրնայ որեւէ ձեւով ճշդել, տեղւոյն կամ լրացնել ներկայ ցուցակը, անմիջապէս դրադարանը վերահասցէ կ'ընէ այդ մասին :

Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտական ցուցակը գիտական բարեխղճութեամբ կազմած են՝ «Ալեքսանդրը Միասնիկեան » պետական դրադարանի հայ մատենագիտութեան բաժնի աշխատակիցները Հայկ Դաւթեան, Համլիկ Միքայէլեան, Նինել Ոսկանեան, Քնարիկ Կարկոտեան, Մարգօ Միրզոյեան եւ Անթառամ Սահակեան :

Ցուցակը խմբագրած է մատենագէտ Ցակոբ Անասեան :

Դ. ՌՈՍՏՈՄԵԱՆ

Երեւան

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐ

Հին գարերուն, գրականութեան եւ արուեստներու մշակման յատկացուած գրասենեակները կը կոչէին Մուսայրան, (միւզէ) այսինքն, Մուսաներու տաճար : Այսօր, Մուսայարան (միւզէ) կամ թանգարան կ'անուանենք պատկան, գեղարուեստական կամ պիտական արժէք ունեցող առարկաներու կեղծման ու պահպանման յատկացուած գանազան հաստատութիւնները — ընդհատական թանգարան, Ազգագրական թանգարան եւայլն : Բայց, ասոնցմէ զատ գոյութիւն ունին ուրիշ բազմաթիւ թանգարաններ ալ, որ չատ ինքնատիպ ու տարօրինակ են : Ահաւասիկ անոնցմէ մէկ քանին :

ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Փարիզի մէջ կը գտնուի փողոցներու թանգարան անունով հաստատութիւն մը, որ կը պարունակէ՝ փողոցներու զարգացման պատմութիւնը՝ 1700էն մինչեւ այսօր : Այդ թանգարանին մէջ կարելի է տեսնել հին գարերու փողոցները, պատուած տախտակով, քարով կամ սալաքարով ինչպէս նաեւ՝ ուրիշ նիւթերով պատուած փողոցներ, մինչեւ մեր օրերու կպրատպատ փողոցները : Թանգարանին մէջ նմանապէս կան՝ հնադարեան լապտերներ, փողոցները ջրելու հին տարաներու գործիքներ, հսկայ աւելներ եւն.

ՏԱԲԱՏՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Այս թանգարանը կը գտնուի Աղիքեայ մայրաքաղաքին՝ Լոնտոնի մէջ եւ կը պարունակէ՝ հռչակաւոր մարդոց տաբատները : Այս տաբատներուն մէջ կը գտնուի նաեւ այն տաբատը, զոր հագած էր Ուելլինկթըն, Վաթերլոյի ճակատամարտի ընթացքին :

ՕՁԲԱԲԱՆԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Իտալիոյ մայրաքաղաքին՝ Հռոմի Ազգաբանական թանգարանը՝ ամէնէն կատարեալն է իր տեսակին մէջ : Կը պարունակէ՝ տարբեր տեսակի գործիքներ, զէնքերու եւ մահուան այլ գործիքներու ճոխ հաւաքածոյ մը ինչպէս նաեւ՝ դողութեան յատուկ տեսակ – տեսակ գործիքներ – դրամարկղներ, խանութներ, դրամատուներ եւայլն բանալու համար : Այս թանգարանին մէջ կը գտնուի նաեւ 1815 Մարտ 18ին հրապարակ հանուած բազմաթիւ արարուածէ կէսին, հանդիսատեսներէն իր հաղորդութիւնը ըսպէ մը դերասաններէն իր վրայ փոխադրել տալով : Իրիկունները կը դիտեն մեկնելէն եաք :

ԾԽԱԽՈՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Ծխախոտի թանգարանը կը գտնուի

ՀԻՆ ԼՃԵՐ

ՀՕԳՈՒ ՁԱԻԱԿԸ

Երկուքն ալ դուր տեղը մտքերնին չարհիւրկեցին :

Յրտութեամբ մը զիրար բարեւեցին մեկնելու առենին : Ապրիլ էֆէնտի Մեծ Կղզին կը բնակէր, նաւակով հոն անցաւ : Իսկ ճաչէն վերջ Տիրան էֆէնտի, Օր. Ա – բուսեակ, Նաւարեան պաշտօնեան, ափսանին վրայ Սրբուհի հաւնիմի ներկայութեանը բնաւ չխօսեցան Ապրիլ էֆէնտիի մասին : Բայց դուրսը, խօսակցութիւնը քիչ մը երիտասարդին չուրջը դարձաւ :

— Շիտակը երկուքնիդ ալ, ըսաւ Ա – բուսեակ խնդալով, չատ անզուխթ եղաք :

Ը.

Բերայի հայ ընկերութեան մէջ երեք տարիէ ի վեր կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր Ապրիլ էֆէնտի : Խաչգեղէն գաղթած էր Պետրոս Ապրիլպաշեան անուն – նով. օր մը աւելորդաբանութիւն համա – քելով մականունին «եան»ը, այլեւտմանին վրայ փորագրել կուտար միայն Պ. Ապ – քիպաշ. ու նոր բարեկամները աւելի շիք կը գտնէին պարզապէս Ապրիլ էֆէնտի անուանել զինքը : Հիմա Բերա այդ ա – նունովը միայն ծանօթ, կամ հանրածանօթ էր :

Իսկ հայրը Յովհաննէս Ապրիլպաշեան տարիներու երկարատեւ չարքի մը մէջ ծաւալապատիկ նստած խանութի մը փեղկին եռաւ, երանութեան սահմանագլուխ դծած էր աւանդական պասմաճիութեամբ քիչ չատ ստակ չահիլ ու աւելցնել եւ ընտանիքը երջանիկ ընել առատ առատ ուտելիք տանելով : Փառասիրութեանը հորիզոնն ալ կ'երկարաձգուէր մինչեւ Խաչգեղի թաղական խորհրդարանին դուռը. ու երբ առենապետութեան կոչուեցաւ, ալ անկէ եառքը մինչեւ մահուան օրը ոեւէ իզձ չկրցաւ սպրդիլ սրտին մէջ : Երջանկութեան իտէալի մը ծրագիրը ամբողջապէս գործադրուած էր. ալ բնեւլու ուրիշ բան չունէր, բայց եթէ մեռնիլ, ու մեռաւ :

Զաւակը արդէն չատ նեղ գտնելով խանութին չրջանակը, հօրը կենդանութենէն իսկ լաւագոյն ապարդիւ համարած էր յանձնակատարի մը հետ ընկերակցութիւն ընել : Երբ մեռաւ հայրը, Պետրոս չափաւոր գումար մը ժառանգեց եւ առանձին չարունակեց յանձնակատարութիւնը : Քիչ մը բախտը դէպի իրեն առաջացաւ, չատ մըն ալ ինք բախտին ոտքը դնաց «կաթին մէջ չուրը առատ խառնելով » : Ազնիւարութիւնը իր գործակիցներուն ակարադոյնն էր :

Կորովի, եռանդուն, գործունեայ, ալ իրեն անտանելի կը թուէր Խաչգեղի խանութավարել կենցաղավարութիւնը : Ցաջողութեան հետ տենչերն ալ չատ առաջ գացած էին, ու կը տառապէր վայելուչ մի ըղձանքներով, որոնք կը մնային անյաղթուրդ . երեւակայութեանը մէջ չատ ընդարձակուած էր փառասիրութեանը սահմանագլուխները : Ու բերայի մէջ էր որ պիտի գտնէր երեւնալու, յաղթանակելու, վայելելու եւ առաջ առաջ վարելու ամէն դիւրութիւն : Իրաւ է որ հոն մրցումը ստոյգ է. ամէն հարստութիւն, ամէն տենչանք, հասնելու ամէն երազ հոն ժամադիր կ'ըլլան ու կը ճակատամարտին : Եւ սակայն հասնելու համար ինքն իր մէջը ուժ մը զգացողը եռանդային կը դիմէ վայելումներու կուռ այդ դաշտը : Փոքր քաղքին մէջ մեծ երեւնալու խմաոտասիրութիւնը միայն չատ խեղճուկ ծոյլ ուղեղներու համար հրապուրիչ երջանկութիւն է : Ամէն լաւ առաջ – կայ, կը մտածէր Ապրիլպաշեան, աւելի ուչագրաւ է մեծ յուցահանդէսի մը մէջ, ընկերակցութեամբ մրցակիցներու, քան եթէ մնար գիւղի մը կամ պզտիկ քաղաքի մը յուցափեղկին ներքեւ : Փայլերը փոխանցիկ են. իրարմէ բան կ'առնեն, իրարու բան կուտան : Ուրեմն երթանք բեւրայի փայլերուն քով, ըսաւ : Ու ահա եղեռ տարի է որ ինքն ալ փայլ մը եղած էր եւ ուրիշներուն փայլը կ'աւելցնէր :

Երազները չուտ չուտ իրականութիւն կ'ըլլային :

Հինաւուրց ազնուապետականութեան բազմադարեան ղեկավ մը մեծաշուք պատկառանքը տարածուած կ'երեւէր աշքերուն՝ Միսք փողոցի իր բնակարանի վրայ, որուն տարեկան վարձքը տակաւին միայն հարիւրքսան ռուկի էր : Ու ճշմարիտ դիւերները երբ իր սաղոնին մէջ աշքերը ժուռ կ'ածէր թղթախաղի չուրջը բոլորուած բարձր անձնաւորութեանց, մէկուած բարձր անձնաւորութեանց, մէկ – մէկ – Ալի փաշա խանի պանքէրներուն եւ անդրկամուրջեան պաշտպանական ժամուածաւականներուն վրայ, այդ ժամերուն զգացած հպարտութիւնը չատ – բէն կը գերազանցէր Առաքելի մէջ պոհունակութիւնը երբ թատրոնին հաւաքուած թագապսակ գլուխներուն ակնարկ մը կը նետէր : Ընդունուած էր Քլիւպ – Քոմէրսիալ եւ կը յուսար ոչ ներս մտնել Քլիւպ – Օրիանթալ դռներէն ու չրջապատիլ այն գործերուն վրայ, ուր կը կռխէին բարձրաստիճան անձերու ոսքերը : Նոր թատրոնին մէջ իր օթեակն ունէր, ուր կը մտնէր երբ որդ արարուածի կէսին, հանդիսականներէն իր չաղրութիւնը ըսպէ մը դերասաններէն իր վրայ փոխադրել տալով : Իրիկունները կայութիւնը չատ աչքի կը զարնէր :

Հինաւուրց ազնուապետականութեան բազմադարեան ղեկավ մը մեծաշուք պատկառանքը տարածուած կ'երեւէր աշքերուն՝ Միսք փողոցի իր բնակարանի վրայ, որուն տարեկան վարձքը տակաւին միայն հարիւրքսան ռուկի էր : Ու ճշմարիտ դիւերները երբ իր սաղոնին մէջ աշքերը ժուռ կ'ածէր թղթախաղի չուրջը բոլորուած բարձր անձնաւորութեանց, մէկ – մէկ – Ալի փաշա խանի պանքէրներուն եւ անդրկամուրջեան պաշտպանական ժամուածաւականներուն վրայ, այդ ժամերուն զգացած հպարտութիւնը չատ – բէն կը գերազանցէր Առաքելի մէջ պոհունակութիւնը երբ թատրոնին հաւաքուած թագապսակ գլուխներուն ակնարկ մը կը նետէր : Ընդունուած էր Քլիւպ – Քոմէրսիալ եւ կը յուսար ոչ ներս մտնել Քլիւպ – Օրիանթալ դռներէն ու չրջապատիլ այն գործերուն վրայ, ուր կը կռխէին բարձրաստիճան անձերու ոսքերը : Նոր թատրոնին մէջ իր օթեակն ունէր, ուր կը մտնէր երբ որդ արարուածի կէսին, հանդիսատեսներէն իր չաղրութիւնը ըսպէ մը դերասաններէն իր վրայ փոխադրել տալով : Իրիկունները կը դիտեն մեկնելէն եաք :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(8 Շար.)

Պրուքսելի գունթէ քաղաքին մէջ։ Այս թանգարանին մէջ, ծխախոտի բազմա – դան առնակներու կարգին կը գտնուի նա – ւ Վիէնէմ Բ վէթխաբէ սիկարը, որ մօ – տաւորապէս երկու մեթր երկայնք ունի ու կը կշռէ շրեթէ 28 քիլօ ։

ԱՒՏԵՐՊՈՒԶԻՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Թոլէոյ Թրիէսթէ քաղաքին մէջ հաս – տատուած գաստերպոմի թանգարանը կը պարունակէ բոլոր ժամանակաշրջաններու եւ բոլոր ժողովուրդներու գէնքերէն նը – ւանները, հնագոյն դարերէն մինչեւ մեր ժամանակները ։ Ի միջի այլոց այս թան – գարանին մէջ կը գտնուին Առաջին Աշ – խարհամարտի գերմանական սուզանաւե – րի սուզանաւ մը եւ խորտուբնկէյի մը աշ – խատակը՝ երեք թնդանօթներով ։

ՔԱԵԲԻԱՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Քաեբիաներու թանգարանը կը գտնուի Ամերիկան մայրաքաղաքին՝ Ուաշինկ – թընի մէջ։ Կը պարունակէ՝ ամերիկացի պատրիոներու կողմէ գործուած բոլոր նետրայութեանց մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ու վաւերական պաշտօնա – թուղթեր։ Ի միջի այլոց, այս թանգարանին մէջ կը գտնուի բնագիրը այն պայմանա – գրութեան, որով Քալիֆորնիայէն միա – ցեալ գաւառացի մը դնած էր Նիւ Եորքի տնտեսական քերէն մէկը ։

ՆԱՊՈՒԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Թոլէոյ Նապուանի թանգարանը կը գտնուի Նոր – մանիոյ մէջ եւ աշխարհի ամէնէն հետա – քրական թանգարաններէն մէկն է ։ Կը պարունակէ՝ հին դարերէն մինչեւ այ – սր, Սկանտինաւեան տուներու եւ փո – խադրու նմոյշները բնական մեծու – թեամբ։ Օրուան որոշ ժամերուն, հին տներու տարազներ հագած մարդիկ կը պարեն ու կ'աշխատին, հսկողութեանը տակ ոստիկաններու, որոնք եւս հին դա – րու տարազներ կը կրեն ։

ՅԱՄԱՆՑՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Ինճիաթիպ թանգարան մըն ալ Հոմա – նիներու թանգարանն է, որ կը գտնուի Նոր Եորքիոյ մէջ ու կը պարունակէ հրա – շալի մարդոց հովանոցները, ինչպէս՝ Նափոլէոն Լուի – Ֆիլիփ թագաւորին, Նափոլէոն Գ.ի եւ այլ ականաւոր դէմքե – րու հովանոցները։ Թանգարանի տնօրէ – նին, Անգլիոյ վարչապետ Լորա Պիրլինի հանրածանօթ հովանոցն ալ ուղեց, բայց, անգլիացի քաղաքագէտը մերժեց տալ ։

ԱՄՐՈՒԹԵԱՆՑ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Ամրութեանց թանգարանը հաստատ – ուած է Փարիզ՝ Վէթերաններու չէնքին մէջ։ Կը պարունակէ բոլոր ժամանակներ – րու ամէնէն նշանաւոր ամրութեանց ման – րանկարները ։

ԳԵՂԱՆԻԹԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Անգլիոյ Լիվըրփուլ քաղաքին մէջ հաստատուած Գեղանիւթերու թանգարա – նը՝ կը պարունակէ գանազան գեղանիւ – թեր, մազի գոյուղիչներ, ծամակալներ, պեխերու յատուկ գործիքներ (պեխա – կալ), հայելիներ ու մինչեւ չորս հազար տարուան հնութիւն ունեցող գանազան ա – ռարկաներ ։

ԳԻՆԻԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Գինիի թանգարանը կը գտնուի Ֆրան – սայի Պոն քաղաքին մէջ։ Թանգարանը ունի՝ գինի պատրաստելու բազմաթիւ բացատրագրեր, հնագոյն դարերէն մին – չեւ մեր օրերը ։ Թանգարանը ունի նաեւ՝ բոլոր ժամանակներէն մնացած գինիի 20 հազար պարապ շիշեր, գինիի մասին գրուած երգեր, գծուած նկարներ եւն.։

ՋԻԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Ջիերու թանգարանը հաստատուած է Ֆրանսայի Սոմիւր քաղաքին մէջ, որ կեդրոնն է հեծելազօրքի հոչակաւոր վարժարանին։ Այս թանգարանը կը պա – րունակէ ամէնէն նշանաւոր ձիերու կրկ – նապատկերացումները, հին դարերէն մինչեւ այսօր, մեծ ձիարշաւներու յաղ – թական ձիերու լուսանկարներն ու գաճէ նմանակները, ձիերը լաւագոյն կերպով մարզելու մասին ուսումնասիրութիւն – ներ, եւայլ ։

ԹԻՒՈ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Թիւսօ թանգարանը կը գտնուի Լան – տոնի մէջ ու կը պարունակէ՝ բոլոր նը – ւանաւոր մարդոց մոմէ նմանակները ։ Անոնցմէ է թանգարանին «սարսափի սր – բահ»ը, ուր կը գտնուին ամէնէն մեծ չա – րագործներուն նմանակները։ Տիկին Թիւ – սօ Ֆրանսացի ազնուական կին մըն էր, որուն՝ Յեղափոխութեան առեն պար – տադրեցին չհնել գլխատուողներու դի – մակները։ Կամաց – կամաց, այս գործը սկսաւ դայն հետաքրքրել եւ 1803ին Լոն – տոնի մէջ հիմնեց համանուն թանգարա – նը ։

ՈՒՐԻՇ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐ

Տակաւին կան՝ կօշիկներու թանգարա – նը՝ Զուիցերիոյ Արպոն քաղաքին մէջ, Աստղձի (վայտի) թանգարանը Իտալիոյ Միլանօ քաղաքին մէջ, Կաշիի թանգա – րանը՝ Գերմանիոյ Օֆֆենպախ քաղաքին մէջ, Ովկէանագրական թանգարանը՝ Մոնաքոյի մէջ, Թնդանօթներու թանգա – րանը՝ Կոնստանդնուպոլսոյ մէջ, Իտա – լիոյ Թրիէսթէ քաղաքի Ճարտարապետա – կան թանգարանը՝ որ կը պարունակէ հա – րիւր հազար տեսակ գործիքներ, որոնց մէջ նաեւ քանի հազար կղպանքներ, 1200 թուականէն մինչեւ մեր օրերը ։

Նոյնպէս կան՝ հացի, տպագրական արուեստի, գարեջուրի եւ այլ բազմա – թիւ թանգարաններ ։

Քաղեց՝ Վէն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

Միջնակարգ, բարձրագոյն կամ մաս – նագիտական ուսումնարաններու մէջ ըն – դունուելու եւ իրենց ուսումը գարգա – ցընելու նպատակով արտասահմանէն Հա – յաստան գացող Հայ եւ օտար ուսանողնե – րու թիւը անհամեմատաբար քիչ է ։ Թէեւ բազդատմամբ 1957ին, երբ առաջին ան – գամ ըլլալով 15 հայ երիտասարդներ ու – սանելու գացին Երեւան, անցեալ ուսում – նական տարեշրջանի ուսանողներու թիւը արձանագրած է կարեւոր յաւելում մը ։— Հարիւր հայ եւ օտար երիտասարդներ Լիբանանէն, Սուրիայէն, Իրաքէն, Եթովպիայէն, Գուպայէն, Ֆրանսայէն, Մ. Նահանգներէն, Հնդկաստանէն եւ այլ երկիրներէ ։

Ուսումնական նոր տարեշրջանէն ըս – կսեալ, ամէն տարի, Երեւանի բարձրա – գոյն կրթարաններէը պիտի կրնան յաճա – խել յիսուն, իսկ միջնակարգ վարժա – րանները քսան հայ երիտասարդներ կամ երիտասարդուհիներ արտասահմանէն ։

Ցարդ 14 ուսանողներ շրջանաւարտ ե – լած են Երեւանի բժշկական, ճարտարա – պետական համալսարաններէն, ինչպէս նաեւ երաժշտանոցէն, պետական համա – լսարանի բանասիրական ճիւղի Հայոց լեզուի եւ գրականութեան բաժիններէն ։

ՄԱՆԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԴԱՐԲՆՈՑ

Բազմարուեստից վարժարանի չին – բարական բաժինը ճարտարապետներ եւ ճարտարապետներ պատրաստող օրինա – կելի դարբնոց մըն է մեր երկրին համար ։

Վերոյիշեալ մասնագիտութիւններուն տէր դառնալու համար ներկայիս հոն կ'ուսանին, 1388 երիտասարդներ ։ Իր գոյութեան ընթացքին կրթարանը երկրին տուած է զանազան մասնագիտութիւննե – րու հետեւած 2756 ճարտարապետներ ։

Կրթարանին ուսուցչական կազմը կը բազկանայ ութ ուսուցիչներէ, 35 փոխ – ուսուցիչներէ եւ մեծ թիւով աւագ եւ կրտսեր դասախօսներէ ։

ԼԻԹՈՒԱՆԵՐԷՆՈՎ

Լիթուանիոյ գեղարուեստական դրա – կանութեան հրատարակչականը ծրագրած է 1965ին լոյս ընծայել Մկրտիչ Արմէնի «Հեղնար ադբիւրը» ։ Թարգմանութիւնը կատարած է Ռիմէ Եանաւսքայթէ, որ իր հայերէնի ուսումը ստացած է Երեւա – նի մէջ ։

Ցարդ 14 թարգմանութիւններ կատար – ուած են հայ գրագէտներու գործերէն ։ Առնոց չարքին՝ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն, Րաֆֆիի «Ոսկի աքաղաղը», Նար – Դոսի, Վահթանգ Ա – նանեանի, Գուրգէն Մահարիի եւ ուրիշ – ներու գանազան գործերը ։

Մինչ գերիները կ'ուտէին պղպեղոտ ոչխարի միսը՝ մեղմաձայն կը խօսակ – ցէին իրարու հետ թէ ի՞նչ կերպով արդ – եօք կարելի է ապատիլ Թուրքերու ձեռ – քէն ։

— Ոչ մէկ կերպով , — ըսաւ յանկարծ մեծ գլուխով պիւղացին ։

Դժալը վար դրաւ ու բերանը սրբեց չապկի թեւին ։

— Ես գիտեմ. ես անգամ մը գերու – թիւնը կրած եմ ։ Տասը տարիս կոբանցու – ցի ։

— Տա՞ն արձակեցին ձեզ ։

— Ոչ երբեք ։

— Այն առեն ի՞նչպէս ազատեցաք ։

— Ի՞նչպէս ։ Զրի. Քրխաոսի քղամի – դին տակ ։ Անգամ մը մինչեւ Պելկրատ բերին զիս. անկից Դանուբը լողալով անցայ ու փախայ ։

— Ի՞նչ տեսակ բան է գերութիւնը ։— կը հարցնէր տասնըվեց տարեկան կա – պոյտ աչուի պատանի մը ։

— Էհ, աղբարիկ, շատ հաւեր չեն ըս – պանուած ինծի համար այդ չրջանին ։

— Հարուստ մարդո՞ւ քով կը ծառայէ – իք, — հարցուց ձայն մը կառքի տակէն ։

— Ինքնին Սուլթանին քով ։

— Սուլթանին քո՞վ ։ Ու ի՞նչ կ'ընէիք ։

— Գլխաւոր մաքրողն էի ։

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵՐ ՀՈԳԻՆ

Հայաստանը մեր հոգին է ։ Այս վայ – րերը, այս լեռները մեր հոգում ։ Նա ստեղծել է մեզ, մենք ստեղծել ենք նը – րան ։ Իմաստաւորել, բանականացրել ։

× Այս տեղերը, այս վայրերը մեր մէջ մի՛ս ու արիւն են դարձել, չրջում են մեր բջիջների մէջ ։

× Հայաստանում հին աւանդութիւն – ները անմահական թռչունների պէս թե – ւարախում են ամէն երդիքի վրայ, բոյն են դրել ամէն աւերակի բեկորների մէջ ։ Եւ ամէն գուսանի սպղի վրայ թրթռում են ։

× Հայոց ճարտարապետութիւնը հա – ւատարակչիւռ , ներդաշնակութիւն՝ պար – զութեամբ վսեմ, սլացիկ , երկնասլաց ։

Մեր մարմնի տարերայինը ճնշող եւ զարթեցնող, վեհացնող մեր հոգեղէնը ։

× Հայկական ճարտարապետութիւնը սքանչելի կերպով ներդաշնակում է Հա – յաստանի բնանկարի հետ ։

Մեր վանքերը կարծես թէ մեր վեհ լեռների լիմաստաւորուած չարունակու – թիւնն են ։

× Հայրենի՛ք, ամէն տեղից քաղցր ճայնով կանչում են քեզ ։ Հազար ձեռքեր կանչում են քեզ ։ Անկեղծ չրթներ յիշում են քեզ եւ կաթսաի աչքերով սպասում են քեզ ։

Գո՛մ ծոցդ, հոգիդ հետ հոգ դառնամ, ծառիդ հետ ծառ ։

ԵՍ ՍԻՐՈՑ ԵՐԳԻԶ ԵՄ

Ես սիրոյ երգիչ եմ, սիրոյ՝ դէպի մար – դը, կենդանիները, բոյսերը, բնութիւնը, տիեզերքը ։

Իմ վիշտը, իմ յոռետեսութիւնը բխել է այդ սիրուց ։

Ես սիրում եմ մեծ կարեկցութեամբ թչուառներին, հալածուածներին, չար – չարուածներին, բոլոր հիւանդներին, որ – բերին, ղրկուածներին, դարկուածներին, — եւ այդ պատճառով էլ ամէնից շատ Հայերին, իրրեւ ամենատանջուած , ա – մենաթշուառ, բազմաչարչար ժողովրդի, պատմութեան ամենախորթ զաւակին ։

Ա՛Խ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՀԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

— Մե՛ր ըներ, տղաս ։

— Գիտէի սպասնեմ, վարդապետ ։ Երբ որ գայ անոր դաշոյններէն մէկը պիտի ծակտիեմ ու պիտի դարնեմ. չան փորը կը ։

Բայց քահանան կը նայէր անոր, ապա — Տղաս, ես քեզ չեմ խոստովանցներ, — Նարեկը՞ն ։

— Անունը նոր է, տղաս, բայց բուն ան ճշմարիտ հին հաւատքն է ։ Մենք չենք խոս – Պատուհանի Թողուց ։ Մենք չենք ծա – ցիներ, այլ միայն կը խոստովա – ած կը տեսնէ մեր հոգին ։ Բայց կ'ուզես ինքզինքդ կորսնցնել ։ Կը տեսնե՞ս, հոս գետ Հունգարիոյ մէջ ենք, փեչ մեզի մօտ է ։ Շատ անգամ պատա – հած է որ Աստուած փրկած է հունգա – բացի գերիները թշնամիներու ձեռքէն ։

— Եթէ չփրկէ՞ ։

— Աստուծոյ բարութիւնը մեզի կ'ըն – կերանայ մեր ճամբուն երկայնքին ։ Դան այնպիսի մարդիկ որոնց բախտը ժըպ – տած է Թուրքիա հասնելէ վերջ ։ Գերի կ'երթայ՝ ու հոն կը հարստանայ եւ օր մը տուն ալ կը դառնայ ։ Եկուր, տղաս, կեր ։

Երիտասարդը սակայն մութ կը նայէր դէպի Թուրքերը ։

— Բայց այդ չուն չան որպէն ։— կը մրմռար ակռաներու մէջէն ։

Քահանան պլուխը չարժեց ։

— Ինչո՞ւ կանչեցիր զիս, եթէ չես ու – զեր խորհուրդիս մասիկ ընել ։

Երիտասարդը վերջապէս ոտքի ելաւ ու գնաց միւսներուն քով ։

Գերիներու մեծ մասը երիտասարդ ու – ժեղ մարդիկ էին ։ կիներու մէջ կար փայ – լուն աչքերով գնչուհի մըն ալ ։ որուն ձեռքերն ու ոտքերը Գնչուներու սովո – րութեան համեմատ՝ հինայով կարմիր ներկուած էին մինչեւ իսկ մազերը ։

Երբեմն երբեմն պլուխը եռեւ կը նե – ռէր՝ որովհետեւ մազերը աչքերուն մէջ կը մտնէին ։ ու ատիպ գնչուհիէն խօսք կը փոխանակէր ծխադէմ Շարքէօզի գնչուին հետ ։

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

—o—

Նիսէն Օր· Պէթրոս եւ Պ· Նորայր Սահաթճեան հինգ հարիւր ֆրանք կը նուիրեն կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանին իրենց ծնողքին յիշատակին :

(Տեսնալ «Յառաջ»էն) :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն Հաս – տատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈՓԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ
— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ , ՎԵՆԵՏԻԿ Ս· ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ , ՍԵՒՐ ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—*—

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՅԺԻ 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ համարով, բո – լոր բաժանորդներուն անխտիր : Ա՛յնան եւս կը ղրկուի երկրորդ համարը : Այս ձեւով կը զարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբա – ղրին երկար ճամբորդութեան պատճա – ռով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունեցաւ պա – տելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ ան – պարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումնե – րը, փութով ղրկել յապաղած բաժնեդին – ները : Մի ծանրացնէք մեր գործը, օ – ժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փո – խանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ չարունակել իր գոր – ման աշխատանքները :

Ինայողութեան համար զգուշացուցինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ ղրկել անոնց, որ կը սոա – նային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի զգուշ – ցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեդինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա – սահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
«PARS HOTEL»
— TEHRAN —
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռաթօս – Սենեակներ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան
●
« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN
●
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգիանոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)
երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆՈՈԿԻՆ »
ԱՌԱԻԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
★

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՄԻԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծառայով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—o—

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ
ԵՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայ – ման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պատռ – կցել) եւ երեք ֆրանք : Հասցէի ԱՌԱՋԱ – եայ փոփոխութիւններու համար (ար – ձակուրդ եւն·) հին եւ նոր հասցէները կ՚ղրկել 7 ֆրանք մէկ ամսուան համար, մէկ ամիսէն պակաս ժամանակաշրջանի հա – մար, փոփոխութիւն չի կատարուիր :

Միայն արձակուրդի շրջանին համար բացառիկ բաժանորդագրութիւն՝ ամիսը 10 ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

«ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ»

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաւիւ աղատ տեղերը զբաւեցնելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Սկսած են արձանագրութիւնները
1964 – 1965 Տարեշրջանին
(Cours classique)

Կ՚ընդունուին բարեկիրթ եւ ու – սումնասէր աշակերտներ եօթնե – րորդէն մինչեւ երրորդ դասարան :

Դիմել՝
Direction du P. Séminaire Arménien
3, Ave. de Grandchamp — LE PECQ
Tél. : 963.01-72

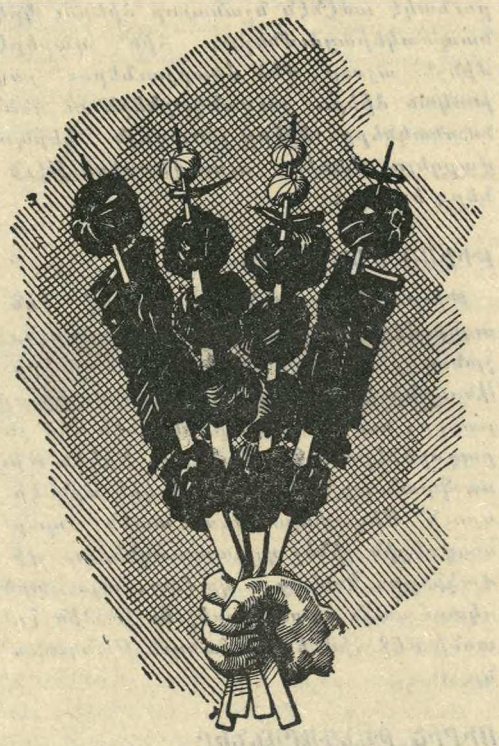

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական , հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt



ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
23 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԺԴ· ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10090 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.090

ՇԱԲԱԹ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ· 13 — 1964

«ԱՄՕԹԻ ՊԱՏ»Ի ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ինչպէս յանօթի է, 1961 Օգոստոս 13ին, Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար իշխանութիւնները, Պերլինի կեդրոնը բաժնող պատուհասին «Ամօթի Պատ»ը, այսպէս անուանուած Պերլինի հետ ամէն շփումներ արգիլելու համար Արեւելեան Պերլինի շրջակայքին :

Ի յիշատակ այդ դէպքին, դաշնակից անվերջ ջանքերուն, որոնց թիւը 1945էն մինչեւ 1961 մօտաւորապէս 4 միլիոնի հասած էր :

Ինչպէս յայտնի է, երեք տարի յետոյ, այդ «Պատ»ը չարունակէ մնալ, որպէս ամէնէն յուշարարը այն ողբերգական հակամարտութեանց, որ զոյութիւն ունին ամբողջ Արեւմտեան Պերլինի եւ համայնավար Արեւելեան Գերմանիոյ տակ ապրող Արեւելեան Պերլինի միջեւ :

Ցաւալի է որ, հակառակ իրենց յաճախ մեծ խոչընդոտներուն, համայնավար պարագլուխները չյաջողեցան բոլորովին փակել սահմանը Արեւմտեան Պերլինի եւ « Պատ»ի կառուցումէն առաջ Արեւելեան Պերլինի մօտաւորապէս 60 հազար բնակիչներ յաջողեցան փախչիլ : Անոնցմէ ոմանք, փախան՝ «Պատ»ին տակ փապուղի բանալ – Ուրիշներ՝ «Պատ»ի ջրուղիները : Շատեր ալ փախուստ տը – « Պատ»ին մօտ պտնուող չէնքերէ կամ՝ պրծածելով պահապան ինքնաշարժներ — նոյնիսկ եր – թորաակելու համար : Առնուազն 65 պատնուեցան համայնավար ոստիկան բացած կրակէն : Ոչ ոք պի – քանի՛ր կրցաւ Արեւել – Պերլինի կոյուղիներուն մէջ, երբ համայնավարները սկսան ջուրով ողողել այդ ճամբաները : Վերոյիշ – ոստիկաններէն չատեր՝ երիտա – եր էին, որուած ըլլալով որ, 18էն Արեւելեան էին , իրենց վարչաձեւին նախամարտիկները : Փախուստներուն մէջ կան նաեւ որոշ թիւով պատիժ պատիժարակներ :

Հետաքրքրական օրինակ է պարագան Ռոպերթ Հէյվմանի, որ 1932էն ի համայնավար կուսակցութեան ան – դամ էր ինչպէս նաեւ՝ Հիթլերի դէմ Արեւելեան դիմադրական չարժման ղե – կավարներէն : Տոքթ· Հէյվման յետագա – յին քաղաքական համայնավար կու – սակցութիւնէն ինչպէս նաեւ Համպուրգի բնակիչութեան եւ ֆի – նանսներու հիմնարկի տնօրէնի իր պաշտօններէն, որովհետեւ, յայտարարեց՝ Արեւելեան Պերլինի մօտաւորապէս 60 հազար բնակիչներ յաջողեցան փա – խուստ տալ եւ Արեւմտեան Պերլին ա – պահով : Անոնցմէ ոմանք, փախան՝ Պատ»ին տակ փապուղի բանա – Ուրիշներ՝ «Պատ»ի ջրուղիները : Շատեր ալ փախուստ տը – « Պատ»ին մօտ պտնուող չէնքերէ կամ՝ պրծածելով պահապան ինքնաշարժներ — նոյնիսկ եր – թորաակելու համար : Առնուազն 65 պատնուեցան համայնավար ոստիկան բացած կրակէն : Ոչ ոք պի – քանի՛ր կրցաւ Արեւել – Պերլինի կոյուղիներուն մէջ, երբ համայնավարները սկսան ջուրով ողողել այդ ճամբաները : Վերոյիշ – ոստիկաններէն չատեր՝ երիտա – եր էին, որուած ըլլալով որ, 18էն Արեւելեան էին , իրենց վարչաձեւին նախամարտիկները : Փախուստներուն մէջ կան նաեւ որոշ թիւով պատիժ պատիժարակներ :

Հետաքրքրական օրինակ է պարագան Ռոպերթ Հէյվմանի, որ 1932էն ի համայնավար կուսակցութեան ան – դամ էր ինչպէս նաեւ՝ Հիթլերի դէմ Արեւելեան դիմադրական չարժման ղե – կավարներէն : Տոքթ· Հէյվման յետագա – յին քաղաքական համայնավար կու – սակցութիւնէն ինչպէս նաեւ Համպուրգի բնակիչութեան եւ ֆի – նանսներու հիմնարկի տնօրէնի իր պաշտօններէն, որովհետեւ, յայտարարեց՝ Արեւելեան Պերլինի մօտաւորապէս 60 հազար բնակիչներ յաջողեցան փա – խուստ տալ եւ Արեւմտեան Պերլին ա – պահով : Անոնցմէ ոմանք, փախան՝ Պատ»ին տակ փապուղի բանա – Ուրիշներ՝ «Պատ»ի ջրուղիները : Շատեր ալ փախուստ տը – « Պատ»ին մօտ պտնուող չէնքերէ կամ՝ պրծածելով պահապան ինքնաշարժներ — նոյնիսկ եր – թորաակելու համար : Առնուազն 65 պատնուեցան համայնավար ոստիկան բացած կրակէն : Ոչ ոք պի – քանի՛ր կրցաւ Արեւել – Պերլինի կոյուղիներուն մէջ, երբ համայնավարները սկսան ջուրով ողողել այդ ճամբաները : Վերոյիշ – ոստիկաններէն չատեր՝ երիտա – եր էին, որուած ըլլալով որ, 18էն Արեւելեան էին , իրենց վարչաձեւին նախամարտիկները : Փախուստներուն մէջ կան նաեւ որոշ թիւով պատիժ պատիժարակներ :

Հակառակ իրենց յաճախ մեծ խոչընդոտներուն, համայնավար պարագլուխները չյաջողեցան բոլորովին փակել սահմանը Արեւմտեան Պերլինի եւ « Պատ»ի կառուցումէն առաջ Արեւելեան Պերլինի մօտաւորապէս 60 հազար բնակիչներ յաջողեցան փա – խուստ տալ եւ Արեւմտեան Պերլին ա – պահով : Անոնցմէ ոմանք, փախան՝ Պատ»ին տակ փապուղի բանա – Ուրիշներ՝ «Պատ»ի ջրուղիները : Շատեր ալ փախուստ տը – « Պատ»ին մօտ պտնուող չէնքերէ կամ՝ պրծածելով պահապան ինքնաշարժներ — նոյնիսկ եր – թորաակելու համար : Առնուազն 65 պատնուեցան համայնավար ոստիկան բացած կրակէն : Ոչ ոք պի – քանի՛ր կրցաւ Արեւել – Պերլինի կոյուղիներուն մէջ, երբ համայնավարները սկսան ջուրով ողողել այդ ճամբաները : Վերոյիշ – ոստիկաններէն չատեր՝ երիտա – եր էին, որուած ըլլալով որ, 18էն Արեւելեան էին , իրենց վարչաձեւին նախամարտիկները : Փախուստներուն մէջ կան նաեւ որոշ թիւով պատիժ պատիժարակներ :

Հակառակ իրենց յաճախ մեծ խոչընդոտներուն, համայնավար պարագլուխները չյաջողեցան բոլորովին փակել սահմանը Արեւմտեան Պերլինի եւ « Պատ»ի կառուցումէն առաջ Արեւելեան Պերլինի մօտաւորապէս 60 հազար բնակիչներ յաջողեցան փա – խուստ տալ եւ Արեւմտեան Պերլին ա – պահով : Անոնցմէ ոմանք, փախան՝ Պատ»ին տակ փապուղի բանա – Ուրիշներ՝ «Պատ»ի ջրուղիները : Շատեր ալ փախուստ տը – « Պատ»ին մօտ պտնուող չէնքերէ կամ՝ պրծածելով պահապան ինքնաշարժներ — նոյնիսկ եր – թորաակելու համար : Առնուազն 65 պատնուեցան համայնավար ոստիկան բացած կրակէն : Ոչ ոք պի – քանի՛ր կրցաւ Արեւել – Պերլինի կոյուղիներուն մէջ, երբ համայնավարները սկսան ջուրով ողողել այդ ճամբաները : Վերոյիշ – ոստիկաններէն չատեր՝ երիտա – եր էին, որուած ըլլալով որ, 18էն Արեւելեան էին , իրենց վարչաձեւին նախամարտիկները : Փախուստներուն մէջ կան նաեւ որոշ թիւով պատիժ պատիժարակներ :

Սակայն, հակառակ ի գործ դրուած քաղաքական ճնշումներուն, Արեւելեան Պերլինի չատ մը բնակիչներ կը մերժեն ահարկումի առարկայ ըլլալ : Արեւմտեան Պերլինի բնակիչներէն չատեր՝ ի – րենց զարմանքը յայտնեցին այն արհամարհանքին համար, որով՝ Արեւելեան զօրիւ իրենց ազգականները կ'արտայայտուէին իշխանութեան գլուխ գտնուող Արեւելեան Գերմանացիներու մասին :

Արեւելեան Պերլինէն ներկայար մը , Արեւմտեան զօրին գտնուող իր եղբօրը ըսաւ. « Ամէն անգամ որ առիթը կը տրուի, բացէ ի բաց կ'ըսեմ իրենց » : Ա – պա աւելցուց. «վերջ ի վերջոյ տեսակ մը բանտի մէջ կ'ապրինք : Աւելի ի՞նչ կրնայ պատահիլ » :

ԲՈՂՈՔԻ ԼՈՒՌ ՁՈՑՔԸ

« Ամօթի Պատ »ին պատճառով, երեք տարի Արեւելեան Պերլինի իրենց ազգա – կաններէն ու բարեկամներէն բաժնուած Արեւելեան Պերլինի բնակիչները, Օգոս – տոս 13ին մասնակցեցան բողոքի լուռ ցոյցի մը :

Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ Վիլլի Պրանտի կոչին անսալով՝ երեկոյեան ժամը 8էն 9ը իրենց տուները մնացին « լուռ ժամու մը» համար :

Առաւօտուն ալ՝ ծաղկեպսակներ դե – տեղուեցան « Ամօթի Պատ»ի գոհերու յուշարձաններուն վրայ, իսկ երեկոյեան՝ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ բազմաթիւ եկեղեցիներու մէջ :

Քաղեց՝ Վ.Ա.ԶՐԻԿ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈԼԻԱԹԻԻ ՄԱՀԸ ԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՅ ԽԱԽՏԻԼ

Հակառակ յաջող գործողութեան որու դիմացած էր, Փալմիրօ Թոլիաթթի, ա – րեւմտեան աշխարհի համայնավար մեծա – գոյն պարագլուխը մեռաւ, Ուրբաթ օր , Եալթայի մէջ :

Կը թուի թէ Եալթայի ճամբան ճակա – տագրական եղաւ, այս ամառ, համայնա – վար պարագլուխներուն համար : Արդա – րեւ Մօրիս Թորէզ յանկարծամահ եղաւ Սեւ Ծովի վրայ , Եալթա չհասած մինչ ճիշդ ամիս մը եաք, խաւարցի պարագլուխը զոհ կ'երթար ուղեղային արիւնա – հոսութեան երբ կ'այցելէր «Պիոներների կայանը » ուրկէ կարելի չէր եղած դին – քը փոխադրել վիճակին ծանրութեան պատճառաւ : Վերջին պահուն Խրշ. Մխութեան մեծագոյն ջղավիրաբոյժը հայտգրի Ակսել Յարութիւնեան , դար – ծոյութիւն մը կը փորձէր , բայց փալմիրօ Թոլիաթթի արդէն դատապար – տուած էր :

Ծնած 1893ին ձէնովա, Թոլիաթթիի ծնողքը, խոր հաւատացեալ դինքը կը կո – չէին՝ Փալմիրօ (արմաւենի) տրուած լը – լալով որ ծնած էր Ծաղկազարդի կիրա – կի մը :

Աւարտած է Թուրինի իրաւաբանական համալսարանը, աստուածաբանական ու – սումն ալ կատարած է նոյն քաղաքին դպրեվանքը : Իրաւաբանական համալսա – րանն է որ կը հանդիպի Անթոնիօ Կրամ – չիի, որ յետագային պիտի հիմնէր Ի – տալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը : 1914ին կ'ամդամակցի Իտալիոյ ընկեր – վարական կուսակցութեան : Առաջին աշխարհամարտէն ետք կը մանէ համայ – նավար չարքերը որու կեդրոնական կո – միտէի անդամ կը դառնայ 1922ին : Մուր – հատպէս դէմ էր ռազմապաշտութեան եւ իր ամբողջ կեանքը պայքարած է խա – ղաղութեան համար : Ի սէր խաղա – ղութեան էր նաեւ որ երբ առիթը ներկայացաւ, 1948ի գործադուլներու ա – տեն, տատապանքի անկողնին վրայ (մա – հափորձի ենթարկուած էր), կը կրկնէր « ընկերնե՛ր, ոչ մէկ արկածախնդրու – թիւն» : Զուզեց որ համայնավար կու – սակցութիւնը իշխանութեան գլուխ անցնի այն վախով որ քաղաքացիական պատե – րազմ կը ծագի երկրին մէջ : Կուսակցա – կան այն հազուագիւտ դէմքերէն է որ կրցած է մտածել նախ իր ժողովուրդին ապա՝ իր կուսակցութեան մասին : Մու – սոլինիի օրով, իր գործունէութիւնը գաղտնի բնոյթ ստացած է եւ չարունակ – ուած արտասահման (Ֆրանսա եւ Գեր – մանիա) : Մասնակցած է Սպանիոյ քա – ղաքացիական պատերազմին, ապա Խրշ. Մխութեան մէջ եղած է համայնավար Միջազգայինի դեկավարներէն մէկը :

Վերջին տարիներուն Փալմիրօ Թո – լիաթթի չափաւորական խիստ կարեւոր դեր մը կատարած է Մոսկուայի եւ Փե – քինի մէջ : Նախկին սթալինական , զո – րավիգ կեցած է Խրուշչեւի եւ դիմակից տուած արեւմուտքի համայնավարու – թեան : Ինչպէս Ֆրանսուաիր Մամուլը դիտել կուտայ Խրշ. Մխութիւնը բարե – կամ մը կորնկուց Մօրիս Թորէզի մա – հով, բայց բան մը չխախտեցաւ կուսակ – ցութեան հաւատարմակցութեան մէջ , մինչ Թոլիաթթիի մահը կրնայ դպալի ցնցում մը յառաջ բերել :

Թոլիաթթի, Արեւմուտքի առաջին կուսակցութիւնը դարձուցած էր Իտա – լիոյ համայնավար կուսակցութիւնը որ ունի մէկ միլիոն 631 հազար 889 անդամ եւ մօտ ութ միլիոն ձայն ընտրութեանց առեն :

Աղնուական մտաւորականի դիմագիծով եւ պայքարողի իրանով, Թոլիաթթի մեծ ազդեցութիւն ունէր զանգուածին վրայ : Մեծ դեր խաղացած է ոչ միայն իր կու – սակցութեան այլեւ իր երկրին քաղաքա – կան կեանքին մէջ, մինչ պահած ըլլալով որոշ ինքնավարութիւն մը Մոսկուայի նկատմամբ, Սթալինի թէ Խրուշչեւի օ – րով : Իտալացի բանուորին համար «լա – ւագոյն էր» (Իլ Միլիորէ) :

Ո՞վ պիտի կարենայ յաջորդել նման մարդու մը եւ պահել նոյն վարկը : Իր անմիջական յաջորդը՝ Լուիճի Լոնկօ չի կրնար անոր դերը խաղալ, որ ամէնէն առաջ եղած է չափաւորականի մը դերը :

Թոլիաթթիի մարմինը Հռոմ կը փո – խադրուէր Շաբաթ օր, ուր յուղարկաւո – րութիւնը պիտի կատարուի Երեքշաբթի օր :

×

Անաստաս Միկոյեան Խրշ. Մխութեան նախագահը Պուքրէշ հասած է Ռումա – նիոյ «ազատագրման » քառնամեակին առ – թիւ : Ոմանք, կը նկատեն որ Խրուշչեւ չէ գացած այս հանդիսութեանց, մինչ ինք ներկայ եղած է միւս արբանեակներու քառնամեակներուն , բայց Միկոյեան ալ երկրորդական դէմք մը չէ եւ երեւոյթ – ները կը փրկուին ու կարելի չէ եզրակա – ցնել թէ Խրշ. Մխութիւնը դերք կը բռնէ Ռումանիոյ հանդէպ :

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՈՉԻՆՉ

— * —

Ջորից թռչելիս ,
Ժայռիս ցատկելիս ,
Որպէս կենդանի — շնչող արարած ,
Նա խեղանդամուած
Ու տնփտնփոցով հարշ տալով ոտը՝
Փոշի է հանում ճանապարհներին ...

— Իսկ մենք պարզապէս կոչում ենք...
համի՛ր

Եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Նա էլ մարդու պէս ,
Ունի ամօթի զգացումը նոյն ,
Դրա համար էլ
Հագուստ է գործում խոտից – թփից ,
Որպէսզի ծածկի իր մերկութիւնը ...

—Մենք ընդամէնը կոչում ենք... առա՛ւ
Եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Առասպելական հսկայ մարջանիներ ,
Որ վզնոց դարձած՝
Զուգում են վիզը պատըշգամբների ,
Մի բան էլ աւե՛լ —
Ունեն համ ու հոտ ...

— Իսկ մենք կոչում ենք ... պղպե՛ղ
կամ տաֆդե՛ղ .

Եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Զուգուած աւազի դեղին կապարանով
Եւ անձեռագործ նեյլոնով կանաչ՝
Հնչեցնում է նա իր ջինջ սոպրանոն ...

— Իսկ մենք պարզապէս կոչում ենք ...
աղբի՛ւր .

Եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Մի մե՛ծ երփներանգ իւղաներկ կտաւ ,
Որ ժամեր յետոյ փոխւում է յանկարծ
Սեւ ու միագոյն խորանկարի ...

— Իսկ մենք կոչում ենք լոկ... օ՛ր ու
գիշե՛ր ,

Եւ ուրիշ ոչի՛նչ :

Հրաշք իսկական ,
Կոչում ենք ... գլուխ :

Լեցուն գաղտնարա՛ն .
Անուանում ենք ... սիրտ :

Մի բայլող աշխա՛րհ .
Մարդ ենք յորջորջում ...

Եւ... վա՛յ ինձ ու ձեզ .
Այսքանից յետոյ
Մենք մեզ կոչում ենք նաեւ...
բանաստե՛ղծ ...

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՎՐԻՊԱԿ, երէկուան «Յառաջ»ի (Օգոս – տոս 22) Ա. էջի «բանակէն է գնում» յօդուածին Բ. սիւնակին 10րդ տողը պէտք է ըլլար՝ ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅԵՐԻՆԸ դարձած է հայ եւ խորթ բառերու խօս – դակ եւն., ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնաբերաբար ուղղած են հաւանաբար :

ՀԻՆ ՎԷՃ ՆՈՐ ԷՋԻ ՎՐԱՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԸ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Չեմ գիտեր թէ ճշմարտութեան ո՛րքան կուտ կայ աւանդութեան մէջ, որ Պետ-րոս Ա. կաթողիկոսին կը շնորհէ, « երբ գի յառնելն իւր գհանդէս ջրօրհնեաց առաջի կայսերն՝ գետն հրաշիւք դադար-եալ իցէ ի հոսելոյ»,հրաշապատում մակ-դիր մը, — «գետադարձ» կամ «գետար-գել»(*) : Չի՞ բաւեր արդեօք ըսել թէ «դէպի ետ դարձնել գետերուն հոսանքը կամ կասեցնել վազող ջուրերը» ծաղիկ-ներ են նարեկացիական քերթողութեան (Տաղ Ցայտնութեան), *ինչպէս եւ սաստ-ուածաշնչական սուրբ գիրքերու* (Եզ. ԼԱ. 15) :

Գիտեմ, սակայն, թէ ուրիշ կաթողի-կոս մը, Սիմէոն Երեւանցի, չէ ունեցած նման շնորհք, դարձնել կամ կասեցնել գետի մը ընթացքը, բայց յաջողած է փոխել ընթացքն այն վէճին, որ կը դրա-դեցնէ Յառաջը, *այսօր :*

« Յորդորակ » անուն գիրքին մասին է խօսքը :

Սկզբնաբար, այս գիրքին հեղինակ կը ճանչցուէր Յակոբ Շահամիրեանը :

Արդարեւ, Տիկին Սրբ. Երիցեան կը գրէր 83 տարի առաջ .—

« Հնդկաստանի Մադրաս քաղաքում Յակոբ Շահամիրեանի ձեռքով բացվում է մի տպարան, որի միջից լոյս են տես-նում նորա անձնական աշխատասիրու-թիւնները : Իր յօրինած եւ 1772 թուին լոյս տեսած «Նոր տետրակ կամ Յորդո-րակ » գիրքը Հայոց մէջ առաջին փորձն է ազգային պատմութեան, աշխարհա-գրութեան, վիճակագրութեան եւ ժողո-վրդագրութեան մի ամփոփ ձեռնարկի » (Փորձ, 1881 *Փետրուար*) :

Այս զանգակը հնչած է, այս ձեւով, մինչեւ ... Լէօ :

« 1770 թուականին (հնդկահայ) վա-ճառականներից մէկը, Յակոբ Շահա-միրեան, տպարան է բաց անում Մադ-րաս քաղաքում եւ հրատարակում մի քա-նի ինքնուրոյն հեղինակութիւններ, ո-րոնք մեր գրականութեան պատմութեան մէջ մի բոլորովին նոր երեւոյթ են կազ-մում » (Հայ գրքի տօնը, 1912, *էջ* 104):

Աւելորդ կը համարեմ ըսել թէ գիրքին անունը« Նոր տետրակ կամ Յորդորակ » չէ, ինչպէս կը գրէ Սրբ. Երիցեան, կամ թէ Մադրասի առաջին տպարանը բաց-ուած չէ 1770ին եւ Յակոբ Շահամիրեանը չէ տպարան բացողը, ինչպէս կը գրէ Լէօ : Ի՞նչ խօսք որ Լէօ պիտի փոխէր իր զանգակին ձայնը՝ յետագային, բայց այդ մասին ... յետագային :

Եւ ահա, 1908ին, Գիւտ քահ. Աղան-եանց (Յարութիւն սարկաւագ Առաքել-եան), հրապարակ հանելով Սիմէոն Երե-ւանցի կաթողիկոսին Յիշատակարանը (*Բ. մաս*), *բանասէրներուն կ'ընծայէ « նորութիւն » մը, ըսենք՝ յայտնութիւն մը .—*

(*Յիշատակարանէն*) *«այն նորութիւնն ենք իմանում որ գրքի հեղինակը Յակովբ Շահամիրեանը չէ, այլ* թաքնված *մի ու-րիշ անձ, Խամսեցի – Ղարաբաղցի Մով-սէս անունով մէկը»* (Դիւան Հայոց Պատ-մութեան, *Գիրք Ը. Յառաջաբան*) :

Այնուհետեւ բանասիրութեան զան-գակները ղօղանջեցին նոր ձայնով մը, միշտ միաձեւ .— Մովսէ՛սն է, Խամսայի Մովսէսը, հեղինակն «Յորդորակի» :

Լէօ եւս շարժեց թակաղակը եւ փոխեց իր հին եղանակը .—

« Մինչեւ Սիմէոն կաթողիկոսի Յիշա-տակարանի լոյս տեսնելը (1908), *հեղի-նակ համարւում էր նոյն ինքը, Յակոբ Շահամիրեանը: Այսպէս ենք վարուել եւ մենք մեր « Հայկական Տպագրութեան » Բ. հատորի մէջ : Սակայն Սիմէոն կա-թողիկոսի թղթերը ոչինչ կասկած չե՛ն թողնում, որ հեղինակը Մովսէս Բաղ-րամեանն է»* (Հայոց Պատմութիւն, *Գ. հատոր, էջ* 1033) :

(*) Ես այդ Կաթողիկոսին պիտի տա-յի, նախընտրաբար, «դուռ – բացող » մակդիրը՝ իր պարզագոյն իմաստով, որ կը տրուի ռամիկ պաշտօնի մը համար, եթէ ընթերցողը, անոր որ Անի մայրա-քաղաքին դուռներուն բանալին յանձնեց թշնամիոյն, չունի տալիք աւելի յարմար մակդիր մը՝ փոխան խարանի :

Բայց Սիմէոն կաթողիկոս, իր այս մի-ջամտութեամբ, ոչ սիրտ ունէր «գետա-դարձութեան», ոչ ալ միտք՝ բանասի-րութեան, ուրի՛շ էր իր ... ծեծելիք կա-տուն, ինչպէս պիտի ըսէր Ֆրանսացին : Կը մտածէր ծեծել այդ կատուն՝ հալա-ծելով Բաղրամեան Մովսէսը, անիծելով ու բանադրելով, «Ջիք – Մովսէս » դար-ձնելով զայն, ինչպէս կ'ըսուի Յիշատա-կարանին մէջ :

Բաբախանեան Առաքել, կատու հալա-ծելու այս անդութ պատմութեան լու-սանցքին վրայ, մեզի կը կարդայ հոյա-կապ ... լօլօ մը ա լա *Լէօ :*

« Այստեղից (Յիշատակարանից), կը գրէ, մենք իմանում ենք եւ մի հետաքրք-րական հանդամանք, որ բաց է անում Յակոբ Շահամիրեանի անունով գործը-ւած կեղծիքը (**) : *Բանն այն է որ Բաղրամեանը, վախենալով Սիմէոն կա-թողիկոսից, ցոյց էր տուել այնպէս, թէ գրողը պատանի Յակոբն է, որ ինչպէս հարուստ մարդու որդի, զերծ պիտի մը-նար կաթողիկոսի դժգոհութիւնից: Սա-կայն Սիմէոնը չխաբուեց եւ իր ամբողջ բարկութիւնը թափեց Բաղրամեանի վը-րայ »:*

Իրականին մէջ, այս լօլօն քաղուած է Յիշատակարանէն, (որու մասին՝ յաջոր-դով) .— « Զգիրքն զայն այն խելացնոր Մովսէսն էր շարադրեալ, այլ երկնչելով ի պատժոյ սրբ. Վեհին թերեւս, ոչ գիւր անունն էր մակագրեալ իբր շարադրող գրքոյն, այլ զանունն Յակոբայ՝ որդւոյ Շահամիր Աղային» (Յիշատակարան, *Բ. մաս, էջ* 576) :

Լէօ կլլած է այս լօլօն, առանց մտա-ծելու թէ Մովսէս կրնա՞ր միթէ, իր տի-րոջ տղուն անունով եւ տպարանին մէջ, տպել գիրք մը, որու հրատարակութիւնը ծանր կը կշռէր՝ երկիւղ պատճառելու պատճառն, երբ կ'ապրէր տպարանատիրոջ նպաստով : Առո՞ր համար պատանի *կը կոչէ Յակոբը, այնպիսի ձեւով մը, որ կարծես ուզէր ըսել թէ Շահամիրեա-նի տղուն տարիքը չէր ներեր նման գործ մը խմբագրելու: Ճիշդ է թէ նոյն այդ բառը գործածուած է* Յորդորակին *մէջ եւս, բայց Լէօ չի՞ գիտեր թէ դասական հայերէնի մէջ պատանի կը նշանակէ չա-փահաս երիտասարդ (հմմտ.* Գործք Ա-ռաքելոց, Գլ. Ի. 9 *եւ* 12) : *Նոյնիսկ ունի ալեւոր եւ այլ նշանակութիւններ, զորս զանց կ'առնեմ :*

Սիմէոն կաթողիկոս ի վերջոյ կը խոս-տովանի թէ ուզած է «խնայել Շահամիր-եանի եւ որդւոյն պատւոյ» (*էջ* 577), *յատկապէս իր անէծքներուն նշաւակ դարձնելով Մովսէս Բաղրամեանը, զայն միայն ցոյց տալով հեղինակ «Յորդորակ» գիրքին: Ի՞նչ փոյթ, Լէօ առաւ ծամեց ... ձիւթը, զարկաւ թակաղակը, հնչե-ցուց նոր եղանակը .— Յակոբը չէ՛, Մովսէսն է :*

Բայց, 1962ին, յանկարծ զանկակատուն բարձրացաւ Ա. Տ. Մնացականեան (Պատմա – բանասիրական Հանդէս, *թիւ* 2), *շարժեց թակաղակը, հնչեցուց հին եղանակը .— Մովսէսը չէ՛, Յակոբն է :*

Ա. Տ. Մնացականեան կը բացատրէ, սակայն, թէ Սիմէոն կաթողիկոս բանա-սիրական աշխատանք չէ որ կատարած է իր այս միջամտութեամբ, այլ միայն ու-զած է «դիւանագիտութիւն » ընել, ես պիտի ըսէի՝ «պիլարտօ խաղալ», զարնել Ա. գունդին՝ հարուածը հասցնելու հա-մար Բ. գունդին,— իր թշնամութիւնը թափելով Մովսէս Բաղրամեանի վրայ, «որն ամենայարմար թեկնածու էր, թէ՛ որպէս մի թափառաշրջիկ եւ ընչազուրկ ուսուցիչ, որին վաղուց էր ատում, եւ թէ՛ որպէս «Յորդորակի» հետ կապուած անձնաւորութիւն», անշուշտ չկարենալով ուղղակի հարուածել Շահամիրեան տու-նը, մեծահարուստ եւ ամենազօր :

Սիմէոն կաթողիկոս Մովսէսի մարմ-նոյն մէջ կը ծեծէր ուրիշ ... կատու մը: Նոյնիսկ Շահամիրեանի մէջ :

(**) Ընթերցողը կը վերյիշէ հարկա-բուն «կեղծիքը»,— «Որոգայթ Փառաց » գիրքը տպուած է Յակոբ Շահամիրեանի մահէն ետք, բայց թուական դրուած է յառաջ քան մահը, ըստ Թադ. Ավդալ-բէգեանի ուսումնասիրութեան (տես *Յա-ռաջ*, Յուլիս 19) :

Լէօ կ'ըսէ թէ կաթողիկոսը նոյն «դի-ւանագիտութեան » դիմած է « Որոգայթ Փառաց » գրքին հրատարակութեան առ-թիւ՝ հեղինակ ցոյց տալով Բաղրամեան Մովսէսը, որ «ոչ մի մասնակցութիւն չի ունեցել այդ գործի մէջ»(***) :

Ո՞վ է այս Մովսէս Բաղրամեանը :

Թէոդիկ կը գրէ « Բարաղամեան »: Այս ձեւով գրուած կը գտնեմ նաեւ Յով-սէփ Արք. Արղութեանցի մէկ նամակին մէջ, ուղղեալ 1770 Յունուար 22 թուա-կանով առ Ստեփան քահանայ: Ավդալ-բէգեան եւս ծանօթ է « Բարաղամեան » գրչութեան : Զարմանալի չեն անունի այս այլաձեւութիւնները հիներու մօտ,— օրինակ, Շահամիր Շահամիրեան կը գտնենք երբեմն գրուած Շամիր Շամի-րամեան :

Մովսէս Բաղրամեանի անունը կ'երե-ւայ առաջին անգամ «Յորդորակի» կող-քին վրայ. «Տպագրեցեալ ջանիւք եւ ծա-խիւք Յակոբայ Շամիրեան կոչեցելոյ, աշխատութեամբ Մովսիսի Բաղրամեան հրահանգչին իւրոյ»: Յետոյ «Յորդո-րակի» նախաբանին մէջ. « Զայս զօրեցի հաւաքել իմովք արդեամբքն եւ ծա-խիւքն, հանդերձ աշխատակցաւն իմով՝ այսինքն է Մովսէս Բաղրամեանն, զոր եւ կանխագոյն ի նախերգանսն յիշեցի » :

Եթէ «նախերգանք» բառով ակնարկու-թիւնը կ'երթայ տարբեր յիշատակու-թեան մը, ատիկա կորսուած է :

Շահամիրեանց հրատարակութեանց մէջ Բաղրամեանի անուան կը հանդիպինք երկրորդ գիրքի մը վրայ եւս. « Պատմու-թիւն Մնացորդաց Հայոց եւ Վրաց, ա-րարեալ յումեմնէ ի Մեսրոպայ քահանա-յէ, յամի տեառն 962: Ի լոյս ածեալ տպիւք եւ ծախիւք Եղիազարու Շամիր-եան կոչեցելոյ՝ աշխատակցութեամբ Մովսեսի Բաղրամեան հրահանգչին իւ-րոյ: Յամի մարդեղութեան Բանին 1775, եւ ի թուին Հայոց 1224, ի Հնդիկս ի քա-ղաքն Մատրաս, ի տպարանի Յակոբայ Շամիրեան կոչեցելոյ» :

Շատ կարեւոր է այս գիրքը՝ վէճը լու-ծելու տեսակէտով : Առ այժմ կը թողում մէկ կողմ :

Այս յիշատակութիւններէն կ'իմանանք թէ Մովսէս ուսուցիչն է Շահամիրեանի տղոց, Յակոբի եւ Եղիազարի :

Կաթողիկոսին Յիշատակարանէն կ'ի-մանանք թէ Մովսէս «էր տեղեաւ Ղարա-բաղցի» (*էջ* 573), *«Խամսայեցի»* (576), *«սակաւ մի տեղեկացեալ ուսման » Ջու-ղայի առաջնորդ Գէորգ վարդապետին մօտ* (573) : *Ա. Տ. Մնացականեան կը գրէ թէ աշխարհաշրջիկ Սիմէոն կաթողի-կոսը կը ճանչնար «թափառաշրջիկ» այս Մովսէսը, «որին վաղուց էր ատում » , այնքան որ զայն կ'անուանէ իր Յիշատա-կարանին մէջ «մտաթափ եւ պակաս ի խելաց »* (573), *«դիւաբախ »* (574), *« խելացնոր »* (576), *« խաբեբայ »* (578), *«ոմն ոչինչ եւ աննշան իմաստակ»* (576), *«դիւաշունչ պիղծ»* (580), *«ծը-նունդն անիծեալ»* (580), *«Ջիք – Մով-սէս »* (578):

Ու կը պատուիրէ «զխաբեբայ Մովսէսն այն կա՛մ վարեսցեն ի միջոյ իւրեանց, եւ կամ ի տեղի ոչնչի համարելով՝ մի մերձեցուսցեն առ ինքեանս, զի ամօթ մեծ է այդպիսւոյ մտաթափի մոլեկան խելացն հետեւիլ եւ անկանիլ ի բերան ազգի » : Վերջապէս կը բանադրէ Ջիք – Մովսէսը, պատուիրելով « զի մի ոք հա-ղորդեսցի նմա բանիւ կամ գործով, եւ կցորդեսցի անիծից եւ դատապարտու-թեանց նորին » :

Մովսէսին հետ խօսո՛ղն անգամ պիտի դառնայ անիծեալ :

Կաթողիկոսին բարկութիւնը հասարակ մարդու բարկութիւն չէ, լաւ գիտցէք : Ու նոյն կաթողիկոսը կը չարունակէ. « Եթէ այն դիւաբախն (Մովսէս) ի ձեռս արկանէ՛ր ...» :Ով որ ծանօթ է Էջմիածնի պատժական գործիքներուն, անմիջապէս պիտի երեւակայէր ... փաղախան, *յետոյ սառնատունը՝ Մովսէսն ալ մէջը նետ-ուած : Բայց ... «զի՞նչ օգուտ որ ի ձեռս ոչ անկանի», Էջմիածնէն շատ հեռու գտնուելով Մադրասը :*

(***) Լէօ պէտք է գիտնար, սակայն, այս կարծիքը յայտնելու ժամանակ, թէ Սիմէոն կաթողիկոս մեռած էր 1780ին, երբ դեռ լոյս չէր տեսած «Որոգայթ Փա-ռաց» գիրքը, թէեւ տպուած ցոյց կը տրուի 1773ին:

ՃՇԴՈՒՄ

« Փորձ – Սայաթ Նովայի » յօդուածի վերջաւորութեան «Յառաջ»ի Օգոստոս ... թուին մէջ տպուած է «Փարիզի ... հետագիր մը որով Հանրապետութեան ... նախագահը կը շնորհաւորէ Հայ Լեգէ... նականները իրենց ճակատ մեկնելու ... թիւ» :

Պէտք է կարդալ՝

Որով զայն (Լեգէոնը) կը շնորհաւորէ... իր ճակատ մեկնելու առթիւ :

Նախագահական շնորհաւորութիւն... ըը ուղղուած էին «Արեւելեան Լեգէ... նին» որ կազմուած էր հայ եւ սուրիա... կամաւորներէ : Դեռ բաժնուած ... հայկական եւ սուրիական լեգէոնները. Հանրապետութեան նախագահը ... նար մասնաւորել իր շնորհաւորութիւ... ները միայն հայ լեգէոնականներու ... չափ ալ ճնշող մեծամասնութիւն ... Սուրիացի լեգէոնականները ... մասնակցեցան Արարայի ճակատամար... տին, մեր ձախ թեւին վրայ :

Թերեւս հարկ է յիշել անգամ մը եւս թէ Արեւելեան լեգէոնը սահմանուած ... Օսմանեան լուծին տակ ինկած ազգու... թիւնները ազատագրելու համար, ... նաւորապէս Հայերը եւ Սուրիացիները :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼ...

Այս անիծական խօսքերէն եւ ան... գութ թշնամանքէն այնպէս կը ... թէ տեղի ունեցած է աննախընթաց ... թաքնված *մը, որու միակ պատասխան... տուն է Մովսէս Բաղրամեանը, – « քակեաց ի սպառ զտունս Հայոց » ... չարունակէ մեր կաթողիկոսը :*

Ժամանակ է յայտնելու թէ Սիմէոն կաթողիկոս, նկարագրով ... եւ մաղձոտ – ցասկոտ մարդ, ... ընութեան հոգ չունէր երբ ... նար, (մեր ժողովուրդը ... սացուածք մը կը գործածէ նման ... գիրներու վերաբերմամբ), — ... ինչո՛ւ յանկարծ «սեւցուցիր» ... խարազանէ զայն կ'անուանէ իր ... բաժնողները երբ «կը ... «Թունացոյց» կ'անուանէ ... երբ ուրիշն է պատրաստած: Բայց ... պիտի չներուին իրեն այն յարձակ... ըը, զորս կատարած է կոյտ ... պատրիարքին դէմ զայն ... « չղջիկ, խաբեբայ, կեղծաւոր, ... բերքն է Բաղիշու եւ այնց ... Մէկ հոգիի համար ... հանգի մը ամբողջ ժողովուրդը :

Վերադառնալով Մովսէս Բաղրամեա... նի, ի հեճուկս կաթողիկոսին ... արձանագրել թէ Յովսէփ Արք. ... եան բարեկամ կը գրէր այս ... մասաւորականին, իսկ Լազարեան ... Ազարար նազարէթ ... կ'անուանէ Արցախեցի նոյն ... Երբ քննութեան առնեմ ... Մնացորդաց Հայոց եւ Վրաց » ... իմ կարգիս պիտի ... նախաբանները եւ ...

Բայց, չէ՞, Սիմէոն կաթողիկո... սէս Բաղրամեանի մարմնոյն մէջ ... ծէր ... «ուրիշ կատու մը» :

Այդ « կատուն » է որ պիտի ... ցընեմ յաջորդով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Մեր ունեցածով գոհանալը ... մեծ եւ ապահով հարստութիւն է :

×

Թագաւոր ըլլալ թէ գիւղացի ... նիկը ա՛ն է, որ անդորրութիւն ... իր տան մէջ :

×

Խօսքերը սխալ ... թերթիկներէն ... Բոլոր ... բան չի ձախողիր :

— Ինչո՞ւ ես ձեռ չես առնում, այնպես որ ես ինքդ էլ ուրախանաս։

— Ես ձեռ չեմ առնում, որովհետև ես ուզում եմ ձեռքերս ազատ պահել։

— Ես էլ եմ ուզում ազատ պահել ձեռքերս։

— Ուրեմն, էլ չես ուզում ինձ հետ ամուսնանալ։

— Ես ամուսնանալ չեմ ուզում, որովհետև ես ուզում եմ ինձ համար մնալ։

— Ինչպե՞ս թե։

— Ինչպես որ կա։ Ես ուզում եմ ինձ համար մնալ, որովհետև ես ինձ շատ եմ սիրում։

— Ես էլ եմ ինձ շատ սիրում, բայց դրա հետ միասին ուզում եմ ամուսնանալ։

— Ես ուզում եմ ամուսնանալ, որովհետև ես ինձ շատ եմ սիրում, բայց դրա հետ միասին ուզում եմ ինձ համար մնալ։

— Ինչպե՞ս թե։

— Ինչպես որ կա

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայ – ման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանոը* կցել) եւ երեք փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅ ԲՈՑԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—*—

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՑԺԻ 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով, բո – լոր բաժանորդներուն անխտիր : Ա՛յնան եւս կը ղրկուի երկրորդ հատորը : Այս ձեւով կը դարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբա – գրին երկար ճամբորդութեան պատճա – ռով :

Վարչութիւնը ժամանակ չունեցաւ պա – տելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ ան – պարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՑԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին :

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումնե – րը, փութով ղրկել յապաղած բաժնեգին – ները : Մի ծանրացնէք մեր գործը, օ – ժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փո – խանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ չարունակել իր գրա – կան աշխատանքները :

Ինայողութեան համար դադրեցուցինք ՀԱՅ – ԲՈՑԺ ղրկել անոնց, որ կը ստա – նային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր : Նոյնպէս պիտի դադրե – ցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ – ԲՈՑԺի ծանուցումը չեն ղներ :

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա – սահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանա – գրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկ – ները այժմէն պէտք է դիմեն հաս – տատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

★

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
« PARS HOTEL »
— TEHRAN —
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԻԱԿԱՆ
ԱՄԵՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք

ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան

●

« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN

●

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ· — Օրը 370 Ռ·
2 հոգինոց սենեակ· — Օրը 520 Ռ·
(*Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով*)

երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ

ԱՅՑԵԼԵՑԻՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԻՔ

« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաթիւ ազատ տեղերը դրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՏՐԱՎԱՆՔ , ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս· ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ , ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —



Les *Vartananc,* les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

Editions STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի դեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլաստիք — ծածկոցներ· —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած երեւան

ՐԱՖՖԻ, երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր·
ԵԼԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ, երկեր, 2 հատոր	15 ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր·
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, երկեր, Ա· հատոր	10 ֆր·
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր·
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր·
Ա· Գ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր·
Մ· Գ· ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր·
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական էֆեթաներ ,3 հատ,· հատորը	15 ֆր·
ԱԼ· ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր·
Ա· Բ· ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր·
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր·
Գ· Խ· ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր·
Հ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ , երկերի ժողովածու , 2 *հատոր լաթակազմ*	14 ֆր·
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱԻԻԹ, *մեծաղիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 ֆր·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Ի
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՑ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 ֆր·	Հատը	0·30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
25 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ANNÉE — Nº 10.091 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10091

Լ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Ա·

ԱԼՊԱՏՐԻ, (Յատուկ).— Փալատրիւ – Շարաւին տանող ճամբուն ալ կողմը, տանելութեան մը վրայ, տակաւին հե – ղձ կը նմարուին Ֆրանսական եւ Ամերիկեան նաւատորմիղները : Անոնք կը ծա – նին կողք – կողքի, որպէս խորհրդա – նիւթ ժողովուրդներու դարաւոր բա – րեկամութեան. որպէս ապացոյց մշակոյթի եւ լայնախոհու – թեան, եւ միւսին երախտագէտ հաւա – տարմութեան :

Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակավայ – րի, Նա փիլ կոչուած նախկին զօրա – նոցի մէջ : Այստեղ, Ֆրան – սական կողմերէն հաւաքուած տղոց երկու հարիւր հայ տղաք ու աղ – ջիկ, աւելի քան երեք չաբաթէ ի հաւաքական եւ ընկերական կեանքի հմտութիւնները կը վայելեն : Երի – տասարդական խանդն ու զուարթութիւնը կարենան բանակումին մթնոլորտը : Ներկայութիւնը ներկայ է հոս՝ իր մշակութային եւ մտաւորական բաղ – կացքի արտայայտութիւններով :

Ուշադրութեան հանդիպիք թէ երեկոյեան, երբ դեղարուեստական երեկոյթի մը ձեղի պիտի դիմաւորէ հայկա – կան ներկայութիւն մը կամ յեղա – փոխական ազմախումբ մը, «Ռո – պա կամ « Մենք անկեղծ դիմուոր մը : Ձեզ պիտի պարուրէ ընկերա – կան մթնոլորտ մը : Ականատես պիտի ըլլաք մարզական խաղերու, լուրջ հետաքրքրութիւններու, փալատրիւի լի – ճախ ու աղջիկներուն խումբ առ – ջեւ վերադարձին, ընկերական համով զրոյցներու, կամ անզուգական Տիկին Տիկին հակոզութեան տակ՝ ճաշ պատ – րաստող խմբակներու անխոնջ աշխատան – քին : Ու պիտի երիտասարդանա՛ք, ան – մոռնալի օրէն :

×

ՇԱԲԱԹ, 15 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964

Նուագ կանուխէն՝ տղաքը լծուած են պատանդէսի պատրաստութեան տեն – սին աշխատանքին : Դերերը ճշդուած արդէն, եւ աշխատանքները՝ բաժնը – ած : Դժբախտաբար օդը աննպաստ է այդ օր, երբ պիչերը դրեթէ անդադար ի – րենց անձրեւը կը չամառ չարունակել : Ա՛ւ է յուսահատողը : Բեմը, սե – զօնները, ամէն ինչ չոկուած է արդէն : Ժ Ի ժամ, կը սկսի հանդիսի հան – դիսականներու բազմութիւնը, եկած կեդ – րոնական եւ Հարաւային Ֆրանսայի բո – լոր կողմերէն :

Ներկայութեան դէմ, ազգային հարազատ մթնոլորտ մը ի խնդիր աննպաստ օդը չդիմադրող հայրենակիցներու բազմու – թիւնը հինգ հարիւրը անցած է արդէն : Ներկաները ոչինչով կրնայ արդելք հան – դիսանալ մթնոլորտի ջերմութեան յա – ղորդուն ընթացքին : Ծանօթներ, բարե – կամներ կը պտնեն. ծնողքներ կը պատրաստուին բանակումին պտնուող ի – րենց պատանիներուն հետ : Խրախճանքը կը տեւէ կ'ունենայ աւանդական խաղով – ներ : Անձրեւը ա՛լ դադրած է, տեղի կ'ունենայ Հայաստաննեայց Եկեղե – ցիին խորհուրդին առջեւ : Բա – նակի պետերը՝ մեծ սեղանի մը վրայ դե – ղեր ձոնուած են խաղողի դէզերը : Սեղանին կը նստի Հարաւային Ֆրանսայի Առաջնորդ Եպիսկոպոս Թերո – սեան, շուրջը ունենալով Նոր Սերնդի դպականներու բանակը : Եպիսկոպոսը այս առթիւ մանաւանդ կերպով հրաւիրուած է Մարսէյլէն : կարճ այլ աղդու քարո – զով մը՝ ան նախ կը բացատրէ իմաստն ու ծագումը օրուան արարողութեան, ա – պա կը կատարէ խաղողօրհնէքը : կ'աղօ – թէ եւ կ'օրհնէ ժողովուրդը :

Ինչպէս ու կերուխումը կը վերսկսին աւելի մեծ թափով : Ժողովրդական եւ յեղափոխական խմբերդներ կը թնդացնեն փալատրիւի օդը : Խանդավառութիւնը անսահման է : Շամփուրով խորովածներ – րու կողմէն, մերթ ընդ մերթ կը բար – ձրանայ ընկ· Սարգիս Առաքելեանի հըն – չեղ ձայնը, այնքան յարմար՝ իր քնքոյշ արտայայտութիւններուն ···:

Կէսօրէն ետք, ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի դեղարուեստական բաժինը : Օրերէ ի վեր տղոց բծախնդիր կերպով պատրաստած յայտագիրը կը դործադրուի յաջողու – թեամբ, դրաւելով ներկայ հասարակու – թեան ուշադրութիւնը՝ ուղիղ երեք ժամ :

Նոր Սերունդի երդչախումբը, դոր ձեռնհասօրէն կը վարէ ընկերուհի Սոնիա Նիկողոսեանը, հանդէսը կը բանայ Մար – սէյէզով, որուն կը յաջորդէ «Լուսին չկար»ը : Ապա հանդէսը վարող ընկեր Օննիկ Ալթունեան բեմ կը հրաւիրէ բա – նակումի դլխաւոր դեկավար ընկեր Նու – պար Նիկողոսեանը, հանդէսի բացման ճառը ընելու : Իր կարճ բայց շատ տպա – ւորիչ խօսքին մէջ՝ ընկեր Նուպար Նի – կողոսեան առաւելաբար կը ծանրանայ Ֆրանսացի եւ հայ ժողովուրդներու դա – րաւոր բարեկամութեան, խառնուածքի եւ դպացումներու նմանութեան, ինչպէս նա – եւ այն հիւրընկալ եւ ազատ պայմաններ – ուն վրայ՝ որոնք աւանդաբար կը տիրեն այստեղ եւ որոնց չնորհիւ, Ֆրանսայի ասպնջական հողին վրայ, կը ծաղկի ազ – գային չունչով տոգորուած հայ չէնչող նոր սերունդ մը :

Բացման ճառէն ետք, յաջորդաբար բեմ կը բարձրանան Տէսնին, Իսի լէ Մուլի – նոյի եւ Լիոնի պարախումբերը, որոնք յաջողութեամբ կը կատարեն հայկական եւ եւրոպական ժողովրդական պարեր : Երդչախումբը կ'երդէ հայկական երեք երգեր, որոնցմէ մին՝ Կոմիտասի «Ո՛վ, մեծասքանչը»ը : Դեղարուեստական յայ – տագրին իրենց մասնակցութիւնը կը բե – րեն նաեւ՝ ընկերներ Թ· Պալանեան եւ Ռ· Մարթայեան :

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Կրճատեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔ

—o—

ԻՐ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, ՓԱՐԻԶ Կ'ԵՐԳԷ, ԿԸ ՊԱՐԷ

Երեք օր ու երեք դիչեր կը տեւէն փա – րիզի ազատագրման քառամեակի խրախ – ճանքները, մայրաքաղաքին դանագան կեդրոններուն մէջ :

Առաջին հանդիսութիւնը տեղի ունե – ցաւ Շաբաթ դիչեր, Քոնքորտի հրապա – րակը ուր հաւաքուած էին աւելի քան հարիւր հազար հոգի : Տօնակատարու – թիւնը կը ներկայացնէր դերասան Ֆլօռ Տօֆէն : Ցայտագիրը կազմուած էր այ – լազան պատկերներէ, Փարիզի հրչէջնե – րէն մինչեւ Լիտայի Պռու Պելլզ Կրլզները ափրիկեան պարախումբէն մինչեւ Քոմէ – տի – Ֆրանսէզի թատերախումբը : Դիրա – կի օր ժամը 17ին մինչեւ առաւօտեան 1ը, Ռընէ – Լուի Լաֆորկի դեկավարութեամբ ժողովուրդը երգած ու պարած է Փարի – զի ամէնէն հին կամուրջին վրայ որու ա – նունն է՝ «Նոր – Կամուրջ» (Փոն–Նէօֆ) : Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21·30էն ըս – կըսեալ մեծ հանդիսութիւն մը տեղի կ'ունենար կրկին Քոնքորտի հրապարա – կը :

Երեքշաբթի օր, հանդիսութիւններ տե – ղի կ'ունենան Մոնթպառնասի կայարանը, Լինվալիտ, Փարիզի Քաղաքապետարանը ի ներկայութեան նախագահ տը Կոլի, որ ճառ մը պիտի արտասանէ :

Այս առթիւ հարկ է նչել նաեւ թէ քիչ չեն անոնք որ դէմ են այս հանդիսու – թեանց եթէ ոչ ոդիին առնուազն առոյած բնոյթին : Փարիզի Քոճպան որ պիտի դրաւեցան դաղանի մամուլի դլխաւոր թերթերէն էր էջ մը կը նուիրէ ապատա – պրդման, խորագրելով «Զօր· տը Կոլ կը պատրաստուի պաշտօնական մեկնութիւն մը տալու Փարիզի ազատագրման » : Այ – դաբեւ ծանօթ է որ տը Կոլ, 1944ին, դէմ եղած է Փարիզի ապստամբութեան եւ Ա – լեքսանտր Փարոտին է որ չհնազանդելով տը Կոլի հրամանին, այդ որոշումը տը – ուած է : 1944 Օգոստոս 19ին կոլեանները ճիպ կը թափեն որ Փարիզ յեղափոխական բնոյթ մը չստանայ : Գերմանացիները ծանր յարձակում մը կը սկսին Փարիզի ոստիկանատան վրայ որ նեղ կացութեան կը մատնուի : Շուէտի հիւպատոսն է՝ Նորլինգ, որ կը յաջողի 45 վայրկեանի պինադուլ մը ձեռք ձդել : Լռութիւն կը տիրէ : Աւելի ուշ, պինադուլը կ'երկարա – ձըզուի : Փարիզի հրամանատարին՝ Ֆոն Շոլթիցը կը սպասէ Լըքլէրի բանակին : Փարիզը քանդելու հրաման ունի, չուզեր քանդել Փարիզը, կ'ուզէ ժամանակ չա – հիլ : Գնդ· Թանկի եւ Լիվէ պինուորական պատուի համար դժդոհ են պինադուլէն : Օգոստոս 21ին կատաղի կռիւներ կը վար – սկսին մինչեւ Օգոստոս 24 երբ կը հասնի Լըքլէրի Բ· զօրաբաժինը : Զօր· Ֆոն Շոլթից առաջին անդամն է որ չի հնա – զանդիր Հիթլերի, ռումբերով լեցուն օ – դանաւերը պատրաստ են Փարիզը քան – դելու, բայց առաջին եւ վերջին անդամ ըլլալով, Ֆոն Շոլթից պիտի չհնազան – դի : Ու « Քոնպա » կ'եղրակացնէ .— «Ի՞նչ պիտի ոճնուի : Ո՞վ ի պատուի պիտի ըլլայ : Ան որ պինադուլ ուղեց թէ ան որ չուզեց պինադուլ : Պիտի ոճնուի՞ Ֆոն Շոլթիցի անձնասպանութիւնը, Օգոս – տոս 25ին, ժամը 16·15ին Մոնփարնասի կայարանը : Բայց ինչ է որ ազատեց Փարիզը : Անվայել կ'ըլլայ ընդծել իր նուաստացումը : Ո՞վ ի՞նչ պիտի ոճնէ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԱՏԻԿ ՈՒՐԱԿԱՆ մը տակնուվրայ ը – րած է Կուատըլուպը : 250 միլիոնի վնաս կայ : Ցարդ 13 մեռեալ եւ 40 վիրաւոր :

ՖՐԱՆՍԱ. զանազան համաձայնութիւն – ներ ստորագրած է Թուրքիոյ հետ, նոր ղարկ մը տալու համար զործակցութեան : Նախ տասը հազար Թուրք բանուոր պիտի « ներածէ » հիւսիսի հանքերը աշխատե – լու համար : Ասկէ զատ Ֆրանսա մշակու – թային եւ դիտական դետնի վրայ մեծ աշխատանքներ պիտի կատարէ Թուրքիոյ մէջ :

ՊՈՒՔԱՎՈՒԻ մէջ չատ ծանր կռիւներ տեղի ունեցած են : Երեք հարիւր մեռ – եալ կայ որոնց մէջ եօթը Պելժիացիներ :

ԿԻՊՐՈՍԻ բանակցութիւնները կը չա – րունակուին «Լչիսըն» ծրագրին հիման վրայ, բայց վախ կայ որ Մակարիոս բուռն ընդդիմութիւն մը ցոյց տայ : Միւս կողմէ Յունաստանի պատերազմա – կան նախարարը կիպրոս զացած է եւ Լ– նոսխի դատը պաշտպանած փորձելով որ Մակարիոս հրաժարի խորհրդային օժան – դակութենէ : Մինչդեռ կը չարու – նակուին կղզիին մէջ, ուր յոյն զիւղացի մը սպաննուած է Թուրքերու կողմէ երբ իր արտը կ'երթար :

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

«ՇԱՏ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՓՈՒԼԻ ՄԸ ՄԷՋ ՄՏԱԾ ԵՆՔ ԵՒ ՄԵԾ ԱՂԷՏՆԵՐ ԿՐՆԱՆ ԾԱԳԻԼ»

Պոլսոյ *Միլլիէթ* թերթը կիպրոսի տագ – նապին առթիւ, հետեւեալ խորհրդածու – թիւնները կ'ընէ·—

Մեր օդային ուժերու ամբակոծումներէն ետք, կարծուեցաւ թէ կոմմերը պիտի հաչտուին, մինչդեռ այս յոյսերը ի դե – րեւ կ'ելլեն հետզհետէ : Անմիջապէս որ անցաւ ամբակոծումներու առաջին ազդե – ցութիւնը, կիպրոսիեւ Յունաստանի մէջ վայրագ քինախնդրութեան մը հովը ըս – կըսաւ փչել հիմա Հելլէնները վրէժ կը պոռան, եւ նոյնիսկ «կակուղ» կը դտնեն Փափանտրէուի քաղաքականութիւնը, ա – ւելի խստութիւն կը պահանջեն, չեն ու – զեր քայլ մը իսկ նահանջել :

Գալով կիպրոսի Յոյներուն, մեր ամբ – ակոծումներէն ետք աւելի ամուր փա – րած են Մակարիոսի, որ յայտարարեց թէ մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը պա – տի կռուին, կիպրոսի Յոյները հաստատա – կաց թշնամիի մը դէմ մեռցած մարդոց հոդեբանական վիճակը կը կրեն : Ռում – բակոծումներու առեն խուճապի մատնը – ուած էին, եւ այս հոդեվիճակը հիմա փո – խակերպուած է ազդային ալեկոծութեան մը : Եւ այս յուղումին ազդեցութեան տակ, կամ պիտի մեռնին, եւ կամ պիտի մեռցնեն, ուրիչ բան չեն մտածեր, չեն խորհիր թէ ինչ պիտի ըլլայ իրենց այս յանդգնութեան հետեւանքը :

Թուրքիոյ մէջ ալ նոյն մթնոլորտը ըս – տեղծուած է : Ամիսներէ ի վեր մեր չի – զերը պրկուած էին, եւ օդային ամբակո – ծումներէ ետք քիչ մը հանդարտեցան բայց կնճիռը անկէց կը մնայ միչտ, եւ, աւելին, Յունաստանի եւ Կիպրոսի Յոյ – ներուն բռնած ընթացքը անփոփոխ կը մնայ, այնպէս որ ջղագրգռութիւնը ա – ւելի սաստկացած է, զայրոյթի փոխա – կերպուած : Այժմ Թուրքիոյ մէջ ընդհա – նուր վրդովմունք մը, յաստմ մը կայ, ա – ռաջնորդուած աւելի սաստկացած, ամէնէն պաղարիւններն անդամ կրքոտած են : Մէկ խօսքով, մեր ամբակոծումներէն ետք, կիրքերը աւելի բորբոքած են, եր – կուստեք քինախնդրութիւնը եւ տաելու – թիւնը աւելցած : Այս ելեկտրականացած մթնոլորտին մէջ, անկարելի է հակակըշ – ռել կացութիւնը, եւ փոքրիկ կայծ մը կրնայ պայթում առաջ բերել, եւ անկէ վերջ անկարելի պիտի ըլլայ իրարու դէմ թումբ կանդնել :

ՅՈՐՉ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ երեք նոր «կոս – մոս» արձակեց (41 – 42 – 43) Շաբաթ օր :

ՊՈԼԻՎԻԱ խզեց իր դիւանադիտական յարաբերութիւնները Քուպայի հետ :

ՔՈՒՊԱ. դադրեցուց արտասահմանէն կատարած դնումները, չաքարի համաչ – խարհային սակերու անկման իրրեւ հե – տեւանք :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ մթնոլորտը չատ լար – ուած է : Ուսանողներ տակնուվրայ ըրած են ճայնասփիւռի չէնքը եւ պահանջած Զօր· Քանհի հրաժարումը : Ռումբ մը պայթած է սինեմայի մը մէջ : Մէկ մեռ – եալ եւ մէկ վիրաւոր կայ :

ԿԱՐԴԻՆԱԼՆԵՐ՝ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Սիւէ – նէնս, Տէօֆնէր եւ Լեռքարօ, որ տիեզե – րական ժողովի նախագահութիւնը կը կազմեն իրրեւ չորս չափաւորական, ա – ռանձին նիստ պիտի ունենան Սեպտ· 10– ին, Հռոմ, պատրաստելուհամար Տիե – զերական ժողովի Գ· նստաչրջանը որ կը բացուի Սեպտ· 14ին :

ՊԱՅՔԱՐ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ ՀԱՄԱՐ

Ա.

Միացեալ Նահանգներու նախագահու – թեան համար Հանրապետական կուսակ – ցութիւնը թեկնածու նշանակեց ծայրա – յեղ աջակողմեան մը: Թեկնածուն, Արի– զոնայի ծերակուտական մը, արեւմուտքի կը պատակնի, արեւմտեան կողմի ծայ – րայեղները ընտրեցին ընդդէմ արեւել – եան չափաւոր թեկնածուներու: Կուսակ– ցութեան ազատականները անչարժ մնա – ցին, կարծելով թէ վերջին պահուն ծայ– րայեղները պիտի կազմալուծուին, ինչ – պէս 1952ին պատահեցաւ Թաֆթ – Այ – զընհաուըր հակամարտութեան առեն: Արիզոնայի ծերակուտական կոլտուա – թերի եւ Փենսիլվանիոյ կառավարիչ ըս– քրենթընի պայքարն ալ պահպանողական — աջակողմեան պայքար էր՝ ընդդէմ յառաջդիմական — չափաւոր պլոքին:

Թեկնածուներէն Բաքֆելլերը եւ Լոճ հրաժարեցան ի նպաստ Սքրենթընի բայց ապարդիւն: 1380 քուէներէն կոլտուա – թերը ստացաւ 883 քուէ, Սքրենթըն՝ 214, Բաքֆելլերը՝ 114: Զախջախիչ յաղթանակ մը, որուն չէին սպասեր նոյնիսկ ծերա – կուտականին համակիրները:

Կոլտուաթերի մեծ հայրը Ամերիկա գաղթած է անցեալ դարուն, Վասըր դեր– մաներէն մականունը անգլիացուցած է եւ կոչուած Ուաթըր, հայրը մոլախոտա – ճութիւնը պատուաստած է քրիստոնէա – կան յաւելուածով, եղած է երիցական եւ արդին ստացած է հանրապետական, ե – բեցական դաստիարակութիւն: Ճարտար հաշուապէտ մը ըլլալով, կրցած է կալ – ուածատէր ըլլալ, երբ արեւելեան կող – մէն դէպի արեւմուտք կը խուժէին մար– գիկ, հողեր եւ հանքեր իւրացնելու հա – մար:

Արիզոնա փոքր նահանգ մըն է, ընա – բական տեսակէտով մեծ դեր մը չունի: Կոլտուաթերը տարօրինակ դէմք մըն է, իր կուսակցական ընկերներէն անկախ քուէարկած է, կուսակցութեան սկզբ – բունքներուն հակառակ յայտարարու – թիւններ ըրած է, քուէարկեց քաղաքա – կան իրաւունքներու դէմ, թէեւ իր ցեղը դարեր տառապած է ցեղային խըտ– բականութեան պատճառով:

Մրցակից թեկնածուն, Սքրենթըն, կը պատկանի աղնուական, մեծափաթոս բնտանիքի մը: Իր նախնիքը առաջին գաղթողներէն եւ Փենսիլվանիոյ հիմնա – դիրներէն են: Իրենց անունով հիմնեցին դիւղ մը, որ այժմ հարիւր հազար բնա – կիչ ունի, իսկ նահանգը 11 միլիոն, կեդրոնը մեծ ճարտարարուեստի: Մայ– րը՝ Մարիա Մերճըրի, աղնուական տի– կին մըն էր, «դքսուհի» տիտղոսը կը կը– րէր: Ամերիկեան անկախութենէն առաջ Փեն Անգլիոյ թագաւորէն պնած էր դա – ւառը 12·000 սթերլինի եւ սկսած էր չա– հադործել հում նիւթերը՝ երկաթ, հան – քածուխ: Նշանաբան ընտրած էր «Առա– քինութիւն, Ազատութիւն, Անկախու – թիւն»:

Միւս թեկնածուն Նիլսըն Բաքֆելլերը, չամաւիղն է հանրածանօթ, բազմամիլիո– նատէր ընտանիքի մը: Մեծ հայրը հիմ– նեց քարիւղի հոչակաւոր ընկերութիւնը, տասնեակ տարիներ մնաց Ամերիկայի ա– մէնէն հարուստ, ամէնէն առելի մարդը: Անձնական հարստութիւնը կը հասնէր մէկուկէս միլիառ տոլարի: Մաքրակրօն մըն էր, կը վախնար աստուածային դա – տաստանէն, չէր ծխեր, չէր խմեր, կի– ները կը նկատէր Սատանային գործա – կալները, կանուխ կ'ելլէր, ամէն առա – ւօտ եկեղեցի կ'երթար, կ'աղօթէր եւ դը– րասենեակ կը մտնէր: Հարստութիւնը Ատուծոյ չնորհը կը նկատէր եւ մըս – խումը՝ մեղք մը: Ինայասէր մարդը դարձաւ մարդասէր, առատաձեռն բարե– սիրական հաստատութեանց:

Ամերիկացին դեմոկրատ է, հաւատա – րութեան կողմնակից, մեծ հարստու – թեանց հակառակորդ, համոզուած ըլ – լալով թէ հարստութիւնը պաշտօններ դը– նելու կ'օգնէ, դեղումներու մայր կ'ըլ – լայ: Նիլսըն միայն քաղաքական ասպա – րէզ մտաւ, մինչդեռ իր հինգ եղբայրները դրամատուներու եւ ճարտարարուեստի մէջ են: Հանրապետականներ կը կասկա– ծին որ համոզուած կուսակցական մը ըլ– լայ, հանրապետական է ընտանեկան ա – ւանդութեամբ, յաջողեցաւ Նիւ Եորք նահանգին կառավարչութիւնը ձեռք ձգել «միլիոնատէրերու» պայքարին մէջ, ո– րովհետեւ մրցակից ունէր էվըրըլ Հեր – րիմըն, որ նոյնպէս բազմամիլիոնատէր մըն է: Նիքսըն, փոխ – նախագահ այն ատեն, երկդիմի ընթացք ունեցաւ: Վախ– նալով որ Բաքֆելլերը Նիւ Եորքի կառա – վարիչ ընտրուելով ապագայ թեկնածու մըն է նախագահութեան, մինչդեռ ինք պիտի ներկայանար որպէս թեկնածու Հանրապետական կուսակցութեան, մըր– ցակից մը չունենալու համար, խլրդա – յին աշխատանք տարաւ ձախողեցնելու համար Նիլսընի ընտրութիւնը, բայց չը– յաջողեցաւ:

Բաքֆելլերը ընտանիքը վեց հարիւր միլիոն տոլար նուիրած է բարեսիրական հաստատութեանց, լայն չրջանակներ, ընկերային բարձր դիրք ունի: Նիլսըն հաւանաբար յաջողէր աւելի քուէ ստա – նալու, եթէ ամուսնալուծուած չըլլար: Օրէնքը կը թոյլատրէ բաժանումը, բայց ընկերութիւնը հաչտ աչքով չի նայիր եւ Նիւ Եորքի նահանգին խստամբեր ընտա– նիքները չէին սպասեր որ իրենց կառա – վարիչը բաժնուէր հինգ զաւակներ ունե – ցող կնոջմէն եւ ամուսնանար չորս զա – ւակներու տէր աւելի երիտասարդ կնոջ մը հետ:

Հանրապետական Քոպոթ Լոճ հրաժա – րեցաւ թեկնածութենէ ի նպաստ Փեն – սիլվանիոյ կառավարչին: Յաջողութեան յոյս չունէր Մեսաչուսեթի նահանգին ծերակուտական ընտրութեան ձախողան– քէն յետոյ:

Լոճ մարմնացումն է աւանդապաշտ ա– մերիկեան ընկերութեան, ամփոփուած վեց նահանգներու մէջ: 350 տարի առաջ հոն ցամաք ելան հոչակաւոր Գաղթական Հայրերը եւ հիմնեցին մաքրակրօններու հայրենիքը: Շառաւիղները կը կազմեն փակ դասակարգ մը, կ'ապրին կղզիացած Պիքըն Հիլլ մէջ, իրենցմէ մէկը, Ուին – տէլ Հոլմըս կ'ըսէր «արեզակնային դրու– թեան առանցքը»:

Ժամանակը փոխած է չրջապատը, Իր– լանտացիներ, Իտալացիներ, Սեւեր ողո– ղած են նահանգները, ամերիկացած են անձնագիր փոխելով, իրենց սեփական ազգային նկարագիրը պահելով: Լոճ կը կարծէր թէ աւանդական իրաւունքով ծե– րակուտական ընտրուելու էր եւ սակայն իրլանտական ծագումով կաթոլիկէ մը, Իտալացիներու, Լեհերու, Իրլանտացի – ներու քուէներով ծերակուտական ընտրը– ուեցաւ մրցակից ձոն Քենըտին: Դեմոկ– րատ կուսակցութիւնը կը յաղթէր Հան – րապետականին:

Լոճ 1956ին աչխատեցաւ Այզընհաուըրի յաջողութեան եւ ընտրուած նախագահն ալ վարձատրելու համար ծառայութի – նը, մխիթարելու համար ծերակուտա – կան աթոռին կորուստը, նշանակեց պինք Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մօտ մնայուն ներկայացուցիչ:

Կոլտուաթըր մեծ ծրագիրներ ունի, կ'ուզէ ստեղծել «ատլանտեան քաղաքա – կանութիւն» մը Եւրոպայի եւ երկու Ա– մերիկաներու միացումով: «Մենք կըր– նանք ըլլալ ազատութեան մխիթար – ներ» դրչեց համացումարին մէջ: Պայ – քարելու է ուրեմն ազատութեան թշնա – միներուն դէմ ազատագրելու համար բռնութեան տակ հեծող ժողովուրդները: Բռնապետութիւն մըն է համայնավար վարչաձեւը, համայնավարութիւնը միակ թշնամին է խաղաղութեան: Սոյն երկու պատճառներով կոլտուաթըր պիտի պայ– քարի համայնավարութեան դէմ: «Պի – տի ազատագրենք համայնավար տիրա – պետութեան տակ գտնուող բոլոր ազգե – րը, Հունգարիան, Լեհաստանը, Արեւել– եան Գերմանիան, Ալպանիան, Պուլկա – րիան, Ուկրայնիան, Լիթուանիան»: Կոլ– տուաթըր ազատագրելի ազգերու կարգին կը յիչէ նաեւ Խորհրդային Հայաստանը, մոռցած ըլլալ կը թուի Վրաստանը: Կ'ուզէ անդամահատել Խորհ. Միութի – նը, կը ծրագրէ բաժնել Պալթեան երկիր– ները, Ուկրայնիան, Եուկոսլաւիան ալ Խրուշչեւներու, Սլովէններու եւ Սերպե – րու:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՐԱՄՆՈԴԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ազգագրական եւ հնագիտա – կան նիւթեր հաւաքելու եւ հետազոտու – թիւններ կատարելու մտադրութեամբ պարբերաբար, գիտական արշաւախում – բեր կը կազմակերպուին եւ կ'ուղարկուին Հայաստանի զանազան շրջանները՝ նեղ – րոնական աւանդներէն մինչեւ մեկուսի գիւղերը:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադե– միան, որ կը հովանաւորէ եւ կը կազմա– կերպէ այս հետազօտութիւնները ու արդ– պրտումները, արշաւախումբ մը ղրկած է վերջերս Կրասնոդարի երկրամասը՝ Սե– ւովի ռուսական ափերը գաղթած ու հաստատուած Հայերու ազգային հնա – մենի կենցաղն ու մշակոյթը ուսումնա – սիրելու առաջադրութեամբ:

Շրջանի Հայերը, որոնք Համշենցի ա– նուանով ծանօթ են ազգագրական գրակա– նութեան մէջ, Սեւ Ծովի հարաւային ա– փերէն՝ Տրապիզոնի նահանգէն ԺԸ. դա– րու վերջերը եւ Ի· դարու սկիզբը գաղ– թած են Սեւ Ծովի հիւսիսային ափերը: Ներկայիս Համշենցի Հայերու կարելի է հանդիպիլ Կրասնոդարի երկրամասին գր– բեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ· կան գիւ– ղեր եւ աւաններ, ուր անոնք բնակչու – թեան գերակշռող մասը կը կազմեն:

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, Յուլիս 31ի թիւով, կը ներկայացնէ Կրասնո– դար այցելած արշաւախումբին մասնա – կից Լ· Պետրոսեանի տպաւորութիւննե – րը՝ շրջանի հայ գիւղերու եւ գիւղաքա – ղաքներու մասին: Ստորեւ՝ հիմնական մա – սերը արեւմտահայերէնով:

×

Անապայի չրջանի Հայկաձոր գիւղ չրջանային կեդրոնէն 17 քմ· հեռու է: Ճամբու երկայնքին փռուած են հարթ – բաւոր հեկտար տարածութեամբ խոզոզի այգիներ: Գիւղի ճամբուն երկու կողմե– րը կը բարձրանան նորակառոյց, բաժ – կարդ բնակարաններ, որոնք կը կորսուին պտղատու ծառերու չուքին մէջ:

Յարդանքով մեզի դիմաւորեց գիւղի նախկին ուսուցիչներէն, ներկայիս հան – դըսեան կոչուած՝ Վարդան Ղուկա – եան: Ուշագրաւ տեղեկութիւններ հայթ – եաց մեզի հետաքրքրող հարցերուն վե – րաբերեալ: Մեր ուշադրութիւնը գրա – ւեց մեծ ընկուզենիի մը տակ նստած ա– հեր կիներ մը, որ հակառակ իր յառաջ – ցած տարիքին, աշխոյժ չարժումներով դուլպայ կը գործէր: Երբ իմացաւ մեր գալուստին նպատակը, ինքնաբերա – բար ըլլալով ուրիշ գործ եւ սկսաւ մեր հետաքրքրական գործը եւ սկսաւ մեր հետաքրքրական խօսակցութիւնը: Ուշագրաւը յատկա – պէս այն էր, որ այդ 75ամեայ կինը բա – ւական ծանօթութիւններ ունէր հայ ազ – գային ծանօթութիւններ ունէր հայ ազ –

ՀՈԳՈՒ ՁԱԽԱԿԸ

—o—

Իր այցելութիւնները պատուաբեր կը համարուէին. յաջորդ օրը տանտիրուհի – ները առիթ կը փնտռէին ուրիշներուն հանդիպելու թէ Ագրիպ էֆէնտին առջի դիշեր իրենց էր: Իրենց թերթին մէջ, իր անունին քով փոխանակ հինաւուրց աս – տիճանաւորի «Մեծ» տիտղոսին արդէն «Ագն·» յաջորդած էր, երբ հրահանգ ղրկած էր իր թերթերը այնուհետեւ Միսթ փողոց իր բնակարանը յանձնել: Ու երբ Բերայի խնամակալութիւնը, դին– քը, վարչութեան հաւանութեամբ, իրեն անդամ կարգեց, այդ լուրը հաղորդուած առեն, «Ագն·» ալ ամբողջացաւ եւ եղաւ «ազնուաչուք»: Տիտղոսը մնաց, անկա– խածելի ազնուականութեան վաւերական մագաղաթի արժէքն ունէր անոր համար, որուն հայրը կէս դարէ աւելի առեն պարկերը եէմիշէն լեցուցած Հալըճը օդ– լու ելած էր: Ալ ծայրայեղ պահպանողա– կան էր: Հովանին կը տարածէր Հիւան – դանոցի խնամակալութեան վրայ: Ա – մուսնալուծութեան առաջիկ հակառա – կորդ, կը հոչակէր թէ բարոյականու – թիւնը առաքինութիւն է, «աս ազդին համար բարոյականութիւն պէտք է» կ'ը– սէր միշտ: Բարոյախօս թերթերը կը քա– ջալերէր մէկ երկու օրինակ դալրոցներու նուիրելով:

Ու բաղի՛ մըն էր: Երբ մայրերն ու աղջիկները թեթեւ հառաչանքով մը բաղի՛ մըն է կ'ըսեն անձի մը համար, Ֆրանսերէն այդ մեկ բառին մէջ կ'ամ– փոփեն փեսի, ամուսնի իդէալը: Ագրիպ էֆէնտի բաղի՛ին մարմնացումն էր: Իր կինը կեանքի վայելումներու ամէն միջոց իր տրամադրութեան ներքեւ պի – տի ունենար:

Բայց Ագրիպ էֆէնտի դժուարահաճ էր ամուսնական պայմաններու համար, ին– քըն ալ իր իդէալը ունէր: Կառուցած չէնքին ամբողջացումն ու պսակումը կի– նը պիտի ըլլար: Տանը դուռը մեծ բա – ցած էր իդէալ կինը դիւրութեամբ առ – նելու համար: Էսնաֆ ազնուականին ել– մըտացոյցը միշտ հաւասարակշռութեան մէջ չէր: Ագրիպ էֆէնտիի իրական առ – երեւոյթ հարստութեան մէջ կար բաւա – կան մեծկակ տարբերութիւն մը զոր պի– տի լեցնէր կին – դրամագլուխը. հարըս– տութիւնը դեղեցկադոյն յատկութիւնը պիտի ըլլար ապագայ Տիկին Ագրիպի: Իսկ երկրորդ յատկութիւնը՝ ազնուակա – նութիւնը: Նոր – ազնուականը երբեմն կը տառապէր իր ծագումին սկզբնական մեղքէն ամբողջապէս մաքրուած չըլլա – լուն կասկածովը: Դաշնակցութիւն մը հինաւուրց ազնուականներու հետ — ո– րոնց ծագումը կորսուած է անյիչատակ ժամանակներու, քան երեսուն տարինե– րու մոայլին մէջ — պիտի ըլլար մկրը – տութիւնը որ զինքը պիտի մաքրէր ծնո – ղական ամէն մեղքէ: Գոհունակութիւնը անթերի պիտի ըլլար այն օրը երբ մա – հադդի մը վրայ «Յաւօք սրտի զմայն» ծանուցանող մեծանուն դերդաստաններու չարքին մէջ իր անունն ալ առաջին տեղ մը փայլէր:

Այս տեղը պիտի չնորհէր իրեն ազնը – ւականութեան չառաւիղ կին մը: Տարի – քըն ալ կենսական պայմաններուն մէջ էր, իր կնատենչ բնաւորութիւնը դադա – նիք մը չէր, տարէց հարուստ – ազնուա– կանի մը հետ ամուսնութիւնը պիտի նը– կատուէր աշխարհի աչքին իբր «հարկե – ցուցիչ պարագայ» մը, ուստի եւ իր դրամական համբաւը պիտի կրնար վնաս– ուիլ: Գեղեցկութիւնը ճաշակի ենդիր է, կ'ըսէր, ուրիշները դատաստանի մէջ չեն կրնար համաձայնիլ: Ուսումը սրտմտա– հելի չէ, բայց ֆրանսերէն լեզուի ծանո– թութիւն եւ դաշնակահարութիւն անոր տեղը կը բռնեն: Հարուստ – ազնուական մանկամարդ աղջիկը բնականաբար դաշ – նակահար ու լեզուագէտ է:

Օր· Արուսեակ Սարաթեան իր չուրջն ու անձին վրայ կը մխացնէր ոչ սիրուն Ագրիպ էֆէնտիի ըղճացած ամէն յատ – կութիւնները, այլ եւ կը կերպարանք անոր մտատիպարը:

Թ.

Պոլսոյ սակաւաթիւ ընտանիքներէն էր Սարաթեանները, որոնց անունը փնտռե – լու է ոչ թէ «նոր հարուստներու» շար – հիներու ոսկեաւարին մէջ: Սարաթեան – գաղթած էր ընտանիքին հիմնադիր – վաճառականութիւնը զաւկի զաւակ շա – րունակելով բաւական հարստացած էր: Օրիորդ Սարաթեանի հայրը, վախճանած տարի մը առաջ, կը թողուր զանգ – ժառանգութիւն մը, որ առանց ամէնա – վայլուն կոչուելու, կրնար դասուիլ ազնուակարգ դրամօժիտներու շարքին մէջ: Փեսացու – ընտրելիները սկսած են դարպասին ընել Օր· Սարաթեա – ին, որ բոլորովին իր սուգին անձնատուր, դեռ մինչեւ քանի մը օր առաջ եւ ոչ իսկ ուշադիր կ'ըլլար իր չուրջը ստացուածին:

Բայց ուշադիր էր Սրբուհի հանգու – մայրը, որ բոլոր մայրերուն պէս, ինքնա – բուստ թէ աղքատ, ամէնէն սուրբ ժա – ռանգութիւնը աղջկանը ամուսնութիւնը համարէր:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(9 Շար·)

ՎԱԳԻ ** ԱՅԳՆՈՑ **

— Ախպե՛ր, ինչ կա որ չկա, ասա՝ լսենք, — ասաց Ծերունին, երբ ճամբան իջան ու մտան ընդարձակ ու ընդարձակ մի դաշտ, որ ծածկված էր ամենատարբեր ծաղիկներով։ Ամենուրեք ծաղիկներ էին։ Ծաղիկներ, որոնց անունները Ծերունին չգիտեր։ Ծաղիկներ, որոնց անունները Ծերունին գիտեր։ Ծաղիկներ, որոնց անունները Ծերունին չէր ուզում գիտենալ։

— Ես ի՞նչ կասեմ, ախպե՛ր, ես ի՞նչ գիտեմ, որ ասեմ։ Ես ինչ որ գիտեի, ասի։ Ես ինչ որ գիտեմ, ասի։ Ես ինչ որ գիտեմ, ասի։ Ես ինչ որ գիտեմ

Այրի Տիկին Ժէամէն Տէր – Կումսեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Տէր – Կումսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տէր–Կումսեան եւ զաւակները՝ Սիրան եւ Մարի, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Ալէքեան եւ զաւակները՝ Վալանթին եւ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ալէքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ալէքեան եւ զաւակները (Հարաւային Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Ճիտէճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Ֆիրքաթեան (Քորֆու), Պ. Ռուբէն Ֆիրքաթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ֆիրքաթեան (Պուլկարիա), Ռուվիէո, Վալի, Լուպաթիէ եւ Շալէն ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր որդւոյն, ազգականին եւ խնամիին՝

ԲԱԲԳԷՆ ՏԷՐ – ԿՈՒՄՍԵԱՆԻ
(Ատամնաբոյժ)

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 22ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան Ռոչիլտ հիւանդանոցը, 67 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Օգոստոս 26) ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուր մարմինը փոխադրուած է: Մարմինը պիտի ամփոփուի Իվրի – Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆր., Տէր եւ Տիկին Գ. Նորսիկեանէ, փոխան ծաղկեպսակի Արամ Թոփալեանի մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարտանէն Տիկին Մարուսիա Կոկանեան (ծնեալ Առաքելեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Առաքելեան Անդրանիկ (հօր անուն Աթանէս, մօր անուն Մարգարիտ), եւ հօրեղբօրորդին Խաչատուրեան Գուրգէն, Ղափանի շրջանի Օղջի գիւղէն, կորսուած 1942ի պատերազմին (Գործ – մանացիներու գերիներէն): Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն իմացնել իր քրոջը՝ հետեւեալ հասցէին: Տիկին Մարուսիա Կոկանեան,

Quartier de la Crau, GARDANNE (B. du R.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը բոլոր ընկերուհիներով կ'ողբայ իր ընկերուհիներէն՝ Ազնիւ Խանտանեանի մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 14ին եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր քրոջ ընկերուհի Երանուհի Նալպանտեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

VOYAGES AU LIBAN
— Très bonnes Conditions —
Raymond M. SAMAHA
Secrétariat
« Terres et Lumières d'Orient »
51, Rue du Montparnasse
PARIS (14e) Tél. : DAN. 60-29

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԻՐԱՆԻ
ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ ԵԿՈՂՆԵՐՈՒՆ
«PARS HOTEL»
— TEHRAN —
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ եւ ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հեռախօս – ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ – Բաղնիք
ՍԵՓԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
Դալար պարտէզ – Զուլալ լողարան
« PARS HOTEL »
Ave. Sepand, 40
TÉLÉPHONE : 626031
CABLES : 206 TEHRAN
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
1 հոգինոց սենեակ. — Օրը 370 Ռ.
2 հոգինոց սենեակ. — Օրը 520 Ռ.
(Նախաճաշով, ծառայութեամբ, սակով)
Երկար մնացողին՝ մասնաւոր գիներ
ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ եւ ՎԱՅԵԼԵՑԷՔ
« ՓԱՐՍ ՊԱՆԴՈԿԻՆ »
ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանտը կցել) եւ երեք փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՀԱՅ : ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ղրկուած են ՀԱՅ – ԲՈՅԺի 1964 տարուան առաջին վեցամսեայ թիւերը մէկ հատորով, բոլոր բաժանորդներուն անխտիր: Այնպէս ալ կը ղրկուի երկրորդ հատորը: Այս ձեւով կը դարմանուի հրատարակութեան յապաղումը, որ յառաջ եկած էր խմբագրին երկար ճամբորդութեան պատճառով:

Վարչութիւնը ժամանակ չունեցաւ զատելու հաւատարիմ բաժանորդը եւ անպարտաճանաչ բաժանորդը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺԸ ղրկեց անխտիր բոլորին:

Կը խնդրուի կանոնաւորել վճարումները, փութով ղրկել յապաղած բաժնեգինները: Մի ծանրացնէք մեր գործը, օժանդակեցէք խմբագրին, որպէսզի փոխանակ աւելորդ նամակագրութիւններով զբաղելու՝ կարենայ շարունակել իր գրական աշխատանքները:

Խնայողութեան համար դադրեցուցինք ՀԱՅ – ԲՈՅԺ ղրկել անոնց, որ կը ստանային մինչեւ հիմա խմբագրութեան կողմէ նուէր: Նոյնպէս պիտի դադրեցնենք ղրկել այն թերթերուն, որոնք ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանուցումը չեն դներ:

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտասահման 5 տոլար:

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ»ի խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aïvazian
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"
ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ
Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան:
COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ, . հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 26 AOUT 1964

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Փ·	Վեցամսեայ՝	35 Փ·
Արտասահման՝	Տար· 80 փր·	Հատը	0·30 Փ·

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՏԱՐԻ — Թիւ 10092

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — No 10.092

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

———

(Բ. եւ վերջին մաս)

…վայրկեան դադարէ եւք բեմ կը …րուի օրուան բանախօսը՝ ընկ. Հր- …Տասնապետեան: Ան նախ իր ուրա — …ը կը յայտնէ վերստին Ֆրանսա- …յութեան մէջ գտնուելուն համար, …րէ Նոր Սերունդի առաջին քայ- …Այս ընկեր Տասնապետեան կը …էջ «Հայ Յեղափոխական Դաշ — …թեան Նոր Սերունդ» անունը, եւ …անուան կապուած՝ կոչումն ու …ութիւնները. Նոր Սերնդական- …ն:

…էն բանէ առաջ՝ հա՛յ. — կ'ըսէ ան, …ր կերպով. — Հայ՝ բառին բո — …ի առումով, — հոգիո՛վ, զգա — …ո՛վ, ապրումներո՛վ, մտքերով: …նաեւ ու մանաւանդ՝ լեզուո՛վ, լե- …ալով ազգային առանձնայատուկ …յութեան հիմնական միջոցը»:

…ր հաստատէ, կենդանի փաստերու …ամ, որ Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր …ի տղաքն ու աղջիկները ապահով …ելիալի կերպով հայ են, թէ՛ ի- …խորագոյն ենթագիտակցութեան …թէ գիտակցօրէն:

Բայց նաեւ՝ Դաշնակցական, եւ ու — …՝ ժառանգորդները հայ ժողովուրդի …ութեան սրբազան դատին ի …տասնամեակներ ամբողջ արիւն …հերոսներու փաղանգին: Ուրե — …ղորուած ազգային չեչտուած …թեամբ եւ քաղաքական յստակ …ներով: Զինուորագրուած կամ …գրելի՝ հայ ժողովուրդի իրա — …ու եւ Հայաստանի ամբողջական …ութեան դատին ի նպաստ ղոհա — …ամէ՛ն ինչ»:

Բայց մանաւանդ՝ Նոր Սերունդ· ա- …ն՝ Հայութեան եւ կուսակցու — …վերաբերող հարցերուն մօտենալու …կով մը՝ որ չատ բնականօրէն …պէտք ըլլայ ներկայի՛ պայման- …, այսօրուան գիտութեան եւ ըմ — …ներուն: Երիտասարդ՝ խառնը — …ով ու տեսակէտներով»: Մատնա — … Ֆրանսահայ Նոր Սերունդի եւ ե- …րդ Դաշնակցականներու ուսերուն …զանազան տեսակի աշխատանքներն …րտականութիւնները — ներքին — …կերպչական, ընկերային, կրթա — …ազգային փրոփականտի գետին — …վրայ —, ընկեր Տասնապետեան …րէ երիտասարդներուն՝ որ յար — …ները, լաւ ճանչնան զանոնք եւ ա- …առնեն իրենց լաւագոյնը: Ան կը …նաեւ հին և միջին սերունդներուն, …նորերը լաւ հասկնալու, անոնց …հանդուրժող ըլլալու, եւ զանոնք …աբար առաջնորդելով եւ ուղղելով …րձ՝ անոնց մէջ պարտականութեան …պատասխանատուութեան գիտակցու — …մշակելու անհրաժեշտութիւնը:

…բանախօսը կ'աւելցնէ՝ որ այսօր …Հայութիւնը պատրաստ է վերըս- …րծարծելու եւ միջազգային աս — …առջեւ տանելու հայկական դա- …ուրաբար՝ Թրքապատկան Հա- …հողային հարցը: «Այս բոլոր …ներուն մէջ, — կ'ըսէ ան, — …առաջին գծի վրայ պիտի ըլլայ Հ. …Դաշնակցութիւնը, որպէս տասնամ — …փորձառութիւն ունեցող քա — …ն եւ մարտական ղեկավար կազ- …ութիւն»: Եւ կը չեշտէ՝ որ ամ — …Հայութիւնը, եւ մանաւանդ Հա — …նի մեր հայրենակիցները, կը գի — …Դաշնակցութեան ուժին եւ փոր- …թեան, ու մեծ յոյսեր կապած են

անոր: «Ահա թէ ինչու, — կ'եզրակացնէ ընկեր Տասնապետեան, — Դաշնակցութիւնը ամբողջական վերանորոգման, աշխուժացման եւ կազմակերպական անդուլ աշխատանքի շրջան մը կ'ապրի ամենուրեք: Կուսակցութիւնը աւելի կ'ուժեղանայ, ի մեծ երջանկութիւն համայն Հայութեան»:

Վերջացնելով իր խօսքը, ընկեր բանախօսը կոչ կ'ուղղէ երիտասարդութեան՝ նորոգուած խանդով ու հաւատքով աւելի եւս փարելու Դաշնակցութեան եւ անոր իտէալներուն, համընդհանուր ճիգերով իրականութեան վերածելու համար հայ ժողովուրդի երազները:

Ընկեր Տասնապետեանի ճառէն ետք, բեմ կը հրաւիրուի հանդէսին առիթով Փարիզէն եկած՝ ընկերուհի Շաքէ Պէնկեանը, որու հրապուրիչ ձայնը ներկաները պահ մը կը վերացնէ Հայաստանեան երգերու ապրումով: Այսպ բեմին վրայ իրարու կը յաջորդեն երգչախումբը, Լիոնի Նոր Սերունդի պարախումբը, ընկերներ Ղազարոսեան եւ Կասեան, ինչպէս նաեւ ընկերուհի Սոնիան՝ որ կը յայտնուի որպէս նոյնքան հաճելի մեներգող, որքան վարպետ խմբավար:

Վերջին խօսքը կը տրուի Արտաւազդ Եպիսկոպոսին: Հայաստանեայց եկեղեցւոյ այդ երիտասարդ ու հաւատաւոր պաշտօնեան հազուագիւտ կարողութիւնը ունի իր խօսքերով խօսելու Նոր Սերունդին հետ, հասկցուելու եւ սիրուելու անոր մէ: Իր կարգին չեշտը կը դնէ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան կոչումին եւ պարտականութիւններուն վրայ, անվարան մատնացոյց կ'ընէ անոր դժուարութիւնները, բայց նաեւ՝ գեղեցկութիւնն ու արժէքը ժրաջան աշխատանքով ձեռք բերուելիք արդիւնքներուն: Ան իր ամբողջական պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ՝ ըլլալու միշտ երիտասարդութեան կողքին, հայապահպանման եւ հայեցի դաստիարակութեան բոլոր աշխատանքներուն մէջ:

Հանդէսէն ետք, խրախճանքը տակաւին կը շարունակուի, մինչեւ գիշեր:

×

Հանդիսականներու մեկնումէն ետք, Թրթռեան եպիսկ· կը մնայ տղոց հետ: Ան հիւրն է բանակումին: Պառկելու համար Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իշխանը՝ բանակավայրի տանտէրը իր անձնական վիլլային մէջ առանձին սենեակ մը դրած է անոր տրամադրութեան տակ:

Յաջորդ առաւօտ՝ Արտաւազդ Արք· մեր մէջ է կրկին: Ան մեզ կը պատուէ՝ մնալով բանակումի կէսօրուան ճաշին, ուր կ'օրհնէ սեղանը: Կը խօսի նաեւ հայրենաշունչ ճառ մը: Նոր սերունդը կը նմանցնէ ձիթենիի չորնալու կոչուած կոճղի մը վրայ բուսնող կանաչ ծիլերուն, որոնք իրենց աւիշը մայր կոճղէն — հին սերունդէն — կ'առնեն, կ'աճին եւ օր մը կ'ըլլան տոկուն ճիւղեր: Եւ ձիթենին կը շարունակէ ապրիլ:

Տղաքը կեցցէներով ու ծափերով կը պատասխանեն Առաջնորդին խօսքերուն: Ճաշէն քիչ ետք, Թրթռեան եպիսկ· Հաբուային Ֆրանսայի, հրաժեշտ կ'առնէ բանակողներէն, հետը տանելով բոլորին անխառն համակրանքը:

×

Ու բանակումի կեանքը կը շարունակուի, միշտ զուարթ ու խանդավառ, բայց նաեւ, առէպ, մտաւորական պահերով: Տղաքը արդէն լսած են ընկեր Հրաչ Տասնապետեանի երեք դասախօսութիւնները, հետեւեալ խորագրերով. — Ա) Հայոց պատմութեան գլխաւոր շրջանները· Բ) Հայկական վերածնունդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը· Գ) Հայկական

հարցը: Անոնք ներկայ պիտի ըլլան տակաւին՝ չորս ուրիշ դասախօսութիւններու, բոլորն ալ հայ իրականութեան եւ հայեցի արժէքներու նուիրուած:

Գիշեր է հիմա: Լռութիւնը յանկարծ կը խանգարուի տղոց ննջարաններէն բարձրացող աղմուկով մը: Ղեկավարները դուրս կ'ելլեն, հետաքրքրուելու: Ապահովաբար՝ անուղղայ Տարօնն է նորէն: Մէկուն գլխուն խաղ մը խաղցած է կ'երեւի...:

Դարձեալ հանդարտութիւն: Ճաշարանի կողմէն միայն, յեղափոխական խըմբերգի մը ելեւէջները կը հասնին: «Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն..»: Սիրտդ կ'ուռի հպարտութեան եւ ազգային գոհունակութեան ալիքով մը: Կը մըտածես ակամայ՝ որ երբ օր մը Հայրենի լեռներէն ձայնը նորէն հնչէ, այդ ձայնին ընդառաջողներու բանակին մէջ պիտի գտնուին, ապահովաբար, այս տըղոցմէ ու աղջիկներէն չատ չատերը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԱԹԷՆՔ Կ'ԵՐԹԱՅ

—o—

ՏԵՂՔԱՅԼ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Յոյն կառավարութիւնը Աթէնք հրաւիրած է Մակարիոս Արք·ը: Կիպրական հարցին առած ընթացքը անհրաժեշտ դարձուցած է որ Կիպրոսի եւ Յունաստանի ղեկավարները տեսնուին: Նիկոսիոյ մէջ տուած մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին կրօնաւոր – նախագահը յայտարարած է. — «Մենք, Կիպրոսի ժողովուրդ, որեւէ միջին ճամբայ չենք ընդունիր, նոյնիսկ եթէ մեզի ներկայացուի էնոսիսի պիտակին տակ, որովհետեւ այդ պիտի նշանակէր միութիւն Մեծն Բրիտանիոյ, Ատլանտեան Ուխտի եւ Յունաստանի հետ եւ ոչ միայն Յունաստանի հետ»:

Միւս կողմէ չատ կարեւոր կը նկատուի Կիպրոսի Արտաքին նախարար Քիփրիանուի տեսակցութիւնը վարչապետ Փափանտրէուի հետ, առանց սակայն ծանօթ ըլլալու անոր մանրամասնութեանց: Աթէնական թերթի մը ոչ – պաշտօնական լուրերուն համաձայն, տեսակցութիւնը չատ ծանր բնոյթ առայած է, Մակարիոս Արք·ի ներկայացուցիչը մերժած ըլլալով էնոսիսէն զատ որեւէ ուրիշ լուծում, պայմանաւ որ ան ըլլայ ամբողջական, առանց հատուցումի Թուրք Կիպրացիներուն: Փափանտրէու չեչտած է սակայնթէ Աթէնք եւ Նիկոսիա բոլորովին համաձայն են: Յունաստան բողոք ներկայացուցած է Ու Թանի իր օդային սահմաններու բռնաբարման դէմ, թրքական օդանաւերու կողմէ Օգոստոս 12, 18 եւ 19ին:

Նիկոսիայէն հասած լուրերու համաձայն տարակարծութիւնը կը խորանայ Մակարիոսի եւ Ղրիվասի միջեւ: Առջի օր Զօր· Ղրիվաս նախագահած է յուզիչ արարողութեան մը ճիշդ այն տեղ ուր, 1957ին, իր գլխաւոր թիկնապահը՝ Աֆքսենթիու հերոսական մահ մը ունեցած է մերժած ըլլալով յանձնուիլ բրիտանական ուժերուն որոնք պաշարած էին իր թաքստոցը: «Ոչ մէկ ճիգ պիտի խնայուի չեչտած է Ղրիվաս, յառաջ տանելու համար էոֆայի փափաքները. — Միացում Մայր – Հայրենիքին, կեցցէ՛ էնոսիսը»: Ներկայացուցչական ժողովի նախագահ՝ Քլերիտէս յայտնած է որ անընդունելի կ'ըլլար եթէ Յունաստանի հետ միութիւնը առաջին տեղը գրաւէր տրուած ըլլալով որ առանց իրենց համաձայնութեան, մաս պիտի կազմեն Ատլանտեան Ուխտի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կընքուած համաձայնագրերուն: Անընդունելի կ'ըլլայ նաեւ որ Կիպրոսի պարտադրուի Ատլանտեան լուծում մը, եւ պատճառ դառնայ որ Կիպրոս զրկուի օժանդակութենէն այն երկիրներուն որոնք մաս չեն կազմեր այդ զինակցութեան:

Ժընեւի մէջ, բանակցութիւնները տեղքայլի մէջ են: Ըստ կարգ մը զրոյցներու, Աթէնքի ներկայացուցիչները մերժելէ ետք Ատլանտեան կայանի մը հաստատումը, մերժած է նաեւ Անգարայի բոլոր առաջարկները, անընդունելի նըկատելով հողային պահանջները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ· ՔԱՆՀ, տեղի տալով ուսանողական պահանջներուն առջեւ, հրաժարեցաւ Հարաւային Վիէթնամի վարչապետի պաշտօնէն: Ծանօթ է որ վերջին օրերը, ուսանողները կատղած, ցոյցեր կը կատարէին, ձայնասփիւռի չէնքէն ետք, Թալանի տալով տեղեկատուութեան նախարարութիւնը:

ԹՈՔԻՈՅԻ փողոցներուն մէջ, քսան հազար կիներ տողանցած են «Ջուր կ'ուզենք» պոռալով: Ճափոն մայրերու միութիւնն էր, որ համագումար ունէր համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեանց նախաձեռնութեամբ: Կիները կը տողանցէին զանազան ցուցատախտակներով ուր գրուած էր. — «Պայքա՛ր ամերիկացի աչխարհակալներուն դէմ», «պայքար ապրուստի սղութեան դէմ», «Թոչակներու բարձրացում, աշխատանքի ժամերու նուազում»:

ՏԻԿԻՆ ՔԵՆԸՏԻ, սպաննուած նախագահին այրին, սուգը պատրուակ առնելով, մերժած է ներկայ ըլլալ դեմոկրատ կուսակցութեան ընտրապայքարի բացման նիստին, որու մէջ պիտի ոգեկոչուէր իր ամուսնոյն յիշատակը: Կը կարծուի թէ Պոպ Քենըտիի դէմ եղած ընդդիմութիւնն է որ իրական պատճառն է Ժաքլին Քենըտիի որոշումին:

ՍԱՅԿՈՆԻ նախկին ամերիկեան դեսպանը՝ Քապոթ Լոճ, Պոն հասած է: Այս այցելութիւնը մաս կը կազմէ իր չըրջապտոյտին եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ, բացատրելու համար ամերիկեան քաղաքականութիւնը ասիական հարաւ – արեւելքի մէջ:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն, օգտուելով չինական, ալպանական, եուկոսլաւ պատուիրակութեանց ներկայութենէն քսանամեակի հանդիսութեանց, Ռումանիա մտքերը կը չօշափէ գիտնելու համար թէ պիտի կարենա՞յ միջնորդի դեր խաղալ Մոսկուայի եւ Փեքինի միջեւ:

ՔՈՆՔՈՐՏԻ հրապարակը ողողուած էր 200 հազար հոգիի հասնող բազմութեամբ մը, առջի գիշեր, ազատագրման քսանամեակի տօնակատարութեանց առթիւ: Խրուշչեւ շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած է տը Կոլի ուր կ'ըսէ «միասին աշխատինք խաղաղութիւնը պահպանելու համար Եւրոպայի մէջ»:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

——o——

Մեր խմբագրատունը այցելեց Գարեգին Եպիսկ· Սարգիսեան, տեսուչ Անթիլիասի դպրեվանքին, որ Դանիա գացած էր մասնակցելու համար արեւելեան եկեղեցիներու կիսապաշտօնական ժողովին եւ «Հաւատք ու Կարգ»ի եռամեայ ժողովին: Գարեգին եպիսկ· Պէյրութ կը վերադառնայ քանի մը օրէն:

ՊԱՅՔԱՐ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ ՀԱՄԱՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ծայրայեղ պահպանողական հանրապետականը ընդարձակ ծրագիր մը ունի եւ համոզուած է որ Մ. Նահանգները կրնան իրականացնել զայն՝ եթէ նախագահ ընտրուի : Քննադատեց Ռուզվելթ – Թրումըն Դեմոկրատ չէջնի ղեկավարու – Թիւնը, փառաբանեց Այզընհաուըրի ու – Թամեայ հանրապետական վարչութիւնը, վարձատրութիւն մը նախորդ նախագահին, որ չէզոք դիրք բռնեց ընտրութեան առեն, մինչդեռ որպէս չափաւորական – ներու կողմէ նախագահութեան աթոռը դրաւող մը՝ պաշտպանելու էր Սքրիպը – նի Թէհնածութիւնը, քաղութիւնը չունեցաւ այս քայլարի դինուորականը հոսանքին դէմ թիավարելու :

Դեմոկրատ վարչութիւնը մասնակցեցաւ պատերազմին : Գաղտնիք մըն է թէ ինչու Ռուզվելթ եալթայի մէջ տեղի տըւաւ Սթալինի : Ինչո՞ւ թոյլատրեց որ Չեխոսլովաքիան համայնավարանայ, Պերլինը պաշարուի, որովհետեւ Ամերիկա ունէր հիւլէական ռումբը, Կորհ. Միութիւնը զուրկ էր այդ ահաւոր զէնքէն :

Հանրապետական չէջնը մեծ դեր մը չկատարեց ութամեայ չէջնին : Ամերիկա եւ Կորհ. Միութիւն չնայցին գաղուածարար պետութիւնները հեռացնել գաղութներէն եւ պատճառ եղան դատարկութեանց, գաղութներու յեղաշրջում – ներուն : Այզընհաուըրի արտաքին նախարարը գարձաւ « չար ոգին արեւմուտեան վինակցութեան » հետեւեցաւ հակաֆրանսական քաղաքականութեան Հնդկաչինի մէջ : Սուէզի միջադէպը փորձաքար մը եղաւ, ինչպէս որ կը յիշէ հրապարակագիր Շըլցպերկեր, « Սուէզի դէպքէն եաք երեք պետութեանց քաղաքականութիւնը փոխուեցաւ, մինչդեռ առաջ սերտ գործակցութիւն կար» : Ամերիկացի հրապարակագիր Հերման Ֆայնըր հրատարակեց գործ մը՝ «Սուէզի մասին » , ուր առարկայօրէն կը քննադատէ Տալըսի « անխոհեմ , կարճատես քաղաքականութիւնը : Կը խոստանայ ամերիկեան օժանդակութիւն Եգիպտոսի Ասուանի ամբարտակի շինութեան համար, յետոյ կը դրժէ խոստումը : Իտլընի եւ Կի Մոլէի կը խոստանայ օժանդակութիւն, ջրանցքը եռ առնելու համար տնտեսական պաշարում կատարելով Եգիպտոսի : Երբ անգլոֆրանսական նաւերը կը մօտենան ջրանցքին, ամերիկեան նաւեր պատ կը քաշեն ջրանցքին առջեւ, կը սպառնայ քարիւղ եւ տոլարէ զրկել Անգլիան եւ Ֆրանսան» : Միւնիխի ամբիկեան ձայնը ըմբոստութեան կը հրաւիրէր արբանեակները : 53ին ըմբոստացաւ արեւելեան Գերմանիոյ բանուորութիւնը, Ամերիկա եւ Եւրոպա հանդիսացան – տես մնացին : 1956ին Հունգարիան չարժեցաւ եւ հերոսական կռիւ մղեց բանակին դէմ, հաղարաւորներ զոհուեցան, Ամերիկա բարոյական պարտութիւն կրեց, բողոքեց , ամերիկեան ժողովուրդը զատնացաւ, տեսնելով որ աշխարհի ամէնէն հարուստ, ամէնէն ուժեղ պետութիւնը անզօր կը մնայ համայնավարութեան առջեւ :

Հանրապետականներու աչ թեքումը « նահանգային » յաղթանակն է մեծ քաղաքներու կեդրոններու ընտրանիին դէմ : Վերջին տարիները հետեւեցան « հիւսիսի ուղիին» Սպիտակ Տունը դրաւելու համար , այժմ կ'ընտրեն «հարաւի ուղին» չահելու համար հարաւի պահպանողականները, որոնք դէմ են քաղաքացիական օրէնքին , ցեղային հաւասարութեան : Աչակողմեաններու ամրոցը աչ – խարհագրականօրէն Միչին Արեւմուտքն է, չափաւորներուն ամրոցը Ատլանտեան ծովին է, ուր կը գտնուի ճարտարարուեստի , առեւտուրի , ելեւմուտքի ընտրանին :

Այս դեմոկրատ երկրին մէջ անհատական եւ ընկերային դասակարգեր կան միշտ պայքարի մէջ : Ճարտարարուեստական եւ դրամագլուխ կը տեղափոխուին արեւելեան կողմէն դէպի արեւմտակողմը , ուր հսկայական հարստութիւն կը կուտակուի : Նոր հարստացողներ, դիրքերուն վրայ անչարժացողները պայքարի մէջ են՝ առաջինները յարձակողական , վերջիններն պաշտպանողական : Կոլտուարերի նոր պահպանողականութիւնը կը չանայ իրեն ձգել երկու խումբերը : Վերջին չէջնի միլիոնատէրները, որոնք դիրքեր գրաւած են Օքլահոմայի , Քալիֆորնիոյ, Արիզոնայի, Նեւատայի եւ Նոր Մեքսիկոյի մէջ, ընտրական եւ քաղաքական փոփոխութիւն առաջ բերին քուէարկելով Կոլտին : Արեւելեան էլմտական չէջնականները ալ դէմ են ընտրեալին :

Հանրապետականներ պատակատած են իրենք իրենց միջեւ, Նոյեմբերին պայքարի պիտի մտնեն Դեմոկրատներու դէմ , որոնք նոյնպէս երկու բաժանում ունին՝ ճոսընականներ, քենեթիականներ : Նիք – սըն կը յայտարարէր , որ օգտուելու են Դեմոկրատներու ներքին հակամարտութիւններէն :

×

Ինչո՞ւ այսքան պայքար, այսքան չարժում իշխանութիւն ձեռք ձգելու համար կուսակցութիւններ կազմելով յանուն հայրենասիրութեան , ժողովրդավարութեան : Գերման հռչակաւոր ընկերաբան Մաքս Չեպըր կը բացատրէր դասախօսութեամբ մը՝ « քաղաքական մարդուն կոչումը եւ արհեստը » : Ոմանք կ'ապրին քաղաքականութեան համար, ուրիշներ՝ քաղաքականութեամբ , ապրուստի միջոց մը, արհեստ մըն է : Ոմանք ծառայելու համար հաւաքականութեան, ծրագրի մը իրագործման համար, եթէ անկախ դիրքի տէր են , պատիւ, փառք համար : Գործարանատէրը, բժիշկը, առեւտրականը ժամանակ չունին քաղաքականութեամբ զբաղելու, ասպարէզը կը թողուն փաստաբաններու, միջակ դասակարգի մարդոց, որոնք ակնկալութիւն մը ունին : Ժամանակին թագաւորներ , իշխաններ ծառայողներուն հողեր, պատիւ կը բաշխէին , այսօր կը բաշխեն պաշտօն , ապահովագրութիւն : Ընտրուող եւ ընտրող փոխադարձ չահերով կապուած են իրարու : Կուսակցականը կարգապահութեամբ քուէարկելու մեքենայ մըն է :

Հանրապետական հիմնադիր Ռուչինկ – Թըն կը փափաքէր որ Ամերիկայի ղեկավարները ճենթլմէններ ըլլային : Ժամանակ մը տեւեց երեւելիներու թագաւորութիւնը, մինչեւ 1824, երբ կուսակցութեանց մեքենան սկսաւ գործել : Նախագահ ճէքսընի ընտրութիւնը յեղաշրջեց հին աւանդութիւնը : 1840էն ի վեր խորհրդարանական պետերը դադրեցան կուսակցութեանց վարիչներն ըլլալէ : Նախագահը գործադիր իշխանութեան պետն է, պաշտօնեներու բաշխումին տէրն է, իշխանութեանց բաժանումին պատճառով անկախ է խորհրդարանէն իր պաշտօնավարութեան մէջ : Յաղթական թեկնածուին կոմմնակիցները որպէս վարձատրութիւն կը ստանան պաշտօններ եւ նպաստներ : Ճոնսըն այս դրութիւնը բարձրացուց սկզբունքի մը կարգին :

Թեկնածուները կ'ընտրուին առանց խորհրդարանի մասնակցութեան, նոյն օրը կը դծուի կուսակցութեան ծրագիրը : Բուն պայքար թեկնածուին չուրջ , որովհետեւ նախագահը տէրն է դրեթէ 300էն 400 պաշտօններու, զրոս կը բաշխէ ծերակոյտի խորհրդակցութեամբ : Նախարարները կ'ընտրուին խորհրդարանէն դուրս, կը պաշտօնավարեն առանց վստահութեան քուէ պահանջելու :

Ընտրական գործը կը վարէ քաղաքական ձեռնարկու մը, որ դրամատէր մըն է, կը չանայ քուէներ ապահովել իր չահով կամ վնասով : Ձեռնարկուն չրջանակ ունեցող մէկն է , ցանցերը կը լարէ ամէն կողմ , կը հաղորդակցի նահանգներու մէջ նոյն գործով դրադողներուն հետ, ինչ կը հայթայթէ էլմտական մի – ջոցները, դումարներ կը ստանայ անդամավճարներէ, նուէրներէ , էլմտական հաստատութիւններէ : Ձեռնարկուն կ'աչխատի մութին մէջ, կը նպաստէ մամուլին , քարոզիչներ կը դոնէ, թելադրանքներ կ'ընէ : Ինք պաշտօն չի փնտռեր , իր աչխատանքը ձեռնարկ մըն է, որ կը վարձատրուի լաչիօքէն՝ եթէ թեկնածուն նախագահ ընտրուի, առեւտրական գործ մը կրնայ չահիլ կամ վնասել :

Գործի վրայ են այժմ ձեռնարկուները, բովանդակ Ամերիկան կը դրաւի ընտրական պայքարով , կուսակցութեանց մէ – նամարտով նախապէս , յետոյ երկու հակառակորդներու պայքարով : Ընտրութենէն վերջ հանդարտութիւնը կը տիրէ , կ'ունենայ վարիչ մը, որ տիրաբար կը վարէ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնները :

Հանրապետական թեկնածուն կը փափաքի վարել համաչխարհային քաղաքականութիւն մը, մինչդեռ Եւրոպա կը նայ խուսափիլ ամերիկեան խնամակալութենէն :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՌՈՒԶԱՆՆԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

« Թատերական հին դէմքերու մասին ակնարկին ներքեւ Ռուզաննա Վարդանեանի անունը զետեղելը թէեւ այնքան պատչաճ չէ, որուան ըլլալով որ դերասանուհին ասուպի մը նման եկաւ անցաւ հայ թատրոնի երկնակամարին իր արուեստի լրումին չհասած գոհ գոնալով անողոք ճակատագրի մը, մեր կողմէ սակայն, անոր յիչատակին տրուած կոչումը այս սիւնակներուն մէջ կը դարանայ այն իմաստով, որ Ռուզաննա Վարդանեան թէեւ կարճ, այլ սակայն բեղուն թատերական գործունէութիւն մը ունեցաւ հայրենի երկրի բեմական ասպարէզին մէջ :

Ռուզաննա Վարդանեան, բնիկ Սամսոնցի, իր բեմական նախաքայլերը ըրաւ էր իր ծննդավայրին Տրամաթիքական Ընկերութեան սաքած ներկայացումներուն մէջ : Այնտեղ, իրեն նման բեմ ելլող հանդուգնալ ղերասան վարչ Վաղարչեան , յետագային երեւան Սունդուկեան պետական թատրոնի կարող ուժերէն, խորհուրդ կուտայ Թատրոնի ղեկավարութեան, Սամսոնցլէն Երեւան հրաւիրել Ռուզաննա Վարդանեանը, իբրեւ պետական թատրոնի մնայուն ղերասանուհի :

Պետական Թատրոնի ղեկավարութիւնը, անսալով Վաղարչ Վաղարչեանի խորհուրդին, 1927ին Ռուզաննա Վարդանեանը կը հրաւիրէ Երեւան, ուր, երիտասարդ ղերասանուհին իր տեսիլն կը փնտրէ Շերվանզադէի «Պատուի համար» Մարզարիտի տիպարին փայլուն ղերկատարութեամբ :

Սկիզբները, Թատրոնի վարչութիւնը, Ռուզաննան ընդունելով իբրեւ սկսնակ սիրողուհի մը, անոր հանդէպ ունէր միշտ վերապահումներ, եւ սակայն, ղերասանուհին առաջին ղերակատարումէն եաք այդ վերապահումը կը չքանար եւ Ռուզաննա Վարդանեան կը դառնար պետական Թատրոնի նուիրագործուած ղերասանուհիներէն մին :

Այնուհետեւ, ղերասանուհին արագ թաց կերպով կը կատարէ բեմական նուաճումներ : Իր խայտարղէտ նկարագրու յուցադրութիւնը զինք կ'առաջնորդէն նորանոր յաղթանակներու : Իր լաւագոյն ղերերը կ'ըլլան Մարգարիտ, վարչ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնները :

Հանրապետական թեկնածուն կը փափաքի վարել համաչխարհային քաղաքականութիւն մը, մինչդեռ Եւրոպա կը նայ խուսափիլ ամերիկեան խնամակալութենէն :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ՉԱՒԱԿԸ

—o—

Հօր ու մօր կողմէ ամիրայի գաւակ , ամուսնացած պատուական մարդու մը հետ , այրի Տիկին Սարաթեան կատար – եալ տիպար մըն էր այն հին հայ կիներէ – րուն, որոնք իրենց վեհաչուք ծանրու – թեամբն ու դորովալիր սրտովը ընտա – նիքին ու ժողովուրդին պահպանման անխախտելի սիւները եղան : Բայց ինքն ալ իր նմաններուն պէս անկարող էր ըմբռնելհոգեկան նոր վիճակ մը : Ինչ որ գոհա – ցուցիչ եղած էր իրեն, մօրը, մեծ մօրը, կը կարծէր թէ բաւական պէտք է հա – մարուի գաւկին համար ալ : Աղքատ կամ միջակ դասակարգի հայ մօրը համար մատաիպար ամուսինն այն է, որուն կրնոջը «կռնակը տաք, փորը կուշտ» կը մնայ : Ընդարձակելով տաքութեան եւ կչտութեան սահմանները, կ'ունենանք հարուստ մօր խոչոչ փեսացուն : Այս – պէս էր նաեւ Սրբուհի հանըմ, որ հա – մոզուած էր թէ հարուստ աղջկան մը երջանիկ ըլլալու առաջին պայմանը հա – րուստ ամուսին մը ունենալն է, Բայց խոստովանելու ենք որ իր գաղափարները սովորականէն քիչ մը աւելի լայն էին : Հարստութեան հետ ամուսնի մը երիտասարդութիւնը, ընկերային դիրքը, համբաւը, բարոյականը կարեւոր պայման – ներ կը համարէր ընտանեկան երջան – կութեան համար :

Սրբուհի հանըմին Ագրիպ էֆէնտիի նկատմամբ ցոյց տուած մասնաւոր յարգանքէն ակներեւ էր, թէ ամէնէն աւելի անոր վրայ համակրումարուած կը դտնէր մատաիպար փեսացուի այդ բոլոր յատկութիւնները: Պարզապէս «էֆէնտի» կ'անուանէր զայն, առանց անունը տալու. յարգանք մը զոր միայն եղբօրը , Տիրան էֆէնտիին կ'ընծայէր : Հիւրերէն ոչ մէկուն — բացի եպիսկոպոսէ — այնքան ընդառաջ կ'երթար սենեակ մտած առեն, որքան Ագրիպ էֆէնտիի, որուն մեկնած պահուն մինչեւ սենեակին դուռը անոր ընկերանալը իրեն պարտականութիւն կը համարէր : Ու սիրայօժար ժամերով պեզիկ կը խաղային միասին : Թէ՛ Սրբուհի հանըմ եւ թէ՛ Ագրիպ էֆէնտի առանց խօսք բացած ըլլալու հասկցած էին իրարու միտք, ինչպէս երկու սիրահարներ : Տարակոյս չկար թէ երբ Աբրուսեակին հօրը տունը վերջնական , առաջարկները պաշտօնապէս պիտի ներկայանային :

Հալէպի Սարաթեանի տունը երբ պրիճի վրայ կը նստէր, ամէն մարդ գիտէր թէ ան պատրաստուած էր Աբրուսեակ հանըմին հետ ամուսնանալու : Ասիկա ոչ միայն ընտանեկան ամենամեծ յաղթանակն էր, այլ նաեւ ամէն մարդու կողմէ ընդունուած ամենայարմար ամուսնութիւնը : Ագրիպ էֆէնտի ոչ միայն հարուստ էր, այլ նաեւ ուսումնասիրած, ճարտասան, ազնիւ հոգիի, մեծ սիրտը, պատուասիրութեան հոգւոյ զգացումը չատ չատ դակ աչակիցներ չէին հանդիսացած իր բարձր տաղանդին՝ կեանքի մէջ յաջողելու համար : Երբեմն կը նայէր իր բիտասարդութեան ընկերակիցներուն վրայ ու կը ժպտէր : Շատ չատ աւելի շնորհ տաղանդը , բայց չատ աւելի շփուար պատուասիրութեան զգացումներուն, ուստի որչափ եռ թողած էին զինքը նէն, ուստի որչափ եռ հեռու էր յաջողութեան կրկէսին մէջ հեւհեւալէ չատնկի առեն :

Քան տարի առաջ կարեվէր խոցած էր ու ալ չէր բուժուած : Աբրուսեակ պատաներ չէին թողլատած իրեն ամուսնանալ այն աղջկան հետ, որուն ծնողքը հայ ընկերութեան մէջ եղերական կեանք մը կը համարուէր :

Շատ կանուխէն, դեռ դպրոցական աղջկայ, սիրած էր բանաստեղծները, որոնց ձայնը հոգւոյ արձագանգ կը գտնէր խորը : Կեանքի մէջ միշտ երազուն չատ անգամ վարագոյր մը իր կը քաշարկէր իրականութիւնը : Գիտէ ըսել թէ այդ վերացական բոլորներուն մէջ միայն իր երջանկութիւնը կը տեսնէր, մարգիճահարի մը պէս մոռնալով թէ չուրջն է, եւ անուրջներու աչխարհ մը բերով :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(10 Շար.)

ԿԱՐՏ ** ՎԱԳՆԱՏՈՒ **

— Ձմեռն ինչպե՞ս էր։

— Ձմեռն ինչպես միշտ. ցրտեր, ձյուն։ Սակայն ոչինչ չէր կարող խանգարել մեզ։

— Ու ի՞նչ էիք անում։

— Ինչ որ միշտ. ընթերցում էինք, պատմություններ էինք հորինում, նկարում էինք։ Ամեն ինչ էր լինում։ Ես ինքս մի պատմություն էի հորինել։ Ուզում էի ձեզ պատմել, բայց հետո մտածեցի, որ ձեզ չի հետաքրքրի։

— Ինչո՞ւ չի հետաքրքրի։ Ասա, խնդրեմ։

— Ոչ, ոչ, չի հետաքրքրի։

— Ասա, խնդրեմ։

— Ոչ, ոչ, չի հետաքրքրի։

— Ասա, ասա, ասա։

— Ոչ, ոչ, ոչ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

×

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կը դասախօսէ ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, *տեսուչ Անթիլիասի դըպրեվանքին : Նիւթ.—* Հայ եկեղեցիին դիրքը միջեկեղեցական շարժումներու մէջ :

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1964 – 1965

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կարտանէն Տիկին Մարուսիա Կոկանեան (ծնեալ Առաքելեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Առաքելեան Անդրանիկ (հօր անուն Աթանէս, մօր անուն Մարգարիտ), եւ հօրեղբօրորդին Խաչատուրեան Գուրգէն, Ղափանի շրջանի Օղջի գիւղէն, կորսուած 1942ի պատերազմին (Գոր – մանացիներու գերիներէն) : Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն իմացնել իր քրոջը՝ հետեւեալ հասցէին : Տիկին Մարուսիա Կոկանեան,

Quartier de la Crau, GARDANNE (B. du R.)

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խընդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին *պանտը* կցել) եւ երեք փրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

— * —

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)



Les *Vartananc*, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

traduit de l'arménien par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 փր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 փր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 փր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 փր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 փր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 փր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 փր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 փր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 փր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 փր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 փր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 փր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 փր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 փր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ խաղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն. ծածկոցներ. — Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAYRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60 — C.C.P. Paris 15069-82

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI 27 AOUT 1964

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆր·	Հատը	0·30 Ֆ·

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

… ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10093

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.093

…ՕՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Ա·

…տարեկան էր Հ· Յ· Դաշնակցու–…, երբ 1896 Օգոստոս 14/26ին յե–…ական յանդուգն ու դղրդալին …րկ մը կատարեց արիւնարբու Սուլ–… Համիտի մայրաքաղաքին մէջ ։

…նք Օթոմանը դրաւող երիտասարդ…այինները երդուընցած էին իրենց …նքը զոհել ազգին համար, գիտակցօ–… եւ հայրենասիրաբար ։

…յկական Դատը օրուան հրատապ …իրն էր դարձած ։

…94ին Սասունի ապստամբութիւնը …րուակ բռնելով, Ապտիւլ Համիտ …րդերու եւ Թուրք կանոնաւոր զին–…որներու միջոցաւ ահուսարսափ տա–…ած էր ամբողջ Տարօնի շրջանին մէջ ։

…յկական բարենորոգումներու երաշ–…ր վեց մեծ պետութեանց Էրզրումի …ստոսներու պատուիրակութիւնը …նի ջէպքերու պատասխանատունե–…ր կրցած պատժել տալ ։

… կարմիր սուլթանը քաջալերուած՝ …ին եւ 1896ին երեք հարիւր հազար …ր ջարդել տուած էր հայկական նա–…նգներէն սկսեալ մինչեւ Սեւ Ծովու …

[illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԸ

—o—

ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեքշաբթի օր, Փարիզի մէջ տեղի ունեցան ազատագրման տարեդարձին վերջին հանդիսութիւնները։ Զօրս արարողութեանց ալ նախագահեց տը Կոլ ։ Նախ Մոնփարնասի կայարանը ուր ստորագրուած է Զօր· Ֆոն Շոլթիցի անձնատուութիւնը, ապա Էնվալիտ, Քաղաքային ոստիկանութեան կեդրոնը եւ վերջապէս՝ Թաղապետարանը ուր խօսք առած է հանրապետութեան նախագահը ։

Տը Կոլ վեր առաւ Փարիզի դիմադրական ոգին եւ չեշտեց թէ ·— « Շնորհիւ պարագաներու զուգադիպութեան մը, կարելի եղածին չափ կազմակերպուած, բայց եւ այնպէս արտակարգ, պատահեցաւ որ Փարիզի ազատագրումը ազգային յաջողութիւն մը ըլլայ ։ Ամէն բան այնպէս եղաւ որ կարծես բախտը կ'օգնէր Ֆրանսայի »։

Տը Կոլ ապա նկարագրեց թէ ինչպէս Օգոստոս 1944ն 25 Փարիզ կազմակերպուած է կռուելու համար գրաւման բանակին դէմ եւ եզրակացուց ·— « Բայց ճշդելու համար Ֆրանսայի ճակատագիրը, չի բաւեր որ ազատագրուի, գլխաւորաբար իր մայրաքաղաքին մէջ։ Որքան ալ փայլուն եւ արժանավայել ըլլայ զինուորական գործունէութիւնը զոր տարած է Լըքլէրի զօրաբաժինը իր երեք խումբերով՝ Պիյոթ, Լանկլատ եւ Տիօ եւ ներքին ճակատի վրայ Թանկի ու Մարկրիթ, հարկ էր որ, Փարիզ փաստէ իր ամբողջ հոգիով որ կ'ուզէր երկրին եւ Հանրապետութեան վերանորոգումը տեսնել ։ Հարկ էր որ լքում ու նախատինք տեսնելէ ետք, եւ ինչ որ ալ ըլլան կողմնակալ փառամոլութիւնները վերագտնուած յաջողութեան մէջ, նուիրագործէր դիմադրութեան այսինքն ազգ· պաշտպանութեան կառավարութիւնը ։ Բայց եթէ այսօր, կրնանք, շնորհիւ քսան տարի առաջ գործուած քաջագործութեանց, հպարտութեան եւ եղբայրութեան մէջ ոգեկոչել Փարիզի ազատագրումը, մեր պարտականութիւնն է նաեւ քաջարար դիտել մեր դժբախտութեանց աղբիւրը, անկէ դաս քաղելու համար։ Որովհետեւ նուաճումը, անձնատուութիւնը, ճնշումը ուրիշ բան չէին եթէ ոչ քաղաքական,

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

— * —

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Օգոստ· 24 եւ 25) հետեւեալ լուրերը կը քաղենք Կիպրոսի մասին։

Վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւ Չանգայայի իր բնակարանին մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Էրքինի եւ ամերիկեան դեսպան Րէյմընտ Հէրի հետ։ Երեքներու այս տեսակցութիւնը երկու ժամ տեւեց, եւ մեկնած պահուն, ամերիկեան դեսպանը որեւէ լուսաբանութիւն չտուաւ մամուլին ։ Դեսպանին մեկումէն վերջ Էրքին միջոց մը եւս տեսակցեցաւ Վարչապետ Ինէօնիւի հետ ։ Աւելի վերջ լրագրողները հետեւեալ հարցումները ուղղեցին Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքինի ։

— Ի՞նչ էր տեսակցութեան բնոյթը ։

— Խորհրդակցութիւններ եւ բանակցութիւններ կ'ունենանք, նորանոր խնդիրներ երեւան կ'ելլեն, ամերիկեան կառավարութեան կարգ մը հարցումներ ուղղած էինք, անոնց պատասխանները ստացանք ։

— Մեզի ներկայացուած ծրագիր մը կա՞յ ։

— Ծրագիր չկայ, այլ գաղափարներ կան ։

— Ի՞նչ փուլի մէջ են Ժընեւի տեսակցութիւնները ։

— Կատարեալ գաղտնապահութեան մէջ կը շարունակուին։ Այս մասին բան մը մի հարցնէք, երկու օրէ ի վեր տեսակցութիւնները կապ ունին Ժընեւի ժողովներուն հետ ։

— Յայտնուած գաղափարները գոհացուցի՞չ են մեզի համար ։

— Գոհացուցիչ չեն, կը ջանանք բարեկարգել եւ ուղղել զանոնք ։ Յառաջիկայ շաբթու, հաւանական է որ քանի մը տեսակցութիւն եւս ունենանք ամերիկեան դեսպանին հետ ։ Օթանի հետ կարգադրելիք խնդիրներ ունինք ։ ՕԹԱՆը կ'առարկէ թէ չենք կրնար իր զէնքերը գործածել, որովհետեւ այս ուղղութեամբ պայմանագիր կնքած ենք Ամերիկայի հետ։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ Կիպրոսի կացութիւնը ։

— Տեսակցութեանց եւ բանակցութեանց ընթացքին կապուած է։ Թերեւս գալ շաբթու կը վերջանայ, թերեւս ալ բնաւ չվերջանայ ։

— Ներկայացուած առաջարկելով կարելի պիտի ըլլա՞յ Կիպրոսի Թուրքերուն կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւնը երաշխաւորել ։

— Ամէն ինչ կախում ունի բանակցութեանց եւ տեսակցութեանց վախճանէն ։ Եթէ այդ ապահովութիւնը ներշնչէին, տեսակցութեանց պէտք չէր մնար բնականաբար ։

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Հելլէն թերթերը կը գրեն թէ Մակարիոս անդրդուելի մնացած է եւ ոչ մէկ զիջողութիւն ըրած Կիպրոսի մասին։ Ան բացարձակ անկախութիւն եւ ինքնավարութիւն կը պահանջէ միայն, եւ հելլէն պաշտպանողական նախարար Կարուֆալիաս չէ կրցած որեւէ կերպով տարհամոզել զինքը։ Ինչ կը վերաբերի Կիպրոսի Թուրք փոքրամասնութեան իրաւունքներուն, որեւէ տարբերութիւն չունին Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրք փոքրամասնութեան տրուած իրաւունքներէն։ Միայն թէ ՄԱԿի մէկ դէտը պիտի հսկէ Կիպրոսի մէջ, եւ պիտի հակակշռէ այդ իրաւունքներուն ճշգրիտ գործադրութիւնը ։

ՌՈՒՍ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԵՏ

Մակարիոս Շաբաթ օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Կիպրոսի խորհրդային դեսպան Էրմօշինի հետ։ Այս տեսակցութեան մասին որեւէ տեղեկութիւն չտրուեցաւ, բայց ձեռնհաս շրջանակները կը հաւաստեն թէ տեսակցութիւնը կապ ունէր Խորհ· Միութեան կողմէ խոստացուած զինուորական օժանդակութեան խնդրին հետ ։

Մակարիոս մերժած է նոյն իսկ վիճաբանութեան դնել Էչիսընի ծրագիրը, որ կ'առաջարկէ կղզիին մէջ զինուորական խարիսխ մը տալ Թուրքիոյ եւ ինչ ինչ առանձնաշնորհներ Կիպրոսի Թուրքերուն։

ՌՈՒՍԵՐԸ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՄԱԿԱՐԻՈՍԷ

Ահա այն ծանր պայմանները, որոնք Ռուսիոյ կողմէ առաջարկուած են Մակարիոսի, ըստ յոյն աղբիւրներու ·—

1) Կիպրոսը անջատել Յունաստանէ եւ ինքնավարութիւն հռչակել ։ 2) Ութ հազար խորհրդային ռազմագէտ եւ արհեստագէտ պահել Կիպրոսի մէջ։ 3) Կիպրոսի մէջ համայնավար կուսակցութեան վէթոյի իրաւունք տալ ։

Եթէ Մակարիոս այս պայմանները ընդունի, Կիպրոս Ռուսիոյ գիրկը կ'իյնայ այլեւս ։

զինուորական եւ բարոյական անկում մը, որ ինք ալ ծնած էր մեր հանրային իշխանութեանց երկար անկայունութենէն, մեր միջոցներու թերիներէն եւ մեր երկրի բազմաթիւ անորոշութիւններէն եւ պառակտումներէն։ Անշուշտ, անցեալը երբեք չի վերսկսիր այնպէս ինչպէս որ է։ Բայց ինչ որ ըլլան պայմանները որոնց մէջ պիտի ընթանայ մեր ապագան, միշտ վտանգներով լեցուն աշխարհի մը մէջ, մենք մեզի նախ տարրական երաշխաւորութիւններ պէտք է ապահովենք որոնք են ·— ամուր պետութիւն մը, արդիական պաշտպանութիւն մը եւ միախմբուած ազգ մը։

Կեցցէ՛ Փարիզը։

Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը ։

Կեցցէ՛ Ֆրանսան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԱՏԻ Հանրապետութեան Նախագահը իր միջամտութիւնը առաջարկած է երկու Քոնկոներու միջեւ եղած առկախ հարցերը լուծելու համար։ Կեանքը կամաց–կամաց իր բնականոն ընթացքը կը ստանայ Պուքավուի մէջ ։

 րօ) եւ Հայկ Թիրեաքեան (Հրաչ) ըստանձնեցին կռիւներու ղեկավարութիւնը։ Ֆէտայիները ռումբ ու դնդակ կը տեղային փողոցին մէջ խռնուած Թուրք խուժանին եւ զինուորներուն վրայ, որոնց դիակները կը խափանէին փողոցը ։

Առիթէն օգտուելով, Սուլթան Համիտ ջարդի հրաման կուտար եւ Պոլսոյ հայկական թաղերը — մասնաւորաբար Խասգիւղ — արեան մէջ կը խեղդուէին ։

Դաշնակցութեան բանբերները վեց դեսպաններուն յանձնած էին հայկական պահանջները ներկայացնող յուշագիր մը, — հայկական նահանգներու բարենորոգումներուն գործադրութիւնը, ըստ 1878ի Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածին ։

Դեսպաններէն շատեր Թարապիոյ (Վոսփոր· իրենց ամարանոցին մէջ կը զուարճանային եւ ո՛չ մէկ շարժում ըրին ջարդերը արգիլելու համար ։ Պահականաւեր ունէին Ոսկեղջիւրի եւ Վոսփորի մէջ։ Կրնային անոնցմով սպառնալ Սուլթանին։ Սակայն նախընտրեցին լուռ հանդիսատես ըլլալ, չվշտացնելու համար Սուլթանը, որ առատօրէն կը կաշառէր զիրենք, շահաւէտ առանձնաշնորհներ տալով իրենց հպատակներուն ։

Ջարդերու արձագանգը հասած էր Պանք Օթոմանը գրաւող հերոսներուն, որոնք դրամատան փոխ–տնօրէնին միջոցաւ լուր ղրկեցին Թուրք իշխանութեանց, որ դրամատունը տինամիթով օդը պիտի հանեն, եթէ անմիջապէս չըդադրեցնեն կոտորածը ։

Այս սպառնալիքին վրայ եւ միջազգային բարդութեանց առաջքն առնելու համար, ռուսական դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով Երլտըղ գնաց եւ Սուլթանէն լիազօրութիւն ստացաւ բանակցելու յեղափոխականներուն հետ եւ պարպել տալու Պանքան ։

Ու մաքիավելական խորամանկութեամբ յաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ ։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱԶԸ ՀԱՅ ՀՈԳԻ ՎՐԱՅ

Տեառնընդառաջի հրավառութեան ազդանշային սովորոյթը մեր հեթանոս հայրե– րէն ու պապերէն մեզի աւանդ հասած կրակի եւ Լոյսի պաշտամունքի խորքն ու– նի, Քրիստոնէական ընկալումով, որը ամենատարուան իւրաքանչիւր տարեմուտ փետրուար ամսու 13ի նախատօնակի երեկոյեան աւարտումից անմիջապէս յետոյ։ Երկար դարերի հոլովոյթի ըն– թացքին համահայկական ժողովրդային ընկալեալ սովորոյթի կնիքով մեզ է հա– ռել եւ մինչեւ ներկայ օրերն էլ ամնա– կատարուում է ։

Համայն Հայութիւնը իւր բնաշխար – հում, դիւղացի թէ քաղաքացի, առանց դասակարգի զոյգն խոիրի, նուիրական – նուիեամբ ամենատարում էր այն, Հայ Եկեղեցու կարգը անխախտ պահելու դի– տակցութեամբ եւ միշտ հայաչունչ ղրոչ– մով ։

Փետր· 13ի Տեառնընդառաջեան նա – խատօնակից յետոյ, եկեղեցում ներկայ դանուողները առն կը դառնային ձեռ – քերնին ունենալով մէկ մէկ մոմ վառ – ուած վիճակում, նրանով լուցանելու ըն– տանեկան յարկի ճրագը։ Դրանից յետոյ, երբ մութը հաղիւ սկսած, ամբողջ ըն – տանիքը կը բարձրանար տան կտուրը եւ եկեղեցւոյ բերուած մոմով վառում յա – տուկ պատրաստուած փայտակոյտը չոր խոխուներով ծածկուած։ Տան բոլոր ան – դամները, մեծից փոքրը, բոլորում էին Տեառնընդառաջեան ճարճատող բոցավառ խարոյկի չուրջը, հոգու բերկրանքով դիմաւորում այն։ Իսկ պատանիները, ե– րիտասարդներ առանձնապէս, նոյն տար– ուայ նորապսակ հարսն ու փեսան, ցատ– կում են կրակի վրայից «մուրատաւելու», ղերծ մնալու ամէն կարգի ցաւերից ու չոռերից ։

Կրակը հանդչելուց յետոյ մոխիրը հա – մարում էր սուրբ, մաքրութիւն ։ Հա – ւաքւում էր առանձին եւ չաղ տրւում պարտէզներում եւ արտերում, այն հա – ւատքով, որ տարուայ բերք – բարիքը կը լինեն առատ ։

Սրանցից անմիջապէս յետոյ, հոգեկան բաւականութեան զգացումներով իւրա – քանչիւր ընտանիք, լրիւ կազմով բոլոր– ւում էր սեղանի չուրջ ընթրիքի, որի ա – ւարտումից յետոյ սկսւում էր Տեառն – ընդառաջի մրզասեղանի վայելքը ։

Տան մեծ մայրը չոր մրգի բարիքները այդու բերք – բարիքներից՝ չիր, չամիչ, ընկոյզ, նուշ, կախան խաղող, խնձոր, տանձ եւ այլն պատրաստում ։ Մրգի մեծ պղնձեայ սինին չուրջանակի վառուած մոմերով լուսազարդուած, տան հարս – ներն կամ աղջիկները յատուկ չուքով բե– րում եւ դնում էին ընտանեկան սեղանի վրայ ։ Մրգասեղանի վրայ է բերւում աղանձ կոչուած բոլուած ցորենի եւ կա– նեփահատիկի խառնուրդով չոր ուտելի – քի մերկը՝ ամանների մէջ ։

Ընտանիքի մեծը օրհնում է մրգասե – ղանը, որից յետոյ սկսում է բարիքների վայելքը ։ Շրջան է անում կարմիր գինին բաժակներով կամ հոգի թասերով ։ Մեծ մայրիկը համբուրելով փոքրահասակնե – րին՝ տալիս է ամէն մէկին առատ բա – ժիններ մրգի սեղանից ։

Ընտանեկան յարկերի տակ բախտաւոր կեանքն էր խլրտում ։ Բերկրանքը ծաւա – լւում էր ։ Ինդն ու ծիծաղը բարձրա – նում տան երդիքն ի վեր··· Այդ օրը կը– րակն է կեանքի խորհուրդը ։

Երջանիկ հոգեվիճակի մէջ ժամերը սա– հում անցնում էին, մինչեւ հասնում էր դիշերային հանդստի ժամը եւ խաղաղու– թիւն իշխում էր ամէնուրեք ։

Ննջում է ընտանիքը երջանկութեան ու հոգու հանդստեան թեւերի տակ, հա – ւատաք ունենալով, որ Օջախի կրակը եւ Տան ձրագը անմար պիտի պլպլան սե – րընդէ – սերունդ ։

Հրապուրիչ կախարդանք ունէր հայ – կական Տեառնընդառաջը իւր խմաստով եւ Կրակի խորհրդով ։

Այսպէս ապրեց մեր սերունդը Հայոց Բնաշխարհում ։

Այսօր նա կրկին կարծես լցնում է հո– գեկան աշխարհս ։ Նա մղում է ինձ թէ – ւածելու չուրջ վաթսունամեակ մը առաջ, երբ կը պաշտօնավարէի Աղթամար կղզու վրայ, որպէս դաստիարակ ուսուցիչ, Թեմի Միջնակարգ նորաբաց դպրոցում ։

Այդ տարին կղզու վրայ առիթ ունեցայ Զրօրհնէքի Աղթամարեան հանդիսու – թիւնից յետոյ, տեսնելու նաեւ Տեառնընդառաջեան կրակվառը, աւելի տպաւորիչ պարագաների մէջ, քան մինչ այդ տեսել էի ։

Կղզու արեւելակողմը, « կարմիր եկե– դեցի» անունը կրող հարթակ լեզուակի վրայ, ծառացած ծովակի ալեկոծ ջրերի վրայ, պատրաստուած է փայտի եւ չոր խոխուներից մի դէղ, միաբանական կազմի կողմից ։

Մեր դպրոցի մեծահասակ սաներն էլ նման մի դէղ պատրաստել էին կղզու հիւսիս – արեւմտակողմը բարձրացող քա– րաժայռի կատարին, որը կոչւում էր Րաֆֆիի ֆար (*)։

Երեկոյեան Գադկաչէն տաճարի նա – խատօնակից յետոյ, վանքի միաբան հայ– րերը առաջնորդ էպի կարմիր եկեղեցու հարթակը ։

Իսկ մեր դպրանոցի աշակերտներից եր– կու տասնեակ սաներ ուղղուեցին դէպի ցցուն քարաժայռի բարձունքները, որա– դընթաց վերելքով ։

Կարճ րոպէներ անց, բորբոքուեցին Աղթամարեան Տեառնընդառաջեան խա – նեփահատիկի խառնուրդով չոր ուտելի – քի մերկը՝ ամաններ մէջ ։

Ընտանիքի մեծը օրհնում է մրգասե – ղանը, որից յետոյ սկսում է բարիքների վայելքը ։ Շրջան է անում կարմիր գինին բաժակներով կամ հոգի թասերով ։ Մեծ մայրիկը համբուրելով փոքրահասակնե – րին՝ տալիս է ամէն մէկին առատ բա – ժիններ մրգի սեղանից ։

Ընտանեկան յարկերի տակ բախտաւոր կեանքն էր խլրտում ։ Բերկրանքը ծաւա – լւում էր ։ Ինդն ու ծիծաղը բարձրա – նում տան երդիքն ի վեր··· Այդ օրը կը– րակն է կեանքի խորհուրդը ։

Երջանիկ հոգեվիճակի մէջ ժամերը սա– հում անցնում էին, մինչեւ հասնում էր դիշերային հանդստի ժամը եւ խաղաղու– թիւն իշխում էր ամէնուրեք ։

Ննջում է ընտանիքը երջանկութեան ու հոգու հանդստեան թեւերի տակ, հա – ւատաք ունենալով, որ Օջախի կրակը եւ Տան ձրագը անմար պիտի պլպլան սե – րընդէ – սերունդ ։

Հրապուրիչ կախարդանք ունէր հայ – կական Տեառնընդառաջը իւր խմաստով եւ Կրակի խորհրդով ։

Այսպէս ապրեց մեր սերունդը Հայոց Բնաշխարհում ։

Այսօր նա կրկին կարծես լցնում է հո– գեկան աշխարհս ։ Նա մղում է ինձ թէ – ւածելու չուրջ վաթսունամեակ մը առաջ, երբ կը պաշտօնավարէի Աղթամար կղզու վրայ, որպէս դաստիարակ ուսուցիչ, Թեմի Միջնակարգ նորաբաց դպրոցում ։

Այդ տարին կղզու վրայ առիթ ունեցայ Զրօրհնէքի Աղթամարեան հանդիսու – թիւնից յետոյ, տեսնելու նաեւ Տեառնընդառաջեան կրակվառը, աւելի տպաւորիչ պարագաների մէջ, քան մինչ այդ տեսել էի ։

Կղզու արեւելակողմը, « կարմիր եկե– դեցի» անունը կրող հարթակ լեզուակի վրայ, ծառացած ծովակի ալեկոծ ջրերի վրայ, պատրաստուած է փայտի եւ չոր խոխուներից մի դէղ, միաբանական կազմի կողմից ։

Մեր դպրոցի մեծահասակ սաներն էլ նման մի դէղ պատրաստել էին կղզու հիւսիս – արեւմտակողմը բարձրացող քա– րաժայռի կատարին, որը կոչւում էր Րաֆֆիի ֆար (*)։

Երեկոյեան Գադկաչէն տաճարի նա – խատօնակից յետոյ, վանքի միաբան հայ– րերը առաջնորդ էպի կարմիր եկեղեցու հարթակը ։

Իսկ մեր դպրանոցի աշակերտներից եր– կու տասնեակ սաներ ուղղուեցին դէպի ցցուն քարաժայռի բարձունքները, որա– դընթաց վերելքով ։

Կարճ րոպէներ անց, բորբոքուեցին Աղթամարեան Տեառնընդառաջեան խա –

ԱՐՇԱԻ ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ

—o—

ԴԺՈՒԱՐԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկացիներու վերջին յաջողութիւ– նը, որուն չնորհիւ իրենց արբանեակը հազարաւոր լուսանկարներ ղրկեց Լուս – նին մասին, մեծ այժէկանութիւն ար– ուաւ դէպի Լուսին արշաւին, Ամերիկա – ցիներուն եւ Ռուսերուն միջեւ։ Հիմա, ա– մերիկացի գիտնականները մեծ եռանդով կ'ուսումնասիրեն այդ լուսանկարները, եւ անոնց աշխատանքը պիտի տեւէ շուրջ երեք տարի ։

Այսուհանդերձ, հակառակ այս չատ մեծ յաջողութեան, դէպի Լուսին ճամ – բորդութիւն մը կը թուի ըլլալ չափա –

բոյկները, կղզու երկու կէտերի վրայ միաժամանակ ։

Սա կարծես ծառայեց որպէս ազդա – նշան ։

Ռչտունիքի դաշտավայրում ու եղերով լեռնաշղթայի փէչերին ծուարած հայկա– կան դիւղերից տեսանելի դարձան բոց – կըլտացող վառուղ հրավառութեան տե– սարաններ, որոնք աւելի քան խորհրդ – դաւոր էին դառնում թանձրացող խաւա– րի մէջ ։

Մեր դաւառացի պատանիները չուրջ – պարը կրակի չուրջը աւարտուեց եւ վեր– ջին կայծը մնաց մոխիրների տակ ան – թեղուած դալիք Տեառնընդառաջների համար ···։

×

Հայրենիքի հողի գրկում ծաւալուած հրավառութեան հայաչունչ խորհուրդը այսօր էլ կայ։ Կը մնայ անչէջ յիշատակ – ներով։ Նրա կիզիչ կրակը կը տաքնրէ հոգեկան աշխարհը՝ մէն մի հայ մարդու։

Կ'ուզէի յիշատակի այս խոսքը այ – րուէր ։ Նրա մոխիրը հովի թեւերով եր– թար սփռուելու ամայացած հայրենիքիս լեռներում, ձորձորներում ու դաշտե – րում, որոնք մի Զարի կրունկների տակ կը մնան կքած ։

Պարծանք մեր վաղուայ սերունդնե – րին, որոնք նոր բորբոքուն հուրով պիտի վառեն ձրագը մեր պապենական հողերի վրայ, Սասունից Սիփան մինչեւ ապատն ի վեր Մասիսները ։

Հ· ԿՈՍՈՅԵԱՆ

(*) Մեծանուն վիպասան բանաստեղծը այս բարաժայռի կատարին, ներշնչուած հայրենի բնութեան սքանչելի համայնա– պատկերից, քնարերգել է «Զայն տուր, ով ծովակ» հրաշունչ երգը ։

զանց դժուարին, հակառակ Ամերիկեան– ներու խոստումներուն ։

ՊԱՐԱՊՈՒԹԵԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Որքան աւելի ուսումնասիրուի հարցը, այնքան աւելի կը ցցուին դժուարութիւն– ները։ Առաջինն է՝ պարապութիւնը, որ կը տիրէ Լուսնին վրայ ։ Կը կարծուի թէ Լուսնին վրայ մթնոլորտ չկայ· նոյնիսկ եթէ ըլլայ, ան աչխարհի մթնոլորտին դէմ 1500 անդամ նուազ խիտ է ։ Ասոր– նաւորդը, որ պիտի իջնէ Լուսնին վրայ, պարապութեան հետեւանքով՝ փճացած պիտի տեսնէ իր դղեակները։ Կը կար – ծուի՝ թէ անոր արիւնն իսկ պիտի ցնդի օդին մէջ, ինչպէս մարմնին միւս բոլոր հեղուկ տարրերը ։

ՓՈՒՆԻ ՆԱԻԻՆ ԹԱՆԶՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լուսինը չարունակ « կը ռմբակոծուի երկնային փոքր մարմիններով։ Առանց Լուսնին մէջ կը փորէն դանազան մեծու– թեամբ խառնարանները, ինչպէս որ փո– տեցին «Ռենճըր Է» արբանեակին՝ երկիր դրկած լուսանկարները։ Արդ, այս մար– միններէն ոմանք չափազանց փոքր են, եւ հաղիւ փոշիի հատիկի մը կը հաւասա – րին ։

Գիտնականներէն ոմանք կը կարծեն, թէ Լուսնի կեանքին ընթացքին, որ կը դնահատուի չորս ու կէս միլիառ տարի, փոշիի հսկայ խաւ մը կազմուած ըլլայ Լուսնին վրայ ։

Փրոֆ· Սիկել, Միչիկանի Համալսա – րանէն, կը խորհի՝ թէ ռատարը եւ նր– մագիտական հաշիւները՝ կը մատնանշեն քանի մը մեթրի թանձրութիւն մը։ Իսկ Գոռնելի Համալսարանի փրոֆէսոր՝ Տոքթ· Կոլտ կը մտածէ՝ թէ Լուսինը ու– նի 1500 մեթր թանձրութեամբ փոշիի խաւ մը (որ եթէ իրական ըլլայ, պիտի ընկղմուի խեղճ աստղանաւորդը)։ Վեր – ջապէս, Նոպելեան մրցանակաւոր Տոքթ· Հիւրի՝ այդ թանձրութիւնը կը դնահա – տէ միայն երեք միլլիմեթր ։

Հարցը վէճի նիւթ է, թէեւ, «Ռենճըր Է·»ի առած լուսանկարները կը ցուցնեն թէ Տոքթ· Հիւրիի կարծիքը ճշմարտա – նման է ։

ԼՈՒՍԱՒՈ՞Ր ԹԷ ՄՈՒԹ ԿՈՂՄ

Ուրիշ հարց մըն ալ կայ· ո՞ր կողմը պէտք է իջնէ աստղանաւորդը· Լուսնի լուսաւո՞ր կողմը, որ ողողուած է Ար– եւէն, թէ հակառակ կողմը ։

Լուսնին արեւոտ կողմը, չարունակ – բար «ռմբակոծուած» է մետաղէ ճառագայթներէն· երբեմն, արեւային փոթորիկներու առեն, այդ ռմբակոծումը հարիւրապատիկ կը սաստկանայ։ Ուս– ում, պէտք է ընտրել արեւային գործա– տի, պէտք է ընտրել արեւային գործա– տի, պէտք է ընտրել արեւային գործա– տի

ՆՅԱՆՏՈՂ ** ՎՅԳԿ

Մանկ դուռը կամաց բացվեց ու ներս մտավ Ալիսը։ Ան ոտքի ելավ, ապա նորից նստեցավ իր տեղը, ձեռքերը ծալեց իրար վրա եւ ուշադրութեամբ նայեցավ աղջկան։

— Ես ուզում էի քեզ հետ խոսել, — ասաց Ալիսը։

— Խոսիր, — պատասխանեց Ան։

— Ես ուզում էի հարցնել, թե ինչո՞ւ ես դու ինձ հետ այդպէս վարվեցար։ Ես քեզ ոչինչ վատ բան չեմ արել։ Ինչո՞ւ ես դու ինձ հետ այդպէս վարվեցար։

Ան ոչինչ չպատասխանեց։ Ան միայն նայեցավ Ալիսին, ապա գլուխը կախեց եւ սկսաւ մտածել

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ .—

Այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

×

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կը դասախօսէ ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, տեսուչ Անթիլիասի դըպրեվանքին : Նիւթ .— Հայ եկեղեցին դիրքը միջեկեղեցական շարժումներու մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Թումանեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Կարապեան եւ զաւակները՝ Միրիէյլ եւ Ռէմոն, Պ. Թովմաս Թովմասեան (Պէյրութ), եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Առաքել Թաթուլեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (Օգոստ. 30), Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց սիրելի զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍՈՒՐԷՆ ԿԱՐԱՊԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԿՈՒՋՈՒԻՆ

MILLER PRÊT A PORTER
Dames Marseille

Կը փնտռէ ափիէսէօրներ վերարկուի, նմոյշով եւ կին մեքենիսէններ աշխատանոցի :

6, Rue Jeune Anacharsis, MARSEILLE

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 - 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 - 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խընդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանդըկցել) եւ երեք ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել Վարչութեան :



Les Vartananc, les compagnons du Connétable Vartan Mamigonian, sont les héros et les 1036 martyrs qui, en 451, à la bataille d'Avaraïr, se sont sacrifiés à leur patrie. Aux 250.000 hommes du Roi des Rois, aux fameux Immortels, aux éléphants, Vartan ne peut opposer que 15.000 chevaliers et 45.000 manants accourus à son appel. Combat désespéré dont l'Arménie sortira pourtant victorieuse, arrêtant pour plus d'un millénaire l'invasion de l'Occident.

Vartananc est une puissante évocation historique, épique, colorée, animée, grouillant de personnages inoubliables, basée sur une étude et sur une connaissance précise des lieux et des événements. L'on comprend que Louis Aragon ait exprimé le désir de voir traduit le grand livre du dramaturge, poète et historien de l'Arménie Soviétique, T. Démirdjian.

traduit de l'arménien par Dikran Kirazian, présenté et adapté par Victor Gardon. 336 p. 15 F.

STOCK, 6, rue Casimir-Delavigne, Paris 6e

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ. հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ - ԶԱՐԴԱՐԷՔ - ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ պաստառ - կարգ. ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՄԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆր·	Հատը	0·30 Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
28 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Տարի — Թիւ 10094

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.094

ԱՄՍՈՅ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Բ.

Պանք Օթոմանի գրաւումը չէր նմանելու Գափուի եւ Գապը Ալիի ցոյցերուն, որոնք սահմանափակուած Հնչակեան կուսակցութեան կողմէ, նոյն նպատակներով, — մայրաքաղաքի հարստահարութեանց դէմ ալ գաւառի հարստահարութեանց դէմ միջազգային դաշնագրով ապահովուած բարենորոգումները :

Ցոյնիլ Համիտի խաֆիէները օրեր առաջուընէ գիտակ էին կատարուելիք ցոյցին եւ ոստիկանական նախապարերը ամէն ինչ առած էր ծայրայեղութեանց դիմելու համար :

Ոչ մի պատրուակ չէին զրկած այդ գործողութիւն չկատարելու եւ կարմիր Սուլթանը չարունակ կը խրատէր Սուլթանը չարունակելու իր ջարդի քաղաքականութիւնը : Ոստիկանները նոյնպէս գիտակ էին Օգոստոս 14/26ին տեղի ունենալիք երեսներդրումներու մէկ մասին : Ֆրանքֆօրթի վիժեցաւ : Քարաքէօյի, Պաքիլի եւ Ղալաթա – Սէրայի ծրագիրը ապահովուեցան : Սակայն մեծ յոյսերնին դրած էին հանուելիք Պանք Օթոմանի դրաւումը : Իրրեւ յեղափոխականներու ապաստարան ծառայելու համար :

Երբ Աթէնք կը հասնէր, Մակարիոս Արք· կը յայտարարէր, օդակայանը հաւաքուած լրագրողներուն, թէ ճնշումներ կ'ըլլային Կիպրոսի եւ Յունաստանի վրայ, որ «խորթ» լուծում մը ընդունին եւ այս պատճառաւ է որ ինք Աթէնք եկած է : Պաշտօնական աղբիւրէ սակայն կը ճշդեն որ ոչ մէկ ճնշում եղած է Յունաստանի վրայ :

Միացեալ ազգերը կը չեչակ միասնաբար որոշած որոշումը որն է՝ Ազգաժողովին տանիլ Կիպրոսի հարցը, հոն յաջողցնել տալու համար «առանց պայմանների» անկախութեան սկզբունքը, ինքնորոշման իրաւունքով : Բայց Մակարիոսի Նիկոսիա մեկնումէն առաջ կ'ըսուէր թէ «առանց պայմանի» անկախութիւն պէտք է հասկնալ Էնոսիսի լմնցում : Նոյն աղբիւրին համաձայն ծրագիրը վերջնականապէս ձախողած պէտք է նկատել : Նշելիք կարեւոր դէպքն է սակայն Մակարիոսի հրաժարումը խորհրդային օժանդակութիւն ուղղէ : Հաւանարար Մակարիոս ի վերջոյ տեղի տուած է այդ կէտին վրայ փոխարէն այն ապահովութիւնը ստանալով որ Յունաստան ամբողջովին իւրացուցած է կիպրական տեսակէտը : Օդանաւ բարձրանալէ առաջ, Մակարիոս Արք· ըսած է «յաւերժութիւն, ի մօտոյ, Յունաստանի միացած կիպրոս մը » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻԱՑԱԾ ԿԻՊՐՈՍ ՄԸ, Ի ՄՕՏՈՅ

— o —

Կ'ԸՍԷ ՄԱԿԱՐԻՈՍ

Օրուան մը խորհրդակցութիւններէ ետք, կիպրոսի նախագահը մեկնած է Աթէնքէն, յայտարարելով « ի մօտոյ, Յունաստանի միացած կիպրոս մը» : Այս յայտարարութիւնը կարեւոր կը նկատուի մանաւանդ այն պահուն երբ դանադան աղբիւրներու համաձայն, Մակարիոս դէմ կը նկատուէր այլեւս էնոսիսի եւ կողմնակից միայն ամբողջական անկախութեան : Յոյնեւկիպրական զեկոյցը որ հրատարակուած է այս առթիւ նոր բան չի բերեր սակայն եթէ ոչ անգամ մը եւս հաստատումը որ երկու երկիրները բոլորովին համաձայն են :

Երբ Աթէնք կը հասնէր, Մակարիոս Արք· կը յայտարարէր, օդակայանը հաւաքուած լրագրողներուն, թէ ճնշումներ կ'ըլլային Կիպրոսի եւ Յունաստանի վրայ, որ «խորթ» լուծում մը ընդունին եւ այս պատճառաւ է որ ինք Աթէնք եկած է : Պաշտօնական աղբիւրէ սակայն կը ճշդեն որ ոչ մէկ ճնշում եղած է Յունաստանի վրայ :

Միացեալ ազգերը կը չեչակ միասնաբար որոշած որոշումը որն է՝ Ազգաժողովին տանիլ Կիպրոսի հարցը, հոն յաջողցնել տալու համար «առանց պայմանների» անկախութեան սկզբունքը, ինքնորոշման իրաւունքով : Բայց Մակարիոսի Նիկոսիա մեկնումէն առաջ կ'ըսուէր թէ «առանց պայմանի» անկախութիւն պէտք է հասկնալ Էնոսիսի լմնցում : Նոյն աղբիւրին համաձայն ծրագիրը վերջնականապէս ձախողած պէտք է նկատել : Նշելիք կարեւոր դէպքն է սակայն Մակարիոսի հրաժարումը խորհրդային օժանդակութիւն ուղղէ : Հաւանարար Մակարիոս ի վերջոյ տեղի տուած է այդ կէտին վրայ փոխարէն այն ապահովութիւնը ստանալով որ Յունաստան ամբողջովին իւրացուցած է կիպրական տեսակէտը : Օդանաւ բարձրանալէ առաջ, Մակարիոս Արք· ըսած է «յաւերժութիւն, ի մօտոյ, Յունաստանի միացած կիպրոս մը » :

Ծառացաւ ուղիի քան Լօթը տասնեակ տարիներ առաջ եւ ազատ ապրելու, անտարներ առաջ եւ ազատ ապրելու, անկախ հայրենիք ունենալու իր կամքը արտայայտեց յեղափոխական չարժումնե-րով եւ հերոսամարտներով :

Կուկունեան արշաւանք, Սասուն, Զէյթուն, Պանք Օթոման, Խանասոր, Երզնկա, Հայ – Թաթարական կռիւներ, Մուսա Լեռ, Վան– Տարօն, Եղեսիա, Շապին Գարահիսար, Համըն, Այնթապ, Մարաշ, ու այս բոլորէն վեր՝ Սարտարապատ, Ղարաքիլիսա եւ Բաշ Աբարան կենդանի վկաներն են զինուորական ազատ ու անկախ հայրենիք ստեղծելու մեր անյողդողդ կամքին :

Մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու արիւնը արդարութիւն կը պահանջէ :

Պանք Օթոմանի 68րդ տարեդարձին առթիւ ողեկոչելով մեր բոլոր հերոսամարտները, հերոսներն ու նահատակները, կ'երդնուինք հաւատարիմ մնալ անոնց կտակին, եւ անվհատ չարունակել ազատարարը, մինչեւ կատարեալ յաղթանակ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Քիչ առաջ արդէն, երբ Մակարիոս կ'ընդունէր կիպրոսի յոյն նոր դեսպանը, ըսած է անոր·— « Վերջին դեսպանն էք Յունաստանի», յայտնելով այս ձեւով թէ Կիպրոս այլեւս պիտի կապուի Մայր–Հայրենիքին : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ այս միացումը կրնայ յայտարարուիլ մինչեւ Նիկոսիա մեկնումէն առաջ կ'ըսուէր թէ «առանց պայմանի» անկախութիւն պէտք է հասկնալ Էնոսիսի լմնցում : Նոյն աղբիւրին համաձայն ծրագիրը վերջնականապէս ձախողած պէտք է նկատել : Նշելիք կարեւոր դէպքն է սակայն Մակարիոսի հրաժարումը խորհրդային օժանդակութիւն ուղղէ : Հաւանարար Մակարիոս ի վերջոյ տեղի տուած է այդ կէտին վրայ փոխարէն այն ապահովութիւնը ստանալով որ Յունաստան ամբողջովին իւրացուցած է կիպրական տեսակէտը : Օդանաւ բարձրանալէ առաջ, Մակարիոս Արք· ըսած է «յաւերժութիւն, ի մօտոյ, Յունաստանի միացած կիպրոս մը » :

Կիպրական կարդ մը թերթեր արձագանգ հանդիսացած են պետական հարուածի մը Արքեպիսկոպոս – նախագահին դէմ : Ըստ այդ աղբիւրներուն տեղը պիտի անցնի խմբակ մը որ անմիջապէս « միացում» պիտի հռչակէ եւ ընդունի Էչիսըն ծրագիրը : Այդ լուրերու համաձայն պետական հարուածին մէջ, նախատեսուած էր նաեւ Մակարիոսի սպանութիւնը : Ցոյս կայ սակայն որ Յունաստանի ամբողջական օժանդակութիւնը ամբապնդէ Մակարիոսի դիրքը :

× Մակարիոս եւ Քիւրիւհանու Գահիրէ կը մեկնին խորհրդակցելու համար Նասըրի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՋԱՐ հոդիէն աւելի հեռեւած են Թոլիաթթիի դպաղին Հոմի մէջ : Թափօրին գլուխը կը գտնուէին չորս հազար հոգի կարմիր հսկայ ծաղկեպսակներով եւ տասնմէկ նուագախումբ որոնք կը նուագէին Պէթհովէնի « Հերոսականը » (Գ· Համանուագ) : Համայնավար պատուիրակութեանց չարքին կը բացակայէր չին պատուիրակութիւնը : Թափօրի ճամբուն վրայ բոլոր եկեղեցիները փակ էին :

ԷՐՀԱՐՏ – Խրուշչեւ հանդիպումի մը մասին, Դաշնակցային Հանրապետութեան վարչապետը յայտարարած է Միւնիխի ճայնատուիւէնի, որ ցարդ չի պատեր թէ այդ ծրագիրը պիտի իրականանա՞յ, բայց հաւանական կը գտնէ որ ան պատահի ամերիկեան ընտրութիւններէն ետք :

ԼՈՒՃԻ ԼՈՒՆԿՈ , միաճայնութեամբ նշանակուած է Թոլիաթթիի իրրեւ յաջորդը, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան Կ· Կոմիտէի ընդհ· քարտուղարի պաշտօնին :

ՃՈՆՍԸՆ պաշտօնապէս վաւերացուեցաւ իրրեւ դեմոկրատ թեկնածու : Փոխնախագահ ընտրեց՝ ծերակուտական Հըմֆրէյ : Նշանակումի ճառին մէջ, Ճոնսըն կը ներկայացնի ոչ միայն իրրեւ Ամերիկայի այլեւ իրրեւ աշխարհի յոյսը :

ՍԱՑԿՈՆԻ մէջ չիոթ կացութիւն մը կը տիրէ : Քանի յաջորդութիւնը ցարդ ո – րոշ չէ : Միւս կողմէ , կարդ մը լուրեր համաձայն կաթողիկներու զարհուրելի ջարդ մը սկսած է պուտտայական – ներուն կողմէ , Տա – Նանկի չրջանը : Մեռեալներ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան :

ԱԼԺԵՐԻԱ տասը միլիոն 289 հազար 453 բնակիչ ունի :

ՊԱՊԸ 1500 բառերէ կազմուած խաղաղութեան կոչ մը ըրաւ Քասթելկան – տոլֆոյի ունկնդրութեանց սրահին մէջ : Պօղոս Զ· յիշած է որ քաղաքական եւ դաղափարական անձնասիրութիւնը վերածնած է : Ժողովուրդներու ապահովութիւնը սիրոյ վրայ հիմնուած է :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԴԺՆԴԱԿ ՎԻՃԱԿԸ

— * —

5000 ՀՈԳԻ ՀԱՇՈՒՈՂ ԲԱՐԳԱՒԱՃ

ԳԱՂՈՒԹԷՆ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ 2000 ՀԱՅԵՐ6

— o —

«Ազդակ»ին կը գրեն Նիկոսիայէն ·—

Թրքական անխնայ ռմբակոծումներէն վերջ , ձգտեալ վիճակ կը տիրէ Կիպրոսի մէջ :

Հակառակ անոր որ միջազգերը նուազած են զգալի կերպով , կացութիւնը կը մնայ լուրջ եւ կը սպառնայ աւելի ծանրակիր երեւոյթներու :

Որոշ է որ թրքական ռմբակոծումները Կիպրոսի ժողովուրդին վրայ խոր ազդեցութիւն գործեցին : Սակայն եւ այնպէս, Կիպրացիները որոշած են պայքարը չարունակել ուժգնօրէն, վստահ ըլլալով վերջնական յաղթանակին :

Նախանցեալ Կիրակի օր ճգնաժամային օրեր ապրեցաւ մայրաքաղաքի ժողովուրդը : Հրացանաձգութիւնը Նիկոսիոյ մէջ տեւեց աւելի քան երեք ժամ , որու ընթացքին փամփուշտները կը հասնէին մինչեւ առժամեայ Ազգային Առաջնորդարանը եւ Ազգային Իչխանութեան կարդ մը բնակարաններու պատերը : Հակառակ այս կացութեան, մեր ժողովուրդի բարոյականը բարձր է :

Այն հայ ընտանիքները, որոնք փոխադրուած էին Կանաչ Գիծը, որ կը բաժնէ յունական չրջանը թրքականէն, վերջին դէպքերուն պատճառաւ, Ազգային Իչխանութեան միջամտութեամբ փոխադրուեցան աւելի ապահով վայրեր : Այս ընտանիքները ընդհանրապէս կը բաղկանան ծերերէ , որոնք արդէն իսկ կը վայելեն Ազգային Իչխանութեան նիւթական աջակցութիւնը :

Առաջնորդարանը ժամադրավայրը դարձած է մեր ժողովուրդին : Հոն կը դիմեն բոլորը՝ հայցելու համար մեր վերին իչխանութեանց աջակցութիւնը եւ պէտք է հոս նշել որ մեր կաթողիկոսական փոխանորդ Երուանդ Ծ· Վրդ· Արչլեան եւ իրեն չուրջ բոլորուած ազգային իչխանութեան ներկայացուցիչները ամէն չանք կը թափեն՝ նուազեցնելու համար տառապանքը մեր դաղութին :

Այս ընթացքով մեր դաղութի թիւը օր ըստ օրէ կը նուազի : Կը սպասուի որ նոր կարաւան մը ճամբայ ելլէ Օգոստոս 28 – ին դէպի հայրենիք : Մօտ հինդ հազար հաչուող դաղութէն հազիւ երկու հազար հոգի մնացած է, դաղութին մէկ զգալի մասը դաղթած ըլլալով Անգլիա, վերջին դէպքերու պատճառաւ :

Երկար տարիներ ինքնաբաւ, բարգաւաճ եւ չէն կիպրոսի հայ համայնքը , որ պարծանքն էր համայն Հայութեան եւ որ իր օգնութիւնը երբեք չէր զլացած բոլոր ազգօգուտ նպատակներուն , դժբախտաբար, կը ցաւինք որ միւս դաղութներէն օգնութիւն հայցելու դիրքին մէջ կը դտնուի այսօր , խորապէս վիրաւորուած դգալով իր ազգային հպարտանքը :

Համաշխարհային Եկեղեցական Ժողովուրդը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ժընեւ, որոչ նիւթական յատկացում մը բրած է արդէն : Կ'իմանանք թէ Ամերիկահայ Ազգային Կեդր· Վարչութիւնը եւս ժողով մը դումարելով Հրանդ Արք· Խաչատուրեանի նախագահութեան տակ , որոշում դոյացուցած է եղբայրական ձեռք երկարելու մեր համայնքին, որ ենթարկուեցաւ նիւթական մեծ կորուստներու եւ զրկանքներու, իր կամքէն անկախ քաղաքական պատճառներով :

ՄԽԻԹԱՐ ԳՕՇ

Ժ. դարը կովկասեան ժողովուրդնե-րին դրել էր մի կողմից օտար նուաճող-ներու, իսկ միւս կողմից՝ աւատական ներքին մասնատուածութեան, ընկերա-յին հակասութիւնների եւ կրօնական տա-րաձայնութիւնների խաչաձեւուղ կրակի առակ :

Ճակատագրական այդ ժամանակաշրջա-նում էր, ահա, որ կովկասեան իրա-նութիւնը ծնեց իր մտքի հերթական տիտաններին, Վրաստանը՝ Շօթա Ռուս-թաւելուն, Ադրբեջանը՝ Նիզամի կեանք-հան, իսկ Հայաստանը՝ Մխիթար Գո-շին :

Ճիշդ է, այդ ժամանակ հայ ժողովրդի վիճակը արտաքնապէս ունէր մխիթարա-կան որոշ երանդներ (ծաղկում էր Կի-լիկեան Հայաստանը, մայր Հայաստա-նում անկախութեան մէջ էր նրա հիւսի-սային երկրամասը), սակայն իրականում դրութիւնը չատ աւելի լուրջ էր : Առա-ւել վտանգաւորն այն էր, որ այդ ժամա-նակուայ բռնակալները բոլորովին ուրիշ պատմական բնոյթ ունէին, նրանք, հե-դեղի նման, եկել էին Միջին Ասիական տափաստաններից՝ խլելու ուրիշների հայրենիքը եւ մշտապէս ապրելու այն-տեղ :

Հայաստանի ներսում եւ նրա սահման-ների վրայ այդ հեղեղն արդէն առաջա-ցրել էր վտանգաւոր լճեր եւ սպառնում էր ծածկել ողջ երկիրը : Իրենց բռնակե-ցութեանը զուգընթաց այդ քոչուորական եւ թափառաշրջիկ ցեղախմբերը մի կող-մից ոչնչացնում էին տեղացիներին, միւս կողմից՝ ճգտում ճուլել նրանց :

Այդ ահռելի վտանգը դիմագրաւելու համար հարկաւոր էր ե՛ւ ֆիզիքական, ե՛ւ, մանաւանդ, հոգեւոր ճակատա-մարտ : Մի նոր Մեսրոպ Մաշտոց էր պէտք, որ կարողանար փրկութեան մի ղէնք տալ հայ ժողովրդին :

Այդ ղէնքն էր ահա, որ այս անգամ տուեց Մխիթար Գոշը : Դա նրա նշանա-ւոր Դատաստանագիրքն էր՝ համապետա-կան նշանակութեամբ վիթխարի գործ, որ ի վիճակի էր ոտքի հանելու հայ ժո-ղովրդի բոլոր զանգուածները, ազգային արժանապատուութեան գիտակցութեամբ եւ արբազան աւանդութիւններով ամրա-պղղելու նրանց միասնութիւնը՝ ընդդէմ բարբարոս թշնամու : Իրօք, մի վիթխա-րի ճակատ էր դա, որի սահմաններն անց-նում էին ժողովրդի կեանքի ու կենցաղի, հոգու ու սրտի, իրաւունքի ու պիտակ-ցութեան ծալքերով :

Իր այս մեծ դերից բացի, Մխիթար Գոշի Դատաստանագիրքն աչխարհ էր ե-կել նոյնքան ու թերեւս աւելի մեծ դեր խաղալու ժողովրդի ներքին կեանքում : Հեղինակի նպատակն էր՝ ստեղծել ներք-նապէս խաղաղ, միասնական մի ժողո-վուրդ, կանոնաւորել նրա ընտանեկան վէճերը եւ իրաւական անխախտելի սահ-մաններ դնել նրա բոլոր խաւերի համար :

Արդարութիւն եւ խաղաղութիւն, ահա Մխիթար Գոշի ամենամեծ երազանքը : Այս գիրքը, ասում է նա, օգտակար է հասարակութեան ամէն մի անդամի հա-մար, այն վերացնելու է յուզումներն ու խռովութիւնները եւ հաստատելու է բո-լորի համար խաղաղութիւն, որովհետեւ այնտեղ, ուր չկայ դատ ու իրաւունք — այնտեղ անպակաս են գժտութիւնները, իսկ այնտեղ, ուր առկայ են դատն ու ի-րաւունքը՝ խաղաղութիւնն է անպակաս :

Այս ճանապարհով Մխիթար Գոշը մի-ժամանակ ձգտում էր ոչ միայն համե-մատաբար բարեկեցիկ կեանքի, այլեւ հայկական խորտակուած եւ կոտորակ-ուած տնտեսութիւնների միաւորման, միասնական կենտրոնացած պետութեան ստեղծման : Երազանքով է խօսում նա հայրենի թագաւորութեան վերականգնման մասին :

Մխիթար Գոշի Դատաստանագրքի առ-րողջութիւնից, իր ժամանակի համար միանգամայն խիզախումով, մեր առջեւ դառնում է մարդու իրաւունքի պաշտպա-նութեան գաղափարը : Այստեղ է, որ մը-շակւում են մարդկային արժանապատ-ուութիւնը պաշտպանող այնպիսի օ-րէնքներ, որոնք թէկուզ եւ ըստ խաւե-րի, բայց որոշակի միտում են դէպի յարաբերական հաւասարութեան գաղա-փարը : Մարդ հասկացողութիւնն այնքան բարձր է հեղինակի համար, որ նա ամէն կերպ ճգտում է ապահովել նրա կեանքը՝ անկախ նրա ընկերային ծագումից : Ան-սեղով անգամ պետական նշանակութեան յանցագործութիւնների մասին, Մխիթար Գոշը գրում է. «Չնայած նման դէպքերի համար միշտ էլ սահմանուած է եղել «դատաստան մահու ... բայց վասն մարդասիրութեան մեր օրինաց» պէտք է մահապատիժը փոխարինել ապրեցնող այլ պատիժով :

Մի ուրիշ տեղում նա վկայակոչում է հայրենական հնամենի աւանդները, ա-սելով. «Ի մերոց թագաւորաց ոչ հրա-մայեցաւ գնաւատացեալ սպանանել, բայց միայն խրատել ...» :

Մարդասիրական այս գաղափարներով Մխիթար Գոշի Դատաստանագիրքը եղա-կի երեւոյթ է ժամանակի եւ ոչ միայն ժամանակի համաչխարհային պատմու-թեան մէջ :

Գալով հարցի ընկերային կողմին, հայ օրէնսդիրն ու օրէնսդէտը գտնում է, որ ընկերային անհաւասարութիւնը ոչ թէ Աստուած է ստեղծել ի սկզբանէ, ինչ-պէս քարոզում էր եկեղեցին, այլ առա-ջացել է հէնց մարդկային յարաբերու-թիւնների պատճառով. «Ազատ յարար-չէն եղեւ մարդկայինս բնութիւն, այլ ծառայել տէրանց՝ յաղագս պիտոյիս ե-դեւ հողոյ եւ ջրոյ» : Դա ըմբռնած մտքի մի վիթխարի սաղմ էր՝ գոյացած Թոն-դրակիեան չարժման ընդերքում, որն ինչպէս երեւում է, իրովի ընդունում էր նաեւ Մխիթար Գոշը :

Հասկանալի է, որ նման հայեացքով կեանքին նայող հեղինակին միանգամայն խորթ պիտի լինէին ազգերի խտրակա-նութեան հարցերը : Դրա վկայութիւն տա-ղողոքներից մէկը՝ Դատաստանագրքի ըս-կզբնաղբիւրներն են, նրա համաչխար-հային ընդգրկումը : Ջեռնամուխ լինե-լով Դատաստանագրքին, Մխիթար Գոշը, հակառակ ժամանակի կրօնական մտածո-ղութեանն ու նախապաշարումներին, օգ-տագործեց եկեղեցական կանոններից եւ աստուածաշնչային օրէնքներից բացի, հին հեթանոսական սովորոյթները, ու-րիշ ազգերի հին ու նոր օրէնքները, ընդ-հուպ մինչեւ մահմեդական չարիաթնե-րը : Այսպիսով նա իր ընդգրկումների ո-լորտն առաւ իրաւաբանական մտքի հա-մաշխարհային հարստութիւնները եւ իր անձնական դիտելիքների ու տեղական պայմանների զուգորդումով հիւսեց մի աննախադէպ երկ :

Եւ պատահական չէր, որ այդ ստեղ-ծագործութիւնը դեռեւս իր խանձարու-րում (1184) հանդիպեց արտաքին ու ներքին թշնամիների կատաղի հալածան-քին : Մխիթար Գոշը իր ծննդավայր Գան-ձակ քաղաքում մատնուեց սեղմուկ Թուր-քերի ձեռքը եւ ենթարկուեց ահաւոր տանջանքների : «Բազում հնչեաց ի վե-րայ մեր փորձութիւնք ներքոյ եւ արտա-քոյ, յորմէ յողդողդեցաք եւ տկարա-ցաք», գանգատում է նա :

Հալածական եւ աքսորեալ Մխիթարն ի վերջոյ ընկնում է Խաչէն (Ղարաբաղ)՝ հայազգի Վախտանգ իշխանի մօտ, որ ժամանակով հոգատար դուրգուրանքի : Շուտով նրան իր մօտ մշտական բնակու-թիւն է հրաւիրում Կայենայ գաւառի (արդի Իջեւանի շրջան) մեծատուհի Քուրդ իշխանը : Այստեղ Մխիթարը հաս-տատւում է Գետիկ մենաստանում՝ վա-րելով չուրջ 30 ամեայ բեղուն ու արդա-սաւոր կեանք : Եւ այստեղ, որ քննար-կումներ, ընդունւում ու կեանքի ուղե-գիծ է տանում Դատաստանագիրքը՝ դառնալով հայ ժողովրդի մշտական խոր-հրդատուն ու հզօր զօրավիգը, որ մի-այն մայր հայրենիքում, այլեւ գաղթա-վայրերում : Եղան նոյնիսկ դէպքեր, երբ որոշ գաղթավայրերում կորաւ մայրենի լեզուն, կրօնը, սակայն Դատաստանա-գիրքը թարգմանուելով չարունակեց իր ազգապահպանման դերը : Դրա տխուր, բայց բազմախորհուրդ վկաներից են Դա-տաստանագրքի լեհերէն եւ գիչաղերէն թարգմանութիւնները :

Իսկ թէ ինչ դեր խաղաց այդ անզուգա-կան երկը բուն հայրենիքում կամ առ-հասարակ հայ ժողովրդի կեանքում, ան-հնար է որոշել : Սակայն, ամենայն ի-րաւամբ, կարող ենք ասել, որ այն իր պատմական դերով, մեսրոպեան այբու-բենից յետոյ, երկրորդ խոշոր ազգակն էր, որ եկաւ աւելի քան հզօրացնելու հայ ժողովրդի ազգային կերպարանքն ու նրա ինքնապահպանողական ոգին :

Այս, Մխիթար Գոշի Դատաստանագիր-քը հայ ժողովրդի համար օրէնք ու իրա-ւունք էր ոչ միայն ինչպէս ապրելու, այլեւ առհասարակ ապրելու, գոյատե-ւելու :

Դատաստանագրքից բացի, Մխիթար Գոշի անունը կապուած է նաեւ ուրիշ, դարձեալ եզակի նշանակութիւն ունեցող ստեղծագործութիւնների հետ : Ցիշենք նրա առակները, որոնք իրենց գաղափա-րական բովանդակութեամբ, ձեւով եւ արուեստով բոլորովին նոր երեւոյթ էին մեր հնամենի մատենագրութեան անդաս-տանում : Եւ միանգամայն իրաւացի է Մ. Աբեղեանը, որ այդ առակներով Մխի-թար Գոշին համարում է հայկական առակագրութեան հիմնադիրը :

Մխիթար Գոշը միաժամանակ մեծ դիտնական մանկավարժ էր. նրա հիմնած Նոր Գետիկի դպրոցը մեր միջնադարի հռչակաւոր դպրոցներից մէկն էր, որ բովով էին անցել անուանի մատենագիր-ներ Յովհաննէս Վանականը, նրա աշա-կերտ Կիրակոս Գանձակեցին եւ ուրիշ-ներ :

Ամբողջապէս իր ժողովրդին նուիր-ուած Մխիթարը, բնականաբար, չէր կա-րող դուրս մնալ նաեւ ժամանակի քաղա-քական գործիչների ոլորտից : Ջարթի-ստոսների Սպասաւորը ոչ միայն որդեգրուել էր նրան որպէս խոստովանահօր, այլեւ նրան էր դարձրել իր խորհրդատուն : Նրան անսահման հոգատարութեամբ էին շրջապատել Խաչէնի Վախտանգ իշխանը, նրա կինն Արզու Խաթունը, եղբայրները, Քուրդ իշխանը իր որդիներով ու թոռ-կիցներով : Վրացական արքունիքը եւս նրա ներկայացուցիչները, յատկապէս Իվանէ զօրավարը, մեծապէս յարգում էին նրա եւ հաշուի նստում նրա հետ :

Այս հասարակ Մխիթար Գոշն այն հո-ւսադէպ մեծերից էր, որոնց մէջ զուգոր-դուած են լինում մեծ գիտնականի, դա-տաղի, մանկավարժի, հասարակական գոր-ծիչի, քաղաքագէտի, տնտեսագէտի, գրէնագէտի, ինչպէս նաեւ աղնիւ քրիս-քասյու ընդունակութիւններն ու արժա-նիքները : Առաւել ուրախալին այն է, որ նրան բախտ վիճակուեց այդ ամէնը, ի-րեն յատուկ անձնուրացութեամբ, ի գո-պաս գնել իր բազմաչարչար ժողովրդի գոյատեւման եւ նրա հնամենի մշակոյ-թի ծաղկման գործին :

Պարզ է, որ այդպիսի անձնաւորութի-նը սիրոյ ու յարգանքի պիտի արժանա-նար ոչ միայն իր կենդանութեան տարի-ներին, այլեւ մահից յետոյ : Եւ, իրօք-ւն, ժողովուրդը դեռեւս միջնադարում նրա անունով կոչեց Նոր Գետիկ միջնա-տանին յարող դիւղը, իսկ նրա ծիրին արժանացրեց սրբացման՝ դերագոյն պա-տիւը, որ կարող էր տրուել միջնադա-րում : Գրիչները, սկսած նրա աշակեր-տօնական իրաւունքը չունէր : Ինչ-այլեւս սպասել : Սարաթեանի մատե-տարին արդէն երեք ամիս էր որ լու-ցած էր, ուստի եւ սուգի արգելքը վե-ցուած : Ու բանէք նաեւ որ միայն չհնեները չէին մղեր զինքը դէպի Աթա-եակը : Հիմա սկսած էր բուռն խզ-վառուիլ անոր համար : Տնչչանք, ո-իրար խառնուած կը վրդովէին զինքը Ուղելու ժամը հասած էր, մանաւանդ նչմարէր թէ Բեթալի իր մրցակիցնե-սկսած էին յաճախ այցելել Սարաթե-ներուն, ոմանք կիրակի, ոմանք լուր-րերը :

Կուսանը դիտէր թէ պատրաստ էր, դի-այն պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կը մնային : Շատ բնական էր որ Տիրան եակը մօրմէն խնդրելու համար էֆէնտիի միջնորդութեանը դիմելու էր Արուսեակի մօրեղբայրը որքան ալ համակրութիւն չէր տածեր Ադրիպ ֆէնտիի համար եւ դիտէր թէ չէր կրնար ընալ Արուսեակի արժանաւոր ամ-սինը, բայց եւ այնպէս կը զգար թէ մո-րեղբօր մը իրաւունքները սահմանափակ են. մեր ժողովական կամ հասատական պատասխան մը տալը մօրն ու աղջկանը կը պատկանէր :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(12 Շար.)

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՕԳՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

Ժ.

Երկուքն ալ կը սիրէին իրար. սրտով կապուած էին, առանց դիմելու աւան-դական յայտարարութեանց :

Տարիներէ ի վեր է Արուսեակ կը դծէր մտքին մէջ պատկերն այն երիտասարդին որուն պէտքը սկսած էր զգալ : Դաշնա-կին առջեւ, ընթերցումներուն առեն, մտածութեանցը մէջ անոր կը մնար երա-զուն : Իրեն համար կարծես ճշմարտու-թիւն մըն էր թէ իրաւ ապրած է արդէն ուրիշ կեանքով մը, հոն, այդ աշխարհին մէջ, կենսակից եղած է երիտասարդի մը որուն կարօտը կը քաչէր հիմա : Եւ իր այդ խոչընդոտն էր որ աչքերուն առջեւ կը տեսնէր :

Որքան կարօտի, կուռոզ միտք ունէր Նաւարեան, սիրան ալ այնքան սիրող էր ու զգայուն : Բարեկամական փոքր չըր-նակի մը մէջ կ'անցընէր կեանքը, ա-նունը երկու տարուան մէջ թէեւ ամէն կողմ տարածուած : Բայց իր մտած մար-տերու պահուն, իր յաղթութեանց մէջ կը զգար թէ իր սրտին համար մեծ բան մը կը պակսի. Արուսեակն էր որ հիմա կը լրացնէր այդ պակասը :

Երկու ամիս է որ գիրար գտած էին ու հիմա անհնարին էր իրենց օր մը անցը-նել առանց տեսնուելու : Նաւարեանի արձակուրդը լրացած էր, բայց ամէն ի-րիկուն կը վերադառնար Հալքի : Ա-տունները կանուխ, դեռ արեւը չբարձրա-ցած, պատյտի կ'ելլէր եղեւնիներու ան-տառը. հոն ծառի մը չուքին տակ նրա-ստած պիտի գտնէր Արուսեակը գիրք մը գրով ու աչքերը ան ճամբուն վրայ, ուսկից կուգար Նաւարեան :

Գովէ գով նստած, իրենց տեսակցու-թիւնը օրքան սրտանց մտերմական, դրսէն ալ այնքան յարգական էր : Հոն ժամ մը մէկտեղ կ'անցընէին, մինչեւ որ հասնէր առաջին չորեքշաբին մեկնելու ա-տենը : Նաւարեան կ'իջնէր Պոլիս, ու Ա-րուսեակ որուն տունը քիչ մը անդին էր, կ'երթար իր դաշնակին : Տրամաբանեան հեռաք մը չէր տեսնուեր այլ եւս երկու-քին դէմքին վրայ ալ : Իրիկունները միշտ իրար Ջամ – Իլիմանի կը գտնէին, Տիրան էֆէնտի մխասին : Ու լուսնակ գի-շերները Նաւակով չրջագայութեան մէջ կը զգային անճառելի հաճոյքը :

Ապրիլ էֆէնտիի քիչ մը անհաճոյ կը թուէր Նաւարեանի կզակին չամելը : Շո-գենաւին մէջ երբ իրարու հանդիպէին՝ ինչպէս կ'ընէ ամէն ոք, ինքն ալ կը սկսէր մազերը ետեւ սանտրել, ապա ձեռքը կը տանէր կզակին, կը շոյէր զայն, կը ձգէր ներքեւ, կը քաշքշէր, կը ծռէր աջ ու ձախ, ինչպէս կ'ընէ ամէն ոք որ կը սկսի մտածել : Ու ինչ որ ալ ընէր, ան-դադար կը զգար կզակին վրայ ներկայու-թիւնը չամելին, որ կարծես ամէն վայրկեան կը մեծնար, կը ծանրանար, կը ձգձգուէր, կը ծռմռուէր, կը ծռճռուէր, կը ծռճռուկ կ'ըլլար, կը ծռճռուկ կ'ըլլար, կը ծռճռուկ կ'ըլլար

ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊԸ

Եթէ երեւակայենք քառակուսի մը, որուն կողերը կը պարփակեն դրեթէ ամբողջ Եւրոպան, պիտի հասկնանք, թէ որքան մեծ է երկայնքը նշանաւոր Ձիւնական Պարիսպին :

Շէն կայսրը, Քրիստոսէ առաջ, մօտաւորապէս երկու հարիւր թուականին, տրամադրեց Պարիսպի Չինութիւնը՝ քաղաքական նպատակներով : Մէկ կողմէ՝ հնդիկներուն ազդեցութիւնը եւ միւս կողմէ պանիներու հետ՝ միացնելու համար արշաւանքները բարեացնելու համար, որ շարունակ կը սպառնային անոնց : Ձինական Պարիսպի իր սահմաններուն : Ձինական Պարիսպի ծնունդ առաւ հոչակաւոր երկրորդ կայսրութիւնը : Մէկ միլիոն պինդ ու բանուոր, թագաւորութեան մէջ գտնուող ոճրագործներուն ու չարագործներուն հետ, քսան տարի աշխատեցան, Չինը համար տասը մեթր բարձրութեամբ եւ հինգ մեթր լայնութեամբ քարկերտ պանդուած մը, որ աստղագէտներուն համաձայն, պարզ աչքով տեսանելի է լուսինէն ... :

Աշխատանքի պայմանները այնպէս էին, որ աւելի քան երեք հարիւր հազար բանուորներ մեռան, Պարիսպը փոխադրելով աշխարհի ամենամեծ գերեզմանատան : Եւ այս բանուորներուն մէջ կային դիւցազուններ, մտաւորականներ, դատապարտեալներ, կայսեր վարչածեւ ին հակառակորդներ, պատժուած պաշտօնեաներ :

Մինդի անբաւարարութեան պատճառով, բանուորները կը մեռնէին հարիւրներով եւ հազարներով : Աշխատանքնե րուն կը մասնակցէին նաեւ կիներ, որ բանուորներու վրանները համար կտաւ կը տիւէին : Այդ վրաններու տակ մար դիկ ու կիները կ'երդէին այն ողբերգները, որ մինչեւ այսօր կ'երգուին Պարիս-

---

Նրից, արտադրեցին եւ աշխարհով մէկ տարածեցին նրա ստեղծագործութիւնները, «Քայմամաուրքները»՝ նրա կենսագրութիւն – վարքը, իսկ ժողովրդական հեղ պանդուածները հիւսեցին հրաշապատում զրոյցներ, աւանդութիւններ :

Մինթար Գօշի նկատմամբ սէրն ու հետաքրքրութիւնը, սակայն, մի անգամ իրենց չէջան Թեւակոխեց ԺԹ. – Ի. դարերում, երբ հայ եւ օտար դիտնականները սկսեցին հետաղօտել նրա կեանքի եւ գործի մանրամասնները՝ նրա անուն գետնելով համաշխարհային մեծութիւնների շարքում :

ԱՍ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

Երեւան, «Գրական Թերթ»

պին մօտ գտնուող չրջաններուն մէջ, Քորէացին մինչեւ կոպիի անապատը :

×

Երբ կայսրը մեռաւ, Պարիսպի շինութիւնը աւարտած չէր տակաւին, բայց, կիսատ չձգուեցաւ : Ընդհակառակն, իրեն յաջորդող բոլոր կայսրերը, մինչեւ 620, ընդլայնեցին զայն ու զօրացուցին, կարեւորութիւն չտալով այդ նպատակին համար զոհուող մարդկային կեանքերուն : 650 թուականի տեղեկագրութիւնները, վաթսուն հազար մարդիկ մահացան, որովհետեւ, կայսրերէն մէկը, որ Հոներու կողմէ դերի բռնուելու վտանգին տակ կը գտնուէր, հրամայեց երկու չաբաթէն աւարտել Պարիսպի նոր մէկ մասին շինութիւնը : Եւ հրամանը գործադրուեցաւ : Հարիւր հազարաւոր մարդիկ դիչեր – ցերեկ առանց տնունդի աշխատեցան ... :

×

Պարիսպը միաժամանակ պաշտպանողական դրութեան մէկ մասն էր քաղաքներուն, ուր կը մտնէին նեղ դուռերէ : Այդպիսի անցքէ մըն է, որ 12րդ դարուն, մոնկոլ Ճենկիզ Խանը առաջին անգամ ըլլալով տեսաւ Փեքին քաղաքը, զոր կը պատրաստուէր գրաւել ու քանդել : Ձինացիք, Գան – Սուէն մինչեւ Փեքին թէեւ մօտաւորապէս երեք միլիոն պին – ուոր հանեցին իր դէմ, բայց Ճենկիզ անցաւ, պատերազմի դաշտին վրայ 350 հազար մեռեալ ու վիրաւոր ձգելով :

×

1700ի վերջերը, Պարիսպը ունէր ամէն տեսակի երեք հազար պաշտպանողական աշտարակ, ուր կը հսկէր 902 հազար 54 զինուոր : Նմանապէս, դիչեր – ցերեկ, կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ կը պահէր հեծելազօրքը՝ 389 հազար 167 ձիերով :

1420ին, տասներեքերորդ կայսրը, Մինկ, Պարիսպը օժտեց բանով մը, որմէ զուրկ էր մինչեւ այն տաեն, այսինքն, Թնդանօթով : Այդ Թնդանօթներուն առջեւ, ձախողեցան Թչնամիներու բոլոր յարձակումները :

Բայց, Ձինացիներու անհաշտ ու ոխերիմ Թչնամիները՝ Մանչուները, քանի տարի անընդհատ պատերազմելով՝ ի վերջոյ խորտակեցին Ձինացիներու դիմադրութիւնը եւ իրենց յաղթանակը տօնեցին ջարդելով Թնդանօթները չինող Եւրոպացիները :

Այսուհանդերձ, Ձինական Պարիսպը 14 դար պաշտպանեց Ձինաստանը : Եւ այսօր Թէեւ չատ բան չէ մնացած սկզբնական շինութենէն, սակայն եւ այնպէս կը նկատուի ժողովուրդներու մեծագոյն իրագործումներէն մէկը, որ իր ռազմական արժէքը կորսնցուցած ըլլալով հանդերձ, հիացում ու յարգանք կը պարտադրէ այցելուներուն :

Քաղեց՝ Վ. ՆԷՆ

ԶԲՐԱՂԻԼ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐԸ

Նորման Մաք Կաւըն անունով երիտասարդ մը 1949ին մտած էր Ուինսթըն Զբրաղիլի ծառայութեան մէջ : Եւ այժմ, տասնեակ տարիներ ետքը, իր տեսած – անցուդարձները կը պատմէ ան գրքի մը մէջ, որ կը կրէ «Պարոն Զբրաղիլ եւ իր սպասաւորը» անունը : Ահաւասիկ թարգմանութիւնը գուարճալի հատուածի մը, այդ գրքէն :

— Գլխու ցաւս կը բռնէր ամէն անգամ, երբ պատուանշանները գործածելու անհրաժեշտութիւնը կը ներկայանար : Օրինակի համար, երբ պէտք էր ներկայ ըլլալ Մ. Նահանգներու հետ կապ ունեցող պաշտօնական հանդիսութեան մը, հակառակ կողմէն գլխուն կ'անցընէր փոքրը գդակ մը, ամերիկեան Ուչագրաւ Ծառայութեանց Մեծալ պատուանշանին հետ, զոր անձամբ իրեն տուած էր նախագահ Ֆրանքլին Ռուզվելթ, երբ ինք Ամերիկա այցելած էր :

Երբ ընդունելութեանց առթիւ, իր չսիրած երեկոյեան պաշտօնական զգեստը կը հագնէր, ուսէն չեզակի կ'անցընէր այն պատուոյ գօտին, զոր տուած էր իրեն՝ պինք հրաւիրող կամ իր հրաւիրած պաշտօնական անձնաւորութեան պետութիւնը : Եւ, գրեթէ միշտ վէճ կ'ունենայինք իրարու հետ, երբ ստիպուած կ'ըլլայի ստուգել թէ ո՞ր ուսէն պէտք է անցնել գօտին : Կը ստուգէի, բայց ամէն անգամ կ'ընէր ան ստուգածիս հակառակը, առանց հաւատք ընծայելու բացատրութեան :

Տեսէք հիմա, թէ ինչ պատահեցաւ օր մը, երբ Ֆրանսա գացած էինք :

Սըր Ուինսթընի հագուելուն կ'օգնէի իրիկուն մը, կարեւոր ընդունելութեան մը առթիւ, որ տեղի պիտի ունենար Նանսի քաղաքին մէջ : Պատրաստած էի իր զգեստները եւ բաճկոնին ձախ կողմը դրած էի Ֆրանսական Ձինուորական Մեծատիճ ժապաւէնը : Երբ նայեցաւ հայելիին մէջ, յանկարծ քաչեց – հանեց զայն :

— Ձիշդ կողմը չէք դրած, ըսաւ :

Ես վստահեցուցի, թէ ճիշդ է դրած կողմս եւ թէ միշտ այդպէս կը դործածուին պետական պատուանշանները :

— Ո՛չ, պնդեց ան, ալ կողմը կը դնեն :

Ես սակայն պնդեցի, չուզելով որ սըխալ բան մը ըրած ըլլայ հրապարակով : Ըսի որ ստուգած եմ Փարիզի մեր դեսպանատունէն,— բայց զարմանալ անօդուտ, Պրն. Զբրաղիլ փոխել տուաւ պատուանշանի ժապաւէնին տեղը եւ դնել տրաւ ալ կողմը :

Գնաց այդպէս եւ երբ վերադարձաւ, ժպտելով ըսաւ ինծի .

— Նորման, դիտցած ըլլաս, որ Ֆրանսայի մէջ, անմիջապէս լսուեցաւ անոր ոտքերուն թնդիւնը :

— Եկա՞ն . որո՞նք եկան :

Թնդիւնը մօտեցաւ . մեծ դուռը սկսան բախել .

— Թողուցէք որ մտնենք . բացէք . տըղաքը եկան :

Քահանան ներս խոյացաւ .

— Պետրոս, Աստուած կայ : Ելիր, որովհետեւ Աստուած կայ :

Երկու տղաքը հոն կը սպասէին դրան առջեւ . նստած էին ձիուն վրայ քնոտ ու դունատ :

Զ.

Ամբողջ գիւղը դաւիթ Թափեցաւ : Կիներէն ոմանք հապիւ պարեզօտ մը անցուցեր էին վրանին, այր մարդիկն ալ առանց գլխարկի, այնպէս ինչպէս ադա – զակին վրայ դուրս վազեցին : Ձեռքէ ձեռք կը յափշտակէին Գրիգորն ու վիշտ – ուչքան, ու կը համբուրէին, կը պաղատնէին :

— Այս գեղեցիկ Թրքական ձին ուսկի՞ց առիր :

— Բերի, — ըսաւ Գրիգոր ուսերը վեր քաչելով :

— Գրիգոր այսօրուընէ սկսեալ իմ տըղաս է, — ըսաւ հանդիսաւոր ձայնով ընանացիները աչխարհի մեծագոյն գիտանզէտներն են :

Ու պատմեց .

— Ինծի ներկայացուցին բոլոր Ձինուրական Մետալ կրողները, որոնք ժապաւէնները դրած էին ձախ կողմը : Երբ ընդունելութիւնը վերջանալու վրայ էր եւ հրաժեչտ կ'առնէինք իրարմէ, զարմանքով նկատեցի, որ դիս պզտիկ չգուելու կամ ինծի համբոյք պատճառելու համար, բոլորն ալ այ կողմը փոխադրած էին իրենց ժապաւէնները :

×

Ծնած ըլլալով 1874 Նոյեմբեր 30ին, Սըր Ուինսթըն Զբրաղիլ այս տարի կը բոլորէ իր իննըսունամեակը :

ԹԱՄԱՆՅ

Մարդ մը կ'այցելէ ակնաբուժի մը խորհուրդ հարցնելու .

— Ամէն բան կրկնապատկուած կը տեսնեմ, կ'ըսէ ան, հոս գալու ժամանակ, հանրակառքին մէջ այն տպաւորութիւնը ունեցայ, որ դիմացս նստող նոյն աղջիկը երկու հատ կը տեսնեմ, կրկնապատկուած կը տեսնեմ :

— Այսպիսի հիւանդութիւն մը գոյութիւն չունի : Չատ նօրէն խմած էք, կամ մէկ աղջիկ չէր ձեր տեսածը, այլ՝ երկուորեակներ էին անոնք :

Մարդը կը ցնցէ դլուխը :

— Ո՛չ Տոքթոր, նախաճաչս ես միչտ մէկ հաւկիթ կ'ուտեմ . այս առտու երկու հատ կար սեղանիս վրայ :

— Թերեւս ձեր կինը ուզած է անանկ մը ընել ձեզի : Բայց կը խնդրեմ՝ որ երթաք : Ուրիչ հիւանդներ կը սպասեն, լուրջ հիւանդներ : Ինծի կը պարտիք հազար Ֆրանք :

— Առէք ահաւասիկ — կը պոռայ մարդը բարկացած, հինդ հարիւր Ֆրանքնոց մը նետելով սեղանին վրայ — ապացուցանելու համար որ իրաւունք ունիմ :

×

Ութնէ մը Օփերա կ'երթայ : Պահ մը կը դառնայ եւ կը հարցնէ քովը նստողին .

— Ինչո՞ւ այս պարոնը, որ ցպիկ մը ունի ձեռքը, կը սպառնայ բեմին վրայ դտնուող տիկինին :

— Չի սպառնար : Պարզապէս նուագախումբը կը դեկավարէ :

— Բայց եթէ չի սպառնար, տիկինը ինչո՞ւ կը պոռայ :

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՑԱՌԱԶ»Ը

ԿԵՐԻ ** ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Քահանան զրեթէ պատին վրայ լինէաւ :

— Դուն ուսկի՞ց գիտես այդ բանը :

— Մինչ ես ալ առուակին եզերքները փնտռելի միւսներուն հետ՝ խլուրդի մը պատին վրայ Թուրքի մը ոտքին հետքը տեսայ :

— Թուրքի մը ոտքի հե՞տքը :

— Առանց կրունկի հետք մըն էր . Հնդկաթացիներունը այնպէս չէ :

— Թերեւս հողաթափի մը հետքը ըլլայ :

— Հողաթափին վրայ խթան չըլլար : Թուրքի մը ոտքի հետքն էր ան : Թրքական ձիուն ամբակին հետքն ալ հոն էր նաեւ ու դուք ալ անշուշտ կը ճանչնաք Թրքական պայտերուն ձեւը :

— Այն տաեն ինչո՞ւ չըսիր :

— Մտածեցի թէ լաւագոյն է չխօսիմ : Ով գիտէ ո՞ւր տարեր է գիրենք Թուրքը : Ամբողջ գիւղը ասդին պիտի վազէր : Ու ի՞նչ պիտի օգտուէինք . Թուրքերը չատ են ու ամէնքն ալ զինուած :

Քահանան խոչոր խոչոր բացած աչքերով քալեց վեր վար : Անդամ մը դէպի դուռ դնաց, բայց ձեռքը ունելիին վրայ դնելէ առաջ կեցաւ : Ու նորէն վերադարձաւ ուխտաւորին .

— Ի՞նչ ընելու է :

Ուխտաւորը ուսերը Թօթվեց .

— Դուք ալ ինծի պէս լուռ կեցէք :

— Սարսափելի՛, սարսափելի՛ :

— Թուրքերը բոլոր ճամբաները բռնած են այսօր : Ո՞ր կողմը գացած պիտի ըլլան . արեւե՞լք, արեւմո՞ւտք : Կռիւ ու մահ պիտի ըլլար վերջաւորութիւնը :

— Երանի Թէ մեռած ըլլային.— կը չարժէր դլուխը քահանան տխրագին :

— Աստուած դիտէ Թէ ո՞ւր էին անոնք այն տաեն երբ մենք գիրենք կը փնտռէինք :

Քահանան տխուր կեցաւ պատչգամին վրայ : Դէպի արեւելք երկինքը մեղմ վարդագոյն կը սկսէր ներկուիլ . արշալոյս էր :

Գիւղին ծայրէն յանկարծ ուժգին ազդակ մը բարձրացաւ :

— Մարդի՛կ, մարդի՛կ, եկա՛ն :

Քահանային ուչադրութիւնը չարուէ – չաղ Զեմէլի :

Ու ձեռքը մանչուկին գլխուն վրայ դրաւ :

Մանչուկին մայրը, բոկոտն, վրան պարեզօտ մը մխայն անցուցած եկաւ ինկաւ Զեմէլիին առջեւ :

Տոպրակ զարմացած կը դիտէր այդ փոքրիկ դեղջուկ տղան՝ որ ձի մը կը բերէր Թուրքերու քովէն :

— Եղբայր, — ըսաւ Զեմէլիին, — ինծի տուէք այս մանչուկը, հետս վերի դաւառները տանիմ, սա կտրիճ մը պիտի դառնայ :

Ու բարձրացուց Գրիգորը .

— Կ'ուզե՞ս,— փայլեցան պզտիկին աչքերը :

— Չի արդէն ունիս, ու սուր ալ կ'առնենք Թուրքերէն :

— Չին ի՞մս է :

Տոպրակ դինուորները Թրքական փոքրիկ ձին հոն դաւԹին մէջ կը վազցնէին ու կը դնահատէին :

— Հարկաւ Թէ քուկդ է . պատերազմի մէջ ձեռք ձգած ես :

— Քուկդ է, — կը քաջալերէր դինքը Զեմէլին ալ, — իր Թամբով ու սանձով մէկտեղ :

— Այն տաեն դրամն ալ մերն է, — ըսաւ մանչուկը ուրախութեամբ :

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Աղաւնի Թադւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տէրվանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Փանոս Տէրվանեան եւ զաւակները (Պո – լիս), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թոլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ու – զունեան եւ զաւակները (Լիոն), Այրի Տիկին Աղաւնի Ջաւուշեան եւ զաւակնե – րը (Լիոն) խոր ցաւով կը ծանուցանեն ի– րենց մօր, մեծ մօր, զոքանչ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԽՈՍՐՈՎՈՒՀԻ ՏԷՐՎԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Օգոստոս 25ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Ուրբաթ (Օգոստ. 28) ժամը 8·30–ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղե– ցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Այրի Տիկին Աղաւնի Խաչերեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Խաչերեան, Տէր եւ Տիկին Սանտալեան եղբայրներ եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան եւ զաւակները, սրտի խոր ցաւով կը ծանու– ցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգա– կանին՝

ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Օ – գոստոս 22ին, 62 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ ժամը 14·30ին Լիոնի Ս. Յա– կոբ եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյոթիէրի գերեզմանատունը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. Առաջնորդարանի դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է վաթսուն ֆրանք Այրի Տիկին Փերուզ Տէյիրպօյաճեանէ եւ իր զաւակներէն, ի – րենց ամուսնոյն եւ հօր Իսահակ Տէյի – րպօյաճեանի մահուան Գ. տարելիցին առիթով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մարկոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե– հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Սէն – Լուի Ս. Գէ– որգ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՀԱՃԻ ՄԱՐԿՈՍ – ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հը – րաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Էվոյեան Արամ Աննիկ Խաչատուրի կը փնտռէ Էվոյեան Արտաւազդ Խաչատուրի, ծնած 1913ին, մայրը՝ Մարիամ, Էվոյ – եան Աշոտ Խաչատուրի, ծնած 1920ին, Կիրավական քաղաքացի :

×

Մատթէոսեան, Ջանիբեկ, Գոհար եւ Մհեր Սաֆարեան (Երեւանէն) կը փնտր– ռեն Սաֆարեան Ենովք Սեդրակի :

×

Մկրտիչեան Միսակ Մեսրոպի Հայաստանի Կիրովականի շրջանէն, մօրը անունը՝ Գիւզալ Խուրշուդի, հօրը անունը՝ Մես– րոպ Մկրտիչեան :

Վերոյիշեալ անձերէն լուր ունեցող – ներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Պ. Յա – րութիւնեանի, 39 Կռան' Ռիւ, ՀԵՐՊԼԷ, (Սէն է Ուազ) :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն (Օգոստոս 31) ժամը 20·30ին, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Կրընոպլի խումբին :
Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Նիւթ.— Նոր Սերունդի կոչումն ու պարտականութիւնները :
Դպրոցին սրահը :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Թաղականութիւնը կը ծանու – ցանէ.—

Այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրի– գոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պա – տարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խընդ– րուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայ – ման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանոը կցել) եւ երեք ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

« Au Pavillon Bleu »
(BORD DE SEINE)
BAS-MEUDON
50, Route de Vaugirard
Téléph : OBS. 14-39

Տէր եւ Տիկնոջ
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

BAR-RESTAURANT
— SPÉCIALITÉS ORIENTALES —
NOCES — BANQUETS
SALLE DE DANSE

ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ, ՊԱՐԻ
վարձու սրահ, ճաշով ու
խմիչքով կամ ոչ :

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սա – կաթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյա – պաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
SÈVRES (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորները ալ լաթակազմ են, տպուած Երեւան

ՐԱՖՖԻ, Երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր.
ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ, Երկեր, 2 հատոր	15 ֆր.
ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր.
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, Երկեր, Ա. հատոր	10 ֆր.
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր.
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր.
Ա. Գ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր.
Մ. Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր.
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ., հատորը	15 ֆր.
ԱԼ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր.
Ա. Բ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր.
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր.
Գ. Խ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր.
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, Երկերի ժողովածու, 2 հատոր լաթակազմ	14 Ֆր.
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ, մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ	10 Ֆր.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է.... ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛Ք.... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47
11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ՇԱԲԱԹ
29
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
29 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՀԱՅՐԱՆԻՔԻ — Թիւ 10095

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

40e ANNÉE — N° 10.095

ՓՊԻՒՈՒԻ ՀԱՐՑԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱՂԻ, ՏԱՐՏԱՆԷԼԸ ՊԻՏԻ ՓԱԿԵՆՔ »

Ոչ մէկ թրքական թերթերը կը գրեն.—

« եթէ պատերազմ ծագի եւ փութայ կիպրոսի օգնութեան, պիտի փակէ Նեղուցները եւ պիտի հանդիսանայ որեւէ օժանդակութեան : Դեռ չենք դիտեր թէ Ռուսիոյ պիտի օժանդակէ՞ թէ ոչ : Եթէ պիտանք թէ լուրը ճշդիւ է, հարկ եղածը պիտի խորհինք անմիջապէս »:

Պատասխանատուներ եւ արտաքին գործերը, Իւլհամի Սանճար եւ Ֆէրիտուն Ճէմալ Էրքին, այցելեցին Ինէօնիւի իրենց բնակարանին մէջ, եւ տեղեկութիւններ տուին կիպրոսի վերջին քաղաքական եւ զինուորական կացութեան մասին։ Սանճար որեւէ յայտարարութիւն չտալով ազգայիններուն, իսկ Էրքին հետեւեալ յայտարարութիւնները տուաւ .

— « Կիպրոսի պաշարումը հետզհետէ կ'ուժգնայ, կաշկանդումները չափազանց են, եւ այժմ անդորրութիւնը կախեալ է Կիպրոսի մէջ, Սխալ են նաեւ լուրերը թէ Թուրքիա կղզին մէկ ոտքով է, այդպիսի բան մը չենք մտածած, բայց անպատեհ կը նկատենք հրապարակել մեր բուն առաջարկը : Ուրիշ խօսք տուած ենք որ փրնեւի բանութիւնները գաղտնի պիտի պահենք։ Մենք միշտ ուղիղ կը շարժինք եւ մեր կը պահենք մեր ծրագիրը » :

Լրագրողները հարցուցին .—

— Թուական փոխադրանաւ մը կիպ – ղինք եւ ռազմանիւթ տանելու հա – մար նեղուցէն անցած է, այդ մասին ի՞նչ կ'ըսէք եւ կառավարութիւնը ինչ կը խոր – հուրդ կու տայ այդ մասին :

— Պատասխանատու տեղեկութիւն մը չենք ունեցած, բայց եթէ այդպիսի բան մը պատահի, անհրաժեշտ կարգադրութիւնը պիտի ընենք։ Պատերազմի մը պարագային պիտի փակենք Նեղուցները եւ բոլոր պատերազմող կողմերը կացութիւնը հաշուելու համար անհրաժեշտ միջոց – ներ ձեռք պիտի առնենք :

— Գիտցած կ'ըսէք, որ ռուսական փոխադրանաւ մը նեղուցէն անցնելով, դէնք եւ ռազմանիւթ տարած է Մակարիոսի : Նեղուցէն անցաւ եղիպտական նաւ մը ալ եւ ռազմանիւթ տարաւ : Սանճար որեւէ յայտարարութիւն չտուաւ։

— « Կիպրոսի պաշարումը հետզհետէ կ'ուժգնայ, կաշկանդումները չափազանց են, եւ այժմ անդորրութիւնը կախեալ է Կիպրոսի մէջ, Սխալ են նաեւ լուրերը թէ Թուրքիա կղզին մէկ ոտքով է, այդպիսի բան մը չենք մտածած, բայց անպատեհ կը նկատենք հրապարակել մեր բուն առաջարկը : Ուրիշ խօսք տուած ենք որ փրնեւի բանութիւնները գաղտնի պիտի պահենք։ Մենք միշտ ուղիղ կը շարժինք եւ մեր կը պահենք մեր ծրագիրը » :

Լրագրողները հարցուցին .—

— Թուական փոխադրանաւ մը կիպ – ղինք եւ ռազմանիւթ տանելու հա – մար նեղուցէն անցած է, այդ մասին ի՞նչ կ'ըսէք եւ կառավարութիւնը ինչ կը խոր – հուրդ կու տայ այդ մասին :

— Պատասխանատու տեղեկութիւն մը չենք ունեցած, բայց եթէ այդպիսի բան մը պատահի, անհրաժեշտ կարգադրութիւնը պիտի ընենք։ Պատերազմի մը պարագային պիտի փակենք Նեղուցները եւ բոլոր պատերազմող կողմերը կացութիւնը հաշուելու համար անհրաժեշտ միջոց – ներ ձեռք պիտի առնենք :

— Գիտցած կ'ըսէք, որ ռուսական փոխադրանաւ մը նեղուցէն անցնելով, դէնք եւ ռազմանիւթ տարած է Մակարիոսի : Նեղուցէն անցաւ եղիպտական նաւ մը ալ եւ ռազմանիւթ տարաւ : Սանճար որեւէ յայտարարութիւն չտուաւ։

— Պատասխանատու տեղեկութիւն մը չենք ունեցած, բայց եթէ այդպիսի բան մը պատահի, անհրաժեշտ կարգադրութիւնը պիտի ընենք։ Պատերազմի մը պարագային պիտի փակենք Նեղուցները եւ բոլոր պատերազմող կողմերը կացութիւնը հաշուելու համար անհրաժեշտ միջոց – ներ ձեռք պիտի առնենք :

— Գիտցած կ'ըսէք, որ ռուսական փոխադրանաւ մը նեղուցէն անցնելով, դէնք եւ ռազմանիւթ տարած է Մակարիոսի : Նեղուցէն անցաւ եղիպտական նաւ մը ալ եւ ռազմանիւթ տարաւ : Սանճար որեւէ յայտարարութիւն չտուաւ։

— « Կիպրոսի պաշարումը հետզհետէ կ'ուժգնայ, կաշկանդումները չափազանց են, եւ այժմ անդորրութիւնը կախեալ է Կիպրոսի մէջ, Սխալ են նաեւ լուրերը թէ Թուրքիա կղզին մէկ ոտքով է, այդպիսի բան մը չենք մտածած, բայց անպատեհ կը նկատենք հրապարակել մեր բուն առաջարկը : Ուրիշ խօսք տուած ենք որ փրնեւի բանութիւնները գաղտնի պիտի պահենք։ Մենք միշտ ուղիղ կը շարժինք եւ մեր կը պահենք մեր ծրագիրը » :

Լրագրողները հարցուցին .—

— Թուական փոխադրանաւ մը կիպ – ղինք եւ ռազմանիւթ տանելու հա – մար նեղուցէն անցած է, այդ մասին ի՞նչ կ'ըսէք եւ կառավարութիւնը ինչ կը խոր – հուրդ կու տայ այդ մասին :

ՀՈՒՍԿ ԲԱՆՔ

——o——

ՀՄԲ.— Այս ճառը արտասանած է Դաճիէլ Վարուժան, 1913 տարուան ամառը, Պոլսոյ Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանին ամավերջի հանդէսին, շրջանաւարտներուն ուղղեալ ։—

Ազնի՛ւ հանդիսականներ ,

Ամառ է եւ հունձքի եղանակ : Դուք կ'ուղէք զաղափար մը կազմել մեր մշակած արտերուն վրայ : Այդ ձեր իրաւունքն է : Մենք երկու տեսակ արտ ունինք՝ այն որ հասունցած է եւ այս տարի կը հնձենք, եւ ա՛յն որ դեռ կանանչ է եւ ի լինելոյ : Այս վերջինը կը կազմեն բոլոր սա աշակերտները, դուարթ եւ աշխոյժ պատանեակները, զոր դուք կարմիր ու ոսկեհատ մատեաններով վարձատրեցիք՝ իւրաքանչիւրը իր արժանիքին համե – մատ : Այժմ կարմիր մրցանակներով երփնուած են այդ մատաղ աշակերտնե – րը : Դուք այդ կանանչ արտը բոլոր կա – կաչներով պճնեցիք՝ տալով անոնց հրա – ւառ արշալոյսի մը երեւոյթը, լի Ցոյ – սով եւ ապագայի Յոյսառումով :

Ընդունեցէք մեր շնորհակալութիւնը :

Միւս հնձուած արտը սա հինգ երի – տասարդներն են, մեր այս տարուան չըր – ջանաւարտները : Այդ հասկաթոռ երա – խայրիքը կ'ընծայենք կեանքին եւ Ազգին : Բայց սնոտի պարծանքը չունինք ըսելու թէ բոլորովին մեր արդիւնքը կը կազ – մեն անոնք, երբե՛ք :

Մեր միամեայ պաշտօնավարութիւնը եօթը տարուան դործ չէր կրնար տես – նել : Մենք նմանեցանք այն ժամագոր, – ծին, որուն արուեստին ու խնամքին կը յանձնեն արդէն իր անիւներովը, սլաքնե – րովը ու զսպանակներովը բոլորովին չին – ուած ժամացոյց մը՝ որ, հակառակ այս բոլորին, կը կազայ իր ճշդապահութեանը մէջ, տասը վայրկեան, քառորդ մը, կէս ժամ ետ կը մնայ, կը խաբէ դործածողը : Մենք առինք այդ գործիքը, ուսումնասի – բեցինք, աշխատեցանք անոր վրայ , ու բաղդատմամբ աւելի խոշոր այդ մեքե – նաներուն՝ աւելցուցինք փոքրիկ անուակ մը, փոքրի՛կ՝ բայց կարեւո՛ր, ժամա – ցոյցը ճշդապահ եւ գործածելի ընելու համար : Ու յետոյ աւելցուցինք ոսկի ջնարակը, զեղեցիկ ըրած ըլլալու համար մեր տուած արդիւնքը :

Եւ ահաւասիկ արդիւնքը, ահա հինգ չրջանաւարտ պատանիները՝ զոր կ'ընծա – յենք ... կեանքին եւ Ազգին :

(Այստեղ վարուժան շրջանաւարտնե – րուն վկայականները բաշխելէ ետք՝ խօս – քը ուղղեց) :

Սիրելի՛ աշակերտներ , բարեկամնե՛ր՝ այսուհետեւ, Ուսումնարանը պիտի թո – ղուք այսօր, եւ ես ուրիշ ի՛նչ կրնամ ը – սել՝ բայց եթէ կրկնել Սպարտացի ծը – նողքին այն բառերը՝ երբ պատերազմի համար պատրաստելէ ետք իր զաւակը , տուաւ անոր նիզակին հետ լայնակուռ ասպարը եւ ըսաւ ։— «Կամ վահանով դարձիր կամ վահանիդ վրայ »։

Պաշտպանման ու յարձակման ծառա – յող ձեր վահանը՝ անխոցելի Ուսումն ու Գիտութիւնն է եւ զանոնք խորհրդանչո – ղը՝ Վկայականը : Առնք տուինք ձեզի եւ ահա ձեզ ճանապարհ կը դնենք : Կամ անոնցմով կը դառնաք կամ անոնց պոհը կ'ըլլաք : Երբեք չենք ներեր ձեզի, որ դրժէք ամբարած ձեր Ուսման դէմ, կամ դայն թողուք կեանքի ռազմադաշտին վը – րայ ու փախուստ տաք : Այդ պարադա – յին դուք կ'ըլլաք թշուառական դասա – լիքներ՝ կարեկցութիւն մուրալու միայն արժանի :

Լաւ համոզուեցէք որ դպրոցը ամէն բան չտուաւ ձեզի : Եւ չէ՛ր ալ կրնար ա – մէն բան տալ : Ցաջողութիւնը դուք ան – ձամբ այսուհետեւ պիտի դանէք : Մենք անոր ճամբան միայն սորվեցուցինք : Ձեզի տուինք երեք ոսկեղէն բանալիներ՝ յաջողութեան երեք դուռներ բանալու համար :

Առաջին դուռը, Պարոննե՛ր, երգի ու Սրբութեան դուռն է՝ ուրկէ կը մտնէք ընտանեկան օճախը : Ընտանիք մը պիտի պահպանէք եւ ընտանիք մը պիտի կազ – մէք : Անոնց բազկացուցիչ տարրը, հիմն ու չաղախը, ձեր մէջ իսկ պէտք է փնտռել ,— սրտին սէրը եւ մտքին լոյ – սը :

Եթէ դուք դիտցաք սիրել հայր, մայր, քոյր ու եղբայր, եթէ անոնց յոյսերը պահպանեցիք, քրտինքը սրբեցիք, անձնուի – րաբար աշխատելով , անտրտունջ եւ հե – զահամբոյր կրցաք հանդչեցնել ձեր ծնո – ղաց վաստակաբեկ ոսկորները եւ արժա – նաւոր յաջորդը, պահեստի ուժը եղաք ձեր հօր, դուք այդ պարադային կրցած էք լիուլի սիրել եւ երջանիկ ըլլալ , ու երջանիկ ընել ընտանեկան օճախը :

Եթէ դուք կրցաք ձեր հօր ըրածէն բան մը աւելի ընել, պարզ քարէ չէնքէն եաք՝ մարմարէ չէնքը բարձրացնել, ձեր արե – նակիցները քիչ մը աւելի նիւթական ու բարոյական վիճակի մը մէջ փոխադրել , դուք այդ պարադային վստահ կրնաք ըլ – լալ թէ այդ դուռէն յաջողապէս ներս մտած էք եւ թէ ձեր առած Ուսումը ըն – տանեկան յարկին մեծ ու լուսաւոփիւռ ձեղնաջահը եղած է արժանաւոր կեր – պով : Եւ թէ վերջապէս յաջողութեամբ դործածած էք այն առաջին ոսկեղէն բա – նալին՝ որ յանուն երջանկութեան տըր – ուեցաք ձեզի :

Երկրորդ դուռը մոայլ ու ծխապատ , փոշիով ու սոսկումով ծեփուած պղնձէ դուռն է՝ որ կը բացուի կեանքին կրկէ – սին վրայ , ուր ձեր նմաններն օրն ի բուն կը զօտեմարտին , հացին յաւիտե – նական կռիւը կը մղեն : Հոն դուք պիտի չպտնէք դորովը ձեր ծնողքին , ներողա – միտ նայուածքները ձեր դաստիարակնե – րուն, դութի քաղցը խօսքեր , սիրոյ մրմունջներ : Հոն նենգն ու մռունչը դո – յութիւն ունին, պիտի քարընդոստնեն ու մղեն ձեզ դէպի կորուստի անդունդը, ձեր անկումին վրայ հաստատելու համար յետոյ իրենց յաղթութիւնն ու չահի ոս – կեղէն հորթը :

Դուք քաջասիրտ ու ինքնավստահ պէտք է մտնէք այդ խառնուրդին մէջ : Այդ պայքարէն յաղթական ելլելու համար՝ մի փնտռէք ուրիշ զէնքեր, ուրիշ զրահ – ներ, որոնք որքան անպատիւ այնքան ալ անվստահելի են սովորաբար : Ձեր զէն – քը ձեր առած դիտութիւնն է՝ որուն վը – րայ կրնաք վստահիլ եւ յաղողապէս եւ պատուաւորապէս մղել ձեր պայքարը : Այդ զէնքը պարտաւոր էք դեռ կատարե – լագործել կեանքին մէջ, օրուան պա – հանջներուն, միջավայրի պէտքերուն ու փորձառութեան դասերուն պատչաճեցնե – լով : Վերջապէս կեանքի հրեղէն հնոցին մէջ ջրդեղել պէտք է ա՛յն՝ զոր Ուսում – նարանը տուաւ ձեզի, եւ որուն վրայ դուք կրնաք ապահով կռթնիլ, եւ ուղղել մէկ կողմէն ձեր հարուածը չարին ու վը – նասակարին դէմ, եւ միւս կողմանէ ձեր եղբայրական ձեռքը դէպի բարին ու չի – նարարը : Այն ատեն, սիրելի Պարոններ , դուք յաջողապէս գործածած պիտի ըլ – լաք նաեւ այն երկրորդ ոսկեղէն բանա – լին՝ որ յանուն Ցաղթանակի տրուեցաւ ձեզի :

Երրորդ դուռը արիւնլուայ եւ լալա – ձուինչ դուռն է՝ զոր պիտի բանաք մտնե – լու համար Հայրենի երկիրը, փշաստա՞ն ու բուրաստա՞ն : Դուք պիտի ճանչնաք տունէն խանութ տանող ուղին միայն : Դուք իբրեւ դաստիարակուած երիտա – սարդներ , հաւատարիմ պիտի ըլլաք տոհ – մային կրթութեան ու հայ արիւնին, որ սերունդէ սերունդ եկած՝ ձեր երակներ – րուն մէջ կը հոսի : Մենք ձեզ երբ կը հանենք Ուսումնարանէն իբրեւ չրջանա – ւարտներ՝ չենք ուզեր խառնել այն մար – դերուն հետ, որոնց համար աշխարհը ի – րենց ստամոքսին մեծութիւնն ու արժէքը ունի միայն, որոնք իրենց չուքէն անդին չեն ուզեր խորհիլ եւ ոչ ալ գործել իրենց չահաստանէն անդին : Մենք ձեզ դինուա – բաղրուած տեսնել կ'ուզենք այն փոքր – թիւ մտաւորականներու դունդին, որոնք ընտրեալներն են Ազդին իբրեւ խորհող ու պայքարող ուղեղներ, որոնք ունին տիեզերական սիրտ մը, որ այս երկրին բոլոր տարրերուն համար ու ի մասնա – ւորի՝ իրենց աղքակիցներուն ի չահ , ի – րենց ուսման եւ կարողութեան լաւագոյն մասը կը զոհարերեն, որոնք զրական կամ դիտական, քաղաքական կամ անտեսական ամուր սկզբունքներու տիրացած՝ այս աւեր ու աւերակ երկրին ճակատագիրը դարբնելու համար իրենց մտածումը մուրճ կ'ընեն ու իրենց լուսաւոր ճակա – տը սալ անխորտակելի, որոնք վերջապէս խոհալ ունին՝ առանց որոյ կամ զգուելի եսապաշտ մըն է հայ զարգացած երիտա – սարդ մը կամ բուսական կեանքով ապ – րող ոչնչութիւն մը : Իսկա՛յ ունեցէք Պարոննե՛ր, չարդարացնելու համար կէ – թէի ամբաստանութիւնը թէ Հայը ծա – լապատիկ ճնտած կը հաշուէ. կամ գոհ ցոյց տուէք թէ Հայուն հաշուածը չէ մի – այն տափակ մետաղը, այլ նաեւ յոյսի եւ լոյսի բոլոր այն չիթերը՝ որոնցմով օր մը պիտի պսակէ յաղթական կոթողը իր ցեղին քաղաքակրթութեան : Եւ ի՛նչ կը – ուանի վրայ պիտի բարձրանայ այս կո – թողը, — անոր խարխոխը, Պարոննե՛ր, պէտք է հաստատել լոյսին եւ քրտինքին վրայ , Գաղափարին ու Աշխատանքին վրայ : Արհի՛ւ ու կիրարկե՛լ, — ահա փրկութիւնը անհատին ու մարդկութեան, որուն ի չահ ինկածները նահատակներ են, եւ յաղթողները՝ անմահներ :

Նոյն կռուանին վրայ հաստատեցէք ձեր դոյութիւնը՝ ձեր ճիղերուն հետ : Եւ պի – տի տեսնէք որ յաղողապէս դործած պիտի ըլլաք նաեւ այն երրորդ ոսկեղէն բանալին, որ յանուն Ցաղթանակին տրը – ուեցաւ ձեզի :

Ուսումնարանին այս երեք աւանդնե – րուն կը մեկնինք ուրեմն : Մի մոռնաք որ Հաստատութիւնը՝ որ սահմանուած է կատարելու մեծ ու փրկարար գործ մը, մասնաւորաբար այն Հասարակութեան մէջ, որ բաղդատմամբ միւսներուն՝ ա – ւելի չատ պէտք ունի տոհմային դա – տիարակութեան ու զոհաբերող նիւթա – դրի :

Ցոյսով ու հաւատքով լեցուն, գոհ – պընդուած խրախոյսով՝ ահա ձամբայ կը դնենք ձեզ : Ցիշեցէ՛ք Սպարտացի մոր պատուէրը : Եւ երբ օր մը, երկարամեայ կեանքի պայքարէն եաք վերադառնաք ու այցելէք այս Ուսման Վառարանը, ա – րուն չուրջ ձեր պատանեկան օրերն ան – ցուցիք, ձեր ճակատներէն ցոլացող ճա – ռագայթը անեղծ ու մաքուր մնացած ըլ – լայ՝ նման այն ճառագայթին, որ ցոլք – է այս Հաստատութեան ճեղուկէն կա – ուած Լուսաւորչի աւանդական կան – ղին :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

—*—

Կ'երթամ աղբի՛ւրը լոյսին ...
Ուղին երկա՛ր է. սալարկուած է ուղին
կայծքարերով, ցանկուած՝ մուրտի
փուշերով .
Ուղին շեղ է ճառագայթի մ'հաճելուն :
Անկէ կ'ելլեմ՝ յեղլով դողդոջ
ծուռիգերուս ,
Եւ ծուռիգերէս , զոր գամեցին
եղբայրներս ,
Արիւնըս տաք կը բղխի :
Չեւ՛ըն է՝ կուրծքիս, թարթիչներուս
վրայ՝ փոշին :
Սիրտըս սափորն է դաստակ :
Ու ես կ'երթամ դէպի աղբիւրը՝ լոյսին..

—*—

բող ոչնչութիւն մը : Իսկա՛յ ունեցէք Պարոննե՛ր, չարդարացնելու համար կէ – թէի ամբաստանութիւնը թէ Հայը ծա – լապատիկ ճնտած կը հաշուէ. կամ գոհ ցոյց տուէք թէ Հայուն հաշուածը չէ մի – այն տափակ մետաղը, այլ նաեւ յոյսի եւ լոյսի բոլոր այն չիթերը՝ որոնցմով օր մը պիտի պսակէ յաղթական կոթողը իր ցեղին քաղաքակրթութեան : Եւ ի՛նչ կը – ուանի վրայ պիտի բարձրանայ այս կո – թողը, — անոր խարխոխը, Պարոննե՛ր, պէտք է հաստատել լոյսին եւ քրտինքին վրայ , Գաղափարին ու Աշխատանքին վրայ : Արհի՛ւ ու կիրարկե՛լ, — ահա փրկութիւնը անհատին ու մարդկութեան, որուն ի չահ ինկածները նահատակներ են, եւ յաղթողները՝ անմահներ :

Նոյն կռուանին վրայ հաստատեցէք ձեր դոյութիւնը՝ ձեր ճիղերուն հետ : Եւ պի – տի տեսնէք որ յաղողապէս դործած պիտի ըլլաք նաեւ այն երրորդ ոսկեղէն բանալին, որ յանուն Ցաղթանակին տրը – ուեցաւ ձեզի :

Ուսումնարանին այս երեք աւանդնե – րուն կը մեկնինք ուրեմն : Մի մոռնաք որ Հաստատութիւնը՝ որ սահմանուած է կատարելու մեծ ու փրկարար գործ մը, մասնաւորաբար այն Հասարակութեան մէջ, որ բաղդատմամբ միւսներուն՝ ա – ւելի չատ պէտք ունի տոհմային դա – տիարակութեան ու զոհաբերող նիւթա – դրի :

Ցոյսով ու հաւատքով լեցուն, գոհ – պընդուած խրախոյսով՝ ահա ձամբայ կը դնենք ձեզ : Ցիշեցէ՛ք Սպարտացի մոր պատուէրը : Եւ երբ օր մը, երկարամեայ կեանքի պայքարէն եաք վերադառնաք ու այցելէք այս Ուսման Վառարանը, ա – րուն չուրջ ձեր պատանեկան օրերն ան – ցուցիք, ձեր ճակատներէն ցոլացող ճա – ռագայթը անեղծ ու մաքուր մնացած ըլ – լայ՝ նման այն ճառագայթին, որ ցոլք – է այս Հաստատութեան ճեղուկէն կա – ուած Լուսաւորչի աւանդական կան – ղին :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀՈԳՈՒ ՋԱԽԱԿԸ

——o——

Հաւատարմաբար քրոջը հաղորդեց Ագրիպ էֆէնտիի առաջարկը : Սրբուհի հա – ւնրմ կը սպասէր այս աւետիսին. զայն լսելուն ուրախութիւնը չատ ակներեւ է – դաւ : Տարակոյս չունէր թէ եղբայրը իր հաւանութիւնը արդէն տուած էր այդ ա – ռաջարկին, որով կուզար զայն իրեն ներկայացնել : Բայց եւ այնպէս ներելի չէր համարեր իր «այո»ն ըսել առանց նա – խապէս «էֆէնտի եղբօրը » հաւանութիւ – նը առանալու :

— Հրամանքդ ի՞նչ կ'ըսես, էֆէնտի :

— Շիտակը , Սրբուհի հանրմ, պիտես թէ Արուսեակ տասնրութ–տասնրնին տա – բեկան է. խելքը գլուխը ծանր աղջիկ մըն է, իր դատողութեանը վստահիլ կարելի է. պէտք է իր կամքը հարցնել. ինք Ագ – րիպ էֆէնտին չատ լաւ կը ճանչնայ . ե – թէ հաւանութիւնը տայ, չեմ կարծեր որ հրամանքդ արդելք մը ունենաս :

— Ամենեւին, ամենեւին :

— Ես ալ ան ատեն ոեւէ արդելքի պատ – ճառ մը չեմ տեսներ : Անոր համար դուն Արուսեակին խօսք բաց, նայէ ինչ կ'ը – ըսէ, եւ անոր համեմատ պատասխանը կը հաղորդենք Ագրիպ էֆէնտիի :

Միւս օր ցորեկը երբ մայր ու աղջիկ մինակ մնացին, Սրբուհի հանրմ ըսաւ աղջկանը .

— Արուսեակ, քեզի չատ աղէկ լուր մը ունիմ :

— Ի՞նչ, մամա :

— Ագրիպ էֆէնտին քեզ կ'ուզէ :

Արուսեակ դող ելաւ, ժպտունեցաւ :

— Մամաս , ըսաւ, հօրս տարին նոր լմնցաւ. պիտի ելլեն ըսեն թէ անհամբե – րութեամբ մահուանը կը սպասէի որ կարդուիմ. չիտակը դեռ սիրտ չունիմ ու – րախանալու . սա երկար ամիսը առանց հոդի անցընենք հոս, ձմեռը երբ վար իջ – նենք, կը մտածենք, անանկ չէ՞, մամաս :

Մայր ու աղջիկ քիչ մըն ալ կարծիք փոխանակեցին անուշութեամբ. մայրը համոզիչ դառաւ աղջկանը պատասխանները դոր հաղորդեց եղբօրն ու անոր ալ կար – ծիքը հարցուց : Տիրան էֆէնտի դոհու – թեամբ լսեց Արուսեակի պատասխանը , դոր մերժողական կը համարէր — ինչպէս որ ալ արդէն կը յուսար ,— իրաւունք տուաւ աղջկանը : Քանի մը օր ետքը Ագ – րիպ էֆէնտիի հաղորդեց իրեն ըսուածը , որ էր ձմրան ձգել վերջնական կարգա – դրութիւնը :

— Շատ աղէկ, չատ աղէկ, պատաս – խանեց Ագրիպ էֆէնտի : Բայց մեծ տար – բերութիւն մը կայ ներքին զգացումնե – րուն եւ արտաքին արտայայտութեանցը միջեւ : Իրեն այնպէս երեւցաւ թէ աղ – ջկանը կողմէ մերժողական մըն էր : Ա – ռաջին անդամ ըլլալով կասկած ունեցաւ թէ ան տղան դլխէ կը հանէ իր սիրածը , եւ Տիրան էֆէնտի ալ դաւակից է :

Զայրոյթը ծայրայեղ էր, բայց յաղ – թանակը տանելու համար ալ հաստատ ո – րոշումը տուաւ :

ԺԱ.

Այս տարի Ասչին Ամաչ գնաց Հաճի հանրմ — այս անունով կը յորջորջուէր Բերայի մէջ Ագրիպ էֆէնտիի մայրը : Երկանը օրով Երուսաղէմ ալ գացած էր , քանի մը անդամ ալ Ամաչ : Ձաւկին փառքի օրերուն մէջ ուխտի մը երթալու տենչը ունէր : Օրագիրները դրեցին թէ այդ տարին Ասչը արտակարգ հանդիսա – ւորութեամբ պիտի տօնուի, մեծ բազմու – թիւն պիտի երթայ . օդն ալ չատ գով ու դեղեցիկ էր :

Հոս չատ չենք ծանրանար այն ընդու – նելութեան վրայ որ եղաւ Ագրիպ էֆէն – տիի մօրը : Բայց ըսե՞նք թէ չատ գոհ չմնաց : Իրմէն օր մը եաքը ուրիշ կին մըն ալ եկաւ .Կ'երեւար թէ կը սպասէին անոր գալուն , վասն զի լաւագոյն սեն – եակ մը յատկացուեցաւ անոր : Դիտեց նաեւ որ այդ կինը գալուն պէս սրբազանը անոր այցելութեան դնաց անմիջապէս , ու իրեն եաքը եկաւ . առջի օրը իրեն այդպիսի պատիւ մը չէր եղած : Դիտեց նաեւ որ բոլոր վարդապետները, ըն – ծայցուները այդ կնոջ կ'այցելէին . իսկ միայն մէկ երկու ծանօթ վարդապե – տներ եկած էին : Շատ հետաքրքիր կը – ներ եկած էին : Շատ հետաքրքիր կը – ներ եկած էին : Շատ հետաքրքիր կը – ներ

ԿԵՂԾՈՂ ** ԱՍՏԵՂ

Ձեռքին, սեղմի մոսլէմ ու սեղմի ձեռքը ալ խնամքով, — խնդրե՞ր նախ, — ֆուտպոլ եմ սիրում, — շարունակեց Կարմիկը, — մանավանդ գնդակը ոտքով խփելու ժամանակ։ Ամառ ու ձմեռ, գարնան ու աշնան, միշտ ոտքով եմ խաղում։ Ուրիշ ոչ մի սպորտ չեմ սիրում։ Ձիավազքը, ասենք, ինձ համար ամենաանհասկանալի բանն է։ Ինչ-որ մարդիկ, որոնք ոչ մի կապ չունեն ձիերի հետ, ձիերի վրա նստում են ու սկսում վազել։ Ինչո՞ւ, ինչի՞ համար, ոչ ոք չգիտի։ Ես ինքս էլ չգիտեմ։ Ես ինքս էլ ձի եմ նստել, բայց ինչ-որ ծիծաղելի բան է գտնում այդ ամենի մեջ։ Ինչ-որ ծիծաղելի բան կա նաև ձիավազքի մրցումներ կազմակերպելու մեջ։ Ինչո՞ւ, ինչի՞ համար։ Ես ինքս էլ ձի եմ նստել, բայց ինչ-որ ծիծաղելի բան եմ գտնում այդ ամենի մեջ։ Ինչ-որ ծիծաղելի բան կա նաև ձիավազքի մրցումներ կազմակերպելու մեջ։ Ինչո՞ւ, ինչի՞ համար։ Ոչ ոք չգիտի։ Ես ինքս էլ չգիտեմ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գույումճեան, Այրի Տիկին Խոսրովուհի Տէրվանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի յիսունական ֆրանք կը նուիրեն Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին, (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Պ. Ա. Կ. Կիւլպէնկեան ցաւով իմացած է իր ազնիւ եւ սիրելի պաշտօնակից՝ Գրիգոր Ամիրեանի մահը եւ այս տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին հարազատներուն եւ Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանի իրենց վաղեմի աշակերտներէն՝ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Պօմոնի Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ.—

Այս Կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

×

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի պատարագ պիտի մատուցանէ եւ քարոզէ ԼԵՒՈՆ ՎՐԴ. ԱԲԻԼԵԱՆ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ կին մը, Հայկական հաստատութեան մը մէջ աշխատելու համար, (տնական գործեր): Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանտը կցել) եւ երեք փրանք:

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Էվոյեան Արամ Աննիկ Խաչատուրի կը փնտռէ Էվոյեան Արտաւազդ Խաչատուրի, ծնած 1913ին, մայրը՝ Մարիամ, Էվոյեան Աշոտ Խաչատուրի, ծնած 1920ին, Կիրավական քաղաքացի:

×

Մաթէոսեան, Ջանիբեկ, Գոհար եւ Մհեր Սաֆարեան (Երեւանէն) կը փնտռեն Սաֆարեան Ենովք Սեդրակի:

×

Մկրտիչեան Միսակ Մեսրոպի Հայաստանի Կիրովականի շրջանէն, մօրը անունը՝ Գիւզալ Խուրշուցի, հօրը անունը՝ Մեսրոպ Մկրտիչեան:

Վերոյիշեալ անձերէն լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Պ. Յարութիւնեանի, 39 Կուան' Ռիւ, ՀԵՐՊԼԷ, (Սէն է Ուազ):

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն (Օգոստոս 31) ժամը 20.30ին, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Կրընոպլի խումբին:

Դպրոցին սրահը:

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՏԱՄԱՆԱՊԵՏԵԱՆ:

Նիւթ.— Նոր Սերունդի կոչումն ու պարտականութիւնները:

—*—

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

— Մխիթարեան Փորագրութիւն —



ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔ, ՎԵՆԵՏԻԿ
Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՍԵՒՐ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ, ՓԱՐԻԶ

—*—

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար ՕԴԱՆԱՒ-ՇՈԳԵՆԱՒ-ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,
ժամը 9-12 եւ 14-18
բացի շաբաթէն,

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին գրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

COSTA VERDE

SOCIETA
PER LA
VALORIZZAZIONE DELLA SARDEGNA
(s. p. a.)

ՍԱՐՏԵՆԻԱՅԻ գեղածիծաղ ու վայրի արեւմտեան ափերուն վրայ, չքնութեան մէջ է զբօսաշրջիկներու յատուկ ծովեզերեայ ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ քաղաքաշրջանը, 15 միլիոն ք. մ. տարածութեամբ ընդհանուր յատակագիծով մը:

Այս առթիւ, ծախու են ՔՈՍԹԱ ՎԵՐՏԷ Ընկերութեան բաժնեթուղթեր սահմանափակ թիւով, որոնց գինը խիստ մատչելի է եւ գնումը զուրկ որեւէ պետական տուրքէ՝ 20 տարի:

Գրաւոր դիմել Ընկերութեան արտասահմանի ներկայացուցիչին՝

Mr. A. GLORIKIAN :

— MUNICH (Allemagne)
Platzl Münzstr. 8/9

— MILANO (Italie)
Via S. Vittore al Teatro, 3

Ընկերային կամ հաւաքական բնոյթ ունեցող ձեռնարկներու համար, գնումի մասնաւոր եւ շահեկան պայմաններ:

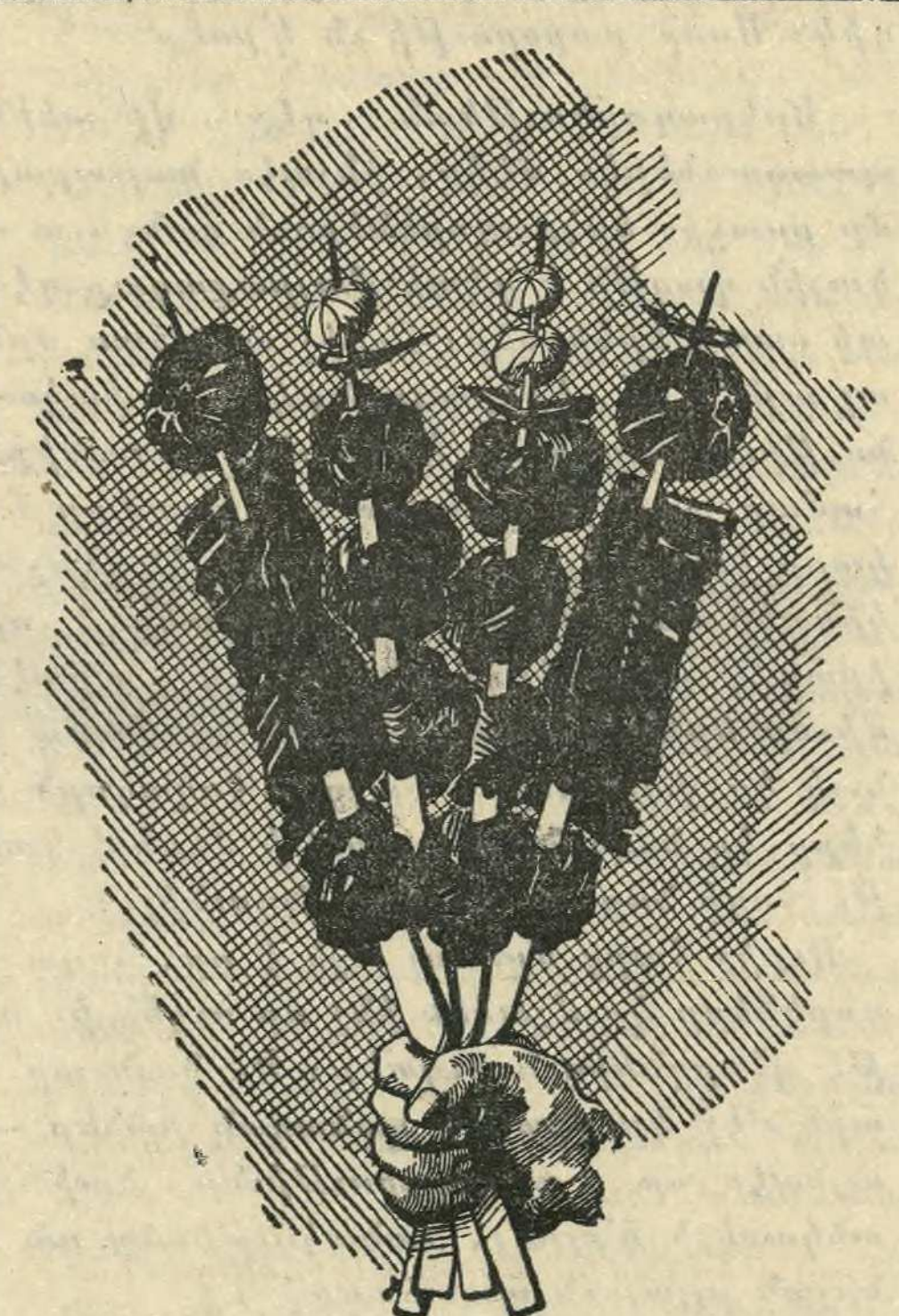

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	40 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

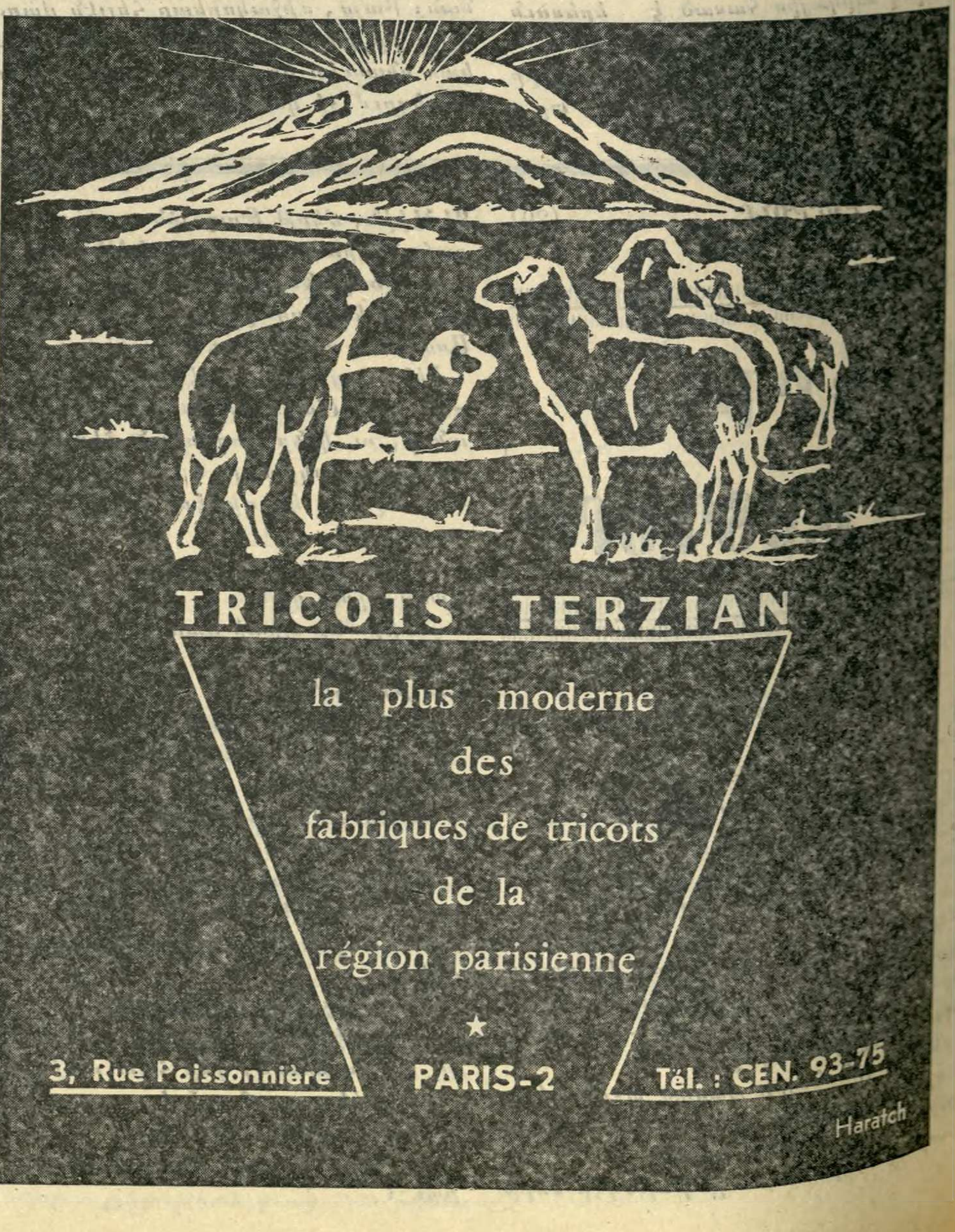

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 ֆր· Հատը 0·30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
30
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
30 AOUT
1964

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

40e ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10096 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 40e ANNÉE — N° 10.096

ՄԱՀՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԼԻՆՏՂՆ ՃՈՆՍԸՆ

Լինտըն Ճոնսընի յաղթանակը կասկած չի թողներ, ըստ լաւատեղեակ եւ ձեւ – ական աղբիւրներու : Փառքի ժամը հասած է իրեն համար, փառքի ու նաեւ պատասխանատուութեան ժամը : 58 տարեկան այս թեքսասցին, որ 1963ին, վրէժխնդրութեան ժամը : 58 տարեկան այս թեքսասցին, արդէն նախագահ էր : Աբրահամ Լինքոլնէն – Սիթիի նշանակուած առաջին հարաւցի երէսը որ կրկին հասնի իշխանութեան, բայց այս անգամ ժողովուրդին քուէներով :

Ցնցող Քենըտիի սպանութենէ – ետք, «երիտասարդ տղան» որու ոտքերուն տակ կը խոնարհէին, որ միշտ իբրեւ ամբողջական նախագահ մը նկատուած էր : Թէոտոր Ռուզվէլթի քրոջմունի կարծիքը փոխ – նախագահութեան մասին («կարգին հինգերորդ կ'ըսէր առաջինը, «կովին հին – ը պատկէն աւելի օգտակար չէ» կը ըսէր միւսը) վինքը համակերպութեան դատապարտած : Եւ Թեքսասի հէքեաթը թէ այդ նահանգին մէկ զաւակը կրնայ առաջինը դառնալ :

Նախագահութեան ճամբան երկար է – եւ Լինտըն Ճոնսընի համար, որ ոչ երբեք նախապատրաստուած էր այդ պատասխանին : Բայց արդէն ճամբայ ելած է իր փառամոլութիւնները չէ սահմանափակած Թեքսասի : Ծնած 1908 Օգոստոս 27ին, Հայ Սքուլի ուսուցիչ է 32 տարեկանին : Տարի մը ետք Ուաշինկթընի մէջ իրեն քարտուղար տեղապահի մը : Իր մեծ բախտը եղած է արդէն նախագահ Ռուզվէլթի ընտանիքին մէկ բարեկամին հետ ծանօթանալը, որ զինքը մղած է դէպի Ռուզվէլթ – ներու ձեռք ձգել տուած է վարչական պատրաստութիւն մը Թեքսասի մէջ :

Ազգային, ներկայացուցչական ժողովի պատգամաւորութենէն կը մասնակցի, յաջողու – թիւն : երկու տարին անգամ մը, կը ընտրուի մինչեւ 1946 : Այդ ձեւով տասը տարի մնացած կ'ըլլայ Քոնկրէսի ներքին ճախ թեւին մէջ, բացի 1941 – 1942ին երբ եղած է Ծայրագոյն Խորհուրդի նաւատորմին մէջ :

Ամերիկայի մեծ քաղաքագէտի մը պատրաստութեան ասպարէզին մէջ, Ներկայացուցչական ժողովը հանդիսանան մըն է միայն Ճոնսըն դիտակից էր ատոր : 1941ին փորձած էր Ծերակոյտ մտնել, միայն 1948ին յաջողած էր, թէեւ ընտրութիւնն ալ ամերիկեան քաղաքականութեան պատմութեան ամէնէն վիճի ատիթ տուած ընտրութիւնն էր : Պարաեւ Թեքսասի ծերակուտականի կը չահէր միայն 87 ձայնի մեծամասնութեամբ մը : Մեծ ազմուկ եղած է ատոր առթիւ եւ իր դէմաւոր մրցակիցը ամբաստանած է գինքը որ մեռելներ քուէ – տուած է : Ծերակուտական քննութեան մը ոչ մէկ բան լուսաբանած է եւ ամբողջ մը բոլոր քուէատուփերը ան – տեսակ էին : Լինտըն Ճոնսըն ընտրուած էր :

Ծերակոյտ հաստատուելէն ետք, վե – րադարձ եղած է : Երեք տարի ետք պատրաստուելու պետ կ'ընտրուի : Վեր – ադիրքին տարի մը ետք, 1955ին, ընտրուած մեծամասնութեան պարագլուխ է, երկրին երկրորդ դէմքը Տու – ման Ուրնէյպուրկէն ետք, այն ատեն նա – խագահ, որ շատ բան չէր կրնար ընել ա – նոր համար : Այս լուռ վերելքը կրնայ դադրիլ, պէտք չէ մոռնալ սակայն Ճոնսընի հարաւցին է եւ աւանդա – պահութեամբ, Հարաւցիները իրենց ետեւին տակ ունին Քոնկրէսին դրե – թելու մեքենան : Համոզելու իր արուեստը եւ իր ճկունութիւնը մնացեալը ըրած են :

1934ին, Ճոնսըն ամուսնացած էր Քլո – տիա Թէյլըրի հետ, Ալապամայի հա – րուստ ընտանիքի մը զաւակ : Իր առաջին փորձը դէպի Սպիտակ Տուն տեղի ունեցած է 1956ին, անյոյս էր : երկրորդը ա – ւելի արժանի է յիշատակութեան : Զորս տարի եռք դէմ յանդիման պիտի գտնը – ւէր Ճոն Քենըտիի կազմակերպած դրու – թեան , որ արդիւնաւոր պիտի ըլլար : Այս հին ազուէսը պիտի չվերապտնէր կորսուած հողը, ինչպէս այս տարի հան – րապետական կուսակցութեան ազատա – կանները պիտի պարտուէին ծայրայեղ կողմնակիցներու կողմէ : երկար սակար – կութիւններէ ետք, պիտի ընդունէր փոխ – նախագահութիւնը, Քենըտիի յաջողու – թիւնը ապահովելով այն նահանգներուն մէջ ուր ան ժողովրդական չէր :

Մնացեալը ծանօթ է : Տալլաս .— 1963 Նոյեմբեր 22, երիտասարդ նախագահին մահը, պարապը զոր, Ամերիկայի հա – մար չուտով կը լեցնէր այս անխոնջ աշ – խատողը, որ իր տեղը չի զգար ինքզինքը եթէ առաջին դիծի վրայ չըլլայ :

Եւրոպայի մէջ, ուր ամերիկեան հիմ – նարկութեանց նկատմամբ վստահութիւ – նը նուազ զարգացած է քան Ատլանտեանի միւս կողմը, Լինտըն Ճոնսընի նախագա – հութեան բարձրացումը, մեծ յուզում պիտի պատճառէր : Ո՞վ էր այս անծա – նօթ քաղաքագէտը, որ արտասահման կատարած իր ճամբորդութեանց ընթաց – քին, իր անունը կրող՝ ափով դնդածայր գրիչներ կը բաժնէր : Պիտի կարենա՞ր դե – կավարել ոչ միայն իր երկիրը այլեւ ա – րեւմտեան պլոքը : Կարելի՞ էր վստահիլ 36րդ այս նախագահին, որուն ընտրու – թիւնը մեծ մասամբ ընտրական խաղերու արդիւնք էր, ապահովելու համար աշ – խարհի քաղաքական ամենածանր պար – տականութիւններէն մին :

Քանի մը ամիս ետքը, Միացեալ Նա – հանգները «այո՛» պատասխանեցին : Եւ հատնաբար Ամերիկացիք իրենք գիրենք աւելի հարազատօրէն կը դտնեն հարա – ւային չէշտով այս թեքսասցիին մէջ քան՝ Ճոն Քենըտիի, հիւսիսի մտաւորական , Հարվարտ կազմուած : Նոյնը չէ պարա – գան Եւրոպայի համար : Եթէ Ճոնսըն կրցաւ ինքզինքը պարտադրել, իր անձ – նաւորութիւնը, իր դաղափարները երկ – դիմի կը մնան : Հարիւրէն հարիւր ամե – րիկեան, դժուար ըմբռնելի են Եւրոպա – յիներ ուն համար : Մարդն ալ արդէն չօգներ այդ ուղղութեամբ, վկայ սա նը – կարագրութիւնը զոր ինք կուտայ իր ան – ձին մասին, 1958ին եւ որ միշտ ի գործու է ,— « Ազատ մարդ մըն եմ , Ամերիկացի մը, Միացեալ Նահանգներու ծերակու – տական մը եւ դեմոկրատ մը — այս սահմանումները կը տրուին հոս կարե – ւորութեան կարգով : Ազատական մըն եմ եաեւ, պահպանողական մը, Թեքսասցի մը , հարկատու մը , ռանչի կալուածատէր մը, գործի մարդ մը, ծախող մը, հայր մը, ոչ այնքան երիտասարդ որ էի , բայց ոչ այնքան ծեր որ կը յուսամ ըլլալ եւ այս սահմանումները, այս անգամ նախ – ընտրութեան ոչ մէկ կարգ ունին » :

Իր ծագումը չատ բան կը բացատրէ , նաեւ տեսակէտի համերաշխութեան այն պակասը որ կար իր եւ Ճոն Քենըտիի մի – ջեւ : Մէկը կը կարծէր թէ կարելի է ապ – դել մարդոց վրայ, տրամաբանել անոնց հետ, համոզել, միւսը կը խորհի թէ յա – ճախ կարելի չէ դանոնք օգտագործել : Քենըտի ընտրութիւն մը ըրած էր եւ կը ջանար, դէշ աղէկ, անկէ չհեղլի : Ճոն – սըն չատախ ընտրութիւններ ըրած է բայց դժուար է անոնց մէկ յատակ դիծը գըտ – նել :

Կարելի է ոճը բան մը չէ : Բայց այդ պարագային տեսակէտները նկատի կ'առ – նուին : Եթէ Լինտըն Ճոնսըն խոր իմաստ մը կ'ուզէ տալ իր ապագայ նախագահու – թեան, պէտք չէ փրփրի, ինչպէս 1958ին երբ աշխարհ իրենց հարցնէ .— «Ի՞նչ է քաղաքական փիլիսոփայութիւնը » : Ցոյց տուաւ թէ Միացեալ Նահանգներու նա – խագահի մը կարողութիւնն ունի : Իրեն կը մնայ դիծերը դծել սա «մեծ ընկերու – թեան» զոր կը խոստանայ իր ժողովուր – դին եւ « խաղաղութեան այս աշխարհին» զոր կը խոստանայ մարդկութեան :

Էր Մոնտի աշխատակիցը՝ Թաք Ամալ – րիք այս առարկայական պատկերը կը դծէ, մարդու մը որու վիճակուած է դե – կավարել «ազատ աշխարհը» եւ չրջանի մը մէջ ուր դէպքերը աւելի մեծ են քան դէմքերը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՑՑԵՐ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

— * —

« ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ ՄԵՐՆ Է »
Կ'ԸՍԷ ՄԱԿԱՐԻՈՍ

Թուրքերը դժգոհ են Ամերիկացիներէն եւ վարչապետ Ինէօնիւ «դառնութեամբ» նկատած է որ «բարեկամ թէ թշնամի մեզի դէմ ելան » : Անգարայէն հասած լուրերու համաձայն թուրք կառավարութիւնը ամերիկեան կառավարութեան հաղորդած է թէ չընդունիր էչիսընի բարե – փոխեալ ծրագիրը՝ Կիպրոսի մասին : Թուրքիա անընդունելի կը նկատէ այդ ծրագիրը, իր խոստացած հողամասին քանակութեամբ, պայմաններով եւ յա – րակից տրամադրութիւններով : Անգարա վճռաբար կը յայտնէ թէ ոչ մէկ միջա – մտութիւն պիտի ընդունի կիպրական այն հողամասին վրայ, որ պիտի տրուի իրեն, եւ նաեւ պայման է որ այդ հողա – մասը բաւականաչափ ընդարձակ ըլլայ : Թրքական անպաշտօն չրջանակներն ալ ծիծաղելի կը գտնեն եղած առաջարկնե – րը :

Վարչապետ Ինէօնիւ, որ նախապահած է դահլիճի նիստին ըսած է թէ՝ «թըչ – նամի եւ բարեկամ ձեռք ձեռքի տուած մեր դէմը ելան » :

Թուրք ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը ըսած է .— Եթէ թրքական պահանջները չընդունուին ; Կիպրոսի վէճը պիտի եր – կարաձգուի անհունապէս , եւ այսօրուան կացութիւնը պիտի չարունակուի այս – պէս : Ամերիկեան առաջարկները «խոր – հրդրանչական » հանդամանքներ կը կրեն միայն » :

Այս յայտարարութիւններուն կը յա – ջորդէին հակամերիկեան ցոյցեր : Հան – րային կարծիքը կը մեղադրէ Ամերիկա որ «լքած է Թուրքերը» : Երիտասարդ ցուցարարները ուղած են ամերիկեան դեսպանատան վրայ յարձակիլ» յաջորդ օրը յարձակած են յունական դեսպանա – տան վրայ եւ պատուհաններուն ապա – կինները կոտրած ու կառքեր փճացուցած են : Դժգոհութիւնը այնքան մեծ է որ Ա – ֆրոշ չաթաթաթերթը գրած է .— « Եթէ Միացեալ Նահանգները կը խորհին թէ ինչ որ ալ պատահի Թուրքիան Ատլան – տեան դինակցութեան մէջ պիտի մնայ , չատ կը սխալին եւ կը տեսնեն եթէ չա – րունակեն այս ճամբով երթալ : Թուր – քիա չէ որ պիտի վճարէ այն վախը որ կայ թէ Յունաստան համայնավար կ'ըլ – լայ կամ Մակարիոս Արք· երկրորդ Քու – պայի մը վերածէ Կիպրոսը » :

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համա – ձայն, Արտաքին նախարար էրքին յուչա – դիր մը յանձնած է ամերիկեան դեսպա – նին ուր կ'ըսուի թէ Թուրքիա ոչ մէկ լուծում կ'ընդունի, ոչ մէկ ալ ծրագիր որ չերաշխաւորէ Թուրքիոյ պաշտպանու – թիւնը եւ Թուրք Կիպրացիներու կեանքը :

Կը հաղորդուի նաեւ թէ Յունահպա – տակները պիտի արտաքսուին Թուր – քիայէն Սեպտ· 16ին :

Աթէնքի մէջ Արտաքին նախարարը բո – ղոք մը ներկայացուցած է Թուրք դես – պանին Անդարայի յունական դեսպանա – տան դէմ եղած յարձակման համար : Միւս կողմէ պաշտպանութեան մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են Աթէնքի Թրքական դեսպանատան , Սելանիկի , Հռոդոսի եւ Քոմոթինիի հիւպատոսա – րաններուն չուրջ, որպէսզի փոխադարձ յարձակումներու չենթարկուին :

×

Գահիրէ մեկնելէն առաջ, Մակարիոս Արք· ընդունած է «Ֆիկարոյ»ի թղթակի – ցը եւ այդ առթիւ անգամ մը եւս պար – զած իր տեսակէտը Կիպրոսի հարցին մասին : «Մի՛ մոռնաք որ այս կիպրական հարցը, մեր հարցն է եւ թէ ոչ ոք կրնայ մեզի պարտադրել լուծում մը կամ դի – ջումներ զոր չենք ուզեր : Որեւէ լուծու – մի բանալին կիպրացի ժողովուրդն է : Առաջինն խօսքի իրաւունքն ունի եւ վեր – ջին խօսքը իրը պիտի ըլլայ : Կարելի է ամէն տեսակ բանակցութիւն վարել փը – նեւի մէջ, որեւէ լուծում չի կրնար ըլ – լալ զոր ուզած եւ ընդունուած չըլլանք» :

Կրօնաւոր – նախագահը բացատրած է նաեւ թէ ինչո՞ւ Գահիրէ կ'երթայ .— « Միջին Արեւելքի ընդհանուր քաղաքա – կանութեան չրջագծին մէջ պիտի խօսիմ Կիպրոսի հարցին մասին : Դրացի ենք Ա – րաբ Մ· Հանրապետութեան , որ մեզի իր բարոյական օժանդակութիւնը բերաւ , անմիջապէս : Նման այցելութիւն մը , ուրեմն, բնական է : Կրնանք նաեւ խօսիլ , նախագահ Նասրի հետ, դինուորական օ – ժանդակութեան մը մասին :

Պատասխանելով այն հարցումին թէ ի՞նչ կը մտածէ Ֆրանսայի առաջարկած միջնորդութեան մասին, Մակարիոս Արք· յայտնած է թէ նման առաջարկ մը լուր չունի : « Ամէն պարագայի մէջ, մեր լուծումը պէտք է գտնուի Մ.Ա.Կի հակա – կշռին տակ հանրաքուէով մը : Երբեք չեմ մերժած, կը չարունակէ ըսել Մակարիոս ի պատասխան թղթակցին մէկ հարցու – մին, թուրք փոքրամասնութեան իրա – ւունքներու պահպանման մասին խօսիլ : Շատ ուրախ կ'ըլլամ նաեւ եթէ Մ.Ա.Կը կամ միջազգային ուրիչ որեւէ կազմա – կերպութիւն, բայց ոչ Թուրքիան, ոչ ալ Յունաստանը, երաչխաւոր ըլլայ : Ինք – սիրը կրնայ իրականանալ առանց օտար կայանները զիջումի » :

Ու Թան չատ վտանգաւոր կը տանէ կղզիին կացութիւնը մանաւանդ եթէ Թուրքիա չհրաժարի իր զօրքը փոխարի – նելու իր որոշումէն , որու դէմ է Մա – կարիոս :

× Պապը իր միջնորդութիւնը առա – ջարկած է, Կիպրոսի հարցին լուծումին համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՑԿՈՆԻ կացութիւնը չատ ծանր է : Խելագար երիտասարդներ կատապի յար – ձակումներ կատարած են կաթոլիկ եկեղեցիներու եւ դպրոցներու վրայ : Երեք զօրավարներու երբեակ դեկավարութիւ – նը վարչապետ մը նշանակած է , որ առաջին առթիւ յայտարարած է թէ Զօր· քան հիւանդ է եւ ժամանակ մը պիտի չկարենայ քաղաքական գործերով զբա – ղիլ : Այս յայտարարութիւնը կը գարմա – ցընէ դէտերը, որ 24 ժամ առաջ տեսած են Քանը եւ նկատած թէ չատ առոյգ կ'երեւայ : Ուրիչ հակասական լուրեր կը չրջին զորս կարելի չէ ստուգել :

ՀԻՆ ՎԷՃ ՆՈՐ ԷԶԻ ՎՐԱՅ

ԱՐՈՒԵՍՏ ԿԱՏՈՒ ԾԵԾԵԼՈՒ

Ա.

Մեծադործ կաթողիկոս մըն էր Սիմէոն Երեւանցի :

Իր օրով՝ էջմիածին « լի էր ամենայ – նիւք հոգեւորօք եւ մարմնաւորօք, ներք – սականօք եւ արտաքսականօք, բեռնա – կրօք եւ լծկանօք, եւ կթելի անասնօք » :

Էջմիածին այս բարեկեցութիւնը կը պարտէր Սիմէոնի :

Արդարեւ, Սիմէոն նախ թափ տուաւ չինարարութեան : Պարիսպ բարձրացուց վանքին չուրջ, չինեց սեղանատուն, դըպ – րատուն եւ մոմատուն, նորոգեց մայր տաճարին տանիքը, վանքին պարիսպնե – րէն հեռու փոխադրեց Վաղարշապատ գիւղը, առատ ջուր բերաւ Մայր Աթոռ : Ցեղոյ, պլպտելով կաթողիկոսարանին դիւանը, երեւան հանեց կարեւոր կալ – ուածաթուղթեր եւ վերստին ոտք դար – ձաւ այն հողերուն, զորս զրաւած էին կամ կը չհաղորդէին եկուոր թուրքերը : Դարձեալ, պաշտօնաթուղթերու ուժով՝ պարպել տուաւ հայկական բազմաթիւ գիւղեր, որոնց կարգին՝ Օչականը, Մես – րոպ Մաշտոցի գերեզմանը, ուր եկած նստած էին Թուրքերը :

Ցեղոյ, չնորհիւ Մամոնային՝ բարե – կամութիւններ հաստատելէ եաք զրացի Քաններու եւ Տէրէպէյիներու հետ, զո – բացուց իր գիրքը, միջնորդի դեր կատա – րեց վրացական, պարսկական, թրքական ընդհարումներու ժամանակ՝ այս բար – բարոսներուն, ըսենք՝ մարդկային բոր – բոններուն միջեւ :

Ինքնին հասկնալի է թէ ազգատ կաթո – ղիկոսի մը գործը չէր այս ամէնը : Պայ – ման էր Նորին Վեհափառութիւն Մամո – նային աջակցութիւնը, «առանց որի դը – լուխ չէին դալ բարի դիտաւորութիւն – ներ», կը գրէ Լէօ :

Արդարեւ, իր օրով՝ «էջմիածինը եղել է մի տեսակ կենտրոնական դրամատուն, եւ բոլոր նուիրակները, ինչպէս նաեւ զա – նազան հայրապետական վայրերում՝ էջմիած – նի հոգեւորական եւ աշխարհական դոր – ծակալները, ներկայացրել են այդ դրա – մատան բաժանմունքները» (Գիւտ քահ. Ազանեանց, Դիւան Հայոց Պատմութեան, Գիրք Ը. Ցառայեան) :

Ժիր նուիրակներու ձեռամբ, ցրուելով դանոնք մեղուներու նման՝ աշխարհի ա – մէն ծանօթ եւ անծանօթ անկիւն, — օ՛ դժբախտ Հայութիւն, — հայկական նիւ – թական դրամագլուխը « հայրենադարձի» ենթարկելու, որոչ չափով՝ կեղրոնացնե – լու այս յաղորդութիւնէն, եւ ոչ այնքան հին աւանդութիւններէ, ծնունդ առաւ մեղաւոր յաւակնութիւն մը, որ հետզհե – տէ աճեցաւ Սիմէոն կաթողիկոսի մէջ, երբ այլեւս ամենակալ տէր կարծեց ինք – զինք եւ ուզեց քալել համաժիրութեան (բոթալիբ-արիսմ) գաւազանն ի ձեռին :

Սիմէոն կաթողիկոս, կը գրէ Լէօ, «ա – մէն կերպ աշխատում էր փոքրացնել Գանձասարի կաթողիկոսութեան նշանա – կութիւնը եւ տալ նրան մասնաւոր, թէ – մական մի առաջնորդութեան կերպա – րանք» : Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ բանի կ՛ակնար – կէ Լէօ՝ երբ կը գրէ «Գանձասարի կաթո – ղիկոսութեան նշանակութիւն » : Ահա այդ նշանակութիւնը.— «Ղարաբաղի ապրս – տամբական չարժման պարագլուխները Գանձասարի կաթողիկոսի հետ էին գոր – ծում եւ նրա հետ էլ քաղաքական կա – բեւոր դիմումներ էին անում Ռուսաց արքունիքին » :

Սիմէոն չանաց նոյնպէս «Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնը պարզ առաջնորդու – թեան վերածել » (Օրմ. 2086) : Իր կար – ծիքով, «անդր նստող առաջնորդքն» , կառավարութիւնը սովոր ըլլալով դանոնք « փաթրիք անուանել, ի հասարակութենէ զոհակաց սովորութիւն եղեւ պատրիարք կոչել » :

Ա՛յս որքան խոր հմտութիւն պատմու – թեան եւ լեզուաբանութեան : Բայց Սի – մէոն նոյն հմտութեամբ չի բացատրեր թէ ինչո՛ւ ռուսական պետական պաշտօ – նաթուղթերու մէջ պատրիարք կը կոչուի էջմիածնի կաթողիկոսը :

Կ՛ընդվզի Օրմանեան, նո՛յնիսկ Օրման – եան, որ անընդունելի կը համարի Սի – մէոնի տեսակէտը, ու կը բացատրէ Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան « նշա – նակութիւնը », ըստ « Օսմանեան օրէնսդ – րութեան հոգիին» : Պատրիարքը ա – ռաջնորդ չէ, այլ դեր ի վեր քան առաջ – նորդը, Հայոց գլուխը երկրին մէջ, կ՛ը – սէ եւ կը հաստատէ Օրմանեան : Բայց եա՝ որ լաւ կը ճանչնամ Օրմանեանը, կը վստահեցնեմ ձեզ թէ Օրմանեան եւս պատրիարքը պիտի համարէր առաջ – նորդ՝ երբ ինք բարձրանար կաթողիկո – սական աթոռ, ինչպէս Պրուսայի առաջ – նորդը նման դիրք մը ուզեց տալ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան՝ երբ ինք կաթողիկո – սացաւ Էջմիածնի մէջ :

Էջմիածնի մէջ հիւանդութիւն մը կայ, որ կը վարակէ ով որ կը նստի պատմա – կան այդ աթոռին վրայ :

Հայկական Եօը պատմութիւն չի ճանչ – նար, պատմութիւն չի հասկնար, պատ – մութիւն չի սորվիր եւ Շահնշահ կը կար – ծէ ինքզինք՝ երբ կաթողիկոսանայ : Գա – րեգին պատրիարք դէմ դրեց նոյնիսկ Էջ – միածնի կաթողիկոսութեան՝ երբ դեռ ա – ռաջնորդ մըն էր, բայց ցոյց տուաւ իր պատրիարքացումով թէ ինչե՛ր ընելու ընդունակ էր կաթողիկոսանալէ եաքը , — խմպերատո՛ր :

Ի պատիւ Օրմանեանի՝ պէտք է արձա – նագրել թէ, խառնուածքով թէեւ մենա – տէր, ինք էր սակայն որ, Համիտի օրով, արեւմտեան թեմերը յանձնեց Էջմիածնի, խուսափելու համար արտասահմանի Հա – յոց գործելու ազատութեան պատասխա – նատուութենէն կամ ազատ ձգելու հա – մար արտասահմանի Հայերը , որ գոր – ծէն՝ ինչպէս կամին : Տարբեր երկիրներ – ու մէջ ինկած, տարբեր պետութեանց հպատակ, Հայութիւնը չարունակէր է իր պատմութիւնը՝ որքան ենթակայ «տեղա – կան» այսինքն օտար օրէնքներու (կաթո : ղիկոսական կոնդակներու սովորական յանկերգը), նոյնքան ազատ՝ ստանձնե – լու համար իր գործունէութեան պատաս – խանատուութիւնը պատմութեան առջեւ : Հետեւելով այն իմաստուն տարազին , որ գէթ մէկ թեւը գործէ՝ երբ միւս թեւը խորտակուի, մէկ թեւը բարձրանայ՝ երբ միւս թեւը խոնարհի :

Մեր պատմութեան մեծագոյն խմաս – տութիւնն է որ բանաձեւուած է պասիւ – լի օրէնքով, — պարթեւական Հայաս – տանի դիմաց Հռոմէականը, պարսկա – կան Հայաստանի դիմաց յունականը , այսպէս մինչեւ մեր օրերը :

Համատիրութիւնը մեր մեծագոյն վը – տանգն է, որ մեզ կը դնէ ամբողջական տէրընկալութեան մէջ (առմիսիոն) :

Ու Սիմէոն Երեւանցի կը քալէր դէպի համատիրութիւն :

Այդ ձգտումը կար իրմէ առաջ , չա – րունակուեցաւ իր օրօք, չարունակուե – ցաւ իրմէ եաքը եւս : Ի՛նչ տխուր պատ – մութիւններ՝ կաթողիկոսական փոխա – նորդներ նշանակելու համար Պոլսոյ մէջ, ջնջելու համար պատրիարքութիւնը կամ զայն վերածելու համար առաջնորդու – թեան : Ի՛նչ տխուր պատմութիւններ՝ միահեծան տէր դառնալու էջմիածնով , եւ չաթալ – թաղով , բայց առանց չա – թալին իմաստը հասկնալու : Ու սատիճ համոյքներ՝ նուաստացնելու համար երկ – րորդական կեդրոններու աթոռակալները (Աղթամարի կաթողիկոսը, Էջմիածնայ տաճարին մէջ, հպատակութիւն կը յայտնէ ամենայն Հայոց կաթողիկոսին , պատարագի պահուն, գլուխը բաց , ծունկի եկած, «Ընդ անառակին որդւոյ դուխեմ առ հայրդ դթած» չարականը եր – գելով) :

Ու կը չարունակուի մինչեւ այսօր « հայրապետական պատուիրակ» տիտղո – սով մը(*), որ ոչ իրաւական հիմ ունի , ոչ ալ եկեղեցական Իրաւունքի նիւթ է : Մինչդեռ «առաջնորդ» տարազը սահմա – նադրական բառ է, ըստ ծագման՝ ժողո – վրդավարական (տեմոքրաթիք) :

Այս հարցերը կը դնեմ ոչ երբեք մի – ջամտելու մտքով այն տխմարապատում վէճերուն, որոնք կը ծառային կարգ մը

(*) Ինչ անդին կարդալ «Պատմութիւն Հայոց կաթողիկոսութեան » :

դազեթաճիններու՝ թերթ լեցնելու եւ թերթ ծախելու համար եւ այդ արժէքով միայն, այլ պարզապէս ուզելով արձա – նագրել թէ Սիմէոն Երեւանցի մեղքը իւրայատուկ չէ, այլ ազգային մեղք է :

Շահնշահութիւնը հայկական է առա – ւելապէս եւ խորապէս :

Շահնշահութեան ցանկալով էր, որ Սի – մէոն կաթողիկոս Պոլսոյ պատրիարքու – թիւնը տապալելու անյաջող փորձէն եաք՝ պայքար մը բացաւ էջմիածնի եւ Մաղրասի միջեւ :

Այդ պայքարին պատմութիւնը կը քա – ղեմ իր իսկ դիւանէն :

×

Սիմէոն Երեւանցիի դնահատելի դոր – ծերէն մին եւս Մայր Աթոռին դիւանին կազմակերպութիւնն է :

Ազգէ կը մնայ նշանաւոր Ջամբռը : Այս բառը առաջարծուած ձեւն է Շամպռ (= սենեակ) բառին : Այսպէս կը կոչուէ – ին եւրոպական պետական դիւանները : Սիմէոն, անոնց հետեւողութեամբ , կազմեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսու – թեան Ջամբռը, զոր կրնանք թարգմանել Դիւանատիրք, ժողովածու կաթողիկոսա – կան պաշտօնաթուղթերու :

Այս գործին կողքին, որ լոյս տեսաւ յետմահու՝ 1873ին, կարեւոր նպաստ մըն է նաեւ Ցիշատակարանը, զոր պատրաս – տած է իր թելադրութեամբ եւ հսկողու – թեամբ՝ « հոգեծին որդեակը », Խահակ եպ. Գեղամացի կամ Գեղարքունի, մը – կըրտութեան անունով՝ Յովհաննէս : Եր – կար ժամանակ Խահակ եպիսկոպոս վա – րած է կաթողիկոսին քարտուղարութիւ – նը, եւ այս Ցիշատակարանը կազմած է կաթողիկոսին թղթակցութենանց մերթ ամբողջական, մերթ մասնակի պատճէն – ներով, (Ցիշակարանը հրատարակուեցաւ Գիւտ քահ. Ազանեանցի Դիւան Հայոց Պատմութեան մատենաշարին մէջ) :

Ահա այս Ցիշատակարանն է, որ տեղե – կութիւն կուտայ Էջմիածնի եւ Մաղրասի միջեւ բացուած պայքարին մասին, — պատճառը... տպարան :

Նոյն թուականներուն էր (1771) , որ միաժամանակ տպարան կը հաստատէին Սիմէոն կաթողիկոս՝ Էջմիածնի մէջ , Շահամիր Շահամիրեան՝ Մաղրասի մէջ :

Ըսուած է թէ մամուլը առանձին պե – տութիւն մըն է կամ իշխանութիւն : Ու մամուլը , որ հիմա փոխաբերաբար կը նշանակէ հրապարակագրութիւն միայն տպագրական մեքենան է իրականին մէջ : Խօսքը տարածելու մեծագոյն ուժը նախ – քան ձայնասփիւռը : Այս իշխանութեան, այս ուժին դիտակցութիւնն ունէցան Հա – յերը՝ առաջին օրէն :

Եւրոպայի հայկական տպագրական նա – խաձեռնէրէն եաք, որոնք չուտ մարող ջահեր եղան, Մաղրասի տպարանը, իր – րեւ մեծահարուստ եւ ամենազօր Հայու – մը ձեռնարկը, կասկածելի եւ վտանգա – ւոր մրցակից մըն էր անչուշտ Էջմիածնի համար՝ համազգային դեկավարութիւնը մէկ ձեռքի մէջ պահելու իր յաւակնու – թեան դէմ :

Սիմէոն նախ պատուիրեց Շահամիր Շահամիրեանի « զդուշանալ ի տպելոյ պվտանդաւոր բանս », կամ՝ «զհասարա – կաց ընդունելի դրեանս հրամանաւ մե – ծաւորաց տպել » : Եւ սակայն, հակա – ռակ իր իր պատուէրին, « յառաջացաւ դիրք մի ի տպարանէ անտի», իմա՝ ա – ռանց հրամանի :

Եւ սաստիկ զայրացաւ կաթողիկոսը , որովհետեւ «դրեալն այն (այսինքն՝ հա – կառակ իր հրամանին տպուած դիրքէ մը ծագելիք վտանգը) ի գլուխն եկն » : Ահա թէ ինչո՛ւ այդ դիրքը կը կոչէ «կործանիչ ազգիս խղճալոյ» :

Այստեղ կ՛արժէ սակայն յիշատակել Լէոյի դրածը . «Սիմէոնի տպարանը հա – մարեա միայն եկեղեցական գրքեր էր տպագրում եւ մեր գրականութեան մէջ մի առանձին, աչքի ընկնող դեր չկատա – րեց» (Յովսէփ կաթողիկոս Արղութեան , տպ. 1902, էջ 194) : Իսկ գալով Մաղրա – սի հրատարակութենանց՝ պատմութեան եւ բանասիրութեան բոլոր հեղինակները, երէկ եւ այսօր, գովեստ միայն կը հիւ – սեն :

Մինչ Սիմէոն կ՛անուանէ « կործանիչ ազգիս» :

Այդ «կործանիչ» գիրքն է «Նոր տետ – րակ որ կոչի Յորդորակ » :

Մանենք վէճին մանրամասնութեան եւ թաքուն նշանակութեան մէջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿՈՄԻՏԱՍՆ ԱՆԱՊԱՏՈՒՄ

Ճամբան երկա՛ր էր խոհերից ,
Ու խոհերը՝ ճամբից երկար :
Թէ հանգիստ կար ճամբաներից ,
Զար խոհերից հանգիստ չկար :
Գնում էր խումբը Հայերի,
Եւ խմբի մէջ մի վանական ,
Աչքը յառած հեռուներին՝
Տրտում երգում էր շարական :
Երգում էր նա ու մտածում ,—
Այսքան աւեր ու կոտորած ,
Այսքան եղեռն ու մահացում
Հայոց հողում՝ մի բուռ դառած :
Թէ կայ Աստուածը միածին,
Ա՞մպ է իջել աչի առաջ ,
Զի՞ հասնում իր խուլ ականջին
Այսքան ողբ ու այսքան հառաչ :
Երգում էր նա ու մտածում , —
Խղճի տեղ՝ ֆա՛րը կը ճաթէր :
Արագն եղաւ պղտոր արցունք,
Վշտից Մասիսը ճերմակեց ,
Մնաց մեռնող երկիր մը հին,
Մի բուռ Հայի սուգ ու պերս
Ո՞վ է տեսել սուգ անողին
Մեռելի հետ մէկտեղ թաղեն :
Ի՞նչ միտք դրան կը դիմանար ,
Ի՞նչ սիրտ կարող էր այդ տանել ,
Շուրջն ամէն ինչ այնքան վայրագ
Եւ այնքան բիրտ էր, յիրաւի ,
Որ թուաց թէ աշխարհն արար
Խելագարուե՛լ է երեւի :
Գիշերն սպան օսմանական
Թալէաթ բէյին հանգիստ ասաց .
— Խումբն սպանուեց : Մի վանական
Խելագարուեց տեղ չհասած :

ԳԵՈՐԳ ԷՄԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

Արդի ժամանակներու մէջ հինցած « երիթացման » վիճակին հասած երիս դրութիւններ են թագաւորութիւն եւ կա – թողիկոսութիւն : Այս վերջինը միայն եթէ բանով մը աւելի պաշտպանելի է, ժառանգական չըլլալն է : Բայց չմնաց, դրեթէ չմնաց երկիր մը, որու վերնիշեալ պետը կամ դլուխը ընտրութեամբ չըլ – ձրանայ նախագահական աթոռ՝ ամէն անդամ որոչ տարիներ եաքը : Ժողովուր – դին ձայնով : Ճիշդ է թէ մեր ժողովուր – դին Ձայնը, (կ՛ակնարկեմ Սահմանա – դրութեան), չկրցանք ներդաշնակել բուն նոր պայմաններուն, բայց մի՛թէ վերա – նորոգեցինք կաթողիկոսական դրութիւ – նը՝ ըստ նոր ժամանակներուն :

Հետաքրքրական վկայութիւն մը — « 1799 թուականի վերջին օրերում վախճանուեց Ղուկաս կաթողիկոսը : Նո – րին կաթողիկոս ընտրել : Ղուկասի մահուան երկրորդ օրը ժողով դումարուեց : Այդ տեղ միաբանութիւնը յայտնեց որ իր հա – մար ցանկալի ընտրելիներ են Կ. Պոլսի Դանիէլ պատրիարքը եւ Ռուսաստանի նուիրակ Եփրեմ եպիսկոպոսը : Ընտր – պական թուղթը ստորագրուեց երեւելի մէկէքի եւ իւղաբաշիների կողմից էլ, ապացաւ Երեւանի խանի հաւանութիւնը եւ ապա յատուկ պատգամաւորի ձեռքով ուղարկուեց Կ. Պոլիս : Այդտեղ հոգեո – րականների եւ ամիրաների ժողովը կր – կու ընտրելիներից մէկին պիտի ընտ – նէր կաթողիկոս , որ այնուհետեւ հա – տատում էր սուլթանի ֆերմանով եւ նով : Այդպիսի ֆերման պիտի ապ – պարեց Շահը :

Այսպէս էր այն ժամանակները կատար – ւում կաթողիկոսի ընտրութիւնը : Դա համազգային ընտրութիւն չէր , ընտրող – ները իսկապէս էջմիածնի միաբաննե – րն էին, մէկ էլ Կ. Պոլսի ամիրաները : Թէ – պէտ կամ դլուխը ընտրութեամբ չէր , պողպատ մասնակցութիւն չկար » (Լէօ , Յովսէփ կաթողիկոս Արղութեան, տպ. 1902, էջ 213 – 214) :

Ո՞ւր է ժողովուրդի մասնակցութիւնը հիմա, « հայրապետական պատուիրակ – ներու » ընտրութեան մէջ : Հին ժամա – նակ՝ կային նուիրակներ, որոնք նախ – բահաւաքութեան կաթողիկոսական գոր – ծակալներ էին : Այժմ՝ պատուիրակներ , որոնք իրրեւ դեր – առաջնորդներ , որոնք ժո – ղովուրդին ընտրութենէն վեր կը մնան : Բայց ո՞ւր է ժողովուրդը : Իմ տեսածս հիւանդ մըն է հոդեվարքի մէջ : Ջրամոյն Ջաղացքի մը չախ – չախը : Շ. Ն.

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

«ՑԵՏ ԵՐԿԱՐԱՏԵԻ ՀԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆ»

Ոչ ոք կարող մեզմէ անդարձ մեկնողներուն մահազդները, ոչ մէկ բան պիտի կրնայ, որքան բացատրական ալ քանի մը բառերը. «Յետ երկարատեւ հիւանդութեան»:

Երբեմն կամ յանկարծական մահ – երբ մեռնողները մտածումից մէջ երկար արձագանգ մը չեն հնչեցներ, որուն երեւակայութիւնս դիս կը տանի մահուան մը մէկ անչուք սենեակը, ուր ներ տեւող հոգեվարք մը իր մահացու օրերն ու դիչերները կը հիւսէ: հոգեվարք մը որ չի վերջանար կարծես երբեմն ալ յոյսի ազօտ նչոյլներ կը ցոլացնէ տառապակոծ սրտերու մէջ: կը տեսնեմ ալեհեր ծերունի մը՝ որ անկողնակի է ամիսներէ ի վեր: Տունին միշտ է ան: Տարիներու բեռը ճնշած է ուսերուն, ժամանակի ծովին վրայ նաւարկած արեւները այլեւս մխայն է – ցոլացած յիշատակի մը քաղցրութիւնը կը պարզեն անոր դառնացած հոգիին մէջ: Վաղուց անոր համար կը սկսի ցերեկ – ցաւալի մոտ. դիչերը կարճատեւ հանգիստ մը միայն չնորհած ըլլալուն պատճառ: Արեւը հոն է միշտ, պատշգամին ծայր, դարաստանի թուփերուն եւ ծաղիկներուն վրայ: Բայց ինչքան տարբեր է ան մանկութեան արեւէն՝ որ լեռնե – ցու կաթարէն կը յայտնուէր կախարդա – կան ոգիի մը ձեռքով բռնուած ոսկեչա – յոլ կանթեղին պէս: Պատսպարուած ծայր վերարկուի մը մէջ՝ կը նստի ծա – ղիկի մը վրայ: Աչքերը կը դոցուին: Ծոցերը կ'այրին արեւին համբոյրներէն: Շրթները կը փորձեն կկսուր ազօթք մը շշնջել: Գերեզմաններէ դաղտնօրէն արձագանգող չատ հին ազօթք մը: Ժա – մերով, լուռ եւ ինքնամփոփ՝ կը դիտէ պատոյին մէջ սահող սպիտակ երկինք – ներ: կանանցը երբեմն խոստումներու եւ երդումներու պատրանքը կուտայ: Խոս – տումները չպահուեցան երբէք: Երդնեցուցիչ փոթորկաշունչ հովէն յանկարծ մա – րող ըոցերու նման էին:

Վարը, պարտէզին եզերքը, իր սա – ռատիները մեզմօրէն օրօրող արմաւենիին տակ է միշտ, անապատին եւ արեւադարձային կարօտով դառնացած:

Ամէն ինչ աւելի ճշմարիտ էր, երբ միշտ կար. երբ տատապանքին սուր մատները կը ճմլէին սիրտը: Դիմացը՝ լուռ ու ճամբան, որ ամայացած է հիմա: Ան մը եռք դպրոցէն արձակուող փոքր աղջիկները կարմիր եւ կա – նաչ գաղտնոցներով, իրենց բոյներէն թռչնիկներու պէս պիտի դան ու բոցերը արծարծելով: Ձուար – թանքն կանչերու հեղեղ մը պիտի հոսի ամէնէն եւ պատշգամին մէջ կիսամբարձ ծերունիին սիրտը պիտի լեցուի բերկրանքով:

Բայց ատենն է որ վերադառնայ ան – կողին եւ բարձին վրայ կռթնած՝ դիրք մը բռնայ եւ փորձէ կարդալ: Արդէն վաղուց խլխնչող նժոյգները չեն սուրալ դալարագեղ մարզագետնին վրայ ու աղ – ուորները թառամած վարդեր են մահա – բոյր: Բայց մատեանը իր անայլայլ պատկերը կը ցոլացնէ միշտ հոգիներու տիեզերքին մէջ: Ուրեմն դեռ կարելի է երջանկութեան հասնիլ դեղեցիկ եւ ներդաշնակ խօսքի միջոցով: Հրաւիրել իր սրտին մօտ մեղեդիի չքնաղ աղջիկները: Կը կարդայ եւ կարծես թէ այս երրորդ ընթերցումով աւելի յստակ եւ խոր հաղորդութեամբ կ'ըմբռնէ բանաստեղծին մտածումը. անհրաժեշտ էր ուրեմն այսքան մօտենալ մահուան, որպէսզի լայնօրէն եւ լուսահեղօրէն բացուէր քերթողութեան խորհրդաւոր դուռը. ճայթքէին լոյսի ակերը ճշմարտութեան ադամանդեայ ժայռերէն:

Ինչո՞ւ բառերը նոր եւ տարօրինակ իմաստ մը կը ստանան: Արդեօք մահը տեսակ մը դգլխո՞նք է: Կը յիշէ որ, չատ տարիներ առաջ, երբ դեռ առոյգ երի – տասարդ մըն էր, դինովցած էր հաչի – չով: Գիչերն ի բուն օրօրուած էր ծովմրմունջ նուագի մը ալիքներուն վրայ: Հետեւեալ առաւօտ դարթումը վերադարձուցած էր աշխարհը իր կեանքով ու բաղմատեսիլ պատկերներով՝ որոնք նոր եւ անդուշակելի դեղեցկութիւն մը ու – նէին: Բառերը չէին նշանակեր այլեւս իրենց հնամաչ իմաստները: Ամէն ինչ կախարդուած էր: Ամէն ինչ վերստեղծուած իրականութենէ մը կը բխէր: Կը յիչէ եւ ցաւագին ժպիտ մը անոր չբր – թունքին անկիւնները կ'ըղլայնէ: Կը չարունակէ ընթերցումը եւ յանկարծ կը դդայ որ հասած է հոն՝ ուր բանաստեղ – ծութիւնը բառերով մրմնջուած ազօթք մըն է՝ դոր միայն հոգին կրնայ ունկնդրել:

Արեւը իր ոսկեղէն քնարին լարերը կը թրթռացնէ լուսամուտին կիսաբաց փեղկերուն մէջ: Բազէներուն մեռաղային սոյլը կը հնչէ չափիւղայ կամարին տակ:

Կը յիչէ տարի մը առաջուան իր ուղեւորութիւնը արեւաչող եւ միչտ կարօտալի երկրի մը մէջ իր կորսուած մէկ բարեկամը՝ որուն հետ մտերմացած էր այնքան: Շոճիները՝ որոնց մէջ ոսկեթել ճպուռները կ'երգէին: Աստուածամօր ընծայուած վանքը իր եկեղեցիով բարձր բլուրին վրայ:

Մա՞հն է դարձեալ որ սիրտերը կը չղթայէ անխզելի կապերով, բայց մենք լրջօրէն չենք մտածեր անոր մասին: Զենք փորձեր խորապէս ծանօթանալ հետը, կը թողունք որ կեանքը սահի, տարիները յաջորդեն իրարու եւ օր մըն ալ հասնինք մեր վերջին հանդրուանը ա – նանց երբէք անդրադարձած ըլլալու ա – նոր թանձրամած խորհուրդին:

Երբ ան կորսնցուց իր բարեկամը, ըզդաց որ սիրոյ եւ կարօտի վիշտ խո – րունկ վէրք մը բացած էր սրտին մէջ:

ՅՈՒՇԱԽԱՌՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՄԱՂՋԱՊԱՐԿԻ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

Առաջին անգամ դեղնախտ (ժօնիս, սարըլըֆ) ունեցայ 1943ին: Իմացած եմ թէ բժչկական միջազգային կազմակերպութիւնները վիճակագրութիւն կը պահեն եւ կը հաստատեն թէ 1943ին՝ աչխարհի մէջ չատ տարածուած էր դեղնութեան հիւանդութիւնը: Իրենց ըսածին նայելով՝ 1943ը դեղնախտի լաւ տարի էր: Կ'երեւի դեղնութիւնն ալ, դինիի նման, լաւ տարիներ ունի:

Լաւ տարի՝ կամ միջակ տարի, այդ տարին ես ամիս ու կէս հիւանդանոց մը – նայի Ադմարայի մէջ: 1949ին Պոմբոն, եւ 1955ին՝ Պէյրութ, նոյն հիւանդութիւնը ունեցայ եւ դարձեալ անկողնոյ ծա – ռայեցի:

Բժիչկներուն ըսածին նայելով, եր – կար ատեն կը կարծէի թէ լեարդս տկար էր: Եասքը՝ ըսին թէ մեծ ալիքս բորբո – քած էր: Ցաճախ կ'ըսէին թէ ողնաչարիս երրորդ օղակը վնասուած էր: Ամէն անդամ որ բժչկին կ'երթայի՝ վրաս նոր հիւանդութիւն մը կը դտնէր: Եթէ այդպէս չարունակուէր՝ բորոտութենէ պատ ամէն հիւանդութիւն պիտի դտնէին վրաս: Եօթը բժչկ տասնըեօթը տարի եօթը պորտս լացուցին:

Տարիներ եաքը, ի միջի այլոց, բը – ժչկները որոչեցին թէ քար ունէի մաղձապարկիս մէջ... երկու քար, զարի ձեւ: Վերջէն՝ ականջիս հասաւ թէ չար լեզուները ըսած են եղեր թէ նարտիի զարերը կլլեր եմ բարկութեան մը նո – պայի մէջ: Ի հարկէ, որեւէ պատմական վաւերականութիւն չունի այս զրպար – տութիւնը:

Լսած էի թէ մաղձապարկի խնդիրը բաւական լուրջ հիւանդութիւն է ու կը պարտադրէ, որ մարդ խստիւ ուչադրութիւն դարձնէ իր կերածին ու խմածին: Ես, օրինակի համար, չէի կրնար ծխել, եւ որեւէ ոգելից ըմպելի եթէ խմէի սիրտս կը խառնուէր: Ուաչած կանանչեղէնէ դատ ինչ որ ուտէի չէի կրնար մարսել:

Միեւնոյն ժամանակ՝ ընկերներ ունէի որ ինծի նման լեզուի պատմութենէ կը տառապէին: Մէկը կը հաստատէր թէ առնուազն 15 – 20 քար ունէր զանազան մեծութեամբ: Իսկ միւսին քարերը այնքան չատ էին որ հաչիւը կորսնցուցած էր: Բնականաբար՝ ես իմ երկու քարե – րովս չատ խեղճուկ մրցակից էի իրենց: Բայց ճիշդ հակառակը իմ զրկուած վի – ճակիս, անոնք որեւէ հաճոյքէ զրկուած չէին: Մէկը օրական երկու կամ երեք տուփ կոլուազ Պլէօ կը ծխէր եւ միւսը՝ մէկուկէս տուփ Փէնք: Մէկը՝ օրական 8 – 10 բաժակ Րիխար կը խմէր եւ միւսը՝ 3 – 4 հատ Սէաչ ուիսքի: Իսկ իրենց կերածը՝ մինչեւ հիմա նախանձս կը չարժէ:

Գաղափար մը տալու համար իրենց կերածներուն՝ թուենք միայն քանի մը կարեւոր կերակուրները: Առաջին ընկերս մէկ նիստին կրնար 25էն 30 ֆիւթքէ ուտել, նայած չափին ու տեսակին: Երկրորդ ընկերս՝ առանց մեծ ճիգի կրնար ուտել եւ մարսել պուտէն կոխէ օ փամ կամ Ռոնիոն սոթէ օ վէն պլան — երկու չէչ գարեջուրով: Շուխրութ կաղի մը ուտելը բան մը չէր իրեն համար: Երկուքը միասին, առանց որեւէ նեղութեան, կրնային կէս քիլօ թարմ սեւ խաւեար ուտել: Եւ ուրիչ ինչե՛ր կ'ուտէին ... ալ ի՛նչ հարիսաներ, ի՛նչ տոլմաներ, ի՛նչ ֆիւլպաստըներ, հաւկիթով պաստուրմաներ, պաղլըճան պէօրէկներ, եւայլն, եւայլն: Անգամ մը ինծի դրեցին թէ հատ մը իմ կէնացս խմելէ եաք՝ զրկած կէս քիլօ խաւեարս ախորժակով կերեր են — պատչաճ խմելիքներով միասին — եւ վերայէն ալ թեթեւ մաճը մը կերեր են: Իրենց դրեցի թէ — «Սիրելիս, ուխակի – ատային թեթեւը կ'ըլլայ, ապուրին թեթեւը կ'ըլլայ, կնո՛ջ թեթեւն ալ կ'ըլլայ, բայց մաճրին թեթեւը չըլլար: Ինծի լօլօ մի՛ կարդաք»: Ընկերներուս դիտելով, վերջ ի վերջոյ այն եզրակացութեան եկայ թէ կամ լեզուի պատմութիւնը լուրջ հիւանդութիւն մը չէ, եւ կամ բժչկները իմ այդ երկու ընկերներուս սխալ ախտաճանաչութիւն ըրած ըլլալու են:

Որպէսզի ես ալ կարենամ, դէթ պզտիկ չափով, իրենց ընկերակցիլ՝ որոչեցի բժչկական գործողութեան դիմել եւ մաղձապարկս հանել տալ: Բայց ես պէտք է դիտնայի թէ մէկ հատ մաղձապարկ չէ՝ այլ նոյնիսկ եթէ չորս հատ հանել տայի դարձեալ իրենց հետ պիտի չկրնայի մըրցիլ:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

Այսպէս, ամէն օր, սենեակէն պատրչ – դամ պիտի երթայ եւ եթէ ամիսներ տեւէ այս ողբերգական պատարագը, սեն – եակը միայն պիտի ըլլայ այն աչխարհը՝ որուն մէջ պիտի սկսին հեզհեզուկ մեռնիլ յիչատակներն ալ, դատարկուած եւ կեղեցիին մէջ մարող կերոններուն պէս:

Արդէն յիչատակները անցեալին ծա – ղիկներն են մահարոյր:

Իր նիհար դողդոջուն ձեռքը պիտի չբա – նայ մատեան մը՝ որուն ընթերցումը կիսատատ մնացած է էջի մը վրայ «Ա – ռասպել» խորագրով, կեանքը առասպել մըն է՝ որուն դաղտնիքը պիտի հասկը – նանք, երբ անցնինք մահուան սեմէն անդին:

Օր մըն ալ, թերեւս առաւօտ մը, ցերեկին մօտ, կամ դիչերը, երբ իր առա – ջին չողերը կը տարածէ անարին ճրագը, հիւանդին աչքերը լայնածիր բիբերով չատած պիտի ըլլան կորսուած աչխարհի մը երազային պատկերներուն վրայ ...

Անոր մահազդին մէջ բացատրական հետեւեալ բառերը պիտի կարդացուին. «Ցետ երկարատեւ հիւանդութեան»:

ԱՐՄԻՆ ԵՐԿԱԹ

ՑԱՂԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿԵՐԻ ** ԱՍՏՂԵՐԸ

Արդէն կէսօրէն առաջ բոլոր դիւղը դաշտին մէջ էր: Ծրանները ու կահ – կարասիները մէկէն՝ այծեր ու խոզեր կը վաղվղին, սայլը կ'ալաղաչկէին, բա – ներ կը տնտնային ու հաւեր կը թռչտէ – ին: Մարդ մը սուրբեր, դանակներ ու դեռ ոչխարներ կը սրկը ծածքին քով: Քահանան ժանդատած լայն սուր մը կապեց մէկէն ու դաշտին կեդրոնը կեցած դուրս թողեց դայն ու դարձուց, ապա գոհունակութենէ մխեց դարձեալ պատեանին մէջ:

Քանի մը կիներ կերակուր կ'եփէին սայրու ու պոյտերու մէջ:

Ձեձէկ վեցի չափ մուկը կրծած աղեղնաւոր զոթիքներ ունէր ձեղունին մէջ. Տօպօ զրչեցաւ դաւթին մէջ: Տեղ տեղ վեր ելլելու տեղերը, պատուանդանները կառուցանել տուաւ, ուրիչ տեղեր քարեր հատաքել տուաւ: Դրան կէսը դոցել տուաւ: Ապա քովը կանչեց դիւղի դինուած մարդիկը, թիւով չիսունմէկ հոգի, ու խումբերու բաժնած՝ անոնց տեղերը որոչեց պատին քով: Իսկ ինքը տասը լաւ հրացանակիրներով դրան քով տեղաւորուեցաւ՝ տակառի ամբարտակին նման:

Գիւղի երկու ճամբաներուն վրայ եր – կու փողահարներ դրկեց, որոնք պիտի իմացնէին թչնամիին դալուստը:

Մինչեւ երեկոյ սպասելու պէտք չեղաւ:

Կէսօրէն վերջ՝ ժամը երեքի տահնները փողը հնչեց արեւելեան մուտքի կողմէն ու քանի մը վայրկեան վերջ լուսեցաւ արշաւելով եւ դարձող փողահարներուն տրոփիւնը:

Զեձէկի աչք մը տուաւ չուրջը:

— Ամէն ոք նե՞րսն է:

Միայն Գրիգորին մայրը պակաս էր տակաւին: Խեղճ կինը խելքը կորսնցուցած էր ոսկիներէն, չարունակ զանոնք կը թաղէր, կը պահէր: Ձեձէկին քով չէր ուզեր թողուլ, վախնալով որ Թուրքերը առնեն տանին: Թերեւս անտատ զացած ըլլայ ոսկիները թաղելու համար:

— Փակեցէք դուռը, — հրամայեց Տօպօ,— ու դեռ պարկեր, քարեր ու կէ – րաններ բերէք: Այնքան տեղ միայն թողուցէք որ ձիաւոր մը կարենայ անցնիլ:

— Կուգա՞ն — պոռաց մէկը արդէն հեռուէն:

— Շա՞տ են, — հարցուց Տօպօ:

— Առաջինները միայն տեսանք:

— Այն ատեն եա դարձիր,— դոչեց Տօպօ, — նայէ քանի հոգի են: Իր ա – տենին ալ կրնաս փախչիլ, երբ հալածեն քեզ:

Փեչի վարձկանը կարմրցած՝ դարձուց ձիուն դլուխը եւ արշաւելով վերադարձաւ:

— Ա՛ խ ինչ դինուորներ էք դուք, — դարձաւ Տօպօ Փեչի վարձկաններու:

— Այնպէս չէ, — ըսաւ անոնցմէ մէկը քիչ մը առնուած. — անիկա դեռ քանի մը օր առաջ մտաւ մէջերնիս: Դերձակի աչկերտ մըն է, դեռ պատերազմի փորձ չունի:

Քանի մը վայրկեանէն՝ դարձեալ արձակուցած փոչիին մէջէն տասնըհինգ ձիաւոր կարմիր գլխարկով աֆիճիներ:

Այս անգամ իրաւէն կը հալածէին զինքը:

— Նեբա թողուցէք զինքը, — ըսաւ Տօպօ:

Ու նչան ըրաւ հրացանակիրներուն:

— Կրա՛կ:

Տասը հրացանակիրները նչան առին ու հրացանները որոտալով պայթեցան: Թուրքերու մէջէն ենիչէրի մը ձիէն ինկաւ ու փոսի մէջ գլորեցաւ: Միւսները կեցան, ապա կռնակ դարձնելով հեռացան:

Դերձակը բայ դռնէն նեբա մտաւ:

— Քանի՞ հոգի են, ուրեմն — կը ժպտէր Տօպօ:

— Հազար հոգի,— կը հեւար դերձակը,— Թերեւս աւելի ալ:

Տօպօ ձեռքը չարժեց օդին մէջ.

— Ի՛հ, եթէ հարիւր հոգի ալ ըլլան՝ հանդէս ունինք այսօր:

— Հազար հոգի ըսի, Տէր իմ:

— Հասկցայ, — պատասխանեց Տօպօ, եթէ դուն հազար հոգի տեսար՝ այն ա – տեն հարիւր հոգի ըլլալու են, դուցէ եւ ոչ այնքան:

Գիւղի ծայրէն ծուխ սկսաւ բարձրանալ:

ԿԵՋԱ. ԿԱՐՏՈՆԻ

(Շար.)

Ֆր· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Պելֆոնթէնի կայանի Բ· խումբը Փարիզի կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 3ին, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 6·29ին կառը Լիոնի :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն-Ժերմէի Թաղ· Խորհուրդը՝ ողբացեալ Մարիամ Մատթէոսեանի մահուան առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·— Գալուստեան Գալուստ, Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մուշեղեան, Մինասեան ընտանիք տասնական Ֆր· ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ, իսկ Ենովքեան Արմենակ երեսուն Ֆրանք, Գալուստեան Գալուստ, Տէր եւ Տիկին Մուշեղեան տասնական Ֆրանք դպրոցին :

Այս տխուր առիթով Թաղ· խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալին ամուսնոյն, զաւակներուն եւ պարագաներուն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մէջին տարիքի հայ կինը մը, Հայկական հաստատութեան մը մէջ աշխատելու համար, (տնական գործեր) : Դիմել Թերթիս վարչութեան :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի իրիկուն (Օգոստոս 31) ժամը 20·30ին, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի կրքնոպլի խումբին :

Դպրոցին սրահը :

Կը խօսի Ընկ· ՀՐԱՉ ՏԱՄՆԱՊԵՏԵԱՆ :

Նիւթ·— Նոր Սերունդի կոչումն ու պարտականութիւնները :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հասցէի վերջնական փոփոխութեան պարագային, բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց նոր հասցէին, կցել անպայման հինը (լաւագոյնը՝ թերթին պանոը կցել) եւ երեք ֆրանք :

Կը խնդրուի մանաւանդ շատ յստակ գրել հասցէները :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի 1964 – 1965 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց աղջիկները այժմէն պէտք է դիմեն Հաստուեթեան տնօրէնութեան :

1, Bld. du Nord, LE RAINCY
Tél. : 927-01-72

VOYAGES AU LIBAN
— Très bonnes Conditions —
Raymond M. SAMAHA
Secrétariat
« *Terres et Lumières d'Orient* »
51, Rue du Montparnasse
PARIS (14e) Tél. : DAN. 60-29

ԱՆՆԱԽՐՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Պարզ ձեւ՝ 200 Ն· Ֆ·
Շրջանակով 300 Ն· Ֆ·

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
1964 – 1965
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջանաւարտ աշակերտներու սակաւթիւ ազատ տեղերը գրաւելու բախտը ունենալու համար, իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները պէտք է դիմեն անյապաղ Վարժարանի Տեսչութեան :

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT
Sèvres (S. et O.)
26, Rue Troyon — Tél. OBS. 18-28
Métro : Pont-de-Sèvres

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բոլոր հատորներն ալ լաթակազմ են, տպուած երեսաձ

ԲԱՖՖԻ, երկերի ժողովածու, 10 հատոր	100 ֆր·
ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ, երկեր, 2 հատոր	15 ֆր·
ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ, Յուշերի գիրք	7 ֆր·
ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ, երկեր, Ա· հատոր	10 ֆր·
ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 4 հատոր	39 ֆր·
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ, երկերի ժողովածու, հատորը	10 ֆր·
Ա· Գ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ, Հայ Գրի եւ Գրչութեան Պատմութիւն	10 ֆր·
Մ· Գ· ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը բիւրքական բռնապետութեան դէմ	15 ֆր·
ՅՈՎՍԷՓ ՕՐԲԵԼԻ, Հայ ժողովրդական հէքեաթներ, 3 հատ,· հատորը	15 ֆր·
ԱԼ· ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆ, Հայ երաժշտական պատմութեան ակնարկներ	15 ֆր·
Ա· Բ· ԿԱՐԻՆԵԱՆ, Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան, 2 հատոր	35 ֆր·
ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան	20 ֆր·
Գ· Խ· ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Արփիար Արփիարեան	5 ֆր·
Հ· ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ, Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւն	7 ֆր·
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ, երկերի ժողովածու, 2 *հատոր լաթակազմ*	14 ֆր·
ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱԻԻԹ, *մեծադիր, գունաւոր նկարներով, լաթակազմ*	10 ֆր·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՑ

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է···· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛Ք···· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél : GRE. 09-47

11, BD. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ. —
TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e
166, AV. ARISTIDE BRIAND
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
PAVILLONS - SOUS-BOIS (Seine)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	40 Ֆ·	միճչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	20 Ֆ·	միճչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	5	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :